

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + Refrain from automated querying Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Slaw 8015.2

Marbard College Library

THE SLOVAK COLLECTION

GIFT OF

Archibald Cary Coolidge, Ph.D.

COLLECTED IN THE SUMMER OF 1901 BY

Leo Wiener

ASSISTANT PROFESSOR OF SLAVIC LITERATURE

Received September 23, 1901

Digitized by Google

OROL.

Obrázkový časopis

pre zábavu a poučenie.

Zodpovedný redaktor, majiteľ a vydávateľ

Mikuláš Št. Foriončík.

Ročnik X.

V T. Sv. Martine.

Kníhtlačiarsky účastinársky spolok.
1879.

Slav 8015. 2

Digitized by Google

OBSAH.

·	Strana	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	Strans
Básne.		Nad mohylou Janka Matúšku. Hviezdo-	
Dvojslov, Hviezdoslav	2	slav	258
Zapálte svetlá. Bohdanovič	10	Uskok. Jozef Jančo	268
Sen. Koloman Banšell	_	Pieseň. Bohoľubský	_
Zmyja. Román básnický od Slovackého.		Preč tie mrákavy Bohoľubský	
Petruškin15, 44, 75, 116, 141,	171	J. K-ovi do pamätníka. Boholubský	269
Šuhajovi. Milina	25	Apostrofa na nôžky. (Evgenij Oniegin	
Havran. Vajanský	34	od Puškina.) Preložil Vajanský	283
Keď cit Hviezdoslav	40	V predvečer "Dušičiek." J. Alexander	289
Hľaď na hviezdu, jak padá Kolom.		Had. O. Bella	333
Banšell	53	Drobné kvietky. O. Bella	334
Kráso-život. Kalobiotika od Kar. Szász.	00	Slovákom k novému roku. G. Cakovský	366
Preložil M. Dumný		Duma. Cyrill Gallay	
Pastieri. Hviezdoslav	66	Silvester. Vajanský	36 9
Orlom tatranským. Janko Alexander.	70	Môj žalm. C. Gallay	372
Žial junáka. Bohuznámy	82	Pozdrav Vajanskému. Miloslav Dumný	372
Dumka. Bohuznámy	_	Pochlebníci. Preložil Václav Vranný	373
Vlkodlak. Samo Samovič	83	0.00	41
Maják. Od Vajanského	97	Obrazy zo života, povesti, povies	tky,
Sen Babylona. B	103	besiedky, divadlo atď.	
Matkin poľúbok. — —o		Orol Selejský. Historická povest. M-n.	
Ilona Žltovlas. Hviezdoslav	108	4, 25, 67, 100, 132, 160,	194
Krása k řúbosti. Janko Alexander	121	Žreb. Humoreska. G. K. Laskomerský	11
Ide šuhaj dedinou. Janko Alexander.	122	Prekvapení. Veselohra v jednom dejstve.	
Margita. (Z považských povestí.) B	130	Dľa cudzej novelettky: Fr. Jančík 17,	48
K bratom. Bohoľubský	157	Anthropologické úvahy, alebo človek	20
Snaha. Bohoľubský	158	uvažovaný v jednote tela s duchom,	
Mladost. Bohoľubský		so zvláštnym ohľadom na jeho určiteľ-	
Povedz mi Bohoľubský		nost kroz prírodu. P. Hečko 22, 54,	
Na Jána. J. A	161	88, 118, 150, 246, 279, 308,	33 9
Spev poeta. Bohoľubský	178	Mladémų básnikovi. †26, 57,	91
Čo to v očiach Tvojích svieti? Boho-		Listy z Čiech. Jaroslav Vlček28, 61,	-
ľubský		93, 125, 318, 346	374
Ratmir. Od Vajanského193,	245	Starý mládenec. Samo Samovič 41,	78
Návšteva. Hviezdoslav		Tri kabanosky. Od Vajanského	70
Guslar. Vajanský	211		83
Jedla. Vajanský		Zaľúbenec. Študentská humoreska. Samo	-
Pieseň na pokál, venovaný k 50-ročniemu	1	Samovič	104
jubileumu kňažského úradovania pána		Reservista. Obrázok z poslednej bosen-	
Jána Lehotský, ev. farára v Trnovci.	1	skej vojny. Napísal A. E. Timko 110,	146
Pavol Országh	218	Slávnosti ku "striebornej svadbe" Jích	
Gnom. Od Vajanského	226	Veličenství, odbývané vo Viedni od	
Jelena. Dľa guslara Vajanský	232	21. aprila 1879	122
Úryvky z básní J. Dušného	[Hrvatsko-srbská žurnalistika. Dr. Ivan	
Oblaky. Hviezdoslav 236, 276, 299, 325,	357	Zoch	123
2	1	Digitized by COS	10

	DUTALLA		Deller
Zajatý cesarevič. Od Vajanského	135	Trnistá cesta života. Poviedka. Jaroš.	
Pribislav. Poviestka o páde zadunaj-		334,	367
ských Slovákov. B. Tatran 143,	167	Anjel strážca. Obrázok zo života	360
Rozpravy večernie o umení starosloven-		Tatry a More, Básne Vajanského. B.	
skom. Z pozostalých rukopisov P. Z.		Tatran	376
Kellnera (Hostinského) 152, 184,	219	3.	
Nihilismus. Povest. Samo Samovič 173,		Životopisy.	
197, 226, 259, 293, 828,	3 53	Jaroslav Čermák	31
Sestra koketa. Obrazy zo života. Fr.		François Paul Jules Grévy	64
Jančík 179, 205, 233, 264, 290,	321	Alexander I., knieža bulharský	158
Z pozostalých "Nápisov" Jána Kollára	184	Alexander Vogoridi (Vogorides)	254
Jednota literárnej reči u Nemcov a Slo-		Minister Dr. Alois Pražák	317
Vanov	188		
Ukradený prsteň. Poviedka z pohron-		Rozličnosti.	
ských lesov. Napísal Ant. E. Timko		Drobnosti	255
212, 239,		Literatura a umenie 31, 95, 159, 191,	
Sládkovič a jeho báseň: "V slzách	-	223, 255, 288, 320, 350	379
matička sedela." Lud. Grossmann	222	Listáreň redakcie a administrácie 32,	
Jako povstala Sládkovičova báseň: "Čo		64, 224,	25 6
vy za nic nemáte nás?" Lud. Gross-		Smrt Dr. Andreja Radlinského	128
mann		Prihlas k ct. obecenstvu 192,	352
Niektoré obyčaje Srbov. Od Ogneslava		`	
Dobrodružského	251	Vyobrazenia.	
Príkladný panovník. Sdramatisovaná		Jaroslav Čermák	1
povesť arabská vo dvoch jednaniach.		François Paul Jules Grévy	33
Liptovín	338		129
Falošné vlasy. Novelettka. Podľa ne-		Knieža Vogorides (Aleko paša)	225
meckého A. B. voľne poslovenčil C. D.	200	Dr. Alois Pražák	297

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

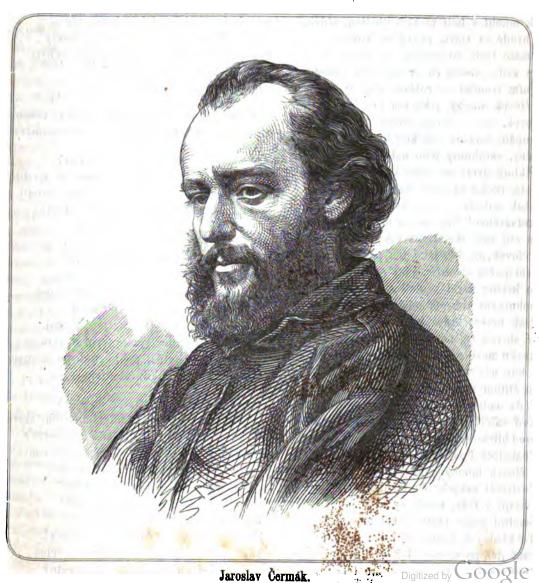
Zodpovedný redaktor a vydavateľ:

MIKULÁŠ ŠT. FERIENČÍK.

Roč. X.

Turč. Sv. Martin, 31. januara 1879.

Číslo 1.

1

Dvojslov.

Poď sem, všetečný kluku! -- Jak ta zovú? sami sú si dosť: teba jim netreba. "Zoviem sa Ivan!" — Pekné, krásne meno! Hlúpe náhody hovejú jim stále; Ivan, Ivane! Môj syn pohotovu, syn obraznosti! — Pekné, krásne meno: nuž takže rasť, by ono bolo cteno i tebou, v tebe, chlapče! - A kto si ty? "Som človek!" — Dobre. A čo je to človek? "Je tvor boží, však ináč ver složitý, ako náš Zahraj; ten namiesto reči len toľko zná, že: hav! hav!" — Akokoľvek, ty správne chápeš; človek všetko predčí. Však to len vôbec. Život ta poučí, keď vyrastieš za junáka, za muža: jak mnohí z ľudí nízkym chtíčom slúžia, k hrude sa viažu, präžú ku kolesu, a málo tých, čo srdcom sa povznesú; len málo, umom čo zrástli, keď vekom, a ním zrodení — zostanú človekom. I človek mnohý, jako ten pes skučí: človek, ten — čo sa sháňa po mamone; skupáň, úžerník: čo keď bedák prosí lačný, skrahnutý lebo nahý, bosý: priklopí dvere so psím kliatby štekom; alebo nechá za prah síce, priekom avšak milosti -- sám pre núdzu stone. Pretvárenec! Nie, on sa nepretvára, on cíti tak; ďas zisku tak ho kára. — I človek mnohý, jako ten pes šteká. Tam počuj chvastu: jaký on zmužilý 🛼 bo krivdu uzrel z dialky: i hned zpachjy mohutným hnevom jeho svaly, žily. Však neresť kráča k predn. krivej zloby už sberba tu, na blízku, — už zaskočí stezku nevinných, — už pravda v tvár bije: a kde náš vítaz? čo nestůpa voší? čo štítom srdným nevidnosť nektyje. Teda nadšenia hmly z hrude vytuchly!? Keď válčiť treba v skutku: neni reka; pred blízkou krivdou — snáď k jej čatám teká... Zbabelec! Podliak! - Nie obraz človeka! -I človek mnohý, jako ten pes seká: Postretáš takých: čo ta blahosklonne zvítajú v tvár, nosili by ta v lone; poodíjď však: prajú ti celkom iné. To hladkých hadov praktika odveká: znat jich po skvelej, lež - otravnej sline. -Druhí zas — tí sa neozrú o teba;

sú šťastliví; slavní sa narodili: v žití palác, skvelé v smrti mohyly --všade vznešení, všade v zlatohlave; privilegium vo vrecku, i v hlave ---I letia svetom, jak žrebce zvetralé; opust pút spolniu: veru ta prekotia; to pýchy, výsad zdanlivých holota! plnosť žalúdka, avšak duše psota! - I človek mnohý . . . avšak dosť už toho. Dá Bôh, môj synak, dospeješ na muža; i shliadaš takých a snáď horších mnoho; poznáš kam túža, zkúsiš komu slúža, zbadáš, kam jejich žitia snahy, smery . . . Keď ta skutočnost v svoje prúdy schytí: nie len dočítaš: stelesnené v žití Theophrastove nájdeš charaktery.

Tak dužej, syn môj, srdcom, dušou, vekom; zhnus si zver onú a zostaň — človekom! —

A keď si človek: vtedy ešte čo si? "Som občan vlasti, v ktorej som sa zrodil." - Badám: ty si už dosť do školy chodil. A keď žiak malý už tak múdre sloví: to ver taký syn drahému otcovi krásne svedoctvá z examenov nosí. Uč sa i ďalej! verne miluj knihu! Neskôr nahrádzať už nezbýva stihu; život má doby: — teraz v škole sedeť, a neskorej: už učit nie, lež vedet . . . Teda si občan vlasti? Statnes' riekol. Tak buď ním, ale tým pravým a verným; bo vedz: že kliatba, peklo zradcom čiernym! a zradca trestu nikdy neutiekol! --

A keď si občan vlasti: čo si ešte? - "Som Slovák!" - Ha, mlč! nerec toho slova! - Prečo, či je to tak veľké nešťastie? Slovák som! budem! Tak ma máte znova, a mať budete napotom, vždy, večne!" — Ó tieto ústa decka blahorečné! To povedomie velké v malej duši! Tá otvorenosť mysle, zvuky celé! Um: čo netlumí mhla, vášeň nesuší! Tak jasno dnuká, jak tu von na čele!... Nuž keď si občan vlasti: čo si ešte?

- "Som Slovák, jak môj otec a mat moja; jakbych aj môhol byť ja dačo iné!?" - Bôh ta živ, decko! čo on živí, žije. Ja len bozk môžem dať, všák z lásky zdroja pošlý, na tvoje ústa sladko-plynné; a dávam ti ho, príjmi! To, čo bije tak prudko v to, to srđeć dat náveštie môž' len o jeho vrúcnosti a čistom úmysle: bo vedz, že v tom srdci istom sa narodil, a z toho len pochádza, ktoré ho tlukom — k tebe doprevádza! — Slovákom byť! Jak tažká to nesnádza! A nebyť ním: jak výdatné to šťastie! Tu rozkročí sa každá žitia hrádza: a voľno v kraj, kde slávy vavrín rastie, a volno duši, jasavému slovu; stupeň za stupňom až po tú budovu otvorený, kde stolce purpurové: jak strašne sladko, kto si tam pohovie! Cesta dokorán - šíra, urovnaná, nie strkom - kvietim, perlou vykladaná; i zlata hojnost, hodnosti, tituly, povýšenie, - ľahučký povoz žitím... No, dost! viem, mnoho sme tu pominuli, však af len zpomnem to, čo z blízka schytím Slovom: Slovákom nebyť: koľké šťastie! - Vavrín Slováka: jeho vlastné chraste, če trním, hložím zem mu obrubily; z ních pletú oní strážni od mohyly ekrutné vence: by hlavu zbodaly, hlavu, čo ináč mysleť je dosť smelá, -čisté tkanivo duše roznosily ba ostňoch dravých, duše, ktorá krýdla sily nebeskej zdvihnúc, nad zem podletela, --a aby srdce na smrt zkrvácaly, bo to nebezpeč, keď hla u súseda zdravší tok krve rezkejšie sa valí... A pohodlie Slováka? Jeho skaly: tá lavica, čo rozdrviť na kusy, lež na pohovku obmäkčiť sa nedá. A lesk, a hodnost?... Kmit domácej sviece, nie - smolenice: to sú všetky blesky, čo osvecujú Slovákove stezky, nimi chatrče oblok sa trbliece: maličký vietor a — plam' ten udusí; a čo statočnosť vládze v duchov ríši: to jeho hodnosť, ktorá ak - ho zvýši.

To hla ta čaká, synak zlatý, drahý! To sú tí známi: s nimiž tvoje snahy, hoj snahy čisté vše budú sa stretat. Ba čo? Ach, ešte vzteklejších búr zloby uvidíš stromom žitla tvojho metat. No nezvráti ta víchor, len ulomí niektoré vetvy, halúzky zelené však sám obstojíš v tom víre pohromy: bo kdes' vyrástol - sú otcovské hroby: otcovia ta držia za — tvoje korene. — Nie hrozby, nie tie! však ani lichoty! Čo zlost nezmohla v divom, zhubnom boji: to často sladké zdolá lichotenie: a preto na vzdor tvár tých - v tuhšej zbroji, mocnejšie pred jích útok obrnenie!... Nehoj nič, synu! Ten, čo ta odsotí, krivo posúdi, zlobivo obrechá: on horší iste, syn pekla lopoty: a čo pochádza z tohoto pelecha, to lásky nezná, to zlorečiť musí: zlobou zplodené - zlobou sa zadusí! -Zmužilosť, chlape! i v slove. i v činu. Si v službe pravdy: nemáš čo sa lakať; tá ta vychová slávy za hrdinu: bo zrie ta, decko, každodenne klakat v modlitbe vrúcnej pred oltárom svojím . . .

Nuž či sa bojíš? — "Nie, ja sa nebojím; milujem vlast, a — milujem otca, mat; a predo všetkým láskou tlučem v nebe —."
— Sem, stop sa s mojou vrelou dušou znova! Tie od kolísky z blízka — prišlé slová, a ústa, čo jich rekly, nesmú klamat! Tak je! Výborne! — Zdar na cestu tebe. Kto vlasť miluje: miluje istotne i tých — čo vlasti časť — čo ho zplodili; a kto miluje svojeť: ten ochotne za vlasť — ten dom svojete stúpa do mohyly.

Tak je! Výborne! — Zdar na cestu tebe! S Bohom! Ivane! Mocné s tebou nebe! — Ivan, Ivane! — Pekné, krásne meno! Jak pekne toho zurvalca hla zovú; a bude ono ním len zvelebeno: bo obrubí ho skvosty svojích cností... Ivan, Ivane! Môj syn pohotovu, syn obraznosti! —

Hviezdoslav.

Orol selejský.

Historická povesť.

T.

Zraku nášmu zjavuje sa kraj nevyrovnanej krásy. Obtočený tmavozelenými lesami, v ktorých mohutné duby, široké buky, košaté, mädonosné lipy a javory a drevá jiných rodov tvoria rôznosťou svojou malebný, pôvabnosťou svojou oku milý celok. — Striebrotoké bystré rieky pretekajú dolinami, nivami a luhami, vlahou vôd svojích napomáhajúc a podporujúc zrast rastlinstva. Vršky a úbočia pokrýva záživná zeleň, poskytujúca žírnu pastvu tak rožnému dobytku ako i vlnonosným ovciam. -Roviny jeho pokryté sú bohatoslubným klasom pšenice, raže, jarín, bujnou ďatelinou. A po brehoch riek zelenajú sa lúky porostlé bujnou trávou, pretkávanou ako najumeleckejšie shotovený koberec perský millionmi rôznobarevných pestrých kvetov. A bohatú úrodu slubujúce polia obsadené sú sadami ovocných stromov, na ktorých vábivé krásou oku a chutou ústam rôznorodé ovocie sladkých jablk a hrušiek, záživných slivák a maruliek, príjemných broskýň a mandlí. A ďalej vídať celé háje zlatoovocných pomarančov, sladunkých fíg, chutných kaštanov, vôňou svojou ďaleko siahajúcich olív, mýrth, cyprusov a rozmajrínov. - A úbočie pokrýva hroznonosná réva.

Kamkolvek obráti sa oko človeka, všade nachodí znaky pokročilosti, osvety, vzdelanosti. Všade vidí umnú pilnosť hospodára. Všetko svedčí o rozvoji založenom na základe vzdelanosti. A kto to všetko vidí, nemôže ani najmenej pochybovať, že na tomto blahoslubnom kraji spočinula ruka Hospodina! že leží na ňom hojnosť požehnania nebeského!

S utešeným, radosťou uveličeným okom pozerá hospodár na bohatú úrodu, kochajúc sa sladkými nádejami budúcnosti, vidiac, že práca a usilovnosť jeho bohate odmenená bude!

Lež čo to? Slnka žiare osvecujú požehnanú krajinu, a tu zrazu na obzore zjavuje sa mrak, ktorý prudkým letom blíži sa, hukotom čudným zvestujúc príchod svoj. Oblak zatemňuje žiar slnka, tienom zastiera- jeho. Keď všade jinde tmavá noc rozbila júc krásnu krajinu. Už nad utešenou a pô- stánky svoje, v ňom žiarilo slnko vzdelanosti.

vabnou krajinou zavisnul čierny mrak, nekrižujú z neho blesky, neozýva sa dunenie hromov, nenie nosičom prívalu ani zkazonosného ladovca, ale príchodom jeho zmáha sa čudný hukot. Pomaly zpúšťa sa na lesy i nivy, už pokryl úplne bohaté úrody, zelené lúčiny, žírne pastvy; sady ovocných stromov. pôvabné háje pomarančov, fíg a vonných A pod ním zaniká celá utešená a stromov. rozkošná krajina.

A ked opät vyzdvihnul sa a letel dalej nastúpeným smerom, čo to vidí oko smrtelníka?

Tam kde tmavá zeleň lesov pútala na seba oko, vídat holé, vyschlé stromy; a trebars je ešte zima ďaleká, nenajdeš ani jednoho lístka, ani jednej zelenej ratolesti. Tam kde žírna tráva zelenala sa po lúčinách, okrášlených nesčislnými pestrobarevnými kvetinami; kde klasonosné siatiny naplňovaly rozkošou, všade, všade mŕtva, desná púšť. Žírnej potravy zbavený dobytok hynie hladom, a celé triedy z nedostatku potravy padlých oviec slúža za pokrm na pevnine pelešiacim i povetrím veslujúcim dravcom.

Mimovolne slza vyroní sa z oka zatemneného žialom, a touto strašnou premenou hlboko dojatá duša zaplače. Stojíš na tom istom mieste, z ktorého obdivoval si vznešenosť a pôvabnosť nádhernej krajiny, a teraz, kamkoľvek obrátiš svoj zrosený zrak, vidíš všade smrtonosnú púšť Sahary. Pred sebou máš tie isté vrchy, vršky, rieky a doliny, ale kde pred tým pestrý život úrodoplodnej prírody vzbudzoval obdiv, tam teraz všade mrtvo, desno.

A na otázku: čo to? jediná je odpoveď. Ten krajinu zachvátivší mrak nebol dážďonosný oblak, ale tlupy úrodné kraje v púšť obracajúcich pažravých šiašok!

Krásne je to Grécko! jeho hranice obmývajú moria, jeho kraje vynikajú bohatou úrodou, krásou prírody. Už v dávnej, pradávnej minulosti vedou, umením a osvetou vynikalo Grécko; dejepis preplnený je slávou

Digitized by GOOSIC

Vysoký stupeň dokonalosti dosiahlo umelectvo; spevy jeho pradávnych básnikov, mudrci a spisovatelia jeho dosial slúža za vzor nie len vlastnému potomstvu, ale celému vzdelanému svetu. Jeho slavné mestá skvely sa nedostihlou krásou, a k pocte jeho pohanským bohom postavené chrámy i po uplynutí mnohých, premnohých století vzbudzujú obdiv ľudstva. Ešte len i tie rumy svedčia o sláve jeho umelectva. A s umením rovným krokom stúpala i vzdelanosť a osveta. Grécky národ bol svobodným, malým a predsa v svetodejstve velikým národom v svobodnej vlasti.

Ale i na Grécko doletel čierny mrak nie síce pažravých šiašok, ale horších od týchto, divých, ohňom a mečom záhubu roznášajúcich Osmanov. Zaplavili hordami svojimi krásnu, úrodnú, osvetou a vzdelanosťou jasajúcu krajinu, a kde sa zjavili požiarom zničené dediny, v rumy obrátené mestá, zpustošený, vyplienený kraj, zmenený v smrťonosnú pustatinu, svedčily o jích návšteve; rumy a ssutiny, krvou napájané nivy, to znaky jích pochodu. A svobodný národ padnul v kruté jarmo poroby.

Z Azie vyrojily sa nesčislné tlupy Turkov, a jako jiné mnohé národy neznajúce odolať jích divokému návalu, i grécky národ musel skloniť šiju svoju v otroctvo.

Ťažká je poroba každá, a nikto, kto má cit ľudstva v sebe, nenosí rád ťažké putá otroctva. Ale najťažšia je poroba tomu, kto zrodil sa voľným, kto zažil zlatú svobodu. A Gréci odchovaní na prsiach voľných matiek, veľmi ťažko niesli kruté jarmo, ktoré na jích šije uvrhnul ľutý dušman.

Lenže národ, ktorý zažil ovocie svobody, i v najkrutejšom otroctve nenie bez tešitela, bez buditeľa nádeje. A kým táto nezahasla, dotedy ani ten národ nestane sa neverným svojej minulosti, lež na základe tejto pripravuje si budúcnosť.

A v tomto ohlade boli Gréci šťastní. si Gréci veliké výhody. Preto myšlienka vyI v tej najkrutejšej porobe ostala jim zpomnenka na zašlú svobodu, o ktorej vyprávajú chvacujúc všetko, bez rozdielu stavu a podeje jích národa, o ktorej spievali národní pevci, ktorú hlásali zašlí velikí duchovia, ktorú prechovávali národnie báje a povesti. A taká zpomnenka nedá sa vyrvať zo srdca jov, a nachodila zvučný ohlas po-celej Europe,

národa; ona ako neodcudzitelné drahé poručenstvo prechodí z pokolenia na pokolenie, a biedny a mizerný je ten človek, v ktorom nenachodí ohlasu, nebudí nádeju. Nádeju v návrat, v zpätdobytie utratenej zlatej svobody. — A keďby asnaď i národ dlhovekým tlakom zbavený pružnosti ducha, klesajúci už v tažkej porobe, sám v sebe neprichodil k budeniu, aj tu zjavia sa nadšení básnici, a tí zvestujú deje zašlej svobody, budia znovu uhasujúcu nádeju v národe, a spevami svojimi oduševňujú jarú mládež a ňou primlúvajú sa k srdcu samého národa. Zbudená raz nádeja navracuje klesajúci už národ sebe samému, budiac v ňom povedomie, pozýva ho k budúcnosti. Lebo z nádeje povstáva čin. namáhanie, práca, a tie vedú k zpätvydobytiu utratenej volnosti!

Presly mnohé, dlhé, tažké stoletia, čo Gréci upeli v muzulmanskom otroctve, ale tie stoletia nedoviedly vzdor lutému tyranstvu Osmanov udusiť rozpomienku na dávnu, slávnu svobodu; na skvelú svetu po dnes za vzor slúžiacu minulosť gréckeho národa. — I v dobách najlutejšieho zúrenia divých muzulmanov po zpustošených nivách Grécie ozývaly sa nadšené prímluvy duchom prorockým nadšených vyvolencov k národu, ktorí boli kriesiteľmi nehasnúcej a buditeľmi činochtivej nádeje. A keď prišla doba nasledovaly i činy a tie pripravily cestu k dosiahnutiu národnej svobody!

Na konci minulého stoletia celú Europu zachvátil netušený, veliký politický pohyb, a lunenie zapríčinené ním zasahovalo do všetkých takmer krajov. Že Grécko, obchodom svojím spojené s celým svetom, a majúc veľmi dostupné cesty morom, pocítilo tiež veliký vliv toho pohybu na sebe, je len prirodzená vec. Veď túžba gréckeho národa vysvobodiť sa z poroby, stála dosť v úzkej spojitosti s pripomenutým pohybom, od ktorého slubovali si Gréci veliké výhody. Preto myšlienka vymanenia šírila sa mohutným prúdom, zachvacujúc všetko, bez rozdielu stavu a povolania, čo bolo v gréckom národe života schopné. A myšlienka tá vetve púšťala ďaleko široko za hraniciami Grékmi obývaných kra-Digitized by **GO**

zvlášte ale u národov tých, ktorí ako Gréci carihradská vláda zatvárala Grékmi vystavené nosili tažké jarmo osmanskej poroby.

Následok myšlienky bol čin, ktorý zjavil sa v tom, že výteční mužovia gréckého národa založili spolok "Hetäria" nazvaný, ktorého uznaným účelom bolo osvobodenie Grécka a vydobytle mu nezávislosti.

Počiatok bol urobený. Zápal a nadšenie v prvom záchvate boly mohutné, možno ale že práve tým i veci samej nie veľmi prospešné. Tak to obyčajne býva, že v prvom záchvate nadšenia zabúdza sa na opatrnosť, a tejto nedostatok alebo asnad i len lahostajné upotrebovanie privádza zvlášte politické podujatia na zmar. Lebo odporník uvedomený o tajných zámeroch, môže porobiť zavčasu rozsiahle prípravy, ktoré keď nadíde doba samého činu, v stave sú v zárodku udusiť každý pohyb.

Tak stalo sa i Grékom. Do svojho spolku prijímali i ľudí, ktorí neboli hodní dôvery; ktorí len preto stali sa členami "Hetärie," aby jej tajomstvá za judášku mzdu zapredali Osmanom; ktorí trebars i pri poradách spolkových viedli velmi zápalisté reči za osvobo denie a vymanenie národa z hanobného jarma otroctva, v duši nemysleli na nič jinšieho, nežli na zisk, ktorý vyplyne pre nich z hnusnej zrady národnej veci.

Pôvodca idey ustrojenia častejšie pripomenutého spolku a jej najhorlivejší uskutočňovateľ, Rhigas, stal sa prvou obeťou podlej zrady, súc katanskou rukou i s viac súdruhmi odpravení. S jeho mučenníckou smrtou klesla i "Hetäria" a zaseklo sa každé ďalšie jej účinkovanie.

Tak okamžite prišly na zmar všetky plány a zámery svobode národa a vymaneniu vlasti posvätivších sa vlastencov gréckych. Ale práca neustala, ani myšlienka pohrobená nebola. Ona žila a silne oduševňovala národ, upevňujúc v ňom nádeju, ktorá v príhodnú dobu vyblknúť mala v mohutný požiar.

Gréci s celou ochotou a živou zaujatostou vrhli sa na to pole, ktoré otvorené bolo jích národnej činnosti. Rozširovanie osvety a vzdelanosti, stavanie škôl a vzdelavačných ústavov bolo tým polom. A keď tomuto úmyslu v rod- boli vo vyviňovaní a napružení vlastných síl. nej domovine stavané boly prekážky, keď Národ, ktorý sám nie je hotový všetko obeto-

školy, za hraniciami v nevolnosti upiacej vlasti hladala mládež prítulok, bo Gréci tam zakladali ústavy, v ktorých grécka mládež vo vedomostiach a k službe národa vedená bola.

Druhé pole zdarného účinkovania posky tované jim bolo obchodom. Turkom vrodená netečnosť a lenivosť neprekážala jim ani najmenej, a tak stalo sa, že grécky obchod rozvinul sa v netušených rozmeroch. Vyšše šest sto gréckych obchodných lodí, čiastočne veľmi dobre ozbrojených, križovalo po všetkých vodách sveta, a keď tento obchod z jednej strany výdatne napomáhal dobrobyt a majetnost, z druhej strany to loďstvo bolo počiatkom námornej sily gréckej, ktorá v príhodnej dobe konať mala úlohu válečnú a prevádzať zástoj v službe osvobodenia domoviny. V službe obchodu vycvičené a otužené mužstvo spôsobné a pripravené bolo i k vojanským činom. A v čas potreby i naplnilo v ňom skladané nádeje.

V tomto stave našiel kongress viedeňský Grékov. Tento kongress, ako je to známe, mal za úlohu usporiadať mnohými vojnami, vedenými Napoleonom I., porúchané a na ruby poobracané pomery Europy a dlhým zápasom vysileným, z mnohých rán krvácajúcim národom a krajinám pojistiť a zabezpečiť mier a pokoj. Gréci ku tomuto shromažđeniu najmohutnejších panovníkov a najvýtečnejších tehdajších diplomatov upreli zraky svoje, pevne súc presvedčení, že keď viedenský kongress upravit má pomery Europy, odstrániť všetky zápalisté látky, ktoré by skôr pozdej zapríčiniť mohly nový výbuch a tak ohrožovať mier, nemôže nechať neriešenú otázku grécku, ale musí prispet k osvobodeniu národa gréckeho a uvolneniu jeho krásnej domoviny.

Ale marné boly všetky nádeje, na zmar prišla každá úfnosť.

A predsa i táto zmarená nádeja vo výsledkoch svojich dobrú službu preukázala Grékom.

Ufajúc na cudziu pomoc a spoliehajúc sa, že Europa koniec urobí jích porobe, liknaví vať za svoju svobodu, nie je jej hoden. Tak vzali viac miest a v Kalamate srjadili nái Gréci presvedčili sa, že nie cudzia, slovami rodnie shromaždenie, ktoré 9. apríla začalo i tak hojne dokazovaná blahosklonnosť, ani nie jiných siła, lež jedine pružnosť a nadšenie samého národa vedie ku svobode; kto sa sám neopústa, toho ani Boh neopustí, a kto neustáva v činnosti a práci, tomu i Boh pomáha. Nahliadli, že vlastnými silami pokúsiť sa musejú o zpätdobytie utratenej svobody.

Obnovili zaniklý spolok "Hetärie," a takmer viere nepodobaá je tá rýchlosť, ktorou účinkovanie jeho rozširovalo sa po všetkých mestách a krajinách Europy a Azie, v ktorých nachodili sa kvetúci obchod vedúci Gréci.

Už v novembri r. 1820 vo Vostici odbývali členovia "Hetärie" shromaždenie tým cielom, aby porobili všetky možné prípravy k rozhodnému kroku a ustálili i deň všeobecného povstania národa gréckeho proti muzulmanskému panstvu. Ale väčšina prítomných členov rozhodla, že ešte nenadišla príhodná doba; že nutno odročit počiatok na pozdejšie časy.

Náhoda posporila, čo rada vodcov odročiť uzavrela. Dňa 11. februára 1821 umrel hospodár Valachie, Gutzos, a jeho smrt stala sa pohnútkou k rozvitiu zástavy povstania. Plukovník Georgakis, nadšený člen "Hetärie" a spolu poverený s vedením povstaleckých pohybov vo Valáchii, myslel, že nutno mu vykoristiť smrť hospodárovu, a tak nasnoval povstanie v Malej Valáchii.

Dopočujúc to Ypsilanti, na ten čas náčeluík "Hetärie," i on zo svojej strany prekročil rieku Prút, a 7. marca vtrhnnl do mesta Jassy, pozývajúc všetkých Grékov do zbroje proti Turkom. A za krátky čas shromaždil okolo seba četnú armádu, ktorej jadrom bola "svätá čata" mladých nadšených Grékov, ktorí shromaždili sa pod zástavu, rozvinutú Ypsilantim, zo všetkých strán a krajov Europy.

I v Morei na jar r. 1821 rozvili Gréci zástavu svobody, pevne odhodlaní, vydobyť neodvislosť svobodnej svojej niekdy vlasti, vymaniť ju z drapov tureckých kryolakov, alebo pohrobiť sa i so svojimi nádejami v jej rozvalinách. Povstanie vypuklo najprv v meste Ztade rozširovalo sa silným prúdom,

zasedat, zaoberajúc sa predovšetkým jiným so sriadovaním úchvatne rozširovavšieho sa povstania, a spolu toto shromaždenie, ktoré nosilo názov "senát mesenský," prevzalo i vedenie vládnych záležitostí. Tento senát z kola svojho vymenoval dočasnú vládnu komissiu, ktorá s dobrým prospechom a blahonosnými výsledkami zavádzala po krajine pravidelnú správu.

Súčasne i na ostrovoch gréckych vypuklo a rozšírilo sa povstanie. Loďstvo povstalcov pod yelením Tombasisa získalo povstaniu takmer všetky ostrovy Archipela.

V severovýchodnom Grécku povstaly Phocis, Böotia, Attika, Athény zaujaté a turecká posádka v Akropolisu obkolesená. Thermopyly rozšírilo sa povstanie; v Magnesii a Macedonii boli Turci napadnutí.

Všetko to výsledky účinkovania členov "Hetarie,"

II.

Olympus, tento terajšie Grécko od Macedonie deliaci, kedysi za obydlie pohanským Bohom drievnych Grékov slúživší vrch, z ktorého hromovládny Zeus metal blesky svetom, vývodiac nad ostatnými, jeho rozkazom podrobenými bohmi, ožiarovaly posledné žiare zapadajúceho slnka. Príroda pripravovala sa k nočnému odpočinku. Ale jedna polana Olympu poskytuje obraz živého pohybovania. Zo všetkých strán shromažďujú sa tam starí, v zápasoch s odvekým vrahom utužení, dlhou puškou na pleci, za pásom handžarom a dvoma pištolami ozbrojení mužovia, z jíchž očú žiari nenávisť, železná neústupnosť, odhodlanosť. Prichodia i mladí šuhajci, plní zápalu a nadšenia, ktorí za príkladom vyzkúsených otcov tiež chcú sily svoje venovať službe svobody.

Co do počtu nie jích je nesmierne mnoho. ale čo do zmužilej odhodlanosti je v nich sila ohromná. Schodia sa a bez mnohých slov stískajú si ruky. Veď je to už dávno, čo takto pohromade neboli; prešly mesiace, ba roky, čo sa nevideli. Roztratení, rozutekaní hľadali útočište a skrýše pred ukrutnostiami lebo povstalcom darilo sa z počiatku dobre, tureckých begov a bašov, vzdávajúc vďaku

Bohu, keď sa jim podarilo holý život zachrániť. Ale všetkých prsia naplnené boly rovnou nenávisťou, rovnakou túžbou po pomste. A keď i nie sviatočne a slavnostne skladaná, ale nezlomná prísaha odplaty surovým krvolakom viazala jich v jednotu.

Sú to všetko mužovia, známi v dejepise pod menom Suliotov.

Sulioti boli kresťanský kmen, ktorý povstal v sedemnástom století z albánskych pastierov, osadivších sa v kassiopejských vrchoch v Epire. Roztratení a na seba samých ponechaní, pocítili dosť skoro túžbu, spojovať a sjednocovať sa ku vzájomnej obrane proti neprestajným nápadom tureckým. K nim pripojovali sa priebehom časov i rozliční hajdúci a úskoci kresťanskí, ktorí pred prenasledovaním Turkov v nebetyčných vrchoch útulok hladali. Tak zmohutnel tento kmen. Za miesto spojovania a obrany vyvolili si nepatrnú pevnosť Suli, od ktorej potom dostali i názov Suliotov. Neprešlo mnoho časov a zaludnatili sedemdesiat miest v doline Acheron. Ohladom vierovyznania boli pravoslavní a žili neodvisle pod vlastnou samosprávnou, niektorí myslia, že republikánskou úštavou. Písaných zákonov a ústavy nemali. Veď i načo? Tam kde je rovnomyslnosť, kde je spojidlom dôvera a poctivosť; kde je všeobecná túžba po neodvislosti a svobode; kde i bez vyslovenia panuje rovnosť a bratstvo, tam nenačím písanej ústavy. Každé junácke srdce, každé oduševnené prsia sú spolahlivejšou a trvácnejšou ústavou, nežli všetky moderno-ústavné paragrafy. Staré obyčaje boly zákonami Suliotov. Možno, že tie nezodpovedaly všetkým požiadavkám terajšieho, s osvetou chvastajúceho sa sveta, dostatočné boly avšak pre volných obyvatelov doliny Acheron, a maly to dobré za seba, že rovnou mierou meraly každému a že boly spolahlivými baštami po svobode túžiacich junákov.

Zaoberali sa chovou dobytka a keď i nie vo veľkých rozmeroch, ale predsa i roľníctvom. A tieto hôrne deti vyznačovali sa svojou zmužilosťou a vytrvalosťou. Pri čom si ale vonkoncom nerobili svedomie z toho, keď nepriateľa dôkladne obolstiť mohli.

Jích dejiny za celých dvanásť rokov trvavšej borby s Ali bašom znejú takmer ako román. Ale konečne hrstka ľudí ohromnému návalu na veky vzdorovať nemôže. I Sulioti naposledy prinútení boli opustiť drahú, svobodnú vlasť, a roztratili sa po Macedonii a Albánii, lebo len tak ujsť mohli konečnej záhube.

Hla týchto junákov nachodíme shromaždených na polane Olympu; tam obnovujú staré priateľstvo, znajúc dobre, že tajné shromaždenie nebodaj má za účel znovu spojiť, čo dosiaľ neprajným osudom rozlúčené a roztratené bolo.

Hromadili sa v malé tlupy; i tu rozprávali si vzájomne všetky udalosti, od kedy takto pohromade neboli. A každý mal mnoho čo rozprávať, i o tom, čo sa jeho samého a jeho rodiny týkalo, ale i o tom, čo sa prihodilo jiným, tu neprítomným, dobre známym priatelom. A tak pri týchto vzájomných rozhovoroch ubiehal čas. Slnko už dávno zapadlo, na čistom, modrom nebi jasaly sa milliony hviezd, a ajhla tam nad vrchami zapaluje sa nebo, akoby ohromný požiar za nimi zúril. Ale požiaru bez dymu niet. Nie je to požiar, sú to zvestoni oznamujúci, že mesiac o nedlho zasvieti od slnka svetlom požičaným. Preto je tak nedostatočné to jeho osvetlovanie. Ani svetlo, ani tma, len polovičatosť. Ale práve tá je velmi priaznivá schôdzkam, akú Sulioti majú na Olympe.

Zastal rozhovor a všetkých oči obrátily sa v stranu, z ktorej prichodili noví mužovia. Na jích čele nie vysokej postavy, ani nie silného tela muž. Na jeho otvorenej tvári zjavoval sa slabý odstien melancholie, čo dodávalo mu zaujímavosti. Tí, čo sedeli, poskákali hore, i šli všetci v ústrety príchodzím.

"Zdrav buď, Orle Selejský!" ozvalo sa zo všetkých úst.

"Vďaka, bratia! zdraví buďte i vy!" podávajúc rad radom všetkým svoju mužnú ruku, hovorí on. Súčasne vítajú a pozdravujú sa i tí ostatní, ktorí ho sprevodili.

"A ešte raz vďaka vám, bratia junáci!"
hovoril ďalej ten, ktorého "orlom selejským"
zvali, keď si všetci na poľanu, porostlú zelenou trávou, posadali, "že ste uposlúchli
pozvania môjho. — "Ideme vážnym časom

v ústrety, a tu nemožno, žeby suliotskí sokolovia ostali nečinní."

"Ej veru nie!"

"Známo vám, že junáci Gréci už shromažďujú sa pod zástavou svobody, aby s pomocou Božou a svojich junáckych ramien zlomili tažké putá otroctva a svojej vlasti vydobyli nezávislosť a svobodu. Tu čas i pre nás."

"Tak je! tak je! dost dlho sme i tak čakať museli na túto dobu. Ale spravodlivý Hospodin nemohol už ďalej hľadeť na ohavnosti osmanské, i nadchnul Grékov, aby započali dielo, v ktorom i nás očakáva znamenitý údel, potvrdzoval sivobúzy starec.

"Ale ten údel," dodáva Orol Selejský, "len tak prekonat budeme v stave, keď budeme všetci pospolu; keď všetci Sulioti spoja sa s nami. Viem, bratia junáci, že to ťažká vec. Veľká väčšina naších chrabrých súdruhov ešte upeje v pazúroch Ali bašových, a ten jich tak snadno nevypustí. Viem dobre, že jiná čiastka roztratené po šírom svete, i pri najväčšej chuti a ochotnosti nebude v stave spojiť sa s nami. Ale našou povinnosťou je i tamtým i týmto prispeť ku pomoci. Tamtým tak, keď preboríme sa až ku ním, a tak jim uvolníme cestu; týmto zase tým spôsobom, keď každý z nás postará sa o uvedomenie jich o našich zámeroch. A na teraz toto posledné kladiem vám na srdce, bratia. O to prvé postaráme sa, keď opäť shromaždíme sa!" Umlknul.

Mužovia okolo neho sediaci uvažujú jeho slová. Konečne jedon ozve sa:

"Nie sme zvyklí lakať sa prekážok, a dobre sme presvedčení, že ako náš celý život bol neprestajným zápasom a krvavou borbou s vrahom našej svobody, i teraz len pokračovať budeme na tejto ceste. Ale ťažká je to je pomáhať každému, kto pozdvihne rameno úloha preboriť sa k našim bratom, jestliže proti panstvu tureckému; prispeť k pomoci oni sami neprídu nám v ústrety. Preto ja tomu, ktorý tahá zbroj proti divokému duštak myslím, žeby sme i my za príkladom manovi. Každý nepriateľ tureckého panstva, Grékov rozvinúť mali zástavu svobody, a šíriť nech je on ktokoľvek, je priateľom, je spopovstanie i po Albánii až k Acheronu, a tak jencom naším. Nuž ktože bude váhať byť na spojiť sa s bratmi našimi. Turci zaneprázdnení pomoci priateľovi a spojencovi? kto nebude s Grékmi nebudú môct s celou silou tlačiť mat vôlu spolu s ním dusiť a ubíjať vraha? nás, a dá Boh i šťastie junácke, že osvobo- Ako vás znám, ani na okamženie nebudete díme i my rodnú vlasť našu."

Pochvalný súhlas prítomných sprevádzal tieto prosté slová.

"To je i moje presvedčenie!" odvetoval Orol Selejský, "žeby tak všetky kresťanské národy na šijach nosiace ťažké jarmo poroby tureckej robit maly. Jednota a svornost, shoda a spoločné dejstvovanie zlomily by moc muzulmanskú a tak pojistily volnosť. — Ale bratia junáci! nezabúdajme uvážiť všetky okolnosti. Ali baša v Janine má značné sily pohromade, tak značné, že spoliehajúc sa na ne vzdoruje i samému sultánovi, tak že tento s velikou silou vyslal proti nemu seraskiera Kuršid bašu."

"To práve dobre. Keď sa Turci medzi sebou perú, nám svitá nádej vítazstva!"

"Pravda. Ale kto ručí za to, že keď lstiví Osmani vidia, že dvíha sa kresťanstvo proti ním, že tí, ktorí teraz proti sebe stoja, nespoja sa razom proti nám? lebo, bratia, Ali baša, Kuršid baša obidvaja sú Turci, a keď nebezpečenstvo hroziť bude jích nadvláde a panstvu, spoja sa; to je tak isté, ako že mesiac zanikne pred jasným svetlom slnka. — A nás, vidíte, je len hrstka, pravda hrstka nevyrovnaných junákov."

"Veď je to síce tiež pravda," ozval sa opäť sivobúzy starec, "ale mne to neide do hlavy, že my máme boriť sa za cudziu a nie za vlastnú volnosť; že krev naších junákov tiecť má v cudzej službe."

"Ale i našej, bratia! Vidíte, že nemožná je jednomyslnosť v tomto okamžení. Nemožno očakávať, žeby všetky národy razom povstaly. Nuž tedy dopustiť máme, aby vykrvácali v daromnom boji tí, ktorí urobili počiatok? aby tak zase udusená bola každá nádeja? Nie! ja som tak presvedčený, že našou povinnosťou v rozpakoch, čo robit máte, lebo pomstit naších, táto túžba preniká útroby naše!"

"Tak je! tak je!" ozýva sa hlučne v shromaždení.

"Ale ešte jedno. Podarí-li sa Grékom, že z počiatku vydobývať budú výhody nad Turkami, či o tom chýr nerozletí sa po všetkých krajoch a končinách, obývaných ujarmeným a v porobe upejúcim národom, a či hrdinský príklad Grékov neoduševní i jich k nasledovaniu? Neverím, že balkánske národy natoľko ovládla už zbabelosť a malomyslnosť, žeby ani junáctvom Grékov nezmohla sa vo vatru v nich tlumejúca iskra po krvavej pomste bažiacej zmužilosti. A potom nastane doba spojenia sa všetkých národov k zrúteniu hanobného jarma, a svitne deň krásnej svobody!"

"Keby sa len podarilo prekazit smierenie Kuršida s Ali bašom!"

"My ani na to zabúdať nesmieme. Výhľady na pomoc zo strany našej udržovať a upevňovať budú Ali bašu v odpore, a kým dvaja mužovia. títo dvaja zápasiť budú medzi sebou, rozšíri

ukrutnosti, popáchané na otcoch a rodinách sa mohutne povstanie Grékov, a stane sa zárodkom budúcej voľnosti nás všetkých. Preto nateraz niet pre nás väčšej zaviazanosti, nežli zo všetkých síl podporovať povstanie hrdinov gréckych. A v tomto ohľade spolieham sa na vaše silné ramená, bratia!"

> "My vždy a vo všetkom s tebou, orle selejský!"

> Zpoza vrchov zjavovaly sa už prvé znaky blížiaceho sa dňa. Hviezdy tratily svoje svetlo, mesiac zklonil sa a zmiznul

> "Na dnes týdeň sídeme sa opäť, bratia," hovoril Orol Selejský, vstanúc zo zelenej polany, "a pevne ufám, že v značnejšom počte nežli dnes. Nuž a potom v mene Božom do boja za slávu a voľnosť. -- S Bohom, bratia!"

"S Bohom, do šťastného videnia!"

Každý pošiel jinou cestou, a o malú chvílu poľana bola opäť prázdna a tichá, ako jiné stráne bohmi kedysi obývaného Olympu.

S Orlom Selejským spolu stúpali len ešte

(Pokračovanie nasleduje.)

Zapáľte svetlá...

Zapálte svetlá na hroby tmavé — — Ach — ved tak clivo — temno je! — Zapálte! . . . nech svet marný precítne, A — spočíta ztraty svoje!

Zapálte svetlá na hroby tmavé — -Veď tak rednú dobrých rady! ---V zlom svet roste a dial rozbujnieva, — Za dobré — mikde náhrady!

Zapálte svetlá na hroby tmavé Tých, čo verní sebe, Bohu boli, Čo chudobe štedro pomáhali --A nepodľahli nevoli! —

Zapálte svetlá na hroby tmavé Tých, čo za rod bojovali, ---Čo jim krivda hrob čierny postlala, Čo za svobodu krev liali. ---

Zapálte svetlá na hroby tmavé! — Pamiatka dobrých nech žijel Nech svetu zjasá, zasvieti v oči, Že diamant v hrude nezhnije!

Zapálte svetlá na hroby tmavé, Nech rozže sa viera v ľudu, Že duch večný je a pravdy zákon Nedá sa utlumiť v hrudu!

Zapálte svetlá na hroby tmavé! Nech sa žiar — šíro rozleje -A viera k nebu nech sa unáša Plameňom lásky — nádejc!

(1875.)

Bohdanovič.

Sen.

Snil mládenec, že pevcom Slávy bol, pevcom vyššieho pôvodu; v kolíske ho na čelo bozkala Rusalka, génij národu,

Kolká rozkoš plynula z varyta! Jak ľúbo-sladký bol to hlas! I sám vesmír Boží sa v slasti chvel, äther šumel ozyenou krás ogle Veky temné volnosť v putá jaly, ach nikde hviezdy, nikde niet!... Reťaz vrahom zarynčala strachom, čo spev začal volnosti znieť.

Boj zúfalý. Po boji rod plesal, a vítal slnko svobody; hľa, zástupy v jarom rozihraní na vífazné letia hody.

S lýrou v ruke — meč, kušu odložiac — k hodom pospiecha i šuhaj; pieť bude on; i túžba ho nesie: blahým len raz videť svoj kraj.

Ale závisť žlčou bladnúc volá: "Tu zradca biedny, viďte ho! Kde meč, kuša? V šíkoch neválčil on! Hahá, tie struny broň jeho!" Zlosť, lož, sleposť preč pevca vyhnaly.
Mládencu vlasť hora tmavá.
Modli sa tam. Lež hrôza! čo prosí, to pomsta na rod krvavá.

Miznú roky. Starec hľadí k nebu, kde million lampád horí; tu — div divov! tvrdo veriť očiam sa v sláve blankyt otvorí.

I znal starec, že žiadbu bárjakú slyší Bôh, keď nebo zjaví: ach, pomstu zas na národ svoj prosí a sebe veniec kol hlavy.

Bôh dal mu ho. Oj z hviezd bol to veniec!

Už-už letel mu na hlavu —
"Bože!" zvolá, "mne on nenáleží,
daj národu moju slávu!"

Koloman Banšell.

Žreb

Humoreska.

Sú Iudia, ktorých šťastie so zvláštnym zaľúbením prenasleduje; sú ale i takí, ktorým, čokoľvek podniknú, naopak sa deje. Ku týmto počitoval sa i Pútec.

slamenný krov, riedkou plachtičkou pokrytej fary. — Z toho samého, že nikto z rozsievateľov evanjelia, mimo neho, necítil povolanie v sebe uchádzať sa o faru, zatvárať možno,

V biede a na biedu zrodený chudák patril medzi tých, čo keď na chrbát padnú, nos si rozmłáta; keď cesto miesa, palec si vytknú. Od mlady vše mu šlo opakom. Ako študent bol schopný, usilovný, rozsudný -- a predsa menej sa mu darilo, ako jeho ďaleko za nim zaostavším súdruhom. Nemal štastia. -Mnohý, plávajúc do prístavu šťastia, keď od svojho smeru odporným vetrom odsotený býva, zunuje život a namieša si modzog s ohňom. No Jožko Pútec, príkladný filosof, privykol ku zlému. Ba ani neprivykol, nenachodíme výraz ten primeraným; lebo privykne k dačomu ten, ktorý odvykol prv od jiného? K tomu tedy neprivykol, v čom zrodený bol. On tedy mysliac, že to tak musí a ináč byť nemôže, v istom stupni fatalista, trpezlive pokoril sa svojmu neprajnému osudu.

Odbavil bohoslovecké študia a obzeral sa po fare, povedomý súc si toho, že kňaz z oltára žije. Ale dlho sa musel obzerať, kým sa mu po mnohých nezdarených pokusoch konečne jej nebol dosť drobný, dostala fara. Lahko, že i tá len preto, že sa nikto druhý o ňu neuchádzal. Lepšia mucha ako nič, i vtiahol bez strelby mažiarov pod maličičkej faričke výnsť.

slamenný krov, riedkou plachtičkou pokrytej fary. — Z toho samého, že nikto z rozsievateľov evanjelia, mimo neho, necítil povolanie v sebe uchádzať sa o faru, zatvárať možno, že obete, ktoré farár donášať mal, veľké, obete ale, čo fara jemu donášať mala, malé byť musejú. Chudoba de Badín, psota de Garanseg. Ku biede farníkov, už zo samej polohy neúrodného pola pochádzajúcej, patrilo i nesmierne pitie páleného. Páleným sa najiel, napil a stal sa sedliak za pár krajciarov zrazu múdrym a velikým pánom.

To by bola krátka charakteristika obce Tesná a jej cirkevníkov.

Pútec mal chlieb, chlieb aký-taký. A kde jesto chlieb, najde sa i nôž. Hladal ženu a našiel, chvála Bohu, že ten článok ešte i pre chudobných rastie. Tentokráť Fortuna zažmurkla mu prívetive. Natrafil na dievča chudobné síce, no — šak by sa k bohatej ani nebol trúfal — ale bola z nej žienka dobrá, usilovná, a čo u ženskej cnosť kardinálna — bola poriadkumilovná. Ku jej mäkkej povahe primerane, mala tú zvláštnu obyčaj, kde len možno v diminutive rozprávať. Ani ten mak jej nebol dosť drobný, ešte z neho spravila máčok, a hen máčiček, kostolík, kostolíček. — Len s ňou, pilnou ženičkou, mohol na tejto maličičkej faričke výnsť.

Čo na jednej strane dobrotivé nebo na nom premeškalo, tomu inde hojne vynahradilo. V jeho tichom 16-ročnom manželstve a úradovaní požehnalo mu nebo osem detí. Rozmnožoval, ako sám žartovne hovorieval, pilne panslavismus. Dla pravého kalkulu pripadlo na každé 2 roky jedno decko, z nichž 4 chlapci a toľko dievčat. Kalkul tedy celky úhľadný. Vtedy ešte metrické rátačky neboly v úžitku, ale v obyčaji stály tucty, a tak nebesá znížily počeť detí, zotrením dvoch, na pol tucta. Dva z ôsmich tedy exekvovala smrt. —

Videli ste hniezdo? videli ste síkorky? čo to robí, ako to pysky dvíha keď hladuje, a hladuje jednostajne; čviriká, riedkym páperom ako Bismarck operenou hlávkou trasie, žltý nepomerne veľký pysk rozdrapuje tak dlho, kým sa mu nasýtenému gágol bokom nevydúva. Rodičia lietajú, shľadúvajú, donášajú od rána do večera, aby tým nekonečným črevám zadosfučinili. — Také hniezdo predstavuje 6 nedospelých detí, z ktorých najstaršie je 13, najmladšie 3-ročné. A starostlivý rodič má starostí nazbyt, aby dostatočne zaodiate a s uspokojeným žalúdkom denné kričiaky v postielke večerom zatíchnuť mohli.

Dobrák farár mal starost i na svoje cirkevné deti. So žialom vidiac nemierne pitie, zaujal sa jich, založiac spolok miernosti. Žid sa rozhadzoval, patron fary, súc väčším patronom krčmy, ktorý pred tým nebars sa o farára staral, začal mu od včul venovať pozornost - štípal ho, kde mohol a podtínal mu nohy, a lud — ten čo všetko sluboval, poslúchal pána a vďačne sa vracal ku sklenke, s ňouž sa i tak len na oko bol rozlúčil, a to tým lahším svedomím, že mu páni dali rozhresenia. Narobil si farár prekážok, narobil si omrzlosti bez prospechu, a sedel dúmal opustený, dúmal o nevďačnosti ľudu a o jeho nespolahlivosti.

Ku rozličným galibám pridružilo sa najväčšie rodinné trápenie — nemoc. Jeho najkrajší, najbystrejší chlapček, Gustík, prechorel na nohu. Príčinu jej vypátrať nemohli, ako to vôbec vyzkúmať tvrdo ide, pravdepodobne že bujný šuhajík dakde prchko a zle skočil. Buď tomu akokoľvek, zapálil sa mu klub a

sosbieralo bedro. Nemoc bola dlhá, rana sa konečne zahojila, ale pohyblivosť zhybu bola tam. Noha v kolene zohnutá bola kratšia, a len húpajúc hačkal, obyčajne s barlou, z miesta na miesto. Ako ale zase k úplnej sile tela prišiel, s jeho pedálami pobehal viac, ako druhých nôh zdravých dva páry. Čoby ešte táto žubrienka bol vykonával, keby mu čert nebol podstrelil nohu? — S krivou nohou vláčil sa po dachu a púštal dolu kochom matke chrústov do kapusty, s krivou nohou driapal sa po smrekoch, dozerajúc hniezda splašeným vranám. Sama príroda snažila sa ho ukrátiť, a predsa rodičia mali s ním práce viac ako so všetkými druhými. —

I v pekle bývajú raz hody.

V Tesnej zomrela vdova po strážmajstrovi. Za pohrabné obrady poručila farárovi jedon zecchino, výdobytok z bitky pri Cuztatone, a potom jedon lós, tak rečenú lombardku. Ako k lósu nebohý strážmajster prišiel, to nám je nie známo. Zecchino bol na fare, obzvláštne detmi, velmi obdivovaný, a právom, poneváč sa také predmety na fare veľmi nemlely. O hodnote toho peniazu si deti bájočné veci vyprávaly. Mysle všetkých boly pobúrené. Menšiu pozornosť venovaly pekne tlačenému papieru.. Ba i sám pán farár, ktorý predsa významnosť lósu dobre poznal, nebars sa ohliadal oň. Chudák tolkoráz v nádejách sklamaný, nepomýšľal ani z ďaleka na možnosť výhry. Horká jeho brindza. Zlatý peniaz pošol do starej tabačnice, žreb ale chladnokrevne odhodil na stolík. Prizrel sa ešte naň a číslo žrebu mechanicky napísal na dvere. S tým bola vec dokončená.

Už aký bol chudobný, a predsa možno že asnáď práve za to, horlive miloval svoj národ, utiahnutý od sveta rád čítaval spisy a slovenské časopisy. I ten zecchino tašiel ako predplatok na "Národnie Noviny." —

Tam von chumelí. V chyžke je teplo. Pútec sedí, držiac vyhorenú dymku v rukách, a hľadí na klbko hrajúcich sa detí. Kostolník vstúpi, vytiahnúc z torby z mesta donesené noviny. Radostne sa chytí farár do nich. Napchá dymku, zakreše do bukového práchna a rozleje sa po stolci.

"No cit deti! — čože nám donesú?"

Digitized by GOOGLE

Od samého nápisu všetko, ale všetko čítaval pilne až do konca po zodpovedného redaktora. Nepremeškal preísť cez kože, špiritus, slaninu, lekvár, a nevynechal ani bursové zprávy. Kdežeby nie, šak bol majiteľom lósu. — No ale nie preto, ale zo samej úctivosti "Národním Novinám."

Ako sa takto očima po burse prechádza, trhne sa, zvrtne hlavou k dverom, zakvičí čudným hlasom, potom preskočiac troje v ceste mu stojacích detí, zastaví sa pred dvermi, hlavou ohnutou napred, loktami nazad vystrčenými. Zase sa nahne k novinám, zase ku dverom. Po chvíľke rozháňa rukama v povetrí ako kapelník. — Deti sa stiahly dovedna, ani neceknúc, len prestrašeným zrakom obdivujú čudné kvinty otcove.

Farárovi zutekalo úplne flegma. Nieje ale dost na tom, začne pästami po dverach bubnovat a kričat, čo mu hrdlo dodalo: "Milka! Milka! skoro, Milka!"

Na toto telephonické povolanie Milka zrazu priskočila, pri čom neopatrný farár zle pochodil. Dvere sa otváraly dnu a poneváč pani farárka do špiku prelaknutá celou silou vrazila do nich, prudkým otvorením dvier vylepila velebnému pánu takú facku po nose, že sa ledvaj na nohách udržať vedel a v prvom prekvapení svojej milej manželke dačím podobným odslúžiť sa zamýšlal.

"Či mi i tá radosť musí byť pokalená?" pýta sa farár utierajúc si slzy, ale pravda nie slzy radosti.

V prvom okamžení bol zmatok všeobecný. Milka drží si dlane vyvrátené pred očima. Deti ale vidiac otca, ako si nos drgnutý drží, súcitom držia si všetky svoje nošťúriky.

Prvá chopila sa slova pani farárka a zvyklým diminutívom začala kojiť rozladeného manžela: "Udrela som ta, mužík môj, troštíčku po nošteku. — Ale čože tak búchaš, dušička, čože tak voláš?"

Miesto odpovede pokáže prstom na dvere, zavolajúc hlasom víťaza Suvarova pri Práge: "Hurrá! vyhrali sme!" A padne žene kolo krku. Neborkej Milke vrelo pod čepcom. Prirovnajúc číslo novín s číslom dvier, doloží: "Náš žreb číslo 639 vyhral 2000 zl.!"

"Božíčku drahý na výsosti, vďaka Ti, pár zlatíkov sa nám zíde," vzdychne Milka. Deti sa ukladajú kol rodičov a šťastná matka kropí jích hlávky slzami radosti.

Mnohý by za tú cenu ani nezamdlieval, ani slzy neronil, ani by si za ňu dvermi nos nedal rozmlátiť. No chudobnému, na deti bohatému, na odporný osud zvyklému čleveku je to výhra veliká, šťastie nepovšedné; lebo núdzneho skorej vypokojí Šťastena, ako hojnosťou oplývajúceho maznáka.

Keď sa z prvého radostného otrasu, povedal bych radostného strachu prebrali, počali rozjímať, gustírovať, čo s tymi peniazmi začnú, ako jich vynaložiť, či kúpiť za ne dačo, či jich do sv.-martinskej sporitelne na úroky uložiť majú? o tom sa živo debattovalo, a bezmála sa ani na čisto neusniesli. Deti kupovaly lútky, sukne, sánky, kone, na čo jim matka odsekla, že samé prvé otcovi nový župan kúpiť načím.

Medzitým napadlo otcovi pohľadať lós.

Hladajú, hľadajú. Hľadajú popoludní, hľadajú večer, nič. Strach, smútok a noc bez sna. Hľadajú ráno, hľadajú, dulujú celý deň a zase len nič a nič. Vyšetrujú slúžku, zkusujú deti, márno všetko, lós bol a je ztratený. Zármutok zrastal a úder väčší, o mnoho väčší, ako keby sa jím radšej dvere raja neboly etvorily. Nebožiatka! lízali mäd cez sklo, a teraz hľadeli kolo seba smutní, ako oparené myši.

Filosof Pútec utieral si ústa. Utiahnuc sa do svojej myšej diery, dúmal a cvičil sa ďalej v opovrhovaní svetskej mamony. Je to vskutku veľmi vďačné študium, keď k ničomu prísť nemôžeme, ktoré ale vďačne zase opúšťame, keď sa nám dariť začína.

Minulo dakoľko týdňov ako lós pošol za duriakom. Povšechný rozhovor o ňom, rozličné klebety v Tesnom pomaly sa tratily. V tichej resignacii znášal Pútec i toto navštívenie. Na pamiatku, že mu neprajný osud pretiahol prez ústa zlatý motúz, ponechal čísla žrebu na dverach napísané. Smutne zazeral tu i tu on na ne a ony naň.

Bolo v sobotu. Farár chystal si kázeň. Aby pokojne pracovať mohol, vypovedal deti von. Čím menej nohou, tým viac jazykom pohybujúci Gustík pýtal sa na korrepetíciu dolu. Nuž a tak neviniatka proti svojej vôli k pánu učitelovi, k čomu otec velmi vďačne privolil, s tou prísnou výhražkou, aby sa neopovážil íst sánkovat, čerta pokúšat a ešte i tú druhú kvaku dolámať. Pokorne, skrúšene slubujúc všetko dobré, vytiahol sa z chyže.

Otec Pútec pripáli si héničku, vyloží trúdovú čiapku na parochňu — za starostiami a horúčkou pošly mu vlasy — a v kvetnastotarkavom na rukávoch umastenom župane začne sypat prúdiace sa myšlienky na papier. Vše zakrúti perom, už zase hladí von oblokom, aby kopiace sa pod trúdovou čiapkou trudoviny do poriadku poukladal. — Od obloka hore vznáša sa strmý kopec, zahrada farská. Sňah sa ligoce, slncom osvietený, tuhou kôrou Chlpavá osuhel mení farby báječpokrvtý. ného opálu. Oči sa mu točia po tej skvelej ploche, a po nej sbiera trhané myšlienky na kázeň.

Obrábal Jóba. Vysvetlujúc jeho neresti, púšťal rozochvený chlpy dymu ako z maše. Vhod mu prišlo ono i toto, myšlienky mu hraly ako iskry vo výhni. Zahryzol sa do trópusov a zubami do čútorky. Lejú sa mu myšlienky po papieri ako rozpustené maslo. Skáče z predmetu na predmet, viaže, skladá, prirovnáva. Zajde k Eliášovi, --- horúcimi slovmi líči, ako prorok Eliáš, ten prvý pasažier, čo sa parovozom k nebeskej stanici na extravlaku odviezol, bez popálenia do vysosti sa Signál zavzneje, oheň sa zasvieti, kolesá sa točia, on letí — — -

Črnk! brnk! — tresk!

Ale nie Eliáš. — Obločný rám s krížom i so všetkým činom na zemi, táble rozmrvené blyštia sa po izbe. Farár holohlavý, parochňa nad osudnými číslami na klinci visí. Dymka vyrazená kúri sa v kútiku, farár ale fahá paru jalovou cievkou. Trúdová čiapka krúti sa pod postelou. Čo ale najkrajšie: na stolíku práve na Eliášovi — sánky, a na sánkach Gustík, jemu za chrbtom, držiac sa ho kolo krku rukama, kamarát Ďurík od rechtorov.

Chlapci na smrt prelaknutí sedia, sedia na stole ako skamenelí. Ej! korrepetícia jim zle vypadla. Tam z vyš zahrady závozom korrepetovali, sánky zle kärované vyskočily zo závozu a mik strmým vrškom zahradou spôsobom ztratený lós vedel príst na tento

vpálili oblokom otcovi na visitu.

Asi za otčenáš ani nedýchol ani sa nepohol nikto. Predesení boli všetci. --

Prvý potom zavolal Pútec: "Chvál každý duch Hospodina!"

Na hrmot pribehla mať a za ňou celý familiarný prídavok.

"Ach Gustíček môj, nuž čože ty tu robkáš?" pýta sa zalomiac rukama maminka.

"Nuž hla — prišiel som tatu nazret," zajachce sa Gustík.

"Pekelná saňa ta sem poslala," zahrmí nahnevaný otec.

"Nie, tata, saňa, ale sane," doloží Gustík. "Aha, čo tata má na hlave," zavolá malá Zuzka.

A vskutku. Miesto zmizlej čiapky a parochne vysadol mu na hlavu otiepok, zo strechy skrz Gustíka v strachu a v letku rukou zachytený a odtrhnutý.

Otec sa precítil. Válka je vypovedaná. Lavou rukou siaha za otiepkom, pravou za linierom v tom pevnom predsavzatí, Gustíka a potom Ďuríka možno čo najrovnejšími čiarami vylinierovat.

Strechu z hlavy zložiac, dvíha už linier do výšky, aby tým silnejšie zpustený bol na shrbený chrbát koristi, keď práve v príhodný či nepríhodný čas opýta sa Milka: "Mužík môj, aha, čo to tu visí za kartička na slamke?"

Rozkrúti karôtku, visiacu na nitke z otiepky, ako dáky vrkôčik z parochne, a oba vykríknu: "Lombardka!"

A zase všetci stoja ako prikutí, ústa otvorené, obraz prekvapenia.

Keď dakoľkoráz jedno po druhom sliny preglgnul, skrútiac hlavu proti dverom, plačlive zavolá nadmier pohnutý Pútec: "To je on, to je on!" Padne Milke kolo krku a deti jim kolo nôh. A podobalo sa to skupenine na vlas pravidelne ustrojenej uhliarskej míle.

Ztratená ovca sa našla.

Sankovníci ešte porád, súc v neistote, sedeli na sánkach na stole, ako dáky umelý stolový nástavok.

Hádalo sa sem tam, akým divotvorným

Digitized by GOOGIC

otiepok. Po vyšetrovaní vyznal konečne Gustík, | nejšie — pod stôl. Jestli nie anjel Milka, že on akýsi papierik z tatovho stolíka sošúlal nuž by bol najkrajšie náradie celej izby, pora mačke na chvost uviazal. Keď ju potom mechúrom naháňal, táto v úzkostiach postavená vybehla na padláš, zkade vrátila sa bez papierku nazad.

Po vypočutí rozprávky siahol Pútec znovu za linierom, aby pokračoval v trahovaní tam, kde bol zastal. Aby tým smelšie udrel, zažmúril oči a — hop! zachytí mu anjel ruku.

"Otecko! čo robíš, roztrepeš si atramentárik!" — Otvorí oči, a tých, ktorých udreť koji. Eliáša vytiahol zpod sánok. Lós ale mienil, tu už viac nebolo. Opustiac nebe- viac neodniesla mačka na chvoste. zpečné miesto, prestahovali sa na bezpeč-

celánový atramentár, vianočný dar Milkin, na kúsky rozmrvil.

"I tá radost musí byt zakalená," zamrmle Pútec.

Zpod stola ohlásily sa ale dva detské hlasy: "A odpusť nám naše viny, ako i my odpúšťame našim vinníkom."

"Amen, synček," doloží matka.

A otec odpustil jim. Jóba nechal na po-

G. K. Laskomerský.

Zmyja.

Román básnický od Slovackého.

Pieseň I. - Polovačka.

Krásny krajobraz Čertomelíku! Sto sihôt lížu Dniepra pramene, --Breza sa kúpe v každom jarčíku, Slýchať šum trstín, slávika penie. -A keď za jara vody búrlivé Celé okolie vôkol zalejú, Ešte stromovín vrcholce čnejú -Jako rusaliek ohrady divé, Halúzkou múťa vodné blankyty. I slávik ešte v halúzkach spieva — I brezy šumia — ponad jích štíty Miznú vôd vlny i nuzné krievä, Sum Dniepra divý, keď v jeho lone Sto lúk zelených na jar utonie.

Pekný to výhľad sto sihôt pána! Voda mu pôdu zpod stôp vykradla, Zámok do vody hľadí zrkadla, Co mu pod stopou šumí sohnaná. — Keď sa rozhľadíš šírym obzorom Povieš, že zámok na vodách plynie. - -Tehla koralov svieti kolorom. Piliery štíhle rovné trstine. --Množstvo ohromných ciev samopalu Hladí strelnicou na čierne more; Na zámku horia okná z kryštálu Svieta i blyštia sta ranné zore, ---I jasnosť pláva vodou veliká, Čo sa z tých okien nazpät odkradne. V zámku pán býva Čertomelíka Dumný ataman čo Síčou vládne — —

Lež či sám býva? Kto to odhádne? Nik nebol v zámku; vravia, že čary Sídlia v komuatách, že dlaň zakliata Nadłudskou mocou vznesla piliary. — Lež kedy vznesla? — Nik nepamätá. —

Rybár vábený mraku velebou Plaviac pomedzi hradu ostrovy Počul pred sebou, počul za sebou Zpev sladší, milší nad šum Dnieprový. A rybár mlčky plával pomaly, --A keď večerné zore zapadly, Videl zo zámku okien krištály; Hned sa pálily hned zase zbladly. A s bleskom okien hynuly piesne ---Zas ticho, hlucho — a rybár starý Zachvel sa strachom - čary, - to čary! Ved rybár žije, ved rybár nesnie.

Už noci tretej pobladly zore, Čo tam na zámku oheň iskravý. Ha! to kahanec, to znak výpravy; Poplynú čajky na čierne more. — Kozákov hajná ležia na brehoch I reč prísahy radami lieta; Na Dniepra poli v dlhých šeregoch Husto strážničie vatriská svieta. ---Tam na mohylu vstúpil vysoko Huslár, i pieseň zpieva z mohyly, Až tých, čo spali v hroboch hlboko, Divoké zvuky piesne budily. -Spíte! na otcov vnuk si pozerá. I vy ste žili — tu v Ukrajine. I vy ste žili — to bolo včera! My dnes žijeme, čas rýchle hynie. --Blázon sa vracia i sem ubiera Kde nik nechodí po nás v žalobe, Zajtrá na našom povedia hrobe: I vy ste žili! to bolo včera. — Tedy veslujme v nátolské vody Boril paláce, rúbal fontány ---Ocelou ničiť Turkov národy, I najsvatejšej vziat obraz panny, OQIC Obraz čo plače žialoslzami;
A keď ho človek do vln zamorí,
More zúrivé bije valami,
Pení sa, hučí, prská i borí —
I neprestane búra živlová,
Až vrahov zbytky v sebe pochová. —

Lež kde je hejtman? V ranné hodiny
Vyšiel i v stepách blúdi od rána . . .
Štíhla pri brehu čajka hejtmana
Rozkolembaním kníše trstiny,
Čaty z plného kričia hrtana:
"Však nám na cestu treba zveriny,
Podme na lovy! podme na lovy!
Lež kde náš Zmyja, — hejtman Nížový?"

Ty spíš jelene! — Ty spíš jelene! Medzi lesknúcou rosy trávinou; Strelcami stepy sú otočené, Blížia sa k tebe, trávou, krovinou. — Jeleň nečuje, bars sú mu blížšie! Bo mlčiac strelci idú na lovy. —

> I čo raz tichšie Medzi parovy Pomedzi trávy Miznú i miznú. I zore blysnú I svet iskravý Pozláti nebo východu.

Ó jak to milé ráno národu
Voľnému užiť povetrie chladné!
Jak tajomstvenná tá chvíľa nocí,
Keď noc skonáva, a mesiac bľadne,
Deň na východe — a na polnoci
Ešte hviezdičku vidno je jasnú, —
Východ sa zláti, bľadne, červení —

Nebo sa meni A hviezdné svety Už hasnú, hasnú; I polné kvety Zablyštia rosy perlami. —

I ticho lovci šli trávinami. —
Pridŕžaj lovče vtáka svorkami
Zakryj kantárom oči zláteným;
Nech nezašumí perom zjašeným,
Nech nepobúri tichosť zvonkami. —
Znímeš mu kantár, keď v naše siedla
Pekná dostaví sa nám zverina. —

Sokol sa zpína, Odúva, zúri, Najaží kriedla Tiahne pazúry, Mocne prsiská napúšil. —

Tam šuchot dáky! Či to zver rušil, To by korisťou bolo priskorou! To ľahkonohý pes tam skovičí, Neľúbi väzbu piští i kvičí.— Zkrot lovče chrta rukou i svorou, Najprv vysliedit šlaky jeleňa, Potom ho honci vyplašia rykom A potom chrty. — I chrt zkrotený

Stopy znamená Ďafom i krikom Kvetom zrosený Smutno za svorkou sa tiahne.

Vyslať strelcov na rozhranie Kde sa končí tá dolina; Tam, kozáci, dookola Sa postavte, a družina Nech tam sbehne do údolia, Nech sa skryje medzi trávy, V tej doline jeleň píja. — Keď starší strelec vypáli Služba nech trúbou zavýja.

Rozkazy dané. — Divé priekopy
Obstali strelci. — Bez šľaku stopy
V krievi sa kryjú pomaly čelá.
I tíchosť padne na všetky strany,
Sťaby to zjav bol fata morgany. —
Vietor poveje, zašumí zelia —
Zaniknú zbroje, lúky, oštepy,
Svet vzplanie ohňom zôr malovaný —
I slnce vstane nad mrtvé stepy —
Obliate zlatom svitu burany 1)
Skvejú sa barvou plameňa plnou.
A po ních vetra vlna za vlnou
Prebieha stepy mlčiace. —

Ticho. — V tom trúby vreskly hrmiace, Krikom veselým treskly surmity. — Halas po celom zvučal okolí. — I uvolnené z väzby sokoly Smižno v povetria krížia blankyty, Kružia i vreštia, zvoncami zvonia, I psi zpustené jačia i honia. — Čakajú lovci, — a v stried trúb vravy Hladia na nivy zlátené svitom —

Hľa! tamto šmihá
Jeleň splašený,
Ledvá kopytom
Týka sa trávy
A chrt ho stíha --A on znáčený
Od prtí k prti
Sádže cez doly;
Skovičia chrty
Vreštia sokoly.

I sokol jeden zakráti nízko
I do chrbta mu pazárom seká —
Chrt vetronohý za nim uteká,
Už ho dostihne — už blízko — blízko —
Uháňa — letí — i strachom slepý
Na nadstavené vrazí oštepy

¹⁾ Buran i v šarištine = burina.

Drgne i — padne. — Smelá družina Vreští trůbami, na kotly bije By vyplašila všetko čo žije Medzi trávami. -- Švižká vtáčina, Krúži i kráče, zvoncami zvoní, Hajno chrtanov jačí i honí. -Lovci čakajú. - Pomedzi kvety Zas dačo šmihlo. — To jeleň nový? Nie — ozbrojený to Tatár letí

Sta vír stepový. --Sta had prsami Trávu roztína, Medzi kvetami Ocelou blýska I luk napina I strely tiská

I šmiera ostré na všetky strany. — Tá zbroj bohatá kozákov mámi; To bezpochyby vodca Tatárov. Psov pustif za ním! — Jeden z agárov Už ho doháňa, — hah — uvidíte! Ten chrtan starý to dobre spraví, — Skočí na prse — zatne zubiská

Vydre mu žitie, Zmliaždi, zadlávi. -Už bo dostihnul, — vec neslýchaná! Kto by bol čakal od toho psiska? Líže mu ruky, — skáče — skovičí: Hah — však to kopov nášho hejtmana! Prvší z kopovov, tak slávny v. Síči!

Neraz Tatára k smrti dotrápil — Tu v Tatárovi pána natrafil. ---

Psov sa vrátila črieda skonaná, A Tatár letí i trávy láme ---Teraz mu sokol do krku padne — Ó div nad divy, sokol hejtmana Sadne na plece, zobákom nehne Peria nadúra — krýdla napína —

> Krikom družina Zreve dokola Stá striel vybehne Stihá Tatára! . . .

I jedna do pre trafí agára, Druhá pod krýdlo raní sokola, Tretia Tatára udre do čela. Hlad, či to slza, či krev zletela? Nevidno. — Zastal — oči zatiahnul Zaliate krvou lebo slzami. --Zo šije chrta obojok ztiahnul Z hrdla sokola prsteň s zvoncami.

Znovu cez stepy Vzpust, na oštepy Letí do plnej vrahov úboči. -Tam ho zastavia — lapia! — nie i nie. — Daleko lovcov predstihnul oči I zmizne v hustej divej zeline. -

Nie — to nebolo len sna divadlo, Bo tam, kde šmihnul striedkom údolov, Šesť bez života kozákov padlo, I šest chrtanov — i šest sokolov. —

(Pokračovanie nasleduje.) -0980o

Prekvapeni.

Veselohra v jednom dejstve.

OSOBY:

Paulina barónka Závadzká. Hermina, jej neter. Ctibor barón z Vlkanova. Fedor, jeho synovec.

1. Výstup.

(Javište: pavillon v zahrade s 3 dvermi. Jedny v úzadí, dvoje na bokoch. Na pravej strane viac v úzadí väčší, k hostine pripravený stôl. Na ľavo viac v popredí menší stôl, pohovka, stoličky.)

Eva Javorská. Kristian Sviatočný.

Kristian (zelenými vencami okrašluje izbu, stojac na rebríku).

Eva (pomáha mu, potom obzerá jeho prácu a hovorí:) Už je to pravda, ako vy to krásne usporiadat viete, pane Sviatočný; to veru jasná —. Keď vy hneď za osvietenou barónkou žiadno ľudské dieťa nevie tak dokonále spraviť, nasledujete, veď je to toľko, akoby ste vy

Major barón Závadzký. Kristian Sviatečný. Eva Javorská.

Kristian. To vlastne nepatrí k môjmu úradu. Ale máte pravdu, pani Eva, žeby to bezomňa nešlo — alebo by sama osvietená paní musela to konať. Lebo tá ide popredku prirodzene; a potom nasledujem ja — to jest tu v dome. Ved aby všetko mal na očiach: to vlastne menujú "správca domu," a ja mám len ten nepravý titul: komorník. Či ma rozumiete, pani Evička?

Eva. Tak celkom mi je tá vec ešte nie ako vy. Je to len pekný dar boží ten rozum! boli osvieteným pánom itized by GOGIC

Kristian. Hlúpost. Pán osvietený ide pred pani barónkou — to len máte vedet. Či som dakedy zabudnul na rešpekt? Osvietená barónka rozkazuje a ja poslúcham — rozumiete? Ale jináče žiadna ľudská duša nemá mi čo rozkazovať.

Eva. No naša slečna bude predsa len výnimkou?

Kristian. O slečne Hermíne vôbec niet čo namietat.

Eva. No ktoby vás neznal tak dobre ako ja, pane Sviatočný, ten by dozajista myslel, že považujete slečinku za sebe rovnú, a nie za člena panstva.

Kristian (zchodiac dolu z rebríka). Panstvo je panstvo, a slečna je slečna. Vidíte, tak sa majú veci!

Eva. Ach nebesa! nechže mi už teraz niekto povie, kde je tu rozdiel? Keď nám slečna rozkáže, či nemusíme na vlas vykonať? Ale ona vždy len prosí!

Kristian. Ona prosí, to je ten rozdiel, pani Eva. Osvietená barónka rozkazuje, a tak to má byt!

Eva. Ba ešte čo! Ani osvietená barónka nie je žandárskym strážovníkom, a poslušnosť je poslušnosť. A potom pán major — ten nebodaj tiež robí výnimku, lebo patrí k rodine.

Kristian. Major? — Ten práve nie. Je on síce bratom nebohého pána baróna, ale i nezdareným synom — ako sa to hovorí, a preto ho nepočitujem k familii, — ja držím v čistote dom. Od 14 dní je tu na návšteve a nebýva ani v izbách, určených pre milých a vzácnych hostí. Pritom máme dobrý zrak. A teraz už nazdá sa, akoby bol tu v posádke. Starie sa i do toho, do čoho ho nič. Chcel by si hrat na predstaveného. To musí jináče byt — to ja trpeť nebudem.

Eva. Ale pán Sviatočný! tak rozhorleného ako dnes som vás ešte nikdy nevidèla. Všetko má svoj čas. A váš rešpekt celkom sa hubí. Veru, veru, žeby ste zase potrebovali, aby sme dostali pána!

Kristian. Pána — tu v dome? Manžela osvietenej barónky, tak myslíte?

Eva. Áno, tak myslím. Keby sa tak pani barónka zase vydala? ja sa len tomu divím, že to už dávno neurobila!

Kristian. Pani Javorská, to je niečo celkom nového, na to som ešte nemyslel. Moje celé postavenie by potom zmenilo sa. Lebo to je veľký rozdiel, či je pani pánom alebo — (zamyslí sa hlboko).

Eva (teší sa jeho rozpakom, po chvíli). Oba páni baróni z Vlkanova, starší i mladší, dozajista prídu dnes sem, lebo tiež patria k familii. Musím poriadky porobiť v kuchyni. Či nie tak, pane Sviatočný?"

Kristian. Vlkanovci? Pravda. Pred tymi nie sme ani jedon den istí.

Eva. Poneváč ale práve hovoríme o ženbe, pane Sviatočný — chcela by som vám niečo zdôveriť — je to pre mňa a pre vás veľmi vážna vec — ale nesmiete ma vysmiať, a ani sa nahnevať — veď sme my obidvaja spolu vždy tak dobre vyšli —

Kristian (veľmi vážne a dútklive). Pani Javorská, keď vy na vaše staré dni máte ešte bláznivé myšlienky, tak zadržte si jich pre seba. To nie je pre mňa — na toľko by ste ma už mohly znať. Ja som komorník Kristian Sviatočný, a nechcem sa zmeniť. (S vážnosťou odíde.)

Eva. Nuž či tomu starigáňovi koliesko preskočilo? Ach, a že som to už dávno nepozorovala. A keď starší pán barón z Vlkanova zamýšla sa oženiť s našou pani barónkou, za to má byť bláznom? Ach môj milý grobiánsky Kristian, ty mu to veru nezabrániš. (Odíde.)

Kristian (vráti sa; obzerá sa či je sám). Izba je okrášlená, teraz odnesieme rebrík — (chce ho vziať).

2. Výstup. Slečna Hermína. Kristian.

Hermina (vníde a z ďaleka volá). Dobré ráno, milý pán Sviatočný!

Kristian (vážne predstúpi). Ráčte dovolit, milostivá slečinka, aby som ku dnešniemu sviatku vášho narodzenia predniesť smel svoju gratuláciu.

Hermina. Vidíte, ako to príjemne od vás zneje, milý pán Sviatočný; vskutku vy ste prvým, ktorý mi dnes blahoželá — staroba mladosti. Ďakujem vám srdečne. (Podá mu ruku).

Kristian (vyjasní tvár a pobozká ruku). Hermína. Ale vaše blahoželanie bude šťa-

stím pre moje želania a túžby. (Odbehne.)

Kristian (hľadí za ňou, kýva hlavou, bere rebrík a odchodiac mrmle.) Hm! hm! (Odíde.)

3. Výstup.

Major (vníde druhými dvermi). Prípravy robia k slavnosti. Dobre. Dnes musím byť na stráži. Príležitosť robí zlodejov. A z jednej svatby nasledúva jiná. Vlkanovci pričasto mi chodia do revíru. Ja tu sedím, aby som sa stal neodbytným, nevyhnutným, aby pekná pani švegerina konečne mňa oblažila svojou rukou. To je posledná kotva nádeje pre mňa. Ak ma tá zklame, tak som odbavený. A práve preto musím mať oči všade, aby ani starý s barónkou, ani mladý s Hermínou nemohli dlho byť o samote. Samota vedie k výlevom lásky. A také slavnosti, ako dnešná, ponúkajú k tomu. Hahaha! nikto nemyslí, že ja stojím na predstrážach pevnosti. Márny bude útok, lebo ho prekazím. Ale pozor. Vlkanovci prídu cez jazero, musím jich tedy čakať a uvítať hneď na brehu. – Zdá sa mi, že pani švegerina ide. — Do videnia! (Odíde dvermi do zahrady.)

4. Výstup.

Barónka, pozdejšie starší barón z Vlkanova.

Barónka (obzerá izbu). Svetlica je pripravená, len kde je Hermína, aby som jej blahoželať mohla? Ach, tá už bude v parku. Mladosť, jarosť. Dnes čakám s jistotou Vlkanovcov. Ten mladý diplomat, zdá sa mi, že niečo zamýšla. No ja nemám nič proti tomu. Pravda, že kým som ho nepoznala, i Ctibor mi bol milým a vítaným nie len hostom, ale —. Ale Ctibor ustupuje Fedorovi. Tomuto lepšie pristane byť pánom v Závadí. (Klopanie na dvere.)

Kristian (vstúpi zasmušilý).

Barónka. Čo mi nesieš, starý, že tak mrzko hľadíš? Leží ti niečo na srdci? Hovor: dnes by som rada mala okolo seba samých radosťou preniknutých priateľov. Len nech je nie otázka o titule "spravcu domu," lebo ten nijako nešikne sa pre naše skromné pomery.

Kristian. Ved ja som už i tak spokojný; ale pán barón z Vlkanova, totižto ten starší, stoja tam von, a dali sa opýtať, či je tak zavčasu dovoleno poklonu urobiť osvietenej panej.

Barónka. Ó dozajista! Pán z Vlkanova je mi vždy vítaný, to ty dobre vieš. Prosím ho, aby vnišiel.

Kristian (odíde).

Ctibor (vnide).

Barónka (ide mu v ústrety). Dobré ráno, pán švagor! ale naco to slavnostné oznámenie sa? Vy ste nám vždy vítaným hostom. Ráčte si sadnút. (Sadne si.)

Ctibor. Veľmi laskave vysokoctená pani švegerina! (Pobozká jej ruku a sadne si tiež.)

Barónka. Nuž čože ste mi doniesli? Priateľskú návštevu alebo obchodné záležitosti? Obidvoje vysoko si cením.

Ctibor. Najprv povinnosť, jestli sa tak vysloviť smiem, to jest príjemná povinnosť: deň narodzenia slečny Hermíny, pri čom som predsa so svojou gratuláciou nesmel chybeť.

Barónka. Ach to je krásne. Vždy lúbezný, vždy pozorlivý. Ale riekli ste: najprv. Či má a bude nasledovať i "potom?"

Ctibor. Áno, ovšem, v istej miere, ctená pani švegeriná. (Hladká klobůk v rozpakoch, ktorý dosial v rukách drží.)

Barónka. Ale prosím, zložte sa. — A bratovec neprišiel s vami?

Ctibor (položí klobúk na zem, šuchá si ruky). Ten tuším baví sa ešte niekde s pánom majorom. (Mlčí.)

Barónka (diví sa jeho mléanlivosti, stranou.)
To nie jeho obyčaj!

Ctibor. Na príklad pri polnom hospodárstve tam platí pravidlo, každá práca má svoj čas. A čas sú peniaze, hovorievame.

Barónka (usmieva sa). Ale čo tu hovoríte, pán švagor, to je všetko pravda, ale nie len pri polnom hospodárstve, i jináče v živote. Nuž ale na mojom súhlase nebude mnoho záležať tak skúsenému hospodárovi.

Ctibor. Váš súhlas, to je hlavná vec. Už vy vždy trafíte klinec po hlávke, lebo ste rozumná, múdra dáma. Ja som len to riect chcel, že i hospodárstvo má svoje háky — i pre toho, čo mu rozumie. Ale položme na

Digitized by 300gle

miesto polného hospodárstva pochop domáce sa porezat tolko otepov. Dal som jednu sem hospodárstvo; tak i vtedy stoja práve tak veci.

Barónka. Ach, s tým už dotýkate sa toho územia, kde som i ja viac doma. Ale ešte vždy neviem, či chcete moju radu a o čom?

Ctibor. Radu, áno, ovšem, t. j. rozhodnú radu. Ja - ja by som sa rád zmeniť.

Barónka. Zmenif? Ale to len nemá znamenat, žeby ste sa chceli z nášho okolia vystahovat?

Ctibor. Nie, naopak: chcel by som sa tu ešte väčšmi ustáliť. Ja - jedným slovom: zamýšlam sa oženiť. No a teraz by som najsamprv znať chcel, čo vy o tom myslíte, ctená pani švegerina?

Barónka. Ach tak — oženiť! (Celkom chladne). O tom je tažko radit. Naposledy každý musí byť svojim radcom!

Ctibor. Pravda! ved ja i nie som na rozpakoch, ale napadajú mi rozličné veci. na príklad nemyslíte, že som už pristarý ku ženbe? Dost skoro budem mat 44 roky.

Barónka. Môj nebožký muž bol starší, keď mi ponuknul svoju ruku, t. j. myslím, že vek života nie je výlučne smerodajným.

Ctibor. Domnievate sa tedy, že na tomto punkte neurazila by sa absolútne mladšia dáma?

Barónka. To celkom závisí od osobnosti. Niektorá asnaď práve na tento punkt kladie najväčšiu váhu.

Ctibor. Ale moja dáma je nie len pekná, je i rozumná, naturálna, nekunštovaná, úprimná, lebo myslím, že ju znám, a i vám je tiež dobre známa.

Barónka (stranou). Ten mňa myslí. (Nahlas.) Môj milý pán švagor, ja vskutku neviem --

Ctibor. Nuž čože mám ďalej mlčať, ctená pani švegerina --

5. Výstup.

Major. Predošlí.

Major. Prosím za odpustenie, že vytrhutážbu, videť tú novú sečkovicu, ktorou dá jim bude tešiť, ale i želieť, že sú obtrhané.

dopratat, a chcem sa opýtat, či by sa nelúbilo poobzerať túto na nový spôsob ustrojenú mašinu? Stojí tu dolu vo dvore.

Barónka. Ďakujem za vašu pozornosť. Hned pôjdeme. (K Ctiborovi.) Povolanie nesmieme zanedbávať, pán švagor. Ráčte tedy odpustif. (Odchodí.)

Major (stranou). Tým sa mi podarilo prekaziť výlevy. (Odíde.)

Ctibor (stojí, hľadí za nimi zadivený, po chvíli). Čo to má znamenať? Opravdu nerozumiem pani švegerinu. Mňa tu o samote nechá, a ani nepozve obzreť tú mašinu, ako by to i mňa nezaujímalo. — Ha! teraz mi svitá, tá sa nazdá, že ja ju myslím! (Obráti sa k dverom, tie sa otvoria, a dnu vbehne s rozpiatym náručím, s taškou na písma v ruke)

6. Výstup.

Hermina. Predošlý.

Hermina. Tetka! (Zarazi sa, vidiac mužského pred sebou, ktorého len len že ncobjala; po chvíli s úsmechom.) Ujčok môj, ty? už tak včasne ráno? Ach, to je krásne! (Odloží na stôl knihu, vlastne tašku (mapu) s kresbami).

Ctibor. Tedy sa tešíš môjmu príchodu?

Hermina Aká to otázka! Ty si najlúbeznejší zo všetkých ľúbezných ujčokov sveta tohoto, ktorí len jestvujú, a poneváč si lúbezný, všetci ta ľúbia, a ja celkom zvláštne.

Ctibor. Veru pyšným ma naozaj robíš, moja malá Hermínka; ale daj pozor, aby som tvoje smelé tvrdenie nepostavil na vážnu próbu.

Hermina. O to môžeš smelo: a ja slavne podstúpim tú probu, a uvidíš, že zvítazím.

Ctibor. No ved uvidíme. Ale najsamprv musím ti predniesť moju najkrajšiu gratuláciu k narodzeninám. Život nech ti je plný kvetov, a preto - len maličké poshovenie! (Vybehne von, a po chvíli vráti sa s kytkou.) Vidíš, preto chcel som hneď i ja doniesť môj príspevok v kvetoch! (Podá jej kytku.)

Hermina. Ach tieto utešené kvety! tie jem. Ale, pani švegerina, ráčily ste vysloviť musí videť i náš starý zahradník; ten sa

Digitized by GOOGLE

v tomto svojom sostavení robia mi veľkú hneď teraz zdôveriť tajemstvo. radost. Ďakujem ti, ďakujem ti srdečne!

Ctibor. Kytka tá dosiabla svoj účel, keď Je to veľké alebo malé tajemstvo? sa ti páči. A čo sa týka starého zahradníka, tak je stanovisko zahradníkovo celkom jiné, ako stanovisko - zalúbenca!

Hermína. Dozajista! Ale na toho starkého nemožno sa hnevať, keď vidíme, ako mu tažko prichodí i ten najmenší kvietok odstrihnút.

Ctibor. On tomu jináč nerozumie. život poskytuje nám toľko rozličných požitkov, z ktorých by sme nič nemali, keby sme jich nechali len neprestajne riast na stopkách. Hrozno musí byť odtrhnuté a rozmačkané, aby poskytlo víno; žito musíme zožať a zomleť, aby sme dostali chlieb. A keď sa ti páča moje kvety, tak by si mi vlastne mohla dat pyštek.

Ten máš hneď dostať, ujčok Hermina. môj drahý --- na! (Bozká ho!) Myslím naozaj, že je to prvý bozk, ktorý si dostal odo mňa; ale za to nemusí být posledným. Ja som dnes na deň môjho narodzenia taká uradostená, žeby som celý svet poobjímala.

Ctibor. I majora?

Hermina. Nie, za celý svet toho nie! veď je ten moja antipathia. A i tetke je vlastne odporný. Ona to síce nepovie, ale ja som to dobre zpozorovala. Ona ctí len pokrevnosť. Ale ty, ujko Ctibor, ty si od počiatku bol mojou sympathiou.

Ctibor. Dakujem za ten rozdiel. I mne sa tak viedlo s tebou, moja malá Hermínečka!

Hermina. To ma teší, ale za to ma nemusiš volat malou Herminou. Ved som ja skoro tak veľká ako ty, a čo som nie to dorastiem. A potom dnes som sedemnástročná - a to je tiež volačo. Ja som už odrastená, či vieš?

držal? Ba práve za úplne odrastlú. A za zahrady.)

Ja to neželiem, ujko Ctibor, lebo práve dôkaz toho chcel by som slečne Hermíne

Hermina. Ach uvidíš, ako znám mlčat

Ctibor. V jistej miere ovšem veliké, ktoré pravda potom nemusí byť dlho tajemstvom, keď ti ho sdelím, a ty s ním usrozumenou budeš.

Hermina. O, to som nesmierne zvedavá.

Ctibor. Ano, vidíš, — chcel som ti povedat, milá Hermína —

7. Výstup. Major. Predošlí.

Major. Pani barónka vzkazuje obom pánom z Vlkanova, či by nemali vôlu chladné raňajky užiť v jediarni na prechádzku sem. Budem mat česť byť spoločníkom.

Hermina. Ale pán major! ujko Ctibor chce mi ešte skorej zdôverit tajemstvo.

Major. Hia, moja pekná neter, len je otázka, či to tajomstvo je náhlivejšie a či chladné raňajky? Ja nemôžem rozhodovať, komu patrí prednosť.

Ctibor. Prosím, prosím, to má dost času. (Stranou.) Sám parom ho dovliekol. (Nahlas k Hermíne.) Po raňajkách naskytne sa príhodné okamženie, a môžeš mi verit, že nezabudnem na svoj slub! (Odchodí.)

Major (ide za ním. stranou). I tým som prekazil radosť. Tu nebude ženby. Keby sa ujček sveril s neterou, kto mi ručí za to. žeby si synovec nevzal tetku? Svatba robí svatbu! (Odíde.)

Hermína. Nuž či je slušné a v poriadku, že človek v prostriedku najkrajšej zvedavosti ostane trčať? Nie, ale toho majora neviem kto doviedol v tom najkrajšom okamžení. Eh! že musel príst. Teraz nechcem to tajemstvo už viac zvedieť. Idem k starému zahradníkovi, tomu ukážem moje kvety, tam Ctibor. A myslíš, že som ta za takú ne- človeka nikto nebude konfundovat. (Odíde do

(Dokončenie nasleduje.)

Anthropologické úvahy,

alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určitelnosť kroz prírodu.

I. Úvod.

Pravdu velikú vyslovili už grécki mudrci národu svojmu, privolávajúc mu ustavične: "Poznaj seba samého," a toho treba každému človeku, lebo bez opravdivého poznania seba ani kroku nemôžme učiniť k svojmu zdokonaleniu. No ale je to ľahšie k vysloveniu nežli k dosaženiu! A prečo? preto, že veky a veky bol človek sám sebe najväčšou pohádkou. Ani nemohol človek prv k poznaniu seba dôjsť, nežli prišiel na svet Kristus, ten Bohom Otcom všemohúcim soslaný na svet Syn, nie ľudský mudrc, ale pravdy božskej učiteľ a dokonalý jej na sebe objaviteľ. Lebo len Stvoritel mohol kroz spolutvorca (Concreator) sveta toho to oznámiť človeku: Jaký je on tvor a k čomu ho on stvoril? Kristus Pán reflektujúc na výrok Boží kroz ústa Davidove v žalme 82, 6 vyslovený: "Ja som bol riekol, bohovia ste a Synovia Najvyššieho," a na vypravovanie Mojžišovo, v 1. kn. 1 kap. v. 26 a 27 obsažené: Riekol opäť Boh: Učiňme človeka k obrazu nášmu, podľa podobenstva nášho a nech panujú nad rybami morskými a nad vtáctvom nebeským i nad hovädy a nad všetkou zemou a nad všelikým zemeplazom hýbajúcim sa na zemi. I stvoril Boh človeka k obrazu svojmu, k obrazu Božiemu stvoril ho, muža a ženu stvoril je: opakoval to isté Židom, keď ho z rúhania sa Bohu obviňovali, že vyznal o sebe, že je Synom Božím. A z týchto dvoch výrokov poznávame, čím je človek a jaké je určenic jeho! Že Boh ľudí bohami alebo synmi Najvyššieho (seba) nazval, to znamená to, čo Mojžišovo: "Stvoril Boh človeka k obrazu svojmu, k obrazu Božiemu," t. j. obdaril ľudí podobným sebe duchom, a síce duchom najvyššej múdrosti, rozumnosti, pravdy, spravedlnosti a dobroty schopným, nesmrtelným, večný život jak dla neporušitelnosti duše, tak aj dla jeho oblažujúcej moci okušovať majúcim. On sám jediný má byť tým tvorom božím na zemi, ktorý ného úpadku národa svojho, ktorý konečne

Boha i svet poznat môže, sám seba- uvažovat a zpytovať bude, a jehož neskonalou túžbou a úsilím ostane, všetko skúmať, zpytovať, celý svet si uvedomiť a tak rečeno odhádnuť a vysloviť túžbu všeho stvorenstva po Stvoritelovi svojom, oslavovať darcu bytnosti a života svojho, lebo on ako vladár od Boha nad svetom ustanovený, je jeho representantom (predstaviteľom) u Boha. Určením človeka je preto nasledovať Stvoriteľa v dokonalosti jeho, tvoriť na základe božieho sveta svoj vlastný svet, a oslavovať ho i za seba i na miesto všeho zemského tvorstva svojím slovom, vierou, vedou, umením, svätovôľou a každým dobrým a slávnym skutkom a dielom, a preto veškerou historiou pokolenia svojho.

Lež človek narušil tieto prekrásne vlastnosti ducha svojho zprotivením sa svätej vôli božej, vstúpením zloducha svevole, pýchy a vysokomyslnosti v srdce jeho, až tak ďaleko upadol, že už ani nevládal svoj hriešny život v celej jeho hrôze poznať a sám seba súdiť, aby mohol ešte pokanie učinit. Židovstvo sa aspoň pri viere v pravého Boha a vzývaní jeho zachovalo, ale ostatné národy zklesli v ohavné modlárstvo, klaňajúc sa tvorom od seba nižším, a v slepote bludov a hriechov svojich šliapajúc svoj vlastný ľudský dôstoj. Tak tí, čo sa mali stat vladármi prírody, stali sa jej podrobencami. Odtial stone človek až posial vo väzbách samo sebou nevolnej prírody. Kristus prišiel to nešťastné ľudstvo vysvobodiť z pádu jeho, i navrátiť mu utratený obraz boží, avšak v pomere k tým dvanásti stám milliónov ľudstva, ktoré ešte jestvovať majú na zemi, málo tých, čo uverili v neho v pravde a chcejú ho skutočne nasledovať. Židia nechápajúc ani Mojžiša ani prorokov, zavrhli Messiása svojho, i stali sa este väčšími hriešnikmi nežli boli, a hlas volajúcich gréckych mudrcov "Poznaj seba samého" zanikol ako hlas volajúcich na púšti, na prázdno, oni zaiste rozumeli pod týmto poznanie mrav-

Digitized by Google

hriech už ani za hriech nepokladal a preto konalosti zemského sveta v sebe zahrňuje. zahynút musel!

Ludia kroz Krista vykúpení od bludov a hriechov svojich, sú tí, ktorí predstavujú človeka, schopného božieho života, a tohoto už chcem nastieniť v svetle kresťanskej vedy.

Človek je duch, zemským telom odiaty, ktoré telo duch obživujúc a krozeň presvitajúc, činí ho už v tejto smrtelnej podobe a povahe krásnym a zvláštnym. A tak človek podľa tela je najkrajším kvetom prírody, v čom sa všetci prírodozpytatelia shodujú. Niet zajiste tvora, v ňomž by sa celá moc a síla i čarovnosť prírody krajšie vyrážala, jako v človeku. V ňom sú všetky v prírode ináč rozdrobené a roztratené krásy dovedna spojené: musíme tu ale dokonalej krásy človeka, muža a ženu si predstaviť, tak jako krásu túto romanopisci vo svojich krásnych rozpravách opisujú, alebo jako ju grécki sochári a básnici vystavujú, na pr. keď nám Apolla a Ladu, Adónisa a Afroditu spredmetňujú. Tá štíhla, vo všetkom súmerná postava, plnosť a hebkost údov i vnadnost pohybov; hlava vajcovitá, mäkkým hodbabným vlasom krytá; čelo mierno sklepisté, vznešenú mysel ducha zrkadliace i pokoj svatý malujúce; pôvabné obočia, oči bystré, jasné, tiché, silu i dobrotu ducha prezradzujúce, oči obnivé, túžbou a láskou vyššou horiace; nos rovný, jakoby prísnost a ušlachtilost charakteru označujúci; ústa malé, karmínovými rty obrúbené, s radom zubov bielych ako sňah, v nevinnom úsmechu tak milé a anjelské; líca ružové miernou plnosťou vábive; brada malá, okrúhla, plnosť ženského i mužského obličaja dokonávajúca. Stredno štíhle hrdlo, plecia mocné, svalovité, sklepisté, vyduté, ramená okrúhle, nohy lahké a pružné, pri spodku malé. Ten chod človeka smelý, postava velebná, zrak ku nebu obrátený, svety jeho spočítajúci; hudba hlasu a reči, a nado všetko tá milá živosť, ktorá sa po celej bytnosti človeka rozlieva. Samé zjavenie krásneho človeka nás okuzluje tak, jako nás žiadon iný tvor okúzliť nemôže! Ktoby tu tedy neuznal, že človek je najkrajším kvetom prírody?

Ktorý zemský tvor sa môže človeku prirovnať? ktorý má všetky smysly tak dokonalé jako on? alebo údy k všetkému tak zpôsobné, jako človek? Pravda, že daktoré zvieratá ďalej od nás vidia, ďalej zavoňajú; že sú silnejšie od nás a zvlášte behom nás predčia; že daktoré svojim zvláštnym pudom a vrodzenou umelosťou (Kunstfertigkeit) k obdivovaniu nás vedú; že je nektorých vtákov hlas veľmi ľú~ bezný a temer nenapodobitelný: a predsa čo sú ony so všetkými svojimi vlastnosťami, svojou silou, pudom a spôsobnostou proti človeku, ktorý čím sa viacej zdokonaluje, tým menej prekážok a odporu v prírode nachodí, v tým väčšej miere si všetko na zemi podmaňuje! Ani zrak rysa nevyrovná sa zraku človeka, ktorý by nikdy tenunké čiarky a litery rozoznat nevedel, ani tak daleko veci nerozoznal, jako to človek urobit môže. Vonenie psa, vlka, kamzíka, zostane vždy všeobecným, nerozčlánkovateným vonením, ďaleko nižším od vonenia ľudského, bo človek všetkých vecí vôňu a zápach jednako cíti.

Zajac, mačka a myš majú znamenite vyvinutý sluch, ale čo je on k sluchu nášmu prirovnaný? ktorý nielen šuštenie a chod, ale i tóny hudby rozoznáva a jejich harmonii sa velice teší. Silnejšie sú od nás zvieratá, ale nie tak vytrvanlivé v práci a namáhaní jako my, lebo skôr podliehajú v silenej práci, mimo toho že sa i medzi námi ľuďmi Herkulesovia nachodia, ktorí sa ani lvov a tygrov, ani medvedov a vlkov nezlaknú. Jestli ale človekovi čo na sile a iných telesných vlastnostach chybí, to mu nahradzuje jeho rozum, obratnosť a spôsobnosť! Obdivujeme vrodzenú včely a bobra techniku, jakúsi rozumnosť slona; ale je to iba výsledok živého automatu, ktorý pri tom nemyslí a mysleť nemôže; človek tieto živočíchy nekonečne prevyšuje, lebo on vždy ďalej a ďalej postupuje vo všelikom umení, ačkoľvek zcela mdlý a ničoho neznajúci prišiel na ten svet. On slabý krotí divé šelmy, rúbe nebotyčné lesy, rovná vrchy, stavá mosty pres rieky a priepasti; na púšťach vzdeláva zahrady, zakladá dediny Človek je ďalej najdokonalejším tvorom a mestá, víta artezijské studne; buduje si zemským, bo jako kvet prírody i všetky do- paláce a božstvu velebné chrámy; upravidel-

ňuje beh divých riek, more do kanálov odvádza, robí kunštovné prístavy, vysúša močiare a jazerá, rozhadzuje vrchy, rozostreluje skaly; popod vrchy, rieky a more hotoví si cestu; v hlbinách zeme, ktoré sám vyhlbuje, bľadá skryté poklady zeme a nalezené na povrch vynáša; vesluje nie len po vode ale i v povetrí, v balónoch svojich; parné i vodné stroje pracujú zaňho, áno bere i vietor a povetrie vôbec do svojej služby! Po železných dráhach v nekoľkých dňoch a hodinách celé krajiny precestuje; nie len perom ale i hromom píše, nie len tužkou kreslí a štetcom maluje, ale už kreslí za neho a to najtrafnejšie lúč slnečného svetla, a kto by to razom vypočítal, čo bystrý um človeka vynašiel a prevádza, keď už aj živým hlasom a tónom na míle zeme srozumiteľným sa činí, pomocou svojho telefonu?! Všetko čo len potrebuje, vynachádza jeho tvoriaci duch, a čo duch vynašiel, to údy tela vyviesť musia. Jaký to kúzelný svet ten terajší, oproti starému svetu!

Zviera môže iba v istom podnebí žiť, človek žije a to pohodlne vo všetkých pásmach sveta, ba on nenie ani k samej pevnej zemi priviazaný, ale žije a žiť môže i na vode, jako to z jednej strany dlhšie cestovanie po mori dokazuje, z druhej ale strany na čínskych riekach pozakladané kolonie, keď už preplnená zem nestačí ohromnému počtu obyvateľstva, tu na plťach majúc svoje domky a zahrady — bydlia a živia sa státisíce ľudí. Žiadneho zvierata ústrojnosť nie je taká dokonalá, jako človeka, a to nie bez príčiny, keď je človek korunou všetkého stvorenia!

Dalej je človek malosvet všetkého, to jest svet v sebe zaokrúhlený, v ňomž sa všetko to nachodí, čo len vo veľkom svete jesto, čo **je teda svet** vo **velkom, to** je človek v malom. Svetu telesnému zodpovedá naše telo, svetu duchovnému duch. V prírode je hmota a hmotu obživujúca sila, i v tele je hmota a prírodná sila: jakým zákonom je príroda poddaná, takým aj telo; tu človek v tele ničoho premenit nemôže, lebo tu panuje proces trávenia, plodenia, obehu krve, vydobývanie sa všelijakých sokov a vláh, rast, tlstnutie alebo ubývanie tela, dospelosť alebo nedospelosť, Tu môže mať zviera isté smyselné predstavy,

miznutie síl, staroba a blížiaca sa smrt. Všetky živly prírody, všetky sily a moci sa nachodia i v človeku: voda, oheň, rozličné druhy zeme a kovy, soli, kyseliny a podstatné čiastky povetria; električnosť, galvanism, magnetičnosť, svetlo, príťažlivosť, odpudivosť a kolovanie (rotácia), čo je zvlášte v obehu krve patrné. Pokiaľ sa človek narodí, potiaľ dla tvrdenia prírodozpytcov všetky stupne živočíšstva prejde, a to počnúc od nálevníkov až po dokonale vyvinutého človeka, kde už potom na svet prichádza. Človek raz stvorený Bohom a to jedným aktom, rodí sa od toho času len z človeka, nevyvinul sa tedy nikdy z opice, a preto nie je nijak prijatá theoria Darwinova, ktorá nie len že upodlieva človeka, ale protihovorí všetkým zákonom prírody i ducha, a všetkým zkúsenosťam i historii ludského pokolenia. Smysly prijímajú v seba celý vonkajší svet, a skrze ne sa zase človek objavuje svetu; to, čo je duchovného vo svete, duch vníma do seba, odhaduje a myšlienku jeho prechováva, ale potom zase myšlienku svoju vo svete uskutočňuje. Všetky tri ríše prírody sú v ňom representované a všetky možné formy v ňom predstavené, a naposledy čo najdokonalejší tvor je človek reprodukovaním všetkého tvorstva. V nástupstve tohoto nemožno pochybovat o tej pravde, že je on malosvetom všetkého. A jako malosvet, bytnosť nemajúca vo svete sebe páru, bytnosť, ktorá sťa koruna všetkých zemských bytností veliké a vznešené určenie prezradzuje!

Než človek je podla svojho ducha, ako sme už spomenuli, "Obrazom Boha," poneváč kresťanský, jedine pravdivý Boh je Boh duch. Iba duch môže s duchom obcovat, ducha vzývať a oslavovať, a to je ľudský duch, ktorý sa túžbou neukojitelnou po najvyššom Duchu, duchu to Stvoritela svojho ženie. Nedá sa tajit, že i v dokonalejších zvieratoch je dač duševného, lež duša tu menej značí ako duch, lebo je ona iba princípom animálneho života, ktorá činí živočícha živočíchom, t. j. bytnosťou žijúcou, pohybujúcou sa samovolne, živiacou sa svojím spôsobom, rozplodzujúcou sa a obraňujúcou svoju bytnosť.

čo akoby na rozum ukazuje, má svoj pri- nenie nesmrtelným v smysle ľudského ducha, rodzený pud, ktorý vyplnit musí, má isté kdežto duch človeka vyšší súc i od duše prirodzené umenie, ako vták pri hotovení v sebe, čo princípu zemského života vôbec, hniezda, bobor pri pripravovaní si svojho je tvorcom a nosičom bohupodobného života, bydla, včela pri robení plášťov a mädu, je si istým svojej nesmrtelnosti a večnosti, mravenec pri tvorení svojej podzemnej skrýše, je si povedomým svojho pôvodu i určenia líška pri shotovovaní svojho bezpečného brlohu a má svedomie, ktoré ho pred upadnutím atď.; mnohé zviera vie plávať, temer každý do hriechu vystríha, v hriechu pak postaveživočích zná život svoj bránit a chránit, ného trápi a sužuje, pokiaľ sa so svrchovasfahovaví vtáci vedia kam sa stahovať na ným duchom, Bohom nesmieril. Duch člov ka zimu a jako sa odtial na svoje predošlé zhĺba nie len tajemstvá prírody, ale i vlastmiesto vrátiť a ho najsť, ale to všetko je nosti Božie, on tvorí si svoju reč a svoj ďaleké od duševnosti ľudskej, ktorá nemajúc duchosvet v nekonečnom postupovaní v dožiadneho prirodzeného umenia, všetko si sama konalosti, no pri zvieratoch nič podobného tvorit musí. Duševnosť živočíchov môžme nepozorujeme. najvýš duchom prírody pomenovať, ktorý

pripomnenia a tak i pamät, môže dač konat, | žiadneho povedomia seba nemá, a preto ani

(Dokončenie nasleduje.)

Šuhajovi.

Detvianska výša jak to velebné Zo zelenej tvojej hole Hladet za rána na neprehledné To naše slovenské pole -Tam som raz z rána sama zastala A divné zjavy z razu zbadala, Vznášať sa v mlhových chmúrach -Postavy junov, čo umom pästou, Krvavým potom, mukou, neresťou Za rod náš válčili v búrach,

Jedon balvány skál stocentových Pratal preč mocným ramenom; Iný diamanty zo skál žulových Dobýjal v znoji plamennom; Zas iný skaly Kriváňa mrvil A jich na piesok drobunký drvil Na chodník pekne zhladený; Iný zas čistři potôčky vedy Aby raz zmizly slovenské biedy V jích kryštálovom prameni.

Hoj to sú chlapci, perál belejší Tíško šepnem sama sebe, Jích zápal ohňov sopky vrelejší Ztrhne na zem celé nebe; Ti sa neboja, útrapnej práce Tí z naších chatré ztvoria paláce, Z pustiny rajské zahrady, Tí sa Štastene v službu nedali, Ale jej z ruky opraty vzali --Vydobyli si jej hrady.

Medzitým, čo sa duša tak teší, Prejdem rukou volné vlásky Čo vidím — hore sihlinou spieši Šuhaj ku mne s citom lásky ---Ja mu pokážem na tie postavy, A pýtam sa ho, nech mi vyjaví, Či chce vstúpiť v jejích rady, Či aj on vstave zaprením seba Mohutnou rukou plamene neba Schvátiť pre svoj národ mladý?

Lež čo zkásila som, drahí moji, Bola to smiešna robota, Do neba nesmie, ohňa sa bojí V duši i srdci holota! I drsná púť ho života straší Hladu sa bojí, práca ho plaší Do boja: rameno slabé: Tu ja nevole hnevným pohnutím A prísnym bielej raky kynutím Odpravím to chlapa chabé:

Nie si ty - rečiem, k búram života Slovenského odchovaný, Teba vetrík, jak zástavku hrota Krúti v štyry sveta strany. Keby skaliny -- chlebičkom boly Tu bys sa pásol na našom poli ---Preč mi -- obraz ľahkej plevy, Komu svetácke blesky, čačíky Tak ľahko zmútia mdlé pochopíky, Nezaslúži lásky devy.

Moje city.

 ${
m V}_{
m ieš,`kde}$ moje miesto? Tam kde hora šumí, Kde potôček malý Myje staré rumy.

Vieš, čo mi je milé? Noc tichunká, svetlá, Keď so mnou blúdeva Tvár mesiačka zbledlá.

Vieš, za čím ja smútim, Čo ma horko bolí? Že nám zašla sláva Na prešporskom poli.

Vieš, čo mi hruď zvlní, Čo ma oduševní? Padlí v boji naši Hrdinovia pevní!

Vieš, o čom rád dumám? O svobody čase, Ked nad Tatrou svitne Deň vzkriesenia zase.

Vieš, čo mi najdrahšie? Čo svety premôže: Že sa hore k Bohu Duch môj povzniesť môže.

Bohuznámy.

Mladému básnikovi.

Hoj duša mladá, v centrum sa večnom Usad túžením Cheruba! Zostane ten na hrade bezpečnom, Kto sa v božstve prerúba.

Sládkovič.

osladili. Nové sily vystupujú na pole verejosobnosťam privlastňujú. Aj tak dobre! národa nášho, preto aj ja rád ju čítavam, a svaté, príjemné, velebné, vznešené. preto sa aj teraz osmelujem výraz dat svojím citom, jaké plodí vo mne čítanie básnických výplodov, a vôbec sdelit to stanovisko, z jakého ja poesiu pojímam a v jakej poesii blahonosná nádej nášho národa a celeho človečenstva spočíva.

Básnictvo je tak staré, jako človek sám, reči, ohladom ktorej moje presvedčenie je, l že je ona nie súkromnou zkúsenosťou člo-

Jarý náš "Orol" je jediným orgánom svojej zásobe bezprostredným darom Všemokrajších vedeckých tu i tu, zvlášť ale po-húceho. Reč robí človeka človekom, rečou sa etických, zábavných a krásoumných výplodov líši od iných živých a cítiacich tvorov. Reč ducha národa slovenského, je on sta by arénou je spojivom medzi ľudmi, je telom a rúchom mladých duchov, ktorí tu sily svoje duševné myšlienok, v ktorom každému stanú sa príprobujú, ktorí na jaré krýdla "Orla" nášho stupnými; a keď je tomu tak, dá sa očapoložia pokusy svoje, aby jich národ náš kávať, že Boh sám vystrojil darom týmto posúdil, ako výlevy srdc svojích, ktorými človeka. Reč je najvzácnejším majetkom člok srdcu hovorit, srdciami hýbat chcejú. Sde-veka, a jako taký majetok, nerád ho rozumný lujú verejnosti city svoje, aby žial svoj umier- človek zneuctí, nerád ho poskyrní; z druhej nili, aby radosť svoju s druhými podelili, strany používa človek reč svoju k pocteniu aby budili a život sobe a svojmu národu tých, ktorých si ctí a váži, ktorých ľúbi; používa ju k prejaveniu vďaky a oddanosti nosti, ktoré básnické výplody svoje básnenym oproti tým, čo mu dobre urobili, čo ho priazňou, blahoprajnosťou a náklonnosťou svojou Poesia, spev, je tým najvzácnejším pokladom objali. Rečou svojou oslavuje to, čo mu je

Ustavičná zmena v živote komu je neznáma? Kto nevidí obraz každodenného života svojho v zmenách prírody? Tu rozprestiera sa jasný blankyt nad prírodou, a slnce veselo lúba teplým svojim bozkom božiu prírodu. Tu sa zase zakalí kleňba nebeská, blesk križluje, hrom rachotí, a nebesá vyvek pôvodu jeho spadá s vekom pôvodu dávajú hrachovú rosu na stonajúcu pod návalom víchru prírodu. To zamení mierny dáždik, a zase sa nebo milo usmieva, opeveka nadobudnutá, lež aspoň v základnej renec smelo poletuje, a veselo a radostne čo nad oblakmi trôni. Tak podobne sú aj v živote človeka mnohé a veliké zmeny, ktorým zmenám primerane človek myslí, mysleniu primerane hovorí. Tedy dla premien v živote človeka, rozličné rúcho odieva aj jeho reč.

Kto nevie si zo života svojho predstavit okamih, kde duch jeho rozčulil sa priaznivými alebo nepriaznivými okolnosťami, peknými alebo strašnými, milými alebo odpornými, radostnými alebo smutnými zjavmi a udalosťami dojatý, a dla toho jeho obrazotvornosť už hore sa vyšvihla a vo vyšších vrstvách lietala, alebo zkľúčená bôľnymi dojmami zrazená zostala, a tak človeka smutnými a nepeknými obrazmi strašila. Primerane stavu ducha, a vplyvu jeho na obrazotvornosť, ustrojí sa aj vonkajší zjav vnútorného postavenia; primerane tomu postaveniu rúcho myšlienok, pracovania a účinkovania obrazotvornosti, --- reč rozdielne rúcho na seba bere. Nie je to viac reč obecná, každodenná, je to reč nadobyčajná, sviatočná, reč poetická, - to je básnenie. Takto hla je každý človek básnikom, viac menej vkusným, dla postavenia a vloh svojích.

Lež nie na tom dosť človeku, že pri menovaných príležitostach výplody a zjavy obrazotvornosti svojej vo vznešenejšej reći prednesie, pri prednáške tej hlas jeho tiež rozdielny od hlasu obecného. Vlny citov, ktoré srdcom búracajú, ktoré sa na mori obrazotvornosti jeho premávajú, aj v hlase sa zračia, človek nižšie a vyššie púšta svoj hlas, dla toho, jako ho čo dojíma - on spieva.

Sviatočné a veselé rúcho rečí, rozličné premeny hlasu, neostanú bez účinku ani na telo, a tak sa básneniu a spievaniu pri veselom hlase pripojí aj tancovanie. Poesia, spev a tanec sú na raz zrodené trojčence, ktoré žily dobu prirodzeného, prvotného nevinného detinstva; behom však času aj tu umeleckosť zúžitkovala svoj vplyv, a tak vidíme menované trojčence s postupom časa dosahovať vrchol umeleckej dokonalosti; keď medzitým až po dnes tonie jeho básnický duch v nižších vrstvách ľudu prirodzeným zjavmi a výtvormi obrazotvorností vysoko sa

nôti svoju pejmu k chvále a k zvelebe toho, prúdom, lež pri tom všetkom nie bez vkusu. To o pôvode poesie.

> Preto kdekolvek stretáme sa v starej historii s nejakým národom, národ ten spieva, ospevuje svoju minulosť, historia, báje: poesia, sú u neho jedno. Každý zo starých národov z poesie svojej zná svoju minulosť, spevom krášli a kojí si prítomnosť, a v speve si veští peknú budúcnosť. Ba práve poesia je jediným historičným žriedlom z dávnej minulosti; v básňach ospievané deje minulosti stálejšie zostaly v pamäti a pohodlnejšie daly sa sdeliť aj potomstvu. Čím väčší, čím slavnejší je národ, tým väčšiu, tým slavnejšiu má poesiu.

> Keď človek začína básniť, začína rozumkovat, začína filosofovat, a preto nachodíme už v najstarších piesňach u všetkých národov stopy filosofie.

Prvé, čo aj povrchne a prvotne rozmýšlajúcemu človeku napadá, je rozlúštenie sebasamého a toho, čo ho obklučuje: odkiał a prečo je on a všetko čo vidí? Sám od seba, pomocou prirodzených vloh svojích nebol by človek býval v stave rozlúštiť si tú otázku, nebol by mohol prísť na pochop božstva, keby mu to tvorca sám nebol sdelil. Po úpadku človeka tratil sa pomalý čistý Bohom zjavený pochop božstva, tratilo sa čisté povedomie pomeru medzi božstvom a človekom; lež v rumoch dávnej ztratenej pravdy zostalo to povedomie: že je človek od vyššej moci odvislý; vyššiu tú moc však viac najsť nevedel, a za takú uznal to, čo nebolo tým, lež v čom sa moc, dobrota a láskavosť, prísnost a spavedlivost onej zaznanej najvyššej moci javila, a pri pomútení tohoto pochopu, pomútil aj svoj pomer k najvyššej moci; lež to predsa vedel, że je odvislý a odvislosť svoju uznať je vrodené človeku: preto aj u najstarších národov poesia začína sa s uznaním a prejavením odvislosti od vyššej božskej moci; všadial sa začína poesia s náboženskými spevmi, ospevujúcími vďaky a prosby, lútosť a kajúcnosť, strach a tu i tu nádej.

Prvé určenie poesie u najstarších národov je zadosť urobiť požiadavkám podlžným božstvu. Básnický duch nadchnutý a preniknutý

7*00

vznesie nad kruh každodenného žitia svojho, básnictvo svoje. Kto nepočul o čarokrásnych vysoko nad pozemskosť k vyšším idealom, a hymnách Rigvedy, ktoré sú najstaršie pamiatky k bohom svojim, židia ale a za ními kresťania | Spisovné tieto pamiatky sú dokonalý refrén k Bohu jedinému — a tu vyleje duch ľudský bohatej tropickej prírody na Gangesi a Hindochatrnosti svojej, peje hymnu k pocte toho, o ktorom verí, že mu život dal, od ktorého vo všetkom závisí. Tu v tej výške dýcha poet vzduch nadzemský, tu svetlom napája ducha svojho. Čo div tedy, že aj zvuky čo z úst jeho znejú, že city čo ruka jeho na papier vyleje, sú božské, sú vznešené! či div, že tu poesia divy tvorí, že tu zbožné, citlivé ľudské srdce nedostihnuteľné hymny a ody snuje. Že v tomto náboženskom obore poesie starí ďaleko za nami stoja — mimo židov myslím každý nahliadne a nikto sa nemôže divit! Ved starí brodili v labyrinte bludu; nám však svieti lampa viery, pri ktorej svetle lahší je výstup k trônu velebnosti božej, než aj po rebríku Jakubovom. Starých tohto pojednania reč šíriť mal. všadial vidíme s religiosnými bájami počínat

dla možnosti svojej k najvyššej a k najdoko- spisby Indov, kdežto Mahabharata a Ramayana nalejšej bytnosti — staré národy mimo žídov viac epicky opisuje boje a rozšírenie Vedov. všetko, čo môže; tu, v uznaní odvislosti a stane; v ních básnická obrazotvornosť všetko možné nastolí. Platí to o všetkých spisoch starej a novšej spisby indickej. A pýtate-li sa, kto prečo a odkial to? Všetko to plynie z nevyčerpatelnej idey jednoho nadzemského duchovného sveta. To isté vidíme u Egyptčanov, Chaldeov, Assýrov, iránských národov, tak u klassických národov Grékov a Rimanov. Homer svojich hrdinov tak mieni najväčšini zvelebiť, že jich uvádza v spojenie a v spoločnost s Bohmi. Hesiod, Pindar, Plato, tam sú najkrajší, najvznešenejší a najvelebnejší, kde jích poesia vznáša sa až k sídlu bohov. Rimanská staršia poesia, jej náboženskými myšlieukami pretkané eposy sú o mnoho známejšie, než aby som o nich v úzkom rámci

(Pokračovanie.)

Listy z Čiech.*)

I.

Zlatá Praha, v januári 1879.

Len jeden úval Tatier delí nás, jednoho otca, jednej matičky sme dietky, a predsa tak málo, máličko tých vrelých, bratských slov zamení sa medzi nami. Z tichých chyžiek naších málokedy zaletí zvesť o duševňom našom žití, o tom povraždenom, potuchlom ruchu do sbratrených Čiech a kráľovská Praha málo čo už počuje o zúboženom Slovensku.

Ruším tedy to dlhé, mrtvé ticho, abych jednoduchými, kusymi črtami zachytil niekolko myšlienok nad bohate rozprúdeným duševním žitím naších bratov.

"Literatura nám všechno zatím nahradí a později všeho dobude," povedá jeden z najvýtečnejších českých publicistov, tike. Periodický časopis tento slúžil by ku

Ano, je ona tepnou národa, odleskom jeho žitía, jeho snáh, jeho myšlienok, jeho schopností - jeho samého! I zahladme sa tedy v divadlo nám sa tu vyskytujúce.

Vezmeme na teraz do úvahy časopisy, ncberúc do ohľadu politické.

Nestor českého časopisectva "Časopis Musea království českého" postupuje dôstojne na dráhe svojej. Číta posial dva i pädesiat ročníkov vzácny materiál prechovávajúcich. Terajší ročník vyznamenáva sa rovne zajímavým obsahom vedeckým, z ktorého vyjímame nás Slovákov týkajúci sa článok prof. Píčov: Rodový pobyt na Slovensku.

Z časopisov poučných i krasoumných zároveň náleží primát bez odporu "Osvětě," listom pre rozhlad v umeniach, vede a poli-

^{*)} Rodoľubí našinci, ktorí majú k tomu spôsob, veľmi by sa nám zavďačili a dobrej veci pro-. speli, keby nám aj o literárnom ruchu ostatných národov slovanských stručné zprávy Digitized by GOOR ed. podávali.

cti každej literatúre. Jeho smer moderný, všetkých pokrokov, výzkumov pilne si všímajúci a pri tom tak eminentne národní, rýdze vlastenecký, celý český živel dôstojne representujúci, musí ho urobiť miláčkom všetkých čítajúcich kruhov. Veľmi pečlivá a činná redakcia jeho nečaká na dobrovoľné príspevky alebo šťastnú náhodu, lež sama vyzýva jednotlivých literátov a učencov k tej lebo onej práci, poukazujúc pri tom na najlepšie pramene a pomôcky. Vládne vzácnym taktom, vie si pre každý obor získať najlepších odborných znalcov i najlepšie sily a ovocím toho je: časopis v každom ohlade dokonalý. Z práve ukončeného ročníku poukazujeme na príklad len na významnú prácu Perwolfovu: "Východní otázka — otázka slovanská," alebo na vrelú, dôkladnú štúdiu slečny Elišky Krásnohorskej: "Josef Kaj. Tyl," alebo konečne na obšírnu, výtečnú prácu dra Tyrša: "Jaroslav Čermák, rozbor to esthétický a životopisný." "Osvěta" by vôbec zvlášte u nás, kde sa na taký vlastný náš mesačník ani pomýšlať nedá, u žiadneho vzdelanca chybeť nemala. —

Na druhé miesto kladieme výlučne belletristický "Lumír." Je to stred najlepších českých poetov i prosaistov, zaznievajúci hlaholom vždy novým, pôvabným, a vyznamenávajúci sa obsahom vybraným, rozkošným. Jediné, čo mu vadí, bolo by to, že prispievatelia jeho tvoria asi od dvoch rokov jakýsi uzavrený kruh, do ktorého sa jiný zťažka dostane.

Na tretie miesto zo stanoviska literárneho kladieme "Světozor." Povieme hneď, prečo. "Světozor," jako časopis obrázkový, kladie hlavniu váhu na illustrácie. Tieto sú v každom ohľade podarené, veľmi pekne kreslené a znamenite ryté. Temer všetci domáci umelci sú tam súčastnení: Mukařovský, bratia Maixnerovci, Mařák, Chalupa, Gareis, Herold, Koenig, Kroupa atd. a odhliadnuc od toho trochu prílišného počtu uniformovaných vojakov a scén z bojíšť, stojí "Světozor" ohladom obrázkovej časti na výške časovej. Nie tak krasoumným obsahom svojím. Vyjmúc sporé práce Heydukove, Krásnohorskej, Pokorného a niekolko príspevkov Arbesa, Jiráska,

míru." Zvlášte poesii platí táto výčitka a najlepšou pomocou tomu bola by tuším konkurrencia, ktorá i vznikla založením nového, obrázkového mesačníka krásnej literatúry, s milým, pamätným menom

"Květy." Je formy knihovej a illustrácie sa tlačia na zvláštnom papieri. Mená redaktorov slubujú nám vec podarenú, lebo sú to Sv. Čech, prvý z žijúcich básnikov českých a dr. Servác Heller. A už 1. sošit vskutku veľmi nás potešil. Prináša pútavý sociálny román Hellerov z ruských salónov, "Král stepi" nadpísaný, prvú to prácu jeho v tomto obore, rečou vzletnú, psychologicky hlbokú, a v charakteristike až do drobnomalby prepracovanú; Prokopa Hradila hlboko cítenú, budúcnosť Slovanstva úchvatne spievajúcu báseň, v ktorej ale krása mluvy a zvonivý verš a rým na prvý pohlad prezradzuje velmajstra mladých poetov: Sv. Čecha, ktorý sa opät bez potreby ukryl za pseudonym; veľmi pútavé maloasijské cestopísy tiež z pera Sv. Čecha a Quida Mansveta. Ďalej má tu mladý lekár a nadaný spisovateľ dr. Thomayer vedeckú štúdiu: Moderní chirurgie, pre každého laika velice zajímavú a poučnú, a rozkošný humoristický genre Heritesov: "Maloměstská studie k románu" i vzletná biografia Gambettova od osvedčeného publicisty Karla Tůmy doplňujú obsažný celok. Mimo toho sú tam preklady z pohrobných sonettov Slovackého od Mokrého i pekná italská novella od Edm. de Amicis "Carmela" nadpísaná. Obšírne literárne rozhlady v českom, ruskom a polskom písomníctve končia 8-archový sväzok. Priložené 4 illustrácie, ktoré dla počutia vyšše 100 zl. stály, sú až na jednu velmi podarené a slúžia celej knihe k nemalej ozdobe. Z predneseného tedy vidno, že program "Květov" bude asi ten: velký román, velká báseň, a obšírne · rozhlady časové po najnovších vymoženostiach vied. umení, literatúr a všetkých oborov ľudského snaženia vôbec. Sú najobjemnejším českým časopisom a naskrze nie zbytočným v dobe, kde české krásne písomníctvo dosiahlo výšky pred tým nevídanej a kde je už raz na čase, aby výborné plody pôvodnie dostaly sa do Holecka a Mokrého, nemôže sa rovnať "Lu- rúk obecenstva tiež v primerane dôstojnej

forme a úprave, ktorej sa posial dostávalo najviac cudzím prekladom, často veľmi pochybnej ceny, kdežto dobré plody domáce tlačily sa na režnom papieri. -

Podívajme sa ďalej. Tu sa nám javia dva obrázkové časopisy pre ľud: "Česká Včela" a "Slavia," od nového roku na "Zábavné listy" prekrstená. Prvý z menovaných dosť menský" bol už v smrtelných mdlobách, dobre slúži svojmu úkolu, až na ten vysoký tón, ktorý užíva vo svojích literárnych a nmeleckých rozhladoch. Druhý, čo prostonárodnie "románové listy" tiež zodpovedá cielu svojmu, len sa nám nijako nechce lúbiť to večné núkanie vecí na obálkach tohože listu, v ktorom samom sa proti podobným brojí. Lebo časopis ľud osvecovať chcejúci veru málo poslúži dobrej veci škvárami, jako sú na pr.: Hříšná Turkyně neb tajnosti harému. Srdcoví kluci, Roccambolo a p., ktoré sa nám tam spolu s lákajúcimi "prémiami" núkat neprestávajú. "Vlastenecká" tlačiareň by sa s takými vecmi vôbec ani zapodievať nemala. ---

S novým rokom sa nám objavila v novom ruchu i moravská "Koleda," nie viacej "čtení pro náš lid" ale čo "list belletristický." Dosavádna neistota zatat do pravého zmizla a prvým číslom javí sa nám časopis jakoby znovuzrodeným, s programom novým, s cielom povedomým, určitým, ktorý nechce ne hybnú hmotu "budit" starými anekdotami a nepodarenými, začiatočníckymi veršovankami, lež v jednom kruhu udržovať intelligenciu moravskú a prinášať práce i každému vzdelancovi záživné. Světlej, Krásnohorskej, Heydukove a iných plody tam uložené tomu nasvedčujú.

Potešili sme sa tiež nad novým časopisom, všetkým oborom hudby venovaným. Z mrtvých vstalý "Dalibor" započal zase hlásať "pěstování českoslovanské hudby na základě moderním" a zbudil v nás prvým číslom veľmi smelé nádeje. Vyzýva i spevácke spolky a hudobníkov našeho Slovenska, aby pilne zasielali zprávy o svojej činnosti a pôsobení svojom.

Dúfame, že nebude hlasom volajúceho na pášti.

Veľmi by bolo žiaducno založiť i ústredný kritický časopis, kritiku sústavne pestujúci, jako bol svojho času "Věstník bibliografický."

Z paedagogických časopisov najvyššie stojí "Posel z Budče." Je všestranný, znamenite redigovaný a prináša veci dobré, skutočne cenné. Na Morave vychádzajúci "Kov poslednej chvíli však vytrhly ho z ních a zachránily osvedčené ruky p. J. Havelky, ktorý ho k predošlej výši a hodnote jeho bez všetkej pochyby pozdvihne. - Spomínajúc väčšinu časopisov, nemôžeme nespomenút "Ženských listov," slečnou Krásnohorskou s takou obratno tou a tak dômyslne redigovaných, že neváhame jich označiť za nezbytnú sprievodkyňu každej vzdelanej devy a ženy československej.

O čas pisoch odborných sa šíriť nebudeme, zaznamenávajúce len v obore svojom výtečn**ú** trojicu: "Listy filologické," "Časopis pro mathematiku a fysiku" a prírodovedecký "Vesmír."

Nemôžeme však ukončiť bez upozornenia na ústredný orgán študentstva, časopis to bujarej akademickej junače: "A k a demickélisty," slúžiaci výlučne záujmom slov. študujúcich na vysokých školách a pretriasajúci jedine potreby, túžby, ciele a myšlienky tejže mládeže. Je to druhu svojho jediný časopis náš, ďaleko všestrannejší než podobná nemecká "Alma Mater" vo Viedni, a má tú zvláštnosť, že tam bojuje hŕstka nadšených junákov proti moru nespravedlností a krívd, živel český k múru tisnúcich.

Tolko na teraz v krátkosti o časopisectve bratov naších. Dúfam, že i budúcne popriano bade tu miesta stručným referátom naším i oboznámime obecenstvo naše predne s novšími najvýtečnejšími plodami Musy, Minervy i Thalie českej a zachytíme niekoľko črtov z toho nadšeného šíku bojovníkov za sväté práva a osvetu i z toho bohate rozprúdeného ruchu umeleckého v stoväžatej, kráľovskej Prahe.

J. V.

Jaroslav Čermák.

(Vyobrazenie na strane 1.)

zaujíma Jaroslav Čermák dôstojné miesto. Cermák narodil sa dňa 1. augusta 1831 v Prahe. ¿ Vo svojom šesťnástom roku vstúpil do pražskej akademie; pozdejšie konal cesty po Europe, načo vstúpil do akademie antorfskej, kde vzdelával sa pod Wappersom a už po roku obdržal prvú cenu v malbe.

Skoro na to usadil sa v Paríži a r. 1858 konal ďalšie cesty, menovite po krajnách slovanských v Rakúsku, po Hercegovine a Čiernej Hore, kde nasbieral si nevyčerpateľné poklady umelecké, ako aj hojnosť krojov, náčinia a zbrane. R. 1862 navštívil zase Dubrovník, Čiernu Horu a Hercegovinu a tam konal svoje študia.

Čermák i v ďalekej cudzine úplne zachoval svoj národní ráz a zastupoval v Paríži čo najčestnejšie slovanské umenie. Najradšej

Medzi najprednejšími maliarmi nášho veku zaoberal sa s predmetami a výjavy z vlasteneckých dejín alebo zo života) slovanského, v ktorých obdivujeme mohutnosť pojmov a výtečné prevedenie.

> Z Čermákových obrazov uvádzame nasledujúce: Husité vstupující do Basilejského sněmu; Táboři úvoz bránící; Žižka a Prokop na válečném voze sv. písmo čtoucí; Lomnicky; Protireformace v Čechách (na Brusselskej výs'ave velkou zlatou medailou poctený); Slovenka dítě kojící; Báta slovenský; Dalmatinka s küzletem; Istrianka; Hercegovinec; Cervohorka; Unos hercegovské ženy od bašibozukův; Raněný Černohorec.

Jaroslav Čermák zomrel v najlepšom veku v Paríži dňa 23. apríla 1878. Jeho telesné pozostatky prenesené boly do Prahy a tam dňa 7. júla slavnostne pochované.

Literatúra a umenie.

oznamuje sa "N. L.", že Alexander Pypin, chválne známy učenec a publicista ruský, počal vydávať tlačou svoju historiu literatúr slovanských. Pred dvoma týždni vyšiel I. diel (450 strán) tohto dôležitého spisu. obsahujúci dejiny literatúr juhoslovanských a maloruskej. II. diel, ktorý je už v tlači, bude obsahovať dejiny písemníctva polského, česko-slovenského a srbsko-lužického; III. diel byde venovaný literatúre ruskej.

Výklad Malého Deharbeovho Katekismu od Jak. Schmitta, vydávajú v druhom vydaní údovia cirk. lit. školy slovenskej na semeništi v Ostrihome. Cena 1 zl. Na každých 10 výtiskov jedon nádavkom.

"Viera, štít a kotva kresťana v terajších časiech." Spísal francúzsky učenec Dr. Gaume. Poslovenčil a s odobrením cirk. vrchnosti vydáva M. Kollár. Pán vydavateľ obracia sa menovite ku kat. duchovenstvu, že nedá padnúť tomuto prvému jeho podniku na poli spisby slovenskej. Cena spisu 40 kr. Príhlasy posielajú sa na meno vydavateľovo: Martin Kollár v Ostrihome (Esztergom. Seminarium). Na každých 10 výtiskov dáva sa 1 nádavkom. --- Spisok tento snažne odporúčame katol. obecenstvu slovenskému.

Dejiny literatúr slovanských. Z Petrohradu | cielom usnadnenia i vydania i nadobudnutia si knihy tejto, ktorej prvé vydanie pred 1/4 stoletím s tolkou pochvalou patričných rozobraté bolo, určil som pre tých, čo sa prihlásia jako odberatelia, cenu najnižšiu 30 kr. za výtisk. Kto najmenej 10 výtiskov objedná si na dobierku, dostane jich franko. Pozdejšie nastúpi cena značne väčšia krámska. Priatelia starí i noví knihy mojej môžu sa prihlásiť buď u kníhtlačiarsko-účastinárskeho spolku v Turč. Sv. Martine, buď u redakcie "Korauhve" v Uhor. Skalici, alebo aj u podpísaného.

Prosíme priateľské časopisy o odtisknutie tohoto oznamu.

V Hlbokom, dňa 30. januára 1879.

Dr. J. M. L. Hurban.

O maďarskej literatúre píše "Nem. Hirlap:" "Nechcem hovoriť o krásnej literatúre, lebo tu nepomáha žiadna rada ani rozkaz, tu musí sila národa sama tvorivo vystúpiť, a naši dnešní lyrici a novelkári sú slabúsi, ktorým len jedno treba rieknut: učte sa! Budem hovorit teda iba o školských knihách a o ľudovej literatúre.

Obzrime sa okolo: Knihy pre ľudové školy, s výnimkou dvoch-troch, sú všetky dôkladne Oznam. Nové, rozmnožené vydanie "Náuky zlé; knihy pre stredné školy sú všetky zlé náhoženstva" (ev. A. V.) vyjde s koncom febr.; | bez výnimky; knihy, pre vysokié školy

ani neexistujú, okrem pár juridických diel. Zakiał šuhaj chodí do elementárky, trepú sa mu do hlavy bláznovstvá a hlúposti z namičhodných kníh; prestúpi do stredných škôl, dajú mu do ruky také učebné maďarské knihy, nad ktorých škandaloznou blbosťou sa sám smiať musí; keď ide na vysoké školy, odkázaný je na samé cudzie knihy v tak tupohlúpom maďarskom preklade, že ledva šípiť môže, čo v ních vlastne stojí."

Takto doslovne v citovanom časopise, a my tomu úplne veríme a podpisujeme tieto eminentné pravdy! Nuž pane "Nemzeti Hirlap," vy naozaj zlostne smýšlate s nemaďarmi, chcejúc jim jích vlastnie cudzie jazyky vyrvať a knutou vtlačiť jim "vašu materčinu," ktorej školská literatúra pozostáva zo samej "škandaloznej blbosti," "hlúposti" atd. atd.! Veru do pekného stánku chcete zaviesť naše nevinné slovenské dietky, ktoré majú klassické čítanky a vôbec školské knihy, čo stoja na jednej výške s nemeckými. Nechajte nás teda pri našom ohnisku, kde máme v tomto obľade dosť záživného pokrmu!

Mythy. Básne Jaroslava Vrchlického. Cyklus prvý (1874-1878). V Praze. Nakladateľ J. Otto kníhkupec. Str. 219. Salonní biblioteky č. VIII. Dielo známeho básnika českého veľmi úhľadue vystrojené.

Z nauky o mlékařství čili úvahy o výběru, odchovu, zkoušení, krmení a ošetřování dojného dobytka; pak o mléku, jeho zpeněžení a zužitkování. Sepsal L. Učík, rolník. V Praze. Nakladatel J. Otto, knihkupec. Str. 74.

Nákladom toho istého kníhkupca vyšiel: Kapesní Kalendář českých obchodníků 1879. Ročník čtvrtý. Rediguje Jos. Fr. Novák. Cena v plátne viazaného výtisku 1 zl. 20 kr. — Slovanský Kalendář na r. 1879. Redaktor J. Arbes. Ročník VIII. 4°. Str. 48. Cena 30 kr.

(Zaslané.)

Hukot železníc, piskot továreň, rachot a lomoz strojov šíri sa očividne a zaplašuje vždy viac a viac útle kvietky hôl i nív, nežné plody poesie prostonárodnej, odblesk to mysle, srdca, duše ľudu nášho.

Preto kým ešte čas, pokým neuvädly tie nežné kvietky ovanuté uhelným dymom, sbierajte, ratujte jich! Pokolenia budúce žehnať Vám budú a sobrané prostonárodnie piesne, povesti, povery, hry, obyčaje, pripoviedky atď. atď. podajú jim pravý, nezfalšovaný obraz poetickej mysle nášho národa. My sami nemáme teraz vlastných sborníkov k ukladaniu naších perál, sobrali nám prostriedky k tomu ubijcovia naši, i zasielajte tedy príspevky družstvu, ktoré si za životniu úlohu postavilo sobrať nevydanú ešte prostonárodniu poesiu československú: Pohádkovej kommissii liter. spolku "Slavia" v Prahe, Perštýn, 13.

Za kommissiu

Jaroslav Vlček, t. c. jednateľ.

vklzly sa nasledujúce chyby, ktoré týmto opra-tratená; str. 12. stlp. 1. r. 19. m. "gágol" miesto "judášku" čítaj judášsku; str. 7. stlp. tatone; str. 14. stlp. 2. r. 8. od spodku, m. 1. r. 26. m. "Gutzos" čítaj Sutzos; str. 8. "skupenine" čítaj skupenie. stlp. 1. r. 26. m. "úštavou" čítaj ústavou; str.

Oprava chýb: Do prvých hárkov tohto čísla | 9. stlp. 1. r. 23. m. "roztratené" čítaj rozvujeme Strana 4. stlpec 2. riadok 22:, miesto čítaj gogol; stlp. 2. r. 14. m. "ukrátiť čítaj "triedy" čítaj čriedy; str. 6. stl. 1. r. 23: ukrotiť; a r. 19. m. "Cuztatone" čítaj Cur-

Listáreň redakcie a administrácie.

Pp. J. Šn. v Batiz.: 2 zl. sme dostali. — J. M. | na t. r. — J. I. v Modre. Zaslané 4 zl. preznačili V. L. 4 zl. doplatky dostali sme a vás preznačili sme na rok 1878.

OBSAH: Dvojslov. (Hviezdoslav.) — Orol selejský. Historická povesť. (Pokračovanie.) — Zapálte svetlá... (Bohdanovič.) — Sen. (Koloman Banšell.) — Žreb. Humoreska. (G. K. Laskomerský.) — Zmyja. Román básnický od Slovackého. (Pokračovanie.) — Prekvapení. Veselohra v jednom dejstve. (Dokončenie.) — Anthropologické úvahy, alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určitelnosť kroz prírodu. (Dokončenie.) – Šuhajovi. (Milina.) – Moje city. (Bohuznámy.) – Mladému básnikovi. (Pokračovanie.) – Listy z Čiech. (J. V.) – Jaroslav Čermák. (S vyobrazením.) – Literatúra - Listáreň. -

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. 10 kr. r. č. — "Orol" vychádza vo 12 sošitoch, 4 hárkov silných, dňa poslednieho každého mesiaca na štvorke.

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpěvedný redaktor a vydavateľ:

MINULAS ST. FERIENČÍK.

Roč. X.

Turč. Sv. Martin, 28. februara 1879.

Číslo 2.

François Paul Jules Grévy.

Digitized by Google

Havran.

Sňahom zapadlá hora Je brilliantov plná, Keď tajným bleskom svojím Zajasá nad ňou lúna. Sňahom zapadlá hora Príšerami sa plní, Ked nebom o pol noci Chmúrivý mrak sa vlní. A ja som tmavou nocou V sňahovej hore zblúdil, Jako hladové vlča Maninou som sa lúdil: Tu sa svetielko v diali Blyslo, jak hviezda zlatá Ja za ním — až predo mnou Stála nizunká chata; Úzky oblôčik v stene, Cezeň sa svetlo tiská, Cezeň som uzrel devu S kuželom u ohniska. Priadla belunkou rukou, Vrkoč jej k zemi siahal, Z velkých uhlistých oču Vášnivý plameň šlahal. V kúte sputnaný starec Väzbou shrbený, smútil, Časom hlboko vzdychol, Časom hlavou pokrútil. Ach beda! čím viac vzdychal, Tým viac sa deva smiala, Tým viac úžasná radosť V uhlistých očiach splála. Ach beda! snom a mdlobou Ked sklonil starec hlavu, Trhala ho za vlasy I bradu ligotavú. Ona vretenom ostrým Vetché mu pichá oči, Divú zanôti pieseň, Divo sa izbou ztočí, A zas kolovrat vrčí, Nové on väzby snuje: U nôh pradleny psisko Obrovský vylihuje ---Ku zvuku kolovrata Starca kvílenie zneje -Čierny pes pohodlne U kozubu sa hreje — Okálom plamenistým Nemo na devu škúli, Ceriac končité zuby Papulu desno špúli — Ja veľkým užasnutím Sotva popadám dechu — Tu havran ubločierny

Sadne na chaty streehu, A ku mne zakrákorá: "Tu vidíš pekné veci, "V kmetovi: vlastný národ "A čierny blud u peci; "Zrada sa volá jeho "Uprimná spoločnica, "Má utešené oči 🗝 "A mädosladké líca ---"Včul, kraky, kraky, kraky! Na juh mňa práca volá, Pozor, nie każdý deve "Pekelnej tej odolá! Schytil sa dobrý havran; Kuš aňahu z krovu strhol, 🕶 mne krv zaibrala, Zas som sa k oknu vrhol Jakás' pekelná túha Zvirila so mnou cele: Hei musim pocelovat Vinút to ladné telo, Co by aj so mnou rovno Do pekla zaletelo; Hoj, musím z blízka, z blízka Pozret v tie čierne zraky, Co z ních aj hroziť budú Pekla zúrivé mraky . . . - V tom zašumia mi dušou Havrana dobré slová, Rozvaha v rujné srdce Navrátila sa z nova: Uderím pästou v oblok, I zhasne svetlo šmahom, Víchor zareve horou, V tvár mňa zasype sňahom, Chata v obrovskú výšu Vypne sa a zatočí, Tam starec, pes i chyža I tie uhlisté oči --- -Duní sňahová hora, Tma sa k západu chýli: Bože ta žehnaj, žehnaj! Ty havran čiernokríly!

Sňahom zapadlá hora Príšerami sa plní, Keď nebom o pol noci Chmúrivý mrak sa vlní; Už ju viac nenavštívim, Len keď ju lúna zjasní Budem brillanty sbierať Pre rod môj čarokrásny.

Vajanský.

Digitized by Google

Orol selejský.

Historická povesť.

(Pokračovanie.)

III.

.A kto bol ten Orol Selejský? — Bulharsko je prírodou najlepšie okrášlenou zemou slovanskou; Bulharsko so svojím do neba siahajúcim, večným sňahom pokrytým Balkánom, i so zelenými bohatoplodnými rovinami, so svojími voňavými ružami vysadenými úbočiami; s veličestvenným Dunajom, nepokojnou Maricou, a mnohými jinými bystrými rickami je najkrajšou zemou slovanskou. Pozrite na blaženstvo podnebia, alebo na plodnost pôdy, na rôznost pojedinných predielov, alebo na polohu celej krajiny, na pôvabnosť striebornými riekami popretkávaných rovín, a na veličenstvo velkolepých, plodnými dolinami popretínaných vrchov; na vznešenosť prírody, ktorú stavia na odiv, alebo bohatstvo, ktoré ukrýva vo vnútornosťach svojich, a vždy a vo všetkom uvidíte, že je Bulharsko raj slovanský. Veď tu všetko jest, čo duša a srdce človeka len žiadať môže, sňah i horáčost, lad i teplice, zlato i žito, hory- i doliny, roviny i brieżky, rieky i potoky, more i pevnina, temné borovice i zelené pomaranče, večná zima i večné leto, všetko to dostáva sa za podiel Bulharsku. A predsa nemožno, nemožno povedat o jeho obyvatelstve, že je šťastné. Lebo čo osoží človeku plodná niva, behatstvo prírody, všetky okrasy zeme, jestli ie on len zemedelcom a sluhom cudzinca? S pádom cárstva bulharského zapadlo i šťastie Bulharov. Zanikla svoboda, nastúpilo otroctvo, · a to tažké, nesnesiteľné otroctvo. má pevec bulharský, takto stav svojej vlasti opevujúci:

> "V celom svete svieti zora, Kol Balkána nieto rána, V stred bolastných slzí mora Horí, korí lúta rana, Ktorá rabstvo zatína!

Iba hory od Balkána Ťažkým hľasom smútku hučia, Kde svobody nieto stana, Len retazy rabstva zvučia, Ktoré viažu kresťana!" A tento kraj, na ktorom leží požehnanie Božie, lež ktorý stoná v tažkom jarme poroby, a miesto rája stal sa pod ukrutným panstvom osmanstva kliatbou svojho obyvatelstva, bol kolískou a rodištom nášho junáka Orla Selejského!

Marko Bočár narodil sa v bulharskom mestečku Vodnici, v časiech, keď v nešťastnom Bulharsku zúril a vztekal sa zlopovestný poturčenec Osman Pasvan Oglu, divý vodca divých ako on kirdžalich, neznajúcich ani práva, ani cti, ani ľudskosti, a hovejúc jedine a výlučne svojím vášňam a náruživostiam, majúci najväčšie zaľúbenie v prenasledovaní, mučení a vraždení kresťanov. Nie len mužovia, ale ani starci, ženy, ba ani deti v kolíske neboli jistí pred besným vztekom a divou ukrutnosťou, a menovite česť pannien a žien bola neprestajne ohrožovaná.

Divoká ukrutnosť a besnota menovaného poturčenca a jeho pomocníkov, na spôsob dravej zveri po krvi bažiacich krvolakov, zobudila Bulharov z tažkého, viacej století trvavšieho sna. Jích pokojamilovnosť nebola v stave zniest a ztrpet tie neresti, ktoré na nich uvalil Osman Pasvan Oglu. V zástupoch utekali do lesov a úkrytov Balkána, a tam sriadovali sa čo hajdúsi vo vznešenom smysle, t. j. ako zaprisahaní nepriatelia svojích utlačovateľov, povstali, sriadili sa v čaty, aby pomstili nevinne preliatu krev svojích padlých bratov, česť zhanobených žien a sestier, a o pomstu do neba volajúcu krev nevinných S túžbou po pomste spojovali nádej súčasného vysvobodenia drahej svojej vlasti. Ale námahy tieto nemaly priaznivého výsledku. Nemali výtečnej hlavy, ktorá by sa bola postavila na čelo pohybu, nemali krepkého, junáckeho vodcu. Marko Bočár bol vtedy ešte len deckom. A tak málo po málu podarilo sa Osmanovi prevládať a to tým labšie a snadnejšie hajdúchov, že nebolo medzi nimi jednoty a svornosti, a že ani sústrednení, ale v malých čatách sem i tam po lesoch a vrchoch roztratení boli. Konečne, AN.

keď s veľkým zápalom a horúcou túžbou po pomste dielo pohybu započavší hajdúsi videli, že na seba samých ponechaní nemôžu odolať tureckej presile v Bulharsku, urobili, čo jedine urobiť mohli, aby aspoň holé životy zachovali a nepadli do rúk krvolakov osmanských, vysťahovali sa do Macedonie a Albánie; s nimi i ostatok tej zmužilosti, ktorá následkom tureckých útiskov zjavila sa v bulharskom národe. A ta presídlila sa i rodina Bočárov, a s touto i mladý Marko Bočár.

Ale ani tam nekvitly pre ních ruže, a to, pred čím utekali z Bulharska, našli i v novej vlasti, a to asnad ešte krutejšie a lútejšie. V tej dobe žil ten svetochýrny a strašný krvolak Ali baša janinský, ktorý zo všetkých síl zasadzoval sa a nástojil na tom, aby podmanil celú Albániu pod svoju železnú, milosti a šetrnosti neznajúcu palicu, a poneváč tomuto jeho zámeru najviac protivili sa slavní Sulioti, medzi ktorými usadila sa bola rodina Bočárov, tedy celou svojou silou a so všetkým svojím vojskom ta sa obrátil, aby opanoval jich hlavné mestečko Suli, ktoré ako veliteľ obraňoval Markov otec Krsto. Dlho a dlho všetky Ali bašove nápady a útoky odrážaly sa od ocelových přs suliotských junákov, a nejedon Turek tam našiel včasný hrob, kde ho najmenej čakal, ačpráve už dobre znali junáctvo Suliotov. -

Ali baša vidiac, že proti takým junákom, akí pod náčelníctvom Krsta Bočára obraňovali svoje rodné mesto Suli, násilím ničoho nevykoná, použil iných, a žial Bohu lepší výsledok pojistivších mu prostriedkov. Zradou, peniazmi, klamom prinútil naposledy Ali Suliotov, že mu oddajú mesto Suli pod výminkou, že jim pojistí a zabezpečí svobodné presídlenie. A tak dostala sa hlavná bašta volných, žiadneho cudzého pána neuznávavších Suliotov do rúk ukrutníka tureckého, a s tým rozptýlil sa šírym svetom hrdinstvom a junáctvom vyznamenavší sa kmen, ktorý trebars malý a nepatrný čo do počtu, za mnohé a mnohé roky a veky vítazne vzdoroval všetkým proti jeho svobode a neodvislosti namereným útokom a úkladom vrahov svojích muzulmanských.

Krsto Bočár, hrdinský obranca mesta Suli, na konci roku 1803 i so svojou celou rodinou šťastne prišiel do námorného albánskeho mesta Pargu, aby tam osadil sa. Ale mladý syn jeho Marko nemal tam pokoja a strvania. Nechcel ďalej žiť pod tureckým panstvom. Ošklivilo sa mu byť i na ďalej poddaným toho, ktorého z najhlbšieho presvedčenia nenávidel, a proti ktorému jeho mladé junácke srdce zahorelo neuhasiteľnou túžbou po pomste. — Prešiel tedy z Pargu na jonické ostrovy.

Marko mladý, celkom mladý bol, ale už bilo v ňom mužské srdce, a už v tejto dobe uzavrel v družstve jiných Suliotov, mesto Suli, svoju druhú, milú, bo nezávislú a svobodnú domovinu vyrvať a vydobyť z rúk tureckých a navrátiť jej opäť predošlú voľnosť. Lenže Ali baša vtedy bol veľmi silný, silnejší než žeby mu bola mohla vzdorovať hrstka čo jak junáckych hrdinov.

Nahliadol to i Marko, že na teraz úmysel svoj previesť a uskutočniť nemôže, odložil ho tedy na lepšie časy. Ale predsa nechcel v ne-činnosti tráviť dni junáckej mladosti, i dal sa zapísať do francúzskeho vojska a stal sa bojovníkom v armáde Napoleona I., ktorého menovite národy Východu považovali za vyvolenca nebies, poslaného k osvobodeniu v jarme nevoľníctva upejúcich národov.

Nemáme jim to za zle, veď tak, ako oni, zmýlili sa i jiní v tomto neobyčajnom zjave svetodejstva.

No nie dlho pozdejšie otvorilo sa široké pole Markovi, na ktorom dokazoval svoje bezpríkladné junáctvo a na ktorom žal zaslúženú úctu a slávu.

Ali baša premohúc Suliotov, začal vzdorovať i padišahovi, nechcejúc sa nijako pokoriť jeho rozkazom. A keď sultán nijakým spôsobom neznal zlomiť vzdorovitosť Ali bašovu a ho k povinnej poslušnosti prinútiť, r. 1820 pozval všetku kresťanskú ráju proti odbojnému Ali bašovi, aby pomocou tejto, u ktorej bol vo veľkej nenávisti pre svoje ukrutnosti, zničiť mohol.

Vyzvanie sultánovo rád uposluchaul i Marko Bočár a vrátil sa do Albánie, aby tam shromaždil roztratených po horách súdruhov svojich Suliotov, ktorí radostne pripojili sa ku nemu, a poznajúc v ňom dokázaného junáka a hrdinu, jednomyslne vyvolili ho za svojho náčelníka. A že dobre volili, to Marko dosť skoro junácky dokázal.

Nebola to na tisíce a tisíce mužov počitujúca armáda, ktorej velel Marko, ale len neveľká, lež zo samých hrdinov záležajúca čata, ktorá neznala nebezpečenstva, neznala prekážok, a vždy a všade s nezlomnou zmužilosťou vrhala sa na nepriateľa.

Skúsil to dosť skoro i hrozný samému Carihradu Ali baša. Marko Bočár so svojmi Suliotmi šiel proti Ali bašovi, túžiac nie len vysvobodiť mesto Suli z dravých pazúrov jeho, ale i pomstiť otca svojho, ktorého tento krvolak dal roku 1813 zradne chytiť a ukrutne usmrtiť.

S Markom navrátil sa starý duch junáctva do Suliotov, oni vzdor tuhému odporu zbili a porazili vojsko Ali bašovo a zaujali rodné svoje mesto Suli.

Odtedy stal sa Marko Bočár miláčkom Suliotov, ktorí aby uctili ho, dali mu čestné meno "Orol Selejský." Seleis zovú sa hory v Albánii. A že bol hoden tohto mena, to dokázal v nasledovavšom boji Gréckeho národa za svobodu. O tom ale vyprávať budeme v ďalšom priebehu našej, na skutočných udalostiach základ svoj majúcej povesti.

IV.

Úzky a nie veľmi schodný je ten chodník, ktorým stúpajú ostatných na polianke Olympu shromaždivších sa ozbrojených mužov opustivší traja mužovia, tak že nútení sú len jedon za druhým kráčat. Predok vedie muž silný, vysoký, skúmavým okom slediac neprestajne na pravo i na lavo. Je to Krsto, starší brat Markov, za ktorým tento mlčky ide; posledný je mladý, sotvy dvadsiaty rok dosiahnuvší šuhaj. Ale nie len postavou a silným ramenom zaslúži, aby i on účastnil sa na vážnych poradách mužov. Už teraz pozor jeho prezradzuje, že nie je to bez príčiny, keď vzdor mladosti svojej požíva dôveru vážnych, vyskúsených a v tuhých zápasoch otuželých junákov. Je to Efrem, miláčok Markov, a ak Boh dá, i jeho nádejný zať.

Mlčky stúpajú po úzkom chodníku, a mimo chviľkového pukania suchých ratolestí, na ktoré kročila noha, nik a nič nepretrhuje tichosť.

Avšak vstúpili do lesa, a tu už možno zmeniť dosavádny pochod. Marko i Krsto idú bok pri boku, Efrem za nimi. Už teraz možný je i vážny rozhovor. Tú Markovu mlčanlivosť i tak nelúbi Krsto, ktorý rád si pobeseduje.

"Eh! brat Marko!" ozve sa Krsto, predsa sa mi to len nezdá byť v poriadku, že opäť máme bojovať v cudzej a nie našej vlastnej, národnej veci. — Čo z toho nie pre nás, ale pre nás drahý bulharský národ?"

"Viem ja to dobre!" odvetuje Marko, "ale vidím, presvedčený som, že nášmu národu nenadišla ešte doba."

"Mali by sme predsa len urobit pokus. Naši bratia hajdúsi v Balkáne i jinde predsa by len niečo vykonali, a na tých ani nemyslíme. A ja znám dobre, že nie málo jich je tam, lebo prenasledovania krvolakov muzulmanských vybáňajú jich z tichých chalúp a núta k zúfalému odporu, ba naplňujú všetkých neuhasitelnou túžbou po pomste. To prítomne vykoristiť a použiť malo by byť našou úlohou. A keď je tomu tak, že Gréci rozviňujú už zástavy povstania, aby zvrhli hnusné jarmo poroby, i Grékom usnadnená by bola práca, keby podobný pohyb zjavil sa i okolo Balkána, a všade, kde len bije kresťanské, po svobode túžiace srdce. A potom. ver mi, brat Marko, ja som toho presvedčenia, že náš bulharský národ akživ nepríde k žiadnemu sebavedomiu, jestli len násilne k tomu donútený nebude. Jeho prirodzená povaha. jeho skromnost, pracovitost a usilovnost, jeho krotká, nevýbojná, opravdu slovansko-kresťanská dobrota sú cnosťami síce, ale i nešťostím jeho. On snáša, trpí, mlčí, a len keď už hrozia jeho životu, uteká na Balkán, aby si ho zachránil."

"Dobre hovoríš," odvetuje Marko, "a to je práve i príčinou, že ja nemám ani najmenšej nádeje, žeby bolo možno bulharský národ už teraz primäť k rozhodnému vystúpeniu. A moja mienka je, neočakávať veliké veci od Bulharov nateraz. Podarí-li

sa Grékom vydobyť si svobodu a nezávislosť, dávno nevídané drahé kraje Bulharska, a neostane to bez vlivu ani na našich Bulharov, a dozajista nejedon z nich počne rozmýšlat, žeby veru čo podarilo sa v Grécku, možné hyt mohlo i v Bulharsku, a keď táto myšlienka rozšíri sa celým národom, potom bude možno i od Bulharov očakávať asnad veliký čin. Dotedy nech len ostanú v pokoji, lebo malicherné pokusy viedly by len ku záhube ieho."

"V pokoji? ach! bratec Marko, ja toto slovo nenávidím, oškliví sa mi z celej duše, kým vidím, že po našej rodnej zemi kráča noha divokov tureckých. Boj a zápas, to sú živly, po ktorých neprestajne túži duša moja. Pokoj ponechajme babám!"

"Vidím, brat Krsto, nie veľmi veríš slovám mojim. Dobre, ja ti nevnucujem moje hlboké presvedčenie. Dal by Boh, aby každý Bulhar bol a smýšlal tebe rovne, vtedy snadné by bolo osvobodenie sa. Ale skutočnosť učí nás o jinšom. Na uvolnenie vlastnou silou Bulharov prítomne pomýšlať nemožno. Neveríš? krútiš hlavou? --- Vyber sa, čím skôr tým lepšie, na brehy šumnej Marice, na sňahom pokrytý Balkán, vyhľadaj tam bratov hajdúchov, vyhľadaj i jiných vynikajúcich mužov pred i za Balkánom, pohovor s nimi, vyskúmaj jích smýšľanie, upozorni jich na dobrú príležitosť, ktorá sa naskytuje k zvrhnutiu hnusného jarma, a potom uvidíš sám najlepšie, akú odvetu obdržíš! Ale hľad, aby si do dnes týdňa opäť tu bol, lebo ako vieš, . .vtedy započne sa práca naša. A bude to práca tažká, ktorá vyžadovať bude mnohé obete. A ja nechcel by som pohrešovať tvoje junácke rameno. Už i preto dobre bude navštíviť vyhnancov a úskokov v Balkáne, aby si aspoň týchto získať a doviesť mohol k rozmnoženiu našej čaty!"

Krsto za dlhší čas rozmýšlal o tomto návrhu, a z myšlienok nikto ho nevytrhoval. Marko stúpal mlčky a Efrem netrúfal si áčastniť sa na rozhovore mužov, ktorých považovat navyknul za zvláštne bytnosti a bol yelmi štastným, keď mohol aspoň naslúchať i(ch slovám.

"Dobre!" po dlhšej chvíli odvetil Krsto, "ešte dnes vydám sa na cestu, navštívim územie ako prúdy rozvodneného Dunaja a

pevne verím, že od dnes za týdeň i my všetci ta stúpať budeme, aby sme mužným svojím ramenom prispeli k čím skoršiemu osvobodeniu tohto slovanského rája."

"Márne nádeje, ako sa o tom sám presvedčíš. Dal by Boh, aby uskutočnily sa nádeje tvoje, a nie obavy moje!" rickol Marko, a s tým opäť pretrhnutý bol rozhovor.

Ale nie na dlho. Krsto nelúbil mlčanlivost, preto zase on ujal sa slova.

"Ako sa mi vidí, ty brat Marko nemáš vonkoncom žiadnej nádeje na možnosť osvobodenia Bulharska!"

"V tom sa mýliš. Na teraz nemám žiadnej nádeje, ale v budúcnosti o tom nepochybujem. Ano, tak sa to zjavuje duchu môjmu, akoby náš národ len prispením jiného, a nie sám zo seba dosiel vymanenia. Vidím," hovoril Marko, a celá jeho tvár neobyčajnou žiarou zajasala, tak že zdal sa byť budúcnosť na daleké časy predzvestovať povolaným vešťcom. Slová jeho plynuly s takým zápalom a nadšením, že zdaly sa pochodiť z výšin nebeských, tam kde je otvorená kniha i toho čo bolo, i toho čo je, ako i toho čo bude. Prvé lúče vychodiaceho zlatého slnka ožiarovaly temene nebotyčných hôr, keď Marko prorockým duchom nadšený hovoril: "Vidím jasne okom duše mojej, ako z ďalekých, preďalekých krajov pohybujú sa nesmierne a nespočitateľné zástupy bojovníkov súrodného národa, prekračujú mohutné rieky, vrchy, odstraňujú všetky prekážky, stavajúce sa proti jích pochodu napred, až zastaly na brehoch mohutného slovanského Dunaja, tam kde on tvorí prirodzenú hranicu vlasti Bulharev. Ale nie dlho stoja nečinne na brehách jeho. Na nepatrných člnoch a pltách prevážajú sa pojedinné oddiely na protivný, pod znakom polmesiaca bojujúcim vojskom obsadený breh, tisnú nazad vrahov kríža, a osvobodiac od nich brehy volným byť chcejúceho Dunaja, stavajú mohutné mosty, po ktorých prechodí ďalej zástup za zástupom, peší, jazdci, delá, vozy, a prechod ten trvá mnoho, mnoho hodín, ba dní. A zástupy tieto prejdúc za Duzaj pohybujú sa vo všetky strany, zaplavujú celé

valia sa ku Balkánu, a kade idú všade víta jich národ s jasaním, lebo v nich vidí osvoboditeľov svojich, troskotajúcich mnohostáleté okovy tažkého otroctva. Prešli nie mnohí i cez Balkán, na brehy Marice, a i tam zjavujú sa s jích príchodom krásne lúče zlatej svobody, ale k nešťastiu ustupujú zpät, až konečne po premožení posledných ťažkostí a prekážok ešte vo väčších zástupoch v stred najtuhšej zimy rúbajú cez ľady a sňahy priechody na Balkáne, cez ktoré stúpajú, pred sebou ženúc hordy muzulmanov, hladiacich divým útekom zachrániť sa, pri čom ale mnohé obce a mestá týchto divej besnote padajú v obeť, lebo Turci požiarmi znamenajú cesty, ktorými utekajú. Hrúzu nesú na kresťanov utekajúci osmani, ale za nimi svieti zora a zjavuje sa slnko dávno túženej sladkej svobody Bulharov. Polmesiac nemá sily postavit viac odpor, a keď bojovníci kríža zastali pred samým Carihradom, prosia muzulmani o mier a pokoj. Ale pred i za Balkánom zvučí jedna pieseň, jedon hlas nekonečnej povďačnosti, zvestojúci slávu rodným osvoboditeľom Bulharska! — Hla to vidí duša moja v tomto okamžení!"

So zadivením poslúchali slová jeho Krsto i Efrem a mimovoľne zachvátení boli nimi, tak že i keď Marko umlknul, za dlhý, dlhý čas ani jedon nepreriekol slova.

"Ó, Marko, slová tvoje hlboko prenikajú dušu moju," hovorí Krsto, "a ako verím v trojjediného Boha, tak verím, že i slová tvoje prorocké až na vlas splnené budú. A žiadal bych si z hlbokosti duše svojej, aby som pri tom i ja prítomným byť mohol."

"Nie, Krsto! ani ty, ani ja nedožijeme časy svobody bulharskej. Nám už len súdeno bojovať za svobodu jiných. Lebo dotedy minie ešte vyšše polstoletia, čo národ bulharský stane sa svobodným, no a toľko my už, bratec ľúby, nedožijeme! Ale za to vyplniť chceme i musíme náš úkol!"

"Naplníme ho," dotušoval Krsto, "a preto ja hneď a hneď pôjdem navštíviť rodákov bulharských, abych osobne presvedčil sa o jích smýšľaní. A za týdeň donesiem ti spoľahlivé zprávy!

Bratia stúpali ďalej zahrúžení v svojich rozhovoroch, ani nespozorujúc, že tretí sprievodčí už s nimi nestúpa. Pred chvíľkou odrazil sa Efrem a zmiznul nepozorovane. To okolie mu dobre známe bolo, a znal, že takto znamenite zkráti si cestu, a hodne pred staršími dôjde tam, kam i títo dôjsť mienili.

Strmou stráňou, súcou len pre skoky sŕn a zajacov, zbehnul do doliny, a zabočiac nie mnoho v pravo dosť skoro octnul sa pred nepatrným domcom, pred ktorým, akoby ho očakávaly, stály dve ženské osoby.

Mladšia, ledva že detinstvo preživšia modrooká dievčina, sotvy že zočila prichádzajúceho Efréma, bežala mu v ústrety, podáva mu ruku, a pozdraviac ho, opytuje sa:

"A otec kde?"

"Už ide, i so strýcom Krstom. Ja som si zkrátil cestu stráňou, oni chodníkom stúpajú!"

Mladí približujú sa k staršej, ale vonkoncom nie starej ženštine. Sotvy že prekročila tridsiaty rok, ale viete, na juhu a východe i Iudia skorej rozviňujú sa a zrejú, nežli na chladnom severu, preto nedivte sa, že už i táto ženská zdala sa byť staršou nežli skutočne bola.

Už dozajista znáte, že to bola Markova žena a jeho jediná dcéra Vasilika.

"Ako sa vám viedlo, synák?" opytuje sa matka.

"Ako obyčajne, zajiste dobre, kde takí mužovia sú, ako otec Marko a strýc Krsto, tam ani nemožno, aby sa zle vodilo!"

"A si ho počul?" prerečie práve priblíživší sa Krsto k Markovi, "po celej ceste mlćal ako ryba pod vodou, a tu ti už štebotá až radosť. Boh daj šťastie!"

Príchodzí pozdraviac domácich tymito vrele a srdečne uvítaní vnišli do domu.

"Vasilika!" hovoril strýc Krsto, keď vnišli do čistotnej a úhľadnej chyži; "daj pozor, lebo ako pozorujem, Efrem je veľmi výrečný v ženskom krubu, keď medzi mužmi slova neprehovorí!"

"Ach strýko! nerobte mu krivdu," odvetuje potutelne usmievajúca sa devojka, "on medzi mužmi mlčí preto, lebo je primladý, aby miešať sa mohol do vaších porád. Tam sa len učí, nuž a od nás nemá sa čo učiť, ale on práve poučuje nás!"

"Vidím, že sa dáš poučovať od neho," opäť ozval sa strýc, "lebo jináče neznám dosť obdivovať tvoju výrečnosť, a že ho tak vyhováraš, je tiež dobrým znakom. No len no!"

Medzitým domová pani pokryla bielučkým obrusom stôl a naň položila prichystané raňajky; nie síce kávičku alebo čaj, ale pečeňu, sýr, chlieb a rakiu. A vyhladovelí mužskí dobre si pochutnávali, až sa nasýtili.

"No ale ja pôjdem ďalej!" hovoril Krsto, "musím ešte navštíviť i moju rodinu, a potom večierkom pustím sa na ďalekú púť. Najdiaľ na dnes týdeň budem opäť tu. Alebo asnaď i nie tu, ale rovno tam, kde sídeme sa všetci!"

"Tak je; i s tým usporís si kus cesty!" odvetil Marko. A podávajúc odchodiacemu bratovi ruku riekol: "Boh sprevádzaj ta na cestách tvojich, a daj, by námahy tvoje neboly daromné. Pozdrav našich a vrát sa zdravý k nám!"

"S Bohom!" vetil Krsto, a jediným Markom vyprevádzaný odišiel.

"A kam ide strýc Krsto?" opytuje sa Efréma Vasilika.

"Nebuď zvedavá," odvetuje matka; "znáš, že otec to nemá rád, keď my dopytujeme sa na záležitosti mužov." "Nuž veď otec to nemusí zvedieť, keď mi Efrém dá odpoveď na otázku!"

Ale Efrém mlčal, akoby ani nebol počul, čo sa ho opýtala.

Už sa chystala k novej otázke, ale príchodom otcovým jej úmysel bol zmarený.

"Deti Božie! prichodí mi na dlhší čas vás opustiť. Povinnosť volá nás do boja proti vrahom dušmanským. Ale porobené sú potrebné poriadky ku ochrane vašej, aby lúti osmani nedostali sa až sem. A okrem toho Efréma nechám tu doma s vami!"

Efremovi i vrelo i chladno bolo, keď tieto slová očul. To zrejmé bolo, že srdce jeho celkom uveličené bolo, keď on mal byť ochrancom drahej Vasiliky a jej ľúbenej matky. Ale jeho junácka myseľ túžila po boji, kde dokázať mohol hrdinstvo svoje. A keby mu na svobodu ponechané bolo voliť, či tu ostať, alebo stúpať s junákmi do krvavého boja? ťažko bolo by sa mu rozhodnúť. Teraz oblahčená mu bola vec. Rozhodnul Orol Selejský, a toho slovo nie len v dome, ale i na ďaleko široko v kruhoch hrdinských Suliotov bolo rozkazom. A tomu rozkazu mleky podrobil sa i Efrem.

(Pokračovanie nasleduje.)

Keď cit...

Keď cit ukýpa zo srdca, a duša ledvá hojné nesie kvety: ktoby tu radil: sdržať sa! a kru neriekol: prepusť, nech to letí...? Nech pospřeha, čo k zemi váži tak, že vetvy až sa útlym lomia vanom: nech odľahčie ten ťažký ruží tlak... a v srdci mier zavíta vyčerpanom.

Veď ty, kre ruží! ešte žiť!
a nové — krajšie vznášať z lona kvety!
Tak pospeš: z ramien ta složiť,
ta na zem, k behu, staršie — zralé deti!...
A v srdci — neboj! — večné zvieranie,
ty zbytok odlievaš — a šibú zase
paprsky nové, nikým nezvané;
nuž odčrpuj zo studne čas po čase!

A z hrozien mysle, vo zlato dozretých — šumí krajmi čaše vlaha; a kol kra kvietim posiato... I mám ťa zas, hodinko môjho blaha! Som tam, kde vlastne žitia tohto strom zapustil korene, a — vence vije; ja dušou vkročil v posvätný ten dom, kde skvúci nadpis brán: "chrám poezie." —

A z hrozien mysle, vo zlato
dozretých, vyšumela z čaše vlaha;
a z kríčka kvieťa zaviato...
I zmizlas' mi zas, krásna chvílko blaha! —
Lež v krátce krovím zmladlý svit a kmit,
zas zkvetú ruže... srdca vínobranie!
Jak príliv — odliv mora: tak i cit,
ním básnictva boh hýbať neustane!

Keď odliv snížil površie, a pouhládzal hebko-vlasé vlny:
jaký to oddych sladký vše,
jak pestrých snov a dúm velebných plný:
Na jích skaliska mhlistom vysoku
si zdriemla duša — odpočinok malý, —
bo už zrachotil predzvest prítoku,
a ruky vln už dušu poobjaly...

Nuž, snivý duchu! ta — si maj, čos obliekol vo svoje kúzlo sväté; zapál vyblädlý obličaj,

Na nebi: právo má i mrákota, lež krotne, keď ju slnko pekne rubí: a tým — pod mračnou klenhou života snád nie sú marné — v ňom tie ohne vzňaté! | je báseň tomu, kto svit jej ctí, lúbi...

Hviezdoslav.

Starý mládenec. Podáva Samo Samovič.

 ${f V}$ čas usporadovania pozostalosti po ne-|bez prevedenia. Lepšie tak pre mňa, ďalej bohom pánu Jánovi Khnassko z Kňažkovej prišiel som na list hodného objemu s nápisom: "Môj život." S privolením patričných dedičov chcem vám ho sdeliť.

"Narodil som sa na kurii môjho drahého otca v Kňažkovej, kde pri jednoduchom domácom vychovávaní pilne som navštevoval našu dedinskú školu. Môj otec, čo aj chudobný, nechcel ma priviazať k nášmu dedičnému hospodárstvu, ale vidiac, že mnohí mladí zemani po krátkom voňaní prachu vyšších škôl stávajú sa najprv čestnými, potom skutočnými úradníkmi slavnej stolice, uzavrel aj mňa najmieň pre viceišpánstvo vychovať. Túto krásnu budúcnosť natolko mi prehúdali, že som aj sám tomu uveril a seba za budúceho vicišpána držal, čo mi posmešné meno "vicišpán" u mojích dedinských spolužiakov vyzýskalo. Poslali ma do Gemera, kde maďarský rozum na hoľby merajú. Stalo sa pravda, že v prednáškach nevládajúc sledovať vysokovzletý maďarský sloh pána professora, okusoval som nebárs po vicišpánsky príkrosť toho trestu, ktorý som v budúcnosti tak štedre rozdelovať zamýšľal. Po vybavení dvoch rokov oddali ma do Štiavnice. Tu mi vznikol krem doneseného z domu ideálu ešte iný, ale tým sa rodičom pochváliť zabraňovala mi vrodená bázeň pred palicou Vám to nezatajím: zalúbil som sa — a to môjho budúceho stavu primerane — do dcéry baňského radcu Rattera. Žil som vo snách, kde som si nasníval, ako na štvorprahu rozvážať budem milovanú Adelu po stoličnom meste, poklony zo všetkých strán sypať sa budú, pravda hlavnia čiastka z ních pri všetkom nadšení za Adelu mňa sa týkala. Hladal som prostriedky, ako sa sblížiť k milovanému predmetu, ktorý o tom všetkom nič nevedel, ale raz vynájdené a odobrené ostaly do toho chytit? bola ďalšia otázka. Neočaká-

som sa kochal v blahých myšlienkach. -

Prázdniny strávil som v dome rodičovskom a môj otec, keď nechcel pristať na moje pisárske plány, za ktorými aspoň pred zrakom mojím jasala sa krásna Adela, spechal som do Prešova počúvať práva. Známosť zo Štiavnice obtažovala mi čítanie pandektov a pri spomínaní slova "corpus" moja mladistvá obrazotvornosť primyslela si aj meno Adela, čo časom svojím všetko vyšumelo, zatlačené chudobnou prítomnosťou. Jednalo sa hlavne o hmotné zabezpečenie; pokladnica rodičovská začala vyschýnať a moje "nevyhnutné" potreby zrastat. Správca kollegia bol mi na dobrej pomoci, opatriac mi výnosnú stanicu učitelskú na vyššom dievčenskom ústave.

Bola to rozkoš, medzi 12--16-ročnými slečinkami auctoritatívne si vystupovať v tom povedomí, že najmenší znak blahosklonnosti mojej stretne sa s tým najväčším potešením u mojích učedlníc. Ktoby jim chcel utiahnuť radosti tejto? Ja najmenej; stal som sa samou blahosklonnostou, najmä naproti šestnástročnej Mathilde grófke Rejský. Myslíte, že som vysoko rúbal? Povážte právnika, znajúceho všetky stupne politického úradníctva od kancellistu až po kancellára! Ktorý nie je vystavený túžbe po vysokom a mastnom úrade? a kolkí sú, ktorí by nevideli v sebe zosobnené schopnosti, oprávňujúce k nadobyčajnej carrière? Ja som cítil, ba s istotou vedel, že očakávanie drahého otca - vicišpánstvo ďaleko prevýšim a tá istota utvrdzovala ma v dvorení Mathilde. Blaženého dumania dosť bolo v Štiavnici; posbieral som všetku známosť zo zalúbených kníh načerpanú, aby vyznanie mojej lásky skvele vypadlo. Ako sa

Digitized by GOSIC

vaná ostiechavosť nedala k výrazu citov mojích | prikročiť, zostalo len pri chválení pilnej žiačky Mathildy. Keď som to už sám zunoval a zalúbené pohľady cestu mi prekliesnily, osmelil som sa vyznať náklonnosť k pilnej "žiačke" Mathilde. "Žiačka" musela vystat, aby len "Mathilda" ostala. Ja právnik, zeman práve tak ako gróf Rejský, nádejný Boh vie čo, musím resolútne vystúpit. Stisol som krásnu rúčku a ticho do ucha pošepol: "Mathilda, ja vás ľúbim!" Za to sa mi dostalo názvu z krásnych grófskych úst: "Neočatý!" a v ten samý deň vypovedanie z ústavu. Tým sa skončila moja ľúbostná historia a poneváč deficiente pecu, deficit omne nia, preto aj moje právnické štúdia.

Tichá Kňažková odpočívala v nočnom spánku, keď som sa umorený vracal z neslavnej púti právnickej. Len jednoho domu osvetlené okná prezradzovaly, że obyvatelia jeho ešte bdejú. Bola to naša škola. Hnaný zvedavosťou, vyhľadal som si škárku na záslonách; zjavil sa mi obraz, dosial hlboko v srdci zapísaný. Na posteli ležala pani učitelka, oči spánkom pritvorené, ale rýchle zdýmajúce sa ňádra prezradzovaly chorobný stav. Na nízkom stolčeku pri posteli sedelo mladé dievča, oči na nemocnú upreté pozorovaly každý pohyb a ruky k modlitbe složené prezradzovaly výraz srdca hľadajúci potešenie u Boha. -- Kto je tá vzkrúšená modliteľka? Daromné všetko trúdenie, pamäť nebola v stave uhádnuť, že z malej Aničky učiteľovej mohla časom vyriasť tak spanilá panna. Štekot psa ma vytrhnul z obdivovanie, a aby ma čo nepovolaného vyzvedača nespozorovali, upravil som kroky moje k rodičovskému domu. Zo sna vytrhnutí rodičia zraku svojmu veriť nechceli pri spatrení navrátivšieho sa synáčka, až kapacitovaní po vrelom vyobjímaní materinskom, nevrlom pokrútení hlavy otcovskej a krátkej improvisovanej večery dopriali mi nočného odpočinku.

Druhý deň venovaný bol dôkladnému examenu, jehož výsledok bol, ponechať ma v rodičovskom dome dotial, kým sa mi nejaká služba nenahodí, tedy na neurčitý čas. Mojou

dozvediet sa od matky o stave choroby pani učitelkinej a v spojení s tým o všetkých okolnostach učitelského domu.

"Mamička moja, či by sme nešli navštívit nemocnú pani učiteľku? aj ona rada chodievala k nám," nadštrkol som mojej matke.

"Nedbám, syn môj," povie ona, "je to kresťanská povinnosť." Vybrali sme sa a mne sa v škole tak zapáčilo, že som zapomínal volávať sebou mamičku k návšteve do školy. Anička svojím nenúteným pohybovaním, prirodzenou krásou ma okúzlila. Poneváč ale pri zaliečaní je prvá požiadavka zabezpečiť si matku, stal som sa samou úslužnosťou a neprekonateľuým opatrovníkom nemocnej. To mi vyzýskalo dôveru. Pálilo ma v srdci a často i na jazyku, ale smutné položenie nemocnej zabraňovalo slovo preriect. Zprvu považoval som celú vec lahkomyslne, moje dvorenie krásnej Aničke bolo akoby cvičením sa v ľúbostných úlohách. Pozdejšie, keď som sa vžil do domácich ekolností, videl tú sebazapieravú lásku zo strany jednej i druhej, počal ovievať aj mňa duch tej opravdovej lásky, úslužnosť nebola viac vypočítaná a pozornosť Aničke venovaná párila sa so zaslúženou úctou. Keď nemocná trpela, pripojil som k prúdu Aničkiných slz aj ja z mojích, keď polahčenie cítila, rozpaloval som radostnou žiarou mojích očú radosť Aničkinu. Kňažková stala sa mi najmilším miestom na svete, a predtým nenasýtená ctižiadosť aní najvyššou hodnosťou v stolici, našla uspokojenie v predstave budúceho života v tichom dome rodičovskom, pravda s Aničkou.

Rodičia nevedeli si vysvetliť to nápadné zalúbenie moje do tichého dedinského života a matka neborká vysvetlovala si tak, že moja prílišná láska naproti nej nechce ju zarmucovat nespokojnostou. Pod rukou hladali mi nejaké zamestknanie v stoličnom meste, až otec navrátil sa raz zo svojej cesty s vyjasnenou tvárou mi privolávajúc: "Dobre je. syn môj! nebudeš sa už dlho nudiť na dedine, našiel som ti miesto u pána ablegáta Klatkayho v Prešporku " Zpráva tá omráčila ma ako blesk, neznal som odpovedat, zarmútiť otca odoprením, nebolo smelosti, postarosťou teraz bolo klučkovanými cestami zbaviť seba najblaženejších okamžení, nebolo

Digitized by GOGIC

ducha. Na štastie, otcovi čo bedlivému hospodárovi nedostávalo sa času pozorovať účinok zprávy jeho na mne a tak nepozorovaný mal som dosť času pospiechať do školy.

Nikdy mi nebola cesta do školy taká dlhá ako vtedy, myšlienky sa mi v hlave rojily, nepozorujúc ani prívetivé príhovory po práci idúcich sedliakov, vbehol som do izby. Matka spala; podávanú mi ruku Aničkinu pritisol som k ústam a prvé slovo -- zapomenúc na príklonu -- vydralo sa mi: "Anička! či ma pustíte do sveta?" Ona neznajúc dosah otázky mojej odpovedala: "Nepustím," ale po krátkom rozmýšľaní doložila: "Čo vás pohlo ku tej otázke?" Rozpovedal som nemilú zprávu otcovskú pozorujúc, że čielko Aničkino mráčkami sa zafahovalo a jedna slzička do oka sa vkrádať počala. Bol som na čistom, Anička ma lúbi, protivit sa budem, nepôjdem. Mlčali sme, až Anička mlčanie pretrhla: "Odpustite moje nerozmyslené slovo, protiviť sa nesmiete rodičovskej vôli. Či zarmucovať chcete tých, ktorí vaše dobro na srdci nosia? V Kňažkovej nedosiahnete vám príslušného cicla. Pustím Vás!- Obdivoval som to opanovanie citov. My mužovia sme neschopní toho, len útle ženské srdce k vôli milovanému sa zapre; my ľúbime sebe k vôli, žena ľúbi k vôli nám; my lúbime, aby sme my šťastní boli, žena ľúbi, aby v štastí našom našla štastie svoje. To sebazaprenie ma cšte väčšmi rozohnilo a utvrdilo v tom, nedať sa zbaviť pre nádejnú skvelú budúcnosť skutočnej blaženosti. —

Veselé tváre očakávaly ma doma; matka shľadúvala batožinu, opravujúc staré šaty, otec vyratoval koľko tvrdých toliarov treba mi bude k zakúpeniu nových.

"Na šťastnú hodinu si sa narodil, syn môj," vítala ma matka, "keď rovno medzi ablegátov sa dostaneš!"

"Nežiadam si toho šťastia, vetím, radšej len doma ostanem."

"Ako? doma? — V Kňažkovej sa nevyučíš ani za vicišpána, ani za ablegáta, musíš ísť do sveta. Pravda, rada ťa mám doma, ale keď otec hovorí, a ten s múdrymi pány obcuje, že musíš ďalej, pristávam na slová otcove."

"Ale mamička — poviem prosebným hlasom — či vás samotných doma nechať? Starnete, slabnete a hospodárstvo potrebuje mladú silu. Vdačne sa vzdám všetkých výhľadov na vicišpánstvo a ablegátstvo, keď len drahým rodičom môžem byť na pomoci."

Mamička bola odzbrojená, slzy radosti lialy sa jej po tvári, slovám mojím verila a ja som úfal v nej výtečného prímluvca u otca naleznúť.

Priblížime sa k otcovi. Matka uradostená nad toľkou láskou synovskou, opätovala pred otcom všetky tie dôkazy, ktoré som za príčinu môjho ostatia doma bol použil.

"Ty lahkoverná žena," nie velmi priaznivým pre mňa spôsobom započal otec, "myslíš, že to všetko pravda, čo ti drahý synáček nahovoril? Bol som pripravený na jeho odpor, ale, že matka na jeho stranu si zastane, som nemyslel. Dávno sprevádzam kroky jeho a viem, že pán učiteľ rád by videl svoju dcéru čo urodzenú paňu Khnassko a mladý pán sadol na lep. Pre Aničku učiteľovu sa mu nechce z domu a nie pre nás. Či tak, pán syn?"

Miesto odpovede sklopím oči do zeme, bokom pozrem na matku, chtiac zvedieť, či aj ona prisvedčí slovám otcovým? Zdalo sa, že argumentácia účinkovala.

"Vidím," pokračuje otec, "že som uhodil klinec na hlavu; tak že mi povedz, čo zamýšľaš s Aničkou?"

Povzbudený miernejším hlasom otcovým rečiem: "Vezmem si ju za ženu a budeme hospodárit."

"Pekné myšlienky," rozvažuje otec; "či si ale pomyslel, čo je to? — Na krátko ti vysvetlím vec. Ženíme sa preto, aby sme si samotný život osladili; pri ženení musíme hladeť na to, aby žena bola bohatá, pri chudobe o sladkosti života ani reči byť nemôže — všetko hovorím zo zkúsenosti; ďalej na to, aby bola pekná; špatná tvár ani bohatstvo celkom neokrášli; hladeť na to, aby bola vzdelaná, vzdelaný človek potrebuje spoločnicu života, s ktorou nielen o koscoch, hrabáčoch, chlebe a statku, ale aj o vyšších veciach shovárať sa môžeš, veď som snáď na darmo toľké peniaze na tvoje školy nevy-

hodil? Konečne na to, aby bola z dobrého radostného prijatia našiel som srazených a rodu, ktorý za svojho novotného priateľa platné slovo predniesť môže."

Vidiac, že smelé vystúpenie mi len osožit môže, dal som sa do vysvetlovania slov otcových na moju stranu: "Všetko to som našiel u Aničky," — tvár otcova sa zvedavosťou natahovala — "ona je bohatá, má dvoje zdravých rúk a chuť do práce, je pekná," -otec pokýval hlavou -- "je vzdelaná, statočne si vedie, má srdce na pravom mieste, rada ma bude mať; čo sa týče dobrého rodu, ani na tom niet pochyby, poctivosť rodičovská je najlepším odporučením pre dcéru."

"Bude z teba ablegát," ironicky poznamenal otec, "znáš sa vyrúbať. Jedno ti mám sdelif, čo bezprostredne ženenie predchádza. Kto sa chce ženit, musí mat zabezpečenú postaf. My sme vyžili na našom skromnom majetku, keď sa ty so sestrami podelíš, neostane ti ani polovička. Ja čo otec, pečujúci o dobro svojích detí, chcem ti lepšiu budúcnosť zabezpečiť. Ako vidno, aj sám svojou výrečnosťou ukazuješ schopnosti k vyššiemu; o dva dni pôjdeš do Prešporku. To je moje následkom môjho otcovho listu pre vyhnutie poslednie slovo!"

S otcom nedalo sa žartovat. Vybral som sa ešte raz do školy — na rozlúčku. Tam srdcom opúšťal Kňažkovú. ma čakalo prekvapenie; miesto dosavádneho

pán učiteľ podal mi list, ktorý práve v rukách držal. List, na ktorom som písmo otca môjho poznal, znel:

Vlúdny pán učitel!

Za moje dosavádne dobrodenia odmeňujete sa nevďačnosťou. Môjho syna hľadíte odviesť od tej cesty, na ktorej jedine šťastným byť môže. Nemyslite, že vôlu svoju neprevediem, on pôjde a ubezpečujem Vás, že Vaša dcéra dla túžeb Vaších mojou nevestou nikdy nebude.

Ostávam v Kňažkovej

Ondrej Khnassko.

Mlčky podal som list nazpät statočnému mužovi, ktory toľkej urážky nikdy nezaslúžil a slzami pretrhovaným hlasom prosil za odpustenie. Pán učiteľ mňa tešil, ač sám potešenia potreboval. Aničku som nevidel a na môj dotaz odpovedali jaksi v rozpakoch, že šla do susednej Dubovej priatelku svoju navštíviť. Ťažko mi padlo odchodiť zo školy bez toho, abych Aničku neodprosil, keď z rozpakov rodičovských patrné bolo, že Anička podozrenia schválne vyhla rozlúčeniu. Odišiel som zarmútený a na druhý deň s ťažkým

(Dokončenie nasleduje.)

Zmyja.

Román básnický od Slovackého. (Pokračovanie.)

Pieseň II. - Plačka.

🖒 dupotom koňa letí cez stráne, To pán náš, Zmyja, hetman na Niži! Nohy koňove rosou zplákané, Zpod kopýt letia vrany zplašené, I celé kŕdle sadly na kríži. — Medzi trávou sa kalpak červenie, Zbroj ocelová blyští v burane: "Vítaj hetmane! — Vítaj hetmane!" "Daj Bože šťastia! — Čo slýchať v Síči? Šumia vetrilá? — Čajka hotová? Či nám kŕdel vrán zlú vesť nekričí? Či naša ešte vlnka Dnieprová Ako plynula, plynie do mora? Ha! Tak? — To dobre. — Kým blysne zora, Budte hotoví! Teraz nech nová

Zavzneje pieseň. — Pohár do kola. Lež kde môj kopov? - Pustiť kopova! A kde môj sokol? — Pustiť sokola!"

Stráž psov hetmanských, vtáčnik hetmana, Deti nie letne vyšly z družiny, Zbładly oboje pocitom viny, Bo vyčítaly hnev z očú pána. I rečie starší: "nešťastné lovy! Musely v tom byť nejaké čary. -Kde pred tým ležal jeleň stepový Teraz ubratí v zbroji Tatári Trúdili chrty i krýdla vtákov, Od striel tatárskych nám šesť kozákov V prostried stepových padlo údolov, I šest chrtanov i šest sokolov -Tatár Ti zabil psa ja sokola! OOGIC

"Ha podlosť, klamstvo!" — hetman zavolá, "Keď polom jačí váš lomoz divý, Zver moja padá a — Tatár živý! Znám ja vybadať pravdu za mhlami, Znám vaše slová krivoprísažné! Znáte tú obruč — prsteň s zvoncami? Smrťou vám zvonia zvonce mosadzné!" Snáď že obojok chrta poznali, Hlas smrti z zvuku zvoncov vyhádli, Oba zachveli, oba obľadli, Slza jim oču blankyt krištáli. —

"Stráž, čo do mojích klam oču nesla," Prerečie Zmyja, "nechať osudu, Vsadiť do čajky, v čajke bez vesla Do Dnieprového vystaviť prúdu!"

Odišiel hetman. — Vravy povstaly:
Odkiał vie Zmyja o naších lovách?
Či mu priniesli prsteň Tatári?
Či dakde skrytý sám bol v parovách?
V rôznych domysloch zavznely struny,
I mizne hádky starosť daromná. —
Pieseň, — kozáckej na stepách dumy
Mieša sa s echom — divá, čarovná. —
Bo kedy kozák o bájach nesnie?
Možno dômysly rozkvitnú z piesne. —

Povesť kozácka.

Rusalka.

Nad mohylou v mhlách vysoko Kráži sokol, sadne na kríž, Pod tým krížom spí hlboko Hetman, pánom zvala ho Niž.

Ešte slávu Záporožia Ako mesiac bľadý, nový, Ponad more ruka božia Neprenesla na ostrovy.

Na ostrovoch hlohy dávne I samotná ruža bladla, Zapenené brehy skalné Mhlily blankyt vôd zrkadla.

Pri rusalke stán hetmana Osvecnje luna ladná, Jeho milá v mhle ubraná, V mhle Dnieprovej, zimná, chladná. —

Bars mrazivé sú jej vňady, Zažíhala čiernym okom. "Lúby!" povie, "tam hromady Polných ruží nad potokom.

"Zvonkov barvu hľaď blankytnú! Príde kosa — je po krásach! Lež s ružami keď prekvitnú, Rozkvitajú v mojích vlasach. "Dychom mŕtvych na tom svete Žijem, kvitnem sťa mohyla — Čo po lúkach, čo po kvete? Nech tam zoschnú — by ja žila!"

"Ha — preč duš* ty diablova, Lásku neznám, nenavrátim!" "Zariekaš sa.? — Škoda slova! Zas zavoláš — zas' sa vrátim."

Rusalka sa v mhlu premení. —
Tisíce hviezd nocou svieta
Z lodiek, smolníc pri plameni
Do vôd Dniepra siete letia. —

Hetman smutný, nič nevraví, Zvolna plynie loď hetmana, Pred ňou postať z mhlistej chmáry Plameňami malovaná.

Taká pekná — nad vlnami Stojí lepá, sťa svätica, Z poly žiaria plameňami, Z poly mesiac striebri líca. —

V rozčulení neprítomne Bars to duši možno zhuba, Volá hetman: "pod sem ku mne, Pod sem ku mne, moja lúba!"

Hetman dal sa zvábiť vňadom I upadol v sieť divadla, Bars jej duša zimným chladom Na tvár rôzne barvy kládla.

Zavše pekná z hlohov polných, Ruže venčia zlaté vlasy I kradnuté z vetrov voľných Mhlisté šaty zlátia krásy. ----

Kde zarastal háj odludný, Jedným slovom, jednou dobou Utvorila zámok čudný I obyedla zlatou chodbou.

Z koralovej zámok tehly, Jedna väža, druhá, tretia Pokynutím hor' vybehly, Lud ho nazval zámkom čerta.

V zámku ruží šarlátami. Všetko zdobne okrášlila, Sťaby rosou, brillantami Jasne kvety poiskrila.

Na čalúny hetman hľadí, Blesk brillantov okom stíha, Srdce klesne, — i bez vlády. Pre rusalku už ostýda. Tá bars zimná pod oblokom, Zimné srdce hneď odhádia: Rýchlo, rýchlo, čiernym okom Brillantové blesky kradla.

Kvety brala do vrkočí — Hetman posrel — zrakom stočil — Brillautmi jej iskria oči — Hetman Iúbil, hetman rôjčil.

"Lúba, tys' z anjelov kola!"

— Náhradu chcem od hetmana,
Daj sokola, daj chrtana,
Zabi chrta i sokola!"

"Čierna dušo, preč odo mňa. Pre satana prstom nehnem!" — Zas zavoláš — reč daromuá, Zase prídeš — ja odbehnem ---."

Odplynula... Hetman kročí Zamyslený po komnatách. "Čo odbehne? — A jej oči Také čudné — kvety v vlasoch —"

Myslí. Nechoe ju zpomenút — Z oču dve slzy mu vyšly, — "Zapomenút! zapomenút!"
Nevzpomína ale myslí. —

Na samhlené chmár blankyty Vzchodí mesiac — beží pláňou: "Uš môj sokol, chrt zábitý, A jej nemám, pôjdem za ňou —"

Jak sú milé járnie chlady, Vôňa kvetín jak lahoduá! Ponad bréhy sosien rady Srieňom bieli mhla nadvodná.

Pod skalami v búrke hravej Tisíre sa vín prelieva, Nad vlnami v chmárke mhlavej Stojí čarelepá deva.

Pri jej stopách chrt sa baví Nespokojný, rozčulený, Na ramene sokol plavý Rozjäžený, nadurený. —

"Jak si krásna!" hetman zvolá, "Kto ti měže — kto odolať?" — Poď sem, ľúba, zplaš sokola, Chrta pošli zapolovať.

Tu pod mojích úst plameňom Rozkreje tá postať mhlavá Tu pod sosien, milo, tieňom!" Okom, ruken prosí blahá. Lež prst jeho — tažká vina — Náhodou, či náročne tak — Na kríž bielu mhlu roztína, Svatý kreslí spasenia znak.

Pred krížom sa mhly rozpadly Sťa zlámané vôd blankyty; Rusalkine krásy zvädly ---Obraz zhynul v mhlách rozbitý.

Zmizla, — počať ťažké báre V hĺbke Dniepra, i šum pieskov Mhla sa zráža, zráža v chmúre Zatáraných sa pár bleskov.

I rozbité mhly zrkadlá Spája vetrov noc ozrutná; Rusalka tu — lež pobľadlů, I je trúchla, i je smutná.

I prerečie: "ó môj milý, Maj sa dobre — hyniem, hyniem, Jak mňa s vetrom mhly rozbily, Tak v ústiskoch sa rozplyniem.

Darmo prosíš, bláhaš šumne, Darmo voláš z tamtej skaly, Lež poď ku mne, lež poď ku mne, Cesta ku mne cez vôd valy.

Mhly tu zimné, ale jasné, Kde i teba hmla pokryje, Postať moja, pozri, hasne, Lež pri tebe zas ožije.

Sokol živý, chrt tvoj živý, S tebou ako so sokolom Pôjdem blúdiť cez tie nivy, S tebou chodiť dol údolom.

Pôjdem s tebou, — tie mhly šamné Čo jak krištál ma ovialy, Zostanú mi, — ó poď ku mne, Cesta ku mne cez tie valy!"

Hetman kochal, — opojený — Hetman vrele ľábiť zvyknul, Z brehu pozrel v Dniepra peny, Padol do vín i — zaniknul,

Keď ho skryly vín záchvaty, Potrieskaly v prach granity, Dušu zbavil obraz svatý, Na prsiach mal kríž vyrytý.

Tak od hriechu poškvrn čistý Vzletuul v neba jasné stropy, Za ním vzletel sokol mhlistý, Chrt rusalky nechal stopy A rusalka nad ostrovy Sama jedna v slzách volá: "Kedy, kedy hetman nový Dá mi srdce, psa, sokola?"

Skončená pieseň a na čarovnú Rástly dômysly divé i divné. — Miluje hetman náš vín královnu, Tak voslep letí v prepasť i hynie! Vše je samotný, nikdy nie s nami, Vše po cmiteroch nad mohylami.

Tichšie! — Tam západ krvoružový Pozlátil stepy, jarky, parovy. I hasne slnce, i počuť z diali Jak o breh bijú zpenené valy.

Tichšie! tu smutných mohýl postele. I ostatnie už západu blesky
Zlátia*) troch cerkví väžice biele,
Čo nad pobrežné vybehly stromy,
I tisíc hrobov kde cez prielomy
Rakiev trúchlivých veká svietily.
Ó divá Síčo! — tvoje mohyly
Z piesku tvorené i rozsýpavé
Pod nohy krokom tak zanikajú,
Že v mhlách strieborných duše túlavé
Včerajšie hroby nájsť si neznajú. —

Tam bielu postať slnce ohrieva,
Poznať ti dáva jej vybľadlá tvár,
Že to trúchlivá mohýl je deva,
Že to Síčových žialna plačka már. —
Stála na veku truhly práchnivej,
Vietor jej čierne vlasy roznášal
Po bľadých lícach, tvári plačlivej,
Zroseným ruží vencom zatriasal.
Vravia, že niekdy plačka tá mala
Čelo veselé, líca rumenné,
Lež donútená plakať — plakala,
A teraz smysly má pomútené
Ustavným plačom a od síz oči. —

To hetman Zmyja na cmiter kročí. Zastal na hrobe. — "Vítaj mi Xení! Vítaj ó slávna plačko pohrabu, Ty nás modlitbou porúčaš nebu — Tvojou pieseňkou v hroboch usnení Sen máme tichý, keď zbroj hrdzavá Zimnou sa rosou zeme napája. Ztratil som vtáka i chrta môjho. Verní mi boli — a to bolestné! Ak hodné tvorstvo zpevu je tvojho, Chrt môj i sokol hoden tiež piesne, Zpievaj nad nami!" "Šalieš môj milý! Ja nie som otrok prosieb bláznivých, Cuješ úžasný ruch tej mohyly I desný škripot krížov práchnivých? Jak s divým tleskom rybička malá, Nad blankyt vôd sa hádže k nebesám? Hlas môj je smutný, keď bych spievala Všetky tie divé zvuky pomiešam, -Ticho!" Lež hetman neslúchal slová. Zrak mal meravý. — Medzi trstiny Vžiera sa čudná — vlna Dnieprová, Do brál sa prikrych vlny zaprely, Na bralách divé rástly kaříny -I moch červený, sosny visely. A k brehu čajka s vlnami letí, I už zavisla na skál odlomy A v čajke dvoje sedelo detí. — Čajka s valami do brál zalomí, Tisne o prekot v otvor sa úzky. Tie deti zhltnú Dnieprove valy! Mladšie chytilo ruže halúzky, Co z príkrej, nahej visely skaly; S halúzkou kvetu v prepasť padalo. Staršie po sosnách cesta si razí, Nadarmo ruku bratu podalo, Cuje lomoz vln v úžasnom znení, S plačom modlitieb volá výrazy I padá s krikom v priepastně peny.

I nič nevyšlo z vín tajomnice.
Nič z hlbokého srdca hetmana.
Dlaň svoju vložil do rúk device,
Tá ho zhúlená i roztáraná
Vedie do cerkví. — V cerkví tak bájne
Postriebril šiby mesiac na nove, —
Do srdca tisknú pocity tajné
Šíby cvendžiace v rámnom olove;
Cez otvorené krovu škuliny
Vhliadaly kvetom divé kaliny,
"Čo to znamená?" tak hetman sloví —
"Čujem hlas smutný, plač usedavý,
Či to osudné huhanie sovy,
Či ty cirkevné rušáš zástavy,
Že sa bez vetra rúša tá tíša?"

— "Ľúby, zástavy pokojne visia, Možno jich ráša oddych mohyly. Čoho sa bojíš, čoho, môj trilý? Pod za mnou!" Vzala lampu z oltára, Podzemných tíšin dvere otvára. --O to byt tupý, nemý, desný je! Tu polámané Turkov kopije; V zpráchnelých doskách v broni ubramí Ležia na vôkol spiaci hetmani. --A ako kázal obyčaj grécky: Každý mal v rukách svaté obrazy, Na nich modlitieb tajné výrazy -V ústach vtisnutý piastor turecký. — Xeni nad malou truhlou zastala I chvejúcimi strachom rukami Čierny z nej čalún zvolna zosňala, Calún horkými zliaty slzami. --Co za div?... Dieta pod čalúnami Pekné i živé. — Xeni pobladla I pred hetmanom prosiac slzami Zopiala ruky, --- i na zem padia. -"Môj luby, dieta -- to dieta," slovi,

^{*)} Zlátie == víchrami zbúrené piesky.

"Teraz sa v temných hroboch ukrýva, Lúby, nech pop nás potajne spojí, Pop mojím otcom. — Ja nešťastlivá! Slzy vylievam na pohrd svetu, Keď pletiem z polnej ruže závoje, Chvejúce lísťa padá mi z kvetu,

Všetko usichá, všetko čo moje -Posmechom svet ma potupil lstivý, Slutuj sa lúby!"

Daromné slová.

Hetman odišiel — i rehot divý Zavrela v zemi tíša hrobová. -

(Pokračovanie nasleduje.)

Prekvapeni.

-**----6%**05--

Veselohra v jednom dejstve.

(Dokončenie.)

8. Výstup. Fedor, pozdejšie Hermína.

Fedor (vníde, po chvíli). Aha, tu bola, tam ide zahradou. Oj! veď ju ja dohoním. - Hla, hla! a tu nechala svoje kresby. (Prezerá Hermíninu zanechanú tašku.) Dobre! vložíme do toho i náš príspevok. (Položí obraz.) Vracia sa. Dobre. Skryjem sa, ale tak, abych videl, akú tvár urobí. (Skryje sa stranou.)

Hermina. Starý zahradník hovorí s tetkou. Nebudem jich mýlit. (Odloží kytku ku taške. Zpozoruje Fedorom položený obraz, obzerá ho.) Ach! to je krásno, ach, to je rozkošné! (Tlapká rukami.) Len sem, môj umelecký pán bratranec! Už viem, že tu niekde ukrývate sa.

Fedor (s úsmechom predkročí).

Hermina (podá mu ruku). Vďaka za ten krásny obraz! Neomylne ja ho mám dostať?

Fedor. Doista! môj dar k narodzeninám, jestli sa vám zdá. Poznáte to miesto?

Hermina. Aká to zase otázka! či sa držíte za tak obmedzeného majstra, alebo mňa za tak obmedzenú žiačku, žeby som raj vami nakreslený nemala poznať? (Hľadiac na kresbu.) Ako útle a dôrazne kreslené sú ratolesti smutnej vrby, žeby jich mala chuť trhať. Kto by to mimo vás tak vyčariť znal!

Fedor (pristúpi bližšie k Hermíne a ukazuje prstom na kresbu.) A tuto? táto ženská, kto to byť môže?

Hermína (so štveráčivým úsmechom). Bez pochyby pani Javorská! ak to len nemám byť naostatok ja?

Fedor. To ponechávam vášmu rozhodnutiu. Hermína, nechcely by ste ma oblažiť bozkom?

na neho.) A či by to bolo i slušné? Ach, v áno a ovšem. A ako zneje tá prvá prosba?

tetka ma teraz od rána do večera neprestajne morí s tak mnohými vecmi, ktoré majú byť slušné a neslušné, že počínam už sama stávať sa neslušnou. A prečo a načo to všetko? Len vraj preto, že som už dnes sedemnásť rokov stará.

Fedor. Nuž dobre tedy; aby som odstránil vaše pochybnosti, obratme celú túto záležitosť naopak: Ci mi dovolíte, aby som vás smel pobozkať?

Hermina. Ale — a či je to naozaj tak veli**k**ý rozdiel?

Fedor (obejme ju nežne ramenom a pobozká ju). Hermina (vyšmikne sa z objatia).

Fedor (drží jej ruku). Hermínka, chceš by ${f t}$ mojou -- mojou na celý život?

Hermína. Tvojou? ach rada! žiadneho jiného! Ale nesmieš to nikomu povedat.

Fedor. Ba ešte čo; hneď a hneď má to zvedieť celý svet. Hermína, moja krásna, spanilá Hermínka! Ty --- mojou mladuchou!

Hermina. Mladuchou? (Akoby zo sna zobudila sa.) Ach pravda! Fedor! môj lúby Fedor! Ale čo na to povedia ludia? Tetka a ujček — na ostatok ani to nie je slušné!

Fedor. Čo ty, srdce moje, robiš, to je vždy slušné. Na to môžeš spoliehat. No a teraz pod, aby sme sa spolu predstavili svetu. Štastie je najlepším hostom slavnosti dnešnej!

Hermina. Nie, Fedor, prosim ta — no a prvú prosbu mi len splníš? no však? To jest prvú, odkedy som tvojou mladuchou -

Fedor. Veď ti ja ešte nejednu musím vyplnit, královna srdca môjho! rozumieš tomu Hermina. Bozkom? (Zamyslí sa a pozre tajemstvu tak prosit, že každé nie obráti sa

Hermína. Povedz ty to sám tetke, aby už znala, keď ku nej prídem. Vidíš, ja sa nebojím — nie, celého sveta nie, lebo pri tebe cítim sa byť celkom jistou. Ale, vidíš — ja sa ešte troštičku stydím ako tvoja nevesta ukázať sa svetu. Veď to druhý raz už ináč bude.

"Fedor (obejme ju, a ona svoje ramená obvinie okolo jeho šije, vrelý bozk). Mladucha rozkazuje, ako lahko poslúcha sa taký rozkaz! Naplním na vlas vôlu tvoju!

Hermína. Nechám ta tu, lebo tu najskôr dočkáš tetku. Ja idem do parku. Znáš už, kde ta budem čakat! (Odbehne, rukou mu zašlúc bozk.)

Fedor (hľadí nežne a s úlubou za ňou). Znám. To je to na mojom dnešnom dare nakreslené miesto, ktoré sme nazvali rajom. Áno, našim obapolným rajom. (Pozre v druhú stranu, kýva a volá:) Pani Javorská!

9. Výstup. Fedor. Eva Javorská.

Eva (vníde, v jednej ruke kuchyňský nôž, v druhej hlávku kapusty). Ráčite rozkázať, pán barón?

Fedor (ku nej). Počujte, pani Javorská, pristúpte celkom blízko ku mne. Chcem vám niečo sdôveriť, čo ešte žiadna ludská duša nezná. Ale mlčať! jazyk za zubami!

Eva (hladí s velkou zvedavosťou na neho). Fedor. Dnes je tu vera a oddavky! (Odbehne.)

Eva. Svatý Michal s Martinom! (Nôž i hlávka kapusty vypadnú jej z ruky; zalomí rukami.) Akoby už nebolo dosť starostí so sviatkom narodzenín! ešte i vera a oddavky! Svatá pravda, že nešťastie nikdy samo nepríde! — A to teraz nosiť na srdci, a nikomu nesmieť povedať, až kým to nebude znať celý svet. Milý, večný Bože! ťažko ma tresceš za moje hriechy! —

10. Výstup. Kristiau. Eva.

Kristian (vnide).

Eva (zpozoruje ho). Ach! pán Sviatočný! Kristian (nevrlo). Čože je?

Eva. Podte sem, strach mi podlamuje nohy, musím si sadnút! (Sadne si.)

Kristian (starostlive). No tak len hovorte, Evička, čo je?

Eva. Videla som sa blížiť — už celkom z ďaleka: a hľa tu je už to nešťastie — nie pre mňa, lebo ja naposled i s tým spokojná budem, ale pre vás, pre vás, pán Sviatočný!

Kristian. No či už raz dozviem sa?

Eva. Ach tak, vy cšte o ničom neviete. Oddavky a vera tu v dome sú jisté.

Kristian. Oddavky? vera? naša osvietená pani a pán barón z Vlkanova?

Eva. Prirodzene. Ktožeby mohol byt jiný? Lutujem vás, lebo odo dneška viem, ako o tom smýšlate. Ale to mi môžete veriť: neprenáhlite sa, a dobre pamätajte, že ten, ktorý prešiel cez Dunaj, ten prejde i cez Váh.

Kristian (zadumený hľadí). Nie, so mnou a novým pánom to nepôjde; nie je možno udržať rešpekt, a bez rešpektu nemožno zase ostať v týchto pomeroch.

Eva. Pán Sviatočný! len žiadno prenáhlenie: chladná voda škodí rozpotenému vždy!

Kristian. Keby som bol aspoň správcom domu, tak by asnaď išlo; toto postavenie sblížilo by ma k pánovi, a rešpekt by bol možný. Ale jednoduchý komorník, — nie, musím preč. Pôjdem do Pešte a usalaším sa ako komissionár. Tam budem svojím vlastným pánom.

Eva (zasmeje sa). Bože odpusť moje hriechy, že sa smejem, keď jiní ľudia vrhajú sa do neštastia. Vlastným pánom hovoríte, pán Sviatočný? Poviem vám čosi. S otvorenými očima snívate, a keby to ešte bol sen, ale len bubliny a peny na vode. Vlastným pánom! Utešené panstvo: služba je služba. Keď budete komissionárom, kto bude vaším pánom? Celý svet bude pánom vaším, to, čo v divadle publikum volajú. Tuto rozkazuje vám len jedna hlava — tam rozkazujú vám všetky hlavy. Skúsite to, keď bude pozde: vela hláv - vela smyslov; áno pravda je to: koľko hláv, toľko klobúkov. A vaše ševcovské kontá, tie tiež skúsia, že je jiná služba. Nic, pán Sviatočný, ja už dosť skoro budem mať svojich 40 rokov, mňa neprevediete cez lavičku.

Kristian (mimo obyčaja krotko). Ale ja to nevydržím, to sa protiví môjmu vnútornému človekovi. Tedy musím preč.

Digitized by

vek má hľadeť i na zadné kolesá, to jest uvážiť následky. Silný muž ste, pane Sviatočný: z ocele a železa nie je nikto. Nechcem je vašou vecou, mňa do toho nič. A teraz sa chvastať, lebo vlastná chvála smrdí! toho ma uchovaj Boh! Ale ked sa tak tu i tu cítite byť chorlavým, môj té a moje flajstre vždy divy robily bez doktora a apatekára! je vždy v rozpakoch. Dve hrdličky, ako sa Či to i jinde najdete?

Kristian. Podte so mnou, Evička. Sporitelna má nejednu zlatovečku moju. Mohli by ste mi byť gazdinou.

Eva. Tak? myslíte, pane Sviatočný? To mi je už len moja povesť milšia, nežli žeby som šla do služby k samotnému mužovi. Ja i sama vyžijem z mojích kuchárskych vedomostí, a sporiteľna, čo sa toho týka, tá tiež dobre zná Evu Javorskú. Nuž tak.

Kristian. A je toho mnoho? Eva. Viac ako potrebujem.

Kristian. Hm! a akožeby bolo, keby sme spoločne niečo podujali? Zásluhy boly by spoločné, a ja bych sa nerozlúčil s vami, a tak ani jedon neostali by sme o samote v šírom svete?

Eva. Vždy lepšie a lepšie! (Stane a podopre boky.) Nuž toto je spôsob hovoriť s poctivou ženskou? Nie, pán komorník nepotrebuje znížiť sa až ku mne, a ja nedriapem sa k nemu. Punktum. Teraz je celá vec za-Povedala som vám, čo som vám končená. vlastne ani povedat nemala, lebo mi bolo zakázané -- len z čistého srdca urobila som to, z kresťanskej lásky, aby vás náhle neprekvapilo, lebo ste plnokrevný, i vaša postava, - no nuž veď známe, čo to môže znamenať. Ak tá vec s oddavkami ostane tajemstvom, to si musím vyprosit, pán Sviatočný.

Kristian. No veď hej! Či už niekto asnaď o mne povedal, že som klebetnou babou a že roznášam klebety po svete? Ja radnej hovorím menej ako viac - tak ma pozná svet!

prist, nech pride, ja som so sebou na ćistom. Mňa nikto nedostane z tejto služby, ak ma panstvo neodoženie - a toho ma uchovaj,

Eva. Lahšie povedané, ako urobené. Člo- z mojej strany, pán Sviatočný — štastlivú cestu. Ako zodpoviete pred vlastným svedomím, opustiť takýto dom, - nuž ovšem, to nemám viac času. Musím dohotoviť moju tortu. Na štastie nebolo na nej ešte nápisu, teraz musím zpomenúť oddavky. Ach, človek cukrujú, či srdce a amora? to nie som v stave. Ach, napíšem len do venca ružového: vivat Paulina et Ctibor!

Kristian. Vivant!

Eva. Eh! čo vivant? vždy a všade bolo len vivat!

Kristian. Kež jich je viac: vivant, keď jedon: vivat!

Eva. A keď osvietený nebožký barón prišiel sem, a všetci ludia z panstva ho čakali, tiež kričali: vivat a nie vivant, trebars jich na tisíce bolo.

Kristian. Ale osvietený barón bol len jedon!

Eva. Nuž veď i teraz je len jedon barón a jedna pani barónka!

Kristian. Beata simplicitas! (S vážnosťou odíde.)

Eva. Tak to bude najlepšie: vivat Paulina et Ctibor! No ale teraz do práce. Ach Bože! tam ide osvietená pani, skoro do kuchyne! (Vezme zo zeme nôž a kapustnú hlávku a odbehne.)

11. Výstup. Barónka, pozdejšie Fedor.

Barónka (vníde zo zahrady). Divno, že mladý barón z Vlkanova mi dosial ani dobré ráno nevinšoval. A predsa od neho by mi to veľmi milým bolo. V rozbodnom okamžení pretrhnul nás major, lebo som už v rozpakoch bola: ako odpovedať Ctiborovi; a už chcel vypovedať to osudné meno - nie, ako suseda, ako švagra, ako priatela ctím a vážim si ho, ale .

Fedor (strmo vkročí). Moja milostivá tetuška (bozká jej ruku), prosím za odpustenie, Eva. Vaše slovo mám. A čo ďalej má|že vás len teraz pozdravujem. Hľadal som vás už dosť dlho, a teším sa, že konečne mi štastie prialo to najst, čo som hľadal.

Barónka. Vítam vás, milý bratranec! Čože Boże! Ak chcete v cudzine pokúsit sa o štastie, mám vlastne už počat, keď je namietka zoslabená a podvrátená ešte skôr, nežli vy- Ale dobre, že neudala sa žiadna náhoda, slovená bola? Na tento útly obrat diplomatov ktorá by bola prezradila Fedorovi city môjho len to odpovedať môžem: vskutku boli ste čakaný. Ale predovšetkým poobzerajte že sa tu, chcem znat, či naše prípravy nachodia váš súhlas a schválenie?

Fedor (obzerá sa dookola). Všetko výborne, všetko krásne; ako to pravda v dome vašom ani jináče byť nemôže; lebo moja milostivá tetuška dbá o to, aby dobrý vkus panoval vo všetkom. Ale teraz bych chcel všemohúcej a neohraničenej panej tohto domu predniest opovážlivú žiadosť, mal bych upraviť ku nej smelú prosbu.

Barónka. Vy — ku mne, milý bratranec? Fedor. Ja — ku vám, drahá tetuška. Vaša ruka je zvyklá udelovať šťastie, preto chcel by som i ja z tejto ruky obdržať svoje šťastie. Barónka. Ako — ako to mám rozumet?

12. Výstup.

Ctibor. Predošlí.

Fedor (k Ctiborovi). Drahý, milý ujčok, prichodíš v najlepšom okamžení, keď chcem položiť základ svojho šťastia. (Obráťac sa k barónke.) Prosím o ruku slečny Hermíny.

Ctibor (prekvapený). Hermína — a ty? Barónka. Vy — a Hermína?

Fedor. Áno — slečna Hermín**a a ja!** Či je to niečo tak podivného? Veru nemyslel som, že to prekvapenie zapríčiní. privolila už; ale ja svoje štastie len potom chcem držat za jisté, keď i vy, milostivá tetuška, udelíte nám svoje privolenie!

Ctibor. No u mna znamenite podarilo sa ti prekvapenie!

Barónka. I u mňa, — milý bratranec načo to tajit? Ale že moje privolenie nepodlieha žiadnej pochybnosti, keď jedná sa o štastie vášho života, o tom ste len asnad nepochybovali?

Fedor. Moja povďačnosť nech najde ohlas z úst Hermíny! (Odbehne do zahrady.)

Ctibor (stranou). Tak rúca sa povetrný hrad môj na kopu. Ale dobre, že mi major usporil rozpaky, u Hermíny dostať košík!

Barónka (stranou). Tak uletuje śtastie, ktorému zdalo sa, že sú krýdla obstryhané.

srdca.

(Krátka prestávka.)

Barónka. Ach pravda — o čom že bola predtým reč, milý švagre?

Ctibor (zadivený). Ach áno — i ja som o tom myslel, oženiť sa, pani švegerina, lebo mi - zdalo sa, že rozličné dôvody za to hovoria. To som vám vyprával, ctená pani švegerina.

Barónka. Ach tak je, áno!

Ctibor. Ovšem. Ale mne neprichodilo tak lahkomyslne vrhnúť sa do prúdu. Lebo odkedy je môj bratovec pri mne, naučil som sa ceniť nepretržené zamieňanie myšlienok, ćoho nemá ten, ktorý stojí samotný - ku jeho škode, môžem veru povedať. Veď je človek nie vždy dobre naladený - a v súhlase - veru nie. Ale človek očuje cudzé náhlady, - to chráni pred jednostrannosťou; povstane škriepka, a táto vedie k jasnote, ku pravde. Každá odstránená mýlka nie je ztratou, ale značným ziskom. Tak učí každý, tak sa učí každý, a ziskom, ktorý dosiahne, neztratí ničoho ten druhý. To dozajista i vy cítite, milá, ctená pani švegerina, v pomerc panujúcom medzi vami a slečnou Hermínou --ktorý tiež už teraz blíži sa k zakončeniu.

Barónka (zamyslená mlčí).

Ctibor. A tu zrazu vybuchne mladý pánko s jeho oddavkami. Tratíme oba: ja -- Hermínu, vy — Fedora; — nie, naopak chcel som povedať: ja ztratím Fedora, a vy ztratíte Hermínu. Ale je to jednaké nešťastie, oba stojíme už teraz o samote.

13. Výstup. Eva. Predošlí.

Eva (nesie tortu a položí ju na stôl, poukážuc prstom na nápis). Na to nech otec nebeský vyleje svoje požehnanie! - Ale nechcem milostivým panstvám byť na prekážke; keď je lad preborený, možno si mysleť, že jest mnoho čo hovoriť, a preto lepšie, keď je samota. (Odíde.)

Ctibor (hladí na tortu, usmieva sa). Barónka (pozoruje tortu, úsmech na tvári).

Digitized by GOGIC

Ctibor. Vivat Paulina et Ctibor! Ctená pani švegerina! či proroctvo tej torty má ostat lhárstvom? či by sme nemohli tak urobit, aby pani Javorská mala pravdu?

Barónka. Myslíte —?

Ctibor. Myslím, že vám tu ponúkam vernú ruku a k tomu poctivé srdce. Či pristanete?

Barónka. A či neurobíme prenáhlený krok?

Ctibor. Nie! (chytí jej ruku) lebo sa známe, a i to vieme, že si vzájomne dôverovať môžeme.

14. Výstup.

Fedor. Rermina. Major. Predošli.

Fedor (vedie Herminu k barónke). Mám česť predstaviť svoju mladuchu.

Hermina (padne barónke okolo krku). Tetuška!

Ctibor. A ja moju!

Fedor. Moje najsrdečnejšie blahoželanie, drahý ujček. Ale medzi nami rečeno, mňa si neprekvapil.

Ctibor. Nie?

Fedor. S jistotou čakal som taký obrat!
Barónka (k Fedorovi). Z rúk mojich chceli
ste prijat svoje štastie: tu vám ho oddávam.

Fedor (bozká jej ruku). Dnešný deň je krásne oslávený.

Major (stranou). Čo to má byť? Vzdor mojej ostražitosti takto oklamaný? To je trpké prekvapenie; nie jednu, ale obe utratiť. (Nahlas násilne koktá.) Dovolte i mne vysloviť blahoželanie i jednomu i druhému páru.

Barónka. Ufám, že vám váš čas dopustí pobaviť sa u nás ešte aspoň do našej obapolnej svatby!

Major. Rád bych to, nesmierne rád urobil, ale moje povinnosti nutne ma volajú už zajtrá do Pešte, a ztade asnad ešte i dalej.

Hermína. Ach škoda preškoda, a ja som sa už tak srdečne tešila, že na svojej a tetkinej svatbe budem s vami, pán major, tancovať — vymetáč. No téraz už musím zriecť sa tej radosti. — Aha! veď je pravda. (Obráťac sa k Ctiborovi.) Ujček môj! teraz je vari tu to

Ctibor. Vivat Paulina et Ctibor! Ctená príhodné okamženie, tedy prosím o to tvoje i švegerina! či proroctvo tej torty má veliké tajemstvo!

Ctibor. Hladteže ju! nezabudla si naň? Nuž — chcel som sa ta vlastne opýtat, či nemáš nič proti tomu, keby som sa ešte raz stal tvojím ujčekom!

Hermina. Tedy tak? — A je to i pravda, že nič inšie?

Barónka (cengá). Teraz ale už je čas k pripravenému stolu!

15. Výstup.

Kristian Sviatočný. Eva Javorská. Predošlí.

Eva (k barónke). Sviatočný chce vypovedať službu, osvietená pani; je to posmech!

Barónka. To nemôžem verit. Kristian, tuto stojí budúci pán tohto domu, teraz to už trochu živšie pôjde u nás. Pán barón z Vlkanova ale nechce prepustit svojho komorníka, a preto, aby všetko v poriadku bolo, dvaja komorníci byť nemôžu, a tak vy odteraz budete správcom domu!

Kristian (s vyjasnenou tvárou). Najpokornejšie a najponiženejšie ďakujem osvietenej pani barónke za toto povýšenie. Áno, všetko bude v poriadku. A jestli je spravcovi domu dovoleno tiež a podobne vstúpit do svätého stavu manželstva, tak by som si chcel vyvoliť a pripojiť za spoločnicu môjho života tu prítomnú pani Evu Javorskú!

Eva (odvrátac sa a medliac uhlík zásterky). Ale, pán Sviatočný! takto ma zahanbiť!

Ctibor (veselo). Zase nové, asnaď posledné už dnes prekvapenie; a s ním tri manželské páry!

Barónka. A to síce z troch štvrtí roku!
Major (stranou). Len zima ostane svobodná!
Pre mňa sú tie radostné prekvapenia tamtých najtrapnejším prekvapením! Lebo nimi stroskotaná je posledná bylka mojich nádejí!
A teraz už čo? —

(Opona zpadne.)

بعوى

Dla cudzej novelettky: Fr. Jančík.

Hľaď na hviezdu, jak padá...

Hład na hviezdu, jak padá, jasavú; ruži odním zápyr ľúbezný; zotri vrúcnosť milostnej piesni, motýlovi barvu ligotavú.

V blato vylej sladkú hrozna šťavu, štíhly dub vo dvoje rozčesni; bez kvietkov si predstav čas Vesny, bezo svetla slnečnú sústavu: To, súdruh môj! hľa, život mladý, ak ti zhasne jasných vidín svet a uvädne viery, lásky kvet.

Ideále sväté nech ti budú! Chráň si srdce, chráň ducha od bludu mladosť peknú nič nenahradí!

Koloman Banšell.

Kráso - život.*)

Kalobiotika od Karola Szász.

Chcel som i ja mať žitie krásne Na pôde žitia zemského, Jehož radosti zvaly jasné Ma k sláve bytu blahého. Bo žiť len tak sťa planta žije Netušiac jara spanilosť, Tyť, jak zver hôrna, lúčna tyje: Tak žiť človeku nenie dosť!

S úchvatom prázdniť čašu bytu, Bár z polovice múl to je;
Kochať sa v penách blahobytu,
V ktorých sa perál lesk skveje;
Abych sa mohol blažiť nimi,
Abo sa nimi opojil:
— Tak genius mi nebeskými
Vetil slovy, by som volil!

A ja som volil! — Oh, príroda, Tys' ma, anjel môj, kojila, V modru tvoj' očú mne pohoda, Duša rosu síz tvých pila, Často kľakám ja v tvojom chráme, Pod hviezdnym tvojím sklepením, Kde i nad temian k neba bráne Vznášam sa citom, myšlením;

S potôčka šumom štebocem si A načúvam spev slávika, Do hlbín tajny tvojej zriem si, Čo s' málo komu odmyká. Hniezdo haluze kolembavej, Čo ruka tvoja strojila, Búrky sta organ strašnohravej Duša hrôzoslasť cítila.

Čarovné kúzlo sveta tvojho Tak ma do výše dvihalo; V názore jeho oka môjho Zrak žiaril, srdce plesalo. Bo storáz šťastný, Stvoriteľu, Kto v bránach tvojich zastane! Krásu, hrôzu, slasť cítiť vrelú Slavnes' všetko stvoril, Pane!

Vo veľvýtvaroch ľudskej ruky Hľadám tiež tvojej tváry ťah; Zzuť obuv nerobí mi muky Pri svatine tvojej dverach. Phídias. Rafael i hudby Beethovena nebeskej zvuk, Len tvojej krásy sú to trudby, To dych tvoj a čin tvojích rúk.

V duchov velikých spoločnosti:
Tam som na mieste blaha bol,
I k ním som šiel v takej zbožnosti,
Jak keď v tvoj chrám som zabehol.
Uchvátený presvätým šialom
Shakspeara diela čítal ja,
Keď Milton zronil z neba žialom,
Dante peklom nazpät vzal ma.

Dušou mojou jich dušes' chvely Jako sa chvie zvuk bitých strún: A žily moje sa napäly, Ja s nimi stúpil som na trún. Čo mysleli, cítili oni, Môj myslel, cítili duch jarý — Ústy rojily sa mi tóny, Sťa vdýchnutý zvuk z fujary.

Ach, s velikány žiť prekrásne
Vo hviezdnej výši, na večnosť,
Na mliečnu cestu žiariť jasne,
Merať, čo Newt'n, bezkonečnosť,
Nazerať sa do hlbín mora,
V sopky lono, pri výbuchu,
Znať sŕde tajnosti — blaha zora,
To, slasť, život v takom ruchu.

^{*)} Báseň táto bola pôvodcom vo valnom shromaždení "Kisfaludyho spolku" dňa 9. februára v Pešti uprostred búrneho potlesku prednesená.

Lež prúd žitia i mňa zachvátil, Sta more burne čln malý; Ja peknobúrnu púť neztratil, Bár luny čln môj zmietaly; Dokonalosť, vysokoletý Ciel, túžba činu vznešená... Hah, tak žije muž slavoletý, Tam i pád slávu znamená.

Chýr svetský mňa neznepokojil Sta Themistokla Marathon. Z ctižiadosti som sa neboril: Hlučnej chvály mňa nezval zvon! Len tvoje drahé, sväté meno Vyvolalo ma do boja, Krásou bariev tvojích zdobeno Šiel som, na hlas tvoj, vlasť moja!

Jak iný bol ten život boja, Čo nás dvíhal priam, zas ronil; Napotila sa dosť tvár moja, Sem-tam'i klas sa mi klonil. I priepaste som zchodil žitia, Víchrom i lunou zmietaný Však to mi živly preč neschytia: Že žil som práci oddaný. —

Žiadal som si mať moc a slávu: Stotisícom dobre činiť; K spočinu chcel som skloniť hlavu: I prítomnosť ľúbo zažiť. Však nedaj Bože, dôjsť ku tomu, - Bo tak nebe usúdilo! Konal, viedol som boj, to z domu, V ňomž skrovne sa, ticho žilo.

Zas chtiac si žiť sebe samému Túžiac po stienu a chladu, V samote mi ponorenému V tichosti bolo žiť sladu. O čo som tam von voždy vnove, Musel borit sa v krutosti, To som tu našiel pohotove V náručí vernej ľúbosti!

Tela i ducha živosť, krásu Hladal som a — našiel som ju; Tá dáva mi slasť, blaho, spásu, Kludom kojí dušu moju. Čo prosím, dá mi samochtive, Keď krivdím jej, ma nekára, Vie stihnuť lety moje snivé, Krotit, keď duch sa rozhára;

Dietkam mojim je matkou lúbou, Anjelom strážnym, mne i jim; Ženy i kojnej stať s úlubou Má pri nás so zdarom hojným. Samo šťastie mi pripútala, Očarila kruh môj cele, Povinnosť sa mi sladkou stala, Obeť prinášam vesele.

V krásožití ma vycvičila, Užívať slasť časobytu; Ku všetkemu ma povzbudila Čo je sväté ľudo-citu; Nerest, strast, peč opovrhovat, Smiať sa zo žravých losu psot; I ju, i život vždy milovať — Nuž nenie to kráso-život?

Preložil M. Dumný.

Anthropologické úvahy,

alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určitelnosť kroz prirodu.

(Dokončenie.)

ducha božieho stvorený duch, — duch, ktorý zhanobením ducha ľudského! cíti, myslí, chce a koná; duch osobný, nesmrtelný, tvoriaci, svobodný, seba povedomý, v reči a v dielach svojich sa vyrážajúci; duch po stvorivšom ho nestvorenom duchu túžiaci svoju, to čo koná tak koná, aby večnú platnosť malo, a preto sa aj skutkami svojími obcovať a Boha si vo všetkom počínaní za pre večnosť pripravuje, a už aj na zemi, najsvätejší vzor brať. Zviera je tým čím byť ak činí skutky, ktoré nielen pred ľuďmi neprospieva v ničom; mladý alebo starý pes,

Clovek je tedy v podstate svojej podla nachodia, poneváč skutky herostratovské sú

Keby duch ľudský nebol na spôsob božieho ducha stvorený duch, a iba len snáď taká duša, jaká je vo zvieratoch, a jakou ho blúzniví francúzski empirici a Darwinovci učiniť a ho oslavujúci, ktorý cítac nesmrtelnost chceli: vtedy by nebol v stave Boha myslet, Boha poznať, k Bohu sa vznášať, s Bohom v ludstve, presláviť sa usiluje, čo aj dosahuje má hneď od narodzenia: ono nepokračuje a hriešnymi, ale aj u Boha zalúbenie a milosť slon, kôň, to jedno; pod ludskou opaterou

dressírované, ale nie zdekonalené. Jediný človek je ten tvor, ktorého určením je zdokonalovať sa v neskončenosť. Rodí sa slabý, nevedomý, nedokonalý, ale stáva sa mocným, vedomým, dokonalejším; čím dĺže žije človek, tým môže byť dokonalejším; tu on nezná medzí a hraníc, jediné čo mu tu prekáža, je slabosť tela a mdloba starého veku, teda nie duch jeho sám v sebe nosí v sebe prekážky najvyššej čo možná zdokonalitelnosti, ale obmedzovaný býva svojím slabým a neduživým telom, toto predstavuje tú bolastnú tiaž, ktorá ho k zemi a k hrude ťahá a tlačí. Avšak práve toto poukazuje na to, že večným bydlom jeho nemôže táto zem byť, ani nemôže a nesmie na veky toto hrubé a smrtelné telo na sebe nosit, on je istotne k inému, primeranejšiemu preň životu stvorený, kde aj dokonalejšie telo, telo duchovné bude rúchom a okrasou jeho, alebo lepšie rečeno, ústrojom jeho slávnejšieho života nad tento život. Ludská spôsobnosť, umelosť, učenosť a mravná dokonalosť nie je dač takého, čoby na človeka iba prilepené bolo, čoby cudzím vlivom a pôsobením k nemu prišlo: ale je ovocím jeho vlastného ducha, učenia, myslenia, vzdelávania a premáhania sa; je rozvitkom tých darov, mocí a síl, ktoré Všemohúci v neho vložil.

Rozličnosť rečí je dielo človeka. Boli učenci, ktorí tvrdili, že prvým ľudom dal Bôh v ducha jejich hotovú reč, alebo takú spôsobnosť myslenia, že jako človek myslel, tak aj hned hovoril. I nemôžme to naprosto zapierat, poneváč Bohu je nič nie nemožným, však vieme, že apoštolovia v okamžení prijatia darov Ducha sv. razom hovorili jazykmi prítomných v Jeruzaleme cudzích národov, ačkolvek predtým z týchže rečí ničoho neznali. Rozdielnost ale rečí v ľudstve časom, následkom rozídenia sa po svete povstalá, nepodvratne to dôvodí, že ľudstvo roztriedivšie sa na čeľade, kmeny a národy, tvorilo samo svoje reči, k čomu pravda nástupstvom narušenia svojej prvotnej intensívnejšej dokonalosti mnoho času potrebovalo, lebo jazykozpytci znajú i možný vek rečí vypočítať dla jejich väčšej alebo menšej dokonalosti.

a cvičením môže byť zviera na istý stupeň onnej theorii pristvorenej ludom od Boha reči, nebola by reč výrazom národnieho ducha, vtedy by všetci ludia jednakou a jednako dokonalou rečou hovorili, tak jako sa i zvieratá podľa rodu a pokolenia jednakým hlasom ozývajú: všetci vlci jednako vyjú, všetci psi rovnako štekajú, všetky ovce jednostajne bekajú, všetky kravy rovnako ručia, všetci vrabci jednako čvirikajú, a všetci slávici i jednu nótu vyspevujú. Keby si sám človek nebol tvoril a až posial netvoril a nezdokonaloval svoju reč: vtedy by nebolo tak rozmanitej ústrojnosti rečí, odchodných mluvníc a každému národu primeranej rečovej logiky; nedelil by sa duchom svojím národ od národa. Každá reč by bola jednako bohatá na slová a výrazy: než zkúšenosť o protivnom svedčí, a jazykozpytná veda novejších časov nevyvratne dokázala, že je reč prácou, dielom národnieho genia, vlastným výtvorom a majetkom národa a pokladom jeho ducha, tak že jaký duch národa, taká i jeho reč; jaká ústrojnosť jeho tela, tak príjemná alebo nepríjemná jeho reč; jaký kraj a podnebie, ktoré obýva, také obrazy a pochopy v jeho reči sa objavujúce. Bôh teda kroz rozmanité dary ducha a ústrojnosť rečového stredstva, ktoré dal národom, uspôsobil jich k utvoreniu rozmanitých, originálnych rečí. Táto moc a spôsobnosť, tvoriť si svoju reč a následkom reči i písmo a literatúru, umenie a vedy, potvrdzuje zvlášte tú pravdu, že duch náš je na obraz Ducha, ktorý všetko stvoril, stvorený duch!

Ducha tohoto označuje ďalej cit, myšlienka, vôla a skutok. I zviera cíti, ale cit jeho je iba telesný, kdežto my cit ducha rozumieme, ktorého pocit je tušenie Boha a krása, juž človek citom týmto vedený, hľadá, a podľa pochopov, ktoré si o kráse utvoril, krásu pre seba vystavnje, ideu krásy v živote a v skutkoch, alebo v dielach svojich uskutočňuje. Žeby zviera myslelo, žiadon rozumný tvrdiť nemôže, lebo mysleť sa nedá bez spôsobnosti k reči, a nadovšetko bez reči duchom utvorenej. Kde je myšlienka na seba reflektujúca, tam je povedomosť; zviera si je nie povedomé, bo ono myslet a reflektovat Pri nemohúc, a žiadneho rozdielu v čase, totiž

minulost, prítomnost a budúcnost neznajúc, jednakí básnici, ani rovnakí mudrci, ale všetci nemôže k žiadnemu povedomiu dôjst, a to tým menej, že ono žije tekavo v chvíli, jemu je všetko iba prítomnosť. Predmety účinkujú nan natolko, nakolko k nim navyklo, alebo nakoľko sú jeho živnosťou, pokrmom a nápojom: preto vôl, krava a kôň, dobre potrafia i sami do svojej staje; konajú-li často jednu cestu, i táto sa jim známou stane, a každé zviera si zná svoj pokrm vyhľadať; avšak s povedomím sa tu nič nestáva; hlava zvierata je iba camera obscura, smysly sú jeho výhradní a dostatoční vodcovia. Zviera nemá ani vlastnej vôle, lebo vôla predpokladá povedomie: žiadost tedy zvierata je iba príjemné narážanie predmetu skrze smysly naň ú**čink**ujúceho. Zvieratu sa preto ani skutok pripísat (imputovat) nemôže, však tu slepý pud či živenia, či bránenia sa, všetko robí. Je-li dač umelého uňho, jako na pr. u včely . a bobra, vtedy i to len mechanicky, dla vrodenej mu spôsobnosti koná, lebo všetky včely jednaké plášte a mäd robia a všetci bobri jednako si svoje skrýše pripravujú.

Krome reči, ktorú si človek sám tvorí, dokazujú jeho tvoriacu moc i všelijaké umenia a vynálezky, fabrické výrobky, krásne umenie a vedy a to nekonečné zdokonalovanie jich, tak že sa sám človek svojej tvorivosti diví. Túto jeho Bohu velice ho pripodobňujúcu moc hlásajú: stroje nového veku, parné vozy a lode, hvezdárske ďalekohľady, ďalekopisy, plynom a elektro-svetlom osvetlené budovy a ulice, pamätné sochy, malby z prírody verne vzaté, obrazy svetlopisné, a malby duchom človeka oduševnené, -- školy a akademie i university hlbokou učenostou a vznešenými i bohatými ideami ducha vynikajúce; podivné výrobky ľudského priemyslu, nadovšetko ale rozumne a opravdivej svobode človeka primerane sriadené krajiny, obce a mestá.

Duch v človeku tak velké veci tvoriaci je duch osobný, sebapovedomý, nesmrtelný a svobodný.

Osobnosť ducha nášho potvrdzujú tie rozmanité a odchodné dary, talenta alebo genia rečené, jimiž každý človek inak a inak vládne. Môže mať viacej ľudí dar k básnictvu alebo k mudrctvu, a predsa nebudú všetci ani bežného plánu ničoho nerobí,

sa budú na vzájom pochopmi, obrazmi, myšlienkami, náhľadmi a ideami deliť. Daktorý z nich je práve genius, iný zase iba skromný napodobňovateľ iných; jedon dáva ideami svojimi celej vede iný obrat, tvorí novú epochu v literatúre a v živote, iný zas musí iba tomu sa učit a to si zosobňovat, čo iní vynašli, odokryli alebo stvorili. A toto má nielen na poli vedy a literatúry, ale i na poli verejného života, v priemysle, v kupectve, v politike a administrácii svoju platnosť. Však toho istého priemyslu ludia nie sú jednako výteční, nie všetci kupci jednako špekulatívni, nie všetci politici jednakí combinátori a jednako opatrní a múdri, tí istí prisluhovatelia poriadku nie rovnako dôvtipní a zkúsení. Osobnosť ľudského ducha sa tedy v každom skutku ľudskom vyráža, ba i na každej tvári sa zvlášte odbíja: tak že ačkolvek sú si všetci kaukazského plemena ľudia podobní, predsa každý kmen a každý národ, v národe každá čelaď a v čeľadi každý človek má svoj osobytný týp, ktorým sa od druhého rozoznáva; ani dieta rodičom, ani bratia a sestry pie sú si úplne rovní, ale iba všeobecne podobní.

Na tejto osobnosti ducha zakladá sa i ten krásny úkaz, že čím je človek sebapovedomejší a šlachetnejší, tým viacej koná pre dobre pochopenú osobnú česť, ktorá z činenia dobrého vyplýva, nežli pre nízky zisk, odtial služba mammony iba u nevzdelancov, u ľudí telesného smýslania panovať môže. Keby človek nemal zvláštneho osobného ducha, vtedy by ani k povedomiu seba prísť nemohol, lebo povedomosť môže iba tam byť, kde duch sám na seba reflektuje a jeho myšlienky sa ako slnečné lúče v jednom ohnisku schádzajú, takéto ohnisko ale podáva iba individuálny, osobný duch.

Z tohoto tiež nasleduje, že v človeku leží možnosť povedomia seba, alebo že duch ľudský ako duch má povedomosť seba, a k tejto povedomosti prichádza duch, rozoznávajúc sa od všetkého, čo nie je on.

Duch ludský stáva sa povedomým seba, keď myslí sám nad sebou, keď myslí nad dielom, ktoré vyviesť má, a preto bez pred-Cím viacej Digitized by

tvorí človek, čím je činnejší, tým mocnejšie je i jeho povedomie, bo v tom, čo vyviedol, spatruje sám seba; diela jeho sú zjavy a dôkazy jeho živej, skutočnej bytnosti, v nich objavuje svoju podstatu, ktorá sa takto sama sebe názornou stáva. Myslenie ducha je to oko človeka, ktorým sa jak na seba, tak i na odchodný od seba svet, alebo iné bytaosti díva; spatrujúc tieto, musí seba prirodzene od ních oddelovať, a tým samým k povedomosti prichádzať; avšak i v ňom samom sú rozličné strany, moci a sily, ktoré prehliadnuc a rozdiely v nich sa zjavujúce v jednotu uvedúc, má pochop a povedomie samého seba. Tu poznáva človek, že svet, ktorý krome neho je, nie je op; on tedy stojí ku svetu jako mysliaca bytnost k nemysliacej.

Človek tedy sám nad sebou reflektujúc, pozoruje i v sebe, jako sme už podotkli, rozdielne strany, sily a moci; pozoruje, že má telo a dusu, že má telesné a duchovné moci a spôsobnosti. V tele sa prúdi krv, živí jeho soky, udržuje v činnosti čuvy, svaly a modzog; telo dosahuje v cite a vo smysloch svojho najvyššieho vývinu a zostáva s vonkajším svetom v spojení: tak že svet skrze smysly naň účinkuje, doň svoje obrazy prelieva, že je telo mostom medzi duchom a svetom. Telo sa živí hmotou a hmota v nom rastie, zmáha sa, pomaly jej zas ubýva, lebo chradne, hynie, až sa naposledy v hmotu rozviaže. Toto telo je nič nie samo sebou, lebo je na prázdno pôsobiaci stroj, a určenie jeho je byť dobrým strojom duše a ducha; ono žiada napospol proti duchu, ale spierajúc sa duchu, zpreneveruje sa svojmu určeniu: je jako to slepé zviera, zmietajúce sa sem i tam svojou chutou a svojími žiadostami. Živel a pokrm ducha je myšlienka, mysliaca moc jeho podstata; mysel rozčlánkovitená dáva všetky vlády a moci ducha: tu je moc predstavujúca, ktorá dáva predstavy a názory; namäť chová velact. obecenstvo nemálo zaujímať bude.

v sebe rozpomienky; obrazotvornosť plodí obrazy, a to i také, jakých v svete nieto, odtial je ona matkou ideí; rozum porovnáva a abštrahuje (odťahuje), vyniká vtipom a bystrosťou, je najmohútnejší radca a vladár v pospolitom živote, kde sa všetko deliť a vyratovať, triediť a usporadovať a podľa istej miery merat dá; rozsudok vniká už do hlbín vecí, neuspokojuje sa s pospolitosťou a povrchnostou, ale všetko dôkladne poznat a vedieť sa usilujúc, je radcom jak v pospolitom, tak i vo vyššom živote; konečne mysel sama všetky tieto vlády a moci v sebe zahrňuje, spojujúc jich sväzkom jednoty, užíva jich k jednomu, všem vládam ducha spoločnému cieľu, ona je ten vodca, ktorý všetko tak rozostavuje, v takom poriadku a poslušnosti drží, všetky okolnosti tak dobre použiť zná, že si je už pred svedením bitky svojho víťazstva istý.

Soberúc už všetko to dohromady, čo sme o človeku posial povedali: že je najkrajší kvet prírody, najdokonalejší tvor zeme, malosvet všetkého a obraz Boha, obdržíme tento pochop človeka: "Človek je najvznešenejší tvor boží na zemi, dla povedomého seba, nesmrtelného a tvorivého ducha, samému Bohu podobný, určený k tomu, aby poznajúc, ctiac a milujúc Boha, na základe božieho sveta svoj boholudský, najvyššej slávy plný svet budoval, a preto opravdivé královstvo božie na zemi uskutočňujúc, časnej i večnej spásy a pravého blaha došiel."

Tieto úvodné, v nejednom ohlade prepracované slová prejal som väčším dielom z mojej obšírnej práce: "Človek a jeho vychovávanie," v kalendári "Tatran" z r. 1861 uverejnenej, abych v anthropologických úvahách, ktoré dla Karola Rosenkranza podávať mienim, tým lepšie rozumeným byť mohol, a dúfam, že predmet tento

P. Hečko.

Mladému básnikovi.

(Pokračovanie.)

Nutno však viac riect o poesii židovskej, výšená stojí v dejoch ľudstva; stojí, trv.í o l ktorá všeobecne ju berúc do ohladu nepre- tisíc a tisíc rokov, bárs reč už na teraz mrtvou

je, predsa stojí ona a trvá, čo socha Memnonova, słncom viery ožiarená, veriacemu srdcu zvuky vydáva, ktorých lúbosť opísať nemožno, cítiť a zkúsiť vzácno je. Počnúc od poetických fragmentov najstaršej historie pokolenia nášho; počnúc od knihy Job, cez všetky pejmy Mojžiša, Dávida atď. až po proroctvo Malachiaša, všadial vidno poesiu, ktorú obdivovať a nasledovať možno, lež dostihnúť sebe ponechaná obrazotvornosť nedovedie.

V poetičnom rúchu zaobalené myšlienky pohýňajú srdce, nakloňujú vôľu a trvanlivo vštepia sa v rozum. Jako z druhej stránky básnikovi poeticky povznesenému a nadchnutému rozlieva sa srdce. vôla je povolná, rozum jasnejšie vidí a lepšie pochopuje, a bystrým okom preziera a nahliada cez hustý závoj do dialnej budúcnosti. Preto u židov mnoho v prcrokoch je básnického, jako z druhej stránky v básnických knihách židovských mnoho prorockého sa nachodí.

A, konečne každá opravdivá poesia má v sebe volačo s proroctvom spoločného; pochodí ona z vlohy, ktorá vznešená stojí nad duševnými silami, ktoré sú pre obyčajné duševnie účinkovanie, a vloha tá má určenie život zošlachtiť. Opravdiví básnici sú proroci v širšom slova smysle. — Bez pomoci poesie nebolo by presiaklo a preniklo učenie prorokov do života ludu. Tak aj myšlienky básnikove v peknom básnickom rúchu viac účinkujú, než v neviazanej reči prednesené. K. p. keby bol mädoústy spevec pohronský Sládković v neviazanej reči povedal to, čo v "Maríne" spieval, čiby myšlienky jeho boly tak prehýňaly srdcom, jako to cítime pri čítaní tej lyricko-epickej básne?

Dla môjho zdania najstarší a prvý pôvodný druh básnictva je: lyrický, a u ľudu aj na teraz temer výlučný. U Židov by sme darmo hladali eposy, lebo hrdina eposu jim schádzal, čo takého mali jednoho Boha, ktorý premenám eposu nepodlieha; tým menej najdeme u ních drámy, lebo ľud židovský nezná náhodu, nie osud, proti ktorému by hodný šlachetný hrdina drámy bojoval a zápasiť s nim mal. Tu je všadial lyra, jak sa len nelúbi

takú drámu (!) považovať, ktorej hrdina vždy víťazí a nikdy nepodlieha.

U iných národov behom času epos vzal prevahu, lež lyrické spevy vždy podržaly krásu a vznešenosť svoju a u Rimanov v Horácových odách vrchol svoj dosiahly, ktorý posial v jednotlivých kusoch áno, lež všeobecne nenašiel sebe rovného soka.

Poznamenať však načím, že hneď od začiatku aj v lyrickej poesii, jako zvlášť v eposoch a iných dejé národa líčiacich básňach a bájoch dramaticky sa všetko opisuje, — tak aj u Židov, kde sa osoby jednajúce a hovoriace uvádzajú, lež pri tom všetkom básne tie drámami v našom smysle pomenovať nevolno. Tak je to v Homerovi a v mnohých iných gréckych básnikoch, tak sú Virgilove básne tiež sriadené, tak z naších Libušín súd atď.

Poesia, jako spomenuto velmi mnoho poslúžila k zachovaniu dejov národa pred vynájdením umenia písma. Národnie lyricko-epické piesne boly najhlavnejším prostriedkom k tomu; všetky tieto básne vynikajú živosťou reči a smelými obrazami.

V prvotnosti svojej má každá reč všetky k poesii potrebné vlastnosti. Slovesá sú celé jednania alebo pohyby, korene slovies sú obrazy a ponímania, mená sú často jednajúce bytosti a zosobňujú aj neživotné veci. Taká reč, ktorá všetko ku chodu, pohybu a jednaniu pohýňa, je zvlašte pre poesiu súca, ba čo viac v tom práve záleží celá poesia. Keď sa k tomu vezme tá okolnosť, že v stave surovosti a nevzdelanosti u každého národa, u každého človeka obrazotvornosť sa s tou najväčšou rýchlosťou k nesmiernej výške povznesie a všetky ostatné duševné schopnosti za sebou ponechá, každý pochopí, jako v tak skorom čase tak majstrovské básnické výplody bez všetkého predchádzajúceho vzoru povstať mohly. Tieto tak výtečné produkty nadšenej obrazetvornosti pohýňaly aj studenými myslami, aj ocelotvrdými srdcami, a jich najmohutnejšou pôvabnosťou okúzlovaly -- to je ciel poesie, a keď to dosiahne básnik, hodný je mena toho, taká poesia hodne dostála vznešenej svojej úlohe. Preto vidíme básnikov hen od kolísky rodu nášho až posial všadial najväčšiu dakomu celú bistoriu židovského národa za úctu, vážnosť a lásku požívať. Každý národ Digitized by **GO**(

vždy si vážil svojích bardov, ktorí v starých šenejší, vyšší vzlet, než k Bohu, k trônu jeho dobách svojími spevami krotili surovosť svojích rodákov, jich k učenlivosti a k poslušnosti naklonili, a povolnými robili oproti zákonom, ktoré snáď v prítomnosti ešte nemali, lež pre budúcu dobu jich vychovávali. Národní títo spevci náboženského ducha budili a kojili, piesňami svojími bohov krotili, a ľudu priazeň jejich modlili. Budili oni ducha vítazného, ducha obetovavého, za svojet, za svoj ľud, za svoju zem, jak už takú stále mali a obývali.

Preto Arabi k. p. už za najstarších časov tak boli dojatí láskou k poesii, že temer zbožňovali svojích spevcov, a k povzbudeniu jich súbehy zaviedli, kde básnici pred shromaždením prednášali svoje piesne, z ktorých najvýtečnejšie sa zachovávaly v chráme v Mekke až do časov Mahomeda, a boly spísané na egyptskú hodvabnú látku so zlatými písmenami, odkial aj meno majú "zlaté verše"; k pocte tým básnikom, ktorí venec víťazstva obsiahli v literárnom súbehu, vydržiavali Arabi slávne hostiny a ďalšie pokolenia arabské cestou výslanství jich pozdravovali.

To o začiatku básnictva a jeho najstaršom vývine, a v tom rečeno už aj o pôde, ktorú ono zo začiatku zvlášte zaujalo a na ktorej sa, čo aj nie výlučne, lež aspoň čo na základe aj na ďalej rozviňovalo a pohybovalo. Tak to požaduje určenie poesie.

Básnici sú vešťci — vates —. Uloha básnikova je čím vyššie sa vyšvihnúť nad obyčajný život, ktorý osladit, ktorý zošlachtit, zdokonáliť a tak rečeno zbožniť, vlastne z božstva idey zviesť a do nej nazpak voviesť majú. Ciel básnictva je: ospievať to, čo je dokonalé, čo je slávne, čo je krásne, čo je šľachetné a tak, čo je srdcu milé. Už ale rozum ľudský nad ideu božstva nezná nič dokonalejšieho, nič slávnejšieho, nič krajšieho. Preto či sa dá mysleť príhodnejšie žriedlo poesie, jako božstvo a to, čo z neho plynie, než božstvo a to, čo s nim v harmonii stojí, čo súdom jeho primerané je? — Ja myslím nie! V božstve pravda, a z pravdy čo vyplýva, musí byť je uhádnuť príčiny zdvíhania sa a klesania hodným predmetom poesie. Uloha básnika je poesie. Poesia je zrkadlom národa každého: čím vyššie vzlietnuť a so sebou strhnúť všet- v nej sa ou sám vidí; v nej vidí záruku kých, čo s nim cítia; už ale či jesto vzne- svojej budúcnosti, svoju minulosť. Tak ho

velebnosti: a keď tak zakosíli u podnôžky trônu toho nif obrazotvornosti svojej; pieseň jeho bude velebná pieseň jeho, čo sa aj po zemskom okršleku snuje a rozlieha, nezmýli účiaku svojho, dôjde svojho cieľa, lebo všetko, čo ospevuje, ospevuje potažne k najvyššej dokonálosti božej, ktorá sa vo všetkom javí, kam básnikova mysel zasiahne, kde oko jeho zazre. Jako škriváň, nôťac hymnu svoju pri zobudení sa rannej zory, hore sa nesie a s vychádzajúcim slnkom hore, pri trône Tvorca svojho, zloží pejmový záloh úcty svojej oproti Bohu, a zase sa spustí na zem a hymna jeho zmení sa v tichší žalm: takto má aj poet robiť v piesňach svojích, a tie budú potom čisté, nevinné, milé, jako krásny spev škriváňov na úsvite. To je základ opravdivej poesie. Idea božstva je ostatné ohnisko tej retaze, ktorá básnikove myšlienky, jeho obrazotvornosť spája s tými vrstvami. kde sa ozaj poeticky dá smýšlať, dá cítiť, kde poesia javí sa v úplnej svojej velebnej kráse čo matka šlachetného života. A jestli sa to ohnisko pretrhne, s ohromným hurtom padne aj retaz a básnika nič viac nespája s vyššími vrstvami, on svoje a iných náruživosti začne ospevovať, hriech sa bude honosit v piesňach jeho odevom cnosti, a cnost plačom vykúkať bude zpomedzi riadkov tej poetickej nešplechy, lebo sa jej v básni mimo posmechu a opovrhnutia ani najmenšieho miestečka neujšlo, a keď ju tu i tu vpletie veršikár taký do svojích veršov, robí to jedine preto, aby zlému poslúžila, aby zlo okrášlila. Bez Boha rozpadne sa rozum, bez Boha nemá poesia ideálu, a preto musí prestat, alebo zpotvorená každému zdravo smýšlajúcemu stane sa opovrhnutia hodnou Putifarovou súložnicou, a čo taká keď nie iné aspoň plášť vrchný chce ztrhnúť; lež šlachetný človek jej ho nechá a na budúce sa jej chráni, nedbá, čo ho aj špiní a vysmieva vo veršoch svojich: to radšej pretrpí, než by jej mal prisvedčiť.

Z toho stanoviska považujúc vec lahko

Digitized by 48081

ského života a smýšlania, je sudcom nemravnosti národa a obhajcom nevinnosti a šlachetnosti jeho. -

Prečo židovská poesia posial sebe rovnej nemá? Preto, že ospevuje všadial Boha, alebo všetko potažne na Boha; lebo básnikov židovských mysel a pero riadil Duch svetla najdokonalejší. Židovská poesia je ustavičný vzlet z dola hore, a poneváč človek slepne pri spatrení velebnosti božej, čo hneď aj obrazotvornom, preto aj spevci židovskí omilostnení Bohom, v poníženosti svojej vracajú sa z hora do utiahnutosti zbožného srdca. -Básnici židovskí líčia obraz toho pocitu, ktorý sa zmocní srdca pri nasom obcovaní s nebom, začnúc od najvyššej radosti, až po najhlbší bôl. Staré sú tieto božské hymny a predsa čerstvé, lebo vždy žijú, vždy sa opakujú. Poesia židovská, za nou kresťanská, jako v malej miere aj maľučká čiastka pohanskej náboženskej poesie, je opravdivá poesia srdca. Také básne, alebo aspoň jednotlivé riadky a slová z ních nikdy nenechajú nedotknuté a nepohnuté srdce; tu každé neprevrátené srdce všetko rozumie, súcíti; tu ulavní bôl, tu sa rozpáli k nádeji, tu sa rozžne v ňom láska, ktorá všetko objíma, tu sa rozkriesi radosť, čo aj v prostried smútku a trápení sa teší a spieva, lebo sa perny mimovolne začnú hýbat a hlas vydávať; a hlas ten zneje tomu, nesie sa k tomu, u ktorého je prameň všetkej radosti; kde žriedlo všetkého po čom srdce túži, i kde liek pre všetko, čo ho bolí; kde štít obrany pred všetkým zlým, čo ho na cestách žitia stíha.... A dajme tomu, že tie velebné myšlienky o božstve, že tie nebeské pravdy náboženstva, čo poeti títo líčia, sú púhym výplodom živej obrazotvornosti poetickej — čo však nestojí — predsa poesia táto je žiadosťou srdca ľudského a podmienkou sladkostí a šlachetností žitia ľudského... Keď je tak, či sa nemá pestovať; či sa nemá všetko možné vynaložiť, aby sa opovrhlo, aby sa pošliapalo všetko, čo jej bielušké rúcho škvrní?

Kto nevie, že poesia čisto náboženská -Boha v sebe samom a v jeho svatých ospe-

vidia aj druhí. Poesia je svedkom nábožen-|prevýšil "ody" na Boha a hymny náboženské? Poesia má šľachtiť človeka v jeho živote, už ale či jesto krajší a mohutnejší spôsob k tomu, než poetičné vyobrazenie, jak vysoko sa môže krehký človek v dokonálosti vyšvihnúť? Náboženská poesia je modlitba, a modlitba prenáša človeka zo zeme hrudy v nebies stránky. V takej poesii sú sústrednené a vrcholia všetky sily a vznešené činnosti duševné, ktorých je len človek schopný, — a či má iný cieľ poesia vôbec, než kriesit, obživovat, v čerstvosti udržiavat vlohy a činnosti menované.

> Lež človek je zemská bytnost, a preto sa aj v zemských svojich pomeroch zdokonalovat a zošlachtovat má, aj tu mu má poslúžiť poesia a iné krásne umenia. Lež aj tu, kde najde krajší vzor, krajšiu ústrojnost, než v idei božstva, než v Bohu samom, a v zákone, ktorý Boh dal? Na zemi, sám v sebe, v prírode celej, jestli tu nemyslí na spojenie toho všetkého s Bohom, jestli aj tu rámec vzletu jeho nenie Boh, nenie náboženské presvedćenie, pohnútku pravú k vzletu poetičnému nenajde; a jak si myslí, že našiel, že sa vysoko povzniesol, práve vtedy v bahue náruživosti svojej pohrúžený, v pávovej kráse sa pyšní, lež hnusoba vykuká: miernosťou a tichostou holubičou sa chlúbi, ale zápach nečistoty jeho každý cíti. ---

> Aj v tak zvanej profannej poesii je potrebný aspoň slabunký vánok náboženského ducha, ktorým básník čitateľov a posluchačov svojich ovieva; aj tu má sa najprv zložiť najvyššej dokonalosti patriaca daň uznania a podriadenia; a to má byť východným bodom, a čo poetovi zchádza k hodnému poetickému ospievaniu to, čo ospevuje, to nech doplní tým, čoho v jedinom božstve v hojnosti jesto. V poťahu k nebu aj zem so všetkou svojou krásou a nekrásou je hodným predmetom poesie; a len ta smerujúca, ztadial vychádzajúca a ta sa vracajúca poesia hovorí k srdcu. Ináč lichotí, búri, kojí náruživosti, ale srdce prázdne zostáva, a pri takej poesii nešlachtí sa človek, ale zdivie. —

Pod vplyvom náboženstva daria sa všetky svobodné umenia, bez neho klesajú a zpovujúca — je až po dnes na najdokonalejšom tvoria sa. Tak maliarstvo v 15. a 16. storočí stupni krásy a velebnosti? A či snáď dakto v kostoloch a pod plášťom cirkve dosiahlo

svoj vrchol, a naopak jako sa to stáva svedkom stavalo a až posial s pomocou Boha pracuje je Kaulbach, Zichy atd. Rezbárstvo v gothických chrámoch hlása vekom svoju slávu. Hudba v cirkevných choroch prejímala a prejíma srdce. Krásne tieto umenia v dnešňom svojom stave všetkým iným môžu byť menované, len krásnymi umeniami nie.

Tak aj poesia, kým nevypovie a nevypovedala válku všetkému, čo s Bohom v spojení je: je opravdivým duchovným človeka živlom, jasným slncom všetky skutky človeka ožiarujúcim, základom a stredom pokojného dejstvovania v pomere k nebu a k zemi. Tak spieval Dante, tak Cervantes, tak Shakespeare svoje drámy písal, tak spieval Klopfstock, tak zvāčša Goethe a tu i tu Schiller, Virág, tak Kollár, Sládkovič, Chalupka a temer všetci naši posial, ktorých nenie síce mnoho; lež za to celý náš spevavý ľud tak spieva, a tak spieva prúdom novej kultúry nezastihnutý je každému. Čo docielil Ludvik XIV. svojou ud všadial.

Kam však zajde poesia, ktorej Boh zostal cudzím, ba ktorej smer je ten, aby búrala storočie a vadovšetko krvavými písmenami na veľkej vkusnej budove náboženstva, na to zaznačily do historie záverečné roky 18. ktorej ľudské pokolenie od kolísky svojej stoletia.

a pracovať bude vždy, o tom sa presvedčiť môže každý, kto novšie spisy pilne čítal a smeru toho začiatky a vývin stopoval, kto dejstvám velko- a malo-mestských javíšť sa prizeral.

Začiatky smeru tohoto daktorej dobe zvlášte pripísat, nezdá sa mi spravodlivým byť, nakolko zpctvorené výrostky literature nikda nechybovaly; lež čo smer tak zvaných peknoduchov vystupuje na javišti drámy pokolenia nášho v predošlom století, v ktorom aj najväčší smeru tohoto hrdina svoj špatný zástoj hrá. Začal sa smer tento v Anglii ku koncu 17. storočia, a ztadial presiakol aj do Francúzska najviac účinkovaním Voltaira, ktory tam vo vyhnanstve žil, a tak sa pomaly udomácnil v celej Europe.

Čo býva následok prílišného nátlaku, známe zásadou "štát som ja", ukázaly už poslednie roky panovania jeho, ukázalo zvlášť celé 18.

(Dokončenie nasleduje.)

Listy z Čiech.

II.

Zlatá Praha, vo februári 1879.

Chcejúc prebrať básnické plody najmladšej Músy českej, musíme sa obzreť na vývin novej poesie v Čechách.

Rok 1849 bol osudným i pre Čechy. Nasledovavšia po ňom "železná" perioda ubila jaré mysle, udusila nadšenie a sputnala krídla Pegasovi na dobro. Všetko tíchlo. Nadšení veštci národa, Kollár i Čelakovský, Mácha i Koubek mizli z radu živých a zostavšia po ních družina poskytovala pohlad velice smutný. Ludia bez básnického nadania, bez krásocitu a vedomia požiadavkov poesie chopili sa varyta a ztrýznili ubohú, sputnanú Músu českú na smrt. Boli oni inak šlachetní a obetovaví národovci, plní dobrej vôle, ale postrádajúci zračil sa široký, ideálny názor, z ních viala naprosto "žily básnickej," jejichž umenie vôňa nová, svieža, ony rozlievaly teplo poesie vrcholilo v rýmoch "vlasti — slasti" až do opravdovej.

omrzenia v każdom trefom temer riadku opakovaných. Poesiu svoju nazývali "vlasteneckou," ačkolvek bola jedine slabučkým dozvukom nadšených spevov Kollárových a Čelakovského, pôstrádajúc vzletu, ohňa, obraznosti, vrelosti, opravdovosti, slovom: boly to rýmovačky necítené, bezmyšlienkovité, plúžiace sa lenivým pohodlným tokom i nehodné názvu poesie a dnes už nikto o tom pochybovať nebude, že práce Štulcove, Vinařického, Sušila, Douchy, Lešetického a podobných básňami nie sú.

V tú všeobecnú ochablosť zazvonily razom zvuky mladých nadšencov, kňazov pravej poesie, vystúpivších vedením Jána Nerudy v almanahu "Máji" r. 1858. V spevoch tých Digitized by GOOGLE

drevenosť, roztrhala putá nechutného pseudoklassicismu, vypovedala válku starej šablone, a hladajúc základ v pravej povahe živého jazyka, pojala do seba všetko, čo duch ludský myslí, čo srdce cíti, vymoženosti vied a filosofie, život vesmíru, prírody, slovom: pevci tí zahájili poesiu myšlienkovú, reflexívnu. Po desatročnom dusnom parne vypukla náhle búrka. Tak zvaná "vlastenecká" škola samozvané to autority -- videla sa ohroženou v svojích právach a výsadách i zavznely polnice a bubny k útoku na mladú hŕstku smelcov na Parnass sa derúcich. Boj bol dlhý a tuhý ale výsledok nepochybný, lebo duch, myšlienka ubit sa nedá a mladí posvätenci poesie zvítazili, zahájivše i utvorivše novú poesiu českú.

Zdar vítazstva prináleží v prvom rade Nerudovi. On odrážal zjavné i tajné útoky pernou, ostrou satirou, povzbudzoval mladú družinu slovom i príkladom, organisoval, vychovával, viedol mladý tábor ten. I dosiahol hojnej odmeny za neúmornú svoju prácu: dočkal sa skvelého výsledku v Hálkovi a Heydukovi.

Líšili sa od učitela svojho podstatne. Nerudova poesia bola dumavá, melancholická, svetobolná, snivý duch jeho prebúdzajúc sa v studenom, skeptickom tomto století, narazil na mnohý tŕň, doznal mnohú tôňu pozemskej púti, púti ducha i snáh ľudstva i rozplakaly sa často struny jeho varyta.

Hálek z počiatku nachodil sa v podobnom prúde, lež v pozdejších svojích básňach, najmä v prekrásnom cyklu "V přírodě" a v "Pohádkách z naší vesnice," tou perlou českej poesie, podal nám najšlachetnejší výkvet duše básnickej a krásneho, jasného citu svojho. V prvých uložil celú filosofiu velikého svojho ducha, čerpanú z osmahlej tváre ľudu, v druhých úsečnými črtami turgenievovskými a bret-harteovskými zvečnil mnohý výjav, obrázok z tých chyžiek dedinských, zachytil i podal nám kus duše tých prostých obyvateľov jejich.

Heyduk vniknul razom v tajemstvo bezprostredného žitia ľudu, v jeho srdce, mysel,

Bola to poesia iná. Striasla škrobenú ním poesie modernej pravý obraz národa. A jak štastnou je tá opovržená, zabudnutá Slovač, že ju ospieval posvätený básnik ten, jak šfastné sú tie hole i nivy naše, chalúpky i ľud náš dobrý, že zvečnily ho so všetkými jeho city i túžbami, radosťmi i útrapami spevy takého básnika! Ktože by neznal tú skvelú kapitolu života Tatier, krásnu kyticu spevov "Cymbál a husle" nazvaných?

Títo traja pevci, v ktorých kruh tiež Pflégra, Jandu, Friča počítať nádobno, odchovali nádejnú generáciu druhú, z ktorej vynikajú predčasne do hrobu kleslí, výtečne nadaní básnici Václav Šolc a Rudolf Mayer. Do kruhu toho patrí čiastočne i Jos. Sládek, lyrik to rodený, jehož spevy vlastenecké žiaria zápalom a vrúcnosťou nikdy predtým netušenou (t. z. "vlastenecká" staršia poesia robí pri porovnaní s nimi dojem parodie) a erotické jeho piesne nevýslovným citom a nežnostou dýchajú, — a Svatopluk Čech, najväčší z žijúcich básnikov českých. Popri skvelej fantasii, nádhernej mluve, výtečnej technike vyznamenáva sa hlavne vysokým nadaním epickým, dokonalou architektonikou epických básní svojích i je dokonalosťou v lit. českej posial nevídanou. Jeho spevy nepozbudú ceny nikdy: "Adamité" — najobjemnejšia skladba z ních — je najkrásnejším plodom českej novovekej epiky.

V najnovšej dobe ale poznali sme ho i z inej stránky a síce poznali sme v ňom prvého českého novellistu a tak geniálneho fotografa malo- i veľkomestského života českého, jakého posial nebolo. Od r. 1873 totiž, jako povstal Hálkov "Lumír," čítali sme rozkošné humoresky novelly, arabesky a p. roztrúsené po všetkých dosial vyšlých ročníkoch s menami: Jan Vraný, Giovanni Vranini, Václav Rak, Václav Malina a p. Tu nedávno vydal Otto v svojej "Salonnej bibliotéke" prosaické práce Čechove i vysvetlili sa nám tí mnohí spisovatelia: pseudonymy to Sv. Čecha. Priznal sa tedy asi ku tretine svojích novell, ďalšie budú nasledovať. -- Súrodé nadanie epické osvedčili tiež vrstovníci jeho: Mir. Krajník a Jar. Goll.

Prichádzame k mladšiemu dorostu druhého v jeho piesne, a tak vybásnil najkrajším ume- pokolenia, chovajúcemu v sredu svojom bá-

Digitized by GOOGLE

snika, ktorý svojou úžasnou plodnosťou, svojím rýchlym, takmer útočným dobytím českého Parnassu, nadmieru skvelou formou, duševnou hĺbkou svojích plodov a s význačným jich karakterom — pessimismom, — je zjav v českej literatúre jediný. Mienime geniálneho, múrom kláštorným násilne sa vyrvavšieho Jaroslava Vrchlického (vlastné meno jeho je Emil Bohuš Frida). Odchovaný na plodoch tytánskych pevcov západu, obohatil českú básnickú mluvu množstvom skvelých obrazov a obratov, utvoril množstvo nových jadrných a úsečných výrazov poetických a napomôhol veľmi k pružnosti, vzletu reči a lahkosti i elegancii slohu, prispejúc z velikej čiasti k tomu, že básnické plody všetkých národov jazyk český teraz dokonale reprodukuje. Behom troch rokov vydal sotva 26 jar čítajúci mladík ten osem objemných sbierok básní, chlúbu to nového písomníctva če-Tak výtečného prekladatela z francúzštiny a italštiny Česi posial nemali, jakého sa jim dostalo vo Vrchlickom. Preklady jeho z francúzštiny sú lepšie než originál, čo snadno každý pochopí, kto vie, že Francúzi jedine počítajú slabiky, kdežto u nás je pri stejnom rozmere i urcité metrum.

Ku vrstovníkom Vrchlického patrí Ant. Stašek (dr. Zeman), Boh. Čermák, Lad. Quis a Rudolf Pokorný. Tento poslední je následníkom poesie Hálkovej a Heydukovej. Hálek a Heyduk hovorí k srdcu, hreje, Vrchlický oslňuje, otriasa dušou, tamtých spevy milujeme, týmto sa obdivujeme.

Nemôžeme tu opäť nezmieniť sa o dvoch devách: Eliške Krásnohorskej i Albíne Dvořákovej-Mráčkovej. Prvá sbierka Krásnohorskej, "Z máje žití," prisúdila jej razom primát nad všetkými poetkami českými, a v pozdejšom cyklu "Ze Šumavy" podala nám tak mužnú, krásnu poesiu, myšlienky tak hlboké i vznešené, vo forme tou mierou dokonalé, že neváhame ju označiť za súrodú poesii ktoréhokoľvek z najväčších českých básnikov. Mráčková opravňovala k velikým nádejam svojím vrelým citom, jemnou elegickou vrúcnosťou a vôbec samorostlosťou svojích piesní. Škoda, že od niekoľko dôb zamíkla.

Tým by sme boli stručne zobrazili hlavné zjavy novej českej poesie. Zbýva nám ešte zmieniť sa o básnických plodoch roku minu-, lého.

Sú to predovšetkým Nerudove "Písně kosmické," rozobrané v jedinom týždni. Od vydania sbierky "Knihy veršů" uplynulo jedno desatročie a jediný výtečný feuilletonista český a reformátor nového českého písomníctva zaletel si do hviezdnych výsin, objal poesiou svojou celý vesmír, celý ten živôt millionov hviezd a porovnávajúc s tým ohromným žiarovým svetom maličkú našu zem, ruch hviezdnych telies s žitím a osudom ludstva, podal nám kus pravdy života i bytia nášho i velkého toho sveta. Piesne tie, miestami na ódu a hymnus sa povznášajúce, sú umele zosnované na výzkumoch prírodných, s hlbokým citom a neodolateľným humorom pracované, piesne to mužného a úprimne českého zvuku, jako vôbec Neruda je "básnikom mužov." 38 básní tých vyvolalo v Čechách pravé nadšenie a oživilo všetek literárny ruch. —

Jar. Vrchlický podal nám 3 sväzky nových básni: "Symfonie," "Rok na jihu" a "Mythos," cyklus I. "Symfonie" možno nazvať prologom k nádhernej stavbe a najkrajšiemu daru, ktorý nám Vrchlický poskytnul, k básňam "Duch a svět." Vidíme tam celý ten obrovský boj, všetky tie vlny búry duševnej, ktorou sa mu prebiť bolo, než sa dopracoval určitého svetového názoru.

"Rok na jihu" ukazuje nám básnikov pessimismus v jasnejšom svetle. Nemožno ani ináč, videl zaslúbenú zem krásy, Italiu, Mekku to všetkých obrovských duchov básnických, videl nebo itálske, Panar, Apeniny a more, to nesmierne, úchvatné more, i rozspievala sa duša jeho, že pri všetkej biede ľudstva predsa len žiari v noc sloce, v zimu jaro, a v život žena, púť žitia osvecuje láska a nadšenic, a keď bije hrom povstáva v srdci vzdor:

Duj větře, blesku, směj se tmám, kdo jako já jde žitím sám, ten neskloní své čelo!

Sbierka končí dojemným epilogom "S jarem domů."

Ale i do dávných bájí českých, do výtvorov mysle ludu ponoril sa Vrchlický v básňach nazvaných "Mythy." Obsahujú tri báje: | Iudu nášho, ovievajúce nás z lyriky Heydu-Šárku, Sv. Prokopa a Božetěchův kříž. Prvá kovej a Hálkovej. Pokorný je jích epigonom siaha látkou do hrdinského veku Čechov, a v prostomilých kresbách svojích zobrazuje druhá je stredoveká. Vrchlický ukázal, čo môže utvoriť ruka povolaná zo suchej, starej obyčaje tohoľudu "pod ćeským nebom," k čomu myślienky a s jak čarovným pôvabom vie i on užiť myšlienok, názorov a obrazov prostého ľudu nášho. Božetěchův kříž je nádherná

kozubu, tú prostotu a jasnost, život i pravdu prebudíly jich k novému životu!

nám city i túžby, naivné povery a prosté tvorí pozadie i sceneriu tá milá, idyllická naša príroda. —

To by boly teda najkrajšie zjavy minulého báseň, v ktorej ideálny duch poety nášho roku písané slovom viazaným. Sú pravými dobojoval boj s tou tvrdou skutočnostou, ozdobami lit. českej, ktoré by jej každé píbáseň plná mohutných myšlienok do jedno-somníctvo závideť mohlo. Poesia česká stúpa duchého deja jako do lahkej siete vpravených. k netušenej predtým výši a lesklá žiara i Posledňou pozoruhodnou sbierkou minu- nádherný a dojemný hlahol jej zatemňuje tie lého roku sú básne Rud. Pokorného nad-osamelé, zúfalé dozvuky v súsednej veľkej písané "Pod českým nebem." Tu čujeme zase dúbravine. Bárby vysokoletlé, mohutné zvuky len dojemný tón, cítime teplotu domáceho tie zahlaholily i pod zatíchle Tatry naše a

François Paul Jules Grévy.

(Vyobrazenie na strane 33.)

dent francúzskej republiky, narodil sa v Montsons-Vaudrez (departement Jura) 15. augusta 1830 bojoval na barrikádach. Keď stal sa advokatom, hral v Paríži významný zástoj a dosť skoro bol známy ako obranca obžalovaných radikálnych žurnalistov. Provisorná vláda r. 1848 vymenovala ho za kommissára v jeho rodnom kraji, ktorý vyvolil ho potom do národnieho shromaždenia, kde stal sa predsedom. Grévy bol tu jeden z najprednejších rečníkov najkrajnejšej ľavice.

Ked stal sa Napoleon praesidentom republiky, prešiel Grévy do opposície. Po štát- dotovaný je platom 60.000 frankov.

François Paul Jules Grévy, nový praesi-|nom výčine utiahol sa do privátneho života. R. 1868 vstúpil zase do zákonodarného sboru, kde bol rozhodným protivníkom bonapartismu: 1813, a tak je 66-ročný. V júliových dňoch R. 1871 bol členom národnieho shromaždenia v Bordeaux, ktoré vyvolilo ho dňa 16. febr. 519 hlasmi (z 529) za predsedu, v ktorej hodnosti sotrval do roku 1873. V aprili zaďakoval, bol vnove vyvolený, ale voľbu neprijal. To bolo predihrou pádu Thiersovho. V narodňom shromaždení bol Grévy členom lavice. Po prevedení novej ústavy bol zase do komory vyslancov vyvolený, stal sa jej predsedom, ktorý úrad až do vyvolenia ho za predsedu republiky zastupoval. Tento úrad

Listáreň redakcie a administrácie.

Pp. A. B. v B. B. Povest odložili sme na bok.
Nenie to pre "Orla." Časopis posielame následkom
poznámky na poukážke. Od p. P. T. došlo čakané Či konečne došlo? — P. S. vo Vr. Ráčte len sem
heslo. — J. L. v Tr. O reklamácii nič neznáme; poslať doplatok.

OBSAH: Havran. Vajanský. — Orol selejský. Historická povest. (Pokračovanie.) — Keď cit... Hviezdoslav. Starý mládenec. Podáva Samo Samovič. (Dokončenie.) Zmyja. Román básnický od Slovackého. (Pokračovanie.) — Prekvapení. Veselohra v jednom dejstve. (Dokončenie.) Dľa cudzej novelettky Fr. Jančík. — Hľaď na hviezdu, jak padá... Koloman Banšell. — Kráso-život. Kalobiotika od Karola Szász. Preložil M. Dumný. — Anthropologické úvahy, alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určitelnosť kroz prírodu. (Dokončenie.) P. Hečko. — Mladému básnikovi. (Pokračovanie.) — Listy z Čiech. J. V. — François Paul Jules Grévy. (S vyobrazením.) — Listáreň.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. 10 kr. r. č. — "Orol" vychádza vo 12 sošitoch, 4 hárkov silných, dňa poslednieho každého mesiaca na štvorke.

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor a vydavateľ:

MIKULÁŠ ŠT. FERIENČÍK.

Roč. X.

Turč. Sv. Martin, 31. marca 1879.

Číslo 3.

Pastieri.

Hej, pastieri! či znáte, čo v tom väzí: keď vaša vatra v dým sa temný halí, a valot čierny — sta oká retazy za vlnotom sa mračným nad vás valí; vo výšinách priam oblak sa rozvine. a letnieho kus zaberie vám neba i s hviezdami, dla níchž riadite seba: že v pochybe ste, jak noc beží, hyne; ozaj viete-li, čo sa zachmúrila tá vatra — vzňatá na kosodrevine, kosodrevine, dávno čo odžila, jak holé kosti leží po hrobline, znáte-li, prečo? prečo tie kúdoly? prečo vám tváre neožiari ona, že stojíte, staby ste stieny boli, v jakých len smrť čo dielo svoje koná viete-li teda?...

"Vieme, a sme znali: -do nášho ohňa slzy popadaly, tie slzy šumné z hviezdnych noci očí; slzy, ktoré sú - to tá jasná rosa, ňouž vše sa myje sestier noha bosá. čo zrána blýska v hafirnej úboči a vánkom z listov javorových spadá; --tá čo kornutám i beličkám naším tak pašu sladí, steklým cukrom sťaby --že keď sa pasú, už i pijú razom, a my jich potom darmo dolu plaším' - než príjde dojiť - na krištálne žlaby, meridzajúc si ženú zpät k úplazom, však honelník náš bystrý hneď to zbadá a zavráti jich na prte k salašu . . . Tam v tom máš prostú vysvetlivku našu: hej, mnoho rosy — ohňu nášmu vada, či nie tak?"

"Oj nie! uverte mi, že nie! Očividomé vaše poblúdenie. Ste na omyle; čo sa i mne stane, keď len z povrchu príčin počínanie pozorujem a — nesiahnem do spodu až ku samému jadru, ku pôvodu. Ja teda vám sám odkryjem príčinu: prečo sa dymy z vašej vatry vinú, prečo nie čistý plam jej jak ten zory —

"Hej! povedz! — ale rečou našskej stvory!

— A si pastierom tiež? Kde tvoje stadá?

Tá duša našskej duši verí rada!

Tak často sbehnú vše na naše pleso
sa tí a takí. — v rukách čiernu knihu —
tu boli a — už štítom v okamihu —
jakoby čosi zlého tam vetrili —
i zdá sa: sú to, trinástu skončili
čo školu, prejdúc čertové koleso —
a keď z nás jeden pasie, kde štít strmý:
tu z čista-jasna leják, blýska, hrmí — —
Pred tvárou, radou oj černokňažníka
naša sa duša tuho uzamyká!"

Hoj, nemajte strach! Ja prešiel tiež školy: a aj krem školských stolíc v chvatnom stihu prebral, prehrnul nejednu som knihu. Hoj — keď mi síjdu na um — jaké boly to roky! čo som vďačne trávil v škole: do trudnej na dno zapadám nevole. Bo škola moja: učila ma hnusit si všetko to, čo vlastne bolo mojím; svádzala tlumiť a nútila dusif cit, plameň: nimiž vzňatý tu hľa stojím. Bo táto škola — školou bola síce. lež k tomu: znectiť materinské líce. povrhnúť otcom, zanevreť na bratov, a nedbat, diabol aby sestry zchvatol tak hla učila: aby odučila! . . . Neodučila, ale poučila! Bo aj krem školských stolíc v chvatnom stihu prebral, prehrnul nejednu ja knihu:
Digitized by 90310

a v tom mi do rúk aj kniha Detvana i bola duša moja ratovaná! Lebo tá škola — lež dosť o tej škole! skrz ňu upadám až na dno nevole... Lež predsa! ajhla vy ste v pravde boli: ja v skutku vyšiel z čertovej som školy; hoj, ale mňa jej nesvrhlo koleso! nuž dovolte k vám, kde vrchy a pleso --- hoj, nie ja démon! černokňažník tiež nie! ale ja po tých vrchoch lahkobežne doúčam sa — čo nedali — po holi Jak? teraz aby ste vy žiakmi boli; len prvej pri tom stál som nabídnutí, a hľa sám sebou bol som pretrhnutý. Nuž verte mi, bárs aj nepasiem stadá som z vášho domu, od našinských prahov! Srdce a duša ešte vzletná, mladá, tým mravom a tou piesňou večne drahou sa kochajú, čo vaše prosté city; čo dušou vašou, i mojou sa chytí tátá myšlienka, jako chlp plameňa -Nebojte sa! že na mne nie haliena, nebojte sa, že belások nenosím, že neoriem, že nesejem, nekosím, nebojte sa! Ja predsa synom ludu, a druhovi len — druzi verit budú!

"Verime! vrav, lež rečou našskej stvory! a dovol kuknúť tu i tu, či zori?..."

Či zorí — kuknúť spešným okom stranou? Svobodne. Hoďtež zrak svoj ponad hory, — a nech sa vráti s nádejou kochanou. Bársby doniesol svit zlatý raz zory tej opravdivej! čo po dlhom snení je ešte — istou nocou v porodení! Či je to tá už?... Ó, keby tá bola! tu letel bych ta po kvety do poľa, bych s kytkou... pletka!... Na miesto práporu oj silou obra tú bych zdvihol horu a tak šiel vítať — prvú našu zoru!... Hľa slovom z vaších úst jak ponadchnutý! Lež teraz vami som bol pretrhnutý. Nuž kuknite si vše ta ponad koru, len nezpomnite meškajúcu zoru...

Ver neni rosa, čo blesk vatry tlumí, nie vlaha sviežej vymoklá z haluzy, nie! to mi verte, verte dobrí druzi. Hoj, zvláštny to zjav, tajné ohňa dumy: — nejasá vatra, pod popol sa kryje, abo sa v dymy, jako vaša vije, — ach, netrbloce, nesvieti, neplaje, — hach! bo sa zlobí, mračí, práska, klaje... Mračí sa: nemá prečo byť jasavou, bo vy tisíc liet — s poníženou hlavou! z chalupy výjduc, už v hrsti klobúky — a tak plesnivé odnášate muky...

Zlobí sa: nemá byť v radosti prečo, bo vy i skutky ledačo — i rečou, zadut víchorne do dutín fujary, hach ani k tomu nestačí vám pary, vám píšťalôčka — deťatská kleveta na jakej handár, ach handár prepletá!... A práska: hnevom — práska, staby bičom, snáď byť by chcela vaším pohoničom, aby vás pohla k činom lepšej slávy, jako tu venčiť vaše môže hlavy; asnáď to reč jej — z hnevivého citu: keď už ju chcete, aby vám svietila, tak ta ju dajte, víchru kde vetrilá ta vyneste ju k najvyššiemu štítu! a nekímte ju, čo zmyje nezjiedly lež sádžte celé smreky ta a jedly!... A klaje, — čujte hukot ten chumelu! Či nerozoznať v tom reč hnevom chvelú!? Vy tu mužovia! chlap do chlapa vy tu!? a oviec hajno v ponočnom úkrytu skrz lutých vlkov sem-tam rozmetané, čo nezlomí väz, kto zná kde zastane, čo vlk nezchváti, to ostatnie kto zná, Včera šakaly, čo chcely, urvaly; a denne v kŕdel ďas skalu zavalí; oj redne stado s bôlom i bez bôlu — či ozaj dačo soženiete dolu? Ha! salaš kýsi lupič vám zapálil! To horí blkom! dym ho nezahalil... Nuž vy pastieri!? chlap do chlapa vy tu!? Vy súci s kŕdlom k závratnému štítu!? Tam dolu príval zrachotil dolinou, a zaberie ju i s vašou rodinou, ďas chytrý sopial vrchy brvny dvoma, a vyťahuje obete? ba hroma! A vy stojíte, váhate bez citu: vy tu mužovia, chlap do chlapa vy tu!? Ba čo! za chlapi! dolu z vrchov všetci! ta všetkých zrebnú pod kúdel vás k peci!...

"Ba bysfubohu! Černokňažník asi! Nemukneš slova viac! Nuž sem za pasy! A hneď sa dozvicš, že tu každý smelý! Tak mrzké šibať do tváre uám strely!?... Hach! lapte! držte!"

Nonono! žart celý: len chcel som vedeť, hlasom našskej stvory či ozaj v stave srozumicť ste? A vy? vy ste ma ajhľa razom srozumeli. Odpustte, druzi! šianam vaše hlavy.

"No veď tak! brachu. Ale svit už zory... Nuž ty, čo rečou našskej mluvíš stvory, poď s nami, s mužmi predsa, ku salašu: žinticu pijúc — pestuj vatru našu!"

Orol selejský.

Historická povesť. (Pokračovanie.)

V.

Pohyby Grékov, ako zjavovaly sa na všetky strany, nezostaly ukrytými pred tureckými vladármi. Menovite ale turecký seraskier alebo minister vojenstva, Kuršid baša, ktorý so silnou armádou práve vtedy obtočil odbojného Ali Tebelen Veli Zade bašu v Janine, akonáhle dozvedel sa o hrozivých pohyboch gréckych junákov, všetko možné robil, aby mohol poslať výdatnú pomoc nevolným, v ťažkom pomykove nachodiacim sa peloponézskym Turkom.

Ale tažko mu prichodilo náhle uskutočniť tento úmysel. Veď odoslaním i len jednej časti svojho vojska soslabil by postavenie svoje oproti Ali bašovi, ktorého nijako neprichodilo mu vypustiť z tuhého obkolesenia. Jediný východ z tohto neblahého postavenia hľadal v dorozumení a smierení sa s Ali bašom. I pustil sa tedy do vyjednávania s ním. Ale proti všetkým domyslom staväly sa mu velké, takmer neprekonatelné prekážky v cestu.

Ali Tebelen Veli Zade, ktorý sa vlastnou vôlou vyhlásil za námestníka sultánovho, ktorý bol tak rečeno neobmedzeným pánom Rumelie a Albánie, ktorý ukrutnosťami svojimi bol postrachom týchto krajín, úfal, že povstaním Grékov poskytnutá mu vhodná príležitosť upevnit a pojistit moc svoju proti caribradskému padišahovi; na podmienky Kuršidove odpovedal drze a záporne. A o poddaní sa nechcel ničoho počuť, keď súčasne slubom seraskierovým nedával žiadnej viery.

V šiatre Kuršidovom odbývajú neprestajne vojanské porady. Tam shromaždení sú všetci pod ním veliaci vojevodcovia a uvažujú a radia sa: čo by jim robit prichodilo?

Kuršidov seliktar (štítonos) navrhuje, aby za každú cenu poslaný bol značnejší oddiel a to bez odkladu peloponézskym Turkom na pomoc. "Týmto spôsobom jedine možno v zárodku udusiť celé grécke povstanie, ktoré jináce rozšíri sa a zmohutnie s pádom naších bratov peloponézskych, že potom tažko ho jinších účtov s ním! potom nastane doba bude zlomit a pokorit!"

"A oslabit naše postavenie? a vydat sa nebezpečenstvu, že nás Ali baša prepadne a zničí celý ostatný tábor náš? Nie, to neide!" odvetil jiný baša. "Kým nie sme s Ali bašom hotoví, ani pomýšlať na pomoc bratom naším stisnutým buričmi gréckymi. Ja ufám, že oni i sami v stave budú nie len obrániť sa, ale i zničit tú grécku háveď, alebo aspoň dotedy junácky brániť sa, kým Ali baša nebude v rukách naších. I tak nemožno, žeby sa na dlho držať mohol."

"Súhlasím, že najprv s Ali bašom musíme sa porátat, ale som i za to, aby poslaná bola pomoc do Peloponesu. Porátat a usporiadat sa s Ali bašom možno ale len dvojou cestou: skorým a náhlym útokom na Janinu, alebo vyjednávaním s ním!"

"Boly zavedené už vyjednávania, a ako vám známo, neviedly ku žiadnemu výsledku. On nechce prijať žiadne podmienky!"

"Dobre! oslovme ho, aby on sám urobil podmienky, a tie prímime my za každú cenu!"

"A keď bude nemožnosti žiadať? Žiadať, čo sa ani so ctou, ani s rozumom a slušnostou nesrovnáva? čo bude podobať sa. akoby padišahove vojská korily sa pred Ali bašom? či i vtedy?"

"I vtedy!" rozhodne odvetuje predrečnivší baša.

"Nie, to je predsa primnoho, čo žiadaš. Nuž ja, plnomocník a zástupca padišahov, mám podrobiť sa podmienkam odbojníka? ja mám odobriť jeho buričské snahy a tým i jiným dodať chuti k podobným činom?" opytuje sa seraskier.

"To som ja neriekol," odvetil pokonanie s Ali bašom odporúčajúci baša. "Slúbiť mu možno všetko, kto ale prinúti nás zadržaf odbojníkovi urobené sluby?"

"Tak je! svätá pravda! múdre hovoríš!" a podobné výrazy súhlasu ozvaly sa v slavnej

"Len ho dostat! potom už nastane čas fahat ho na zodpovednost, pred ktorou ho ani žiadne sluby neochráňa! potom zachodiť to strachom a bázňou naplnil celé turecké s ním ako s odbojníkom!"

Prevažná väčšina slavnej vojanskej rady súhlasila s týmto návrhom. A konečne i seraskier vyslovil svoj súhlas s ňou.

Na tom tedy zostali. Ihned vyslaný bol parlamentár do Janiny, kde Ali baša mal svoj hlavný stán.

Žiadosti Aliho neboly obšírne; žiadal potvrdenie ho námestníkom a vladárom v Albánii a Rumelii; spolu ale i to: aby až do zakončenia a udusenia gréckeho povstania zostať mohol v opevnenej Janine s celým svojim vojskom! Ako vidno, nedôveroval slubom.

Kuršid baša prijal tieto podmienky. A tak pojistený majúc chrbát pred Ali bašom, mohol už volnejšie pohybovať sa proti Grékom.

Ale zase nové ťažkosti naskytly sa zámerom jeho.

Marko Bočar stál na stráži so svojimi junákmi.

Krsto, brat jeho, vrátil sa z Bulharska, ale o ceste svojej a jej výsledkoch i na viacnásobné naliehanie svojho brata Marka neriekol ani slova viac, nežli: "pravdu si mal, Marko, veru znáš lepšie ľudí ako ja!" za to tým ráznejšie naliehal na rozvinutie zástavy s jich strany. A v tomto ohlade žiadost jeho bezodkladne naplnená bola.

Marko rozlúčiac sa so svojou ženou a dcérou, a nechajúc k jich ochrane mladého junáka Efrema, šiel, aby neuhaslou nenávistou proti Turkom vedený roztrhal všetky turecké siete, ktorými chceli zatočiť gréckym, za svobodu povstavším národom, aby ho uvrhli v predošlú fažkú porobu. A zakročením Markovým stalo sa, že Kuršid baša nie len že nemohol priskočiť Turkom v Morei ku pomoci. ale v jeho samom tábore ustavične hrozila mu záhuba vzdor presile vojska, stojavšieho pod jeho velitelstvom.

Strachu a bázne neznajúci Marko s neslýchanou, príkladu nemajúcou smelosťou napádal ho neprestajne; hneď uderil mu na vojsko od predu, hneď z boku, hneď od zadu, ustavične ho dráždil a nepokojil a svojimi klamlivými pohybami celkom unoval. A keď

mohutné vojsko.

"Marko ide!" — "Marko je tu!" to riect a tureckí vojaci hľadali skrýšu, aby sa ukryt mohli, alebo utekali ako zbabelé deti, keď nazdávajú sa, že jich honí mátoha.

Darmo Kuršid baša rozdelil vojsko svoje na viac oddielov, ktorým vyznačil rozličné cesty pohybovania tým cielom, aby takýmto spôsobom obkolesil snadnejšie Marka Bočara s jeho čatou; keď mysleli, že ho už majú, že ho už držia, vyšmiknul sa jim a na to jich ešte poriadne vytlkol. Ani nemal obyčaj čakat, kým ku nemu prídu, on sám zväčša šiel v ústrety tureckému vojsku. Na čele svojích chrabrých a junáckych Suliotov uderil pri Gracane na tritisíc tureckých šamidov, a poraziac jich prinútil jich k úteku. Pri Pleske medzitým shromaždila sa značná turecká čata. uderil i na tú, rozbil jej koníctvo a rozohnal všetko, a to vtedy, keď ani nepomýšľali, žeby tak blízko byť mohol.

A keď junákom svojím chcel dopriať malého odpočinku, ustúpil s nimi do svojho, velmi príhodne ležiaceho táboru, chráneného prirodzenými hradbami hôr a neprístupných lesov. Tento tábor mu odňať, to bola horúca túžba Kuršidova, ufal, že keď to podarí sa mu, osvobodí sa od ustavičného nepokojenia zo strany Markovej.

Ale tábor Markov, ako bol hradbou jeho chrabrým junákom, bol i pevnosťou, z ktorej bránil dolinu Acherona, v ktorej ležal dom, obydlený jeho skromnou rodinkou.

Kuršidov seliktár s tritisíc mužmi pustil sa, aby vyhnal Marka s jeho čatou z príhodného táboru. No Marko podľa svojho junáckeho obyčaja nečakal, kým k nemu prídu, ale šiel jim v ústrety. Sišiel sa s nimi u Dramessa, a uderiac na nich tak jich sbil, že zašla jim chut drat sa ku jeho táboru, pustili sa v divý útek, a Marko so šablou v ruke hnal jich pred sebou ako nejaký dobytok.

Sotvy že s tymito bol hotový došla mu vest, že pri Plake leží táborom päť tisíc Albáncov.

"Hej bratia! urobme jim návštevu!" zvolal, predral sa až do samého seraskierovho šiatra, a junáci jeho radostne stúpali nápřed. Ale

Albánci opevnili sa a zásekami obtočili tábor žiadnej poživnosti, prinútil jich zložiť zbroj, svoj, aby tým jistejší boli pred prepadnutím.

Pozde v noci dorazil Marko so svojím sborom k zásekám, za ktorými Albánci, spoliehajúc nebodaj na svoje opevnenia, sladko spali.

Zticha pritiahli sa Markoví junáci, on rozumie sa na jích čele, až ku šiatrom Albáncov, v ktorých panovala mŕtva tichota, ktorú len kedy tedy prerušil hlas strážnikov. Tu buchne puška; Albánci skočia na nohy; junáci lapajú zbroj, ostatní začnú slepo utekať, ako keby jich bol dakto oparil. Pri bladom svetle mesiaca strhne sa lutá šarvatka; veď volky nevolky priatel i nepriatel boli po-Vodca Albáncov, Ali beg, hľadel miešaní. utekajúcich do hŕby sbiť a primäť k postaveniu odporu, ale márna námaha. Kde zjavil sa Marko, tam daromný bol odpor. - Ak ste už videli, keď víchor láme storočné stromy, alebo keď úšust z vysokých hôl pustí sa a drúzga všetko čo mu v ústrety príde, tak si predstaviť môžete Marka Bočara; on bol tým víchrom, tým úšustom, drúzgajúcim všetko, čo mu v ceste stálo. Ranila ho síce gulka z pušky v lopatku, ale on nedbal na ránu, lietal z jednej stránky bojišťa na druhú, sekajúc hlavy tak, že naposledy, kde on ukázal sa. Albánci utekali ako diví.

Ale čo osožili junácke činy Markove, keď na jiných stranách všade vítazili Turci? Vo Valachii dost skoro a snadno udusili povstanie; Macedoniu opätne podmanili; severné Grécko sotvy že zvrhlo turecké jarmo, padlo opäť do muzulmanských rúk; už i na Athosi (svätej hore) na miesto kríža svietil v ligotavej sláve polmesiac; jediný Marko Bočar v dolnom Epiru s neslýchanou chrabrostou štastne vzdoroval a spieral sa sile osmanskej.

V prímorskom meste Arta obkolesil Kuršidovho námestníka Hasan bašu, Sulca Korcu a Paho bega; pri Variade sbil tritisíc pod náčelníctvom Abas bega stavších Albáncov; a pri basenskom moste Hasan bega, vedúceho šesttisíc mužov, prinútil k divému úteku. Potom pri meste Lelove obtočil Sulejman bega a Hasan bašu a držal jich obkolesených,

a na znak pokory museli s rukama na kríž složenýma spolu i s tisíc tri sto Albáncami popri ňom výnsť z mesta.

Onedlho za tým obtočil Trivicianu, ktorú bránili Tahir beg a Tahir Papulia s čatami svojimi. I títo nevzdorovali dlho, ale poddali sa mu pod výminkami nectnými pre nich.

Ztade ponáhlal sa k Stirvinu, kde šablou zrúbal sedem sto šamidov, a dosť skoro z mesta vyhnal Sirmkase Begir-Čogadora i Sulca Korcu. A tak z celej Albánie v nepretržených borbách vyhnal Turkov von.

Gréci so zadivením hladeli na junáka Marka, ktorý s hrstkou svojích hrdinských Suliotov pobil sedem tisíc mužov tureckého vojska v dosť krátkom čase. Tolko víťazných diel v tak krátkej dobe, s takou opovážlivostou, spôsobnostou a hrdinstvom prevedených zdalo sa byť nemožným a pripisovali jich viac vymysleným bajkám, nežli skutočnosti. No ale pravdu a skutočnosť podvrátiť nemožno, a preto Markova, Orla Selejského sláva rozniesla sa skoro po celej Europe a mnohým malodušným Grékom vliala do pŕs novú túžbu a chrabrost. A veľmi toho potrební boli Gréci. Nezdary, s ktorými potkali sa jích pohyby, ako zlá nemoc rozširovaly malodušnosť a zbabelosť v národe; a i tí, ktorí z počiatku s veľkou horlivosťou oddali a posvätili sa svätej veci osvobodenia vlasti a národa z hanebného otroctva, už počínali tratit ducha a zúfat nad podujatím svojím, bojac sa, že tento pokus osvobodenia pri svojom nezdare bude mat za následok ešte tuhšie sviazanie do pút nevolníctva úbohej vlasti a národa. - Hej! ale na nebi gréckeho sveta svietila ešte jasná, nie domorodá síce, ale za to tým vo väčšom jasote nezištnej obetovavosti zjavivšia sa hviezda, ktorá nedopustila, aby zanikly sladké nádeje, a s nimi aby asnad nastúpila tmavá noc hrobu. Nie! tu bol ešte junák slovanský, bojujúci nie síce za volnosť svojho uhneteného národa, ale na gréckom území za svobodu kresťanských bratov Grékov. Hej! vývodil Orol Selejský, a nedopustil, aby ľúty dušman udusil túžbu a nádeju po svobode. Marko Bočar bol tou tak že, keď už i kone pojedli a nemali viac hviezdou, ktorá vzdor krutým porážkam povstania greckeho nedovolila a nedopustila, znovu zkloniť hlavu do jarma muzulmanského aby zapadly všetky nádeje, aby duch klesnul otroctva. a národ opäť malodušne zklonil šiju v ťažké jarmo poroby. Vítazstva jeho jupáckej päste a zimnej doby nedalo sa pomýšlať na rozvzbudily nové nádeje, rozplamenily túžby a vinutie značnejších síl a na výdatnejšie účinkok novej chrabrosti pozívaly národ.

vreh znovu pustiť sa do nerovného zápasu bolo úlohou všetkých svätej veci národnej a radnej zahynúť na junáckom poli, nežli svobody posvätivších sa junákov gréckych.

Pravda, že s blížením sa pozdnojasennej vanie na hrdinskom poli. Ale časy tieto po-Gréci neodhodili zbabele zbroj, ale uza- užiť k prepotrebným prípravám, to prítomne (Pokračovanie nasleduje.)

Orlom tatranským.

Zalujú sa nám zostarlí otcovia, Že málo v nás je nadšenosti svatej; Že keď sa minú raz dávni pevcovia: Beda národu v nemote zakliatej; Oheň vyblčí, tok sa, vraj, vytočí, Hruda bude Bôh zbabelej otroči! —

Vidíny dobra i pravdy i krásy Nerozpália hruď plamenami blesku; V údoliach zpustlých stíchnu spevu hlasy --Harfu do kúta odsotia nebeskú; A lipy vyschnú, bo zhybné vetvice Z ních nezaslonia viac pevcovo líce. -

Prestanú tance Víl v šuchotnom lese, Klokot pramienka, žiale slávikove; Nebies plamenné oká v úzkom dese Zažmúria sa nad tmou v srdci i slove; Svet citu útly obklopia tmy čierne, Tatru zaplaví hmotárstvo mizerné -

Nie tak, otcovia! preč že tú fažobu, Tažôb dosť tisíc plodí naša bieda. — Čo? beznádejnosť sáca Vás do hrobu, A stromu nášho kvet za kvetom zjedá? Odstúp to od Vás: ružovej nádeje Synom aj sluce iste sa zasmeje! —

Ešte slovenské spievajú matere Piesne ľúbe pri kolísky húpaní; Ešte devica do pola sa berie ---A hlas rozlieha od stráne sa k stráni; A s šumom lesa, vtáctva koncertami Revní o závod fujara s gajdami.

Či var' zamíkly Váh, Hron a Rymava V truhle ladovej, večne pochované? A hra vlniek jích viac nepošeptáva Vábiac ku hudbe struny srdca tajné? Či rachot hromov v báj Tatru nemení, Keď stráumi duní v bengálskom plameni?

Krása prírody nenechá varyto Prachom zapadať v rumov clivom kúte; Právo nádeje - to božskô večitô Vyčarí žriedla z pŕs - suchotou skuté! A ked ludia nie - tak Tatier skaliny Ohlasy dávne podajú v doliny! --

Nie, nežalujte na ráne, na svite: Páčte jutrenka na východe zlatom! Páčte len rodov sveta vlnobitie ---I Tatra vzbudí v zápale sa svätom! A na hod veľký vzkriesenia Slovena Zahučí piesní tisíca ozvena! —

Janko Alexander.

Tri kabanosky.

Od Vajanského.

V malej trafike u brány predávala mladá líčkach zrkadlil sa vážny smútok, zvláštnosť devuška cigarky, tabak a jednotlivé čísla to diev osirotelých. Bladá Linka utratila novín. Zdalo sa, že nahnevané nebo toto skoro rodičov, jej tetka odchovala sirotu do mladé stvorenie na večné veky odsúdilo do štrnástcho roku, potom odovzdala jej trafičný tuhého aromatu doháňového za tamtú úzku obchod, sama zamestknávala sa šitím po púdlu. Napriek neprestajného styku s ľuďmi majetných domoch. Linka s oddanosťou ob-

cítila sa byť osamotenou a v jej pobladlých sluhovala ľudí s kubami, krátkymi, dobláhom

a verne vážila šňupavý. Žiadna radost, žiadna veselosť nevnikla za sklenné dvere krámku; ach a predsa je pre mladistvé srdce tak potrebnou, tak prirodzenou vecou rozšumiet časom slastou a zajasať rujným radovaním. Stereotýpne rozkazy kupujúcich, zaobalené do formy prosby, stereotýpne odpovede devy plné navyklej úslužnosti — tak tiekol deň po dni. Popri sklenných dvierkach skliepku hrnul a hemžil sa ten blýskavý natešený svet za zábavou a pôžitkom; ona smutným očkom a utajenou túžbou hľadela do životaplného Pyšné kočiare hrmely dlažbou, v jích mäkkom objatí sedely dámy v bálovom rúchu, sedely družice s nevestou, letiacou v ústrety sladkému slubu a sladkému životu. mladí páni vstupovali do skliepku a zapalovali vybrané cigarky na plynovom svetielku, ktorý horel modrým plamienkom v kútiku trafiky, pravé zádušné to svetielko za vädnúcu v puku dušu devinu. A predsa v tejto, doháňovým zápachom umrtvenej dušenke zaiskril sa časom ohňostroj fantázie a sny nečakaného, len z ďaleka snívaného blaha povstávaly v jej hlbinách tak ľúbo, tak rozkošne!

Avšak to boly len krátke okamihy. Povedomie vlastnej ničoty sfúklo lahkým vánkom fantastickú bublinku, a na bublinke aj obraz assessora Eugena Olšinského, ktorý sa každo rano na svojej ceste do úradu stavil u bladej Linky, aby sa zásobil na celý deň kabanoskami. Bol to mladý šlachetný muž, majúci pred sebou skvelú karriéru. Mnoho sa hovoriło mestom o jeho zriedkavej vzdelanosti a odpústam k wili starej známosti, avšak ujistujeho ostrý vtip stal sa povestným v spoločen: skom živote. Linočka niekdy po jeho odchode utajeno si vzdychla, a jakási pustota opanovala priestranstvo skliepku, keď z neho zmizla elegantná postava mladého učenca, zanechajúc po sebe iba modré pruhy cigarového dymu. Tak asi vyzeral ideálny mladík dievčenských snov! Nuž jaký div! Veď aj my kocháme sa v ohnivých krásach hviezdy, a predsa vieme, že nenie pre nás k dosiahnutiu. Ona je pre nás vysoko. Jednoho rána dvere na skliepku cvengly a dnu vstúpil svieži, jakýsi natešený assessor Eugen Olšinský. Linočka mechanicky siahla za škrinkou, v ktorej ležaly pekne poukladané smotky, oblubované vstúpivšími hosťmi. V prvých rokoch detinstva zažila časy, kde

"Dobré ráno, slečna Linočka! Hej, jaká ste dnes svieža! Vaše očká svieta dnes zvláštne živo! Vám sa musel krásny sníček snívať," prehovoril hneď pri vstúpení pán assessor a hodil sa na slamenný stolec, stojací na pravej strane skliepku. Linočka sa zarazila nad prívetivým, ba dôverným tónom vysokého pána, ktorý nikda nezvykol u nej viac rozprávať, len jako to požadoval obchod. A preto polo so zadivením, leda šeptom podskovala sa za zdvorilé pozdravenie.

"Naozaj svieža ste, Linočka," pokračoval Eugen, jaksi divne hladiac do modrých oču trafikantky; "svieža — a tak smutná." Pri ostatňom slove ponížil hlas. Linočka sa lahko začerveňala a počala do poriadku uvádzať po stolíku rozhádzané fídibusy. "Prečo smutná," pohodila, "nemám zvláštnej príčiny."

"Netajte, netajte! Pred mojím inquizítorským okom je i tak každé zapieranie marné! Ja badám už od niektorých čias, že vás niečo nepokojí a ruší mier panenskej, čistej duše.4 Linočka sa podívala v nedorozumení na kvetistého rečníka a nemilý cit sa v nej vzbudil. Pri všetkej nízkosti svojho viac služobného postavenia bola velmi citlivá proti žartom. A preto prísnosť blysla v jej veľkých očiach, jakoby z ních bola zasvietila otázka: "Pane, čo to má znamenať?" Medzitým cvengly dverce a kupci sa sypali jedon po druhom. Assessor ale neodchadzal. Ked boli sami, vstal zo stolog a preriekol vážne: "Vy ste tvrdá, pyšnæ, zatatá a nedôverná! Ja vám to jem vás, že takéto vlastnosti nekrášlia dievča sotva zo rezvinuté."

"Lutujem, pane, že nenachádzam milosti pred vasima očima," povedala Linočka dost urputne a stiahla spodnú pernu k zúbkom. Mrzutost ju opanovala. Nikomu tak trpko nepadne nemiestny žart na dušu, jako sirote. Ona cíti dvojmo każdý úraz. Ale — veď úbohá trafikantka musí mnoho zniesť. Ona je objektom istého druhu výstavy, ona je na to, aby svitom belasého očka a belostou mladých rúk zvyšovala cenu tovaru, ktorý predáva. V terajšom okamžení pocítila Linka celú tarchu svojho podriadeného postavenia.

pred jej rodičami úctive sa choval svet. So sirotou sa všetko premenilo, ale jej útlo naladená duša stenala ešte vždy pod drsnatým bremenom nemilosrdnej skutočnosti.

"Vidíte," pokraćoval neohrožene assessor, "nespravodlivost a tvrdost oproti priatelom nedá sa chválit! Ja som prišiel k vám priateľsky s jednou prosbou, avšak z vašej tvári jasne čítam, že nie ste dnes velmi blahosklonne naladená pre prosebníkov." Hlas mladého prísediaceho súdu prešiel do vážneho sonórneho tónu. Lahký úsmev, predtým poletajúci jeho tvárou, celkom zmizol. On sa zamyslel a hral sa pečadným prsteňom na lavej ruke, krútiac ho mechanicky pravým ukazováčkom.

"Prosbu?" pomyslela ubohá Linočka, a ľahký mráz prebehol jej chrbtom; "jakú on môže mať ku mne prosbu? On, s ktorým som sa doteraz temer ani neshovárala." Bez slova, v rozčulení pozrela deva tázave na hosta.

"Uprimne vás žiadam, neodvrhujte mňa prv, lež by ste sa presvedčili o nevinnosti mojích zámerov. Neodopierajte mi moje želanie, ale veselo mi slúbte už teraz, po predku, že moju prosbu vyplníte." Hlas mladého muža zdal sa byť Linocke úprimným, a jak sa velmi nemýlila, pohnutým. Jeho prísne memilosrdná na tolké prosby! Linočka, smiem oči tak milo svietily vnútornou rozjatrenostou citov. Na Linočku išla horúčosť! Ona cítila, jako sa jej krev tiská do líca do čela, do celej hlavy! Myšlienky nejasne hnaly sa jej hlávkou. Či snád — obrazy bublinové — kladov pred mohutnou, imponujúcou osobtajné, tajné túžby. Tu jej ale prišlo de um nostou Olšinského a pred svitajúcim blahom nerytírske chovanie sa niektorých bohatých lásky. Jak mocný, krásny, dôvery hodný stál elegantov, ktoré tak zbúrilo v nej žisté de- pred ňou muž, jako skala, o ktorú sa ona vičie city! Nepekné veci šibly jej myslou'! "Ach, osirelé dieta, bezbranná deva!" pomyslela deva a srdečkom zatriasol ostrý bôl. Ten jej dal smelosti a zobudil v nej panenskú pýchu. "Nemáte čo odo mňa prosiť, pane assessor, ja neznám nič iba svoju povinnosť."

"Povinnosť, povinnosť," pretrhol ju mladý muž horlive, "ktože vám káže, aby ste narušili svoju povinnosť? ba naopak, naopak! Ja vás srdečne prosím, aby ste vykonali svoju povinnosť, vám k prospechu, mne k radosti! Verte mi, vec tá týka sa nás dvoch a do-

nesie nám obapolnú spokojnosť! Slúbte mi, Linočka, slúbte mi, milé dievčatko, že vyplníte moju prosbu!"

"Povedzte mi po predku, čo to má byť," hovorila Linka a sladká predtucha sletela do osamelých pŕs devy. Ona poznala váženú osobnosť Olšinského, a ztratila nepeknú myšlienku, ktorá v nej bola zkrsla. On nemôže byt lahtikárom.

"Nie, nie! najprv mi slúbte vyplnenie mojej prosby — ja som vás znal ešte jako malé dievčatko u vašej tetky, a bol som vám vždy náklonný! Prečo by ste mi nemohli vyplnit — keď tak chcete — túto moju kapricu, a slúbiť mi po predku, že mňa neodvrhnete s mojou žiadosťou!"

Devino srdce zahorelo, zabúchalo trepotne. Ona počala čím dial tým jasnejšie cítiť, že sa jej bnblinové sny počínajú blížiť ku skutočnosti, že dostávajú opravdivé obrysy. Čítala bola niekdy, že jesto pokrevné duše, ktoré sa nevedome obapolne pritahujú! Nepritiahly snáď Eugena tajné sníčky jej osirelej duše? Jej prse ledva že dýchaly, rúčka sa jej triasla na stolíku.

"Nože von s tým slubom, Linočka! Šmelo, dieta moje, ved to neide o život! Nebudte dúfat?" Oči Eugena Olšinského hľadely na ztrasenú devu milo, jasno a nevinne. Sny Linočky odievaly sa v živé skutočné barvy. Celá jej bytnosť chvela sa do najhlbších záovinie jako hybký brečtan. Jej srdce zaplesalo v tomto okamžení láskou! Láskou, trvajúcou po hrob i v prípade uspokojenia, i v prípade večného rozlúčenia. len prosil, vždy útlejšie, vždy oddanejšie. Líca Linočky horely purpurným plameňom. Koralové malé ústka sa otvorily a za nimi blysla rada drobných zúbkov. Horúci dych vanul jej z ústok. "Neviem, či smiem," zašeptala devuška, nevediac ani smysel svojích

"Smiete," odvetil ohnivo assessor. Digitized by 🔽 U

nocka a uprela očká k zemi.

"Môžete!" tvrdil Olšinský, skočil zo slamenného stolca a nahol sa cez úzky stolík, otvorených ústok devušky. Jej srdce bilo tuho, slastno! Celá jej smutná bytnosť pomknutá bola zrazu na rozhranie, za nímž sa počínal život čakaného, iba v smelých, štastných snoch tušeného šťastia! Jakýsi svetlý pruh ožiaril jej zrazu svet a život, ach a v tom žiarivom pruhu koľko krásy, koľko slasti!

"Nuž, Linočka?" pýtal sa Olšinský a jeho ruka dotkla sa nežno a ľahúnko devinej rúčky. "Áno," zašeptala Linka, ledva udržujúc prúd slastných síz. Assessor radosťou pohnutý pustil devinu ruku.

"Hurrah!" zavolal veselo, "teda prosím vás, Linka, predajte mi tri kabanosky!" a smelo siahol po barnavej cigarovej škrinke, vyňal tri cigary, nechajúc na stolíku peniaze. Ohebnou poklonou vyšiel von zo skliepku. Linočka zostala zkamenelá jako Niobe. Keď sa za Olšinským dvere cvengom zavrely, vrhla sa jako podkosený kvietok na malý divánčik. Z pŕs jej zakvílil krčovitý, usedavý plač bez slzí, najkrutejší to tyran medzi nárekami ľudskými.

Vnišla tetka a po nej kupci. Tetka ju napomenula, že má pomrvené vlásky na čele a zašmudlaný učeň zámočnícky pýtal pisklavým, mutírujúcim hlasom dve cigary za tri nové krajciare.

Pre úbohú Linočku nastaly smutné hodiny. Jej srdce nahliadlo úzkymi dvierkami do raja, a tie dvierka zachlopila drsná ruka. Okolo nej povstala tma, beznádejná tma. Ale jej srdca dotkol sa anjel lásky, a táto láska silila ju, trebárs bola nemilosrdne udusená v prvom vzniku. Ženské srdce je divná hádanka. Okamih, jedna mlunná iskra premení celú jej bytnosť, jako dotknutie sa elektrického prúdu premieňa chemickú látku v cele jiný element. Tichý smútok osamelého srdca premenil sa razom na utrpenie beznadejnej lúbosti.

svojho úradu počal sa pilne prehrabávat osla za pisára. Samé trápenie Linočka, Lie

"Neviem, či môžem," zašeptala opäť Li-'v písmach. Ale práca mu nijako nešla od ruky. Bol roztržitý a zábudlivý; akta zlodeja Vegyessyho položil do fascikulu, ktorý obsahoval historiu všetkých hriechov šudiera a deliaci ho od Linočky, tak že cítil na svojej úžerníka Abrahama Lottera. Z tohoto pretvári vlažný dych vônno a ľadne vanúci z polo- chmatu povstalo mrzuté hľadanie, z hľadania krik a štabarc s diurnistom, z kriku hrmavica na súdneho sluhu, a po hrmavici vyhodenie sluhu von dverami. Ešte pred dvanástou buchol Olšinský dvermi, zabudol jich zamknúť a odobral sa k "zlatej hviezde" na obed. Dnes ale musela mať kuchárka u "zlatej hviezdy" velmi zlý deň, lebo Olšinskému nič nechutilo, ani len kapustné halušky, ba ani len obligátne vtipy tlstého podsudcu. Z každovečernej spoločnosti za okrúhlym stolom v pivovári vrátil sa domov o pol druhej hodiny skôr jako obyčajne zvyknul, a práve preto nenašiel doma sluhu, ktorý nečakajúc tak skoro pána po svobode s netopierami frnkal. Zas nový hnev. Lahol do postele a chcel čítať, ale kniha bola nudná, a predsa to bol Scheffelov "Ekkehard," dávna potecha jeho samotných hodín. Zhasol sviečku. V tichosti a tme sadol mu na prse dnešný žart jako múr. On už mnoho pekných kúskov vyviedol v svojom rujnom humóre, ale ten dnešný mal jakúsi inakšių tvár - on sa neusmieval tak nevinne naňho. Zažmúril oči, a tu videl pred sebou bladú tváričku - videl jako ona ožíva, jak sadá na ňu rumenec, jak temneje postupne v tmavý purpur! Vidí v tých belasých očkách boj citov, myšlienok a náruživého pohnutia. Polootvorená, lahko chvejúca sa perna, za ňou rydzý korall zúbkov --- harmonické šumenie rozvlnených čistých ňáder! Stenové ťažké hodiny tukajú pravidelne: oplan — oplan —! Nahneval sa, obrátil sa k stene! "Kto to môhol vedet, že tá húska —" zabručel na hlas. A hodiny len ďalej neunavene fukajú: oplan - oplan -! Sen nijak nechodil. "To dievča má významné, cituplné oči," dumá bezsenný assessor. "Ale do Paroma! Kde som len môhol zapotrošiť ten Vegyessyho akt? -- Aj tie vlásky sú plné, rujné a tak nežno venčia tú hlávku, jako u nejakej princézky! Ha! tabaková princézka! Jaké to Pán assessor Eugen Olšinský prijdúc do hlúpe nápady! Zajtra dvanásť termínov a

nočka! Jakože sa volá po otcovi, aha Raki- a smelé jako vtedy. Na štastie bola sama. čova! Nebohý Rakič, statočný chlap. Pamätám sa na jeho milú úsmevnú tvár, on mi bol pomôhol niekdy z biedy; ach, to sú už staré veci!" Hodiny húdly starú nôtu.

"Dobré ráno, pane assessor," zavolal na Olšinského o niekoľko hodín šumný brieždiaci sa deh. A hla, hodiny stály! Divná vec, veď to od rokov ešte ani raz nespáchaly.

Assessor ponáhlal sa už pred ôsmou do úradu, keď ale mal preísť podľa Linkinho skliepku, začerveňal sa, urobil v ľavo bok a obrátil sa inou cestou, ktorá bola nepriama a hodne ďalšia. Prečo že nešiel pohodlne rovno? A takto bočil náš milý prísediaci slavného královského súdu za štrnásť dní nevinnú trafiku, nie ináč jako niekdy Vegyessy a Abraham Lotter prísneho pána assessora. Fajčenie mu nechutilo, preto zanechal túto chvalitobnú obyčaj celkom, stával sa ale za to tým mrzutejším a svárlivejším. On, predtým všetkými chválený jako humanný, milovania hodný úradník, stal sa pravým škaredom a mumlákom. Práca nešla, reštancie, pre jeho pilnosť a poriadku milovnosť pravé nešťastie, sa kopily a riastly jako z vody. Z toho povstala iba nespokojnosť a hriech. Jednoho rána zas chcel urobiť osudný "v ľavo bok" a šibnúť do bočnej ulice — ale tu mu zrazu zablyslo niečo hlavou. Zastal, nezvrtol sa a šiel rovno! Bol to osudný obrat. V tomto rovnom napredovaní ležalo semiačko jeho celej budúcnosti. Żart s bezbrannou devou ztropený doktorom veškerých práv — jaká to špata — a ona s výrazom viery na tvári! Doktor sa naozaj hanbil, a zpoza hanby kukaly nesmelo Milkove buclaté líčka. Čím blíž kráčal k osudnému skliepku, tým viac sa mu chvelo srdce! Všetka jurisprudencia a náležite preštudovaný Justinian s Verböczyho gallimathiasom nemohli zastaviť toto nesudcovské chvenie. Keď položil ruku na sklennú klučku, pocítil na srdci temný bôl --- a málo chybelo, že ju nazpak nestiahol. Zmužil sa a otvoril dvere. Za podlhovastým stolíkom, ktorého jedna tretina dala sa zdvihnúť na pántikoch, stála Linočka práve tak nevinne a nenútene jako pred štrnástima dňami, za to

Ona sa pri vstúpení Eugenovom striasla tichunko, nespozorovane, jako vädnúcí list v jasennom vetre. Hodnú chvíľku zostal stát náš Eugen pred mladou devou, tak asi jako stojí po prvý raz obžalovaný pred sudcom.

"Slečna Linočka Rakičová," počal náš hriešnik s hlbokým sonórnym hlasom, "ja som sa pred dvoma týdňami držal tak, jako sa na muža nesvedčí," a tu sa mu zatajil hlas v hrdle. Linočka skrásnela od tedy, ćo ju bol poslednýkráť videl. Jej belušká tvár nabyla výrazu zralosti a toho bájneho pôvabu, ktorý sa vyviňuje z hlbokého, ale už premoženého žialu.

"Pamätám sa, že ste ráčili žartovať, pane assessor," preriekla nenútene Linka, "ale my predávačky cigár sme až príliš navyknuté žartom."

"Linočka, pozrite mi do tvári a presvedčíte sa, že mi niet už do žartu. Prichádzam, aby som vås prosil o odpustenie. A keď chcete dôkaz môjho pokania - teda vás prosím, Linočka, buďte mojou ženou!" Hlas Olšinského sa triasol rozčulením. Na bladé líce devy sadol lahký rumenec, ale nie ten samý temný purpur, ktorý pred dvoma týdňami pokrýval jej utešenú tvár. Ona bez slova siahla po cigarkovej škrinke, a vezmúc z nej tri kabanosky, položila jich pred neho na stolík.

"Ráčte," pošepla so sklopenýma očima, nemohúc zniesť žeravé pohľady zaľúbeného sudca; "rozkážete ohňa?" A podávala mu do špiritusu namočenú hubku na drôtiku, ktorú bola nad plynovým plamienkom zapálila. Drôtik sa aj s horiacou hubkou lahodne potriasal.

"Ano, ano, na tebe je rad pokoriť nešľachetného žartovníka," zavolal náružive Olšinský; "ale si padla, devico, mocnému do rúk," a s tým zdvihol bleskom otvor stolíka a objal mocnými ramenami milované stvorenie. Linočka celá zrumenená zaplakala, slzy, podivné slzy kanuly jej horúcimi lícami - na to sa zasmiala milostným hlasným smiechom nekonečného blaženstva. Jej biele rúčky obvinuly energicky hrdlo milého zlostníka. Na zemi dohárala odhodená hubka, a vyhasla ale vstúpenie Olšinského nebolo také pružné práve jako spravodlivý hnev z duše devušky.

O chvílu došiel jedon pán po cigary. tu už nepredávajú viac cigary — ostatnie zas tak laskavý a humanný jako niekdy, kakúpil som ja!" Pán vyšiel s nedorozumením pustné halušky u "zlatej hviezdy" boly zas von. Zjavila sa tetka, a k nemalému jej delikátne a staré hodiny išly zas bez zastania ustrnutiu uzrela za púdlou kompletný párik, a bez príšerného tónu. Olšinský ju privítal: "Vaše požehnanie, te- Teraz, jako všestranne ctený predseda tuška! Linočka je mojou pred Bohom a P-ského súdu spomína častejšie svojej miloľudmi." Deva skryla zarosenú tváričku na vanej Linočke tie tri kabanosky. V detskej prsiach šťastného Eugena.

Následky tejto udalosti boly v krátkosti a belohlavé dievčatko. nasledujúce: pán assessor nasiel Vegyessyho

lakt a mohol darebákov process svedomite "Pardon, pane," zavolal veselo Olšinsky, referrovať, s kollegami a podriadenými bol

chyži robia krik a štabarc dvaja čerství chlapci

Zmyja.

Román básnický od Slovackého. (Pokračovanie.)

Piescň III. – Požiary.

Pieseň odplávajúcich.

Hó! ďaleko čierne more, Kde sa čajky kúpu v penách, Palmy zámky na Bospore Sta trstiny na môr brehách. Pekný to požiar lúk, očeretov, Ha! jak to planie spanile, Veľký les sťažien, les minaretov!

Sumte čajky, vlnky milé! Hó, kozák pánom Vlny belavej!

Urrá hó! ďalej! — urrá hó! ďalej! S naším hetmanom — urrá hó! ďalej!

Naša čajka rýchla, zručná, Bars neblýska v malovidlách: Sta lastovka čierna, zvučná, Na sítovia letí krýdlach; Pädesiat vesiel v behu ju náhli, Pre Turkov nesie podarok: Pár diel zo spiežu i pár jančárok! Sumte veslá --- šumte valy ---Hó, kozák pánom atď.

III.

Lefte s nami, morské vrany, Kde poludnia svieti hviezda, Lefte s nami vám na hniczda, Dáme turban krvou zliany. Za nami, vrany, poponáhřajte! Požiar vám nechá lahody; Vetrilá člnov svoj šum micšajte K šumu vesiel, k šumu vody! Hó, kozák pánom atď.

IV.

Jak veselo čajky plynú! Pekný výhľad pri pohode Keď vlajôčky sa rozvinú I obvlajú naše lode. -Míňame cmíter, naše mohyly, A tam nás žiaden nečuje. Sen jích sanujme, sen sladký, milý, Tichšie nech veslo vesluje! Hó, kozák pánom atď.

Mrtvých uspí blesk mesiaca I šum brezy, spev oltárov. ---Taká smutná, divá, vriaca I pieseňka je veslárov. Mohyly, domy, miznú i zámky. — Zašumte, zašumte veslá! Bodaj nás ku ním vlnka odniesla! Šumte plachty, šumte čajky! Hó, kozák pánom atď.

Zpev dnes smutný, čajka pustá, No vráti sa plná ztade. --Tým, čo zhynú, dáme v ústa Piastor bitý v Carihrade. — Modlitby za nich — a potom vína. — V Benátskom víno kryštaly K pamiatke druhov pije družina. ---Šumte čajky — šumte valy! Hó, kozák pánom atď.

Tak divom piesňou pri vesiel práci Byty žehnaly — a pred domkami Na brehu stáli mnohí rybáci, Starci zo Siče, roniac slzami OOGIC Ešte tu i tu nôta vandrovná
Od rozihraných vracia sa člnkov —
Uplýva s echom, jak uplynula
Mladosť. — Tak rybár myslí i vzdychá;
Vrátil sa dumný, i mysel tichá
V blankytných vlnách Dniepra tonula. —

Volnejšie plyň pieseň — na varyte mojom Niet viac strún, kozácke kto činy ospieva? Huk ohňa, tresk domov, čo letia popolom! Rvem struny varyta, no ruka umdlieva. Spievajúc som ja sám sťa Turek vybladlý, Bars vidím po domiech ohnísk lúče hravé. Každý list ma zplaší zo stromu odpadlý, I tichý šum srny, čo šmihne po tráve, — Blankytný i tichý je prístav Synopy! Okolo prístavu roztiahnutý šianec, A vlna belavá skonáva u stopy Svietelni prístavnej, kde nocou kahanec Opustené loďstvo do prístavu vábi. --Kupca, majitela to teší jediné Tie mnohé v prístave uspaté koráby, Kde sieti podobne križujú sa líne, Belejú vetrilá — strelníc otvorami Vyzerá blesk spiežu, kde drieme hrom bitvy: Stažne povievajú rôznymi vlajkami, Zvedavé sa zraky z viež púšťajú štítu, Stíhajú koráby s bielymi plachtami Co zdajú sa plynúť do neba blankytu.

Hromadmi sa hrobla naplňa portová, I vlna zpenená hukom sa zachvela, — Poznali huk Turci — ach — to hrmia delá: "Ale z ktorej strany? — od strán Očakova. Možno znať dávajú koráby sultána, Aby chrániť prístav od hôrd Záporožia. Čo nám také čajky? nám bázeň neznáma, Tresky jich diel naších do mora uložia!" Tak Turci slovili. -- Ale ked na valy Noc temné pomály zatiahla čalúny, Na čiernych nebesách zablesly dve luny — Belohrad v plameni — Trebizont sa páli! Noc bola hlboká; a luna široká Zláti polmesiace i štít minaretov. ---Otvorené brány železné mečetov, Pri lampách ľud vzýva modlitbu proroka; A potom úfajúc v osudov výroky Skončivší modlitby navrátil sa domov. Na všetkých v háremoch sen padol hlboký, — Možno sa prebudia v stred ohňa i hromov. --

Keď ulem mečety zamykal portále, Istotne nezbadal, slepený lampami, . Že Turek vo zbroji od päty ku hlave Stál sta zmeravený medzi pilierami; Ani sa nerušil, bars slyšal škrípenie Erdzavých závesov a vresk rýglov hlasný, I videl po stenách jak blesk luny jasný Osviecal žilami múry krvavené. —

Z háremu nevidno, že nebo sa páli, Bo múry vysoké, i husté je krievä. Do zlátistej devy sobraly sa sály, Kde planá lampady, vôňa rúž previeva. -Jak chutné tam smiechy, jak milé zábavy! Bo baša ďaleko, — na štyroch fregattách Ciernym niekde morom podujal výpravy. Eunuchy v odľahlých usnuli komnatách. Do rajských si devy besiedok sedajú, Kde šumia fontány lámp ohňom iskriace; S vzdychom, cez záclony hodbabné visiace Milostnú Šírazu pieseň načúvajú. ---Tá ukrytej túžby krášlená rumencom, Bars zná si budúcnosť — no predsa zvedavá Detinsky sa smeje, keď v jej rukách tráva Uzlami spájaná, rozvíja sa vencom. ---Tá smutná po lístku kvet trhá ružový I v každom tajemnú vešťbu si čítala, — Ostatní jej lístok — budúcnosť vysloví: Ztrhla i poslední — bôlne zastonala — I dlho dumala nad kvetom odpadlým. — Tá sirôtky trhá — tá hľadí jak kvitnú, Tá chráni pleť dlaňou od vesny úpalu, Tá zas podhadzuje dve kulky z kryštálu Alebo kädidiel hmlu plaší blankytnú. ---

Zulema hľadajúc zátišia i chladu Samotná si sadla na zlatej pohove, Oblokom vyhliada na kvety ohradu. — Noc bola temná, — bo mesiac na nove Tieňami pokrýval fontány i krievä; Carovné cez okien rôzne maloviny Zo sáli sa svetlo zlátisté vylieva Na krásne pod oknom kvetín skupeniny; Na hmlisté blankytu hľadela čalúny, Mysel jej ihrala s temnotou i mhlami. Či to sen? — Pri blesku tajuplnej luny Zhliadla nad štíhlymi minaret stromami: Štítom oloveným dáke svetlo beží Zjasaly plamene červené sta zore! Ritier sa ukázal na balkóne väži S turbanom na hlave v tureckom úbore. Pozrela i vzdychla -- bars nechcela sama, Oči preč odvráti, zabudnúť by chcela, Bo tá jej postava jako zo sna známa. — Zas hľadí — nebesá! — tatárska to strela Pustená do výšky v jásote plamennom Skočila na väžu i zhasla na štíte. -Možno že zjasala v jej oku zrosenom Len hviezda, letiaca po nebies blankyte! —

Lež čo sa obloha tak strašne červenie?

Na vôkol plamenné rozlialy sa blesky,
I počuť z ďaleka hluchý tresk, sypenie,
I počuť krik ľudu, divé hlasy, vresky,
I strašný štrk zbrane, hrmenie jančiarok. —
Na väži balkóne divadlo nové je,
Od kráľa poľského predrahý podarok,
Hetmanská zástava pozlátená veje. —
Keď mesto v plamennom zabolestí stone
Hrobovým čalúnom Turkom sú zástavy. —
Pri nej kozák stojí na väži balkóne,
Ocelou blyštiaci od päty do hlavy. —

Žiar plameňov desných krvavá ozdobí Zahrady háremu, zahrád krásolesy. —
Tiché sa kanálov pozlátily vody,
Po vodách tien smutné hádzaly cipresy. —
Vodomety žiarou plameňa zbudené
Šmierajú do neba zlatými stĺpami,
Vesť strašná, vesť smrti letí po háreme. —
Eunuchovia zo sna strhaní krikami
Po jasnej zahrade s devami behali,
Na brehách prelievov ustrnuté klesly —
Tu ruže háremu do člnkov sedaly
I veslá jích rychle od brehov odnesly. —

Či mám vám ospievať, jak čajka v háremy Cez hrádze skrušené na kanál letela? — Kriky žien bašových? — či radosť Zulemy. Keď z väže ritiera pred sebou zazrela? Tá postava v zdrapy vetridiel ubraná Známa je Zuleme. — Nezradím tu v piesni Tajomstvá v nesmelej skryté vzdychov tiesni, I v očach Zulemy i v očach hetmana.

"Skorej vesláru! — skorej! — náhlí čas, Mesiac jasnejší, dlhšia je zora, Môže vítaný vetrík nechať nás, I čajky v šírke prikovať mora; A ťažko bude po mŕtvej vlne Tleť sa veslami i bľadnúť z hladu!

Co to za hviezda? čo za úslnie? Hó! to lampady z viež Carihradu, Dalej za svetlom veslo nech hrnie! Len ďalej, ďalej k juhozápadu! Po svetle hviezdy vo mhlách rozliatom Letme za zlatom --- bars nic so zlatom. --Hó! hó! pozorne, čajka na lovách Nech dáva pozor z ďaleka z blízka — Stastliví oni v rodinných dvorách Večernie teraz pála ohniská, Plné rýb siete, i piva džbány, 1 pes si pri ních ticho zdremkáva; A tu na mori kozák ztáraný Keď čajkou šmiera vlna svehlavá, Z pražiacej peny sta morské vrany Otriasa krýdla, na vrch vypláva; I na dne mora dohliadne kolór Piastrov sultána. --- Ho! pozor, pozor!

No my šťastlivší, lež oni v chatách, Keď nás obvejú dymom požiare Milo v tureckých blúdiť komnatách I piť i zlaté skrývať poháre --Alebo v čajke, keď kolísaná Vlnkou, si ležať, pokoja zažiť, Hľadieť do neba, — smiať sa z sultána.

A teraz, bratia, dobre povážif, Tamto z ďaleka väža drevená, Či ju zapáliť? — Či srovnať s pieskom? Tamto na väži lampa sa mihá I brillantovým horí si bleskom. Nech moja čajka breh ten dostihá, Ja sám pod zruby oheň podložím. —
No ešte pohľad morom rozložím. —
Jak bájny výhľad! — Tu čajek dvesto,
Ktoré noc kryje i hrôza strežie —
Ďalej — rad svetiel, Pera predmesto,
Ďalej — žofínske zlátisté väže;
Ledvy jích vidno bľadé nákresy
Na temnom nebi. — Tam strom žialoby
Tureckých hrobov smutné cypresy. —
I v noci sa jích černejú hroby. —
I hlas ďaleký, šumenie mora
Mysel v podivných vodia strašidlách,
Zdá sa, že vidím ako pomora
Letí nad mestom na čiernych krýdlach." —

Už zmiznul hetman — čas rýchle beží, Ticho i hlucho — počuť vresk divý To iste strážnik skonal. — Na väži Plamienok sirky vidno šedivý, I jasné svetlo na more padá. — Čierne sa vlny žiarou rumenia, I tvár mesiaca zhasína břadá. — Počuť huk ohňa i tresk plameňa, I oživené sta malovidlom Daleké mesto s minaretami Z tieňov vyčnieva — a tu chmúrami V dymoch požiaru zbudené vrany Bielym mihajú tu i tu krýdlom. Cuť piskot vtáctva — oheň šľahaný, vetrom, sa zmáha. — Ohňom zjedaná Strašnejšia nežli hrôzna pomora, Nežli pochodeň v bytoch satana, Svieti kozákom väža Bospora. —

"A teraz druhý!! Hej do zábavy! Dalej v nádherné predmestie grécke, Kde kupec kryje zlato venecké, ---Lež pamätajte, keď svit iskravý Pozláti nebo, na lode vrátiť! I priniesť veľa zlata z výpravy, Hrncom sa merať bude na bárke. -Kto sa diablovi dá prekabátiť A sa z krádeže nevyzpovedá, Ten nech pamätá: v Zmyji jančiarke Pät gúl sa kryje, patráz mu beda!" Už svitá — svitá. -- Ohne požiarov Hasly pred slnkom, — východ krvavý — Hľaďte pod mestom ľudu mrákavy, Či to sa blíži rota jančiarov? Zbrań sa ligoce. "Sadnúć po kraji I hrdlá zbroje zvrátiť do valov. Jestli sa sblíža, nech sto výpalov Privita spahov. — Bude bez boja! Biela koruhev vlaje v mrákave Poslovia nesú slová pokoja. ---To je kadidlo hetmanskej slave! Cujem jích tráby i rozdelený Huk súrm tureckých zvučný i divý, A v tlume mihá kolór zelený. To dáky Emir, pašaojšedivýcy GOOGIC Na rýchlom koni za nami kráča." —

"Co tam, Emire, od tvojho pána?" Emir pozdraviac nízko hetmana Rečie: "syn slnca i brat mesiaca —" "Hó!" — rečie hetman — "váš sultán starý Zbladnul sta mesiac pred tým požiarom, Jestli ta s dákym posiela darom Vďačne príjmeme sultána dary. --Lež pokial ja som v brehách Bosporu, Pokiał mám silné výboju práva, V daroch mať môžem právo výboru. --

Prvá je cerkev. — Jej však oslava Žiada si obraz, obraz túžbený. Jest v Carihrade obraz svätený Co ustavične roní slzami. -A keď ho človek v mori zanorí More hnevlive bije vlnami, Pení sa, hučí, striela i borí — I dotial šmiera, zúri i syčí, Až poslednieho neverca zničí. Lež to pre popa. — Počuj, Emire! Nech si tam mnisi válčia divámi, Pokiał mám šablu i čajky divé I hrad na Síči — král nad hradami, Pokiał tisíce môj rozkaz váža. Co mne tam obraz? — Obraz pre kňaza!

Počuj, Emire, moje družiny Zlata žiadajú čudného blesku! Nerodia krušce naše krajiny, Dnieper neplynie po zlatom piesku. --- . Keď tak orala ho flota táto Tážuc či zlato v jeho niet vode? Morom zaniesol on naše lode Až pod Carihrad — riekol: tam zlato! Päť tisíc mladcov tuná vesluje, Pán tvoj, syn slnca, je pán bohatý, Päť tisíc piastrov chlapcom vyplatí, Hetman mu svoju čiastku daruje. ---

Emire! . . . teraz dar pre hetmana, ---On nechce piastre, nie malovidlo -On videl pyšný palác sultána, V ňomž strachom bladý hladá úkrytu. --Kážte rozrúcať palácu krýdlo, Kozáci vezmú po skale z bytu A s tým sa vráťa. - Kde Dniepra vody Sta poklad skryjú to v pokladnici, -Každý ten kameň na hrob mi hodí, Vstane mohyla, pod ňou spočívať Bude si hetman, i sladko snivat, Že v čajke hrozí vašej stolici.

(Pokračovanie nasleduje.)

Starý mládenec.

Podáva Samo Samovič. (Dokončenie.)

Nový život, nové dojmy, nové okolnosti stvom a postavením. Vôkol hviezdy točilo sa vyrazily ma z dosavádnej koľaje. V hlučnom živote velmestskom pri spatrení toľkých nových vecí pominuly idyllické názory a celým zápalom mladistvého srdca hodil som sa v prúd. Niekedy v okamženiach samotnosti túžil som po tom, čo sa doma tak nerado opúšťalo, ale búrlivá každodennosť vytrhla ma z rozjímania. Aničku zapomenúť predsa mi nebolo možno a keď čas pomáhal zmazávať z pamäti jej krásne tahy, ostávala mojím strážnym anjelom čo postava neurčitých ťahov.

Môj principál Klatkay, spojený sväzkami rodinnými s mnohými prednejšími rodinami, otvoril mi prístup do salónov presporských. Spatril som život nový a na prvý pohľad objavily sa mi všetky blysky zlatom; v ďalšom priebehu rozoznával som zlato od pozlátky.

nosená svojou krásou, rodičovským bohat- podal som Mathilde rameno.

celé množstvo bludíc v podobe panských švihákov, užiadaných jednoho milostného pohladu, aby sa ním honosit mohli. ma, a podivno, po tak príkrom výstupe dostalo sa mi toho šťastia byť osloveným a čo starý známy predstaveným. Prijal som úctive ale lahostajne, vidiac, žeby o jednoho rada zvätšila ten záprah, ktorý v jej triumfovom kočiare tak hrdo si vykračuje. Následok lahostajnosti bol, že urazená ženská pýcha chtiac vôlu svoju na každý pád previesť, dala ma skrze svoju matku k večierkam povolat, ské povolanie vyznačením súc, nemohol som odopret. Dostavil som sa a po učinených povinných poklonách úmyslom mi bolo utiahnuť sa, cítiac, že som v spoločnosti veľmi pobočnou, ak nie najnepatrnejšou osobnosťou, Na jednej zábave videl som aj lásku z mo- ale Mathilda vytiahla ma z tichého úkrytu iích právnických časov - grófku Mathildu do hluku spoločenského. Umyslená zdržanli-Rejsky; skyela sa čo hviezda prvej veľkosti, vosť ustúpiť musela pravidlám zdvorilosti;

"Neobdivujete moju dobrú pamäť," oslovila ma, "keď som vás po dvoch rokoch v tak četnej spoločnosti poznala?"

"Príjmite moje vďaky, milostivá grófka," tak mi diktovaly naučené formulky, "obdivujem vás tým viac, že sa človek v mojom veku pod krátkym časom nápadne mení."

"Pravdu máte, meníme sa nielen v postave, ale aj v citoch. Niekdy s úsmevom, niekdy s polutovaním považujem svoju predošlosť; mnoho sa mi prihodilo, čo srdečne lutovat musím."

"Moje city sa tak rýchle nemenia a dva roky sú tak krátky čas, že som najmenšiu zmenu nepobadal," doložím dvojsmyslne, znajúc kam jej reč cieli.

"Vy ste stálejší, ale mám nádeju, že ma teraz v stálosti neprevýšite, a skončila rozmluvu a pridala sa inému kruhu spoločnosti.

V prvom okamžení nepripisoval som slovám jej mnoho obsahu, mysliac, že sú na kopyto iných v spoločnosťach užívaných nabíjané, kde sa často hovorí len aby sa hovorilo. Na iné myšlienky priviedla ma tá okolnosť, že mi Mathilda akoby naschvál vyhýbala. Ten jej skutok mohol mať stá príčin, ale práve to množstvo príčin dopúšťalo množstvo domnienok, z ktorých som si vybral a za neomylnú uznal, že Mathilda pre prílišné prezradenie svojích citov stráni sa ma, tedy jednoduchá ostiechavosť. Len pri rozlúčke obdržiac jedon milostný pohľad pozvala ma k častejšiemu navštevovaniu jích domu, čo matka, naučená vyplniť i tú najnesmyslnejšiu žiadosť svojej jedináčky, ochotne potvrdila.

Bola to noc po zábave! Obrazy stráveného večera v divnej smesici mihotaly sa mi, z ktorej jediný bod zjavil sa mi v úplnej žiare, a to bola krásna Mathilda. Pobočné obrazy sa potratily, ostala len ona sama. Co to? pri nej pozorujem druhú postavu, závodiacu s ňou. Poznal som a nechcel poznat, slyšal hlas jej, ale milostný pohľad Mathildin zaujal zrak i sluch môj. Závodily dlho, až krásna Mathilda vrelý bozk vtisla na ústa moje a ja zavrel ju do náručia — tá druhá postava zmizla.

V radostnom rozochvení otvorím oči. Bol to sen - lež čo si mladá krev všetko ne- ale, aby ste ma na budúce v tejto viere udržali.

pribásni? Včerajšie slová znely zvučnejšie v ušiach mojích, videl som sa byť ľúbeným, ľúbil som i ja. Hlavnia túžba bola včerajšiemu povolaniu zadosť urobiť.

Vyhľadel som si primeraný čas a nesený na kriedlach lásky pospiechal slub zaménit. Oznámenému dostalo sa mi bezodkladného pripustenia. Mathilda zabudla na včerajšiu ostiechavosť. Prvá návšteva dlho netrvala, ale zo srdečnosti matkinej a dcérinej zatvárajúc, pohnutým som sa byť cítil podobné návštevy častejšie opätovať. Darmo som čakal na príhodné okamženie, môct srdce moje Mathilde otvorit, ona rozhovor uviedla vždy do každodennej kolaje, len pri spomienke zábav, keď moja kráska zo žiarlivosti naproti rovesniciam ostré výpady na jednu-druhú stranu robila, aby som náklonnosti mojej k nej kolko tolko výrazu poprial, povinnosťou mojou bolo: jej prednost za nepochybnú vyhlasovat.

Túžil som po okamžení, kde vysloviac hlbokú lásku moju, z úsť vlastních Mathildiných blaženosť opätovanej lásky vyzviem. Po zábave u vyslanca N., na ktorej som pritomný nebol, bola pri návšteve mojej Mathilda samotná, ale zdalo sa mi rozladená. Zdanie ma neklamalo; po privítaní nasledovala zkúška:

"Znáte, že včera bola zábava u vyslanca N.?" "Znám," odpovedám s podivením.

"Znali ste i to, že som ja povolaná bola?" "Znal."

"Prečo ste vy nebol tam prítomný?"

"Preto, že môj principál v nebárs dobrých pomeroch žije s vyslancom N."

"Vám je tedy viacej vrtocha pána principálova ako ja?"

"Aká to otázka, milostivá slečno? Kto mi je prednejším nad vás? možno, že to neznáte, moja nespôsobnosť nedopustila mi vás o tom uvedomif, ale, keď zdáte sa pochybovať, zaprísahám sa, že každé slovo vaše je mi rozkazom, a čoby mi život obetovať prišlo, vďačne ho obetujem za vás!"

"Odpustte, nechcela som tak hiboko zasiahnut, presvedčená o pravdivosti slov vaších, musíte šetrnejším byť naproti mne a nedať sa | celý večer darmo očakávať."

Už som bol v záprahu a na vďak zapriahnutia pobozkal podanú mi okrúhlu rúčku.

Kruh zbožňovateľov o jednoho sa zväčšil a bol som jedným z najoddanejších. Zdalo sa mi síce niekdy, akoby jiný bol nado mňa vyznaćený, lež jedon pohľad a chlácholiace slovo vypúdily žiarlivé myšlienky. Spojil som i otcovu i moju theoriu o zdarnom manželstve v jedno, povetrné zámky jedon druhý striedaly, hviezda nachodila sa v zenithe. Ruch od krátkeho času v paláci grófa Rejského panovavší nedala mi prílišná zaslepenost spozorovat, až sa nie len verejne hovorilo, ale matka mi predstavila Mathildu čo verenicu grófa Alfréda Vadóczyho. Očakávali blahoželanie; krásne blahoželanie mohlo sa zo srdca zúfalosťou naplneného vyprúdiť! Na štastie naučily ma vyššie spoločnosti aspoň čiastočne oblušiť hlas srdca; nedal som sa zachvátiť náruživosti. A keď som sa i tej nezdvorilosti dopustil, že blahoželanie vystalo, po krátkych poklonách završil som osudnú návštevu, zanechajúc matku zadivenú a na tvári dcérinej posmešný úšklebok.

V Prešporku viac stania pre mňa nebolo. Dal som na vedomie principálovi, pravda s vymyslenými príčinámi, môj nezvratný úmysel, odísť domov. On ma presvedčoval, prosil a keď všetko neprospelo za dosavádne chatrné služby odmenil sa mi tým, že v najbližšom stoličnom shromaždení na jeho odporúčanie bol som za stoličného prísažného vyvolený.

Chýr zo stoličného shromaždenia doletel pred príchodom mojím do rodičovského domu, opustenie Prešporku neprekvapilo rodičov mojích, ktorí ma už videli na prvom stupni schodov vedúcich — aspoň dla jich túžby na náramnú výšku slávy. Jich radostné city nebolo mi možno opätovať, miesto zahojenia jednej rany, otvorila sa mi aj druhá. Bola to ohromujúca zpráva o našej škole, trpký pre mňa obsah jej bol: pani učitelka v tej nemoci, v ktorej som ju zanechal odobrala, sa na večný odpočinok, pán učitel opatrovaný svojou dcérou len polrokom prežil svoju panej; táto sa mi známa videla. Predstavila

manželku a osirotená Anička po prečkanom smútočnom roku vydala sa za učitela Radslavického. Komu robiť výčitky? Anička nebola slovom zaviazaná mňa dočkať, otec môj dla svojho pomýleného pochopu len moje štastie mal pred očima, keď hľadel roztrhnut sväzky moje so školou. Či sebe? nemožno! ja som s radosťou pospiechal domov, aby som pri Aničke zapomenul sklamanie. Sklamanie? Kto ma sklamal? Matilda v svojom chovaní a rečiach neoprávnila ma k tak vysokým nádejám, aké som si sám nastaväl. Sám som jej penukol aj život môj, ona mi dopriala miesto v jej sprievode pri zábavách. Keď to slovo "sklamanie" ďalej rozberám, má ono ešte bolastnejší význam. Kto pred odchodom mojím bežal ako bez duše do školy a tam vynútil slzy z očka Aničkinho a potom obdivoval to panovanie citov, ktorého sám schopný nebol? Moja vina, moja najvätšia vina. Ci sa znovu hodiť do prúdu hlučného života? nie! ten ma oklamal; či samotou trápiť a moriť sa? nie! to by bolo nechlapské; prichytil som sa s celou zúfalou silou do prác povolania, --- darilo sa mi, schopnosti a usilovnosť vydobyly mi všeobecnú dôveru.

Rok 1848. našiel ma čo služného. Moji prešporskí rovesníci vývodili, námi vtedy hlásané myšlienky našly cestu do života. "Volnost, rovnost, bratstvo" bol nápis zástavy našej, volnosť, ktorú každý "mimovolue" prijat musel, rovnosť pred zákonom na papieri, bratstvo, ale z bratstva bol vytvorený, kto smerodajných nezveleboval i v pokleskoch jejich. Nepriatelia vlasti museli zahynúť, aby vlasť v pokoji požívať mohla svojho blaha. "Jedna reč" preč s tými, ktorí natískaním svojích rečí rušiť chcejú jednotu vlasti. Všetky tieto výrazy boly mi bežné a čo orgán stoličnej správy musel som bedlivým zrakom sprevádzať rušiteľov naších samospasitelných myšlienok. Medzi poznačenými bol aj učiteľ Radslavický. V noci, keď najlepšie spali, vrátili sa moji lapaji do tichého príbytku a z náručia manželky pri horekovaní dietok vytrhli Radslavického a priviedli do väzenia.

Ráno oznámená mi bola návšteva jednej

sa mi čo manželka uväzneného Radslavického. Div som z nôh nespadol. Roky tomu, čo som za utlumenú držal náklonnosť moju ku Aničke a len jedno okamženie v jej prítomnosti rozpálilo zaniklú náruživosť. Ale povinnosť je na predňom mieste, ja som slúžny, ona prosebnica — preč útle city.

"Ráčte ma uvedomiť o žiadosti Vašej," oslovil som ju, premohúc slabosť.

"Môj manžel, ako ráčite znať," odpovedala tichým hlasom, "včera bol uväznený. Ani on, ani ja nie sme vedomí takého priestupku, ktorý väzením trestaný býva; musí byť nejaké nedorozumenie. Úctive vás preto prosím, ráčte dať vec vyšetriť, aby môj nevinný manžel netrpel."

"Nedorozumenie ani do reči prísť nemôže; váš manžel uväznený je pre poburovanie. On je poznačený medzi rušiteľmi krajinských poriadkov, bol čitateľom, rozširovateľom slovenských časopisov, tedy burič proti jednote reči vo vlasti."

Jedna slza zaleskla sa v oku krásnej Radslavickej; v tejto slze čítal som výčitky. Pálilo ma, že úradnia moja prísnosť jej slzy vynútila; ale nebola to slza žiaľu nad uväzneným manželom, ale nadomnou, čo zaslepeným vykonavatelom nespravodlivých rozkazov. Keď slzu zatlačila odpovedala na moje slová:

"Dosiał som neverila, że milovanie materinskej reči je priestupkom proti zákonom Iudským, keď zákon Boží ho nebráni. Môj manžel je tedy vinný, miloval úprimne reč svojho Iudu, má trpeť; sama už zostanem s mojími dietkami, odkázaná na milosrdenstvo cudzých Iudí, ktorí väzňovu manželku odháňať budú od svojích dverí. A keď vyhladovelé deti pýtať budú chleba, nasýtim jich rozprávkou o tom otcovi, ktorý preto trpel nielen sám, ale aj manželka a dietky jeho, že Bohom stvorenú reč svojho Iudu miloval!" zakončila slzami uduseným hlasom.

Ďalej mi nebolo možno vydržat.

"Nerozrývajte ďalej rany srdca môjho!" zvolám trasúcim hlasom; "váš manžel dostane svobodu, a čoby ho celý svet obviňoval, prepustím ho. Vaša šlachetná mysel je zárukou jeho nevinnosti."

Vďakyplným zrakom pozrela na mňa a keď pre plač slova najsť nemohla, podala mi ruku a vzdialila sa.

Na moju zodpovednosť bol Radslavický z väzenia prepustený, ja ale, poneváč sa mi dostalo napomenutia k väčšej prísnosti a ukrytého zazlenia, vzdal som sa úradu a zaujal otcovský majetok, zväčšený dedictvom po mojom strýcovi.

Manželia Radslavickovci prekvapili ma svojou milou návštevou, vzdávajúc mi vďaky za môj - ako oni hovorili - šlachetný skutok, dovedúc sebou i dvoje zdarilých dietok, Janka a Aničku. Bolo to skákania, kriku, pre mňa neslýchaná, ale milá zábava. S radosťou som zadosť urobil jích pozvaniu a vrátil milú návštevu. Potom častejšie vracal a vracal, i keď ma oni nenavštívili; u dietok zaslúžil som si zabávaním a donášanými darčoky meno "strýčko." K závideniu bolo šťastie a pokoj domu Radslavického, nie pre oplývanie bohatstvom, lebo toho tam nebolo, nie pre skvelé postavenie, lebo ktožeby to hladal u dedinského učitela? ale pre prísne plnenie povinností verejných i súkromných, pochádzajúce z čistej studnice lásky. Radslavický bol šľachetný muž; poznajúc v svojej manželke všetky cnosti ženské miloval ju čo svoj najdrahocennejší poklad: Anička milovala jeho a ja čo nerozlučitelný člen rodiny zohrieval sa na úslní tejto obapolnej lásky.

Mnohým na dcéry bohatým otcom a pani matkám neľúbil sa môj panický život; chceli ma na silu oženiť. Keď vábenie neosožilo, chytily sa jazýčky do klebetenia, keď sa klebety minuly účinku, premýšlané bolo medzi poháriky, ba i vážne o vymretí starodávneho šlachtického rodu Khnassko z Kňažkovej. Všetko darmo — kde najsť spoločnicu, ktorá by sa Aničke vyrovnala?

Roky sa míňaly, čierne vlasy začaly sa srieniť, nádeje mamičiek prestávaly a mne sa dostalo názvu starého mládenca. Čo starý mládenec trávil som veľkú čiastku života a tak aj dokonám. Vypovedal som vám celý život, aby ste neodsúdili aj vy toho všeobecne odsúdeného "starého mládenca."

To bol obsah naleznutého listu.

Žial junáka.

S Bohom buď, s Bohom buď Ty drahá mať moja! Veď ti berú syna Do krutého boja.

S Bohom buď, s Bohom buď Otče môj šedivý! Volá ma od teba Pokrik vojny divý.

S Bohom tu ostávaj Milá frajerôčka! Snáď viac neuvidím Tvoje čierne očká.

S Bohom buď chalúpka! Na vysokej holi; S tebou sa rozlúčiť Hoj! jak ma to bolí!

Rád by som ja zomrel, Život obetoval, Kebych to za teba Rode môj bojoval! Nech by sa na večnosť Perny mi zavrely, Keby reči mojej Zvuky voľno znely!

Ale že za cudzé Zhyniem v cudzom poli: Oj! to ma, len to ma Nevýslovne bolí!

V čiernu zem červená Krv sa mi vyprúdi, Zhyniem zabudnutý Od sveta, od ľudí.

Mnohý kvet poľany, Hole naše kryje; A predsa mi nik z ních Veniec neuvije!

Mnoho pevných žúl má Kriváň krivohlavý; A predsa mi nik z ních Pomník nevystaví.

Oj! krušný to osud Slováka junáka, Až sa ho to jeho Smelé srdce laká!

Dumka.

عورده مع يعي

V kradne nekedy cit v dušu sa moju, Cit, jaký nemá ten pozemský svet, Ukolísa ma k sladkému pokoju, Prinesie dumky, jakých tu dolu niet.

Oku pomaly tratia sa predmety; Ku sluchu viacej nedoletí hlas; Duch sa poberá preč v ďaleké svety: V prešlý, prítomný i v budúci čas.

A sta vo venice deva kvety sberá, Kvety najkrajšie, ktoré nivy dajú; Tak z prešlých časov duch môj si vyberá: Čo dobré, veľké, pekné ony majú.

A z toho veniec uvijem si krásny, A dumám o ňom, dlho sa mu divím A duch môj celý od neho úžasný, Ťažko on lúči z vznešených sa vidín. A keď z úžasu v času prítomného Smutne tonúci beh duch môj preletí; Oj! i tu najde on si dač' veľkého, Čo k nemu milo, dojímavo vetí!

Oj! a budúcnosť! neprichľadné nivy Čarovno-pestrým kvietim popresiate, A duch môj tak rád letí v kraj ten snivý, Dlho tam nosia krýdla ho rozpäté.

Čo v minulosti, čo v prítomnom čase Našiel veľkého, čo ducha povznesie: To v budúcnosti kraji najde zase, Z nádeje sa tu v skutočnosť prenesie.

Tak čo aj len sám dumať v chyžke sa zdám, Čo aj celý svet zdá sa mi zavrený, Predsa ho celý prod duchom mojim mám, A celý je on pred mnou otvorený. —

Bohuznámy.

Vlkodlak.

Svietiace hviezdy nám vyhasili, Mrak oku závoj prikladá, Dravci dostali smelosti, sily: "Uskoč za prah chasa mladá! Ešte sa okná rodného domku Ziaria svetlom na kozube: Neboj sa kriku, hrmotu z vonku, Utúl sa sem môj holube!"

Však vietor sfúkne ohník z kozuba, Iskry švihnú poslední jed A matka hľadá svoje holúbä, Lež dieťaťa len niet a niet; Pohľadá všetky súsedné domy, I tam len krik a plač a ston, V celej osade samé pohromy ---Matkám zvoní pohrabni zvon.

Hen tam na bralo uprite oči! Ci poznáte pekla kvety? Ako si zobák ohavný močí V krvi vaších vlastních detí? Ako pije krev, čo z vás dostaly A vlastnej jím do žíl dáva, By z ních vzriastla, čo aj pomaly, Jemu podobná ohara!

Kedy bude ten hrtan pažravý Krvou vašou naplnený? Kedy sa váš strach, večné obavy V radosť nádeje premení? Len keď železná ruka osudu Stisne ten hrtan pažravý: Vtedy svobodne dýchať si budú Svobodní synovia Slávy!

Samo Samovič.

Tak s klavirom ako bez neho.

عو مص بعد

Už je to len predsa všetko márnosť na chcú aby som jim veril, že boli okúzlení! tom svete. Poslali mi známi svetlokresbu (fotografiu), na ktorej sú v hromade zobrazení. Ale čože, neteší ma!

Keby jim len nebolo napadlo s takou pozornostou klavír do svojho stredu prijat a dať ho spolu s jich jináče veľmi váženými osobnosťami zvečniť, môže byť, žeby ma viac tešilo.

Keby, keby!

Keby jim len nebolo napadlo — a hlavne to keby jim nebolo napadlo, chcet na tej svetlokresbe vyviesť originálny kúsok, tak by moja blaženosť bola dosť úplná. Ale oni chceli vyviesť niečo kremobyčajného, originálneho, tak mi napísali vlastnoručne čierne na bielom, čím som vraj každého okúzlil na klavíre. A mám teraz dokonále nadelenie!

Ako každý videt môže, na tom obrázku jest niekolko pánov, paní a paničiek. Ja by som nič nemal proti tomu, že je tam i niekoľko paničiek. Ale ako to má človek pokojne a trpelive preniesť, keď mi tí páni vlastnoručne napíšu, že som jich okúzlil "sprisahaním z Hugenottov," - keď viem dobre, že za ten čas, čo som ja na klavíre prednášal to sprisahanie — bodaj sa nikdy nebolo spáchalo, keď som tak pri ňom pochodil — jedon

A tie panie a paničky, či slečinky?

Tie napísaly, nakolko znám posúdiť, pravdu! "A" — myslíte si vy — "predsa sa netešíš, ty nevďačník?"

Poďakujem sa ponížene!

A ten klavír, ktorý tam majú medzi sebou, jiste má môj vyobrazovať! Ale proti tomu sa ja čo najrozhodnejšie ohradzujem; ja mám klavír vždy v poriadku, a tomuto ešte i na svetlopise vidím, že je rozladený!

Ako vidíte, som hudobník. Bol som v hlavnom meste dosť hľadaným, mnoho učedlníkov zasvecoval som do chrámu tohto umenia. Bol som ale slabý na prsia.

Môj lekár potešil ma raz tym, že na teraz totižto ako ja nezomrem, jestliže pilne zachovávať budem jeho rady a predpisy. Ináče ale že podobná záhuba pře býva i smrtelná. Prvé bolo, že ma vyslal do hôrnych krajov. Šiel som na Slovensko; veď viete, že tam viac bôr a vrchov, nežli rovín. Tam ma môj lekár, ktorý mimochodom buď rečeno, je môj priatel a národovec, listovne navštevuje.

Bola jar, keď som na hôrnaté Slovensko dorazil. Rád bych sa bol dostal na blízko majstra hláholov, pôvodcu "Tatranských Sokodruhému asi 20 meríc ovsa predávali. A ešte lov," ale nebolo možno. Ďaleko od nebo v po-

Digitized by

horskej 'dedinke bývam, v kraji romantickom, horami a lesami ovenčenom, riekou prebrázdenom, potokmi oživenom, kvetami okrásenom, rosou operlenom.

Keď som z cesty okrial, ohliadol som sa okolo.

Býval tam jedon pán nadlesný, i jedon majiteľ mlynových závodov. Pán nadlesný nehľadal síce, ale bol stredom sústavy nášho sveta. Pozoroval som síce u jednej pani veľkomožnej, žeby ona rada bola bývala, aby sa sústave tamejšieho sveta točila radšej okolo jej pána manžela, nežli okolo nadlesného.

Pomocník pána učitela mi ale povedal, že som planý hvezdár, že som zle a chybne vypozoroval, lebo tá pani chcela a chce vraj, aby sa tá sústava nie len tamejšieho sveta, ale celého — a ani nie okolo pána, ale okolo nej samej točila. Tento opravovateľ môjho hvezdárstva bol pomocníkom tamejšieho starkého učitela, nedávno z praeparandie vyšlý človek, ztelesnená theoria.

O starkom učitelovi posmeškovali úradníci z panských závodov, že v geografii svojej vynálezky Cookove zanovite do povahy nebere. A čo sa týka jeho astronomie, že naskrze nezná pochopiť, akoby slnce, mesiac také telesá boly ako zem, a nie len ako tanier, alebo najviac ako mysa drevená, na ktorej pán závodník krája pečenú hus; hviezdy žeby boly väčšie ako gombíky. Posmeškovali darmo. Vtipček ten niekde v nemeckých starodávnych novinách našli, a poneváč ho chceli upotrebiť, preto hľadali, na koho by sa hodil, a starý učiteľ prišiel jim vhod. A s tým dokázali, že akby Constantin Englizzen nic, tak by ani oni neboli vynajšli púšny prach. Lebo volili velice zle; pán učiteľ pri všetkej svojej skromnosti bol chlap na mieste, inakší ako preučený pán pomocník z praeparandie, ktorému prichodilo ešte mnoho ráz otvorit očko, kým by bol videl beh sveta tohoto a naučil sa, že sa to každá vec nepočína s "valamint" a ani nekončí s "a szerint."

Ku spomenutým už dosial osobnosťam pridajúc ešte panie a slečny, tedy je svetlokresba hotová až na klavír, o ktorom neznám dobadať sa, čí je?

Ku svetu tomu patrili ešte i susedia rolníci, ktorí mi tiež naklonení boli, a len tomu sa veľmi divili, že keď som jich raz videl s pluhmi pracovať na poli, ako som sa jich mohol opýtať: "ako sa jim orie?" keď neorali, ale — úhorili.

V lete mi znamenite šlo. Ale po kuse prišla zima. Neštebocú vtáčky, spevu nepočuť, iba čo ja monotonne zívam. Ticho, ticho, len kedys nekedys vrany kvákajú. A i na tých musím sa hnevať, lebo veľmi nedbalo svoju i tak neslavnú úlohu spievajú. Mnohoráz na miesto čistého "kva" z nedbalosti "kvra," ba i "kvrcha" nôťa, ako čoby jich žiadno hudobné ucho neposlúchalo.

Leje sa cievkami. Ja zívam po týdni ako pred týždňom, a žiadna beseda, ani ples, ani nič. Ja zívam po mesiaci ako pred mesiacom, a len žiadno divadlo, ani večierky, ani priadky, ani nový concert, ani nič.

Hrúza! hrúza!

Býval som u kováča. Mal úhladný domček a v ňom prepustil mi chyžku. V lete to bolo príjemné bývanie, kým z blízkeho hája účinkoval na útraty najvyššieho panovníka vydržiavaný orchester slávikov, drozdov a iných štebotných spevákov. Ale ten zakončil rýchlo svoje pohostinné prednášky a zostalo ticho. Ticho a slepo. Ani len výhľadu nebolo. Hmla, ako čoby si z mecha, ale ani nie múku, ale len popol sypal.

A ešte váhal som dopraviť si klavír.

Myslel som, že sa politikou zabavím. Ale som schodil. Všetko bolo dobre, kým som hovoril, že sú časy plané. To uznal každý. Keď som ale dôvodil, že takéto a onaké sriadenie by mohlo odpomôcť biede, tu sa všetci unisono oborili na mňa, že nie, a že sa to len vtedy stane, keď urodí sa hodne, ale hodne — zemiakov! S takými politikmi koniec politike!

A ešte som nemyslel na dopravenie klavíru. Šiel som sa vyraziť do výhne. Pán majster bol dakedy vojakom, tak dosť vyrazenia.

Keď rozprával, praskol na nákovu a popľul do rúk a začal: "letí vraj guľa a vytrhne vedľa mňa taký rad, ako odtiaľto až do...." Pán majster zase popľuval ruky, a ja som mal času rozmýšľať, že či tá guľa nevytrhla taký rad, ako odtialto až hen do, na dobrých pädesiat krokov vzdialenej stodoly. Ale som sa predsa mýlil, lebo nevytrhla až do kolesne, ale do mesta, ktoré len tri hodiny cesty vzdialené bolo.

Ej to je pravda, keď si pán majster zaluhal, to stálo za to; nenamáhal sa darmo, ale odvalil to že radosť poslúchať.

Ja myslím, že od týchto čias rozhodne započalo sa lepšenie mojich pŕs.

Škoda len, že pán majster mnoho toho nevedel, že som už o týdeň všetko znal, čo pán majster ako vojak i nevojak zažil. Potom som sa zas len nudil, ako predtým.

V svojom zúfalom postavení napísal som list priateľovi doktorovi, aby mi klavír poslal. O týdeň stál pred mojimi dvermi, ale nemýlte sa, nie priateľ doktor, ale klavír.

S pomocou susedov zložil mi ho hned domáci pán. Pri tej príležitosti mi on dokázal a preukázal neohraničenú ochotu a podporu. Nie dosť, že ho — ten klavír totižto — do poriadku zložili, ale ešte i vtedy, keď som ja klúčikom naprával strany, znechutila sa mu moja nesporá práca, ktorá dľa jeho náhladu s takým ničím, ako bol klúčik, ani sporšou byť nemohla, a preto mi s velkou ochotnosťou ponuknul všetky svoje mlatky i perlíky, i kliešte, i mechy vari a nákovu.

Susedkom som v radosti dal peňažné zprepitné, oznámiac jim čo najrozhodnejšie, že všetko spoluúčinkovanie pri oldomáši zo svojej strany odopieram. To jim nešlo do hlavy. Opovrhnút sklenkou, keď i tak viac už nić nestojí a zaplatená je — ten čin si nijako odôvodniť neznali. I zostalo to navždy v jich očiach pohádkou nerozlúštenou, následkom čoho zostal som v týchže jích očiach dajakou nábožensko-rozkolníckou pohádkou.

Keď bolo všetko v poriadku, čiahol som do strún. Bál som sa, že ma už belduch hudby opustil, že chorá hruď nebude môcť vydychovať oheň kúzla. Lež nie! Z klavíra lialy sa zvuky, že sám žasnem. Hneď tklivo mäkko zavznely hláholy, hneď prísno pevno valily sa ako krok osudu. Zpomienky a odhodlanosť! A mier povedomia ako okean balzamu oboje do seba utápäl! Bola to jedna z mojich najlepších improvisácií!

Mal som i publikum. Lud môj totižto, ktorý ako klavír viezli, hneď sa upozornil a sbehol, že či to vraj mŕtveho nevezú, lebo potom by vraj kamenec s búrkou zbil chotár. Poneváč ale pán majster a pani majstrová hlavne poskytnúť mohli dostatočné uspokojenie, ľud môj tedy nerobil žiadne ďalšie prekážky, ale radšej sa postavil do susedovej stodoly a očakával veci, ktoré prísť maly.

Tešil som sa, že ma práve pri podarenej hudbe poslúcha môj lud. Keď som dokončil, vyhliadol som oknom, ako asi zavládla nad nimi najväčšia sila môjho umenia!

Hu Apollo a všetkých deväť múz!

Stárež odišla. A mládež na toku tancovala, akoby cigáň hral ten najodranejší čárdáš; pri ozonoch nadzemských mojej umeny tancovala, že len tak slama lietala ponad ňu!

Hu! jedonásť Apollov a devädesiatdeväť múz! —

Už lud môj nebol viac lud môj, ale len susedkovia. A pohanenie toto dobre som jim naznačil. Počkajte, susedkovia, to vám draho padne, to ste pomstu umelcovu vyzvali na seba!

Onedlho jich zastihla!

Prišla jich hŕba ku mne, abych jim zahral. No to ste si zle poradili, myslím si, a čiahnem do strún, a tou najprefíkanejšou zatvrdilosťou hrám tie najotrepanejšie a ordinárne melodie. To vám za kolesňu! A hral som tak za hodinu, aby dobre pocítili ukrutnosť urazenej umeny! Bola to za pomsta! len len, že sa mi nepustili do tancu v chyži!

Takmer všetci z tej svetlokresby ma navštívili po príchode môjho klavíru. Hral som jim niektoré sonaty a z Fidelia od Beethovena. Ako prestanem, poslucháčstvo moje bezdyché. Či ušiam, očiam verit?!

To som neočakával!

Kto zná pocítiť moc hudby, ten najiste zná ako mu po čas hláholenia velikosti zvukov hruď pije jejich čarodejnú moc, že-zabúdať sa zdá na život a nedýcha. Pravý umelec kúzlo toto uzná za šťastnejšiu odmenu svojich námah, nežli deväťsto toliarový honorár za večer.

A mojim očiam ako verit? Hoj, také oduševnenie, aké zavládlo u mojich známych,

nevidel som ani v hlavnom meste. Viac nežli klavíra. A vždy pri tažších taktoch jasnela som žiadal.

Bol som blažený dosť dlho. A keby tej stienky pad klávesami nebolo, snád na veky. Neštastná stienka, nešťastná svetlokresba!

Hral som to neštastné "sprisahanie z Hugenottov!" Obyčaj moja je v hre celkom hudbe prednášanej žit - ako to i prichodí. Ale vtedy som neštastnou páhodou pozrel na tú stienku nad klávesami. – Nešťastuá stienka je tak hladuško vyleštená, že sa na nej dejú všetky tie optické zjavy, čo i na obyčajnom zrkadle. Tak vyobrážala sa na nej s úžasnou určitosťou celá za mnou sediaca spoločnosť. Ale ako! V rákoši dobre plúca nevydujú! A ja potom bezdychost odvodzujem z úchvatu a oduševnenia!

Bol by som haed pretrhaul hudbu a o odpustenie prosil za prekážanie v ovsíkových kšeftoch, to bola prvá myšlienka. Ale neurobil som to. A prečo? Bola tiež nešťastná stienka na prícine.

Len sa v tej stienke zajasaly dve tmavé očká, ktoré na rákoši nebraly podiel. očká boly pod alabastrovým čielkom, milo ukrytým havrannými kaderami. A toly nad líckami ako lalija, a perami ako jahoda. Medzi a pod nimi z čiastky bol noštek na lúbanie a briadka na -- zjedenie.

Jedným slovom, čoby z tých najnudnejších byrokratov a filistrov záležajúca vyšetrujúca komissia prišla, predsa by sa tie články hodné ľúbosti plného obdivu, konštatovať musely čo vlastnosti krásnej slečinky.

Ja som nevolal žiadnu podobnú kommissiu s protokolom. Mne dostatočným bolo to, čo videly moje oči.

Ale nie dost. Ja som videl krásnu slečinku nie len že nebrala účasť na rákoši, ale i s účasťou sprevádzať hru moju! Kedykoľvek podarene predniesol som niečo umeleckejšieho, tažšieho, vtedy vždy jasnela jej krásna tvárička v blahonosný úsmev!

Hral som!

Ale nie len to. Kolkorazí sišla sa ctená spoločnost, prišla slečinka tiež, a sadla si na obvyklé miesto. A koľkorázkoľvek rozkrákorila sa pri mojom hraní ctená spoločnosť do zádychu, neodvrátila kráska oko od môjho bola.

v úsmev.

Strojil som sa odmeniť svojej hudbymilovnej poslucháčke, a pravdu vyznajúc, myslel som, že i obdivovateľke. Znajúc, že ona pozorne a nadšene sprevádza hláholy hudby mojej, zabúdal som na to, že mám okolo seba rákoš vystrájajúce tvory. Jej a pre ňu som hral. Ostatných nebolo pre mňa. Videl som v oku duše svojej jej zápal, jej súcitné srdce. A obrazotvornosť tvorila mi krásne ráje budúcnosti, ak Boh dá, pri nej, s ňou. Onedlho vyviedol som skladbu, akú uznal som za najprimeranejšiu jej citom. A v skladbe vyslovil som len jej zrozumitelné city svoje. Dosť skoro bolo to všetko hotové. Pracoval som s dušou, zápalom, nadšením. City srdca môjho prelievaly sa v sladké zvuky hudby. S netrpelivosťou čakal som deň, v ktorý ma ctená spoločnosť opäť poctí prítomnosťou svojou, opäť sa narákoší, a krásna, duchaplná tvárička zase zjaví sa na stienke, hudbu moju jediná posláchať bude, a na odmenu miesto cudzých skladiob, jej vlastný, jej venovaný k**u**s počuje.

Opisovať rozpoloženie ducha môjho, v ktorom očakával som čis príchodu mojich ctených známych, je vec nemožnosti. Len to viem, že varioval som na sto, jestli nie tisícoraký spôsob tú otázku: či i ona príde? --Summa summarum, podujímal som mnohé nemožnosti, kým prišiel ten čas určený, kde som celý blažený sedel u môjho klavíra, a na stienke nad klávesami v nekonečnej radosti pozoroval som, ako ona barví sa milou tváričkou a do vytrženia jasajú jej temné očká.

Tými najnádhernejšími hláholmi hladel som naladiť jej pozornosť, a zachytiť do skladby jej venovanej. Už čiaham v nekonečnej vôli...

"Nože z Becthovena niečo, prosím Vás" zavzneje jako úšklabok pekla učitelovho pomocníka hlas, a to ten jistý hlas, ktorým hovorievať zvyknúl, keď absolútne nič nemyslel.

Div že som nevyskočil. Pokazil mi tak velikánsky úvod. A viem, že slečna tak bezdycho hladela na klavír, akoby predtušila Digitized by Google

I jináče som mal na neho zvrchu. Nie len že ma mrzieval s filisterskými theoriami, že to až policajne zakázano, proti ktorým žiadne dôvody neosožily. A konečne len vše chodieval s Beethovenom, a neotváral uši, keď som hral. Ja som sa z počiatku tešil, že z tak čistého zdroja rád požíva hudbu. Ale čo sa nestalo?

Hrám ja raz zdlhej chvíle ordinárny marš, bez ladu a skladu trieskajúci. A pán pomocník len začne o dušu chváliť Beethovena. Pozerám, čo sa tomu človeku robí? si myslel, že všetko čo trieska, plieska, vrieska, je dielom Beethovenovým. Taký on bol znalec hudby!

No teraz si ty mne prišiel v čas. nepovediac naplnil som celý dom treskom, ba i celú dedinu, ako čoby Turci išli, alebo vojakov odberali, a potom obrátil som sa k nemu.

Vedel, že sa ho zpytujem, čo za výčin urobila moja prednáška. Následkom toho zdĺžil tvár, a hlasom takej opravdivosti, ako čoby ste mu do kliešťov zasekli ucho, zvolal skrúšene: "Oh Beethoven!"

No dobre, tak ti treba, smial som sa v duchu. Lebo som mu žiadneho Beethovena nehral, ale len z dobrej duše trieskal a plieskal, len tu i tu pohladkal, aby predsa dáky lad a sklad malo.

To mu bolo za všetečnosť!

Ale, aby sa zase nenamyslel na niečo, skoro reku do slečninej skladby, aby neunavila sa cudzými vecmi. Rýchlo vierily zvuky, rynuly hláholy, zavznievaly šumy, a úvod zase bol hotový! Strojil som sa len s najväčším výrazom započať.

"Ach nože "dies irae!" napadne na neštastie pánu nadlesnému. Fuč bol opät krásny úvod.

"Akurát, dnes ako zdá sa ani jinšie nebude, len "dies irae" pomyslel som si v duchu, a hral som žiadaný kus. Popredku som vedel. že očakávaniam pána nadlesného neurobím zadosť. Na klavíre nemožno trúby a bubny nahradit, a bez týchto "dies irae" je bez ceny.

Bál som sa, že všeho dobrého do tretice i teraz sa vyplní, keď som po tretíraz hral úvod do skladby venovanej slečne! Ale nie! ten hlások, čo tak odušcynene šeptal susedke:

vítazstvo! započal som i skladbu bez dalšieho vytrhnutia.

Celou silou umenia viedol som krásnu poslucháčku, lebo len jej a pre ňu som hral, do skladby. Následkom toho tak som bol zaujatý s úvodom, že som ani nepozrel na stienku nad klávesami, až potom, keď som už samú skladbu hral.

Nuž tak tedy som pozrel!

O beda! ešte ma i to očakávalo?

Jedna dobre zralá slečna, ktorá vo troje znala besedovat súčasne, preniesla na moju poslucháčku pole svojho účinkovania, a prisadla si ku nej. Či vari ju mrzela jej pozornost? Oh to hroznejšie nežli som očakával.

Ale truc na truc niekomu, nepretrhaúl som za to prednášku. Keď i nepovšimnuto odznejú moje hláholy, nech! aspoň odznejú slávne! Znely veličensky. Na stienku som nepozrel, tej som dal predbežne výhosť, načo mi bola, abych v nej videl svoju -- porážku? Abych videl ako pozorovateľka moja počúva na miesto hláholov mojej hudby suchoparnú rozprávku zralej slečny? abych videl, ako slečne odpovedá a nie viac mojim hláholom tým známym nadšením? - Veď i tak bol žial môj áplný. Ale hral som navzdor žialu poslednou vládou, veď som bol presvedčený, že si hrám labutiu. --

"Ah krásne, utešene...!"

Bože, čo som to odrazu počul? Ten nadšený hlások, čo to vravel, nebol ničí jinší, len mojej krásnej pozorovatelky. Nevidel som síce v stienke ten hlások, ale znal som ho dobre, ani a v druhej prázdnine.

Nebol bych veril, že to pravda, kebych nebol pozrel na stienku. Tam som videl, ako pozorovatelka vždy napnuto hladí ta, zkadial sa vinú zvuky. Čo viac i zralá slečna nechala rozhovor, a hladela tiež tak. Ale poznal som, že nie tak vrelo, nie s takým napnutím, ako moja lúbená pozorovatelka.

Moja porážka bola úplným vítazstvom. Cítil som božskú silu v ňadriech, a na velemoc rozplápolalo umenie, tak som hral, a konečne i dohral!

I ostatní tlieskali, ale nepočúval som. Môj celý smysel ba celá bytnosť, čula len

"Krásne, utešene...!"

Hm!

Pýtate sa čo chcem viac?

Nič bych viac nechcel, keby len nebolo originálnych nápadov.

O nedlho doniesli mi zpomenutý svetlopis. a čo mal byť znak uznalosti, povedia mi, že na opaćnú stranu naznačil každý sám vlastnoručne, koho som čím okúzlil.

Tušil som síce, čím som môhol najviac okuzliť moju utešenú, laskavú poslucháčku, na ostatných mi vonkoncom nič nezáležalo ale pre lepšiu bezpečnost vyňal som predsa svetlokresbu z rámika.

Ztŕpal som, či to naozaj moja skladba bola, alebo či vôbec krásnymi prštokami niečo naznačila. Šťastie, že som hneď videl jej písmo "krásne, utešene", lebo tajil sa mi dych, kým som len medzi ostatnými nepoznal jej belučkú ručinku.

Stalo sa to na štastie po krátkon priezore. Len len, že som nepritisnúl svetlopisku na srdce, ako som zazrel jej riadky, a priberal sa k čítaniu. Vtedy som cítil, ako sa mi tvár okrúhlila.

"Krásne a utešene! Celá som okúzlená, keď hráte. Vždy krásne hráte, neznám kedy krajšie, nemôžem oko odtrhnúť od hry vašej, uchvátená tým bielym, čo tak krásne vyskakuje, čo sa tak hneď dvíha, hneď padá!"

Tedy to ju okúzlilo? Bol to ako každý vidí, tlumič pre piano a forte! Tak som to čierno na bielom čítal, a teraz až uchom som počul, ako sa mi dlžila tvár. Nie sladké hláholy hudby; nie umenie, ale vyskakovanie tlumiča to bolo, čo ju zanímalo, okúzlilo!

Fuč boly všetky illusie, a s nimi i všetky výhľady do budúcnosti. Myslel som, že častým vyberaním z rámca dosť skoro poderiem ten obraz. Teraz nedotknutý visí.

Len originálne nápady mohly nebyť na svete!

Polyt.

Anthropologické úvahy,

alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určitelnosť kroz prirodu.

čelade, plemena, národa, o duchu istých ľudských tried, o duchu, ktorý spravuje spoločenský život, ktorý pôsobí a žije vo vede a umcní: ale to všetko nenie osobný, individualisovaný, samostatne jestvujúci a účinkujúci duch; lež iba duch odťažený buď istú špeciálnosť alebo istú pospolitosť, všeobecnosť vyrážajúci duch; duch odťažený, ako taký čo z tisícov a z tisícov živých duchov sa pramení, a ako duch vo svojej činnosti, v dielach a skutkoch obsažený, alebo radšej objavený. V anthropologii však nemáme do činenia s týmto odťaženým duchom, ale s duchom zosobneným, individuálne živým a činným, a preto je to duch v tele, v organickom ústroji sa javiaci, s telom nerozlučne až do smrti jeho sviazaný, svoj ústroj v ňomž žije a pôsobí prenikajúci a s ním sa stotožňujúci, na kolko tento orgán je aj verným odbleskom mieste pre lepší pochop a srozumitelnosť jeho. Duch tento sa tedy spojuje s prírodou veci, ale aj k voli väčšej živosti a zaujíma-

Hovorievame o duchu Iudstva, o duchu organickou, poneváč telo je útvarom prirodzených živlov, aby kroz túto prírodu osobne, samostatne žiť a pôsobiť mohol na svete, i viazat a spolčovat sa vládal s duchami sebe príbuznými, totiž s ľudmi. Takto vstupuje duch v bezprostrednú jednotu s prírodou zvláštnou, do nejž sa ako duch vteluje, ju k svojim úcinkom upotrebuje, a preto si ju pre seba aj zvláštne ustrojil a prispôsobil, že možno o nej riect, ako je ona rúchom jeho, pre celý život od Boha mu daným.

> Po predoslaní tehoto a po úvode nedávno v časopise tomto podanom, pristúpime už k samej veci, držiac sa sústavy a hlavních myšlienok menovaného filosofa, s nímž sa vo všeobecnosti shodujeme, ale v objasnení anthropologických právd a zkúseností, nasledujúc kde toho treba, svoje vlastné náhľady a idey, a preto nutno nám bude na nejednom

vosti, pojednanie naše rozšíriť, aby sme sa | kroz púhe abštrakcie a ťažký sloh nestali nudnými a tak vidme:

I. Ducha vo svojej bezprostrednej jednote so svojou prirodzenostou sa nachodiaceho.

Jednotlivý, subjektívny duch, javí sa tu na zemi razom so svojim telesným ústrojom (telesom), ktorý má iba zdánlivé prvšenstvo pred ním, lebo zdá sa, že je telo prv ustrojené, ležby duch do neho vstúpil, ako dáky človek, ktorý nebudoval si sám svoj dom alebo príbytok, vtahuje sa do domu alebo príbytku cudzého, aby za istý poplatok v ňom prebýval. Ale nenie tomu tak, poneváč duch ako princíp nie len zemského života napospol, ale aj čo princíp duševnieho života a človeku zvlášte, alebo že tak rečiem oduševnenosti hmotného tela, v tom okamžení tu byť musí, ako sa človek v živote matky počína, telo je mu príroda, to jest to, čo sa k nemu živo a nerozlučne prispôsobuje, prichodí, pritvára, prirodí, alebo este lepsie súrodí. Preto hla ač neuie možné živé tvorenie sa človeka v zárode a v plode pozorovať, lebo fysiologi mohli posial iba mrtvý plod skúmať, pravdepodobné je, že si každý duch alebo duša svoje telo ustrája a pristrája, a tak duch alebo duša, ktorá spojuje sa s hmotou, pracuje rovnobežne s mocou a zákonom prírody na svojom ústroji, a zase obrába hmotu vedľa síl svojich a povahy svojej v orgán jej dokonále primeraný, kroz ktorý by ona presvítať alebo vyrážať sa mohla. Iba takto pochopíme, že jedon a ten istý manželský pár môže mať deti, ktoré môżu si byt zväčša podobné, ale nikdy nie docela rovné, lebo každé z ních má svoje jak telesné tak i duševné vlastnosti, mocou ktorých sa od svojich bratov alebo sestár odlikuje, delí a rôzni. Preto manželia žiadostiví sličných a duchaplných dietok, musia byť sami zdraví, mierni, triezvi, rozumní, prevažujúcej duchovnosti, vzdelania nepospolitého, harmoničného života ducha s prírodou, a povinní sú chrániť sa každého či duševnieho a či telesného presilenia. Ináč stať sa môže, že sa jejích najvrúcnejšie želania nenaplnia, a že sa jim narodia deti duševne stave zvlášte všetkého toho varovať, čo by

tupé, alebo blbé, z níchž žiadon paedagog ničoho nevyvedie, lebo vraj ani v Paríži nenarobia z ovsa ryže. Národ náš niekdy napospol zdravý, silný, krásne zrastený, presličného oblicaja, smelý, odvahy plný, ale aj tichý, ľudský, jemných mravov a velice umný, vtipný a činný; od tých čias, čo navykol k pálenčeným nápojom a nezná už ani miery v tom nešfastnom pití zachovať: hrozne degeneruje, a s bolastou hladíme na to, ako fysicky i duševne vždy viac klesá a hynie, akoby ani nebol potomkom toho obdivovaného niekdy a napospol chváleného národa slovenského!

Hovoríme, že je telo prv hotové, nežli makavý zjav ducha, a tak že má prvšenstvo pred duchom, to sa však len preto hovorí, poneváč je telesná ústrojnosť človeka s jeho narodením sa, a tak s plodom na svet prišlým už hotová, kdežto bytnosť ducha v deťati nedá sa hneď pozorovat. Ale je to iba zdánlivé a nie skutočné, lebo duch je už v zárodku človeka a tak v plode jeho obsažený, ako na svojom rozvoji pracujúci, a k prevedeniu svojmu pomaly prichádzajúci, aspoň k nemu dôjsť majúci. Následkom toho nie sme v stave udať v bytnosti človeka od jeho vzniku až po smrt to okamženie, v ňomž by telo a duch mimo seba, alebo jedon od druhého oddelene jestvovaly. Dieta v živote matky jestvujúce má už ducha v sebe, ale nie ako ducha pre seba, poneváč tu o skutočnom povedomí ešte ani reči byť nemôže; lebo ač reálna možnosť samostatného ducha je už tu, ale skutočnosť duševnieho života, zpadá do ducha matkinho, jejž silné, ohnivé, živé dojiny (Affekte), city, vášne a náruživosti, dušu defata bezprostredne prenikajú. Odtialto nasleduje, že už vznik a tvorenie sa človeka vlivom všemohúcnosti božskej, je nesmiernej váhy a dôležitosti pre nás; prečo len v poriadnom manželstve, pri mravních rodičoch, vlívaním ducha a srdca vzdelanej a pobožnej matky na dušu dietata, naro lit sa môže výtečné dieta, zvláštny, nad iných vynikať majúci človek, a preto jakovosť matky velice padá na váhu pri defati. Z tejto príčiny musí sa matka vo svojom požehnanom Digitized by 12031

novite prudkých vášní a hroznej náruživosti. My sa tomu často divit musíme, jaké množstvo citov a názorov daktoré dieta len dakolko mesiacov počitujúce, už v sebe prev sebe matkiných vlivov, zvlášte jej citov názorov a vzdelanosti od detata, pozdávame sa sami sebe chatrne činnými byť. A preto hľa musíme pochod ducha na ceste jeho rozvoja, vedľa jeho výsledkov oceniť znať.

prirodzenej určitosti.

Tu povážme teda:

- 1. Prirodzené jakosti (vlastnosti) ducha, alebo jako sa duch vo svojom počiatočnom stave, v nepovedomom ešte rozvoji javí. A aby sme to poznať mohli, musíme uvážiť vlívanie zemskej planéty a slnca, jako aj zvláštnych plemenných určitelností na človeka.
- 2. Prirodzené premeny, alebo tie zmeny ducha, ktoré povstávajú v ňom prv, ležby sa on mohol svobodne určovať, vlivom prírody zapričinené. Tu nám príjde hovorit o rozdieli pohlavňom, určenom aj duchovne, keďže inak sa nerozvíja muž ako žena a dieta je jejích živým a milým spojivom. Prehovoríme tiež o veku ľudskom, detskom, mládeneckom, panenskom; mužskom, ženskom a o veku staroby. Potom ale o sne a bdení, o spaní a prebudení sa.
- 3. Povážime cífacú moc človeka, kde spomeneme cit zovnútorny, kroz smysly a čuvy spôsobený; cit vnútorný, v duchu a v srdci povstávajúci; cit všeobecný, neurčitý a cit vnútorný, organický procesu chemického. Spomenúc pak smysly zovnutorné, bude nám treba i o smysle vnútornom, ideálnom pre hovorif.

Každý cit je jakostné (qualitätisch) určo-

telesne i duševne škodit mohlo detatu, me-lako Stiedenroth výborne poznamenáva, istý ústrojný pohyb, má on tedy aj v telesnosti svoj ozon alebo ohlas. Odvratne ale opät mení každá zmena jeho prirodzenosti stav a položenie ducha, dáva mu inú naladenosť. chováva, a oproti tomuto živému prirábaniu Tak hľa iné pocity máme v duši i v tele ako zdraví, a iné ako chorí; ináč sa cítime pri sile a čerstvosti a inác pri slabosti a vyčerpanosti síl naších; ináč keď sme veselí a spokojní, a ináč keď sme smutní a nespokojní. Ináč v stave duševnieho nadšenia, a Počiatkom psychologie a následkom aj ináč v duchovnej ochablosti. Cit príjemnosti anthropologie, je podstatná jednota ducha nás dvíha, cit trpkosti ale nás zráža. Dobrá s tým, čo mu je od prírody pripojené alebo nádej naplňuje nás odvahou, smelosťou a vepridané, alebo jednota duchovného s priro-selosfou, ale pochybovanie nás zomdlieva a dzeným; toto je ale pre ducha v jeho bez-skormucuje. Než každý cit je dać prechodprostrednosti, t. j. v stave jeho ešte neur-!ného, lebo ustupuje porád inému a inému čitom, potial osudným, pokial sa on kroz a inému stavu. Tu ponuje neustála priemenrozvitú v sebe svobodu, nestane pánom svojej livosť, odtial je tu jakovosť ducha so zmenami totožná.

A) Prirodzené jakosti (vlastnosti) ducha.

Zdá sa nám to byť protimluvou, hovoriť o prirodzených jakosťach ducha, jako je aj dač vo veci, ale keď povážime ten pomer ducha, v ktorom on stojí z prírody vzatému a ním preniknutému orgánu svojmu, vtedy nám to prestane byť protimluvným, alebo tá protiva sa vyrovná. Lebo ačkolvek je duch sám sebou od prírody odchodny a rozdielny: predsa je on vo svojom počiatočnom byte čo vtelesnený duch, tak jedno s ňou, na tolko s nou stotožnený, že jakosti prírody v totožnosti tejto stavajú sa aj jakosťami jeho. Jaknáhle sa v ňom však povedomie seba prebudilo, vidí a cíti, že je už prírodou určený, t. j. v účinkovaní svojom nou podmienený, alebo že nachodí sa v jej moci a objatí. Duch individualisovaný má síce od počiatku povedomie, ktoré sa k samostatnému životu ducha vyhľadáva, preto ako sa hovorí, este len prichodí k povedomiu duševnosti svojej. Človek tu nerozoznáva a neoddeluje ešte jasno účinky ducha od účinkov prírody, ktorá pôsobí naň mocou velikou. - Ducha sebavedomý poznáva, že mu je telo jeho dač od inokial vanie ducha i tela, ktorý ako taký, oboje daného a preto dač pripojeného a pristvorepreniká. Každy, aj duchovný cit sprevádza, ného. V tejto tuhej sviazanosti ducha s telom,

mohli by sme ho právom dnchom prírody odpadlíkmi od ducha. Tak hla zakončil nepomenovat, poneváč je on s prírodou stotożnený, ale nech tu nikto nebere vec v smysle pantheistickom, nech sa mu nesníva o duchu alebo o dusi celej prírody, lebo tu možno hovorit iba o podmienenosti jednotlivého ducha kroz prírodu. Vychodiac teda z tohote stanoviska ducha, ako ducha kroz prírodu určeného, označujeme túto jeho určitost:

- 1. Ako všeobecnú určitost planetárneho života zeme, ktorú on obýva;
- 2. Ako zvláštnu určitost plodom zapríčineného plemenného rozdielu;
- 3. Ako individuálnu určitost jednotlirca, dla jeho jednotnej, osobytnej povahy, alebo jeho prirodzenú sporiadanost (Constitution) a ležiacú v nom tvorivú možnosť. Tu prehovoríme o temperamentoch a o daroch ducha. O idiosynkrásii, apathii, antipathii a sympathii.

Sú ludia tak ďaleko prírodou a telom opanovaní, a preto tak málo sebavedomí, že ledvy znajú to, kterak jich Boh vystrojil dušou rozumnosti schopnou a nesmrtelnou a určil jich k panovaniu nad prírodou. Iudia náležia alebo triede docela nevzdelanej, nad potreby tela ďalej a výše nemysliacej, v nichž duch ešte spí, alebo sú ľuďmi, ktorí vo vzdelanosti už dosť vysoko stáli, ale kroz nedôstojnú človeka zmäkčilosť do materialismu upadli, ktorý ducha, ako kárajúceho jejich pád a porušenosť, z hnevu a vzdoru prosto zapierajú. Tamtým sa nedivíme, lebo oni málo čo znajú o duši, tak že keby aspoň vo snách obrazotvornú moc duše nezakušovali, ničoho by o svojej duši nevedeli. Než týchto tak rečeno prevzdelaných lutovať musíme, že svoj prvší vzdelanostný stav tak biedne zavýšili, kterak sa ešte horšími od onných stali, poneváč živše predtým a vynikavše v ríši ducha, stali sa zapieraním Boha a duchovních princípov ľudského života, prostými

kdajšiu slávu svoju, predtým kritik duchosveta mimoriadny, potom ale odpadlý od objektívneho kresťanského sveta, Strauss, ostavší konečne atheistom. Tamtým je len hmota dačím, juž k potrebám života využitkovať cieľ jejich života stanoví; títo ale kroz svoje protivenie sa Duchu svatému, utratiac vieru v Boha a v samostatný duchovný svet, neznajú nič o duchu božom v človeku, veria len v ducha prírody a v ducha pantheistického. dla nehož sa jim predstavuje prirodzený svet tento ako istým všeobecným duchom opanovaný, ktorý v ľudoch a v národoch ku svojmu povedomiu prichodí.

Duch človeka ale najhoršie pochodí v tom páde, ak sá dákou nešťastnou náhodou od ľudského príbuzenstva svojho v tom veku odlúči, kde ešte ani k reči a preto k mysleniu nedospel, lebo deti, ktoré odlúčili sa od spoločnosti ľudskej, a dostali sa medzi zvieratá, do lona a pod moc docela nemysliacej a nepovedomej si prírody, celky sozvierateli alebo zdiveli, jako máme na to zvlástne a nepodvratné dôvody. Medzitým stať sa môže, že i človek odrastlejší, ktorý už vedel hovoriť, ale zbavený ľudskej spoločnosti zapomenul úplne svoju reč, i nemohol sa ináč lež zvukami a hlasmi zvierat ohlasovat. Takéto príklady časom k podopreniu úvah naších predostrieme.

Že táto naša plauéta, ktorú obývame, velice a zvláštne vlíva na nášho ducha mocou svojej prírody, to už ztadial poznávame, že už samo podnebie, v ňomž sme sa zrodili, vlíva jak na ústrojnosť tela nášho, tak aj na vývin ducha, ktorý je menej alebo viacej mocný a štastný. Pravde podobné je, že na inej, fysicky ináč sporiadanej planéte, neżli táto naša je, nie len telesne ale aj duchovne ináč by sme sa rozvíjali, nežli tuto.

(Pokračovanie nasleduje.)

Mladému básnikovi.

(Dokončenie.)

lom aj jeho priazeň žobrajúca, svojích starých vlastne pod ženskou nadvládou maitressy de práv pozbavená šlachta, vždy viac a viac sa Pompadour svoj vrchol dosiabla. Šlachta

Na francúzskom dvore, kde hýrila s krá-|zmáhala zkazenosť a pod Ludvikom XV.,

zväčša podobný život viedla na hradoch svojich, a ľud si mal zkadial zlý príklad vziat. Meno katolicismu bolo v móde, lež život pohanský; výchova mládeže smutná, a preto aj velká čiastka odrastlého pokolenia škyrna na spoločnosti ľudskej, z ktorých dozreli ctitelia "rozumu" v páchaní tých najhanobnejších orgií a vrážd. Lež zo samej nemravnosti predsa by to nebolo tak ďaleko prišlo. Pripojilo sa k tomu aj iné hýbadlo. Telo sa kojilo oplzlými skutkami a duch sa napájal nemravnými bezbožnými spisami, ktorých pôvodcovia synovia veku svojho boli, a v rozkošach veku svojho chcejúc založiť blaženosť človeka a tak vňútorný hlas utíšiť, vypovedali vojnu náboženstvu a všetkému čo s ním súvisí.

Smutnochýrny vodca a otec moderných blažiteľov sveta, Voltair, už od malička bol tak vedený od nezákonitého otca svojho, že mohol dakedy dozreť za vodcu války proti V jakom všetkému, čo je človeku svätého. obore učenosti a vedy vynikal, to mi je neznámo, to mi je však známo, že pod prevážnym vplyvom menovaného Abbé Jezovitom sa nepodarilo na pravú cestu, na cestu úprimnosti a ludomilnosti ho doviest. Vedel sa on však umelecky pretvarovať a v podlosti svojej z pravdomluvnosti takú karrikatúru robil, jakú posial snáď nikto. On vstúpil na to nové pole poesie a urobil ho smutno- a špatnochýrečným svojimi náruživosti zbožňujúcimi spisami. Vedel on aj deje klassickej historie na svoje kopyto vybiť, ku pr. "Brutusa," do ktorého sa aj jakýsi slovenský syn natoľko zalúbil, že nim v akomsi "Tatranovi" aj slovenský ľud illuminovať chcel. Jeho Henriada Pucelle atď. jako štátu tak aj církvi vojnu vypovedaly. Jeho romány sú refrénom jeho života, v tých je on pessimista najväčší. Jako filosof a učenec prírodných vied došiel hany a nie bobkového venca. Jako obrovský duch v ničom neprevýšil iných, ba v pozadí zostal. Jako hlásatel blaha a štastia sám ho nenašiel, jak len to nedržíme za to, že v cudzoložníctve žijúc z rozumnej morálky posmech robil! Či vlastenec bol? Ved s opovrhnutím hovorí o svojich súrodákoch a o vlasti svojej. Ci ludomil bol? Hrozím sa jeho zločiny a dzuje, a to všetko len tak a preto, že a jako

podlé skutky, jakých sa on oproti druhým dopustil, papieru sverit. Či ho snad súvekí vážili? Oj nie! Veď sa mu posmechu, potupy, hany a škandalóznych pravôt toľko ujšlo, jako nikomu. Lež on je otec revolúcie, on náčelník encyklopedistov, on "smutná" postava v historii francúzskej, a v tom je dostatočná pohnútka pred ním sa poklonkovat, jeho menom sa chlúbit a ho nasledovat pre mnohých v našom veku, jak v praktičnom živote, tak zvlášť v spisbe, v poesii. No mne Voltair nikdy nebude ideálom, a to ma kojí, že slovenský národ sa tiež neohreje pri plameni bezbožnosti, ktorý blká z diel jeho a jeho nasledovníkov, že sa nepovzbudí a nerozhorlí krmený ideámi z jeho poesie, áno úfam, že jako ja, tak aj súkmenovci moji s opovržením sa od takých spevov odvráta. My nepotrebujeme u nás francúzsky 1792. atď. rok. My nechceme rozum za Boha, vážime si rozum veľký a máme ho aj my dosť, ale oltáre naše sa honosia poctoú Bohu nebies a nie poctou rozumu v podobe biedneho, opovrhnutia a poľutovania hodného ženského tvora.

To je myslím dostatočné k dokázaniu toho, kam vedie spisba vôbec a poesia, čo najmohutnejšie srdca hybadlo zvlášte, bez Boha.

V tom daný základ v tom smer poesie. Moderných philanthropov poesia nenie hodná mena toho.

Básnika robí jeho vznešený vzlet básnikom, a kde toho niet, môžu sa verše strúhať, ale nie básne písať. Sládkovičovu "Marínu" nie to robí svetochýrnou, že on tu podáva snaď len ideál lásky (?), že on milenicu v mene "Maríny" zbožňuje (?). Oj nie, keby on len také nečo bol chcel ospievať, aj jakosť aj na koľkosť by bola jeho báseň na malú potvoru zcvrkla; bola by snáď mladých junákov v jejich milostných dobrodružstvách oduševnila a k iným dobrodružstvám pohla. Jeho vzlet je o mnoho vyšší; vychádza on z peknej viery, vznesie do najvyššej výšky a objíma celý svet, objíma, ľúbi svoj rod a síce v citoch a v myšlienkach, ktoré sú v nebesiach doma. Učí, teší, kojí, k nádeji vzbu-

sú "jako tie božie plamene, jako tie kvety na chladnej zemi, jako tie drahé kamene." Základ vzletu poetického a s tým aj smer poesie svojej označil nasledovne: "Ktože by písal u nás satyry? Kto by u nás prósu sníval? Kto by tu spieval krvavé chýry? Kto by modly staré vzýval? U nás sa lúbi... tu sláva sláve dáva úlohu, tu božstvo teší sa v Bohu." On v básni svojej pred trón boží sa vznesie. "Boh náš, pred trón tvoj prídeme" a tu čnosti v pekný skladá spev; seba teší, teší ľud, ktorému spieva, lež teší útechou, ktorou sa duch jeho tam hore opojil. Tam hore vysoko je a krýdla prosí, aby mohol zleteť do zemských dolín, a nie zášť, lež lásku, nie spor, lež svornosť chce hlásať a hlása, čo by to aj čo stálo: "Obetuj sa len, veď v tom sa snuje všetko, čo človek žitím menuje." "Cez búre sveta až ku pokoju, k Bohu cez modly prírody." Tak velebne spievať, tak mohutne srdcia pohýnať możno len tomu, kto počul jako: "nebom celým prorocký zvoní v žalmoch zbožných Cherubov hlas." On ospevuje lásku, lebo: "Bôh náš je láska, a láska jeho v kráse sa svetu zjavila." Doby, v ktorých on spieval, boly preňho "ouvertury vyšších dňov viery, pres ktoré k velkej nebies opery hlasy božské nás uchytia." Mal on vždy pred očami peknú starú a vždy novú pravdu: "Odpusť nemôže ľudská sila prezreť rady Hospodina." Jemu nedostatočné, jemu slabé sú sily ľudské; on sa mocou božou vo všetkom kojí a mierni bôle svoje: "kde svet nevládze, zvládze Cherub neba."

To je opravdivý poet, to je vzor a odblesk slovenskej poesie a slovenského ľudu, ktorý, keď spieva modlí sa, keď sa modlí spieva. To útecha chudobného ľudu pod Tatrou: "Veríte v Boha, aj vo múa verte!"

on to z pravdy božej čerpal. Myšlienky jeho tak hlasom ľudským Boh volá, len si poklady ducha soberte, duch mocný peklu odolá."

> To vzor, to smer vyznačený každému a naibližšie slovenskému básnikovi.

To tvoj vzor, mladý básniku, to tvoj smer; v tom smere keď budeš kráčať, dôjdeš k Olympu, a z tej výšky keď zašumí tvoja pieseň, ľud tvoj ju bude rozumet, lud tvoj bude v hlučnom chóre s tebou spievat; počuje pieseň tvoju, porozumie jej a srdce jeho sa rozleje pod plameňom citov tvojich. Keď ty zaplačeš, zaplače s tebou; keď ty zaplesáš, rozleje sa i on v radosti. Keď ty vidiac záruku tvojích nádejí u trónu nebies, vďačnosti pieseň zanôtiš, aj lud tvoj sa vyšvihne s tebou ta hore a úfat bude jako ty. Pieseň tvoja bude nebeský vánok, čo slzu z oka vysuší a zreteľ jeho k nebies výšinám povznese. Lútosť tvoja obmäkčí hriechom zkamenelé srdce a kajúčnosti slzu vynúti, ktorá uchlácholí a udobrí tvorca nebies a zloží tisíccentovú ťarchu zo srdca ludského. Pieseň tvoja zobudí a uspí, poraní a zahojí, obmäkčí a zatvrdí. A to sú túžby srdca smrtelníka. K tým hovor a nie k tomu, čo divo búri v človeku; nauč ho, jako má človek nepriateľské náruživosti krotiť a jako má milovat. Keď pieseň tvoja k tomu aspon máličko prispeje, neminie ta veniec odmeny, a chudoba povďačná prisúdi ti hodné miesto v pantheone srdca svojho. Keď tak budeš spievat, budeš spájat a nie dvojit, budeš stavať a nie boriť, povzneseš všetko hore a neutlačíš nič.

Keď na tej ceste a v tom smere budeš stavať, stavanie tvoje bude mať pevný základ v tradíciach naších, a len ten, čo na tých stavá, kto s tými spojenie neroztrhne, môže na zdar rátat. Tak rád budem spievat s tebou, rád súcitit a tešit sa s tebou. Zdar ti a božie požehnanie želám! †

Listy z Čiech.

Zlatá Praha, v marci 1879. III.

čína rokom 1824. Jan s Hvězdy vydal tu svoje román z čias panovania slavného Poděbřada,

"Konvalinky," veniec novellistických prác, ďalej román "Mastičkář," obrazy z doby Juraja Skutočne básnická, pekná prosa česká po-Korutánskeho, potom "Jarohněva z Hrádku,"

soka Matiáša Korvína, a vo spisoch týchto jeho podáva nám velice nadaný Pfleger-Moveľmi pekne zobrazil vek i myšlienky ním hýbajúce, mravy doby tej, tých starých chrabrých Čechov kališníkov i papežencov na vzájem sa hubiacich, tie kráľovské, pestré turnaje, tých trubadúrov stredoveku s jich dojemnými, sladkými piesňami, lúdenými zo strún banatých mandolín.

Za ním vystupovali iní nadaní i plodní novellisti a romanopisci, medzi ktorými vyniká zvlášte Tyl a Chocholoušck. O Tylovi sa právom povedať môže, že naučil ľud český čítať a prebudil v nom národniu upovedomelosť i horlivosť svojími novellami a románmi, z ktorých dýcha horúce nadšenie za národ, plamenná láska k vlasti, a vôbec všetko, čo budit môže národniu hrdost a povedomie. Chocholoušek siahol väčšinou do mohútnych dejov juhoslovanských, zobrazil ohnivými barvami velkolepy zápas hrdinnosti slovanskej s besnými psy Asie, a ohromné tie deje ožiarené plameňom vypálených dedín ubohej ráje, potriesnené krvou tisícich mučedlníkov slovanských pod tým čarovným južným nebom, v tej bohatej prírode lialy nadšenie v zotročené srdcia české a budily k práci, k ochrane pred záhubou už-už na ztrnulý národ sa valiacou, budily k činu starca i šuhaja, ženu i devu.

Jan z Hvězdy i Tyl brali si tedy látky z dejín českých, Chocholoušek väčšinou z dejín juhoslovanských.

Nové romanopisectvo české, počínajúc rokom 1858., má ráz trochu jiný: rozberá väčšinou otázky kultúrne, spoločenské, rodinné, ač krásnych románov historických i tu hojnost.

Zivot ľudu, celý život ten jako sa javí oku našemu so svojími prednosťami i vadami, s radostmi i útrapami, snahami i osudami líči nám prekrásne blavnia zakladatelka modernej novelly českej, Karolina Světlá, a s ňou nezapomenutelná nám Slovákom Božena Němcová, slavík českého národa Vítězslav Hálek a český Auerbach Frant. Pravda. Do slávnej minulosti českej posvätenou rukou zasiaha Bohumil Janda a Vácslav Vlček; rodinný život český pekne líči Žofia Podlipská; vír a rej spoločenského života, svetlo i tôňu, žiarivé i placho sa mihotajúce zjavy a obrazy

ravský a zase V. Vlček, redaktor výtečnej "Osvěty;" český genre, duchaplné cestopisy, utešené arabesky i humoresky tvorí predný feuilletonista český, geniálny Neruda.

Z mladších a najnovších pracovníkov na poli tomto vynikajú konečne: Šmilovský, Ferd. Schulz, Svatopluk Čech, Jakub Arbes, Beneš-Třebízský, J. J. Stankovský, Štolba, Bozděch, Alois Jirásek, Bohumil Havlasa, Fr. Herites, Otakar Jedlička, Jul. Zeyer a z krásneho pohlavia Lužická a El. Krásnohorská. Mnohých z ních poznáme bližšie pri plodoch v minulom roku vydaných. -

Z belletristických publikacií minulého roku pútajú na seba pozornosť hlavne zjavy dva: Cechove Povídky, arabesky a humoresky a *Arbesove Romanetta.* Oba sú výteční znalci toho prúdu, tej večnej krútňavy, ktorú menujeme životom, realisti, majúci za podklad líčení svojích vždy život skutočný, opravdivý. A predsa je podstatný rozdiel medzi nimi. Čech líči ľudí, život verne, vážne stránky jeho pochopí geniálne, ale nevyhľadáva jich zúmyslne, líci tôňu so svetlom, víchor s pohodou i kludom, a kresby jeho skrývajú vždy krásnu humánnu myšlienku, vznešený ideál nech už kreslí starého úžerníka lebo bezcharakterného šviháka, klzké parkety palácov abo mladý život ztratený. Arbes napreti tomu vyberá si zúmyslne chmurné, tmavé stránky žitia, ľudí podivínov, výstredníkov, a temny ten beh alebo zvláštny charakter líči psychologicky verne, s dôslednosťou až mrazivou. Mnohí dokazovali, že má jakúsi podobnosť s velikým americkým básnikom Edgarom Allanom Poeom, ktorémů je tiež vlastným podobný smer líčenia, než toľko je isté, že pri možnej príbudznosti je Arbes talentom svojím, výhradne zo seba čerpajúcim, originálnym. Prednosť Čechova pred Arbesom leží mimo jiné tiež v prekrásnej formálnej stránke jeho novell, poetickej, kvetnatej a predsa zase tak stručnej mlave, takže niekoľkými črtami, jednotlivým slovom zobrazí plasticky situáciu, otvorí nám perspektívu do celého deja. Arbesova mluva je suchá, jednoduchá, líčenia jeho niekdy až do únavy rozpradené.

roku vidíme v "Povídkach z hor" od Aloisa Jiráska. Sú to jednoduché obrazy najviac z chyžiek ľudu, dojemné výjavy i nehlučný živôt tých obyvateľov hôr. Vidíme jich pred sebou skutočných, cítime jích radosť i žial, vidíme i tú prírodu jednoduchými, živými barvami pred zraky nám vykúzlenú, a všetko to dojíma nás, jako keby sme to sami boli zažili, osoby, dvorce, hory i nivy tie nás prevádzajú sta starí známi. Jirásek je českým Schaumbergom a vedľa Karolíny Světlej najvytečnejším interpretom prostého českého ľudu.

Za tým púta pozornosť našu básnik "Václava," stúpenec velikánov poľských, Antal Stašek. Napísal a vydal prvý svoj román "Nedokončený obraz", látku vyberúc si tiež z toho poetického ale vo vášní a zlobe, hrozného ľudu, a vyšperkujúc prvorodenca svojho bohatymi darmi dueha mohutného, hlboko mysliaccho. Sentencií, krásnych myslienok tu vskutku taká hojnosť, že sa niekdy zda, jako by nimi dielo bolo až preplnené. Román ten je prácou v mnohom obľade dokonalou a po tak skvelom začiatku každý s dychtivosťou čaká ďalšie plody toho bohatého talentu, jako básnika už dávno znaného a oceneného.

tých pestrych nív i nízkych chalúpok a pri prvom zanorení sa vyniesol už tolké krásy, že uznany bol jednohlasne za rozhodny novel- prevedené, nechutnou a bezcennou látkou listický talent. Je to neoceniteľny literárny svojou nezo povedá požiadavkom diela umchistorik Ferd. Schulz. Svojím "Starým pánom z Domašic" vytvoril nám protiobraz ku znárodnelej "Babičke" zlatej našej Němcovej, krásny, opravdivý, doj-mný, tak že každý po urodené i zastavíme sa budúcne u tých, ktorí prečítaní jeho voli: "Viac, len viac takých." majú svoje pôsobiste na doskách, značiacich

pani Zofia Podlipská vydala v "Libusi, matici zasvätenú chrámu Thalie.

Ďalší pekný, mnohosľubný zjav minulého zábavy a vědění!" román "Příbuzní", ktorý vyniká peknou komposíciou, zdarilým líčením osôb i jemnou krajinomalbou a patrí do sboru sociálnych románov českých, ktoré najkrajšie vzdelávali Pfleger-Moravský a prítomne V. Vlček.

> Druhý román tejže spisovateľky, pod záhlavím "Nalžovský," bárs vyniká mnohými reflexiami a širokým psychologickým líčením, je naprosto pochybený v charakteristike, ktorá je nedôsledná a nejasná. Tiež dej je velmi chudobný a vyznamenáva sa českými pravdenepodobnostmi.

J. J. Stankovský napísal román "Vlastencové z Boudy," v ktorom vylíčil pamätnú periodu duševnieho znovuzrodenia národa českého, prvý záblesk nového žitia v pobelohorskej tme, stredisko snáh umeleckých v drevenom divadle na Václavskom námestí v Prahe, "Bouda" nazvanom, tú prvú, milú idillickú dobu vlastencov Thamov, Stuny a jiných, dobu to terésiánsku. Spisovateľ pristúpil k spracovaniu periody tej s pietou i dobrou snahou, ale celok predsa nenie umelecky zaokrúbleným, dosť charakteristickym, vrelým a do hĺbky prepracovaným:

I mladý jedon básnik dramatický, Ladislav A ešte jedon pozorovateľ zabral sa do Stroupežnický, prispel k bohatému počtu laňských českých románov, dielom "Cavani," ktoré, až duchaplne kombinované a hladko leckého.

Tym by sme boli poukázali tak na hlavnie plody na poli romanopisectva českého vlani "Osvedčená a zaslúžilá romancierka česká, živôt, svet: obzreme si Músu dramatickú, J. V.

Literatúra a umenie.

grafiu, archaeologiu a ethnografiu, ktorý rediguje pluka II. 7. Morava a Slovensko po páde Vela vydáva pán Fr. V. Sasínek v Skalici, vyšiel moravy.) Turci na Slovensku r. 1599. Nové ročníku III. sošit 1. s nasledujúcim obsahom: Zámky. K počtu Slovákov v Uhorsku. Pamatky Záhadné dejepisné otázky. (Úvod. 1. Kde bolo Města Brodu Uherského (1724). Z Uhorskosídlo kráľov veľkomoravských? 2. Kde bolo sídlo Brodskej kroniky. Cechovnie listiny. K dejepisu sv. Methoda a suffraganov? 3. Synovia Svato- hradov (Lietava. Považská Bystrica. Svatý Benedik. pluka I. 4. Kde zahynul Mojmír II.? 5. Roz- Lykava. Lednica. Diósgyőr, Sásov. Pápa. Sečany,

"Slovenského Letopisu" pre historiu, topo- chytanie moravskej državy. 6. O smrti Svato-

Skłabina. Zvolen. Blatnica. Bojnice.) Výsadné listiny. Coborovské listiny. K dejepisu snemov. Inventaria. Závetné listiny. Drobnosti. Všeličo. -Ako vidno, je "Slovenský Letopis" nielen zajímavý svojím obsahom, ale má veľkú cenu i pre historiu Uhorska vôbec a Slovenska menovite. Listiny, ktoré sú v tomto sošite uverejnené a z ktorých jasne vysvitá, že slovenská mluva užívaná bola v úrade, v domoch magnátskych a na hradoch, pochodia z čiastky až z 15. a 16. storočia. My sme zajiste velkou povďačnosťou zaviazaní pánu Sasinkovi, že opäť dal sa do trudnej, namáhavej a nákladnej práce výdávania "Slovenského Letopisu," a povinnosťou slovenského obecenstva je všemožue ho v tom podporovať hojným predplácaním. Predplatná cena obnáša na celý rok 3 zl., pre chudobných učiteľov a žiakov 2 zl.

"Slovanský Almanah" už vyšiel. Tlačený je u Mechitaristov vo Viedni a k dostaniu u vydavatela Radivoja Poznika vo Viedni (VIII., Florianigasse 17) za 1 zl. 60 kr. Str. 393. Na konci je obrázec slovanskej azbuky. Práce uverejnené sú v ruskej, maloruskej, českej, slovenskej, slovinskej, hrvatskej, srbskej a bulharskej reči, a v sozname predplatiteľov zastúpené sú všetky slovenské kraje. Poliaci i tu spáchali vari už dedičný hriech, že sa ani v tomto čisto literárnom podniku nesúčastnili. V slovenskom oddiele majú básne: Hviezdoslav, Graichman, Ján Cimrák, M. Klimo, S. B. Hroboň, Kolman Banšell, S. K. Tisovský; poučné články: Dr. Iv. Br. Zoch a E. † P. Vo všeobecnosti môžnie povedať, že slovenský oddiel smelo stavia sa ku boku ostatným. Ohľadom soznamu predplatiteľov dovolujeme si v záujme samého podniku poznamenať, že daly by sa snáď na budúce veci tak usporiadať, aby "Slovanský Almanah" môhol vykázať aspoň trikráť toľko predplatiteľov, ač v tomto ohľade Slovensko jedno z prednejších miest zaujíma. — "Slovanský Almanah" je v celku obsahu velice rozmanitého a zajímavého a ako srdečne vítame ho sta nový radostný zjav na poli vzájomnosti národov slovanských a jích duševného života, tak prajeme mu mnoho zdaru aj na budáce, presvedčení súc, že je to jedna z oných praktických ciest, na ktorých možné je od Maďarov prevzali.

bližšie poznanie sa, prečo aj čo najsnažnejšie odporúčame ho nášmu slovenskému obecenstvu.

"Gränze" slovanské slovo. My to síce už dávno vieme, ale nové je to, že to Nemci uznali. Dr: Beyersdorf uverejnil pod názvom "Slavische Streifen" zaujímavé pojednávanie o tom slove v časopise "Baltische Studien." "Granica" vyznamenávalo u starých Slavianov pravidelný priamohran z dreva vystavený s ostrými hranami. (Staroslaviansky grany — angulus, grany, hrany — Kanten). Tieto rovné čiary braly sa potom v prenesenom smysle slova jako hranice, deliace jedno územie od druhého, a slovo to prešlo jako Graniz, Graintze, Graenze do nemčiny, a vytislo gothické "marka" celkom z úžitku. A tak sa má toto slovo písať "Gränze" a nie jako niektorí chceli "Grenze."

V Petrohrade vydáva sa veľký naučný slovník pod názvom: "Russkyj encyklopedický slovar", ktorý nezadlho bude ukončený. Veľkolepé toto dielo stojí 60 rublov. Pracujú na ňom tie najvýtečnejšie spisovateľské sily ruského národa. Slaviansky oddiel rediguje Vladimír J. Lamausky, jehož samé meno už je zárukou o výbornosti oddielu. Medzi početnými spisovateľmi, ktorí sa od rokov už trudia na monumentálnom tomto diele pripomíname len nasledujúcich: J. N. Berezin, professor petrohradskej university; N. A. Popov, professor moskevskej university; P. P. Semenov; P. J. Lerch; A. E. Slankevič; A. N. Beketov (slávny prírodozpytec); L. L. Kirpičev; A. J. Mendeliev atď.

Hoja Ďunďa — gyöngye. Kto by neznal slovenskú pesničku, ešte z predhistorických čias "Hoja Ďunďa hoja, poslala nás kráľovná, hoja Ďunďa hoja!" Ďalej: "zlaté mosty stavati." — Maďari z obce Tápé, ktorá je teraz povodňou zničená, spievajú vraj túto pieseň takto:

"Mé küdött urasszony? Haja gyöngye, gyöngye! Aranyhidat csinányi Haja gyöngye, gyöngye..." atd.

O chvílu povedia nám že sme my našu Ďunďu — od Maďarov prevzali.

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. 10 kr. r. č. — "Orol" vychádza vo 12 sošitoch, 4 hárkov silných, dňa poslednieho každého mesiaca na štvorke.

OBSAH: Pastieri. Hviezdoslav. — Orol selejský. Historická povest. (Pokračovanie.) — Orlom tatranským. Janko Alexander. — Tri kabanosky. Od Vajanského. — Zmyja. Román básnický od Slovackého. (Pokračovanie.) — Štarý mládenec. Podáva Samo Samovič. (Dokončenie.) — Žial junáka. Dumka. Bohuznámy. — Vlkodlak. Samo Samovič. — Tak s klavírom ako bez neho. Polyt. — Anthropologické úvahy, alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určitelnosť kroz prírodu. — Mladému básnikovi. (Dokončenie.) † — Listy z Čiech. J. V. — Literatúra a umenie.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martiue:

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor a vydavateľ:

MIKULÁŠ ŠT. FERIENČÍK.

Roč. X.

Turč. Sv. Martin, 30. apríla 1879.

Číslo 4.

Maják.

Od Vajanského.

Zpřchnite dažde! Na malom ostrove Teší sa Lubrag vašej sladkej vlahe; On už od rokov, loďam ku výstrahe, Olejom sýti lampy majákove; On s mladou dcérou samotný na skale Vlnami bitej osudom prikutý Starnúcim okom hľadieva do diale, Ktorá mu halí svet už zabudnutý. Kol neho vodstvo s nebom modroplavým V okrúhlej čiare sestersky sa pojí, U nôh prítoky v šumnom nepokoji Dušu žblukotom koja hukotavým. Na skale maják: úloha života A druhá, čo ho k žitiu viaže páska, Srdca potecha, staroby krásota: To milá Despa, morská zlatovláska. Ona jediná zašlé budí časy, Ona vilica slaných vôd spanilá, Búrami žitia zšedivelé vlasy Dávnou spomienkou jak vencom ovila. Čože ho ešte na svet upomína? Loď rychloplavná, poslušná junovi, Ktorá raz v mesiac k ostrovu pripína, S čerstvou zásobou zas na mesiac nový. Lež smelý mornár naplní ho hnevom, On temný pohľad rád pohodí za ním, Keď už odbíja loď s veselým spevom A preč sa nesie bóry jarým vaním. Hoj moroplavec, vetrom zbarnavený, Vykopal láske jeho hrob predvčasný, On k jeho krbu došiel unavený, Kde vňadne cáril jeho anjel jasný: Jeho Mileva, mladej lásky žena. Perla a oka hviezdová zornica. Ztmilo sa nebo — kosá blyskavica Zhadí sa, hromu dutý zvon zastená A búrou pláva zradná loď z prístavu -Čo našiel doma? Dcérku opustenú!

Darmo o skalu bil nešťastnú hlavu — Loď vzala sebou nádej, lásku — ženu!

Hoj takú dušu nezhojí samota, Bár Despa pri ňom, lásky upomienka. Ona zjasňuje mrákavu života, Jako zimnú noc jasná hviezdulienka; Ona je preňho, čo lampa majáka Zblúdenej lodi na búrlivých vodách, Fakla života i spasenia čáka, I slasť v starobe, i sila v nehodách. Svet nenávidí Lubrag v temnej duši, Pred ním ukrýva svoju morskú vilu, Ona o bôloch otcových netuší, Ticho prežíva mladosť prespanilú. Loď na ďalekom vyskytlá obzore, Rybka a vtákov bielokrýlych lety, Ker rozmarina a to večné more: To sú dušičky osamelej svety. Keď búri more, zlietnu v dušu chmáry, Keď jasné slnko vĺn pozláti pruhy, Až sa blyskocú pestrým šatom dúhy, I jej veselosť zabronie sa v tvári. Malá cisterna velkú tajnosť vraví: "Despa, devica, ty máš krásne oči," Tichunké more nevinne vyjaví, Že jej postava jak cypress v úbočí, Že diadémom vrkoč hlávku zdobí, Ach, a to všetko o samote zvädne, Jak granátový kvet, čo vetrom padne Z nábrežnej skaly v solnovodé hroby!

Lubrag zasadol pod ker rozmarína, Despa mu u nôh, dávnej zrady dcéra; Nad nimi štíhly maják sa vypína, Pred nimi morská púšť sa rozprestiera. Všetko tak ticho! Len šumivá vlna Šeptá so skálim, miernym vetrom vzňatá, Rozmarín dýcha tuhé aromata, Na čistom nebi bladá pláva lúna Len tak haňblivo, bo ešte deň svieti. Ajhla! v diali sa biely bod vynorí. Pozná ho Lubrag! To námorské deti Vezú potravu do jeho komory. Už bodka zrástla v bielu parus lodi, Riadi ju pevná ruka Veselína. Už priletela. Kotva sa zahodi, Olej, sucháre, vak čierneho vína Shodia na lahkú barku pustovníka. Veselín strojný na skalu vyskočí I zhliadne razom u vonného kríka Despu, jak cudne sklopí pred nim oči, Jak bielou rúčkou bujnú kader rovná A kradmo očkom na juna pohliadne, Jak sa zapýri — jak mihom obľadne Morskej skaliny neznáma kráľovna. Rumeň zastíni jeho smahlé líca A tvrdým telom mrazný cit zatrase, Z oču zajasá v náruživej kráse Túžby divokej mlunná blýskavica. Neskoro núti Lubrag dcéru domov; Cudzinec uzrel krásu jeho vily, On za ňou hľadí, až myrtových stromov Závistné vetve devušku ukryly. On silný plavec, rozpálený, řáte Skočí na barku a na loď húpavú, Tá už rozpiala belunké perute, Už volne orie vodu modrotmavú: Na stažni jun sa kolimbá u výše, Spevavý pozdrav z mocných prs sa vinie, Na brehu niekto bielou šatkou kynie Nesmelou rukou z cypressovej skrýše!

Hrozné má reči Lubrag na jazyku, Krivým pohľadom na Despu zagáni, Keď ona v devíc štebotavom zvyku Spomenie muža, čo v blyskavej zbrani Letom sa zjavil a zanikol letom, Jako ten sokol, čo kriedlom mohutným Z brda na brdo poletuje svetom. Despu to straší. Ona srdcom smutným Len vlnám svoje žiale rozpovedá, Len večerniemu vetru sa žaluje Ze jej túženie nocou spávať nedá! Že i sen obraz mornára maluje. Keď už večerom starostlivou rukou Lubrag zapáli majáka lampady, Despa týraná tajnej lásky mukou Smutne prechádza cypress kolonády. Kriklavé svetlo, kryštálom zsilnené Ostré pablesky vysiela pruhami, Ony sa vinú zlatými stuhami Cez rozmarinov húšťavy zelené A tmu večerniu zväčšujú protivou; Do tej sa deva tak rada pohrúži, Tam sa ztesnené srdieuko roztúži, Tam duša nyje fantasiou snivou! —

Tam raz začuje divné špiechotanie,
To nieje vetrom rozhúpaná vlna —
Postojí — stíchni, srdca trepotanie —
Piesok zaškripel tretý spodkom člna,
Breh sa ozýva pružnej nohy krokom — —
Nádherná vôňa z oleandrov veje,
V dialke na vlnách svit majáka tleje,
Bladnúc šíri sa po mori vysokom —
Vtáčky zmýlené svetlom v svojej púti
Bijú sa do skiel brúsených majáka,
Rozrazia hlávky o železné pruty
Padajú biedne do vln pažeráka! — —

"Ty nemáš matky," temný Lubrag vraví, Hladiac dcérušky horúcu hlavičku.
"Ach v srdci mojom cit vládne boľavý, "Žes nepoznala, úbohá, matičku!
"Smrť ju vyrvala? Nie — tá tak nezkruší, "Smrť nechá v srdci lásky plápol čistý, "Nechá mohylu, kde vo sviatok duší "Položiť môžme veniec sviežolistý: "Lež matka tvoja nemá pre nás hrobu, "V srdciach nechala desnú nám pustotu, "Mne bôl pekelný, a tebe sirobu "A obom morskej pustiny samotu!"

Bodajú ostro Despu starca slová, Každé je ostnom, čo sa v srdce ryje, Srdce krváca: a bije len bije Za sladkou chvílou, keď loď junákova Šerým večerom zas k brehu prirazí, Keď myrtového v tieni baldachýna Zabúda otca bôle a príkazy V mocných ramenách svojho Veselína. Sumivé more: svedok jejích lásky, Rudý leander čuje jích výlevy, Vlny svadobné spievajú nápevy, Myrta vetvami žehná duší sväzky; Nad nimi klenba chrámu: nebo jasné, Oltárne sviece — tie hviezdy bleskúce, Dve holubenky: to družice krásne, Prísaha a slub: objemy horúce! Lubrag netuší tajnú ľúbosť devy, Ona sa bojí jeho prísnej tváre, Ona sa trasie, že otcove hnevy Zhasly by srdca posvätné požiare. Ach, kde tu východ, kde tu smilovanie? Otec a milý: dva protivné póly, Hriech je tajomstvo - nemožné vyznanie, Úbohé srdce pretaté na poli, V ňom bôl, jako ten okean, hlboký, V ňom temno, jako tma búrových mrakov! Bladnú tváričky, slz tiché potoky Kanú a kanú z kryštálových zrakov.

Už ľahol Lubrag na lôžko večerom; Sen tichý slietol v unavené oko, Silnou perufou hnal po nebi šerom Temné oblaky vírivý širokko;

More sa dmulo dlhými vlnami. V diali bezhlasé blesky časom zplály, Zjasniac von z mora vynorené skaly. Ktoré ľud morský nazval Syrenami. Predtým, keď nebol maják na sihoti, Nejedna loď sa o ne stroskotala, Darmo pomorca ženuška čakala, Darmo čakaly dietky, už siroty. Oj, z tamtej strany tajné zkrsly znaky: To on, to on! Dnes večer príde drahý, Despa zas zhliadne uhločierne zraky, Zas šepne v ucho vernosti prísahy! Ticho spí otec — devuška u mora Jako svit lúny, bez šumu sa zjaví, Jakby o závod s morom hučí hora, Hrozivý oblak od juhu sa plaví, Belunké šaty devy vietor trhá, Tažký jej vrkoč padá ladnou šijou, Vlna obrovská k nohám sa jej vrhá A búrno sypí zlobnou melodiou. Jak božia strela priletí čakaná Barka, a ledva k brehu pristať stačí, Už na širokých prsiach milovaná Deva spočíva v usedavom plači. "Načo tie slzy, morská moja vila, "Síre je more, šíry svet ten boží, "Tys' moja, drahá! Plač tvoj neosoží, "Hla, rychloletné sú moje vetrilá! "Ja morom tichým i búrnym veselo "Plaviť sa budem s tebou, Despa drahá, "Ja partou krásnou ozdobím ti čelo, "Z ruží vernosti, ľúbosti a blaha! "Sver sa lodenke, mojej Sokolici, "V pustine tejto, čo na teba čaká? "Bolastné vrázky na vädnúcom líci "A smrť nerestná u päty majáka! "A mne čo zbýva? Tam o Syren hrany "Udrem lodicou, až zpraštia jej boky, "Na ústach slovo kliatby a pohany "Padnem do víru krútnavej zátoky. "Tys' moja, krásna, pozri: búra desná "Blíži sa letkom, však prv lež dorazí, "Otroctva tvojho rozbijem retazy "A večnej lásky zavíta nám vesna." Ach, každé slovo dušu devy páli: "Nie, ty ukrutný syn divého mora, "Mne je súdené posluch a pokora "A bôlne mretie na tomto úskalí. "Sväté sú otca mojeho šediny. "On láskou dcéry, jak chlebom sa živí, "Ja, duše jeho svet, poklad jediný, "Ja miernim duše zradenej poryvy! "Mám zdvojiť zradu? Tvoja som, ach tvoja, "Žižním po pernách tvojích neskonale, "Ja večne hladet budem v tamtie diale, "Ktoré ta zkryjú, ty útecha moja; "Poslednie slovo na mrúcej už perne "Tvoje Veselín, sladké bude meno. "Posledný tlkot srdca — tvoje veno —!" Na nebi hustnú rýchlo mraky čierne.
Vetry zabúria, trasú sa skaliny
Vlnísk ozrutných útočným návalom;
Zarevú hromy, jakby v rozvaliny
Zem zdrtiť chcely, blesku mlunným palom —
Mocné rameno — mocná vôľa v hrudi,
Lahunká deva — a búra od hora,
Durknite hromy, až sa mrtvý zbudí,
Čo utopený leží na dne mora!

Lubrag si sníva starý sen Milevy, On vo sne staré zalamuje ruky, On vo sne cíti obnovené muky. Z prs sa mu dutno stonné vinú revy. Hromu durkoty prervú sny úmorné, Starosť o maják zaženie príšery, Chce von! Kde Despa, diefatko pokorné? Postielka prázdna! Voľný zámok dverí -Hrom! a za hromom výkrik úzkostlivý, Sum ho prehlúša, hromy ho prervaly — Snáď sen ho ešte prekára klamlivý, Snáď povíchrica zavila o skaly ---Starec sa rúti von v rychlom postihu -"Otče, môj otče!" z huku vln zavznieva. To Despy pokrik — už hynie, zamdlieva, Tu v jasnom strely rachotivej mihu Barku na vlnách zazre v tuhom boji, Na nej sa zbelie sňahobiela šata, Ach, Despy šata. U kormidla stojí Strojná postava smelého piráta. Lubrag nešťastný, kde ti milé diefa? Pomorec vlečie násilne nevestu. Hromy mu zvonia, blesky sypú kvieta, A maják tvoj mu ukazuje cestu, Aby Syreny vyhnul vírom zradným! Starec zakvíli z prs starých hlbiny, Na zem upadne, trhá si šediny A tiskne líce k skalám brehu chladným. V bolasti tkne sa daemon jeho čela, Lubrag zajasá satanským rehotom, Vyskočí; hromy vždy divším durkotom Zúria, i rastú vetra rýchle kricla: Hor sa na maják! Sedý vlas povieva Divoko vetrom, ostrý svit lampady, Jak by tmám na vzdor, víťazne vylieva Sklom kryštálovým bleskové kaskady, I zúrivú tvár starca vyjasňuje, I vypúlený zrak jeho ožiari, I búrke, i tmám čiernym ukazuje, Jaký bôl svietiť môže z ľudskej tvári! Ešte raz pozre za dcérkou zúfale Otec, a mlatom mocne v sklá uhodí, Desným kvílením zarynčia kryštále, V droby zdrvené sypú sa do vody — Lampy zaškvrčia — už všetko v mrákave, Maják i sihot i Syren skaliny "Mileva, Despa!" zavolá hrimave Lubrag a skočí v zbúrené blbiny

Orol selejský.

Historická povesť.
(Pokračovanie.)

VI.

Uzavrel síce Kuršid baša s Ali bašom janinským prímerie, ale bolo to prímerie, ktoré ho predsa len pútalo, aby značnú časť svojho vojska držal v blízkosti Janiny, v ktorej Ali baša so svojím vojskom pokojne síce, ale predsa akoby na stráži a na čakaní príhodnej doby leňošil.

Preto Kuršid baša ešte i ďalej neprestával vyjednávat s Ali bašom, pevne úfajúc, že keď podarí sa mu tohto odbojníka priviesť k pokore a poslušnosti, vojskom Ali bašovým rozmnoží čaty svoje.

Konečne podarilo sa mu nakloniť Ali bašu k uznaniu svrchovanosti sultánovej a poddaniu sa pod výminkou svobodného vysťahovania sa. Turci ochotne prijali všetky podmienky Ali bašove, ktorými zaručená mu bola osobná svoboda a bezpečnosť, tak života ako i majetku; ale to ani najmenej nevadilo, že dňa 5. februára 1822 roku ako veľazradca odpravený a celý jeho majetok shabaný bol.

Teraz nastaly už priaznivé časy pre Kuršid bašu, a nepochyboval ani najmenej, že v dost krátkej dobe potlačí povstanie a celé Grécko prinúti uznať svrchovanosť tureckej vlády a k poslušnosti jich prinúti oproti padišahovi.

Vidiac čo deje sa, Marko Bočar predvídal, že sám na seba ponechaný nie je v stave zdolať toľkej presile, a čoby jeho junácki Sulioti i zostonásobnili hrdinstvo svoje. Umienil tedy vybrať sa do Korintu, kde úfal sísť sa s vodcami gréckymi, aby s nimi dohovoril sa o ďalšom spoločnom, priaznivý výsledok sľubujúcom pokračovaní.

Už jarné slnko roku 1822 ožarovalo do neba vypínajúce sa končiare mohutných vrchov; už doliny a úbočia kopnely; krovia počínalo zelené lístky vyháňať, keď Marko Bočar v chyžke domu svojho so svojím bratom Krstom, manželkou a dcérou, ako i s Efremom, trávi posledný večer pred svojím odchodom.

"Ja Marko s tebou," hovorí Krsto, "kamkolvek ty pohneš sa, ja ako tien sprevádzat ta budem!" "A ja blahový úfal, že ty, brat môj Krsto, ostaneš ku ochrane rodinky. Komu že už túto pod ochranu sveriť?"

"Tam máš najlepšieho obrancu a ochrancu," odvetuje Krsto, ukazujúc s úsmechom na Efrema. "Presvedčený som, že by on túto povinnosť nerád jinému prepustil! a že ju tak konať bude, ako žiadon jiný. Ja, vidíš, nie som k tomu súci. Môj duch bol by ustavične na bojišti, kam ma všetko tiahne. A ten, kto tu ostane, musí mať všetky smysly vždycky pohromade, lebo jináče nebude ani opatrný, ani obozretný!"

"Ale Efrem je ešte mladý, nezkúsený —" hovorí Marko.

"Daj tomu pokoj, a ja ti stojím za to, že pre svoju rodinu nenajdeš spoľahlivejšieho ochranca nad Efrema! — Či nie, Efrem?"

Efremova tvár zarumenila sa, akoby ju bol polial krvou. "Neznám, či budem súci k tomu, ale moju päsť i môj život vďačne obetujem v tejto službe!"

"No hla! to som očakával od neho! Len to treba poznať ľudí!" vraví Krsto. Marko mlčal na tieto poznámky bratove. A poneváč ostatní málo kedy bez priameho vyzvania miešaly sa do rozhovoru, tak nastápila chvíla mlčania, v ktorej, tak zdalo sa, každý zaujatý bol vlastnými myšlienkami; len bedlivému pozorovatelovi neušlo, že oči Vasilikine a Efremove často stretaly sa pohľadom. A že tie pohľady až veľmi výmluvné boly, to mi môžete veriť!

"Dobre tedy," hovorí Marko, "Efrem zostane k ochrane rodiny. Ale bojím sa, že v tomto údolí nebude viac bezpečnou. Kuršid po zmožení Ali bašu, a keď tohto vojskom rozmnožil rady svoje, nebodaj celú svoju silu vynaloží, aby najsamprv pokoril a zlomil odpor Suliotov; zná, že títo nevyrovnaní junáci neprestajne križovať budú jeho plány a zámery. A predsa odísť musím, trebars viem, že moje a tvoje rameno by tu, brat Krsto, veľmi potrebné bolo. Po odchode našom i Efrem s Vasilikou a matkou opustiť musejú

na jistý čas túto dolinu, ktorá nám za mnoho j rokov slúžila za jisté a bezpečné prístrešie."

"A kam pôjdeme?" ozve sa matka, "a náš milý, tichý domov len musíme a musíme opustit?" a slzy hraly v jej ako uhol čiernom oku.

"Súrna potreba je opustiť dom. Lebo čo ti z domu, keď utratiť môžeš v ňom život. A myslíš, že diví muzulmani šetrne zaobchodiť budú so ženou a dcérou Marka Bočara? — Kam' pôjdete, to je jiná otázka. Čím dial do Grécka, tým lepšie. Efrem zná všetky tajné prechody cez vrchy a lesy, a preto ufám a čakám, že vás bezpečne a jistotne doprevadí do niektorého gréckeho, už osvobodeného Mne by najmilším bolo Misolungi."

"Dobre!" vetí Efrem, "s Božou pomocou na dnes týdeň budeme v Misolungi!"

"Už na dnes týdeň?" vykríkne Markova manželka. "Musí to tak rýchle byť?"

_Čím skôr tým lepšie!" prerečie Marko, "a kto utekať musí, aby si zachránil život, zle robí, keď odkladá s útekom. Casto jedna jediná premeškaná a zanedbaná hodina, ba minúta, môže mať tie najhoršie následky. A mne záleží na tom, aby som vás znal v jistote!"

"Len si daj dobrý pozor, Efrem," hovorí Krsto, "aby niektorý Osman nezatúžil po mladej holubici. Znáš, že sú to draví krahulci, a že beda tomu, čo padne do jích krvavých rúk, zvlášte je-li mladé a pekné."

"To už len nechajte na mňa," odvetuje Efrem, "postarám sa, aby tým dravým krahulcom zašla chut vystierat drapy na mojej ochrane sverené holubice!"

"Ďaka ti, Efrem!" rečie Marko, "slová tvoje upokojujú ma, lebo znám, že čo slúbiš, to i splníš. A tak ohladom ochrany drahej rodiny mojej som ukojený, a ak Boh dá, dosť skoro shliadame sa v Misolungi."

Na druhý deň, ešte ďaleko bolo pred svitom, vyprevádzaní celou rodinou vydali sa na cestu bratia Marko a Krsto, aby šli, kam si umienili.

I tí, čo doma ostali, po odchode tamtých prichodili si, len akoby boli v tom dome práve v nej videl i ostrý výrok nad nadherou, návštevou. Ved znali, že i jich pobavenie už ktorej veľkými ctiteľmi boli Gréci bez roznebude dlhé, preto ihned dali sa do práce, dielu, a medzi nimi i vojvoda Kolokotroni.

aby porobili k odchodu svojmu potrebné prípravy tak, žeby i oni druhý deň ráno vydať sa mohli na ďalekú cestu. —

Sprevádzaný len svojím bratom Krstom, prišiel junák Marko Bočar do Korintu. Prostý, ako jeho duša, bol i jeho oblek: červená čiapka, modré nohavice i kepeň, po boku ostrá šabla, za pásom jednoduchá pištol. Nikde a v ničom skvostnosť, lebo túto z hlbokosti duše ošklivil si. Nemal ošklivejšej veci, nežli keď videl muža, chcejúceho byť junákom, ktorý fintil sa ako nejaká márnomyslná slečinka.

Ale vzdor prostoty a jednoduchosti, v ktorej zjavil sa v Korintu, prítomnosť jeho neostala dlho tajomstvom. A grécki náčelní mužovia poponáhlali sa poctiť Marka Bočara svojou návštevou.

Prvý, ktorý navštívil Orla Selejského, bol grécky vojvoda Teodor Kolokotroni.

Návšteva táto nie veľmi dobrý dojem urobila na násho junáka. Započali rozhovor, ale ten len viaznul a viaznul, až konečne vojvoda Kolokotroni pomatol sa, pretrhnul rozhovor, a ani len neodoberúc sa, ako dobrý mrav vyžaduje, opustil Marka. A ktorá toho bola príčina? Teodor Kolokotroni, aby ničoho nezadal svojej vojvodskej (kniežatskej) hodnosti, zjavil sa v drahocenných indických šatoch a hodbábu plnom odeve, s perlami bohate vybíjanou šablou, a keď videl tú prostú jednoduchosť Markovho obleku, zarazil sa i ušiel.

Na druhý deň navštívil Marka opät, ale teraz už v odeve gréckeho klefty (grécky hajdúch v dobrom smysle); hlavu prikryl obnošenou čiapkou, na tele mal kulkami prestrielanú košelu; na boku visel mu starý palaš a na hrdle reliquie v malej škatulke.

Ako ho takto odeného uvidel Marko, letí mu v ústrety, a podajúc mu ruku skrikne: "Teraz si sa mi obliekol, ako pristane junákovi! Tak ta mám rád, taká, kuľkami posvätená haba sluší a svedčí hrdinom! A nie tie čačky, súce len marnomyslným stvorám!"

Milá bola táto pochvala Teodorovi, ač-

"Junáci, chrabrí junáci ste vy Gréci!" chválil Marko Grékov, "a človeka zachvacuje nadšenie, vidiac skutky vašej chrabrosti!"

"No!" odvetuje Teodor, "tvojmu junáctvu predsa len nevyrovnáme sa. A čoby bolo už dnes z nás, keby teba a tvojej hrdinskej päste nebolo? Už by sme zase boli zapriahnutí v jarme —"

"O tom niet reči!" pretrhne ho Marko, lebo nič mu nebolo tak nepríjemným, ako keď počul zpomínať činy svoje. S tým bolo ho možno veľmi rozdráždiť. On chválil jiných, ale pre seba chvály nikdy nehľadal.

"Vy Gréci dokázali ste junáctvom svojím, že ste hodní svobody, a že ju i dostanete. Ja by som si od srdca prial, keby i môj národ bulharský vyrovnal sa junáctvu vásmu, ale — darmo je. To, dá Boh, príde časom!" vzdychnul z hlboka Marko.

"A keď my vydobyjeme a pojistíme si svobodu," hovorí Teodor, "dozajista prispejeme všemožne i k tomu, aby susedia naši Bulhari tiež domohli sa k svobode. Bude to našou národňou povinnosťou, podporovať jich tak, ako ty, Marko, si nám výdatnou pomocou. A už pre zásluhy tvoje to urobiť musime!"

Úsmech prezradzujúci nedôveru preletel tvárou Markovou.

"Dal by Boh! aby národy už raz naučili sa vzájomne si pomáhať. Ale trebars to nakladá učenie Kristovo, v skutočnosti ho niet. Brat môj, tí Gréci, ktorí žiť budú vtedy, keď sa bude jednat o osvobodenie Bulharov, nebudú tak smýšlať ako ty. Bojím sa, že práve Gréci spoja sa ešte s Turkami na utláčanie Slovanov. A keď i nie celý grécky národ, ale veľká väčšina stáť bude po strane muzulmanov a proti kresťanom slovanským!"

"To je nemožno! nemožno!" zvolal Teodor Kolokotroni. "To by bola do neba volajúca nevďačnosť, a tej sa grécky národ nedopustí!"

"Verím, keby bol sebe samému ponechaný. Ale myslíš si, vojvodo, že Gréci osvobodiac sa sami budú rozhodovať nad osudami svojimi a požívat svobodnú vôlu? Nemýl sa, tolkí budú sa namáhat o pojistenie a zabezpečenie si rozhodného vlivu v tvojom národe, že tento trebars svobodný predsa ne- premohli a zvládali. A dobre- to znám, že

bude svojim vlastným pánom! A v tých záujme ležať bude, aby národy nepomáhali si vzájomne! Ostatne nech všemohúci nebeský Otec zahanbí obavy moje!"

Kolokotroni neznal čo odvetiť. ho reči Bočarove. Marko tiež umĺknul. Ale táto mlčanlivosť nepanovala dlho. Lebo, keď i Marko málomluvný bol doma a medzi svojimi, s cudzými vždy mal nejaký predmet k rozhovoru. -

"Nuž ale nechajme do ďalekej budúcnosti siahajúce veci. Ja pevne verím, že i bez podpory gréckej, ba asnaď i proti vôli tvojich súplemeníkov osvobodia sa Bulhari," započal ďalší rozbovor Bočar, "To všetko je v rukách Božích, ktorý riadi a spravuje tak osudy národov, ako i jednotlivcov. — Ale jiné je, čo ma bolasťou naplňuje, a to tým väčšou, že je to dielo tých jistých Grékov, ktorých junáctvo navyknul som obdivovat."

"A to by bolo?" opytuje sa Teodor Kolokotroni.

"Teba a tvojich junákov týka sa to velmi blízko. Zle to bolo a veľmi nepriaznivý dojem urobilo na mňa, a nie len na mňa, ale na každého, otupené srdce pre vznešené city ľudskosti nemajúceho muža, žes' dovolil svojim vojakom tak ukrutne nakladat s Turkami. Či by ste neboli slavnejšie a ludskejšie robili, keby ste tolko úbohých ľudí, ktorí i tak boli vo vašej moci, a tak neškodní, nechali boli pri živote? Museli ste jich pobiť a povraždiť? Lebo, odpust, to už vraždenie bolo, a nie zápas v čestnom boji! Hej! vtedy by bol svet i uvidel, i uznal, že sú Gréci hodní svobody. Ale toto metá veľkú škyrnu na vašich junákov!"

"Nútení okolnostiami," vyhováral Teodor, "nemohli sme prekazit. Veru nie z krvežížnivosti, ani nie asnad z osobnej pomsty, ale len v návale nutnosti robili sme, čomu vyhnút nebolo možno. A potom, my nemohli a nemali sme kde držať zajatých, lebo jích stráženie požadovalo by bolo značné sily vojska, ktoré sme jinde nutnejšie potrebovali. A pustif jich na svobodu, to by nebolo ničím jinším, nežli rozmnožením radov nepriatelov naších tymí, ktorých sme už raz

Digitized by GOOSIC

ani junák Marko Bočar nešetrí v ohnivom zápase nepriateľa, ale rúba všetko, čo príde pod ostrie jeho meča."

"Bojujem s nepriatelom otvorene, na junáckom poli," odvetuje Marko, "a kde on mal takú výhodu zrúbať mňa, ako ja jeho. Tedy bol to rovný zápas. Ale nikdy ruka moja netkla sa takého, ktorý bezvládne padnul do rúk mojích." — Takto zakončil Marko Bočar ďalší rozhovor o nemilom predmete, ale slovami svojimi dokázal, že on nebol len hrdinským a junáckym bojovníkom, ale i pravým kresťanom, Slovanom, človekom v opravdivom smysle toho slova. A jeho držanie sa získalo mu dôveru všetkých šľachetných mužov.

Nie div, že i knieža Alcxander Maurokor dato, ktorý v tie časy stál na čele gréckych pohybov, vyznačoval všemožne Marka Bočara, a zo všetkých síl namáhal sa získať si jeho lásku a dôveru. Marko Bočar tak ho zachvátil svojim bystrým duchom a nepoškvrnenou čistotou srdca, že Maurokordato do smrti svojej hovoril o nom s nadšením, neznajúcim hranice, s najväčšou úctou, aká je len možná.

Za čas pobytia Bočarovho v Korinte odbývali sa válečné porady o ďalšom vedení borby za svobodu Grécka, a na radu Marka Bočara uzavreli jednohlasne íst približujúcemu sa nepriateľovi v ústrety.

(Pokračovanie nasleduje.)

Sen Babylona.

Ticho, — že čut jak rastie tráva, Že čut podzemných duchov ston: — A zo sna divo sa ztrháva Rozkošou spitý Babylon.

"Zrada, zrada! — prchnú otroci! Pod základmi väže — zrada! Väž praští — rata! sem k pomoci! Na hlavu moju mi padá! —

Kto väž Boha mõjho rúca mi? Kto smie ludu jazyky miest? Kto brat mne moc nad národami? Kto bránit mi v nebo sa vzniest?

Lapajte jich! — tri duše zo mňa
Prchly — v hrudi tak prázdno mi,
Väže, oblohy tiaž ohromná
Prsá moje mi prelomí! —

Srovnali rumy mojej dumy. —
Nado mnou nový stojí dóm;
V ňom troch jazykov hymna šumí —
A ja, môj Bože! kde že som?! — "

Tak zo sna hriechov svých šamotí, Tak zubami škripol on, Tak v úzkostiach smrti sa potí Rozkošou spitý Babylon. —

Čo vy na to, moji hadači? — "Ej pane! to osudný sen: Božstvu dielo pýchy s' nepáči, To blízkej tvej smrti bol tieň!" —

Preč, lhári! -- V nebo staväť hore! V prostriedku hviezd má stáť môj trón! Nech svot pod pätou mi v pokore Páli temiany svých poklôn! --

Tak zlorečí, zúri bez scha, Pýchou nadutý tyran ten. No skôr jak väž tá došla neba Skutkom stal sa osudný sen.

B.*)

Matkin poľúbok.

(Preklad dla nemeckého "Der Kuss der Mutter" von Georg v. Dyherrn.)

Polúbok matkin — ty slniečko ránnie, Z teba sa prúdí život, požehnanie; Otváraš blaho, jak nebies dar tichý. Rosa májová, svetové kalichy.

Polúbok matkin, sväté pozdravenie, Keď ona dietko novonarodené Z rúk božích berúc v blaženej hodine Prvý raz k prsom materským privinie.

^{*)} Teší nás, že môžeme Vás zase uvítať na tom poli, ktoré Ste dosial tak slavne pestovali "Margita" vynde v budúcom čísle.

S polúbkom týmto modlitba sa budí. Jaká len matke môže vzplanúť v hrudi, Modlitba plná vrúcnosti i vďaky, K otcu sa nesie, k otcu nad oblaky.

A keď to dietko vyrve jej smrť dravá, Z očú materských prúd sa slz vyroní, Na chladné ústka vtiskne bozk pokonný, S pokorou vzdychnúc: "Boh bere, Boh dáva."

A keď do sveta vychodíš cudziny, Kto (a sprevádza, krom Boha, kto iný? Kto ta v rodinné zpät uvádza brány? Polábok matkin, na cestu ti daný.

Keď ti zbočiť chce z cesty pravej noha, Zpomni len, čo ti mať dala úbohá; Zpomni polúbok i jej požehnanie, Noha poslušne v cestu pravú stane.

A keďs' aj zblúdil — a duša sklúčená Prichodiac domov pred prahom zastená, Poľúbok matkin, poľúbok jediný Tiaž tvoju sníme a zmyje ta z viny.

A raz keď staneš na rodinnom prahu A nezrieš vítať matičku ta drahú ---Chod do cmitera, kde dlejú jej tône, Tam ti tak bude, jako na jej lone.

Sotvy na jej hrob skloníš hlávku svoju, Sotvy slzami pokropíš ho bôlu: V duši sa tvojej pozdrav jej rozhostí, Srdce pocíti bozk večnej ľúbosti.

Poľúbok sladký, ty slniečko rannie, Z teba sa prýšti život, požehnanie; Ti si anjel môj, čo ma pred zlým chráni ---Ty ma sprevod až za večnosti brány.

Zaľúbenec.

Študentská humoreska.

Práve sa sotmievalo a pri obloku jednej malej chyžky v školskom mestečku R. stál Janko Vrana, gymnasiálny žiak, v ruke držiac z pošty prišlý piatimi pečaťami opatrený list. Viete, že takýmto zásilkám vopred sa teší opravdu študentské srdce, len keby s tým neboly spojené prísne napomínania rodičovské, čo z čiastky horkosť kvapká do kalicha sladkej radosti. On pravda nemal sa čo obávať napomenutí "rodičovských," bo tí mu dávno pomreli a len pri obozretnom a svedomitom spravovaní jeho skromného dedictva skrze pána učitela v D., jeho rodisku, mohol sa stat účastným takejto zriedkavej radosti. Pri čítaní naozaj otcovského listu žial mu prišiel na srdce, pomysliac si, že všetci spolužiaci majú ešte otcov, len on sám nie, ale blížiace sa hrmotné kroky vytrhly ho z rozmýšlania a z otvorených dvier valili sa veselí kompani do chyže.

"Servus Janko!" volá Jaroslav Drobný, "nechceli sme zameškať tvoj veliký sviatok osláviť; dostal si mnohovážny prípis a aby si vo veľkej radosti neutonul, prišli sme ju s tebou sdelovat."

trpelive očakávaného šťastia. Ale bratia! ne- všetkých krčahov.

budem vás držať na slove." "Zuzka!" volá otvorenými dvermi, "vezmite ten hodný krčah a zabehnite po pivo. Slušná vec takýchto vzácnych hostí uctiť!"

"A ty Daňo," berie slovo Jaroslav, "čo sa prechodíš ani dáky veľkomožný? či nevieš, že prechádzka v tejto chyži na súmraku je spojená s nebezpečím života? Len tri kroky na tvojích dlhých pedáloch a tak buchneš hlavou do steny, že sa tvoj veleučený rozum hned na zemi-povalovať bude!"

"To by si mi doprial," odvrkne Daňo, "viem, žeby si na hodnú čiastku jeho nároky robil, aby si niečo rozumného do svojho sprostého rožka osadil."

"Mýliš sa! slavnostne sa vzdávam v mene tu prítomných všetkých nárokov na tvoj rozum, a len v tom záujme našom ta upozorňujem, aby sa nám otruby medzi oči nevysypaly."

. Danko sa strojil na paprikovú odpoveď, keď Zuzka s doneseným pivom utíšila všetky naruživosti a na jích miesto chuť k požitiu vysokováženého nápoja vzbudila. V nedostatku pohárov koloval krčah a poneváč "Pravda," hovorí Janko, "bez toho, aby|"krčah zatial chodí do studne, kým sa nesa bolo prisnilo, dostalo sa mi tohoto ne- zabije," preto aj pivový krčah sdeloval osud Digitized by Google

Zapálená lampa, rozdůchané fajky a pivom občerstvená mysel obživujúcim spôsobom účinkovaly na celú spoločnosť. Len jedon jim chybel do kola, na ktorom si každý vtip brúsil a to bol Ďurko Starý.

Náš Ďurko bol šuhaj strednej postavy, povedal by som počernej, keby nebol opálenej tváre a túto opálenosť jeho spolužiaci žartovne pripisovali náruživému fajčeniu pod výrazom, že sa "vyúdil." Bola rozkoš pozerať na neho, keď niekdy po dlhšom pôste dožil sa tej premilej trafiky; v taký čas, držiac dym v ústach striasly sa mu pery, snáď aby i ten najchatrnejší čas zažil pôžitok toho blahonosného dymu. Oči čierne horely ohňom radosti a uspokojenia. Zapomenul na knihu, na svet a preložiac svoju dlhú trúbku sta mýtne brvno cez cestu hladel a fajčil bez toho, aby bol pritom niečo myslel.

"Prečo neprišiel s vami Ďurko," zpytuje sa Janko, "bolo by sa mu dostalo i piva i trafiky."

"Jaj brat môj," vetí Jaroslav, "ten sa ti stane pomaly mníchom, sedí doma ani kvočka a zdá sa mi aj básni."

"Básni?" volali všetci s úžasom.

"Ponachodil som niektoré pohádzané papieriky; Janko! ty by si mal vedieť príčinu tejto utiahnutosti, máte mnoho tajností medzi sebou!"

"Poviem vám," prisviedča Janko, "ale jazyk za zuby! Lanského roku, ako znáte, suplikoval na naších stranách, prišiel aj do D., sosadnul v škole. Náš učiteľ má peknú dcéru Ludmilu, do ktorej sa už mnohi zalúbili, nie div, že aj Ďurko touto cestou putoval; teraz ma ustavične morí, aby som mu zprávy o nej podával."

"Máš nejakú zprávu?" pýta sa Jaroslav. "Nemám ver ja!"

"Dajme mu sami zprávu, nad ktorou sa mu oči zaiskria. Práve si dostal list od pána učiteľa, my napíšeme od Ludmily a ty to Ďurkovi potajme oddáš."

"Teraz nám nasleduje list skomponovat a odpíšať. Najlepšie bude, keď ho Matej domáci chľapec odpíše, jeho písmo sa rovná ženskému. Obsah jeho môže byť: "Ctený Pane!

Nemôžem zabudnúť na tie hodiny, ktoré ste minulého leta v našom kruhu strávili, ale darmo, už sa minuly. Aby aspoň nejakú rozpomienku na ne mala, oblažili by ste ma veľmi, keby Ste mi svoju podobizeň, ktorú Vám ja svojou odvetím, zaslali, alebo aspoň tento lístok pamätníka vyplnili.

V D., 30. marca 186*.

Ludmila V."

Sem Mateja! pravopisné chyby narobiť ad libitum, bo znáte, že slovenský pravopis je pre ženské ešte zakázaným ovocím. Lístok pamätníkový priložiť, pekne zapečatiť a Jankova starosť bude tak ho oddať, aby tomu Ďurko uveril!

Dictum — factum, lístok vyhotovený vandroval do Jankovej truhly, aby na druhý deň pred alebo pod niektorou hodinou Ďurka do vytrženia doniesol.

Už udrela siedma hodina a Ďurko Starý ešte vždy nechce uznať potrebu povstania z postele. Načo by aj vstával? raňajky čo býva vždy prvou myšlienkou prebudeného žiaka, ač sú mu velkou zriedkavosťou --- nemôže čakať, taký luxus si chudobný šuhaj dopriat nemôže, len tá jediná fajočka, ktorú aj Napoleon I. za odstraňovatela hladu považoval, môže mu dopriať máličko úľavy. Ecce fajočka! či by takému kúzlu Ďurko odolal? Ešte raz pretre ospalé oči, údy vystre, až postel v bolasti spraští a velkým prstom na nohe vytrčeným zpod periny skúma povetrnosť izebnú, ktorá k jeho uspokojeniu niesúc tak chladná, akou si ju predstavoval, podnikne vážnu výpravu z postele. Podarilo sa len tie hodiny tak skoro ukazujú! Už je čas do školy, sem knihy pod pazuchu!

Pred hodinou nemal dosť času Janko, aby mu lístok oddal, alebo myslel, že pod hodinou, kde prísne oko učbára sprevádza každý pohyb žiakov napnutejším a ľahkovernejším najde Ďurka. Nemýlil sa, pri prvom svobodnejšom pohybe rychlým chvatom zpýtal sa Ďurko pri ňom sediaceho Janka.

"Čo píšu vo včerajšom liste?"

"Nič zvláštneho pre mňa," povie Janko, nale zvláštne pre teba," a vytiahne z vrecka uschovaný lístok, aby ho Ďurkovi doručil.

Ďurko uchopil podaný list, pod stolicou rozlomil krajciarovú pečať a nakoľko len možné bolo kochal sa v milom obsahu. Mohla byť pre neho reč o kameni múdrosti, našiel on už ten kameň, držal ho medzi rukami a rozžiareným okom pozrel tu na učbára, tu na spolužiakov, aby jim pohľadom privolal svoje: "Heureka!"

Ledva sa putá nevolnosti žiackej rozlomily, utekal Ďurko nepozorujúc posmešný úsmev Jaroslavov do tichého úkrytu svojej chyžky. Len raz sa podrobiť jednomu nevyhnutnému výkonu totiž ísť do alumneuma a potom voľný snívať mohol o svojom šťastí a mysleť na odpovedi, ktorej zaslanie za najprísnejšiu povinnosť pokladal.

Ach umky, umky! pomáhajte opísať nadšenosť tváre Ďurkovej, blažený pohľad očú, k sladkému úsmevu našpúlené ústa! Nuž, keď umky nepomáhajú, pomôžem si sám, odložím celý opis ad acta, na krátko poviem: Ďurko sa prevalil na postel, vzal tužku do ruky, ktorá akoby samovoľne medzi zuby vandrovala, papier položil vedľa seba a počal básniť.

"Celé královstvo za jednu hodinu!" mal zvolať nejaký anglický kráľ, čo nebárs lichotí hrdým, svoju domovinu povyšujúcim Angličanom; z toho výkriku bezpečne sa mohli presvedčiť, že ver' celá jich domovina nenie hodná ani len dvanástu čiastku hodinového "Zifferblattu." Podobnou klassickou výpoveďou bol by obohatil aj Ďurko potomstvo asi v ten smysel: "Zajtrajší obed za dobrú myšlienku!" keby mu kŕdel myšlienok nebol stál k službám. Jedna myšlienka plodila druhú a z toho množstva myšlienok, nebolo ani jednej, ktorá by sa smestila do rámca už hotových rýmov. Prvá bola "hrdlička," čo si svoj pár "hľadá," k tomu by pristal rým "bladá," ale Ludmilka má červené líčka; maličké "salto mortale" všetko ho na "kvietok," najpríhodnejším bude "svietok" t j. malý svet, hádam mikrokosmos, len že mnohí, ktorí prehŕňať budú Ludmilkin pamätník z nevedomosti čítali by "svietok," a rozumeli sviečku mužského pohlavia. Čo si počať hriešny človeče? stisne zubami nevolnú tužku a z nej ako z úst umky prúdily sa nasledujúce verše:

"Ako ten brečtan zelený
Podporu svoju hľadá,
Tak nachodí v šuhajovi
Každá dievčina mladá.
Ja som tá tvoja podpora,
Ty si brečtan zelený,
Neľakaj sa ani mora
Zlé v dobré sa premení."

Zadychčali ste sa ctení čitatelia? ako by aj nie po prečítaní tak básnických výlevov na jedon dúšok. Oddýchnime si a pozrime tomu vzletu lepšie do tváre: básnik si v duchu predstavuje, ako sňahobiele rúčky Ludmilkine vinú sa vôkol jeho učadeného hrdla, na mysli majúc už ten stav, kde prísahou manželskou spojení budú. Nazýva sa "podpora," nie to neskromnost, radšej sebapovedomie. Veta: "nelakaj sa ani mora" zdá sa vám byť nesmyslom? chyba tlače! nepoznáte smelé skoky romantickej duše. Durko videl sa na sobášnej ceste možno na adriatickom mori; príde búrka, Ludmila v strachu vrhne sa do jeho náručia a on v zápale ľúbosti a v povedomí svojej sily privoláva jej vami inkriminovanú vetu atď. do nekonečna.

Dost bolo oddychu, pokračujme!

Najtažšia práca vybavená, len pár menšín a lístok pamätníka krasopisne okrášlený bol známym nápisom. Sprievodný list vynucoval už menšiu dávku krvavého potu; zdvorilý zaľúbenec positiv svojho titulu: "Ctený pane!" preložil do superlativu:

"Velactená slečno!

Ako hrom, keď z jasného neba udre a zapáli štihlú väžu, tak list Váš drahocenný zapálil dutnajúcu iskru srdca môjho. Podobizeň svoju Vám v nastávajúcich prázdninách osobne k nohám složím, úplne veriac slubu tomu, že ma aj Vy Vašou oblažíte. Do tých čias musím sa uspokojiť s obrazom Vaším, ktorý je hlboko v srdci mojom osadený. Žite blažene a nezapomínajte na

úprimne Vám oddaného

V R., 5. apr. 186*.

Juraja R. Starý v. r."

Cestou, ktorou dobehol lubolístok, musela letet aj odpoveď. Zadychčaný pribehne Ďurko k Jankovi: "Či si ešte neodoslal odpoveď?"

"Nie, ale práve vyhotovená čaká na pečat, lenže bez tvojej odpovede bojím sa moju písala Ludmilka?"

"Vieš brat môj," povie v rozpakoch Ďurko, "upomínala ma na slub, ktorý som jej minulých prázdnin bol dal, že jej pesničku: "Hojže lež často sa stalo, že vychodený pán syn na Bože" odpíšem a pošlem."

"Takého medveďa mi len nezavesíš na nos. Má ona tú pieseň vo "Venci." Hádam to má byť pesnička tvojho vlastného srdca, zodpovedná tým horúcim pohľadom, ktorými si minulých prázdnin po nej švihal?"

"Nech ti bude ako chceš," len pripoj aj tento lístok ku tvojej zásilke a odnes na poštu. Jednoducho ho nepošleme, vďačne obetujem tých 18 kr."

Sobrali sa na poštu, Ďurko chcel byt očitým svedkom. Janko mal už hotový jedon dávno vypršaný recepiss, adressa bola tá, ktorú on potreboval a spôsobná ruka datum poštovej známky pretvorila na deň 6. apríla. Vnišiel na poštu, za 18 kr. nakúpil cigary mieniac aj Ďurka pohostiť a pri navrátení doručil Ďurkovi recepis z oddaného, vraj, listu. Ďurko uschoval záruku svojho i prítomného i budúceho štastia a s blaženým úsmevom zapaloval podanú mu cigarku v povedomí vykonaného veľkého diela, Janko s úsmevom zapaloval svoju v povedomí lacného fajčenia.

Večer následkom hesla Jankom vydaného sišla sa slávna kompania, nasledovalo pri všeobecnom smiechu "scrutinium" a po prečítaní lúbostných výlevov slávnostný slub: aspoň do roka tajomstvo udržať.

VIVANT VAC. . . skvelo sa na stenách a plotoch R-ských, zasvätenec vyčítal z toho, že o týždeň bude skúška gymnasialnej mládeže. Mnohému trepalo srdce od radosti nad príst majúcimi rodičmi, mnohému triaslo sa od žalosti nad nádejným výstupom medzi rozhnevaným otcom a nezdarným synom. Všeobecné kombinácie ohladom nastávajúceho utriedenia. Páni učbári nebárs obstáli pred súdom sebe podriadených žiakov, lebo veľká čiastka napred počitovala, že nespravedlnosť učbárov nedopustí jim dat dobré svedoctvo. Upratovanie starých kabátov, čižiem, sotva poznajú mamičky tú garderobu, ktorú svojím pán učitel, cez okuliare do najpovších novín

poslat. Ďurko! povedz mi pravdu — čo ti milým synáčkom na počiatku školského roku boly oddaly. Starší žiaci s privolením rodičovským strojili sa na suplikáciu, žiaci, aby niečo zkúsili, rodičia, aby si niečo poľahčili, konci svojej cesty nazrel aj domov tým úmyslom, aby mu zodrané čižmy napravili, prázdne vrecko naplnili a medzeru po čas suplikácie do alumnickej kassy vydierkanú zaplátali. Ďurko Starý bol tiež medzi kandidáty, nemyslite, že pre márny zisk, ach nie! krásna mu hviezda svietila v podobe dvoch očiek Ludmilkiných a tá ho magnetickou silou tahala na cestu.

> Prešla zkúška — otcovia s prázdnymi vreckami, mnohí synovia s prázdnymi žalúdkami, snáď aj hlavami putovali do svojho domova. Ďurko s paličkou v ruke, fajkou v ústach a kapsou pri boku nastúpil svoju cestu. Ružová barva všetkých ruží nestačila by k opísaniu jeho nádejí ružových a poneváč ja černidlom píšem, nežiadajte to odo mňa. Už týždeň sa Ďurko potuloval vo vymeranom sebe okrese a ešte mu D. nebolo najbližšou stanicou — až konečne: len na ten vrštek — myslel si --- a shliadnem väžu. Čo tam po nohách, ktoré už nevládzu, čo po pľúcach, ktoré zrýchla vydychujú, čo po potu, ktorý rynie z čela? ešte pár krokov a - hop! tam sa svieti plachom pokrytá väža a slnce na zlatom kríži iskry mece! pod väžou poznať komín stavänia školského, Ďurko ho vidí, ale Ludmilka netuší blízkosť svojho milého. ---

> Podobizeň z kapsy musí na dennie svetlo, aby sa Ďurko ešte raz videť mohol v najvernejšom zobrazení. Ten tučný noštek, ktorý on za vzor nosovej krásy držal, tie malé oči, v ktorých on duchaplnosť čítal, tie mohutné pery - všetko je tam. A keď zkúška vypadla ako obyčajne k úplnej spokojnosti, zatvoril podobizeň do kapsy, pričesal vlasy a poď dolu vrškom. ---

> Klop! klop! na dvere učitelského bydla; zo siene sa ohlásilo: volno! Všetky úsmevy na tvári, lavou rukou prihladené vlasy, pravou otvorená klučka a Ďurko s jedným: "Sluha ponížený!" vstúpil dnu. Tam sedel

pozerajúc a Ludmilka pri bočnom stolíku ručnou prácou zamestknaná.

"Tu nám ide dobrý priatel!" vítal ho pán učitel; "kde ste sa vzali na naších stranách?"

"Idem po povinnosti, ale sladkej; nebolo mi možno lanské pobudnutie u vás zabudnút, chcem ho obnovit," vracal Ďurko kompliment, bokom požmurkajúc na Ludmilu, či sa prizná ku svojím slovám? Ludmila sa necítila dotknutou.

"Keď nás v tak dobrej pamäti máte, nechcem, sby ste pri druhom príchode zle privítaný boli; prejdem k mojej žienke, nech sa pričiní k dobrému obedu," povedal a odišiel pán učiteľ.

Teraz alebo nikdy! myslel si Ďurko, jedným skokom bol pri kapse, jedným chmatom držal podobizeň v rukách a s graciosnou, aká len od neho vystala, poklonou približoval sa k Ludmile. Keď ale výrečnému jeho pohľadu nerozumela, že mu totiž hneď má vôkol hrdla padnúť, podal jej svoj podarúnok: "Prijmite, slečinko, tú sľúbenú vám podobizeň!"

"Ďakujem vám, — ale prečo ju voláte slúbenou?"

"Preto, že som vám ju sľúbil."

"Vy ste mne podobizeň slúbili? možno, že som od takto roku aj zabudla; vy dokazujete lepšiu pamät."

"Mýliť sa ráčite, slečinko," chtiac koniec urobiť komedii riekol Ďurko, "nie to slub ústny, ale písomný, ktorý som vám listovne dal."

"To je pekná vec, že sa o tom len práve teraz dozvedám; dávno je od toho času?"

"Hneď po prijatí vášho listu pousiloval som sa s odpoveďou."

"Môjho listu?"

"Tvojho, Ludmilka moja; nepretvaruj sa a nedrž ma tolký čas na škripci," a chtiac skoro z toho škripca odpadnút, vystrel svoje rameno, aby ho kol drieku Ludmilkinho otočil. Ludmilka vyšmikla sa tomu neočakávanému objatiu a hodiac roztúženému Ďurkovi podobizeň medzi oči, namerila kroky svoje ku dverom; Ďurko prosil o vyslyšanie a vysvetlenie svojho neslušného chovania, ale Ludmilka neposlúchala, odišla von.

Beda tvojej hlave, nešťastný Ďurko! miesto dobrého obedu dostane sa ti zaslúženého výprasku; Ludmilka iste vyrozpráva všetko otcovi a čo potom nasledovať má, dá ti odpoveď tvoja rozčulená fantasia! Rozpovie? nemožno! jej vlastnoručný list na srdci nosí — on zretedlne dokazuje, že Ludmila je neverná falošnica, ako celé pokolenie ženské. Úbohé pokolenie, ztratilo si najoddanejšieho ctitela!

Ludmilka neriekla otcovi ničoho, nie síce z príčiny Ďurkom namyslenej, ale z hanblivosti. Cez obed prešvihnul Ďurko s tou najväčšou zdržanlivostou, úplne vypadnúc z vrodenej mu úlohy lačného študenta a prehodiac kapsu cez plece, ubieral sa ďalej zo ztrateného rája, zaväzujúc sa v srdci neveriť viac sľubu ženskému a čoby ten bol "čierny na bielom."

Samo Samovič.

Ilona Žltovlas.*)

Bol som chlapčatom štyroch či päť rokov. Vek to: kde každý kút sa hemží tajom; kde chráňboh ztrvať blízko u oblokov, kým z nádvoria noc mračným obličajom jich halievala. Veď v tej čiernej tvári (jak v zvonici za dvermi temné máry, jichž toľké smútky v zúžol zmaľovaly) ja videl vskutku strašný pohroz zhuby; hej, hej — uverte — vycerené zuby zrel ja tam neraz, — žhavé oči škúliť, keď najprv v bielku sa pokotúľaly...

Mňa chcely chvatnúť, lenže — nepodary! Hoj! ja keď zbadal okálov tých žiary sťa keď vo vihni v uhlie fúkne z mechu, a zrel, zubiská jak oheň kresaly: to vám len bolo o zlomkrk do spechu takej k materi tesno sa utúliť! že, pokiaľ v okne raz mihly obrvy: ja už fujazdil — a dotrielil prvý ku cieľu šťastne: hen od štítu k peci; i zdrapil záster materinu bielu, čo prút sa chvejúc, pominutý dechu!...

^{*)} P. pôvodca sdeluje nám, že je toto úvod k väčšej prostonárodnej povesti pod menom "Ilona Žitovlas." Red.

Nu žart to nenie! nie tak lahkej veci je čary zlomiť, jak odohnať včelu! To nie polblázna ani psieho brechu! Kto chceš, tak čakaj; ja nie! — nech nezhrcším ja zhoviem, počkám . . . na príklad ak vtedy, hej iba vtedy, kým sa leják zcedí, lež prosím pekne — i to pod ústreším . . . Hja! deti, deti! — a z totých povestí čo sa to v mladú hlavu nepomiesti. -- Mať dobrá pokraj pece siaži nite; tam, jak ma prejal strach, i nechal hbite. Bo sme na priadkach. Funia kol vretená. (Aj nami buď tá práca večne ctená! ak nie: tak odkiał potom plátna kusy, keď dôjde vydaj a veno byť musí? odkiał na čepiec, letnicu a stuhly? do malovanej čože dáme truhly? Teda len präd . . . ta präd . . . vždy . . . každá

žena!) Bo sme na priadkach: — brnia kol vretená, jak do kosýlok by vtač polapená... Tu keď sa dialo, že jak z flinty guľka ufrkla tetke, či strynej kotúlka (len mať — tá drahá, v láske nepremenná, nekáže nikdy . . . i v tom lásku badať . . .): tu hned len na mňa: "id-id, chlapče, hľadat..." I tak hla neraz — tu však s dušou smelou ja lozit musel starou pod postelou, boj kde podstúpiť vše mi prišlo nový (jak Herkulovi či Lomidrevovi); bo kus ten zlata nie tak snadno vydre z pazúrov človek hydre a či vidre... Nuž boj! boj na smrt! silou ramien celou!... A zvíťazil som! drapy kým hotoví, ja už vydriapal oči — kocúrovi; tak mu!... čo nešiel inam na myše-lov!? — Raz znovek — jak tak šukám pod sopúchom (kde i sklad zbroje: poryská s obuchom): hus ti z opálky jak had do mňa zsypí. No počkaj! — šepnem —, právo v duši zkypí: hegnem rukávky — snáď ešte z kabane ta poza lakte, i poplujem dlane: a v tom... bez všetkých ultimátov války, už držím vraha za hrvol! — už čupí!... nech aj nezgágă, mrchavej od strynej brezovce práve v kúte blízko pri nej chytrý by obrat vojny: cupy-lupy . . . Tak ja kotúlku dostal zpod opálky (lenže ach zajtrá jak sa mi povedie? bo hus viac nikdá húsat nevyvedie!) Len pradú ďalej; šumí vrt vretena, jak z dialky vody šustot by zavieval, ćo z žlabu mlynské na koleso padá; ten šum do spánku neraz ma uspieval, hla . . . hla . . . i teraz — hned — hned ma

nuž dovol, mati, mäkké na kolená!...

Doplniť chcela i to tretie — ale
ja zavadzal jej, tu pomyslela si:

noženo, i tak už desiatu hlási, môj synak usne — a ja pradiem ďalej. Lež po prestávke malej, veľmi malej, keď som len ešte prižmuroval víčka, a tesno kukal v blkoty ohnička: kto príjde — -- ktoby? Náš ponocný starý, a "pánboh vám daj dobrý večer!" rečie, a oprel strážnu kopju u almary, pred ktorou kopjou veruže utečie duch zloby každý ta v pekelné škáry... "Daj panebože i vám!" odpovedia; "nono si sadte — ta pod pec, sa zhrejte, bo mrazno; veď však bude mráz?" — "Ačida!" a pousmial sa — "len sa tak sňah kydá; tu v teplom kúte ani len neviete, hm! besná mater — ani prezrieť nedá, taká od stráne metie chumelica!..." "Ovy! a čo tam nového v dedine? veď len nesliedi nikto pod obloky . . . " tak jedna. "Toto! iba ak vlčica. Ciby ho das hnal teraz!? duch dobrý nie!" odseknul. "Ale — nadpriada súseda pred chvilkou von som bola, div divoký! čo u Juríkov ten pes tak ujedá!?..." "Nuž keď má ďaku, ktože mu zabráni? Boh z dialky, z blízka váš Ondráš vás chráni! Oj baby, baby! či budete chlapi!?" tak odvrknul hľa. "Nuž a —" dobrá známa sa ozve -- "myslím, viem že ste nakukli, ten môj starigáň zas len búja v krčme? veru nás veru výstavok neminie! že sa nekára! ach musím poň sama, môj bože!..." A šla. "Ktos' sa najel, zapi! Oj baby, baby! či budete chlapi!?" Ej, pochybujem, jak že chlieb by z kukly — A keby mužia nesedali v krčme, ženské praktiky ani by neskukly, a čiby bol trest väčší na dedine?..." Nakáral starec. Tu mat moja: — "nieže! kto? ženy zbránia: do šechtára z dieže: len ženy krýdlom anjelským stodoly, keď mužia tam v tom nebodajnom mlyne hej, zahrabáva žena i na poli..." "Tak tak —" pokývnul — veruže nevrčme!..." Ci tak znel shovor: vec pamätať ťažká; že tak: smiem súdiť dla smutného dneška. — V tom tam od štítu mladé dievča, ktoré ta medzi dievky pridat ešte nemôž; ni nelíhalo samé by v komore, nu papluh ešte! to sa ozve: "mlčme! už mlčme trochu. Včera Hrdoš, Čremoš a dnes o čom že, strýčko, o čom, o čom . . .? Och, o čomkolvek! práve sme pod Chočom!... Jak sám vy chcete! Už sme mlčky, mlky, hej, rozprávku!..." A pod stôl pošly klky. Tu už i chlapec popretieral očká, a hupnul z lona matky . . . "Rozprávočka! či viete ešte rozprávočku dáku? Hej! hej! vy viete — střapol vedno dlánky

už nechcem na jar bič a v zime sánky, len rozprávajte, zlatý strýčku, sváku! len rozprávajte — ale novú, novú! . . . " Dudral. Konečne prišiel predsa k slovu. "No nech vám bude, bo by ste nespali - pri tom i veľké deti počúvaly -, kým s jedenástou pôjdem ... jasná strela! aleže ani jedno sa neohlás!..." Rozprával. Ticho, jak v svätyni svätej. Rozprával dlho, pekne, krásne; a tej povesti meno: "Ilona Žltovlas."

Čiže mi ozaj v pamāti utkvela? Ved bol som chlapča štyroch či päť rokov. (A dnes už mužom! koľký čas už v nohy!... a s časom tiež preč z poslucháčov mnohí! I starý hlásny slojou pod hlbokou,

tiež išiel hlásiť - tú, čo nasleduje, lenže z žijúcich nik ho viac nečuje; ba i to dievča, keď odrástlo vyššej: ta do komôrky však o šesť stôp nižšej . . . Hej, mnohí pošli z týchtam! Lež — buď chvála nebesám dobrým -- este žije ona, z jejž hupol ja dol, povesť slúchať, lona! Len skvej sa ďalej, ty jej žitia hviezda na nebi dobrom! Nech púť ešte koná k nej dlho --- dnes už muž... z vlastného hniezda!) A povesť uspí lahko detskú mysel; nuž kto zná, či sen v sladké svoje lono ma neuronil priam, jak som len visel na prútku báje zlatom . . .? — Hej, Ilono! tak predstav sa mi, Ilono Žltovlas!... - A blyslo v pamäť... čujte - slabý ohlas!

Hriezdoslav.

Reservista.

Obrázok z poslednej bosenskej vojny.

Napísal Ant. E. Timko.

I.

Počalo brieždiť na príjemný jasný deň. Príroda prebúdzala sa k novému životu; všetky živé tvory, zver i rastlina, precitujúc zo sladkého spánku dávaly patrnú známku života a všetko počalo chváliť Hospodina, nemo i spevom, nežným šumom a ľúbeznou vydychujúcou vôňou, honosiac sa krásou, ktorou obdaril jich ten neprevýšený majsterumelec, tvorca všehomíra.

Svitaj dníčku, svitaj, slniečko jasné nám zavítaj!

"Styry bily -- tri bily! Dievča, ešte spíš?" štebotala nežná lastovička, milý to náš operenec, sediaca na streche domku, obklopeného chalupami, v malej horskej dedinke nášho pôvabného Považia.

"Štilip...žau, žau!" ohlásil sa tiež i štveračivý vrabec, vyleznúc zo svojho hniezdočka vo štíte domku a s nekolkými skoky octnul sa pri susedke svojej lastovičke.

"Dobré ráno, kmotrička! Na zdravie vám odpočinok!"

"Aj, aj! a vy ste už tiež vstali, kmotre?" "Či som sedmispáč? Jako ste buvikali? Či sa vám dobre snívalo?" štebotal vrabček, obskakujúc okolo lastovičky, ktorej, pod žatva je veru ešte daleko, za horami; ono a

jedným krovom prebývajúc, bol dôverným priatelom!"

"Nemalo sa mi veru, kmotre, ani kedy snívať, odpovedala lastovička, "však vy dobre viete, že človek zunovaný dlhou prácou chutne a tuho spáva. Popreletujem vám ja to od svitu do mraku mnoho sveta, a ono to po tolkom unovaní ani nieto času ku snom!"

"Pravdu máte! Nalietate sa vy cez deň stotisíckráte viac, nežli jeden z nás; ale preto i viacej viete a zkúsite, nežli my domári vrabci, ktorým sa od stavänia ani na päť piadí ďalej pohnúť nechce!"

"Dávate si, kmotre, plané vysvedčenie!"

"I — nechajme to tak; radšej mi povedzte, čo nového ste videly, zkúsily a počuly v šírom svete?"

"Kmotre, vy ste zvedavý chasník. Ci vy viete, jako sa takým hovorí, ktorí chcú všetko zvedef?"

"Mudrci!"

"Klebetári!" zahaňbila ho lastovička.

"Nuž a čože jiného máme robiť od dlhého času, keď nie trochu pobesedovať, poklebetiť?"

"Pekné cnosti! Inej roboty nemáte?"

"Vidíte, že ešte klasy na poli nedozrely,

to sa nám, na moju milú, konečne i zhnusí!"

"Vy darmožrúti, čakáte kedy vás gazdiná nachová zrnom, kedy vám Helenka nasype za vahan ovsa, keď na dvore hydinu chováva. Na to ste vy vrabci chytrí — zrno kradnúť kurám!"

"Závidíte nám to zrniečko pšenice, ovsa?"

"Prečo bych vám ho závidela? Majte si ho! I práve dnes budete sa ho môct napapkat s Helenkou. do sýtosti."

"Prečo práve dnes? Cože má byť, asnad nejaký sviatok?"

ste mi vy zaň! Nuž či neznáte, že dnes bude u nás svadba?"

"Svadba? Veselie? trili, trala... drom!" drobčiac po streche jasal vrabec.

"Nasej peknej, milej Helenke!"

"Ihu, hop!"

"Rozumiete, naša Helenka bude sa dnes vydávať!"

"Hupy, cup! to je radostná novina!" "Ani neznáte za koho!"

"Za šuhaja, čo ju lúbi! Radujme sa, chlapci, čvirikajú vrabci!"

"Vy šaliete, kmotre, ale za ktorého?"

"Čiri, čári! Nestarám sa mnoho, len keď bude svadba!"

"Dobrého muža dostane: Stefana Tisinu, polesného!"

"Živili, živili!" štebotal vrabec od radosti. A este dlhšie boli by sa vrabec s lastovičkou na streche domu dotazovali a hašterili. keby v tom okamžení nebola sa vo dvore nkázala nežná postava spomínanej devy: Heleny.

Bola úplná pravda, že Helena podobala sa púpätu rozkvitajúcej ruže. Kto ju poznal, ten ju musel pochváliť. Len jeden pohľad na jej súmerne vyvinutý obličaj dostačoval, a každý vyčítal z neho dobrotu jej duše.

Helenka chovala uprostred dvora domácu drúbež. To jej, ako mladej gazdinke, veľmi svedčilo.

"Dnes poslednýkráť chovám vás," riekla sama sebe v rozpomienke na to, že dnes, zajtrá opustiť má svoj rodný dom a presídliť

tie chrobáčiky deň po deň a ustavične lapat, Plnými hrstami hádzala zrno krákoriacim kuričkám, štebotajúcim bielym húskam, hrkútajúcim holúbkom a dopriala ho i dotieravým vrabcom.

> Vrabec so strechy domu zletel na dvor, pridružiac sa ku súdruhom svojím a lastovička pozdvihnúc sa na krýdla svoje — točila široké kruhy v povetrí.

Veselo odbavovala sa Tisinova svadba

II.

"Bože môj!" zalomiac rukama nad hlavou "A vy, kmotre, o tom neviete nič? Ej či¦zvolala Helena, mladá to už žienka statného komorského polesného v horách čiernovážskych, Štefana Tisinu, pustiac z rúk svojích vyšívanie na zem, "toto je hrozná novina, toto je rana... ach! Štefanko môj, Štefanko, srdce moje!" vzdychla bôlne, medzitým čo z modrých oču vyrinul sa prameň slz, a zakryjúc tvár svoju lemovanou predponou, zrútila sa na šiju stareny, svokruše svojej.

> "Čože sa stalo, Helenka, milá nevesta moja? preriekla starena temným, utajeným hlasom, trasúc sa na celom tele. "Čože sa ti stalo tak z nenazdania?4

> "Zle, zle, mamičko drahá!" vzdychala jej nevesta; "ach! ja nešťastná — ja opustená stvora!"

"I pre Boha, prečo nariekaš a kvíliš?" "Pozrite, matko! to písmo tamto, — ach, to neštastné "červené písmo!" horekujúc hlásila pretrhovane plačom, ukazujúc na červený, na stole ležiaci kus papieru, ktorý pred malou dobou zvláštny posel z lesného úradu polesnému printesol.

Mladá ženuška, pohliadnuc do písma toho, ihneď dozvedela sa z obsahu jeho o tej hroznej pre ňu vesti a skutočnosti, že jej muž, tak vrele milovaný Štefan, súc povinnovancom vojenským, jako reservista povolaný je dostaviť sa ku vojsku a práporu svojmu. A toto bola tá ohromujúca vesť, pre ktorú Helena, leu niekoľké mesiace s mužom svojím žijúca, do tak hlasitého plaču a nariekania sa pustila. A mala k tomu i príčinu. Ktorá žena by nenariekala za mužom do vojny tiahnucim? Takto z nenazdania má byť rozsa hlboko do hôr, ku svojmu mladoženíchovi. lúčenou s tým, ktorého tak horúce lúbila. Má sa lúčiť s ním po tak krátkej dobe požívania lásky, lúčiť po zažívaní blahých nekalených chvíl — a lúčiť sa, snaď na večnosť!

Starena Marta, matka polesného, ostala chýrom týmto tiež omráčená. Starobou sklúčená, počala sa točiť, že skoro na zem padla, až ju smyslov zbavenú Helena do leňošky posadila.

"Štefana volajú do vojny!" zmocnil sa opäť mladej ženy usedavý, hlbokými vzdychami pretrhovaný plač, toto jediné poľahčenie žialom a nadmiernym bôlom zaujatých sŕdc. Plakala v tichosti, zahrúžená v myšlienkach do svojej krutej budúcnosti, jej obrazotvornosti predstavovaly sa najdesnejšie obrazy samoty a opustenosti. Úbohá mladá žena! Tak náhle premenil sa jej tichý, blažený raj v trapnú, trpkú skutočnosť.

"Syn môj!" vzdychla v bezcitnosti dlejúca matka, a zažmúrila opäť oči.

Posledné zlatobarevné lúče na strechu myslivne pod Horou zasielajúce slniečko chýlilo sa k západu. Ukrývalo sa za husté oblaky, jakoby sa tiež hnevalo na zem a na tento neprajný svet. Štefan Tisina, polesný, celý deň za svojím obvyklým zaneprázdnením po lesoch chodiaci, veselej a čulej mysle, sprevádzaný svojími loveckými psami, uberal sa rychle z lesa ku svojmu obydliu, aby čím skôr bol v kruhu svojích najmilších stvôr, milej ženušky a drahej matky. Nôtil si jednu z veselých loveckých piesní, hvízdal na svojích oblúbených psíkov, husté kotúče dymu z drevienky svojej púšťajúc do vzduchu. Veď nič nekalilo jeho dobrú vôlu — a v duchu tešil sa na milé privítanie od svojej ženušky a jej sladké polúbenie.

Vytiahnuc z loveckej svojej torby dnešniu svoju korist, výbornú, k pečenke slúžiacu kuroptu, ráznym krokom vstúpil do tichej chyžky svojho obydlia. Lež tichosť panovala tam jako na hrobitove. Matka sedela v leňoške smyslov zbavená, s na kríž preloženýma rukama, ani Helena, jeho milá žienka, nevíta ho obvyklým spôsobom. Uplakaná, smutná, rozžialená, s opretým čelom o stôl, sedí tu nepohnute.

"Dobrý večer!" hlásil Stefan s úsmevom na rtoch.

"Helenko, driemaš?" pýta sa myslivec, ale nedostáva odpovedi.

Helena príchodom mužovým z trudnomyselnosti vyburcovaná vzdychla hlasite.

Bystrým zrakom svojím zkúmal polesný príčiny neobyčajného stavu svojej ženy a zahliadnul "červený list" na stole. V okamžení dozvedel sa, čo listina tá v sebe obsahovala.

Mobilizačný rozkaz — pozvanie k vojsku, ku pluku, ktorý má íst do Bosny. To bolo veľké prekvapenie pre usadlého, domácnost svoju usporiadavšieho, starú, nevládnu mat chovajúceho, mladú ženu pojavšieho muža. Jemu podobný osud trafil na stá jednotlivcov.

So srdce rozrývajúcim plačom pozdvihla a vrhla sa Helena mužovi svojmu na prse. Otočila ruku svoju okolo hrdla jeho a hlavu svoju utúlila na vernú hruď jeho.

"Duša moja!" riekol Štefan, "už ja viem, čo fa zkormútilo, ale zmuž sa — a neplač! To je môj osud, pred ktorým som sa vždy obával. Nešťastie však nenie to žiadne! A poľúbil ju na hladké čelo. Potom ľahúnko vysvobodiac sa z náručia ženinho, prikročil k matke.

"Spíte?" hlásil jemno, jakoby ju zo spánku vytrhnút nechcel.

Matka nedávala známku života. Štefan dotknul sa jemne jej ramena. Stará Marta otvorila oči.

"Hej! vďaka Bohu! že si mi tu, synku!" hlásila starena; "práve videla som ta ďaleko, ach! ďaleko od nás! Ďaka Bohu, že to bol len sen a nie skutočnosť. Jaj Bože! zima mi je, ukrutná zima! Polož, synku ľúby, polož ruku na moje čelo — však je studené?" Tak a inak balušila matka, zachvátená zimničnou triaškou následkom neočakávanej vesti o synovom povolaní ku vojsku.

Kto pozná materinské srdce, tak tuho spojené s bytosťou dieťaťa svojeho, ten pranič nebude sa čudovať na oných výjavoch útlosti materinskej, ktoré každoročne predstavujú sa nám vo verejnom živote pri "odberaní synkov ku vojsku." Chuderky matky naše! koľko síz vylievajú v obave a v strachu o svojich synkov, a jestli že osud určil jednomu druhému "súcim byť," koľko tam býva potom plaču, náreku a mdloby? Žiadon dobrý

zabudni. Jedna taká, slovenského vojaka odchovavšia matka bola i naša starena, Marta.

III.

Pred dvadsatosem rokami tešili sa dvaja blažení manželia, Ondrej Tisina, polesný na Čiernom Váhu v Liptove, a Marta, jeho manželka, s malým synkom svojím, Štefankom, práve na svet prišlým, v tichej osamelej, hlboko v horách ležiacej myslivni. Matka považovala si synka svojho za opravdový dar Boží, úfajúc, že ju tento na starosť opatrovať bude. Časy plynuly rychlo jako plynú bystré vlny Váhu a Štefan vyriastol v driečneho šuhaja. Túžba rodičovská splnila sa. Synak po dvadsiatich rokoch stal sa nástupcom otca svojho v stave a úrade lesníckom. V tej samej chyžke narodený, odchovaný, chodil Štefan po šlapajoch otca svojho — dla povesti ľudu — najchýrečnejšieho medveďolovca v Liptove. V archivných listinách liptovských zemänov naznačené sú všetky hrdinské kúsky Ondreja Tisinu, tohoto Nimroda a neohroženého medvedolovca v tomto na zverinu bohatom kraji. Jablko od stromu daleko neletelo, Štefan na vlas podobal sa otcovi svojmu, zdediac od neho všetky vlastnosti, ktoré zdobiť majú lovca, horára, myslivca. Štefan bol neohrožený, otuželý, duchaprítomný a príjemný muž.

Pri jistej hlučnej polovačke na medveda v horách Čierneho Váhu strielal Ondrej Tisina na štyridsiateho medveďa. Bol to jeho osudný výstrel. V povesti ľudu a lovcov tatranských sluje štyridsiaty medveď za neštastného, a tak stalo sa i tu. Polesný chybiac ozrutnú medvedicu, bol od nej napadnutý a tak veľmi na tele poškodený, že následkom rán zomrel. Chýr jeho ale trvá až po dnes.

Otca zastúpil syn Štefan, opatrujúc v samote lesnej svoju dobrú matku, vdovu. Neskôr odobrali ho ku vojsku. Matka za ten čas živorila o samote. Po troch rokoch navrátil sa Štefan zas na svoje miesto, bláhajúc požívať už pokojné časy, venujúc sa úplne stavu lesníckemu, nažíval s matkou pokojné dny v osamelej myslivne. Po uplynutí nekoľko rokov vidiac sily svoje klesnút, na-

slovenský synku útrapu túto matky svojej ne- | mlúvila matka syna svojho ku premeneniu stavu a ku vypéčeniu si statočnej vernej ženy ku boku svojmu. Štefan vyhoviac žiadosti matkinej, oženil sa zdarile, vezmúc si Helenku, pozostalú sírotu po bývalom učiteľovi v blízkej dedinke. Štefan nažíval s Helenkou len niekolko mesiacov blažené dni, keď obdržal opätné povolanie ku vojsku. Jakoby hrom z čista jasna šľahnul, pozvanie toto prišlo Štefanovi tak neočakávane, ktorému on čo statný vojak zadosťučiniť musel.

> Dnes po druhýkráť pocítila starká matka jeho ranu na srdci svojom, keď opäť vyrvaný byť má syn jej milený z kruhu rodianého, a pocítila ju tým bôlnejšie, poneváč Štefan opustit mal teraz dve opustené osoby: ženu a matku. —

> "Netrápte sa veľmi!" počal k zarmúteným ženám hovorit Šiefan, "a nepripúšťajte si to tak k srdcu, veď nie som ja jediný, ktorého potkal tento osud. Znám ja to dobre, že náš pán král, ktorého vždy verným vojakom som ja, ustanovil vypraviť vojská svoje do susednej nám Bosny, do kraja odvekých nepokojov, ktoré tam vyvolávané bývajú kroz ukrutné ujarmovanie a trýznenie kresťanských národov od sverepých Turkov, cieľom osvobodenia kresťanskej ráje zpod nesnesitelného jarma muzulmanského. Na rakúske vojská padla táto úloha, osvobodiť kresťanov úpiacich v jarme tureckom. Je isté, že my ta pôjdeme, no však ufám, že sa tam skoro poriadok porobí, a tak veľmi zle to tam vyzerať nebude. Naše vojská prijaté tam budú s jásotom čo osvoboditelia, a po dokonanej práci navrátime sa opäť každý do svojho domova!"

> Tymito rečami Štefanovými bola Helena trochu uspokojená, len matka jeho krútila nedôverive hlavou *).

> "Keby si sa len synku neklamal," riekla Marta; "môj sen, synku! veští mi celkom inakšie veci. Videla som ta vo sne kúpat sa v krvi, jako ta zúriví Turci prebodli a rozsekali na kusy. Hia, veru sen môj iste dačo zlého znamená. Mne sa skoro vždycky sen naplnil. Tak práve vtenkráť, keď tvoj nebožký

Štefan bol veru v mnohom ohľade zlý prorok.

otec roztrhaným byť mal od medvedice, tiež som mala podobný sen, a hľa, ten splnil sa mi na vlas!"

"Sny sú len sny, matko!" riekol Štefan, "a kto jim verí, stien lapá! Ja na sny neverím, ja len s úplnou dôverou v Boha pôjdem ta, kam volá ma povinnosť, ačkolvek srdce vo mne puká pri pomyšlení, že Vás tu zanechať mám samotné. Veď všetkých i vo vojne nezabijú."

"Dal by to dobrý Bôh, aby navrátil si sa nám zdravý domov! riekla matka a opäť obe ženštiny pustily sa do plaču.

Stefan otuželý jináč lesník plačom matky a ženy bol tiež k slzám dovedený, ale vzmužil sa rychle a utrel slzy.

Lehota odchodu Štefanovho blížila sa chytro, za ktorý čas prežívali obyvatelia myslivne veru smutné dni. A keď konečne zasvitol určený deň k odchodu a Štefan s milými svojimi lúčit sa mal, vtenkrát stala sa v myslivni srdce rozrývajúca scéna. Matka žialom a bôlom sklúčená upadla op**ät do** bezsmyselnosti a Heleua upadala do mdloby. Stefan na pochod schystaný — nechtiac dlhé útrapy činiť svojim milým - pobozkal obe ženštiny a rychle opustil svoje bydlisko. -Lúčenie toto bolo pre neho tak dojemné, žeby skoro bol zmalátnel na mysly. Už nachádzal sa za horou, keď žena jeho precítla z mdłoby, do ktorej upadla pri odchode jeho a viac milého svojho Štefana pri sebe neshliadla

Ešte dosial desne znelo jej v ušiach posledné "s Bohom!"

Smutne zaliezli i verní psi polesného do svojích búdok zavíjajúc, jakoby kvílili za svojím dobrým pánom. Smutne zpúšťaly vekové jedlice svoje konáre ku zemi, akoby nad osudom svojho strážcu truchlily. hustého závoja zavinula sa i velebná Králova Hola, jakoby zavíjala sa do smútočného rubáša mat, syna svojho ku hrobu odprevádzajúca.

IV.

Bolo to v posledných dňoch mesiaca augusta lanského roku, keď na velenie polného zbrojmajstra barona Filipoviča silné kolóny cisárskeho vojska ostrostrelcov prestupo- bez chýru a slýchu páchali Turci na vojsku

valy cez Sávu na protejší bosenský breb. Oddiel ostrostrelcov prvý preplavil sa na pôdu bosenskú a s týmto započala sa tak zvaná okupácia Bosny a Hercegoviny. Pri znení vojenskej hudby, vírení bubnov a hlásení polníc prechádzalo vojsko, stotina za stotinou, u Brodu cez Sávu. Oduševnené mužstvo s výkrikami a jásotom stúpalo v silných oddieloch napred, jejichž čelo tvorili ostrostrelci a boky jejich krylo koníctvo.

"Naprej!" veleli dôstojníci pešiakom, ktorých tlačilo vozotajstvo a delostrelectvo.

V silných pochodoch postupovalo cisárskokráľovské vojsko ku predu bez toho, žeby sa obávaný nepriatel, povstalci bosenskí, len z ďaleka videt dali. V najbližších mestách a dedinách prijímané bolo vojsko s jasotom a posielané k nemu početné vyslanstvá. Obyvatelstvo korilo sa vojsku a pod ochranu jeho podávalo. Lež jak ohromne inakší obrat malo vziat toto priatelské držanie sa obyvatelstva Bosny ku vojsku cisárskemu v najbližšej dobe, o tom nemali vojaci ani tušenia.

Keď už početné voje hlbšie v Bosne sa nachádzaly, v ten čas, bez všetkého nazdávania, vypukla búrka zo všech strán a silným rachotom svojím zahrmela nad hlavami.

Povstalci bosenskí, pozostávajúci zo živlov muzulmanských, počali zrazu zbraňou napádať oddiele vojska, hatit mu ďalšiu cestu a púštať sa do potyčiek s nim. Odrazu zjavily sa mocné povstalecké tlupy v neschodných bralách a priesmykoch, po horách, poliach, mestečkách a dedinách. Práve tam, kde vniknuvšie vojsko ešte večer s jásotom prijaté bolo, už ráno zradne strelbou prepadnuté a vytisnuté bolo. Na mnohých mestách malo vojsko ťažkú prácu s rozohnatím a porazením tlúp povstaleckých. Na mnohých miestach zvíťazilo hrdinsky proti presile, inde zase ono porazené bolo od povstalcov. Beda bolo oddielu vojska, a ešte raz beda hrdinovi osamotnelému, ktorý dostal sa živý lebo poranený do rúk rozvzteklenej muzulmanskej luzy.

Tu stávaly sa hrozné výjavy bestiálnosti a ukrutnosti tureckej. Vojakom naším odrezávané boly nosy, uši, úd za údom, a konečne rozsekaní boli na kusy. Ukrutenstvá rakúskom. Dejepis prechová ukrutenstvá tieto na budúce časy, a nenie možno, žeby rakúsky vojak muzulmanovi tieto dakedy zabudnút mohol.

V jednej z prvých stotín ostrostrelcov, predok pochodu do Bosny vedúcich, stretávame sa s hrdinským šikovateľom svojej desatiny. Na prvý pohľad poznáme v ňom Štefana Tisinu. Stúpal odhodlane, oddaný súc cele osudu svojmu; veď povedomý bol si toho, že verne plní povinnosť svoju, a nevšímajúc si mnoho hvizdotu gúľ povstaleckých, ktoré zo súdruhov jeho už mnohého k zemi zronily, myslel, že padnúť v boji je slávnou smrťou.

Čata ostrostrelcov s patričnými oddiely delostrelectva a jazdy po mnohých prekážkach a námahách v silných pochodoch blížila sa k hlavnému mestu Bosny.

Konečne spatrilo vojsko štíhle vyčnievajúce minarety a mošeje hlavného mesta a v každom vojínovi horelo túha, čím skôr zmocniť sa hradieb jeho. No pár hodín dialky pred Sarajevom zastavily sa vojská, aby odpočinuli si ku nastávajúcej krutej práci.

Okolo pyramíd svojej zbrani hoveli si vojaci v tábore, jedni ohrievali sa v mrazivej noci, stojac hlboko v blate a kalužiach blatlivej pôdy, druhí varili stravu, iní opäť spievali a hulákali.

"Veru Bože, zklamaly nás naše nádeje!" preriekol šikovateľ Štefan Tisina ku súdruhovi svojmu pri vatre besedujúc, "namiesto priateľského privítania hostia nás títo olovenými knédlami!"

"Tieto bestie!" podotknul Čech Václav Orlíček, "poraneným súdruhom našim urezávajú uši, nosy a úd za údom; však stejnou mierou nameráme i my bestiam!"

"Očuli ste, jaká nehoda potkala naších husárov pri Maglaji? Bol to krvavý kúpel!"

"Hrôza je to rozprávať, bratia! jako mnohí zahryzli do zeme a strašne zohavení boli.

"Jo, jo! tak odslúžili sa tieto asiatské hyeny zbožňovateľom a priateľom svojim, činiacim ku pocte jejích faklády. To je tromf na "čok jaža!" prehodil bajúzatý chlapák, strelec, z jehož dialektu poznať sa dalo, že je Tyrolčan.

"Nikdy muzulman nebol priatelom krestana, a ak si dakto na priatelstve Turka zakladal, ešte vždy oklamaným zostal. To nás učí staročná historia, a my sme sa to od malička v školách učili!" poznamenal Tisina.

"Budú že sa tí haňbiť, čo volali Turkom "čok jaša!"

"Sú saframentské bestie! dodal ešte Čech Václav Orlíček, siahnuc po placháči, čo mu súdruhovia podávali.

Sikovatel Štefan Tisina, sediac blízo vatry zahrúžený bol do myšlienok. Dobre mu jeho mat veštila "synku, len aby ta domnenie tvoje nesklamalo." Zpomínal si práve na ňu a mladú žienku svoju. Mysel a duch jeho dlely ďaleko - v domovine jeho - duch jeho rád bavil sa s milými svojimi, bárs i okolo neho znely ozveny ľúbeznej hudby vojenskej. Krušné myšlienky! Doma za ním práhnu a dychtia dve starostlivé stvory, o osude jeho nič neznajúce, žena a mat. Ktoby nesmútil v položení tomto? Ach, a pri okolnosťach tohoto stavu, on nemá spôsobu dať jim na vedomie, že ešte žije a zdravý dosial stojí na vlastných nohách. Nemohol sa obrániť trapnej predtuche, že snáď nikdy viac svojich milých neuhliadne, že podobne iným i on krvou svojou poleje bosenskú zem. bol trudnomyselný a neshovorčivý.

Zo zádumčivosti vyrašil Štefana velitel, nočné hliadky pomedzi tlupami vojska činiaci — všade kam zašiel, mužstvo k hrdinskosti a k udatnosti posmelujúci.

"Zaujatie Sarajeva!" rickol dôstojník od berly, "bude našou zajtrajšou úlohou. Ono nás bude stáť krev a namáhanie — však spolieham sa na vašu udatnosť!"

Lež nebolo tohoto upomenutia a povzbudzenia bárs treba; vojsko rakúske, zvláštne ale pluky zo Slovanov pozostávajúce, rozlobené nad ukrutnosťami muzulmanov, horelo túhou, čím skôr môcť pomstiť smrte súdruhov svojích na Turkoch — muzulmanoch.

Vojsko rakúske, pluky horvatské nadšené dôležitosťou budúcneho dňa zapeli sborne:

"Naprej zástava!"

Zaujatie Sarajeva stat sa malo budúceho dňa.

(Dokončenie nasleduje.)

Zmyja.

Román básnický od Slovackého. (Pokračovanie.)

Pieseň IV. -- Čajky.

Keď ku brehám Donu kozáci vyhnaní Dnieper opúšťali, pieseň trúchla, smutná, Plná zúfalosti, zmiešaná slzami Na hlavu Carice prekliaťa sypala. — Ó vlno blankytná — ó vlno mohutná! Tys' čajky tie nesla — tys' plač ten slyšala!

Zdá sa, že ráno krásnejšie svitá,
Keď ku návratu čajka zvrátená;
Milá tej vlny barva zelená
Čajkami v bielu penu rozbitá. —
"Jak sa tie plujky spokojne plavia!
Krýdlom trepocú pred naším zrakom —•
Kto zná, druhovia — možno pred mrakom
Biele sa peny mora zkrvavia. —

Zhádnul som, bratia — na obzor hľadte, To tam turecká loď je nejaká. —
Začatý pohon! — V oku ju majte —
Lež nie sa zblížiť — len vše z ďaleka!
Len tíško veslom! — Pomaly plynúť!
Vo dne nech čajka kus si pohovie,
Koráby majú oči sokolie,
Neraz dostrežú. — Pol vetríl svinúť! —

Priniest sem obraz blahoslavený, Čo čajky stráži, more rozdúva, Zapáliť sviece, pri sviec plameni Nech pop modlitby hlasne odmlúva. — Keď vydám rozkaz, — priam za rozkazom Vziať medzi seba čajku s obrazom; Ale kädidlom nech pop nekúri A nech obrazom more nebúri, Len nech modlitbou obraz ten slávi, Viacej nežiadam. — To deň zdíhavý!

Hohó! šialenec, ten sultán starý, Budovať z lodí také oštary; Čo triráz toľko zaberú vody Než naša čajka; za to s čajkami Nech sa neváža letieť v závody! Keď plným vetrom pôjdu za nami, My na melizeň! — Nás nedohoní, A ak sa predsa ku nám dostaví, Koráb o piesky krk si vylomí. —

Vidíte západ, bratia, krvavý?
To dobrá vražba — koristiť treba. —
Teraz vetrilá biele rozvinúť,
I robiť veslom — za slncom plynúť, —
Postaviť čajky v plameňoch neba,
Tak aby sluce bolo za nami. —
So svinutými teraz plachtami
Utónúť v blesku — pod tou ochranou
Ten upír žravý nás viac nezočí,
Čo stonásobné mal by hneď oči,

Čo by na míle dozrel tou pláňou — Vďaka Ti, Bože, že bol si s nami! Deň sa skonáva, i slnce bľadie, Pol tváre vznáša si nad vodami I pol do čiernych vín mora kladie, I na svet hádže oko škúľavé — Už sa nad slnce vlna povzniesla, Už horia nebom zore krvavé, Teraz do vetíl — teraz do vesla!"

Vresky ozrutné
Zatrasú nebom,
Plachty mohutné
Sta krýdla vtáka
Lahučkým perom
Čajku kozáka
Nesú. — Tá mile
Vypína šiju,
Kúpe sa v vode,
Vlny rozbije.
Kozáci žijú
I čajka živá. —

Už letia — i na východe
Tvár luny chmárka odkrýva. —
"Hó dobrá vražba, — hore sa naší!
Bašov sa parník chce biť s čajkami. —
Znám ja tie vlajky — a nad vlajkami
Bunčuk čo plaché lastovky straší. —
Vidím pri ohňoch turecké stráže;
Zdajú sa bľadé. — Nech ho tu strežú
Až bašov parník boky ukáže,
Až na nás pozre okom zo spiežu!"

Ohromnej stavby loď i bezvetrím hnaná Sta palác zakliaty, sta hmlisté strašidlo, — Bárs veslo nešumí, svinuté vetrilo, Bez ľudskej pomoci čarami satana Vykrúca krk zlatým zdobený strašidlom. — I po rozohnaných vlnách vôd sa kýva I tridsať zo spiežu hrtanami zíva, Z ktorých hneď ohnivým blesk vyletí krýdlom.

"Druhovia, k veslu! už dali znaky, By podráždili delá iskrami, Nech darmo hľadia na naše šľaky, Nech darmo letia kule za nami, — Len zručno s veslom!" — I mnohé veslá

V tom zašumely.
A štíhle čajky
Vlna roznesla,
I vetríl biely
Šlak, pestré vlajky
V ďalekom zmizly obzore.

Či blankytná vlna tie čajky požrela A kozákov razom či prehltlo more? Že tíchosť úžasná, hrobová nastala, Akou v sebe mŕtvych mohyla zamiká. Lež iskrou podpalu zobudené delo Pretrhne sen hluchý — blesk vidno z parníka.

Tridsat odrazu diel zahrmelo. —
Čierny dym lahnul na mori sinom,
Parník zarechtal satanským smiechom,
Lež kým škerd skonal trikrátnym echom,
Čajky pod hustým zastaly dymom. —
Turci pobladli — i ostrie hákov
Tne do pŕs lode — hajno kozákov
Dre sa k palube. — Nad Turkov hlavy
Zablisne brytký meč atamana,
Nad turbanami pero hetmana. —
Slýchať hetmanskej jančiarky vravy. —
V stried damascenských brytkých palašov
Šmiera sa Zmyja ukrutným bojom,
Kde válčil baša — syn mladý bašov
Odpol makovým spitý nápojom. —

"Otče!" tak Selim rečie bašovi, "Hynieme — nechaj netrebné dumy, Zpustiť do vody čln závitový, A kým ja vrahov zadržím tlumy Utekaj otče!" Na striedok skočil, I v prostred tlumu svoj turban biely Bleskom krivého meča otočil, — Divým jančiarky vreskom zhrmely. — V prostried palošov — v dyme i blesku Hetman mladého potkal Selima. ---Zastone more od mečov tresku. Zmyja meč vraha na meči trima, A dlaňou druhou z jančiarky blysnul, Streliac pod stažne — oheň sa valí, Vetrilá rychlým skokom zapáli A až na vlajkách hore zavisnul. — Stažne sosnové padajú treskom. —

"Bola by válka vo tme schovaná, Treba ju takým osvietiť bleskom -To je pochodeň hodná hetmana!" I požiar trieska — meč na meč padá, Obzorom zvučí cvendžanie zbroje, Meč Zmyje jako žihadlo hada Krev vraha hladá — krvou sa pojí. — Košela Zmyje — drôtu zákruty — Posmech si strojí, z rydzej ocele, Lež meč Selima v Damašku kutý Predrel drôtovej uzle košele; V pariacej krve plameň zajasal, Bronejú od nej čalúny, šaty. — Hetmanov paloš srdce namacal I klesnul Selim sta kvet podťatý, Padajúc s treskom v broni ubraný. Sklenný zrak hodil po mora pláni. — Čln závitový po pláni pláva; V ňom jeho otec. — Selima hlava Zpadla na prse. -

Čajka veselá

Zas slzkým hrdlom rozráža peny.

Vidno — už vidno pobrežia steny
A nad brehami z olova čelá

Viež Očakova čnejú vysoko;

Väže turecká záloha strežie.

Dostrehlo čajky pohanské oko. —

Vencom ohnivým zablyskly väže. —

Zdme sa dym dusný, — zhučí huk hluchý —

Lež čajky tiché — tiché sta duchy,

Keď vetrov plná plachta je biela —

Ďalej i ďalej ku Dniepru plynú. —

Zas' z viež tureckých zhrmely delá —

Zvuky bezsilné na vlnách hynú. —

Jak čudne blyštia rady čajkové —
Slnce pozláca čajek zástavy —
Jak čudne blyštia brehy Dnieprové,
Kvet očeretov šarlátom svieti. —
Niekedy tíšou Tatár svehlavý
Mihne na koni, vetrom preletí,
Alebo v trávach tajne ukrytý
Hľadí na čajky, na vín blankyty. —

Pieseň návratu.

Čajky, čajky, Síč pred nami!
Záporožia tamto hora!
A ďaleko za čajkami
Už požiarov hasne zora;
I v stried mora
Medzi mhlami
Veľkých sťažňov sosna pláva —
Sila vetríl zpadla. —

Keď zavíta vesny sláva Znovu cvendží zbroj vybľadlá, Spev jančiarok znovu zduní. Lež v tom roku dosť výpravy — Do zábavy

Zvučte struny! Pime v peknej Ukrajine Mad náš prichystaný. —

Kde sme boli, kto poplynie Za trupami? — iba vrany, Čo tie čajky sprevádzajú A smrt kráča Asavule, Keď raz kule Zahvízdajú, A vôkol nás po obzore Smrt sa strhne desná. —

Nám kozákom rolou more. — Keď sa skončí zdarne vesna Plné piastrov vrecia svieta Podle, jako list zžiknalý;

Jak vletely
Tak vyletia. —
Za polroka pán je statný
Kozák vojevodov!

Vynde piastor keď ostatní, Zas z Kyjova Dniepra vodou

K chyžkám naším — kozák spieva A keď nádza ho obchodí V noci z lodí Si svietieva I do Dniepra vršiek rady Půšta si veselý.

Milo bludit, kde ohrady Krásne bašov sa rozstrely, Ešte milšie ako z kuše Na stepe sa z koňa zvrhnúť I utrhnúť Polnie ruže A zaniesť jich cituplne Milej, lásky dary. ---

Skôr vystavíš hrad na vlne, Nežby kozák mladý, jarý Tknul sa pluha. — Keď raz zlatom Dá zakúpiť roky pánom .

V plači samom Hnaný katom, So slzami bude v složec Skladať kryštál soli. ---

Hoj nepôjde Záporožec Zapredaný do nevoli Vzdychat — —!

- O ticho, družina milá! Či nevidste stažne za nami? Poza trstiny biele vetrilá Za kozáckymi plynú čajkami Čertomelíka dostať ostrovy! Tam neublíži parník prekliaty. — Darmo nám bunčuk vyhráža zlatý, Darmo sa znúva sfažeň dubový. — Tam sú na brehoch naše rodiny. -Čajka má čuvy, vernosť chrtana, I ako chrtan o svojho pána Tak sa o vodnie šúcha trstiny. —

(Pokraćovanie nasleduje.)

Anthropologické úvahy,

alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určitelnosť kroz prírodu.

(Pokračovanie.)

práve na zvláštnom a mohútnom pôsobení prírody na náš fysický a duševný rozvoj, o čom sa na svojom mieste podrobnejšie zmienime.

Individuálny človek je opät podmienený v ústrojnosti fysickej a v jakovosti ducha svojho od rodičov, od národa, od kmena, od čelade ľudskej, kde sa narodil, kde jak príroda tak aj duševný obzor sveta, medzi nimiž trávil život svoj, nekonečne vlívali na jeho fysicko-duševniu povahu.

A) Určitosť ducha kroz planetárny život zeme.

Isté je, že zemská príroda, a tak prirodzený život zeme, s ktorým je človek po čas svojho časného života sviazaný, lebo telo jeho je plodom tejto prírody, nekonečne pôsobí na ducha človeka, tak že je tento duch v mnohom ohľade ňou určovaný. Tak diefa nemôže sa ani svojou vôlou vedené, zpod prirodzeného a duševnieho vlivu rodičov svojích vymaniť, nesúc na sebe vždy známky jak jejích fysickej, tak aj duševnej a mravnej nášho.

Plemenné rozdiele Judstva zakladajú sa povahy. Ktoré pravda v človeku budto sa zhoršit, budto pak zdokonálit môžu, ale nikdy zapriet sa nedajú. I človek je zo svojej fysickej strany iba jedným ohnivom v tej velkej retazi tvorov, ktoré sa na zemi nachodia, jako zas naša plavéta je tiež iba jedným ohnivom tých telies, ktoré vo všemíre jestvujú, a obeh svoj okolo svojho centrálneho slnca konajú. A preto hľa zvláštnosti našej zemskej planéty stávajú sa nie len zvláštnosťou nášho telesného organismu, ale aj zvláštne nalaďujú ducha nášho. Je to stav, v ňomž všetky naše city istou barvitostou sa vyznamenávajú. Táto naladenosť je hneď viacej ako jednotlivý pocit, lebo je ona cit všeobecný, ktorý sa po celej bytnosti človeka rozlieva, hned ale je menej od jednotlivého pocitu, lebo nemá tej určitosti, v ktorej sa javí jedon určitý, živý pocit. Je to pocit tak rečeno rodový (generisch). Na pr. pocit márnosti tohoto zemského tela, ktoré ustavične sa meniac a márnosťou zemskej prírody otočeno súc, je predtuchou blížiaceho sa konca života Digitized by Google

Jako zem vedla svojho kosmického postavenia vo všesvete do trojakého posteru prichodí, a sice do pomeru k slncu, k mesiacu a k sebe samej: tak i človek zo strany svojej určitelnosti kroz prírodu cíti vliv týchto troch pomerov živo na seba.

Hovorí sa aj o pomeru zeme ku hviezdam, ktorý síce nezapierame, ale aní sami nijak necítime a nepozorujeme, lebo čo tak rečení astrologi o vlivu hviezd na ľudí, menovite na jejich budúci los hovorievali, to veda dávno ako nesmysel odsúdila: je to teda hrubú povera, veriť tak rečeným planetníkom, veštiacim ludom budúcnosť dla toho, na jakú planétu sa narodili, alebo vedla toho, pod jakon planétou dač znamenitejšieho podniknáť zvykli. Tomu podobne za púhe chorovité sny vyhlásiť musíme to, čo so nám v snárskej veštici z Prevorstu nastoluje, ktorá v hlbokom spaní vo dne i v noci pohrúžená, menovite v tak rečenom magnetickom sne, vypravovala ludem v tomže sne zázračné veci.

Slncom prostredkovaný život na zemi.

Napospol je to známe, že slnce budí a tak rečeno z vnútornosti na vonok vydobýva teplotu zeme, ktorá so svetlom spojená vzbudzuje zase život rastlinstva a veľadí i život živočíšstva. Ale slnce zapríčiňuje spolu i doby roku s jejich prirodzeným nástupstvom po sebe a časodoby důa. Vidzme teda:

Časodoby roku.

Tu sa nám javí slnce vo svojej obžívujúcej, zúrodňujúcej a tak v požehnanej moci a sláve, ktorú najlepšie okusujú obyvatelia mierneho pásma zeme.

Riadnym obehom zeme okolo slnca v kruhu echiptickom konaným rozdielne sa rozlieva svetlo slnečné po zemi, lebo tu všetko od toho odvisí, jako je slnce sklonené k zemi, alebo jakým smerom a uhlom osvecujú lúče jeho zem, poneváč týmto spôsobom účinkuje ono rozdielne a rozmanite, ako sa to zvlášte na rastlinstve pozorovat môže.

Dva póly tohoto vzájomného, životného potahu medzi zemou a slacom sú zima a leto.

Protiva však medzi zimow a letom jestutjúca javí a mení sa rozdielne kroz pásma zeme, ktoré sa tvoria na nej jej rozličným postavením k slncu, a v tomže pásme rozdielne pôsobí zvláštna formácia a půloha zeme. Tak sú Peru a Egypt rovnako krajiny horúceho pásma, avšak jak rozdielne je tu podnebie, zprostredkované na jednej strana (Peru) vysokou planinou, a na druhoj strana (Egypt) hlbokou rovinou.

Na ľudského ducha pôsebí tu tá naladenosť, ktorá povstáva v ňom pri prechode jednej ročnej doby do druhej.

V polárnom pásme pôsobia zima a leto tú najpríkrejšiu protivu; lebe po celé mesiace trvajúcej naci nastupuje svetlo týdne trvajúceho žiarivého sloca, nezapadajúceho ani na okamženie. A tak z jednej strany majú tamošaí obyvatelia dlhú, skoro 3/4-ročnú noc, naplňujúcu srdce hlbokou zasmušilosťou, ktorá by štastnejšieho obyvateľa mierocho pásma do zúfalstva priviedla; potom ale majú aspoň dvojmesiačný deň bez premeny, v ňomž skromná vegetácia zo zeme vychodí a blesky slnečné odrážané od shahového polu a od ladových vrchov bliskajú sa v bamách drakokamov. Avšak táto dlhá jednotvárnost i v jednom i v druhom oblade, k tomu v jednej dobe krutá, hrozná zima se životom v sňahových chyžách, pri biednom svetle lampy trác venom, v druhej ale iba velice krátka, i to jednoforemná radosť z letného, vonku vedeného života, jak biedne to účinkuje na polárneho človeka, ktorý vtedy i teras otupele s lahostajne sa díva na to všetko, čo ho vôkel obklučuje, lebo nemôže ho vytrhnút z jeho monotonného, žiadnych vyšších radostí neposkytujúceho mu života. Tu je tá mrtvota ducha k spatreniu, ktorej sa my tak velice hrozíme. Tu vidíme, do jakých tažkých väzieb púta ducha Judského tam príroda, kde jeho volný rozvoj a vzlet nemá sa na čom rozviť: Tak hla Eskymák duchovne krpatiet musí! Jeho netešieva potom ani to okúzlujúce magnetické svetlo, ktoré sa po celom, horizonte v tých najkrásnejších barvách, v dohach, v stlpoch a v iných podobách rozlieva, zvestujúc slávu Boha Všemohúceho, ktorý ani ten najmacošskejší kraj zeme nenechal bez velko-

lepých zjavov svojej božskej moci a velebnosti, | a ktorý i tu na tých biednych poliach sňahových predivne živí človeka mliekom severných | jeleníc (Rennthier), mäsom jeleňov a mäsom a tukom velrýb a tuleňov.

V tropickom pásme zeme spatrujeme tú istú príkru protivu zimy a leta, len že tu prevažuje leto a o skutočnej zime| vlastne ani reči byť nemôže, panuje tu tedy jeho! z jednej strany pálčivá a suchá, a z druhej strany vlhká, povetrie ochladzujúca doba roku, jako naša jaseň s dlhotrvanlivými a silnými | dažďami. I tu chybuje povolný prechod z jednej doby ku druhej, prečo je aj táto protiva neprajných následkov pre rozvoj ľudského ducha. Po hroznej letnej suchote, po nesmiernej vypráhlosti a žížnivosti zeme, po tak rečeno umrtvenej vegetácii, po soschlom, biednom živote všeho, čo na počiatku leta kypelo jarostou, bujnelo zelenostou, zrelo zlatom ovocia, hýbalo sa, pádilo a skákalo ohnivostou: nastupuje vyžiadaná chladnost a vlaha život zo smrti nazpäť vydobývajúca, i leje sa príjemno občerstvujúci, zem rozpukanú napájajúci a všetky rozpukliny spájajúci dážď z neba. A jakonáhle príroda zem vypráhlu a žížnivú napojila a čo bolo odomrelo, k novému životu zkriesila, živočíšstvo s jeho nekonečnej zomdlenosti zodvihla a posilnila, človeka ale z jeho trúchlej zadumenosti vymanila: spatrovať možno divy všemohúcnosti božskej, lebo sa vody prýštia, jarky a potoky sa plnia, rieky sa vlnami valia, zem sa zelenie, kvety sa zo zeme klíčia a rozvíjajú, oko človeka nevídanou inde krásou okuzlujúc; zemeplaz sa živo a veselo býbe, všeliká zver radostne behá a skáče, vtáctvo po blankyte nebeskom vesluje a prespevuje, a duch človeka dlhú apathiu premohúc, plesá s dobrorečením Hospodinu Bohu milostivému nad tolkou čarovnou krásou prírody i s dobrotou božou, ktorá mu i jeho komory na novo naplňuje. Tak to ide a trvá sž opäť nastúpi náramná pálčivosť, v ktorej vo dne všetko utiahnuto odpočíva a len v noci sa hýbe a kmenami a národami svetohistorickými. Grécko pracuje. Privykol zase človek na túto jednotvárnosť, ale skoro sa mu ona zunuje a on lohu krajinami, ktoré vo veľkej miere pripri tejto večnosti sa rovnajúcej jednakosti speli k jemnejšej a vyššej vzdelanosti člove-

zíva a stane sa otupelým a ľahostajným i na všetky otáčajúce ho krásy; to hla obyvateľ horúceho pásma, syn páliacej krev prírody! Ani tu ako na zimnom severe nieto žiadneho rozvoju a postupu ducha, i nezná sa vymôct zo svojho ducha zabíjajúceho modlárstva, nezná sa vzniesť a pokročiť duchom vždy ďalej, aby poznal skutočného Stvoritela, zdržovatela a správcu svojho a porozumel predivým cestám

V miernom pásme zeme miznú polárne protivy, prechodiac jemno jedna do druhej, zvolna si pripravujúc cestu k tomu, že jeho obyvatelia ledvy pozorujú, ako sa zo zimy do tepla a odvratne dostali. Medzi zimu a leto vstupuje jar, ktorá rastlinstvo zo zeme vyčarúva, a medzi leto a zimu vkráča jaseň, v nejž činnosť vegetácie pomaly prestáva. Týmto spôsobom nemá tu miesta apathia, ktorá sa polárnych obyvateľov pre tamojšie krajnosti prírody zmocňuje, ale tu nastupuje dobročinná činnosť a pružnosť, ktorá organickému životu lahodí a ducha v neustálej čerstvosti udržuje. Tak sa plní človeku túžba po jari, tej matky všeho pohybu a života, a po mnohej jarnej a letnej činnosti, po živote kypiacom pomaly sa dostáva k spočinku zimošnému, k miernejšiemu užívaniu síl svojich, kroz zmierhujúcu vše jaseh, ktorá pripravuje nás k milému vypočinutiu od namáhavejších prác, ač želieme jaseň už sa dovršujúcu, ktorá nám obraz hynutia a márnosti podáva. Kroz takéto pozvolné, tiché i jemné premeny ročních dôb vyviňuje sa v duši našej zvláštny, srdečnojemný, duševní, nikdy nás nemrziaci život.

Svedoctvom zkúseností a historie, iba v miernych pásmach zeme, zodpovedajúcich najlepšie telesnej ústrojnosti a duchu človeka, poneváč ony znamenite rozvíjajú oboje, učlovećili sa ľudia opravdive a povstali civilisátorské národy. Zeme okolo stredozemného mora rozložené bývaly obzvlášte pamätné pre ľudstvo, lebo obývané boly napospol čeladmi, a Itália stali sa už pre svoju prirodzenú počenstva. Menovite grécke podnebie dochovalo na pevninu američkú, kde severné svobodné svetu z národa tam sa osadivšieho Bohom duševne nad iné obdareného (lebo z Turka na pr. by aj tam nič nebolo bývalo), veľkých duchov, a vyviedlo na javište svet ľudstva spanilý, fysickou krásou i duchovnou velebou vynikajúci: preto aj nemala grécka mythologia a grécke umenie v dobách starožitných páru na svete. Celá Europa, výjmuc jej najsevernejšie kraje, preslávila sa po prijatí krestanstva najväčšmi kultúrou, ako vidíme, že teraz osveta, vzdelanosť a mravnosť do všetkých jej kútov preniká (pravda že v najnovších časoch i vela len zovňajšej politúry, domnelej, kriklavej ale lichej učenosti, mravnosti zdánlivej, lež vnútri ako to bukové práchno trúchlej, mnoho farizeismu, málo poctivosti), a len tam sa ona nemohla darif, kde jedon národ — ako v Turecku — ostatné národy v putách otroctva držal, jako vôbec Islam, výjmuc nekdajších Arabov v Spanielsku, žiadnej civilisátorskej moci preukázať nevládal. A keď v Europe svobode a čistému lebné i nekonečne požehnané kresťanské človekrestanstvu nebezpečie hrozilo, vstúpil ten čenstvo! lepší, kresťanstvom odchovaný duch ľudstva

obce povstaly a kde duch kresťanskej ludskosti, krestanskej osvety a mravov, pravda že i tam nie bez kúkola a sneti medzi zbožím, vždy väčšie triumfy slávi, najmä od toho času, čo aj otročenie čierneho plemena ludí v týchže štátoch prestalo.

Ani tuhá borba so živlami prírody neškodí človečenstvu, lebo ona rozvíja zázračne sily tela i ducha; len nech nenie mocnejšia a vzdorovitejšia nad neho, aby s krahnúcim telom neudusila v ňom volný, radostnejší a vznešenejší pohyb ducha. Od ľudstva, mrazivé povždy kraje obývajúceho, a od jemnej, spanilej a ľúbeznej prírody na vždy odtrhnutého, nemožno žiadnych významných pokrokov vo vzdelávaní seba očakávať. Preto čím bližšie sú národy svojími sídlami k ľadovým točnám, tým menej môže medzi nimi pravá ľudskosť kvitnúť.

Štastní teda my, ktorí mierne pásmo zeme obývajúc, sme už prírodou značne podporovaní v snahách, rozviť v sebe krásne a ve-

(Dokončenie nasleduje.)

Krása k ľúbosti.

Ze si pekná — nevieš sama; No mne krása Tvoja známa: Oko, sluch, cit to mi vraví Že Slovenka — anjel pravý!

Že to oko Tvoje modré, Keď ním páčiš útlo — bodre, Krajšie je nad hviezdy ligot, Omračí ma jeho mihot:

To Ty nevieš; — no ja cítim -Srdce bije tuhším bitím, Staby mluno v Tvojom oku Hnalo ho k divšiemu toku. ---

Keď to líčko Tvoje v snení Splanie v mladistvom rumeni, Ja zriem v plameni tom cnosti Zore blahej budúcnosti:

No Ty nevieš, čo za krása V tom líčku sa Tvojom jasá, Že to sňah a rumeň neba: Všetkých obrazov veleba! -

A keď hlas Tvoj ľúby zneje, Srdce sa mi dák' zachveje. Slyším viac, lež púhe tóny Zvuk vzkriesy, čo k ránu zvoní.

A či by tá sladkosť hlasov Čo tak báji silou, krásou, Reč Tatier — v hrob sa zavrela?! — Ona by i ztadial znela!

A preraziac hrudu, skalu, Zbudila by vlasť ospalú, Zaduniac sta hrom vrahovi, Sta spev vzkriesy Tatranovi. -

Sta sladký spev všetkým verným Napriek zlobám sveta čiernym ---Sta ten --- čo kypí z Tvej pery A striebrom na słuch uderi. -

Nevieš, milá! krásna že si, A že krása lúbost kriesi: No ja cítim krásu, lásku Pri Tebe vo večnom sväzku.

DJanko Alexander.

Ide šuhaj dedinou...

Ide šuhaj dedinou Veselo si píska; Za nejednou dievčinou Oko mu zablíska.

A nejednej dievčine "Nôtu" on vyhráva, Každá sa mu usmeje — Jedna len — plakáva.

Všetky sa mu usmejú — Bo ho každá rada; Čo len žiali? Čo chce tá Jedna deva bladá;

Či že pred jej domom vždy Tak dumne on nôti; Ci že druhým tak vela Spieva i lichotí?! — -

Nevieš ty sám, šuhaju! Co jej pokoj hubí: Druhé *rady* ta majú — Lež ona ta lúbi.

Druhé rady ta majú V srdiečka svevoli; No lúbosť bez nadeje Tá páli a bolí. ---

Janko Alexander.

Slávnosti ku "striebornej svadbe" Jích Veličeství,

odbývané vo Viedni od 21. apríla 1879.

a tak tedy štvrť storočia, čo Jích cis. král jeho národnej osobnosti nosiacim spôsobom Veličestvá, nášho dedičného cisára a korunovaného krála Fraňa Jozefa I. a cisárovnu a královnu Alžbetu, princeznu bavorskú, pred Bohom a svetom spojil svätý sväzok manželstva. V tento deň tedy slávili svoju striebornú svadbu.

Stvrt storočia je neomylne pekný odsek času v ľudskom živote, a v tomto prípade tým významnejší, že s ním v nerozlučnej spojitosti stoja blahé i neblahé osudy millionov duší žijúcich pod berlou slávne panujúceho manželského páru.

Prirodzená vec, že slávnemu dňu všetky národy rakúsko-uhorskej monarchie s neobyčajným rozochvením hladeli v ústrety, a každý podla svojho poddanského vnuknutia, podla svojích prostriedkov a podľa svobody a občianskej možnosti dal citom srdca svojho celonárodnieho výrazu a poponáhlal sa poddať vyjavenie svojej radosti a dokázanie svojej oddanosti.

Slovenský, poltreta milliona v obapolnom šťastí i nešťastí Jích Veličestvám nezlomnou vernosťou oddaných duší počitujúci národ, v tento deň všeobecného radostného rozochvenia hlboko cíti bôlny žial nad tým od neho nezavineným nešťastím, že pri tých

Dňa 24. apríla 1879 bolo tomu 25 rokov, | stiam primerane a dôstojne, ba ani len známku nemohol sa ani súčastniť, ani svojej neskalenej radosti a celonárodnej poddanskej oddanosti výrazu dať.

> My privolávajúc naše "Sláva a na zdar cisársko-královskému páru manžel· skému! sdelujeme prítomne stručný opis priebehu velkolepých slavností v najhlavnejších čiastkach.

> Dňa 21. apríla k složeniu výlevov loyality a vďaky k nohám Jích Veličeství predpustení boli: spoloční ministri; uhorskí ministri; rakúski ministri; predsedovia ústredných úradov; uhorskí biskupi; snemovňa uhorských veľmožov; uhorská snemovňa vyslancov; vyslanstvo Pešťbudína; biskupi pravoslavnej cirkve; deputácia horvatského snemu; deputácia Vojanskej hranice; vyslanstvo mesta Záhrebu; deputácia mesta Rieky a okolía.

> Dňa 22. apríla vzdávali svoje poklony: rakúski biskupi; deputácia panskej snemovne, ríšskej rady i snemovne vyslancov; všetky cislajtánske krajinské zastupiteľstvá a hlavné mestá, sbor českých ostrostrelcov atď. V celku 38 deputácií.

> Dňa 23. apríla: maltézsky rád, šľachtické deputácie, ev. cirkev, obchodné komory a deputácia zo Sarajeva.

V tento deň odovzdaný bol slavnostným spôsobom chrám Spasitelov, ktorý je vystavený na pamiatku šťastného zachránenia života Jeho Veličestva v čas vražedlného nápadu dňa 18. febr. 1853. Chrám tento vystavený je z príspevkov slavnostiach ako taký, a seba i tým slavno- všetkých rakúsko-uhorských národov. Celistvé strojenie, dosiahly súčet 4 millionov zl. r. č.

Chrám tento dňa 24. apríla bol slavnostným spôsobom v prítomnosti Jích Veličeství skrze viedeňského kardinála arcibiskupa Kutschkera pri assistencii všetkých arcibiskupov a biskupov z Rakúsko-Uhorska vysvätený.

V cisárskom hrade dňa 23. apríla bola veľká hostina, na ktorej súčastnilo sa vyšše 3000 osôb. Stoly boly veľmi bohate obťažené a súčastnili sa tam mimo Jích Veličeství a cisárskej rodiny cirkevní a svetskí hodnostári zo všetkých krajín monarchie.

Dňa 24. večer bolo v opernom divadle slavnostné predstavenie, o ktorom len to poznamenávame, že na javište dovedený bol i jedon slovenský pár, ako všetky národy rakúsko-uhorskej monarchie v národnom obleku.

Dňa 25. t. m. mal byť slavnostný pochod obchodnícko-priemyslový, ktorý ale pre zlú povetrnosť musel byť odložený. Už dňa 24. apríla neprestajne dážď padal, a to jisté bolo i dňa apríla. Slavnostný výbor určil, slavnostný pochod na 26. alebo 27. apríl, jestli pekne bude. A poneváč 27., t. j. v nedelu ukazovala povetrnosť, že príhodnou bude, tak tenže výbor určil slavnostný pochod na tento deň.

Punkt o 9. hodine ráno pohnúť sa mal z Prateru, až ku cisárskemu stánu v dlhosti ³/₄ hodiny cesty, a súčastniť sa malo na ňom vyšše 10.000 osôb s 26 velikánskymi voziskami, na ktorých v živých alebo napodobnených obrazoch predstavovali pomery svojej činnosti súčastnivší

útraty stavänia, sem počítajúc i vnútorné vy- sa priemyselníci a obchodníci. Obmedzenosť priestoru nedovoluje nám do podrobna opisovať celý tento pochod, ale aspoň pripomeneme tie voziská, ktoré sprevádzané boly mužstvom vyvoleným k tomu, a síce v odeve najstarodávnejších cechov jednotlivých remesiel.

> Na prvých dvoch voziskách predstavená bola polovačka; potom na jinom zahradníctvo so svojimi odvetviami; vinohradníctvo a vinárstvo jedon voz; baníctvo, hutníctvo a hámorníctvo jedon voz; pekárstvo a mlynárstvo jedon voz; cukrárstvo jedon voz; mäsiarstvo, voz; udeninárstvo, voz; obchod hostinských, voz s vlastnou hudbou; odevnícky priemysel, voz; tkáčsky priemysel a príbudzné vrstvy, dva vozy; garbiari, voz; voziarsky priemysel, voz; stolári, voz; bednári, voz; sklenári, voz; hrnčiari, voz; strojníci a veľko-mašinisti, voz; všeobecný obchod, voz; námorská a riečna plavba, voz; železničný obchod, voz; kovové remeslá, voz; výrobníci ohňopevných truhlíc, voz; plachári, voz; výrobníci drobného kovového tovaru, voz; zlatníci a výrobníci ozdobných článkov, voz; kníhtlačiari, kníhkupci, knihári, voz; okrem toho viacero hudieb.

> Ako viedeňské časopisy píšu, nesmierny počeť cudzincov navštívil Viedeň, aby bral účasť na veľkolepých slavnostiach. V uliciach, cez ktoré ten pochod ist mal, postavené boly mnohé, vyšše sto, tribúny, na ktorých pre päťdesiat tisíc divákov boly miesta. Ale ako zpomenuto, daždivé počasie dňa 24. a 25. apríla bolo na veľkú ujmu slavnostiam! ---

Hrvatsko-srbská žurnalistika.

značné číslo periodických listov vykázať môže, medzi ktorými niektoré výtečne sú redigované, predsa vo všeobecnosti povedať musíme, že žurnalistika hrvatsko-srbská slabo stojí, a keď vezmeme do ohľadu pomer položenia Slovákov a Hrvato-Srbov, smelo povedať môžeme, že slovenská žurnalistika značne lepšie stojí nežli hrvatsko-srbská. Lud slovenský len pomaly sa lapá novín, ale predsa číta aspoň po nedeli, číta aspoň niekoľko ľudí po dedinách tu "Hlásnika," tu "Obzor," tu i "Nár. Nov.," v Horvatsku ľud ešte noviny málo číta a preto by sa noviny ľudové bez podpory pojedincov ešte ani udržať nemohly. Intelligencia

Ačpráve hrvatsko-srbská kniževnosť veru jeden výtisk číta i sto ľudí; krem toho sú kupci, remeselníci, priemyselníci, zväčša ale nemecko smýšlajúci židia alebo cudzinci, svojských je len menšina, úradníci ale spoliehajú sa privelmi na vládu a nedbali by konečne, keď by jim i noviny držala, oni si myslia: veď máme našu národniu vládu, nech ona robí, a preto nie sú dosť revní v budení národnieho povedomia. Pre tieto a druhé príčiny živoria aj druhé listy a udržiavajú sa len podporou pojedincov, stránok alebo spolkov.

Srbi sú revnejší než Hrvati. Príčina toho je tá, že pod "spravodlivou" maďarskou vládou to isté zakusujú čo my, jích časopisy udržiavajú sa, keď aj dosť ťažbo, ale samy, okrem druží sa po mestách a mestečkách v čital listov belehradských, ktoré prirodzene podniciach, kassínach, to je ale viac na škodu poru vlády a domácich ústavov užívajú. Okrem než na osoh národniemu časopisectvu, lebo mnohých príčin, ktorých rozberanie by nás

priďaleko viedlo, je hlavňou príčinou roz- gorac, Dalmatinac, Bosanac geografické pojmy, dvojenosť literatúry následkom dvojakého písma, latinky i kyrilice, a osobytné postupovanie jedných i druhých na poli žurnalistiky.

Juhoslovanská akademia síce usiluje sa dosť spor tento vyrovnať, no bez úspechu nenávisť je strašná. Stránky napádajú sa v novinách a v dišputách ostro a bez vyberania prostriedkov, a to tí, ktorí sú v tom okolí v prevahe.

Tento záhubný boj by mal raz prestat, srbsky a hrvatsky, hrvatsky a srbsky je všetko jedno, nemáš tu rozdielu ako medzi češtinou a slovenčinou. Rozdiel je asi taký ako medzi liptovským a zvolenským alebo turčianskym dialektom.

Je vám to divné na tomto juhu. Obyvatel Hrvatska vraví, že je jeho reč hrvatská, ačpráve v Hrvatsku národ kajkavštinou hovorí, ktorá k spisovnej horváčtine asi v tom pomere stojí, ako hanáčtina k spisovnej češtine. Slavonec hovorí: moja reč je slavonská (to je vlastne tá istá reč, čo ju i v Hercegovine hovoria a ktorá slúži za spisovnú i Hrvatom i Srbom), Bosniak, ten ani nezná o hrváčtine, jeho reč je bosanská, u Srba srbská; u Černohorca a Hercegovca podľa toho, či je pravoslavný či katolík, alebo srbská alebo hrvatska; to je rozdiel, ktorý sa i v Slavonii upotrebúva, ba i v Dalmácii, Primorju, trebars tam i o "dalmatinskej" reči vravia. Z tohoto všetkého vysvitá len to, že od Gaja falošne nazvaní Ilirci majú mená za podrečia práve tak ako my: šariština, nitriančina atd. atd., ale nemajú mena za svoj spisovný jazyk, ktorý je pre všetkých, chvála Bohu, ten istý, lebo "Glas Crnogoraca" v tejže istej reči píše čo "Istok" alebo "Bosansko-Hercegovačke Novine," alebo hrvatský "Obzor," alebo "Zastava," len ortografia a písmo sú rozdielne.

Známa je vec, že Gaj nazval túto spoločnú spisovnú reč Ilirčinou, no slovo to sa neujalo. Teraz užíva sa od Hrvatov výraz "hrvatskosrbski jezik," od Srbov "srbsko-hrvatski jezik," no jugoslavenska akademija počne vydávať teraz veliký vedecký slovník pod menom "hrvatski ili (čili, alebo) srbski riečnik."

Podľa môjho náhľadu sú mená Hrvat (hor-

asi ako Goral, Lipták, Gemerčan atď., meno Srb (v starom Spor, prehodené Sorab) nevie sa na iste, čo značí, je ono starodávne; moja mienka je, že pochodí od "sboriti," t. j. hovorit u sboru (u ľudu značí toľko, ako v Orave "tryznit"), a preto jich najstarší spisovatelia zovú Spori = sbori, z toho prehodené Sorbi, Serbi, Srbi, teda istého asi pôvodu čo meno Slovan; len meno Slavonac je čisto etnografického charakteru, práve tak ako i Slovenac. Poneváč ale mluva pomimo Hercegoviny v dolnej Slavonii okolo Osieka užívaná najbližšie stojí spisovnej hrvatskosrbskej mluve a v Slavonii hrvatstvo so srbstvom sa stýka, zvať by sa mala spoločná spisovná táto reč "slavonskou."

Lež dosť bolo tohoto odchylku, idme k veci.

Počiatkom tohoto roku vychodilo hrvatskosrbských a či naopak vyšše 45 časopisov, latinkou 29, kyrilicou 16.

Politické denníky má hrvatsko-srbská literatúra tri i to dva hrvatske: "Narodne Novine," úradný časopis hrvatskej vlády, rediguje M. Zec, a "Obzor," veliký denník, orgán národnej strany, rediguje Joz. Miškatovič, obadva v Záhrebe, а "Србске Новине," úradní list v Belehrade. Ostatnie politické noviny sú: a) hrvatske: "Branislav," orgán opposície, vychodil tri razy do týdňa v Osieku, redaktor M. Polič, s 1. aprílom prestal vychádzat; "Bosansko-Hercegovačke Novine," úradní list pre Bosnu a Hercegovinu, 2 razy na týždeň, lat. i kyrill., redaktor Ján Lukeš; "Narodni List," 2 razy na týždeň, v Zadru, red. Juraj Bijankini; "Naša Sloga," v Trstu, red. Ivan Karabaič; "Pučke Novine," národohospodársky list, týždenník, v Záhrebe, red. L. Tomšič; "Pučki Prijatelj," národo-hospodársky týždenník, vo Varaždíne, red. Joz. Stepanek; "Slovinac," (lat. i kyrill.), 2 razy do týždňa, v Dubrovníku, red. Antun Selak; "Sriemski Hrvat," orgán katolíckej strany, týždenník, vo Vukovaru; "Galeb," mesačník, red. S. Stigler. — b) srbské: "Застава," orgán Miletičovej strany, 3 razy týždenne, v Novom Sade, red. Dr. Milan Djordjević; vat, horák = uhor = Bergbewohner), Crno- ... McTor, 2 razy týždenne, v Belehrade, red.

Digitized by GOOGIC

Alex. Mijatovič; je v Austro-Uhorsku za-knihy tým spôsobom asi ako česká "Matice bránený; "Глас Црногораца," týždenník, na lidu." Kto platí na rok 3 zl., je údom spolku Cetyni, red. Božo Novakovič; "Лист за народ," 2 razy týždenne, v Novom Sade, red. Emil Čakra; "Задруга," list pre národ, týždenník, v Novom Sade, red. Branko Mušicky; "Народни Гласник," 3 razy týžd., v Temešváru, red. Paje Jovanovič; "Србски Народ," 2 razy týžd., v Novom Sade, red. J. Grujič; "Фрушка Гора," týždenník, v Mitrovici, red. K. Trumič.

Ostatnie noviny sú: a) hrvatské: cirkevnie "Cecilija," "Katolički List," "Glasnik," list biskupa Strossmayera; naučné a zábavné: "Glasnik sv. Josipa," "Smilje," list pre školskú mládež; "Hrvatski Svjetozor," velký obrázkový belletristický list, prestal vychádzať pre nedostatok odberatelov; "Vienac," najlepší belletristický list brvatsko-srbský, vychádza týždenne v Záhrebe, red. Aug. Šeuva, donáša pekné illustrácie, musí ale napriek svojej dokonalosti zápasiť o existenciu; "Humoristički List" prestal tot nedávno vychodit pre nedostatok predplatitelov. Spolkové listy sú: Záhrebský "Gospodarski List" a Osiecky "Gospodar," vydávané hospodárskymi družstvami; "Liečnicki (lekársky) Viestnik," vydáva sbor lekárov mesačne; "Jugoslavenski stenograf: ""Hrvatski učitel; ""Napredak, " pädagogický list; "Pravo," právnický list; "Sokol," telocvičný; "Trgovački Viestnik," kupecký hrvatsko-nemecký; "Šumarski list," lesnícky list.

Okrem týchto ešte vychodia letopisy spolkové raz dva i viac ráz do roka; tak vydáva štvrfročne letopis spolok lekárov v Osieku. jugoslavenska akademija svoj "Rad," družstvo sv. Jerolima a Matica hrvatska svoje poučné a zábavné knihy. "Rad" juhoslov. akademie je asi taký čo do ceny a obsahu ako náš bývalý Letopis matičný; pracujú preň i Slovinci i Srbi. Matica hrvatska od dvoch a "Drau" (opposícia) v Osieku. V Sisku vyrokov sa veľmi schopila, vydáva úhľadné pekné chodí nemecký list pre drevokupectvo.

na rok a dostane spolkové knihy na tenže rok.

Národnie školstvo je napriek peknej sriadenosti ešte velmi pozadu a potrebuje ešte mnoho rokov, až len ten stupeň dosiahne, čo my máme na Slovensku. Vláda hrvatská na školstvo veliký zretel obracia, strednie školy sriadené sú po vzoru Cislajtanie a ďaleko lepšie nežli uhorské. Prísnosť panuje veľká, tak že z prihlásivších sa žiakov sotva polovica prijímacie zkúšky vydrží, a z týchto v prvých triedach zase polovica padne. Táto prísnosť účinkuje prospešne na obecné školy. Záhrebská universita má filosofickú, juridickú a theologickú fakultu, medicinskú zastupuje dosial len babská škola.

b) Srbské listy sú: "Jabop," belletristický list, v Novom Sade, redaktor Dr. Ogňanović; "Cpócka sopa," illustrovaný veľký belletristický mesačník, vo Viedni, red. Mita Djordjević; "Crpaza," venovaný vede a literatúre, vychádza mesačne v sväzkoch 10---12 hárkových v Novom Sade, red. L. Paču; "Hpoсвета," školský list, red. Popovič; "Нова Школа," pädagogický list, v Zemune, 2 razy na mesiac, red. Mita Neškovič; "Голуб," list pre školskú mládež, v Zombore, mesačník na hárku, red. Jovan Blagojevič; "Стармали," humoristický list, v Novom Sadu, 3 razy na mesiac, red. Zmaj J. Jovanovič. I v srbskej žurnalistike viac premien sa behom roku už Školstvo srbské je tiež zaostalé, no pracuje sa na zvelatku jeho neprestále a usilovne. Srbi majú viac gymnasií a reálok a v Belehrade vysokú školu.

V Hrvatsku a Slavonii vychodia štyry listy politicko - národo - hospodárske, nemecky ale duchom slovanským písané, a síce: "Agramer Zeitung" (vládny) a "Kroatische Post" (opposícia) v Záhrebe a "Esseker Zeitung" (vládny)

Dr. Iv. Zoch.

Listy z Čiech.

IV.

Zlatá Praha, v apríli. | treba to široko dokazovať: vie každý, že je ono ústavom, ktorý je spisovateľstvu kolbištom Divadlo zaujíma u každého vzdelaného a znamenitých zápasov duševních, je národu pokročilého národa velmi dôležité miesto. Ne- školou, je mu galleriou vzorov, nikdy ne-

Ktože by z nás nebol pocítil dythyrambickú radosť pri prvých zvukoch "trávnic" pred ktorýmkoľvek ochotníckym predstavením naším, kde sami nepovolaní a nevyvolení s dobrou | vôlou, láskou i vytrvalosťou odvažujeme sa j na doskové zápasište, aby sme budili ospalých v práci národnej, utužovali horlivých, vštepovali ludu svojmu lásku k duševniemu životu, nadšenie za krásu, veľkosť, ideály...

Co zmôže divadlo, jak čarovne pôsobí na rozvoj upovedomelosti národnej, vidíme jasne v bratských Cechách. Vidíme to od tých prvých neplodných pokusov až po prítomnosť, od času, keď do súkenníckych tržníc a drevených búd muselo sa usalašiť drama české až po dobu, kde slavnostne sa chystá vtiahnuť v nádherný, veľkolepý svoj chrám.

Prvý pokus uviesť českú hru na javište stal sa r. 1771 v tak zvanom divadle v "Kotcích" u kláštora sv. Havla, nepodaril sa však pre špatnú výslovnosť nemeckých hercov i pre špatný preklad kusu. Poneváč ale "Kotce" ani pre nemecké divadlo nedostačovaly, založil gróf Fr. Nostic o jedno desatročie veliké národnie divadlo naproti staroslávnemu Karolinum, nesúce v priečelí názov: "Musis et patriae." Onedlho ale "národnie" divadlo premeneno v stavovské a tým prešlo úplne do rúk ponemčilej šľachty. Musa česká však nespala; po všeliakých pokusoch vymohlo si niekolko za vec nadšených národovcov od cisára Jozefa II. povolenie, že smú postavit si divadlo, ktoré i hneď vystavili zo dreva na terajšom Václavskom námestí, nazvavše ho: Bouda čili c. k. vlastenecké divadlo, i hralo sa tam od r. 1785—1790. Je to večne pamätná doba českého divadla, doba obetivej lásky k materinskému jazyku, doba nezištného, čistého vlastenectva, doba, v ktorej spoločnosť "Boudu" riadiaca, v nej hrajúca, ju navštevujúca, tvorila jednu zo všetkých strán prenasledovanú českú rodinu. Clenovia jej boli spisovatelmi i hercami zároveň, kolportérmi a agitátormi, kritikami i statistami, kasírmi i riaditeľmi, vylučujúce sa tým zo všetkej "lepšej" spoločnosti, ktorá merala jich okom pohrdlivým. S jakým nadšením pracovali za vec, videť už z toho, že behom tej 5-ročnej periody vyšlo vyšše 1000 div. kusov pôvodných i preložených.

Nepriatelia však tiež nespali. Znamenitou konkurrenciou snažili sa zničiť vzmáhajúcu sa "Boudu," a keď konečne veľmajstra tónov, Mozarta, do Prahy privolali, aby tu nové svoje opery prevodzoval, odlúdili všetko obecenstvo do stavovského divadla nemeckého.

hynúcim zdrojom nadšenia a povzbudenia. | r. 1790 na vyšší rozkaz (poneváč vraj trhom prekážala) bola strhnutá a prenesená do býv. kláštora Hybernov. Pozdejšie ale majiteľ stavby tej ju predal a od tej doby živorila už len Thalia česká, hneď na Malej Strane čas od času stánok svoj rozbijúc, hneď pred predstavením nemeckým v divadle stavovskom na niekoľko hodín súc odkázaná.

> Tím čulejší život rozvinuly však spoločnosti a predstavenia ochotnícke. V Prahe i v kraji poriadaly sa spoločnosti, vystupovaly vždy častejšie a častejšie a dobyly si konečne úplne lásku obecenstva. Tu vidíme v čele pražských ochotníkov šlachetného Stěpánka, jednoho z najčinnejších a najvytrvalejších dram. spisovatelov českých, ktorý celé žitie svoje posvätil divadlu. Bol jeho dušou, riaditeľom, zásoboval ho hrami (napísal div. kusov asi 160) a bárs plody jeho boly ceny efemérnej, svojej dobe poslúžily znamenite a vykonaly veliký kus práce. A za týmto ušlachtilým buditeľom vidíme to ryzé, nadšené srdce, toho nezapomenuteľného apoštola a neúnavného kriesitela národa, Joz. Kaj. Tyla. Vidíme ho písat romány, povesti, div. hry i národnie frašky, redigovat časopisy a zakladať nové pre milý svoj ľud, vidíme ho žurnalistom, básnikom, kritikom, hercom, deklamátorom, prekladatelom, tanečníkom a to všetko z horúcej lásky pre svoj ľud zubožený, v pevnej nádeji, že bude raz blahým. slobodným . . .

> Z kusov jeho, ktorých napísal nesmierne množstvo, najviac sa rozšírily a podnes sa hrajú: "Paní Marjánka," "Strakonický dudák," "Jiříkovo vidění," "Paličova dcera" a "Jan Hus." — Za malý rad rokov konečne zaligotala sa zornička českej Thalii. Mimo Tyla a otca novšej dramatickej literatúry českej, Klicperu, začal písať znamenité div. kusy Jos. Jiří Kolár, z ktorých vynikajú najmä "Magelona," "Monika," "Žižkova smrt," a najnovší "Pražský žid," a začal sa uvádzať na české javište velikán Shakespeare vo výtečných prekladoch Douchových, ďalej Goethe znamenite preložený J. J. Kolárom, Schiller, Lessing, Kleist prekladom Fricovým, nepočítajúc mnoho francúzskych a jiných znamenitých kusov. Klicperove, na svoju dobu pôsobivé a dobré kusy staly sa veľmi populárnymi, zvlášte tragoedia "Soběslav," veselohry "Divotvorný klobouk," "Rohovín čtverrohý, "Lhář a jeho rod," ktoré si i Nemci preložili.

F. Mikovec a J. Frič taktiež začali obohacovať drama české plodami svojími a tak pripravovať periodu rozkvetu českého divadla, ktorá počína r. 1859, úmrtným to "Bouda" pustla čím dial tým viac, až konečne rokom Klicperovým. Dramatické dilletanstvo Digitized by **GO**(

tu rozhodne ustúpilo pravému umeniu. Je-|znamenité nadanie v obore veselohry; z plostúpili s velikým zdarom a založili dôstojne novú českú dramatickú poesiu. V tom roku bolo tiež otvoreno divadlo Novomestské a síce českým predstavením a mimo to vymoženo právo v stavovskom divadle triráz týždenne pravidelne môct hrávat. Lež návšteva stávala sa čo deň hojnejšou, všetko to nepostačilo i pomýšľalo sa na odpomoc, ktorá tiež sa dostavila, keď k návrhu dra Riegra sa postavilo i dňa 18. novembra 1862 otvorilo dočasné (kým veľké národnie divadlo sa nedostaví) král. zemské české divadlo s Hálkovou tragoediou "Král Vukašín." Ceská Musa dostala sa tedy konećne po dlhých trudných bojoch k cieľu svojho snaženia, do svojho vlastnieho stánku, bola doma, chránená pred surovými kúskami veľkopanských rozmarov i chútok. Má teraz mimo tohoto divadla i jiné, jako na pr. pekné nové české divadlo na bývalých hradbách pražských a mnohé areny, i vtiahne konečne víťazoslavne do veľkolepého nádherného divadla svojho, postaveného millionmi národa na nábreží šumnej Vltavy, jehož skvostný, imposantný zovňajšok so zlátenou strechou svojou dominuje polovici stoväžatej Prahy...

Preklady Shakespeara, Goetheho a Schillera veľmi napomohly pokrok v básnictve dramatickom v Cechách, čo sa hojnosti i výtečnosti týče. J. J. Kollár má najväčšiu temer zásluhu na uvedení anglického a nemeckého velikána v poesiu českú, ač pôvodnými kusami svojimi jako i výbornou hrou jako herec neobyčajne vynikal. Diela jeho sú písané vzletnou mluvou a s dokonalou znalosťou technických požiadavkov na doskách divadelných. Mimo vyššie spomenuté tragoedie napísal veselohry "Tři faraoni," "Mravenci," "Dejte mi čamaru" a j.

Začiatkom liet šesťdesiatich zahájil pod aegidou Nerudovou sbor mladých slávikov nový, jarý spev i obohatil tiež mladé české drama. Na prvom mieste vyniká Neruda sám truchlohrou "Francisca di Rimini" výbornými veselohrami "Prodaná láska" a Ženich z hladu." Poet "z milosti božej," Vítězslav Hálek, vyznamenal sa tragoediami "Carevič Alexej" a "Záviš z Falkenštejna." Pozdejšie jeho truchlohry, jako "Král Vukašín, ""Král Rudolf, ""Sergius Catilina," "Ammon a Tamar" nevyhovujú požiadavkom dramatickej poesie, ačkolvek oplývajú čarokrásnymi miestami lyrickými, svedoctvo vydávajúc svojmu tvorcovi, že bol hlavne lyrikom, ale v tom majstrom posväteným. Druh logických kontrastov, znamenitá dramatičnosť

řábek, Neruda, za nimi Hálek a Pfleger vy-dov jeho v tom obore najznamenitejšie sú: "Telegram," "Ona mne miluje" a "Kapitola I., H. a III.," neraz i u nás na Slovensku ochotníkmi prevodzované. Z truchlohier ním spísaných najznámejšie sú "Della Rosa" a "Boleslav Ryšavý." K týmto básnikom druží sa vrstovník jejich J. V. Frič, ktorý zpracovával látky temer výlučne zo sveta a dejín slovanských a napísal pekné dramata "Ivan Mazeppa," "Kochar Ratiborský," "Soud Libušin" a m. j. Popri ňom vyniká ešte Karol Sabina znamenitou veselohrou "Inserát," a Jos. Wenzig množstvom veselohier a tragoedií, jako "Aria a Paetus," "Timoleon," veselohrami "Malíř co Pygmalion," "Doktorka medicinae," "Snídaní a obědvání" atď. atď.

Najvyššieho rozkvetu však v českej literatúre dramatickej priniesly letá asi sedemdesiate, kde dostali sme najlepšie plody od najvýtečnejšej trojice dramatickej spisby: Jeřábka, V. Vlčka a Bozděcha.

Jeřábek, výtečný kreslič charakterov, už od r. 1859 obohacoval české drama, a síce veselohrami "Zde jest žebrota zapovězena," "Tři doby země české," "V Komárově" atď., dalej dramatom "Svatopluk," "Cesty veřejného mínění" a j., ale najplatnejšie obohatil ho výtečnou tragoediou "Služebník svého pána" (1871), zaroveň jediným sociálnym dramatom českým — v užšom slova smysle a v najnovšej dobe (1878) "Synom člověka." V prvej pútajú a prekvapujú nás effektné, rychlé a účinné situácie, psychologická s najväčšou jemnosťou prebraná a vypracovaná pravdivosť v celom kuse, a vôbec celá látka, pre ktorú siahol pôvodca hlboko do ľudských srdcí a do skutočného života. Druhé najnovšie drama Jeřábkovo vyniká obsažnosťou, hlbkou myšlienkovou a ideou svojou, ktorú s výmluvným zápalom slávi: lásku ku vlasti a k národnosti. Reflexie v rôznych scénach, ač prúd deju v dramate často zdržujú, patria bez odporu medzi najkrajšie, ktoré kedy v českej literatúre boly napísané.

V. Vlček, redaktor "Osvěty," vynikol mnohými dram. skladbami, jako sú truchlo-hra "Milada," "Vlasta," "Přemysl Otakar," veselohrami "Šachy," "Rebelie v Kocourkově," najlepšie ale osvědčil sa znamenitou truchlohrou "Eliška Přemyslovna," ktorú znovu zpracoval a vydal r. 1877. V celej dram. literatúre českej sú len asi štyry truchlohry, ktoré by mohly závodiť s kusom práve spomenutým. Zajímavost celého predmetu, velká dramatická sila dejinného prúdu a psychojeho. Gustav Pfleger-Moravský, osvedčil kusu vôbec a úchvatná plastika i dôsledná charakteristika ukazujú tu vzácne dram. nadanie spisovateľovo v najkrajšom svetle.

A co povedat o Bozděchovi? Je on výtečne nadaným duchaplným dramatikom veľkolepého vzdelania, svedomitým, pilným, a má úplne v moci divadelniu techniku, hlavní to nedostatok mnohých jiných znamenitých spisovatelov, následkom ktorého práce jich zostávajú dramatmi knihovými. Bozděchova tragoedia "Baron Goertz" je "skvostný plod básnický, skrývajúci v sebe jadro myšlienkové veľkej sily a hlbky, poesie mužnej, velkolepej." Slovom, tragoedia táto patrí k tým niekoľko najznamenitejším literatúry českej. O veselohrách jeho, známych pod menami "Z doby kotillonův," "Světa pán v županu" a "Zkouška státnikova" ide jeden hlas: sú to najvzácnejšie, najpodarenejšie veselohry české; sú ceny trvalej, nevypočítané na lacný effekt, technicky dokonalé, elegantné, písané rečou duchaplnou, hladkou, účinnou, čo najlepšie sa javí v znamenitých dialogoch spomenutých kusov. Pri nádejach, jaké sa všetkým právom chovajú v Bozděcha do budúcnosti, veľmi trapne musí na každého nepredpojatého účinkovať divné, nešetrné a nespravodlivé chovanie sa českej divadelnej správy oproti nemu, ktorá svojím nešetrným, kramárskym jednaním tak ďaleko to dohnala, že Bozděch v spravodlivej rozhorčenosti právo ku hraniu svojích kusov jej odňal.

Popri týchto troch koryfejoch dramatickej literatúry vidíme ešte vrstovníkov jich Bernarda Guldenera, bohužial predčasne zhaslého, ktorý svojou "Sofonisbou" krásne dram. nadanie a neobyčajnú hlbku ducha objavil, a Frant. Zákrejsa, neslubujúcemu bohužial dramatu českému obohatenia naprosto žiadneho. V prvších svojich prácach, najmā v tragoedii "Poděbradovna" a veselohre "Dvé krásnych očí" mal patrne vôlu nábeh urobiť k dobrej dram. tvorbe, pozdejšie ale a hlavne v tohoročnej práci svojej, smutnohre "Král svého lidu," zvrhnul sa v prázdny, vodnatý bombast a účinok diel svojích vypočítal na "vlasteneckú" látku i tendenciu, zabúdajúc, že to nenahradí aesthetické nedostatky kusu. Vôbec nezaprel Zákrejs nikde v prácach svojích Hegeliána, a okolnost, že pri veselohrách jeho plakať, pri smutnohrách smiať sa musíme, jako i planý bombast jeho všade a všade uši naše pokúšajúci vyplýva zo stúdia neblahého, pošetilého i chvastavého filosofa Hegla.

Z mladšieho či najmladšieho tábora dramatikov českých vyniká popri Stankovskom, Štolbovi a Veselom hlavne Lad. Stroupežnický, nadaním najlepšie vyniknuvší v najnovšom kuse svojom "Černé duše," ktorý sa na zemskom divadle českom mnohoráz prevodzoval.

J. V.

Dr. Andrej Radlinský,

farár v Kútoch, arcas rimský, veterán-rodolub na poli slovenského písemníctva a národnej činnosti vôbec vynikajúci a vysokozaslúžilý zakladatel b. "Matice Slovenskej" a b. katol. gymnasia v Kláštore pod Znievom, zakladatel a čestný doživotný podpredseda spolku "Sv. Vojtecha" atd. atd., — zomrel náhle dňa 26. apríla o 4. hod. popoludní.

Pokoj prachu jeho a večná i slavná mu pamäť v národe!

K tomuto číslu pripojená je príloha o náboženských československých spisoch.

OBSAH: Maják. Od Vajanského. — Orol selejský. Historická povest. (Pokračovanie.) — Sen Babylona. B. — Matkin poľúbok. (Preklad dľa nemeckého "Der Kuss der Mutter" von Georg v. Dyherrn.) — o. — Zaľúbenec. Študentská humoreska. Samo Samovič. — Ilona Žltovlas. Hviezdoslav. — Reservista. Obrázok z poslednej bosenskej vojny. Napísal Ant. E. Timko. — Zmyja. Román básnický od Slovackého. (Pokračovanie.) — Anthropologické úvahy, alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určitelnost kroz prírodu. (Pokračovanie.) — Krása k ľúbosti. Janko Alexander. — Ide šuhaj dedinou. . . . Janko Alexander. — Slávnosti ku "striebornej svadbe" Jích Veličeství, odbývané vo Viedni od 21. apríla 1879. — Hrvatsko-srbská žurnalistika. Dr. Iv. Zoch. — Listy z Čiech. J. V.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. 10 kr. r. č. — "Orol" vychádza vo 12 sošitoch, 4 hárkov silných, dňa poslednieho každého mesiaca na štvorke.

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor a vydavateľ:

MIKULÁŠ ŠT. FERIENČÍK.

Roč. X.

Turč. Sv. Martin, 31. mája 1879.

Číslo 5.

Alexander I., knieža bulharský.

Digitized by Google

17

Margita.*)

(Z považských povestí.)

Ej letí plť dolu Váhom, na plti veselo, Jak vtedy, keď na nej bolo to Slovensko celô. Letí, letí, jako húska z Turca do Trenčína: Pozor chlapci! tu je už tá strečnianska dolina. Zníkly piesne. Faktor vraví: páčte! tie tri skaly, Jak nám priekom šírym Váhom do cesty zastaly — To Margita! -- a tam za ňou Besná na nás čaká; Páčte! jak Váh celý hltá do jej pažeráka. Nebojte sa! chlapci moji, ale klobúk z hlavy! Neraz som ja, ale s Bohom, prešiel ztato zdravý! Prežehnaj sa každý krížom i vzdychni skrúšene: Prejde Slovák i cez peklo, prejde v božom mene!

Pozor! tu už Margita, Že nás vľúdne privíta. Stúliť veslá! a rúče — Šmihom cez jej náručie! Ona smelým neškodí, Dobrých Pán Boh prevodí.

Pozor! — tu Besná saňa! Smelo! v osudný skok — Strelou do jej hrtana! Teraz: kormilom v bok! A plť v huku i v pene Z pyskov sa jej vyžene.

Chvála Bohu! chlapci moji, už sme von, už sme von! A tí vetria, či za nimi Besná nejde v pohon. Na bok strachy — faktor rečie — už sme na tíšine. Tak, hľaďteže, s Bohpomocou všetko zlô pomine. Teraz k vatre, rozložiť ju, usušme si šaty — Ja vám budem o tých hrôzach hroznô rozprávati. A plť letí dolu Váhom, jako húska plavá, A pri vatre faktor starý šuhajcom rozpráva:

Ponad Váhom biely dom Pekná vdova býva v ňom. Ale krajšia dievčina: Margita pastorkyňa.

Vdovička pekná mladá Vydávať by sa rada. Vysedúva si v okne, A dievča v poli mokne; Oblieka sa v zamaty, A dievčatko v záplaty; Umýva sa vôdkami A sirota slzami. —

Idú idú vohľači, Na vdovu nik nepáči — Len sa každý hneď pýta: A kde že je Margita? Jajže bože prebože, Takto to byť nemôže! — Cestička mne zaťatá Kým ona nie vydatá.

Vydať ju? vec daromná — Kto potom príde po mňa? Bohatstvo pôjde za ňou — Ja slúžkou, ona paňou.

Rozmýšla, vzdychá, šepce:
Pre ňu ma, ach! nik nechce,
Pre ňu sa mi neštestí —
Preč! — ona musí z cesty!
A zlým ohňom zbĺkne zrak:
Počkaj, počkaj! — zrobím tak!

Margito! už po lete,
Pôjdeš do Turca k tete.
Tam obžinky, jásoty —
Čas oddýchnuť z roboty.
Vezmi sviatočné šaty
I živôtok z tafaty —
I partu, keď ti ďaka;
Kto vie, čo ta tam čaká! —

Ide dievča dolinou A macocha syhlinou; Dievča letí jako vták A macocha jako drak.

Prišlo ono nad bralo, Z brala kvietky hádzalo: Hejže Váhu, Váhu náš! Kam ja pôjdem na sobáš?

V tom vzteklica pripáli — Plesk! dievčinu zo skaly: Tuto tebe sobáš tvoj! — Hora voda zhučí: hoj!

Vdova sa kradne domov: Hoj, hoj! ktos' za ňou volá, Ktos' kuká zpoza stromov — Ale ticho do kola.

Cha cha cha! kto o tom vie? — Ticho, ticho — svedomie! Už cestička pretatá, Už Margita vydatá.

Hej šuhajko z Lubochny! Nepískaj ty pod okny, Ale pod dnu ku stolu: Soberme sa my spolu! Už cestička pretatá, Už Margita vydatá! -

Nechodí šuhaj dnuká, Srdče jej žialom puká. V duši jej čosi zkričí Jakoby hlas kuvičí: Aha! tu si, tu si tu! Kdes' podela Margitu?

Hlavu na prse zvesí: Nádej moja kde že si?! Ani šuhaj ani sen ----Svitaj svitaj biely deň!

Svitlo. Vynde do dvora ---Tu Váh, nebo i hora, Jakby hrozní sudcovia Okom prísnym ju lovia: Aha! tu si, tu si tu! Kdes' podela Margitu? — Ani noci ani dňa ---Co si počat ja biedna?!

Suseda! čo to značí Ten čudný rapot strák? "Prídu, prídu vohľači." Vohľači? — "veru tak! Prikrývajte len stoly, Hostia jak by tu boli."

Ach suseda, suseda! Mne čosi pokoj nedá — "Viem ja čo, dievka moja — Pridu oni — ukoja —" Kto pride? — on? — a či nie? "Co súdeno neminie!"

Ticho. Už sa večerí — Cuješ? klop, klop do dverí, Klop, klop, klop, klop, ha! kto je? "To klope srdce tvoje!"

Páč! v okne tvár strašlivá — Ha! a jak sa dnu díva, — Oči jej stĺpkom stoja — "Ach veď to tôňa tvoja."

Co ten pes tolko breše? Kvik, kvik, kvik! na streše, Na moste dupot koní: To oni idú, oni! Dvanásta práve bije — "Dievka moja, čo ti je?

Bože môj! ty si chorá, Tebe sa dačo marí:

Či poslať po doktora, A či poslať do fary?"

Ach, nie, nie! márne reči, -Mňa doktor nevylicči, Kňaz rozhrešenie nedá: Mne beda, večná beda! — Cuj len, ten spev pred vráty: To idú moji svati!

· "Išlo dievča na sobáš, Hotuj mamko čo len máš. Už nevesta zavitá, Bielou ružou prekvitá.

Vezmi mamko pokladov, Pôjdeme my za mladou; Pôjdeme my ta ta ta, Kde Margita vydatá!" Suseda - vody, vody! Ach zle mi zle prichodí! ---

Buch buch! dveres' rozpadnú ---Utopenci vkročia dnu: "Hej! domová, domová, Cis' už s venom hotová?" ---

Zvýskne — vlasy sa zježia: Vyletí na pobrežia, Z pobrežia hore stráňou A svati všetci za ňou. Ona predkom jako blesk, Hoj a za ňou tresk a plesk. Horou hučí: haj, haj, haj! A dolinou: jaj, jaj, jaj! "Pukaj kočiš do koní! Pokuta hriech dohoní!" ---

Na vrch skaly doletí, Svadba za ňou v zápätí: IIraj muzika, hraj! Hraj muzika do skoku -A s macochou do toku! Haj haja haj!

Tak sa stalo. A neraz vraj o polnočnej chvíli Počuť, jako na tých skalách čosi clivo kvíli — A na Besnej chychot, chachot, svadobníci vreštia, — Ale vtedy, beda pltiam, bo blízko neštestia. A tá skala hrozná skala — šak ste ju videli — Stojí, stojí a stáť bude, jak hriech skamenelý. Nejedna plť na tom brale ešte sa rozletí, Kým sa miera nedoplní nevinných obetí. Až napokon ten zub času i Besnú rozkruší, Popraje Bôh raz pokoja i tej hriešnej duši; No povesť, tú povesť hroznú po šírom Považiu Z pamäti slovenských detí veky nevymažú. -

Orol selejský.

Historická povest. (Pokračovanie.)

VII.

Knieža Alexander Maurokordato na základe v Korinte v prítomnosti Marka Bočára a jiných vojvodov odbývanej vojanskej rady, na ktorej jednomyslne uzavrené bolo nečakat, kým nepriateľ Grékov napadne, ale mu ísť v ústrety: vybral sa so svojim sborom, a s Markom Bočárom do Epiru, aby tu spoločne borili sa s Turkom.

Ale seraskier Kuršid baša mal dobrých vyzvedačov, ktorí mu donášali spoľahlivé zprávy nielen o pohyboch, ale i zámeroch gréckych vojevodov. A tak ešte neboli dobre prekročili Maurokordato a Bočár hranice Epiru, a Kuršid znal už, čo mu treba bolo. Uzavrel tedy zničit všetky jích zámery, a to dvojakým spôsobom. Nielen so značnou silou íst v ústrety gréckym, pod Maurokordatom približujúcim sa povstalcom, ale i za každú cenu zlomiť a do svojej moci dostať svobodnomyslných Suliotov.

Kuršid baša nemal ani najmenšej pochybnosti o tom, že akonáhle priblíži sa postrach Turkov, Marko Bočár, Sulioti do poslednej nohy pridružia sa k nemu. Tlačil tedy celou silou na týchto, a obtočiac jich značným vojskom, vždy viac a viac sbližoval sa k jích hlavnému mestu Suli.

Marko Bočár ačpráve vzdialený v prímorskom meste Misolungi, kde dosial na darmo očakával príchod Efremov s manželkou a dcérou, dozvedel sa o biede svojích suliotských priatelov a junákov; i uzavrel hneď vysvobodiť jich za každú cenu.

Ale sotvy že pohnúl sa so svojou nie veľmi početnou čatou, a o tom pohybe došla vesť do ušú Kuršidových, hneď Turci badali, čo Marko zamýšľa. Ale i dobre znali, že so zbrojou a násilím ničoho nedovedú a nevykonajú proti nemu.

Hej ale Turci znajú použiť i jinú zbroj, túra podejstvovala na ľudí, a zapríčinila tú a tá málo kedy minie sa želaného účinku. Je to už v prirodzenosti tureckého plemena, že nenie vybieravým v prostriedkoch k dosiahnutiu svojích cieľov. A kde nepostačuje sutúrnym vetrom. Títo ako sú prostí a priami,

rové násilie, tam utieka sa ku lsti a podvodu, a keď ani ten nepomáha, ku hanobnej, a každému šľachetnému srdcu oškliviscej sa zrade. — Hia! ale koran nakladá muzulmanom, všade a vo všetkom a všemožným spôsobom škodiť a ničiť jinovercov, a menovite kresťanov, dľa toho zväčšujú sa jích zásluhy a nároky na blahoslavenstvá nebies, ako šudili, vraždili, klamali, podvádzali menovite džaurov kresťanských.

A použitia takýchto prostriedkov neštítil sa ani najvyšší vojevodca turecký, Kuršid baša, i on umienil na zničenie Marka Bočára použit ten najpodlejší prostriedok — zradu. A ku tomu cielu upotrebil svojho dôverníka Gogosa, rodeného Albánca, kresťana síce, ale slúžiaceho muzulmánom, a tak podlého poturčenca, schopného ku všetkému, keď tým pojistil pre seba zisk a osoh.

Gogos bol zradcom a vrahom i otca Markovho. Roku 1813 stál v službe krvolaka Aliho, a on bol ten, ktorý starého Krstu Bočára dolákal do rúk Alibašových, ktorý dostanúc ho do pazúrov svojich, dal ho usmrtiť. Nevinná krev tohto mučeníka lpela na rukách Gogosových, preto celkom oprávnená bola nenávisť, ktorá naplňovala srdce Orla Selejského proti nemu. A že ho Marko nenávidí, to znal dobre i Gogos, a predsa odhodlal sa tento človek sblížiť sa ku Markovi, aby ho pokúšal, vyskúmal a zradil.

Prichodil pod záminkou smierenia sa s Markom, vskutku ale tým cieľom, aby vyňuchal a vyzvedel všetky tajné osnovy a zámysly Grékov a Suliotov, a tie potom zradil Turkom.

"Kto sa neposieti (nepomstí), ten sa neposvetí," to je prirodzená zásada nielen Černohorcom, ale všetkým ľudom. Len že táto
pomsta zjavuje sa u rozličných ľudí rozličným spôsobom. Tam kde tá tak nazvaná kultúra podejstvovala na ľudí, a zapríčinila tú
modernú uhladzenosť mravov, tam ona zjavuje sa celkom jináče, nežli u národov, ktorých
pôvodná prirodzenosť neutrpela ujmy kultúrnym vetrom. Títo ako sú prostí a priami,

tak i prosto a otvorene zvykli pomstiť každú lebo teraz už tak ďaleko pokročilo ľudstvo krivdu a obrazenie; tam tí pod zásterou priateľstva a náklonnosti neprestajne nie zjavne, ale tajne a úkrytom podkopávajú a podrývajú toho, na kom pomstiť sa chcú.

Nuž a konečne povedzte sami, či možno ctiť a vážiť si takého muža, ktorýby sa nehoršil na vraha svojho otca? či možno nienovať ho mužom, jestliby srdce jeho nezplápolalo hnevom a zlosťou proti podlému vrahovi? Len ten je rozdiel, že slavné junácke srdcia hnevu a zlosti svojej znajú postaviť hranicu a medzu, keď zločinec jej slepo slúži.

I u Marka Bočára nie najpriateľskejšími pocitami zkypelo srdce, keď dozvedel sa, že sa Gogos a to ku nemu blíži. I nechcel ani počuť o sídetí sa s ním.

Ale tí, ktorí mu zvestovali príchod Gogosov, vyprávali mu i o tom, ako tento želie predošlé skutky svoje, ako kája sa zo starých hriechov, a ako odhodlaný je, aby zmil staré viny, slúžiť svätej veci vlasti a národa menovite teraz, keď vedie sa borba o vysvobodenie z pazúrov tureckých.

Prostá duša Markova, peznajúca lsti, a klamu, uverila týmto slovám. Uveril, že Gogos naozaj urobil pokanie, a nepodceňoval ani najmenej výdatnú službu, ktorú Gogos so svojmi privržencami vykonať mohol v prítomnom zápase. I utlumil osobnú zášť, aby neškodil spoločnej veci svobody; zaprel city svoje, prinesúc jich na oltár za svoje bytie bojujúceho gréckeho národa, v ktorého službe i on prítomne bojoval. On ochotný bol smerit sa s Gogosom.

Možno, že mnohým zdať sa to bude celkom obyčajným zjavom, ktorému neprichodí nijako pripisovať nejakú zvláštnu významnosť. Možno, že tak hovorit budú obyčajní ľudia; hej ale hrdinovia ocenia tú nesmiernu obeť, ktorá leží v zaprení seba, svojich hlbokých citov, len preto, aby tým prospel vlasti a národu, aby tým spôsobom získal o jednoho bojovníka viac, a tak dopomohol k možnosti vydobytia víťazstva, trebársby pri tom osobné zánjmy a city staly sa obetou donesenou v prospech celku. Nie mnoho príkladov podobnej obetovavosti poskytuje svet a jeho dejopis,

a žial Bohu, nie v priaznivom svetle bezzištnosti, že mnohí výteční mužovia neváhajú ani na okamženie svojim osobným zámerom a výhodám obetovať i sväté záujmy spoločnej vlasti a národa.

Marko Bočár chcejúc čím skôr ukončiť vec, dal na vedomie Gogosovi, že ho hotový je prijat v dome svojom, a že sa chce pomerit s ním. Len na to čakal úlisný Gogos, i bez odkladu vybral sa k Markovi s velkou pokorou a poníženosťou, a tvár jeho prezradzovala veliký zápas, akoby chcel znázorniť na tvári svojej hryzenie svedomia, aby tým jistejšie získal a zabezpečil si dúveru a priazeň Markovu. So složenými na kríž rukami, s obnaženou a hlboko uklonenou hlavou blížil sa k Bočarovi, ktorý sotvy že ho zočil, dušu prerážajúcim hlasom, položiac pravicu svoju na junácke srdce, zvolal:

"Odpusť mi drahý, zvečnelý otče, že idem objat tvojho vraha!" Na to ani dobre nepozrúc na človeka, pobozkal Gogosa, na znak smierenia sa.

"Odpust mi Marko! odpust!" prosebne ozval sa Gogos, "vidím a cítim to, že dosavádne cesty moje boly bludné, ale otvorily sa mi oči, vidím hriechy, ktoré ma hryzú a svierajú svedomie moje, a Hospodin otec laskavý dal mi ešte toľko sily, že som sa zastavil na záhubnej ceste, že som nastúpil cestu pokánia. Ufám, že pod tvojim junáckym vodcovstvom v stave budem aspoň čiastočne junáckymi činami keď i nie úplne vyrovnať. ale aspoň zmierniť viny moje. Prími ma slavný vodca pod tvoje krýdla, a ja ti slubujem, že neohrožene vždy stát budem tam, kde ma ty postavíš!"

Marko podal Gogosovi svoju pravicu, ktorej tento sa len s jistou nápadnou ostýchavosťou dotknúl.

Gogos sprevodivšieho ho štíhleho, černookého mladíka predstavil Markovi ako svojho jediného syna.

"Teší ma, že i toho poznal som," rečie Marko. "Chcem a želám si aby priatelstvo naše utužené bolo; aby sme sa stali praa menovite novšia doba takmer jich ani nezná, vými priateľmi a rodákmi, bok pri boku bojua za slávu kríža!"

Otec i syn zklopili oči. Hovoria, že pannenky studom zvykly zklonievať oči; títo preto, že neopovážili sa smelo do očú pozreť šlechetnému a statočnému mužovi, obávajúc sa, žeby z jich očú vyčítať mohol jich zradné úmvslv.

"No tedy brat a priatel Gogos," hovorí dalej Marko, "na utvrdenie a upevnenie nášho priateľstva podávam ti tento prsteň, daj ho svojmu jedináčkovi, ktorý ho dá mojej jedinej dcére Vasilike, lebo ho s ňou oddám, aby sme boli nielen priatelia, ale i sväzkami pokrevnosti spútaní."

Gogos prevzal mlčky ten prsteň, a mlčky odovzdal ho synovi svojmu. Každému pozorovatelovi neomylne nápadnou by bola bývala táto mlčanlivosť, a vzbudila by bola v ňom rúzne myšlienky. No otvorená duša Markova, neznajúca falše a podvodu, videla v tej mlčanlivosti len znak neobyčajného prekvapenia, aké u dvoch prítomných novopečených priatelov vzbudilo osvedčenie Markovo.

Úbohý Efrem, neznal a ani netušil, že jeho šťastie postavené je na kocku; úbohá Vasilika ani z ďaleka nebadala, že jej nádeje zmarené sú všetky, a že ona byť má obetou dúverčivosti otcovej. Ale čo robit? slovo je dané, a statočný muž akživ neruší slovo svoje. - A s tým rozhodnutý je osúd Vasilikin i Efremov. -

Pravda že oni o tom neznali ničoho, keď na púti svojej do Misolungi túlali sa vysokými vrchami, hlbokými dolinami, tmavými lesami, a z razu došli tak blízko ku tureckému vojsku, že za najradnejšie držali zastaviť ďalší pochod a ubytovať sa medzi nedostupnými skalinami, ktoré jim pojišťovaly i bezpečnosť a úkryt pred krvolačným nepriatelom, i pred nehodami počasia.

Tam bavili sa už niekolko dní, čakajúc na skorý odchod už lebo napred lebo nazpät tureckého vojska. Ale to nehýbälo sa z miesta.

"Veru nás prievikli —" hovorila matka. "Azdaj vynajde Efrem spôsob vysvobodenia!" odvetovala Vasilika. "Šiel opät povedúce doliny, lebo podľa jeho presvedčenia, a neriekol ani slova. Ale vstanúc prehodil

júcimi ako pobratimovia za svobodu národov len v tú stranu kyne nám jisté osvobodenie. Ja pevne ufám, že už nebudeme dlho tu kapat dlhou chvílou!"

> "Ej keby sme aspoň otcovi znaly dat na vedomie kde a čo sme? dozajista ten by nám bezodkladne prispel ku pomoci. Poslať Efrema ku nemu? nie to nemožno. Čo že by sme si počaly my dve ženské, keby v jeho neprítomnosti vyskúmali a prepadli nás Turci? -Nie! nie! on nesmie nás opustiť. Už i to zle robí, že nás takto o samote neháva - "

> "Ale mamka! ved predsa len musí poobzerať sa do okola, či by bolo možno ďalej pohnúť sa? A aby sme i my s ním chodily, na čo by to bolo? my by sme bez potreby ustávaly, unúvaly sa, a on by v svojich pohyboch bol ochromovaný. — A čo sa týka prepadnutia skrze Turkov, toho sa ja nebojím, lebo znám Efréma, a viem, že on nevzdiali sa od nás, kým nepresvedčí sa, že nič neohrožuje našu bezpečnosť; že je na ďaleko široko povetrie čisté. A i o tom som presvedčená, že čo ak ďaleko je od nás, oko jeho bystré bdie nad nami."

> "A z kade ty to všetko znáš?" opytuje sa matka.

> Rumenec zalial tvár Vasilikinu, ale k odvete nemala času, lebo ku ním pristúpili Efrem i s jiným, jim dobre známym mužom: Jozipom Stojanom.

> "Aj hľa! dovádzam vám nového hosťa!" riekol Efrem. "Keď som preskumával dolinu ku moru, stretnúl som sa s Jozipom, on nám donáša chýry od otca."

> "Usadte sa, a hovorte, čo nám donášate za chýry."

> A Jozip vyprával, že vodca darmo čakal na príchod manželky i dcéry do Misolungi; že potom odišiel napred s vojskom; že sa sišiel s Gogosom, a konečne vyprával i o tom prsteni, ktorý syn Gogosov má strknút na prst Vasilikin ako svojej verenice.

Táto posledná zpráva všetkých hlboko dojala, a uznať nutno, že nie príjemným spôsobom. I matka i dcéra dobre to znaly, že ony nemajú moci zprotiviť sa vôli muža a otca, a že čo on rozkáže a za dobré uzná, preskúmať okolie, a menovite k brehom mora to stať sa musí. Efrem zaťal zubami i päsťou,

cez plece ďalekonosnú pušku i so svojou dní šťastne doprevadil Vasiliku i s jej matkou torbou, a stisnúl fez do čela. Oboje bolo znamením, že nenie tu viac dlhšieho pobytia pre neho. Mlčky podal ruku matke i dcére, a odišiel. To bolo jeho lúčenie. Ani len nezpozoroval, že Vasilike z očú vylialy sa celé prúdy horkých sĺz; a ani nevidel, že i matka Vasiliku a matku, o tom nebolo medzi nřmi so zarazeným zrakom pozerá za ním. On ani reči. Marko nerád hovoril o domácich pospiechal do tábora k junákom. Ochranu záležitostiach, a vedel, že Efrem tak robit ženských prevzal Jozip, ktorý i o niekoľko musel, ako urobil a nie jináče.

do Misolungi.

Podobne i Efrem bez prekážky dostal sa do tábora Markovho, ktorý ho srdečne uvítal v radoch junákov svojich. O tom, čo stalo sa s Gogosom a jeho synom, prečo opustil

(Pokračovanie nasleduje.)

Zajatý cesarevič.

Od Vajanského.

Kodina pána Šimona Kálnického shromaždila sa do zahradnej verandy, kde sa besedovalo a čítavaly noviny, ktoré nateraz preplnené boly rusko-tureckou vojnou. Šimon Kálnický patril k tým zriedkavým hornouhorským zemanom, ktorí popri starootcovskom majetku aj niektoré dobré vlastnosti nášho starého zemanstva zachovali. On držal mnoho na "osobnú dôstojnosť," nosil sa dla prastarej módy a nenávidel Nemcov, bárs jeho manželka Letitia, chudučká a niečo marnivá osôbka, k tomuto národu prislúchala. Ona pochádzala zo Spiša, nosila každodenne hodbabné šaty a pýšila sa jedinou dcérkou svojou, Adelou, ktorú až nad mieru zbožňo-Dvoch mladších šarvancov ponechala celkom učitelovi Jánovi Drienovskému, hovoriac: "syn zlé diefa - zachce, uletí, zachce, priletí, jako holub."

Okrem týchto osôb požívala u Kálnických vdovský chlieb pani Marta, sestra domovej panej, vdova po majorovi, ktorá znala len dva ľudské stavy: vojanský a nevojanský; Kálnického brat Ďuro, starý mládenec, ktorý bol skoro celý svoj majetok prekortešoval a len tým sa pýšil, že päťnásť ráz prepadol pri rozličných volbách, žil teraz tiež u Šimona z pozostatkov svojho volakedajšieho majetku. Keď sa blížily dajaké voľby - nápadne omladol, rozjaril sa jako vyslúžený husársky kôň, keď počuje trúbiť "galopp!" Poneváč nemal viac prostriedkov k vlastniemu prepádaniu,

Celá táto rodina bola úsilne oddaná dnešniemu maďaronskému prúdu - starý pán zo zemanských zásad, panie z módy a Ďuro Kálnický z kortešského ducha.

"Rudiny nechodí - môj piket, môj piket," vzdychla pani Marta pisklavým tónom; "pane učiteľ, mali by ste sa naučiť túto hru," obrátila sa k Jánovi Drienovskému, sediacemu na konci stola a zahlbenému do jakéhosi týdenníka. On sa rozpačite usmial. Bol to mladý šesťadvadsatročný muž, vysoký, s niečo ku predku naklonenou šijou. Jeho bladá pravidelná tvár zrkadlila zádumčivosť, ale z jeho pevne a jakosi urputne sovrených perní hľadela pevná, nezlomná vôla. Dokončiv historicko-filologické študia, prešiel do Nemecka na university; pobaviac sa tam dva roky, vrátil sa do svojej vlasti a prijal predbežne učiteľské miesto u Kálnického. Jeho prísnosť, mlčanlivosť a jakási vzdorovitosť vynútily mu u mužov istú úctu, najmä Ďuro Kálnický zabúdal sa rozhadzovať v jeho prítomnosti. Dámy nemaly z neho veľkého prospechu — on bol proti nim vlúdny, ale jich nezabával. Marta uvedené želanie každodenne opakovala - a on mu predsa neurobil zadost.

"Ah, to je predsa hrozné!" zkríkol zrazu Šimon Kálnický a počal z dlhého čibuku dýmať, jako Vesuv; "počujte že a žasnite: dodatočný telegramm: Bukurešt. Včera rozhodná bitka na Lome. Ruské vojská na hlavu porazené, cesarevič s celou svojou armádou pomáhal druhým, čo sa mu dosť dobre darilo. zajatý. Korisť nesčíselná žed by

nický z plného hrdla a zahrešil nepekne, až sa domová pani zhrozila, "nech žijú naši tureckí bratia! Smrt Moskálom!" Pani Marte sa zasvietily oči, ona ušla do domu a za chvílu vrátila sa s plátnom. Šimon Kálnický ju chcel objat. "Tys opravdová Marta starostná! Hla — ona už myslí na rusliny!" A pri tom strhol z hlavy fez, obnažiac vážnu plešinku. Chlapci hrajúci sa pod verandou nasledovali svojho strýca pisklavým tónom. Drienovský sa začerveňal a vypil na dúšok pohár červeného vína, trebárs nemiloval víno a chlipkával ho jako mladé dievča - on nepozdvihol síce zrak, ale jasno cítil, že sa oči Adely naňho uprely. Adela mala veľmi významné oči — ona nima tak rieknuc hovorila. Keď na človeka pozrela, zdalo sa mu, že ho oslňuje. Veľké, tažké vrkoče vinuly sa jej šijou, že sas' podivil, jako tá malinká vzdorovitá hlávka unesie túto vlasovú bohatosť. Jako jediná dcérka majetných rodičov, privyknutá na lásku matky a dobrotu otca, bola niečo rujného rázu, ba zvykla sa aj posmievat. Nie síce zlostne, ale s bujným humórom, tak že sa aj ten rozosmial, koho si vyvolila za terč svevolných nápadov. krok bol pospiešny, pružný — ona kráčala celou svojou bytnosťou, ona vkladala celú svoju živosť a rozmarnosť do svojích ľúbezných kročkov. Z Drienovského sa nevedela smiať, ba cítila jakúsí neistotu, keď nie bázeň v jeho prítomnosti. Ostatne sa s ním riedko vídala - on jej vidomoči vyhýbal.

Vonku zarachotil voz. Chlapci sa vyrútili von z brány a o chvílu doviedli na verandu mladého človeka, veľmi elegantne ba švihácky oblečeného.

"Vítajte, pane Rudiny," zavolal Šimon v maďarčine, ktorá dokazovala, že sa pán Šimon na brehu Váhu narodil a nie na Hortobádi. Naši páni zemani zvyknú zavádzať rozprávku po maďarsky, keď sa chcú ale ďalej pustiť do zábavy, pokračujú po slovensky alebo v prítomnosti dám po nemecky. Naturam si furca atď. "Dobré noviny, dobré noviny — Rusov zničili — cesarevič lapený, bude to v Pešti za fakláda! Posaďte sa, po-

"Čok jašša, čok jašša!" zavolal Ďuro Kál- sadte sa — vypíjeme na zdravie Mehmed ý z plného hrdla a zahrešil nepekne, až Aliho flašku novomestského!"

Koloman Rudiny, čakateľ rozličných stoličných úradov, ba praesumptivný podžupan stolice, uklonil sa vlúdno dámam a položil pred Adelku utešenú kameliu. Pochádzajúc zo starej zemanskej rodiny, študoval a nedoštudoval v Pešti práva, mal v stolici zvučné meno — oboje ho oprávňovalo ku skvelej úradníckej kariere. Z jednej právnej discipliny složil zkúšku, ale len praktickú, zo zmenkového práva, ktorá zkúška neobťažila síce veľmi jeho hlavu, za to ale rudnický jeho majetok.

"Aj, aj, dámy trhajú rusliny pre hrdinských Osmanov," prehovoril Rudiny spúšťajúc sa elegantne na krížovú zahradniu stolicu.

"Ja z mojej strany vyšívam pantofie pre apušku," preriekla Adela zvonivým, úsmevným hláskom, "to značí mier."

"Áno, mier za Prutom, diktovaný Osman pašom — veľmi významne." A tu počali páni dôkladné strategické plány kuvať. Ohnivý Rudiny jasal v potupných a posmešných slovách na Rusov a kul plány, jako by mali Turci ruského cesareviča po Carihrade na provázku vodiť.

"Dovolte, pane Rudiny," ozval sa zrazu Drienovský, ktorý nikdy nezvykol miešať sa do reči, keď sa ho netázali, "zkadiaľ ráčite zatvárať, že je tento telegram celkom pravdivý, na ktorom zakladáte zničenie ruskej armády?" Prísne oči mladého učenca uprely sa vzdorovite na šviháka. Všetko zatíchlo — aj Marta prestala rusliny driapať. Kálnický sa zasmútil nad tým, že môže vôbec niekto pochybovať nad pravdivosťou tak radostnej zprávy. Adela odhodila belunkou rúčkou vrkoč, ktorý jej bol padol na prse. "Aj, aj," pomyslela, "ten pán vie aj hovoriť — a to náležite rázne," a už sa tešila na dajaký výstup.

"Vy ste teda rusofil, pane," preriekol strmo Rudiny, stará to obyčej naších horňovidieckych Maďarov, keď nevedia kam z konopí.

"O tom nenie teraz reč," odsekol odhodlane Drienovský, a jeho pekne krojené perny pevno sa stiahly; "ja som si dovolil pochybovať, žeby sa armády tak ľahko chytať a za Dunaj hádzať daly — a najmenej armády ruské!" Digitized by

"No, no, pání moji," zamiešal sa Kálnický, | "my vec nepremeníme, škoda je sa rozhorlit, o pár dní sa bez toho dozvieme, kto mal z nás pravdu." Bolo videť, že vyhýba dajakej ostrejšej rozprávke, bárs ho mrzelo vystúpenie Drienovského, ktorého si velmi vysoko vážil. Do Rudinyho bol práve tak zbláznený jako do Turkov. Adelka pozrela tak posmelujúco na Drienovského, že tento zabručal pod fúz: "jaký neočakávaný spojenec," a cítil sa jako generál, majúci za sebou silnú reservu.

"Čok jašša Mehmed Ali!" zakrikol Duro Kálnický a štrngol si s Rudinym, ktorý podivným spôsobom ustúpil od sporu. Mal on vážnejšie myšlienky na srdci. Zalúbený do domovej slečny, horel želaním zameniť pole vojny s údolím lásky. Okrem toho potrebovaly známostami zmenkového práva obtažené Rudnice venovej záplaty. Slnko sa chýlilo k západu a občerstvujúci chlad len sa tak valil z parku a zahrady. Bola to krásna zahrada, hraničiaca úzadím s Váhom. Zadnia čiastka porostlá bola vekovými lipami, pod ktorými vinuly sa piesočnaté chodníky. Pani Kálnická navrhla prechádzku, čo sa všeobecne prijalo, celá spoločnosť sa pozdvihla — len Duro Kálnický zostal sedet a nalial si vína. Drienovský odišiel s chlapci do domu.

Rudiny viedol Adelku na ramene a kráčal strmo, tak že predbehol ostatniu spoločnost. Pani Kálnická s úlubou hľadela za vzďalujúcim sa párikom — ona si želala z celej duše spojit manželským sväzkom mladých týchto ľudí. Jej muž bol úplne presvedčený, že sa tak stane, a tešil sa tomu. Staré meno Rudnických, bárs v novej forme, náležite mu imponovalo. O chvílku zpozoroval Koloman, že jich nikto nenasleduje. Stáli pod košatou lipou — u nôh sa jim valil bystrý Váh. Lúče zapadajúceho slnka ožiarovaly malebné rumy hradu na protejšej strane rieky. Mladý pánik sa odhodlal a krátkymi slovami nie bez citu vyjavil Adelke svoju horúcu lásku. Adela sa zarazila, purpurový rumeň sadol jej na líce a dych sa jej zarazil v prsiach. Ona síce šípila, kam cieľa časté návštevy mladého eleganta a lahodné poznámky dobrej matky,

Vytrhla ruku z ramena svojho sprievodčího a zostala stát dva kroky proti nemu. "Tu moja ruka," hovoril pohnutým hlasom Rudiny, vystrúc k nej pravicu, "udrite, Adela, udrite smelo a budeme na čistom." Srdce devy búchalo prekvapením a jakýmsi bôlno-sladkým pocitom. Bárs necítila k nemu žiadnej náklonnosti, ba naopak, držiac ho za márnivého a jednoduchého človeka smiala sa v duchu nad jeho slabostami, predsa cítila jakési zimničné rozochvenie. Niet ženy, ktorá by zostala lahostajnou, keď sa jej po prvý raz vyznáva láska a čoby bol ten zaľúbenec úplným Kalibanom. Nadto vedela, jak dobre je zapísaný Rudiny u rodičov. Odhodlaná bola na "nie" hneď v prvom okamžení, ale jako? "V nedelu," zavolala dosť pevným hlasom, zvrtla sa a kráčala svojím pružným krokom nazad. Rudiny išiel pomály za ňou. Nedočkal ani večeru, a s divným pocitom, ale nie beznádejným, sadol do vozíka a ušiel.

Po večeri sa spoločnost rozišla. išla do svojej izbetky, pritlačila čelo na táblu obločnú a velké vrelé slzy vyronily sa jej z oču. Uzkosť jej svierala prsia — ona prvý raz počala rozmýšľať, čo je to život. Jakoby bola hupkom z detinstva skočila do zralého veku. Takéto prechody stoja obyčajne slzy. Konečne sa zasmiala, utrela oboma rúčkami slzy a smiala sa chutne, štastne. Tvár zalúbeného poloturka objavila sa jej v smiešnej podobe. "Ale čo bude v nedelu?" pomyslela a smiech uletel z tváre. "Móme ešte sedem celých dní, avšak aj tie sa minú." Z dola od verandy bolo počuť strýcove "čok jašša!" --on už prevrátil po kortešsky tri litre. Konečne sa zdvihol a ubieral sa neistým krokom zrovna do postele.

Drienovský vyšiel von na verandu. Bol sám. Dvojrohý mesiac plával nebom a z lipy nad Váhom klokotal slávik. Hrmot gazdovských vozov zavznieval od hradskej. Celá krajina priprávala sa k nočniemu pokoju. Drienovský bol smutny. "Jaký to živôt," dumal, "človek sa večne musí ruvať! Samé protivy, ach a jaké neprirodzené!" Dosky verandy zaškripely pod pružným krôčkom: Adela sa zjavila. Janko sa chcel vzdialit. "Neutekajte vy ale toto vyznanie ju nepripravene prekvapilo. svárlivec, zavolala svojou milostnou prosto-

18

~rdečnosťou, "ja som vás schválne vyhľadala! Ste mi velmi, velmi potrebným. ". "K vaším službám," preriekol v rozpakoch náš filolog. "Nás oboch nerozumie svet," pokračovala smiesnym pathosom deva, na preto musíte byť chtiac nechtiac mojím dôverníkom! Však vy zodpoviete mojej dôvere? Ach — veď vy neviete by zradcom. Pomyslite si - dnes mi Rudiny, váš súper, tam u Váhu vyznal lásku! Rozumiete, opravdivú lásku so všetkymi pri tom nevyhnutnými vzdychami! Bože môj, robil Vám ten chlap prepodivné oči! Ale tá celá veselá historka má velmi smutnú stránku! Vy znáte naše rodinné pomery, viete, že je do Rudinyho u nás všetko zalúbené, počnúc od dobrého otca až po — po Martu!"

"Nech si ho vezme Marta," pomyslel v duchu náš novopečený dôverník mladého dievčaťa.

"Pomyslite si, pane Drienovský, jaká šurmija by sa v našom milom pokojnom dome strhla, keby vospustná vzdorovitá, nemoresná Adela takto obrátila chrbát budúcemu podžupanovi, ablegátovi, pašovi a Bôh vie čo z neho ešte očakávajú!"

"Myslím, že sa tá vec v prvej čiare Vás samej týka — a potom."

"Ano, ale to potom! Verte mi, ja nemám ani vôle ani vlohy k romantickým scénam! "Neposlušná dcéra!" "Nevďačnica!" "S!zy," "Prosby" atď. atď. — to všetko sa mi protiví z hlbiny mojej duše. A v skutku je mi veľmi ľúto mojej mamušky! Pre Boha, poraďte mi, čo tu robit?"

Toto neočakávané prosté vyznanie rozohrialo dušu mladíka. Videl po prvý raz v živote pred sebou ženské stvorenie, ktoré tak detinne a srdečne zasväcuje jeho prvého do svojích tajností. Videl to rozpálené líce, počul ten nepravidelný dych, svedčiaci o rozčulených citoch. Avšak jako tu pomôcť! Jako tu zodpovedať milostnej dôvere! Adela patrne ctila v učiteľovi muža, v krásnom smysle slova! "Buď včul mužom, múdrym a pomoc poskytujúcim," volalo mu svedomie!

"Vy ste celkom sama so sebou na čistom?" pýtal sa Drienovský vážne. "Na čistom — vy mňa urážate touto otázkou! Povedzte úprimne, za čo držíte Rudinyho — ale úprimne?"

"Ja ho držím za prázdnu hlavu, na jakých je žiaľ bohu u nás hojná úroda. Vetor, polovzdelanosť a vniutri práchno."

"Oblíčené, oblíčené práchno, že vyzerá z ďaleka jako žula — ale len veľmi z ďaleka!"

"Nuž a čo ste mu riekli, jestli sa smiem zpýtať."

"Odkázala som ho na nedeľu, dnes máme chvála Bohu iba pondelok!"

Drienovský sa zamyslel. Jakýsi cit pomsty zkrsol v jeho srdci, cit pomsty za tie nesčíselné úražky, ktoré musel mlčky znášať od prázdnohlavých maďarónikov. Rudiny by bol práve vhodný exemplár, na ktorom by sa mohol vyvršiť za mnohé pretrpené úštipky — niekdy aj z koralových ústok samej Adelky sa vinúce.

"Ja viem len jedon východ z tohoto labyrinthu," ozval sa konečne, "a to je, aby sa
vec tak narafičila, žeby nie v y jemu, ale
on vám v y po v ed al z priatelstva." "Inšie
neviete? Už som ztratila bitku! Ten vám
tak horí za mnou jako pivoňka na svatého
ducha! A potom je krotký — z ruky bere!"

"Viete byt srdnatou?"

"Nuž."

"Ostaňte panslávkou a ja vám za to stojím, že pána Rudinyho ohne premenia sa na arktické ľady."

Adela uprela zvedave svoje jasné oči na učitela, až sa mu duša v tele zasmiala. On ticho pokračoval.

"O tri týdne máme stoličné voľby. Rudiny kompetuje za hlavného notára, vaľný to stupeň k vyžiadanému podžupanstvu, alebo k vyslaneckému mandátu. Vy sa ukiažete revnivou Slaviankou — chýr o tom sa roznesie jako blesk — Rudiny bude museť voliť medzi vami alebo stoličnou karierou. Verte mi, poznám naších pánikov, pre nich sú tieto úrady zeme šlarafské, oni sa prekúšu k ním aj cez horkú bryndzu; oni často obetujú starootcovskú zem a avitické krby svoje marnému titulu, tým ochotnejšie, keď je s ním spojená pláca. Zabudli pre ne otcov, vyzliekli

sa zo svojstva; myslíte, že nezahodia k vôli | zaľúbencovi! On sa skoro poteší a vyhľadá ním lásku?"

Adelka sa zamyslela. Na druhý deň rano privítala učitela s veselou tvárou.

"Pane professor, môžte počat prednášky, aby ste ma uspôsobnili k podivnej úlohe. Ja som sa rozhodla."

Drienovský bol znamenitý učiteľ panslavismu, a Adela, od prírody bystroumná, dokázala sa byť nie menej znamenitou žiačkou. Ona bola od kolísky kŕmená nenávisťou k všetkému, čo sa volalo slavianskym, práve tak jako naše "panské" dietky napospol. Ale za jedno jej zdravý smyseľ pre všetko krásne a rozumné, a za druhé túžba striasť sa pekným spôsobom nepohodlného pytača, to dvoje osladilo jej pilulku cudzej príchuti. Drienovský rozprával jej s ohňom o Slavianstve, jeho nádejách, túžbach a budúcnosti. On líčil živými barvami utrpenia južných Slavianov pod Turkom, jích heroické boje na brdách černohorských a hercegovinských. On pred ňou lkal dojemne nad duševnou biedou slovenského ľudu a krášlil svoje náreky citátami zo Sládkoviča a Kollára. Na to jej prečítal v nemeckom preklade Puškinovho "Kavkazkého pliennika" a pohrúžil prijímavú dušu devinu do plamenistej Puškinovskej poesie. Sama Marta, ktorá bola prítomná pri čítaní tejto básne, zvolala na konci: "göttlich." Jedným slovom, odokrýval pomaly pred očima devy celkom nový svet. Z prvu hľadela na výrečného učitela s nedorozumením. Velkosť slavianskeho sveta, v jehož šírošírych hraniciach živí sa tuleň a rodí palma, bola deve zem novonalezená. Ku koncu semestra ale bola náležite upravená do svojej úlohy. Vedela vysloviť čisto: "kak paživajete" i "zdravstvujte" a okrem toho naučila sa niektoré sloky Puškinove v pôvodine.

V sobotu večer sišla sa s Jankom na verande.

"Predsa sa trasiem pred zajtrajškom! bojím sa, že sa potknem vo svojej úlohe." On ju potesoval:

"Len smelo slečna! Povážte, že usporíte trom stránkam velkú mrzutosť: predovšetkým si rovno marnú a obyčajnú dušu, jako je sám. Vaši rodičia sotva vezmú vec seriozne, oni budú celú historiu považovať za plod vášho rozmaru. A potom, verte mi, škoda by bolo vonnú ružičku sviť s bodliakom do jednoho venca!"

"Patrí aj toto poslednie do panslavistickej vedy?" zpýtala sa Adelka a vzdialila sa. Drienovský pozrel za odchádzajúcou dojemným, cituplným pohľadom.

"Drienovský sa nado mnou smeje," dumala Adelka vo svojej bielej postielke, "ale šibal, vie znamenite učit. Kto by bol hladal v suchopárnom jednoduchom Slovákovi taký poklad divných, veľkých myšlienok! Jak mnoho krásneho počula som z tých jeho príjemných úst. Jak mu svietily oči, keď velebil svojích básnikov a mysliteľov, jak rástol, rozprávajúc o veľkom svojom národe, jehož čelo opiera sa o severnú točňu a mohutná päta o Kavkaz, jehož pravé rameno siaha na Alpy, a lavé k čínskemu múru! Jaký ostrý sarkasmus sadol mu na umné ústa, keď spomínal holotu zradcov, utrativších pod sebou pevnú pôdu národa! Oni neznajú okrem tej trochu maďarčiny a pár hladkých fráz — ničoho! Ach má pravdu, má pravdu! My visíme v povetrí, jako Muhamedova rakev! Nad čím že môže zaplesať človek ako Rudiny, alebo jako môj stryc! Čím že rozohreje hruď, a povznesie mysel, snád hlúpou kortešačkou? A potom, sme my vlastne tým, čím sa byť titvoríme? Jaký je môj dobrý otec Maďar, keď nevie vysloviť "öröm," čo mu dáš pol sveta! A tá Slavianska poezia, jako rozpráva prosto do duše, jako ten slávik v našej povážskej olšine. Ja som trpela s pliennikom, ja som precítila strasti jeho hrdinskej Čerkesky, "Adela zaspala, a našla ráno biely vankúšik skropený slzami.

Po poludni našiel pán Rudiny rodinu Kálnických úplne shromaždenú na verande. Drienovský bol tichý a mlčanlivý jako obyčajne; pán Kálnický ale nebol veľmi dobrej vôle. Nielen že nelapili Turci cezareviča, ale jích stíhala porážka za porážkou — a to ho úprimne rmútilo. Ďuro Kálnický darmo pokrčil v hneve celé číslo novín, Sulejmanovi rodičom, potom sebe a konečne aj ohnivému nepomohol tým vydobyť víťazstvo.

"Ešte stojí Plevno, a v ňom hrdinský Osman," tešil Rudíny turkofilský krúžok, a zalial potechu červeným vínom. Adela pozrela významne na Drienovského, tak že tento nevdojak sklonil hlavu k novinám.

"Pokým mu Skobelev a Totleben nezapražia omáčku," poznamenala Adelka, a začerveňala sa až po uši.

"Lala, jaký strateg," smial sa jej otec. Jeho brat sa naježil: "asnáď aj ty chováš sympathiu k barbarom?" zamrmlal a odhodil dohorenú cigaretku cez zábradlie verandy.

"Nie strýčko," horlila deva, "ale k hrdinskému národu, ktorý leje drahocennú svoju krev za svobodu svojích a naších bratov."

Rudiny sa usmial v nedorozumení. On považoval slová tieto za satyru.

"Nie, nie pane Rudíny, to nenie k smiechu! Turci vraždia dobrý bulharský ľud už od pol tisíc ročia, a čože vykonali k jích spáse Angličania, Nemci — a tí vaši rytírski Maďari? V najnovšom čase robili faklády k pocte katom a šibeničiarom! Jediný Rus, ten barbar, jako vy hovoríte, stal sa Samaritanom ubitého na púšti, a preto jako ženská, nemôžem cítiť s iným jako s ruským národom!"

Oba Kálnickovci znemeli úžasom. Marta zavolala slabnúcim hlasom: "eau de Cologne" a Rudiny zbľadol zlosťou jako stena.

"Pán Rudiny sa vie dokonále pretvarovať! Pred týdňom tam u Váhu bol celkom mojej mysle!"

"Slečna Adela žartuje," preriekol Koloman núteným úsmevom.

"Zdravstvujte, gospoda," zavolala veselo Adelka a odišla rýchlo do izby. Jej matka chcela za ňou, ale ju zdržal muž; "nechaj mladého pochábela, veď znáš jej bizarné nápady."

Tu sa ozvaly zo salonu zvuky piana. Adela hrala: "Hej Slováci."

Ustrnutie spoločnosti zriastlo. Drienovský bol bladý, on očakával všeobecný nápad. Avšak lak a zmätok spoločnosti bol tak veľký, že žiadon naňho ani nepomýšlal. Šimon Kálnický šiel za dcérou do salonu. "Čože to stváraš Adela, jaké to chovanie! Prestaň s tou nebezpečnou ariou!"

"Na rozkaz, drahý apuško, jak sa vám to nepáči, mám tam pre tých dvoch pánov vonku ešte niečo na porudzí." A s tým počala mocnými akordami hrat "Bože carja chrani." Nešťastný turkofil chytil dcérku za rameno — tá vyskočila a objala ho horúce, a tiskla nečítané bozky na jeho ústa.

"Blaznieš dievča — nože veď ma už pusť čo sa ti robí."

Bozky milovanej dcérky uchlácholily dobrého zemäna.

"Dovol, apuško — idem sa ospravedlnit," a v tom pošla k obloku, hľadiacemu na verandu. Jej jasná, lúbezná tvár sa spanilo vynímala na temnom úzadí. Vônné vrkoče splývaly jej volne šijou. Pane Rudiny, poznáte tú krásnu báseň "Klevetníkom Rossii?" a a počala deklamovať:

"Il malo nás? Ili ot Permi do Tavridy

"Ot finskich chladnych skal do plamennoj Kolchidy "Ot potriasennago Kremlia

"Do stien nedvižnago Kitaja "Stalnoj štetinoju sverkaja "Ne vstanet ruskaja zemlia?"

V tom zmizla v obloku. Bolo všetkého dosť a dosť. Rudiny dal zapriahať. Starý korteš ho sprevádzal. Na druhý deň letel chýr od jednoho konca stolice do druhej, že je Kálnického dcéra panslávkou čistého zrna. Rudiny stal sa stoličným notárom a čaroval prstene s Piroškou Zmrzlény, zralou to panenkou s dosť hodným venom.

Drienovský nečakal na výpoveď, ale vypovedal sám. Nahnevaný Šimon Kálnický sa pri odobierke s ním pomeril! "Všetkému je na príčine ten zajaty cezarevič," podotkol Janko starému pánovi a tiskol mu srdečne dlaň. Dňom pred odchodom pribehla Adelka za ním do sadu. "Chcem sa od vás bez svedkov priateľsky odobrať," prehovorila a chytila ho za obe ruky. "Vďaka vám za pomoc v biede - u nás je zas všetko v poriadku. len strýc mi nemôže zabudnúť tú hymnu! Vy ste mi pripravil mnohé krásne okamžíky - verte mi, vaše nauky zanechaly vo mne hlboké dojmy. Možno že sa ešte niekdy stretneme v živote -- ja vám od srdca prajem, aby ste do tých čias veľa duší zapálil plameňom vaších myšlienok. " Drie-

Digitized by GOOGLE

hlavu a poceloval náružive devine ruky. Adelka ale nie dosiahnuť. Z neba sa spustil tichý sa nahla k nemu a bozkala ho na čelo. Na dážď, ten tak príjemno ochladzoval tvár učenca to zmizla rýchle medzi kríkami. Drienovský a šumel melancholicky v košatých korunách stál dlho, dlho v zadumení. Bozk krásneho lipových. dievčata pálil ho na čele. "Prečože si hviezda,"

novský nebol v stave slova preriect. On sklonil | šeptal sám k sebe, "ktorú môžme obdivovať —

Zmyja.

Román básnický od Slovackého. (Pokračovanie.)

Pieseň V. -- Baša.

Prišiel syn stepov výpravou dumný. – Jak sa mu peknou tá chatrě zdala! Ruža ju polnia kvetom objala; Málo rôznobarevných krásne kolumny Až ponad strechu rastú i kvitnú. --Tamto rázsochy škrípiac práchnivé Siahajú v studni vodu blankytnú. ---Tam Záporožec koňa napája. Spievajúc piesne výpravy divé I so spevom sa domov vraciava, Keď sa večernia zapáli hviezda -Na spev odvráva pes so štekaním. — Domky visiace v parovách plánin Sta lastovičie černejú s' hniezda.

Ale pre Turkov, hej, jak to zradné V Čertomelíku plávať zákrute! Keď doňho parník turecký vkradne Z mesta sa nehnú plachty rozduté! Vrahovia čajek, čo jim hrozili, Bojac sa sami. od strachu blade Darmo návratu cesty sliedili, Nik z labyrinthu jich nevyvedie. —

Kozák pokojne opustil byty I vyšiel na breh — i pop s sviecami So zlatotkaným ornátom krytý, Trikráť posvieca Dnieper krížami. A keď modlitby z knihy odrečil Sloví k hetmanu: — "Môj synu verný, Veríš v zázraky?" — Hetman prisvedčil, Lež úsmev hrdý — úsmev malebný Osvietil bladé líce hetmana. Pop rečie ďalej: "tak v mene Pána Ak si krstený, ber obraz božstva, Kde malovaná matka Kristova, Zanor do vody --- nech cudzie loďstvá Zhasnú ako tá svieca vosková!" Rečie i sviecu do vody zmočí -A zástup mlčí — a hetman kročí, I obraz chytá podľa rozkazu, I malovidlom zázračným blesne. --Lež keď sa dotkla voda obrazu, Ten sa na drobné kusy roztresne. — Pop strašne zbladnul — zbladla družina. — No hetman zvolá: "čo tak bladnete? — Že obraz puknul? Nie moja vina! Zpráchnel v tureckom visiac mečete! Ale ten parník zažrel do múlu. — Turkov pred východ sluca vystrielam A len jednoho honca zanechám, By o tom niesol vest — do Štambulu. Čo ten šum značí? Či šabla Zmyje Tak sa na Turkov šijach zotrela, Že už kozáckej netkne sa šije? Domov kozáci! — nech Turek dumá, Že už družina naša vymrela, A keď noc hluchá na zem zatúla, Buďte po ruke — všetci hotoví Na zvuk trúbočky. -- Domov kozáci!"

Slnce zapadá. -- Dnieproví vtáci Cáple kladú sa do sna v sitoví. ---Parník na melni dýchať nevládze, Z trstia nevidno spodok ozruty; Nad zelenavé výsypov hrádze Vyčnieval stažeň — no stál prikutý. Slnce ružové — nekryté mhlami Tonie vo vlnách. — Blesky hynúce Spaly na plachtách, a nad plachtami Viselo brezín listie plačúce; A ešte vyššie na vetríl štíte Vlajky bašove zlatom blýskajú, A ešte vyššej v neba blankyte Lastovky v rýchlom letku pískajú. ---

Tichý je obzor, --- nech Turek sníva, Že je násypov pánom na Niži, Nech spí hlboko, bo už na kríži Sadol si do sna sokol stepový, ---Vychodí mesiac — smutne sa díva Na zatiahnuté mhlami ostrovy. —

Tichosť bájočná — i noc hlboká. — Turek na stráži zbrojou si blýska, Z chatŕć kozáckych nezpúšťa oka; Ale po domkách hasly ohniská. ---Turek modlitby šemre proroka, I tak mu v rajach oko osleplo, Že nedostrehnul, keď v prostried tieňa Iskriacej žiare zableslo svetlo, Staby zbudené ohnez z kremena

Ako tureckých zahrád skupiny Keď raz zakvitnú kvetom žiarivým, Tak Dniepra brehov husté trstiny Náhle rozkvitly kvetom ohnivým. – I blesk pozlátil breziny čelá, Na štyroch mestách voda horela, Plamene šľahnú nad brehy hore, I rychlým letom v jedno sa slialy I to ohromné požiaru more Pod parník strašné točilo valy. —

Na krik strážnika kopa zbudená
Sbehla sa Turkov. — Rozpač strašlivá!
Rozpač bezsilná! — More plameňa
Suché parníka dosky podmýva. —
Kopa zarukla, i omráčená
Umíkla. — Tichosť preúzkostlivá!
Razom v tichosti, parníku známa
Divo zvrešťala trúbka hetmana. —

Na ohlas trúbky sta z ohňov pekla Stáli kozáci na čiernych skalách, Myslel bys'. že to pomsta si vzteklá Žlč hnevu hasí v ohnivých valách. — Na nahých štítov bralnatom skáli Jako obrovské sochy si stáli: Zdá sa, že duša jích mramorová Nečuje hlasu, kriku rozpači. —

Slyšno hrmiace hetmana slová: ,Chlapci! Kým plameň Turkov obsačí Kto ku parníku tomu doplynie, Jestli v ňom baša, bašu vyhľadá, Bašu ukradne, toho náhrada Piastrov s hetmana úctou neminie!" Kozáci mlčia. — Za všetky svety Kto pôjde v peklo? Hľaďte — sám Zmyja — Sta drak ohnivý plameňom letí ---Rúti sa do vín — vlny rozbíja — I sa zanoril. — Tam iskry padly, No z tej kúpele nevýnde celý. — A teraz Turkov padly výstrely. — Vidno ho zase. — V stried tlum vybľadlý Vpadol, — a — Turek v rukách hetmana. — Už sťažeň horí. — Hetman sa stočil Do vln plamenuých i s Turkom skočil, I vlny krája, --- vody rozháňa. Rozkoš to krájať také úkropy! Lež hľadte, čo to? — Hetman na skale, Na znak turecké rozvíja šále: A Turek sa mu svíja zpod stopy. —

Keď blesk slniečka prvý zablknul,
Belasé sa len dymy krážily;
Lode bašove požiar pohltnul,
I z brál sa čierni obri ztratili. —
Tak hľa, na pokyn hetmana ruky
Zahoria ohne, — hasnú požiare —
Po brehách vidno veselé tváre —
Čuť divé spevy, torbánov zvuky. —
Čo taká tá Síč, hlasná, veselá?
Čo sa k tej lipe ľud ten tak rôji?
Čo toľko smiechu? — Či korisť delia?

Či kar za padlých vystrájať strojí? Ci mu práporec poslal kráľ poľský? Nie to príčinou! — V prostried družiny Vznáša sa veľká klietka z trstiny, A v klietke sedí — baša Nátolský. — Len pred pár dňami sto miest bol pánom, Zamykal tisíc devíc v háreme, Bol otcom syna; teraz bez zeme. — Syn mu zahynul válčiac s hetmanom. — S hetmanom divé živly vo spoji Zničily mestá, a divá raja Jako na tygra hľadí v síťoví, Pluje mu na tvár, smiechy vystrája. — Co musel trpet, nik nevysloví, Lež utrpenie v srdci zatvára. Keď ho ranily posmechu slová Pohŕdla nimi tvár mramorová. Jeho povaha mnoho vytríma. -Ale keď s tvárou pristúpil hrdou Kozák ubraný v zbroje Selima, Baša na neho pozrel s pohrdou, Predsa neznal sa, neznal tak stránit Zpomienok syna; prse mu zchvely, Nemôhol v očach slzám zabrániť, — Dolu mu sivou bradou lețely. -

Temnej sa noci krýdlo černeje. — Lud sa rozišiel domov v pokoji. — Len zbrojný kozák na stráži stojí, Číta hodiny, nad väzňom bdeje. — Okolica je do mhly ubraná, V tichosti počuť hlasy strážnika: "Kto ide?" — Hetman! — "Vítam hetmana!" Zmyja mlčiaci klietku odmyká, Potom odvráti tvár zamyslenú: "Domov kozáče! Stráž Zmyja stojí!" Zastal i lampu odkryl tajenú, Svetlom do tvári svieti väzňovi. "Žiť budeš, bašo! Posmech prežil si; Znáš ma?" — "Ó, poznám, poznám, satane! Vrah môjho syna!" — "Krev za krev, pane! Bašo, ty môjho otca zabil si -Blesk ta bunčukov zaslepil vábny! Tys' ho očiernil, --- ty od Sultána Niesols' otcovi šnúrčok hodbabný ---Ty sám na bašu — na tvojho pána! Ja ruku majúc ku pomste slabú, Ja sám, syn bašov, z mesta vyhnaný, Keď som sa obzrel v rodinné strany, Otca na bráne videl som hlavu; I dosial ešte, keď noc je tmavá, Tá bladá hlava predo mnou stáva, I krvavými žmurká očima. ---Lež teraz Zmyju tiene nestrašia, Sen môj kúpil som smrťou Selima, Teraz po tvojej priahnem, ó baša! Krvou zaplatíš slzy Zuleme, Slzy, čo liala v tvojom háreme; Lež v rovnej válke oddáš ju zbrojný. No rušaj so mnou, neboj sa zrady!"

Sli oba mhlami. — Baša spokojný Obracal oči na mesiac bladý. — Sli krútnou cestou pomedzi brezy, Čo zámok strašný nad brehom strehly. Vôkol ohromnej prostrednej väži Viež menších řahké strely vybehly, V väžach sa smutný kuvik ozýva, V nich blesk mesiaca i mhla prebýva. Vošli do zámku. Vošli do sály, Po stenách blyštia zbroje, – z povaly Blesky kahanca temné padaly. Z ďaleka šumia Dnieprove valy. — V ďalších komnatách, ó div nad divy, Jaké to čudá v zámku dnieprovom! Na tele krásnych stien lazúrovom Iskria lamp hviezdy; kobercov nivy Kvetom zakvitly, a kvet tak svieži, Staby bol rannou rosou zperlený. — Tu i tu kryštál zastúpil steny; V zrkadlách oko beží i beží I nová ide za sálou sála! — V každej tie samé lampy sa pála -Či to sú čary? — Tou bys' dokráčal Ďalekou chodbou až ku večnosti! Podlaha fatá z mramor belosti; A delfín zlatý vencom otáčal Kryštál milými čo zve chladami: A svetlá iskria pod vody sklámi. — Cloveka zchytia divné úchvaty, Keď oko dráždi bájna veleba, Zrak oknom sály beží z komnaty, Beží spočinúť v blankytách neba; I padne náhle v prepasť bezodnú, Nad ňouž lúč pláva mesiaca divá. -

Hetman porušil spruhu tajomnú — Zlatá sa stena náhle odkrýva; Pred okom leží dvorana nová, Alabastrovým svetlom zatmená, V striedku záclonou mhlistou zastrená A za ňou jasnosť striebristá — dňová. Na zlatom sadli oba diváne. — Na znak hetmana za opôn mhlami

Zavznely harfy — počut spievanie Miernené tichým echom, slzami Chladnej fontány. — Potom za spevom Dvanásť bájnych diev --- edena sláva! -Kráča čalúnom, s rajským povevom. -Srdca bašovho tkla sa dlaň pravá, I tvár odvrátil, i oči zpustil, I zbľadnúc celý sta biela stena Riekol: "stylet môj ma opustil Neverný ako táto Zulema!" ---

"Bašo!" — tak hetman, — "ona šťastlivá Z vašich palácov berie podarky, Len pre ňu moja čajka sa kýva, Blyštia paloše, hrmia jančárky! Len pre ňu Zmyja za dlhé letá Zrádzal, zapieral svojho proroka, S tvárou zmenenou chodil do sveta, Bárs v srdci bola rana hlboká! Hetman, spolu vrah, mojej družiny Neraz prebraný s bratmi Tatármi Vlastné dediny ničil požiarmi: Často cez dihé, dlhé hodiny, Pamätám, práve pred dňom výpravy Sta had ukrytý pomedzi trávy Ležal i plazil som sa deň celý, By každú chvílu škodiť som mohol, By šum kozáckej počul som strely; Skorej než ľudia poznal ma sokol. -Tvár som pripravil, aby udané Nosila tahy. — V takej nevoli Jako dvojbarvný lístok topolý, Trpel som muky -- nevyplakané --Keď vlastné selá pálil som, súžil, Keď som prekliata od nich zaslúžil: Blahoslavili -! Ale už bľadá Hviezda sa moja mračí i padá, Bo v ruke obraz puknul mi svatý! Odkryjú zradu — tá hlava zletí — Preklajú!" V tom hlas hromový letí: "No bud preklisty! No bud prekliaty!" A pred hetmanom zastal v komnate So zlatým krížom pop v čiernej šate. —

(Dokončenie.) عو دوي مع

Pribislay.

Poviestka o páde zadunajských Slovákov.

I.

mračná sa sháňajú, uderí z ťažkého oblaku národa samostatný, keď otcom nebola by sa a národ bude zahladený."

"Nebu sú ľudia nie hračkou. Čisté srdce, nás všetkých." mocné ramená - a Bôh neopustí svoj národ!"

"Veríš?"

"Čo sa môže v budúcnosti stať, to ne-"A hnevu neba ešte dosť nebolo. Nové znám; žeby však tu teraz nebol len zlomok zunovala jednomyselnost, to bôlne vedomie

> "Ludia sa radi pozabudnú; v ludoch city rozličné posobia."

"Nechže sa ale v takýchto časoch nikto

nepozabudne. Keď tie rozličné city nemôžu sa jedným žlabom, k jednomu cieľu prúdiť, tak jich vytrhať, vykoreniť z hrudi; nech radšej sami nad sebou plačú jednotlivci, akoby nad národom, jehož záhubu zapríčinili, plakať mali."

"A môžem sa spolahnúť na svojho syna?"
Význam, ktorý v tejto jednoduchej, tichým, tiahlym hlasom vyrečenej otázke spočíval, dotknúl sa zpýtaného. Najjemnejší otras hlasu, z nehož pozostávaly tie slová, preryl sa mu do hlbín duše. Nemo si zastal; ale hrdo zodvihnuté čelo a blesk očú od slov srozumiteľnejšie hovorily: "Čo to znamená? Čo žiadaš?"

Otec jeho, šedivý Radosta, mohutný pán slovenský, vzal ho za ruku, nemo pojal ho k obloku hradu, odkiaľ videť bolo neďaleký Ostrihom a okolo ústia Hronu protivný breh Dunaja. Tam tým istým, významu-plným hlasom slovil:

"Znáš, čo je to?"

Slnce práve zapadalo, odblesk jeho posledných lúč prehľadným činil kraj, ktorý z vysokého okna hľadiac otváral sa oku.

Ostribom, sídlo velikého kňaza, teraz už apoštolského krála, nadobyčajne živý obraz poskytoval oku, a z druhej strany, pri ústi Hronu hemžily sa zástupy — podľa jích pohybov súďac — mužov, ozbrojencov.

Syn Radostu, junácky Pribislav, po prvom pohľade odvrátil hlavu, ako vôbec robievame, keď s nemilým predmetom stretne sa nám oko.

"Latináci sa proti nám chystajú; musia vetriť niečo," hovoril otec. "Veliký kňaz, či ako sa už teraz menuje, korunovaný apoštolský král iste dosť mocným cíti sa k pokoreniu nášho kňaza. — Teda vidíš to a vieš, čo znamená."

"Neušlo to mojej pozornosti," ozval sa a Svi zamračený Pribislav; "ale nezahálajú ani na slávy. Blatnici."

"Čakaj, čakaj, ešte nevieš, čo chcem s tebou. Keď len toľko vieš, to ešte nič nevieš."

Mládenec sa napnul, oči mu zaiskrily; zpamätal sa ale, že to s ním otec tak hovoril.

"Vedet musís," pokračoval Radosta, "že je Štefanovým vodcom Venceslav." "Nuž?"

"Pri hodoch v deň korunovania Vacslava akýsi blúdivý spevec veštil Venceslavovi, že jeho rukou zahynie kráľov najväčší nepriateľ. Pod istým na tom zakladá sa jeho terajšie vodcovstvo, lebo pilnému pozorovatelovi neušlo, že od tých čias vždy viac rástol v Štefanovom dvore. Kupa, tiež vie o tej vešťbe, môž' byť, viac dá na ňu, nežli na príklad ja, preto ty musíš na Blatnicu íst. Ale strana naša je na tomto vidicku slabo zastúpená, blízko sme sídla latinákov, my tu predstráž tvoríme, a jest sa čo obávať, že neprejde ani dvakráť dvanásť hodín a už bych ta tu potreboval, alebo že ti už tažko bude vôbec dostať sa nazpät. Preto - na koňa sa, akonáhle zajahla tma; preto — hore sa "abych s prvým krokom videl, ako možno mi spoliehať sa v prichádzajúcich ťažkých dňoch na svojho syna."

Starý Radosta dobre vedel, že niet na dvoch stranách Dunaja, ani tam medzi nevernými latinákmi, ani tu medzi svojskými takého junáka slovenského, ako je Pribislav; ale neprezradil to pred nim ani slovíčkom, vždy len takýmto hlasom hovorieval k nemu. V časoch, kde sa o život národa jednalo, on len bezohľadne pobádať vedel; v časoch, kde ten národ svojou vinou letel do záhuby, on žiadnemu jeho členovi neprisúdil uznalosť.

Pribislav čo hovoriť mal, to urobil niekoľkými slovy, potom stisnul otcovi ruku a na jazyku s Venceslavovým menom, v hlave s junáckymi dumami opustil svetlicu.

II.

Sloveni opustili svojich bohov, Svetovid, Trihlav, Perun zanikli pred jediným pravým Bohom, a národ pod panovaním Rastislava a Svätopluka došiel vrchola svojej moci a slávy.

Cyrillom a Methodom učený národ, vyjmúc nepatrných zlomkov, jednosvorne prišiel k poznaniu pravého Boha, slávil ho vrúcne a jedným jazykom; preto zmohutnel, zkvitnul a vzbudil závisť svojích susedov. Prišla však prvá nesvornosť a požonské polia staly sa hrobitovom jeho samostatnosti. Vzmužil sa však asnáď, zpoznal svoj blud? Nie! Nie

Digitized by GOOGIC

ved by tak v krátkom čase na prach bol zlámal susedmi mu hotovené jarmo. On zavrhnul jednomyslnosť, spustil sa vo vzývaní Boha jednoty jazyka. A Sloven latinského obradu nebol menším nepriateľom Slovena slovanskej cirkve, než Nemec alebo Maďar.

Po prvýkráť viera otcov, viera pohanská, opustená bola jednomyselne, celým národom: preto zrástla, zkvitla država veľko-moravská; po druhýkráť vieru otcov, cirkev slovanského obradu, cudzím vplyvom nenakvasená vrstva národa nechcela opustiť za príkladom väčšiny: preto Sloven jednomyselne nemohol pokračovať na svojom oživotvorení, áno — ubíjal sám seba.

K države, utvorivšej sa po pohrobení slovenskej samostatnosti na poliach požonských, Zadunajsko bolo pripadlo zo slovenských zemí, ako podriadené kniežatstvo. A tu ešte i v tých časoch, keď už na stolici državných velikých kňazov z Ríma poslanou korunou venčaný kráľ Štefan trônil, tou rečou chválevali Sloveni Hospodina, v nejž Cyrillom a Methodom bol jich otcom zvestovaný. Kňaz Kupa mocnou rukou držal zástavu slovenskú.

Ale dve ostré šable nemôžu obstáť v jednej pošve.

Alebo padne zadunajské kniežatstvo, alebo ztratí država svoj nový útvar.

Štefan i do Kupovho kniežatstva uvádzal latinský obrad a cieľom jedinnej vlády postupne ničil popri iných moc i zadunajského kňaza; Kupa naproti tomu vyháňal zo svojej zeme latinských kazateľov a previesť chcel vypovedanie podriadenosti. Vyháňaní mnísi a nimi vedený ľud nazvali ho pohanom, on jim avšak tým odpovedal, že za jednoho pekného rána na obranu slovanskej cirkve postavil svoj ľud do zbroje.

Sídlo kniežatstva, u vtoku Sály do jazera ležiaca Blatnica poskytovala obraz, pri jehož spatrení ožily nádeje nie jednoho Slovena. A Kupa vedel tie nádeje udržovať. Všade bol prítomný, pre každého mal aspoň jedno povzbudzujúce slovo.

Práve vrátil sa z prehliadky mužstva do hradu, keď oblokom od severnej strany zazrel jazdcu letmo k bráne uháňat. Muž v sedle

veď by tak v krátkom čase na prach bol a beh koňa teraz na Blatnici nebolo nič zlámal susedmi mu hotovené jarmo. On za- zvláštneho; ale tak letiaceho pohonu sám vrhuul jednomyslnosť, spustil sa vo vzývaní kňaz dávno nevidel.

A o chvíľku už za dverami, v predsieni ozval sa hlas, ktorý, ač ho po tieto dni okolo seba ešte nepočul, nebol neznámy Kupovi.

"Buď mi vítaný, junáku," predišiel kňaz vstúpivšieho posla. "Čo dobrého prinášaš?"

Ten sa uklonil a zvučným hlasom slovil: "Kňaze, kráľovskí vojsko shromažďujú!" "Viem."

"Každú hodinu k očakávaniu je jích vytiahnutie do pola."

"Náš tábor sa dnes pohýňa; posilu na pochode budeme pripájať."

"Jích vodcom je -- Venceslav."

"Hah!"

Nastalo mlčanie.

Mládenec sa hnul, akoby odchodiť mal, Kupa lapil ho za rameno.

"Ziaden strach, Pribislave."

"Kňaze, pravý Sloven sa nikdy nebojí!"

"Verme v Boha, spolahnime sa na silu junácku a zradcovia naši pootvárajú si oči. Ale i ten královský prestol je ešte veľmi nový, ešte nenie tak upevnený, žeby mu Kupa nebezpečným nebol!"

Pri týchto slovách triasol sa, hrmel hlas kňazov, a ako zpod ťažkých mračien strely hromu, tak mu sršaly iskry z očú.

Pribislav stál a hľadel, akoby povedat chcel, že takýmto činom rád vidí svojho kňaza.

"Dovolíš mi odísť?" ohlásil sa, keď odhrmelo poslednie slovo Kupovo.

"Môj rozkaz posial beztak došiel k vám, otec bude vedet, čo robit; ale iď, ponáhlaj sa. — Si však ustatý, junáku; potrebný si, keď nie oddychu, aspoň pokrmu a nápoja."

Mládenec sa vztýčil, v celej mohutnosti predstavil svoju krásnu postavu, ukážuc tak, že nepotrebuje posilnenia.

"Toho nie," vetil kňazovi; "káž mi však milostive koňa dať, bo môj vysilený padnul pod bránou."

Kupa vzal junáka za rameno a vyšli na nádvorie.

(Dokončenie nasleduje.)

Reservista.

Obrázok z poslednej bosenskej vojny.

Napisal Ant. E. Timko.

(Dokončenie.)

V.

S briežďacím dňom zasurmily surmity pred Sarajevom. Polnice zajačaly, bubny zašramotily a vojenská hudba vpustila do toho vrenia svoj okúzlujúci hlas. Tlupy vojska hrnuly sa · z tábora a pokračovaly k tomu: bodu, ktorý hral najznamenitejšiu úlohu bosenskej výpravy. Ostrostrelcom dostala sa i teraz úloha stúpať v čele šíkov a prvým vniknúť do mesta. Lež bola to tvrdá úloha -bola to práca požadujúca obete krve i životov.

Dobýjanie mesta Sarajeva sa počalo, vojsko hrdinsky plnilo úlohu svoju

Hadži Lojom, hlavným náčelníkom hord turecko-muzulmanských mocný odpor kládli vojsku rakúskemu. V divom huku striedaly sa výstrely a dunenie diel z oboch strán. Obe vojská vzdorovaly za dlhší čas. Dobýjanie hradieb a stanovísk mesta Sarajeva trvalo úplných dvanásť hodín. Kolko hrdinských vojínov kleslo tu od gúl, kolkých porazily jatagány a handžáre - ale konečne po tuhom a hrdinskom boji — na mraku dňa, zmocnily sa naše kolony — mesta. Dvojhlavý orol zavial na baštách Sarajeva, povstalci ustúpili, pušky a delá jejich utíchly, odpor zaniknul.

Naši zmocnili sa a dobyli Sarajevo!

V hustých tlupách víťazoslávne hrnuly sa ďalšie broje do vnútra mesta, lež ešte nebola dokončená krvavá práca dnešného dňa.

Na uliciach Sarajeva vyvinul sa "pouličný boi!"

A čo môže byť strašnejšieho?

tu gulám nepriatela, páliaceho naňho z úkrytov a záloh, a nevidí ho.

Hrozné divadlo!

Síky naších vojínov počaly sa riediť. Na námestie nevnikla ani jedna desatina vojska, bez toho, žeby nebola preriedená!

Na čele desatiny svojej stúpal ulicou Sarajeva i náš šikovateľ Štefan Tisina. Rozhor-kaziť mohol, stúpil mu pätou na krk a

čenosťou nad zákerníctvom muzulmanov rozzlobený podobal sa levovi, a gulka jeho zasiahla nejednu tureckú makovicu. Dôstojník u boku jeho veliaci padol poranený, a súdruhovia jeho redli.

Zdalo sa, že vyššia, neviditelná moc ochraňuje ho, keď pri ňom mužovia padali, staby muchotrávkou potrávené mušky. Po bedlivom priezkume zbadal Štefan, že z palácu bosenského bega - Turka, dobre mierené gule ráňajú jeho súdruhov. Tam na ten dom obrátil i Štefan svoje kroky s pozostalými dvanástimi chlapmi svojími. A sotvy že dostavil Ale i povstalci bosenskí, sorganisovaní sa na blízo paláca begovho, opäť blyslo sa to, a gula zronila mu pokryv hlavy, hneď nato druhá gula ranila ho slabo na ramene. Výstrely z begovho palácu padaly z husta a v málo minútach pätoria zo súdruhov jeho padli.

> Bystrozrakosti svojej čo strelec od prírody, mal čo Tisina ďakovať, že konečne dopiadil sa prameňa, odkial tak mnohé výstrely padaly. Na streche begovho obydlia bolo malé okienko a z tohoto pálil na vojsko neviditelný nepriatel!

> Jedon pohyb rúk Štefanových ku pozdvihnutiu pušky dostačil, zablyslo sa a zhrmelo, a strelba v okienku strechy umlkla.

Siedmi rakúski vojaci so šikovateľom Štefanom Tisinom v čele oborili sa na begov Tichosť však panovala v nom a na chodbách jeho nenašli živej duše; v pár minútach vnikli do vnútra, prekutali celé obydlie, ale marne, po povstalcoch ani stopy... konečne na povale domu, nalezli v krvy váľa-Vojín, nemajúc sa čím kryt, vystavený je júceho sa — ozrutného muža. Ešte posial držal kŕčovite pušku v ruke.

> Bol to sám majitel a pán domu: Hamzi beg, ten samý, ktorý výstrelami svojími piatich vojakov zronil a Tisinu poranil.

Beg svíjal sa v smrteľnom zápase.

"Himmelkrucitürken!" zaklial Tisinov druh Tyrol, a skôr, jako mu v tom šikovateľ pre-

Digitized by GOOSIC

pažbou pušky svojej dodal Turkovi posledný '

poru, a veľkú ošklivosť dali na javo nad vial na hradbách podmaneného Sarajeva. zkrvaveným telom zabitého Turka.

"Brati!" zvolal Tisina, "dakujme Bohu za vítazstvo! Toto okamženie nikdy nezabudnem!"

dal, rteraz po prestátom nebezpečenstve pohladajte si niečo pod zub! Jako vidím Turčisko tento zdá sa mi bohatým - snáď najdete niečo v pivniciach jeho k zahryznutiu a k zapitiu!"

Vojaci dali sa hneď do prekutávania begovho obydlia. Sám Tisina šikovateľ, súc starostlivý o bezpečnosť svoju, šiel obozreť stavisko.

V úzadí palácu begovho, uprostred stromami vysadenej zahrady stálo štvorhranné stavisko s malými zamreženými oknami a silnou bránkou. Tam zablúdily kroky Tisinove so súdruhami. Vojaci vypáčili bránku, vnišli do chodby a k nemalému prekvapeniu svojmu našli sa - v begovom hareme. Desat ženštín obývalo tento kútik. S krikom privítaly ženštiny vojakov, prchajúc pred zrakom jejich do svojich úkrytov.

"Neprchajte plaché srnky!" hlásil Tisina ku ženštinám, "vám sa nič zlého stat nemá! Ste svobodné od tejto chvíle!"

Zenštiny však nemaly dôvery ku ním. S nárekom prosily o smilovanie.

"Ste svobodné!" ešte raz zvolal Tisina a tieto upokojac sa vlúdnosťou šikovatela, počaly dôveru v nom nadobúdať.

"Prichystajte nám nejakú večeru!" volal Čech Václav Orlíček.

"A sosnímte vaše závoje z tváre!" zhurtoval Tyrol, a hneď i pomohol jednej sosňať z obličaja hustý závoj.

Krásna mladá deva objavila sa zrakom vítazov.

Jej príklad nasledovaly všetky ostatnie. I boly medzi nimi krásavice, z ďalekého orientu.

Po uliciach Sarajeva, dosť hlboko v noci, umlkala streľba, mesto bolo dobyté. Hadži Oči víťazov našich blyšťaly nevypoveda- Loja so zbytkami povstalcov bol z mesta vytelnou radosťou nad prevýšením tohoto od- tlačený, utiahnul sa na juh. Dvojhlavý orol

"Urrá!" zaznievalo ulicami.

VI.

Tu i tam po uliciach sarajevských konaly "Súdruhovia!" vetil zas po chvíli, keď sa cšte dosť smutné výjavy výboja; vo všetelo zabitého Turka z povali na dvor zniest obecnosti však panoval už pokoj. Doma pozostalí obyvatelia, bez rozdielu vyznania, pokorily šije svoje pred víťazom Filipovićom, a teraz hlboko do noci častovali vojsko.

> To isté dialo sa i v paláci Hamzi bega, najzúrivejšieho odporca a najfanatickejšieho Turka, padlého gulkou hrdinského šikovatela Štefana Tisinu.

> Ženy haremu begovho častovaly vojakov v dvorane obydlia svojho. Častovaly jich okázale.

> Naši vítazi cítili sa skoro v kruhu driečnych žien, dosť dobre a pohodlne, a keď jich tieto ešte hudbou na miloznejúcich gytarách a tamburicach rozveselovaly, vystúpil rozmar jejich na vyšší stupeň. Naši vítazi, častovaní štedre zo zásob bohatého bega, dali volný výraz veselosti, veď nemali sa viac obávať nápadu od povstalcov, z mesta zapudených.

> Begove ženy, pri chutnej večeri, nastolily vojínom i výborný nápoj.

> Vojaci nachádzali sa v sladkom rozčulení. Nuž, a čiby si nesmel dopriať vojín, po tolkom prestálom nebezpečenstve, honosiaci sa vítazstvom, blahú chvíľu vyrazenia a sladkého pocitu?

> Úprimného pozoru ženština, vynikajúca nad iné súdružky svoje krásnyma modrýma očima, a hustými kotúčami havraných vlasov, obzvláštne nápadne chovala sa k Tisinovi. Jemu jej držanie nemohlo ujsť, avšak súkromne s ňou hovoriť nebolo mu možno, čoby podozrenie bolo vzbudilo u jeho súdruhov.

> Ženština táto hovorila srbsky, tak, že jej Tisina dostatočne porozumet mohol.

Práve keď Tisina, ľúbovonuý nápoj ku ústam svojim donášal, položila ženština prst svoj na ústa, a pokrútila hlavou.

To bolo jakési výstražné znamenie.

Ďaka Bohu, že mu Tisina porozumel, okúsiv máličko, nepil ďalej. Zadumal sa na chvíľku a premýšľal o tajomnom znamení odalisky begovej — a nešípil nič dobrého.

O malú dobu, keď sa vojínovia podaným jim od žien nápojom rozveselili — počala každého z nich zaujímať jakási slabosť telesná a zmalátnelosť, neskôr dostávali závrat a jedon za druhým upadali v bezcitnosť a tuhý spánok.

I sám Štefan Tisina, ačkolvek nápoja mnoho neužil, upadnul do slabej mdloby — a zdalo sa mu, jakoby pohyboval sa v hustej hmle. Hlava sa mu točila, avšak ale prítomnosť ducha neutratil. Súdruhovia jeho — omámení, ležali poválaní po mäkkých pohovkách, ležali bez pohybu, uspaní: opiumom.

"Zrada!" vytasił zo seba Tisina, počnúc lomcovat so súdruhami svojími, ale nebolo možno žiadneho z nich k životu prebudit. Spali tuho, jako zakliati.

I pekná odaliska begova zmizla z dvorany. Čo bolo vo veci?

Najstaršia žena Hamzi begova, Fatima, vidiaca muža a pána svojho mrtvého, s otrokyňami svojími ustanovila na vojínoch dom begov opanovavších vyviesť strašnú pomstu. Zavolajúc ku porade a spolu pôsobeniu všetky ženštiny haremu, usniesly sa tieto na tom: namiešať vojínom do nápoja opium, túto uspávajúcu látku, ktorá sa v každom tureckom dome nachádza, a vojínov v stave omámenia prepadnúť a povraždiť.

A plán bestií týchto sa skoro vydaril.

Ďaka však driečnej Srbkyni, ktorá lútosťou pohnutá nad driečnym šikovatelom, tomuto tajemným znamením dala na javo, aby nepil.... Vojínovia boli by ináč všetci ztratení bývali.

Práve chcel Tisiua volať na obranu, keď do dvorany hrnuly sa dlhými palošmi ozbrojené begove ženy.

V čele jích stála Fatima, najzúrivejšia zo všetkých.

Štefan Tisina, na samoobranu odkázaný, na prvý pohľad zvedel úmysel týchto zradných hyen.

Schopil sa, čo vyburcovaný z pokoja lev, nasadil bodák na pušku, a k jích nemalému prekvapeniu zastúpil ženám ďalšiu cestu.

"Ani krok ďalej, tygrice!" hlásil prudko a nastavil bodák proti nim.

Desat žien obklopilo s palošmi šikovatela. Driečnej Srbkyne medzi nimi nebolo.

Na dorážanie žien bránil sa Tisina udatne; nebolo by to dôstojné bývalo, poddať sa babám. Tisina, odrážajúc nápady jejich nedovolil sa jim priblížiť ani k jednomu zo svojích súdruhov. Mal ťažkú úlohu, brániť seba a spiacich.

Fatima čo zúriaca tygrica vidiac, že palošom svojím vojína nepremôže, vytrhla zpoza pása pištol a pálila na Tisinu. Po druhýkráť preletela guľa pokryv jeho hlavy.

Teraz neváhal viac ani Tisina — strelii.

Jedna zo ženštín prestrelená rútila sa k zemi. Dvorana naplnila sa dymom. V tom zasiahla Fatima Tisinu ostrím paloša cez hlavu... ale druhý sek opakovať nemohla, lebo s desným výkrikom — prebodnutá cez prse bodákom Tisinovým — klesla k zemi.

Ostatné ženštiny, vidiace náčelníčku svoju klesnúť, opustily rýchle miesto toto a ukryly, sa v chyžách haremu.

Štefan prenasledoval jich v zápätí. Tam na chodbe do haremu stretol sa s driečnou Srbkyňou. V rozhorčenosti svojej bol by ju skoro preklal, keby nebola posvietila.

Poznal ju.

"Ďaka ti, driečna ženo!" hlásil ku nej, ty si ma a súdruhov mojich zachovala od špatnej smrti! Ratuj sa!" hovoril ďalej, "bo zapálim toto psie hniezdo!"

Srbkyňa potiahla Tisinu stranou a počala mu dosť srozumitelne hovoriť:

"Medzi vniknuvšími vojakmi do begovho haremu poznala som v tebe Slovana; a tu hneď vznikla vo mne myšlienka po osvobodení sa z tohoto žalára, v ktorom uzavretú držal ma od roka shovädilý Hamzi beg. Znaj, že som dcéra svobodnej Čiernej Hory, násilným spôsobom z rodinného domu uchvátená, aby sa stala odaliskou begovou. Ja jediná som kresťankou v hareme. Tie ostatné sú Turkyne a Arnautky. Srdce vo mne pukalo, keď som videla, že so súdruhami svojimi

Digitized by GOOGIC

pijete uspávajúci nápoj, po jehož užití sa žiadon z vás k životu viac prebudiť nemal."

"Dost mi je toho vedet, driečna deva!" stisnúc ruku Čiernohorke, vetil pohnute Tisina. "Si svobodná, a navrát sa ku otcovi svojmu!"

"Ach! nemám viac nikoho na svete!" bôlne odpovedala Milica; "otec padol v boji pri Podgorici a milených bratov mojich zrúbali Turci pri mojom únose z Čiernej Hory!"

"Som tvojou," dodala ešte, "vezmi ma sebou!"

Štefan krútil hlavou.

"Budem fa verne lúbit, budem ti otrokyňou!"

"Mám doma ženu!" riekol pohnute Štefan, majúc sústrasť nad nešťastnou devou.

Milica vydala zo seba hlboký vzdych a ztratila sa v nočnej tme.

Práve vchádzala do domu begovho vojenská nočnia patrolla, privolaná sem padnuvšími v dome výstrelmi. Tisina, krvácajúc z rany na hlave, pokročil vojsku v ústrety. Ešte v tej istej noci shorel a na ssutinu obrátil sa begov harem.

Tisina ráno octnul sa v nemocnici.

O mesiac neskôr bola okupácia Bosny dokonanou vecou.

VII.

V rovnom smere oproti černovážskej myslivni rozprestierala sa milopríjemná tichá dúbrava, najmilšie to miesto denných prechádzok a sliedenia Štefana Tisinu, polesného v týchto lesoch. Bola ona statnému myslivcovi celým svetom, v nej vídal každodenne vychádzať a zapádať slnko; ona mu bola takrečeno kolískou a chrámom, tak posvatné ticho panovalo v nej jakoby vo svätini.

"Cmuk — cmuk!" ohlásila sa vysoko na košatej jedlici za potravou sliediaca čiperná veverička, skákala z vetvice na haluz, jakoby ju nejaká neobyčajná udalosť k tomu povzbudzovala. A tak bolo: výstrel z pušky hlboko v hore padnuvší vytrhnul ju z pokojného kludu a ona, súc i beztoho zvieratkom všetočným, napružila štetočky na ušiach svojich, skočila sem, skocila tam, aby sa o prerušení posvatnej lesnej tichosti presvedčila. A dopiadila sa toho bystrým okom svojím.

Z húšťavy lesnej tichým krokom vyvliekla sa nám dobre známa v tomto lese pelech svoj majúca: kmotra líška. Plazila sa potutelne bližšie a bližšie ku jedlici, strielajúc bystro svojími okálami na všetky strany, akoby jej oko ten neobyčajný ruch vystopovať chcelo.

"Ha! to ste vy tu, susedko?" hlásila udivene, vidiac veveričku na haluzi. "Povedzte že mi čím skôr, čo to bol tu za neobyčajný buch. Vy o tom budete vedet, bo vidíte zo stromu ďaleko dookola!"

"Ste žiadostivá zvedet?" prebovorila veverka. "Pravda že vidím ďaleko z vrcholu stroma. Počula ste ten výstrel z pušky, jak strašne rozlahol sa hustinami a zatriasol lesom? Vás to vyburcovalo z pelechu?"

"Len povedzte skorej, čo je to?" riekla líška.

"Nedbám, poviem vám, ale nebárs pre vás potešiteľnú novinu, pani líška; už dávno v tomto lese nevídaný náš polesný Štefan Tisina práve teraz zapoloval si s kopovmi svojimi na zajačka — a zastrelil ho!"

"Polesný je už doma?" riekla prelaknutá kmotra a počala cúvať do svojho pelechu.

Pravdu hovorila veverica líške, že polesný Štefan Tisina opäť bol doma, a že opäť prechodí sa a poluje po svojom revíre.

Štefan navrátil sa z Bosny do svojho domova.

Bolo to práve večer štedrého dňa pred Vianocami, keď pri skromnej večeri za malým stolom v osamelej čiernovážskej myslivni sedely dve osoby, chystajúc sa požívať tie dary, ktorými stôl svoj naložily. Nechybely tu obvyklé sviatočné oblátky, oriešky, jabléka, sušeničky a makové opekance.

Matka v nábožnej modlitbe zahrúžená — snaď i myslela o vzdialenom synovi, ktorý kto zná kde v cudzom svete sedí za stolom, — majúc ruky krížom preložené sedela naproti Helene, mladej Štefanovej žene, malé detiatko na rukách húpajúcej.

"Až malý Štefanko zaspí, budeme večerať!" riekla mladá žena a húpala ho ďalej, spievajúc mu.

jich, skočila sem, skocila tam, aby sa o prerušení posvatnej lesnej tichosti presvedčila. A dopiadila sa toho bystrým okom svojím. cez okno z vonku díval sa jakýsi muž. Slzy ihraly mu v očiach. Konečne nemohol sa dlhšie zdržať, žeby nezaklopal na okenicu. sila žena, ukazujúc mu malého synka, ktorý Psi sa ohlásili, starena povstala, žena divne ohliadla sa.

"Otvorte!" zvolal ten tam z vonku.

Ženy predesily sa nad pozdnou večernou návštevou.

Helenkino srdce počalo mocne tĺct. Otvorily.

Do svetlice vstúpil v zodranom vojenskom plášti zahalený bladý, utrmácaný, vypadlých líc biedny muž.

"Nepoznáte ma?" hlásil príchodzí.

"Štefan môj!" zvolala Helena, vrhnúc sa i s nemluvňatom do rozovretých náruč svojho muža.

Starena mať, návalom neočakávanej ra-

Na obraz tento vo svetlici už dlhšiu chvílu dosti ohromená, nemohla sa z miesta hnút. I ju objal a poceloval syn.

> "Toto je tvoje vianočné nadelenie!" hládnes neobyčajne dlho zaspat nechcel, jakoby i on očakával príchod otca.

> I verní polesného psíci prejavovali radosť nad príchodom svojho pána.

Príchodom Štefanovým do svojho domova zahostila sa v myslivni neopísatelná radosť. On opäť prinavrátený je svojim milým. Z Bosny jako pamiatku vojenského taženia doniesol si hlboký svík cez hlavu a na ramene. Sen matky jeho sa vyplnil, že ho videla zbroceného krvou. Okrem vyznačenia vojenského doniesol si Štefan, "náš reservista," z Bosny tú sladkú rozpomienku, že i on bojoval za svobodu ujarmených Slovanov a kresťanskej "ráje" proti sverepým Turkom.

Anthropologické úvahy,

alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určitelnosť kroz prirodu.

(Dokončenie.)

Časodoby dňa.

Utáčaním sa zeme okolo seba alebo okolo svojej osi, povstávajú časodoby dňa, ktoré v priebehu svojom podobajú sa časodobám roku. O pol noci máme najvyšší stupeň tmy, ak totiž mesiac nesvieti, a noc vôbec vo svojej temnosti a chladnosti predstavuje nám zimu. Na rovné poludnie, kde slnce najvyššie a najrovnejšie svieti, dosahuje deň svoju výšku svetla a tepla, a preto poludnie, menovite čas od 10-12. a potom od 12-2. hodiny, predstavuje nám jasné a horúce leto. Medzi tieto dve krajnosti vpádajú dve priechodné doby, a síce ráno ako obraz jara, a večer ako obraz jasene. Naladenosť, ktorá kroz tieto časodoby podobne čiastkam roku, povstáva v duši našej, je zvláštna, a práci, činnosti i odpočinku nášmu velice primeraná. Raňajší čas je čas očakávania, poludnajší, požitku, popoludňajší nasýtenosti, večerný uvažovania už zakúseného, a tak opäť analogiou jara, leta, jasene a zimy.

Casodoby dňa sú čo do svojej povahy a trvania štyrom čiastkam roku podobné, avšak od pásma a polohy zeme odvislé, a preto dla toho po rozdielnych miestach rôzne a rozmanité. V tropickom pásme je počet hodín dňa a noci temer rovný, deje se to pak následkom rovnejšieho padania lúčov slnečných na zem o vela rýchlejšie v porovnaní s inými pásmami zeme. V miernom podnebí zavčas rána lúba človeka svetlo tak rečeno v tvár i zobúdza ho príjemno, a práve tak milo môže sa opäť človek pomocou obrazotvornosti pohrúžiť do miznúceho tiene svoje za sebou nehávajúceho svetla.

Svitanie a mrkanie je dobou vznikajúceho rojenia sa myšlienok a citov v človeku. Pomer človeka k týmto premenám dňa a roku ustavične sa opakujúcim, lebo v prírode a v zemskom živote na vždy trvajúcim, deje sa z čiastky miestnymi podmienkami, z čiastky ale kroz navyk slobodnej vôle, rozmanite.

Nakoľko závisí človek od miestnych pod-Digitized by

mienok, patrno, že nielen v tropických krajoch všech čiastok zeme, ale vôbec aj v poľudnajších krajinách, v Europe tak ako aj inde, ba po čas leta aj v miernejšom podnebí býva horúčosť na jedných miestach nesnesitelná, na iných aspoň zomdlievajúca. Stáva sa, že na hrozný poludňajší úpek slnka ľudia aj zomierajú a to náhle. V Indii a v Egypte všetko sa schováva pred horúčosťou dňa, menovite k poludniu a hneď po poludní. Ale aj v Europe, v Itálii po rovinách a údoliach, v poludňajšom Francúzsku, a v Španielsku áno i v Grécku, kam povetrie od mora menej zasahuje, po čas pálčivosti vonkajšia práca pretrhovaná býva; vôbec dennia práca je veľmi obťažná, preto pracujúci i pohodlia hľadajúci držia svoju siestu, odpočinok, a len s večerom prúdi sa život na vonkove i po mestách. na poli i po uliciach; jedni vychodia aby pracovali, iní zase aby zdravého, občerstvujúceho povetria požívali. Tu jarosť a činnosť ducha i tela za dňa klesá, večerom ale sa zvýšuje, až potom čut zpev a vravu zo všetkých strán; ludia poskakujú a krepčia jako Négri keď jich zachváti a rozobere zvláštny príjemný cit.

Avšak vlivom zvláštnej kultúry a mocou pevnej vôle svobodného ducha navyklý k inému poriadku človek, než k jakému ho organická periodičnosť časodôb ponúka, je v stave i tu vymôcť sa zo silného objatia držiacej ho prírody, no ale nemožno riect, žeby to práve k jeho prospechu slúžilo, lebo akokoľvek môžeme sa i zákonom prírody spierať, ale k zmocneniu zdravia, a k zvýšeniu sily, čerstvosti i pružnej činnosti nikdy nám to poslúžiť nemôže, a potom možné je to u ľudí z dostatku všech potrieb života sa tešiacich a k riadnej dennej práci nenútených, nie však ludom menej zámožným, ba chudobným a od všelikých okolností neprajného losu odvislým. Na žiadon prípad ale nenie takýto prírode vzdorujúci poriadok k závideniu a k odporúčaniu, lebo neklamná zkúsenosť nás o tom presvedčuje, že nikdy v noci nenie telo naše s duchom tak jaré, čerstvé, silné a ku práci spôsobné ako v hodinách ranních a denních, vyjmúc pod pásmom tropickým a i v miernom počas pálčivei doby leta.

Jednotliví ľudia, menovite silnejších čuvov, kostí a svalov, môžu sa síce natolko zaoceliť, že nepodliehajú prirodzenému vlivu časodôb dňa, ale neveríme, že navždy, lebo aj tá ocel zvykla sa lámať. Tak na dvore králov francúzskych, ktorí svojho času dávali tón celej Europe, menovite vyšším vrstvám spoločnosti ľudskej, za časov Ludvika XIV. a XV. panovala celá prevrátenosť v tom: že z noci činili deň a zo dňa noc; než i vršila sa na nich príroda náležite, lebo to boli ľudia zdravia a sily porúchanej, nie mužovia železní, ale tône biedne, udržovaní mimoriadnými prostriedkami a liekami v tomto neprirodzenom a protivnom spôsobe života. Píše sa tiež o kniežati Pückler-Muskau-ovi, že to isté činil, ale že na tomto nebolo badat tej zhubenosti tela a zdravia, no to musela byt mimoriadna výnimka, jaká môže sa snád tu i tu vyskytnúť, len že vek dlhší, nedá sa takýmto spôsobom života nabývať!

Vo veľkých europejských mestách podobne málo si všímajú prírody ohľadom riadu, ktorý ona nám dľa premúdrej vôle božej vystavuje, predovším sú to mestá Paríž a Lon lýn. Amerikánci, najmä tí spojených státov, zdajú sa nám v ohľade tomto o veľa opatrnejšími a praktičnejšími byť, lebo tam sa bez nutnej potreby, neprevracia blahodejný zákon prírody, jejž úlohou je: zdravie, silu, čerstvosť pojistiť, a vo zvláštnych okolnosťach aj zvýšiť činnosť ducha.

V Londýne trvá premávka deň i noc, akoby ľudia naskrze nespali. Fridrich Raumer rozpráva, že len o 10. hodine v noci bol do jednej zábavnej spoločnosti, ktorá ho svojim pozvaním poctila, doprevadený. V londýnskych divadlách býva až do pol noci, áno i vyššie hráno. Anglický parlament držiava svoje zasadnutia väčším dielom v noci, ktoré častejšie až do 4 hodiny rannej trvajú.

Hovorí sa, že činnosť obrazotvornosti s večerom prevažuje, my myslíme, že niet lepšieho času i k takejto duševnej činnosti nad jasný deň, aspoň zdá sa nám, že tie jej nočnie plody musia byť chorovitejšie, nežli tie denné. Nedostatok času môže človeka prinútiť, aby sa i v noci hlbším myslením zapodieval, ale sme o tom presvedčení, že

človek i najrozumnejšie myslieva, pod vlivom bieleho utešeného dňa. I Rosenkranz tvrdí. že keď v noci pružíme ducha, nenie to pre nás normálne a prospešné. O Goethem sa rozpráva, že velký básnik tento práve za rána najradšej a riadne pracovával, nestojí to tedy, žeby fantisia vo dne nebola taká živá a plodná ako z večera a v noci, to ale stojí, že sa duch hlbším myslením v noci viacej nežli vo dne napína. Iba v tom prípade dali by sme nočniemu básneniu prednosť, keby poeta budto noc, budto prístrachy nočnie, alebo zločinné úmysly a skutky ľudské opisovat chcel. Urcitost a jasnost Goetheho obrazov i myšlienok, istotne napomáhaná bola dennou činnostou jeho. K tomu popri svojej ohromnej činnosti, dosiahol vek dlhý, neužívajúc iného opojného nápoja k vlívaniu na mozok a čuvy, ako čisté vína. Fridrich Schiller a Lord Byron pracovávali najradšej v noci; prvý ukrátil si tým značne svoj vek, lebo podkopal svoje zdravie nočním napínaním ducha, užívajúc mimo toho punč a čiernu kávu a to v hojnosti a v tuhosti jemu neprimeranej. Starší od neho o vela Goethe musel žalostiť nad ním, skúmajúc oddelenú už od zpráchnivelého tela hlavu jeho. Byron zahynul pravda po čas bojov za grécku svobodu v mladom ešte veku.

Je tu teda výborné a prísne naučenie jak | pre poetov a spisovateľov vôbec všetkých národov, tak aj pre všetkých mysliteľov a delníkov duchovných, aby chcejúli dlho a výdatne pôsobiť na svete miernili sa vo svojej produktívnej, zvlášť v ohnivej činnosti, aby jak duchu tak aj telu dopriali žiaduceho vydýchnutia a spočinutia, jestliže o iných ťaž-

soslabujú sa tým sily a zdravie, a že veru ších okolnosťach naších platí to múdre príslovie latinské: interpone tuis interdum gaudia curis, to jest, vlož kedy tedy medzi tvoje starosti, života radosti, platí to zvlášte o namáhajúcich sa pracovníkoch na poli duchovnom.

> Je i to pravda, že soslabený a chorlavý telesne človek viac býva dojatý zmenami prírody a tak i časodôb roku a dňa, nežli človek zdravý a silný, ale obidvaja to istotne cíta, lebo moc prírody nedá sa v nás cele utlumit.

> Dokázané je i to, že k čím nižšiemu stupňu organisácie daktoré zviera prináleží, tým väčšmi je ono poddané vlivu kosmickému, tak na pr. hmyz vo svojich metamorfozách (pretvaroch). Čím dokonálejšie je ale život vyvinutý, tým snadnejšie vzdoruje kosmickým (svetovým, všemírovým) vlivom.

> Naproti tomu však o vela tažšie a nebezpečnejšie je pre človeka, zpopod periodičného vlivu dňa sa vymaniť, lebo môže byť o tom ujistený, že zničí svoje sily.

> Možno, že nájdu sa jednotlivci, ktorí bez vlastnej škody, t. j. bez zlých následkov pre svoje zdravie vzdorovať vládzu tomuto vlivu denných čiastok, ale to ostane voždy len výnimkou. Umelecky a vôbec duchovne činní ľudia, nemôžu sa tak snadno tomuto vlivu spierat, lebo na ních zvlášte velkou mocou účinkuje stupeň temperatúry (tepla alebo zimy) a jasnosť alebo pošmúrnosť dňa; medzitým energická zaujatosť za výtvory a plody svojho ducha, ktorá činnosť jejich velice zvyšuje, dáva jim zapomenúť na všetky premeny roku a dňa, a tým úsilnejšie pracovať na diele svojom, že duch jejich týmto činom zdá sa prevládat prírodu.

P. II.

Rozpravy večernie o umeni staroslovenskom.*) (Pokračovanic.)

VI.

Hry a ihry.

a skladbe poesie národnej. Pravda síce, že názory tieto behom času utratily mnoho tak Hry a ihry slovenské majú za prameň tie na rýdzej ličbe, ako aj na pôvodnom odblesku samé názory, aké sme na pr. videli pri hudbe svojom. Dneská bereme hry len za zábavy.

^{*)} Z pozostalých rukopisov P. Z. Kelinera (Hostinského). Začiatok týchto "Rozpráv" uverejnený bol v "Orle" roč. II. (1871) a roč. III. (1872). Digitized by Google

Tuná hry a ihry berem jedno s druhým. Hrat ten Sytovrat, ten král časov, je tak pažravý, i ihrat znamená Slovenovi jedno, a zase ihra mu je tanec. Za starodávna maly ale ihry význam druhý. Boly ony nerozlučnou čiastkou výročných slavností. Prevodzované boly teda pod časom svätenia sviatkov, a to k úcte bohov a bohýň.

Bereme-li ideu túto za základ, teda budeme mať tolkorakých ihier, kolkoraké mali sme sviatky výročité. To samé stojí aj o hrách. Dla toho dajú sa narodnie hry a ihry podeliť na vianočné, letničné a hodové. V symbolike svojej vzťahujú sa všetky na slnko a na mesiac, a tak na slnko zimošné, jarné a jasenné. Že ale dedovia naši zosobňovali si slnko v tých troch zjaveniach, ako Vita, Tura a Radúza: nasledovne i samé hry prevodzovali k úcte Vitovi, Turovi a Radúzovi. Pridajte k tomu aj zosobnenia mesiaca, teda budete maf tuná hry a tance k úcte Otolienky, Ladokrásky a Zlatej Baby.

Ze ale dedovia naši v dobe predkresťanskej mali tri hlavné sviatky, povždy v dvojici, a tak v šest zjavoch, t. j. na jednej strane slnko a na druhej mesiac: preto aj zábavy a tance naše delit máme dla týchto-názorov. Pravda, že dneská poriadok tento sa tak prísne nezachováva, tak na pr. hry a ihry vianočné prevodzujú sa aj na letnice, a naopak.

No teraz už, dla názvu článku tohoto, vidme najprv hry a potom ihry. --

Hry abo zábavy.

Národnie hry slovenské zobrazujú beh slnka. Pri slnku rozumejte tuná i mesiac i hviezdy, a majte pred očami dve pologule cesty slnečnej. I my teda iďme za ním. A tu tejto točia sa skutočne okolo týchto názorov. najprv máme

a) hry doby vianočnej. Opis všetkých nepatrí semká: ide nám tu hlavne o jich názory. Tu máte hru: chodenia s klátom. Klát tento zobrazuje to umorené slnko na konci jaseni. Klát sám v sebe je bez života, ačpráve strom, z ktorého povstal, dakedy zelenal sa a kvitnul; podobne i slnko bolo na jar a v lete jasné a panujúce, teraz pred Kolo značí len ďalší rozvin hry na Kráľku, vianocami je ale nevládne. No v chodení a síce zobrazuje koniec putovania slnka; nas klátom najdete aj druhú myšlienku. A síce, chodíme sa teda tuná v dobe okolo Júna, a

že všetko zožiera; aby teda sa nasýtil: treba mu vrhnúť do gágoru kláta. Stane-li sa to, teda to znovuzrodené slniečko, ten Jáchymko má pokoj, rastie, rastie, až dospeje na Vintalku. Tieto dva hlavné názory predstavuje teda hra chodenia s klátom; pripadá ona do času vianoc.

Beh sústavy slnečnej máte ďalej napodobnený

v hre na zlaté prasa. Toto značí znovuzrodené slnko. Prasa vedie vás ale k ošípanej. Ako sviňa bola z čiastky symbolom zimy a zima skryňou všetkých zárodov plodnosti, tak to zlaté prasa má napodobňovať ten dej, že zárody úrodnosti vyklujú sa, akonáhle ten Jáchymko zlatými svojími bleskami začne sa jasať na oblohe a rozhreje tvár zeme a roztopí lady, aby sa zárody z lona zeme von vykluvať mohli. Kanec bol symbolom aj plodnosti z vody pošlej; na túto naráža aj hra so zlatým prasafom, zvestujúcim úrodnosť budúcu, t. j. aknáhle zmocneje znovuzrodené slniečko. Príslovia: púštam prasa do Karasa, značí v dnešnej reči: slniečko donesie bohatstvo.

Hra na ztratený prsteň značí ročný okres slnečný, a tak jeho beh cez dvanásť dvorov. Ztratilo sa slniečko, v d ho v mesiaci prosinca a ledna sotva vidíte.

Druhé hry tuná nezpomenem - môžete čítať o ních v starej Vieronauke.

Od hier vianočných podme ku

b) hrám letničným. Keď pri hrách vianočných hlavným názorom bol Vintalko a Otolienka, teda pri hrách letničných bude stát na čele Tur a Krasopani. A hry doby

Tu máte na pr. hru na Králku, s jej spevom: Hoja! Ďunda hoja! Mládenci a dievčatá urobia dve polkolá: tu máte zobrazené slnko na jeho púti, ako si to predstavujeme, cez polgulu jarnú a jasennú. Dievčatá zosobňujú Ladokrásku, mládenci Vita, ako vítaziaceho Tura.

Ten samý názor máte aj v hre na kolo.

tak na konci jara, teda v dobo tej, keď slnko vrcholí. Ten istý názor najdete aj v našich národních piesňach, sem sa vzťahujúcich. Na pr.:

Pri svatom Jáne studnička, Tam pasie Janík koníčka, A ja rada vodu nosím, Za šuhajka Boha prosím: Kač, kač, kačička.

Tu Janík zosobňuje letného Vita, abo slnko v čas Jána na stupni najvyššom; tá kačička, abo deva Anička zosobňuje mesiačik. Spomína sa tuná studnička a voda, bo slniečko, dľa predstavovania dedov, keď koncom jari zavrcholilo — zašlo, akoby za more. Studnička a voda sú tu spolu ale aj symbolami zárodov životných.

Názory kolobehu slnečného máte aj vo hre na obruč. Nie ináče vo hre na lobdu, ktorá kým hore letí a dolu padá urobí dva polokriesy, a tak cestu výšenia a níženia sa slnka. To samé znázorňuje vám aj hra na pigy, hra na capky, hra na ovečku a vlčka, ktoré sú ale tak známe, že jích smysel po horeudanom ľahko uhádnete.

Vidme teraz:

c) hry hodové. Ako kries sviatkov hody zvaných padal do doby jasennej, tak i samé hry budú sa vzfahovať na slnko doby tej. Budú nám teda znázorňovať hlavne Radúza a Zlatú Babu, a v druhej polovici Popelvala a Vinetu.

Medzi zábavami tymito najdete hru na jastraba. Mládenec predstavuje jastraba, predné dievča kvočku, ostatnie ale kurence. Sú to symboly súhviezdenia jasenného. Podobne jamka, ohník a vodička, ktoré sa v príležitostnej pesni ospevujú, sú názorami stavu slnka v jaseni. Jamka, ktorú kope mládenec, označuje ztratené slnko za morom, ohníček, čo v nej má horeť, označuje fyzickú moc slnka i v ten čas, keď je soslabnuté, a symbol vodičky naráža zase na sily tie, ktoré účinkujú v jaseni, bo slnko i vtedy zohrieva vnútro zeme.

V hre na hrnčok zobrazené je takže takéto zrkadlo pozerali aj na ihry. Ihry jim symbolicky slnko; hrnčok je prázdny, nemá boly hrami, ihry jim boly tancami, a ihry ohňa ani slnko v jaseni. Hrnčok hádžu doboly jim aj hudbou. Hrať sa, tancovať a tedy, kým sa nezabije; pominie i doba pomuzikovať: bolo jim to všetko len ihrcu.

níženia Popelvalova; mládenci a dievčatá bežia v smere protivnom; i beh slnka jasenného oproti stojí behu jeho jarnému.

Ten samý symbolický význam najdete aj v hre na ž m u r k y a v hre na slepú bab u. V tamtej žmúrač hľadá ukrytých; i Radúz putuje dlho, kým najde svojich v jaskyňach hôr ukrytých švagrov i so svojimi sestrami. Ukryté je v jaseni aj slnko. — V onej hre na slepú babu hľadač so zaviazanýma očima zosobňuje slnko a deva mesiac; v dobe jasennej sú oba, t. j. i slnko i mesiac, ač sa tak vyslovím, slepé, bo jim mhly a mrákoty sňahové zaviazaly predtým jasné očká, a očká jích nepozerajú teraz na tvár zeme. —

Pri všetkých horeuvedených hrách mohla vám padnúť do oču všade dvojica. Dvojicu túto v samých hrách zosobňujú mládenci a panny. Máte v nej ale zobrazené slnko a mesiac, ako dvojicu sústavy hvezdárskej. V najideálnejšom stupni máte v dvojni tej odzrkadlené názory bohov a bohýň, ako smejich už v kolobehu planetálnom neraz videli. Máte teda tuná Vintalku s Otolienkou, máte Tura s Krascpanou, máte Perúna s Moranou a Radúza so Zlatou Babou.

V obyčají tej, že hry tieto prevodzujú sa i dneská ešte najmä na vianoce a rusadlia, zachovala sa upomienka starých časov, kde hry tvorily nerozlučnú čiastku samých obradov.

Keď tedy hry naše národnie sú predmetom starovekého umenia slovenského: nechže bude úlohou našou krásne názory tieto zachovať, rozvíjať a z nich utvoriť novú odvetvu umenia slovenského!

Po tomto prejdime teraz už

2. k ihrám abo k tancom.

Oj, krásne si to znali tí naši predkovia malovať tento svet. Všetko, na čokoľvek len okom hodili, bolo jim obrazom. Pozreli na pr. na horu, tu jim ona bola Tatrou, Veprom, Prašivou atď.; pozreli na rieky, a tu jich nazvali Dunajom, Vltavou, Váhom atď. Cez takéto zrkadlo pozerali aj na ihry. Ihry jim boly hrami, ihry jim boly tancami, a ihry boly jim aj hudbou. Ilrať sa, tancovať a muzikovať: bolo jim to všetko len ihrou.

Digitized by GOGIC

Prečo? za to, že všetky tieto vetve umenia tieto, už dľa horevyloženej zásady, znázorňujú pramenily sa len z jednoho názoru.

Ihry slovenské sú nič inšie, ako napodobnenie hviezd. Hviezdy majú svoju cestu na nebi vymeranú, v jích kolese stojí slnko a mesiac, abo povedzme to v množnom počte: otáčajú jich slnká a mesiace. Tak aj ihry abo tance zobrazujú cesty tých hviezd, tieto vidíte na nebi, ihry ale máte tu na zemi, tu v spolku ihravej mládeže. V ihrách hviezd načúva ľudstvo harmoniu svetovú; tak i mládenci a panny dajú sa do tanca, na čele jeho stojí jedon pár: v ňom máte zosobnené slnko a mesiac; okolo neho pustí sa do tancu tolko párov, kolkým sa len lúbi, a títo hla zase zosobňujú hviezdy.

Ihry naše slovenské predstavujú nám tri hlavné obrazy. A síce narodzenie slnka, potom jeho vrcholenie, a v trefom obraze jeho upadúvanie.

Ihry doby prvej označujú, že je roditeľkou slnka Zimorla. Doba táto pripadá na terajšie vianoce. V dobe tejto radovali sa nie len naši pradávni otcovia, ale radujeme sa i my krestania, bo v ten čas zjavilo sa i to odvečné slnko ducha: Pán náš Ježiš Kristus. Tance doby tejto teda označujú narodzenie slnka. Jedon odsek doby tej nazývame dneská zpotvorene fašangami; za starodávna volali jich ongami, od bohyne Ongy, abo Luty. Ohlas, názoru tohoto máte i dnes ešte v reči: Nové leto, čím, ako znáte, označujeme Nový rok. Luta a leto majú jedon názor. Sú to teda tance zimošné.

Druhý obraz tancu napodobňuje nám jaro. Tu radujeme sa poznovu nad tým, že minuly sa sňahy a ľady; tešili sa otcovia naši, keď; mohli už íst orat a siat. Sú to ihry jarné, v nich slávili sejbu a orbu.

zorňujú nám dobu jasennú.

o tých ihrách, ktoré znali dedovia naši. Tance vy synovia a dcéry Tatiera Tú prvú čiastku

tri doby roku. A tu budete mat najprv

a) tance Lutynine, abo dneskajšie: fašangové. Rozpoviem vám jích pôvod. Luta bola krásna pannička. V nej zjavila sa Živa na počiatku zimy. Zosobňuje ona mesiaček v dobe ledna a února; jej po boku ligotá sa Zornica a Dennica. Lutu túto znali dedovia naši ako prvú poroditeľku, bo ona bola tá, ktorá pomáhala, keď sa Vintalko a Otolienka, abo slnko a mesiac zrodit mali. Na jej ceste sprevádzaly ju vlci. Ako ale zima ubúda, tak pribúda na svetle slnku a mcsiačku.

Tieto názory odzrkadlujú sa v tancoch fašangových. Dievčatá oblapia sa rukou za ruku, urobia kolo a krúfa sa kolesom. V tomto kolese zosobňujú ony ukradenie Otolienky, ktorú boli uchvátili draci a teraz trímu v jaskyňach. Tu máte spolu aj radosť, že čo chvíla objaví sa Zlatovláska vysvobodená. Ihru začínajú samy dievčatá: bo voď tá Otolienka v tom dome drakovom prebýva smutná: nezjavil sa ešte jej Vintalko, aby ju zaviedol do tanca.

Tanec tento nazývali za starodávna obklučma, t. j. obkluč, obviň, obkoles ma; tu som Vintalko môj, ja tvoja Zlatovláska a tvoja družica, teraz už budeme putovať spolu po svete.

Tanec tento má dve čiastky. Čiastka prvá predstavovala tichý smútok. Smútok ten povstal z povedomia, že Devanu uchvátili šiarkani, abo podzemní vladári. Tak smúfa v zime aj hviezdy, keď tie tri najkrajšie z nich: Devana, Zornica a Dennica, ztratily sa z obzoru nebies, - smútily, bo nemohly putovat, ked nemaly lampy pred sebou.

Čiastka druhá oproti tomu znázorňovala tú radosť, ktorá nastala na svete, keď za-Tretí obraz napodobňuje nám už sklonok čala svitať Zora, bo teraz znali už s istotou, slnca, teda dobu tú, keď už stromy v ovo- že jej v zápätí ide slnko. — Preto prvý tanec ciach, keď nastala žatva, žatva na všetko, čo ihrali volno a dumno, bo neznali, čo sa stane len zrastalo a dozrievalo, či na poli, či na s Otolienkou a s jej sestrami tam v tých lúke, či v hore, či v zahrade: a tak upomína | dračích jaskyňach. Keď si ale pomysleli, že nás všetko na jaseň. Preto ihry tieto zná- všetky sú už na svobode, tu sa pustili do hurtu, rezko a veselo, bo majú vyjaviť radosť I chcem vám teda na krátko porozprávať svoju. -- A hľa! také tance ihráte aj dnes,

ihráte zvolna, tú druhú na rezko. Sú to z dievčata, zachvieval s ním v povetrí, a tance zimy, abo tance Vintalku a Otolienky. ktorá ho prvá lapila, tancovala s ním. Tak

Kcď minula doba tancov Otolienkiných, odpočinuly si nôžky dievčat a mládencov. Prečo? Ten Vintalko dobýjal sa k víťazstvu nad svetom. I nastaly boje; začaly zavíjať vetry a lievať sa dážde, akoby šiarkani v jaskyňach všetok dych boli vyfúkli na tvár zeme a jakoby sa boly roztrhly oblohy nebeské. Vrchy ľadové začaly sa topiť, rieky vylievať, vetriská skučať, ohne podzemné plameňom vybuchovať. Šípily dobré elementy tie, že skoro má už udreť hodina jích vlády. I za to rozzlostily sa tak veľmi na svet a tak zúfale bojovaly oproti Vintalkovi.

No Vit zvíťazil, a keď prvý raz ukázal tvár svoju na nebi: tu hady začali vyliezať von z dier svojích, na kopných poľanách počaly trávičky hlávkami vykukávať, junce, barany, kozy, hačatá atď. poskakovať, vtáci po horách vyspevovať: i bola to doba najprv smútku, potom ale veselia. Vit stal z hrobu a s ním ožil celý svet.

Teraz samý prvý bol rolník, čo dal sa do práce. Oddýchnuté volky zapriahal do plúha, pooral roličku a zasial ju semenom. Tak vyšiel na lúku a rozkopal krtiny; rybár pustil sak svoj do Hrona, bo ryby vyskakovaly von z vody ku slnku; teraz pastier na stred dediny prvý raz ozval sa na trúbe: bol to celkom svet nový, bo zo zrkadla tváre Vitovej a Otolienkinej odbleskovaly sa tváričky ešte malulinkých tvorov.

A hľa! tým nastala aj doba pre tance jarné. I čože budú ihry ticto zobrazovať? Zobrazujú tie zápasy slnka s divokými živlami a tým aj príchod jara. No ale tu nezabudnite na hviezdy: bo ticto s dievčatmi a mládenci rovnako tancujú.

Teraz vidme

b) tanec ručníkový. Takýto ihrali, keď mládež slávila víťazstvo nad Zimozrlou, abo — ako vravíme dnes — keď smrtku, abo Moranu vynášala von z dediny. V ihre tejto uapodobňovali boje víťazi iceho jara nad zimou. V tanci tomto maly dievčatá ručníky na hlavách tak nízko stiahnuté, že krem blyskavých oču sotva si vyzrel jích tváre. Tanec začal jedon pár: mládenec sňal ručník

z dievčaťa, zachvieval s ním v povetrí, a ktorá ho prvá lapila, tancovala s ním. Tak sa vrtel tanec kol do kola. Bol to tanec ručníkový; nazvali ho preto tak, že mhly prestaly už na zemi a na oblohe nebeskej i slnko i mesiac už jasnú tvár ukazuje.

c) Tretiemu tancu dali meno rohatý. Prečo ho tak nazvali? Bol jedon krásny mládenec, a bolo jedno ešte krásnejšie dievča; rodičovia ale mu ho nechceli dat a prekliali ho, aby mu tolko ráz rohy narástli, kolko ráz len dôjde do jích domu. I zlutovala sa jedna hviezda nad mládencom a povedala mu: neboj sa, chodievaj ty len ku tvojej Aničke, keď ti rohy narastú, ja ti jich ľahko snímem. Keď by ta ale pustili do paloty, teda tu máš toto klbko, pusť ho za sebou a najdeš východište. Keď mládenec prišiel prvý raz, rodičia skryli dcéru do komory. Tu hviezda vzala rohy a pribila jich nado dvere komory. Tak to trvalo za jedon čas; keď ale rodičia čo deň skúsili, že nad komorou plno rohov a že Anička len vždy plače, privolili síce Jankovi príst ku nej - ale umienili si, že ho zmárnia. Zbadajúc to mládenec, pustil klbko za sebou, za nitkou vyšiel von, no už nie samotný, ale vzal so sebou aj Aničku.

Komora tuná predstavuje svet podzemný, rohy sú istotne symbolom slnka, keď toto počiatkom jara, a tak okolo 20. brezna vstupuje do znaku škopa. Keď ale slnko stojí už na rovnodennosti: vtedy už aj zvíťazilo. Čin tento znázorňuje tanec rohatý.

A toto je tretí tanec, aký tancujete na jar. —

d) Za ihrami tymito nasleduje tanec letný, abo ihra Morany. Toto sú tance tie najbujarejšie, bo Vít v osobe Peruna púšťa blesky na zem čo najpálčivejšie. V tanci tomto zdá sa Vám, akoby nebolo ani riadu ani skladu, ide to treskom a bleskom, akoby tanečníci svetlicu rozbúrať chceli. Ihra táto značí onú výtržnosť, akú pocítil hospodár, keď v úrodách, zahradách, na poli a lúkach, videl božie požehnanie!

Tak nasledoval:

na hlavách tak nízko stiahnuté, že krem e) tanec jasenný. Je to ihra Radúza. blyskavých oču sotva si vyzrel jích tváre. Tanec začal jedon pár; mládenec sňal ručník tuná tú šalbu, tú výtrž, ako pri tancoch

Digitized by Google

prišlo leto, a tu pod kosami a srpami padlo nemohli volat: Radúzka? všetko, čo len chvíla tak krásne prekvitalo. Je to tanec už v podobe piatej.

Taky zádum čivý je tanec jasenný! V hudbe jeho prerážajú tri hlasy, a síce hlas smútku, boja a vífazstva. I sám tanec teda mal tri čiastky; pravdaže hudobníci naši o nich neznajú nič. Ihra v čiastke prvej zosobňovala Morana, v druhej Radúza, v tretej Popelvala. Jim po boku stala Královna Čierneho zámku, Zlatá Baba a Vineta.

I čo za pole pre Vás hudbotvorci naši, ktorí ste doteraz poznali len cudzotu!

Názory tie pravda, že vymrely už v povedomí národňom: no ale Vy môžete jich vzkriesit, a bude ihier a hudby, akých este na svete nebolo.

Stredom tancu jasenného je Radúz. V dome Radúzovom stoja tri svadby, syn jeho slávi štvrtú. Keď ide hľadať sestry svoje. tu bojuje s medvedom a orlom. Keď zatovia jeho prichádzali pre nevesty, tu už z ďaleka, hen v hore, ozvala sa muzika. Tanec jasenný znázorňuje teda boje a putovanie Radúzove. Mladý Radúz príjde na to do podzemného palácu, a vysvobodí Živu. Názor tento tvorí druhú čiastku ihry. Teraz nasleduje už vítazstvo, abo hudba veselá. To je ten krútňak, čo voláme dneska: friškým, abo na Kokave náš tanec "Od Zeme." suchom. Veru nám Nemci, ani Cigáni z Dácie,

fasangových. A prečo? Morana umrtvila všetko; nedali hudbu; i prečo žeby sme tanec ten

No nasledujme Radúza ešte dalej na ceste jeho putovania. Podme s ním až do podzemných krajín. V tomto stave znázorňuje nám ho

f) ihra labyrintová. V jaseň prešlo už i slnko ďaleko do druhej polgule, Radúz ale práve dostane sa do palácov podzemných. Tam ho máte i ako Ondrej-Macka, keď zpúšťa tú vodu z jazera a vysvobodzuje z neho krásnu Vinetu. – Ako Gréci mali svoj labyrint, tak ho mali i Sloveni. Tanec jasenný je tancom labyrintovým; zobrazuje putovanie slnka v jeho ostatňom štvrtroku. Štvrt táto pripadá do druhej polgule: v tanci teda zobrazené je slnko v krajine podzemnej.

Zahučí hudba, mládenci za dlhý čas podskakujú do kola? dlhý je i čas, kým sa slniečko vráti nazpät. Dievčatá nehajú jich samotných; prečo? Otolienka čaká na príchod Víta. V tom mládenci vyvolajú dievčiny a tančí pár s párom. – Vit a Otolienka sa zjavili: a tu niet konca kraja radosti medzi ihrajúcimi mládencami a dievčatmi, - ba Radúz bol sa aj oženil, teda aj medzi mužiakmi a nevestami.

Starodávne názory o tanci zimošnom, jarnom, letnom a jasennom — zachoval náš ľud i do dnes v svojom tanci národňom. Všetky tieto názory sjednocuje v sebe, slovenský

(Pokračovanie nasleduje.)

K bratom.

Nie! hoj nie! krutý -- slabé tvoje ráme osude! Blesky osudu len bedárov bijú, Mieniš strasfami zboriť hruď nadšenia? Chceš vztekom biedy zakliať ducha let? Hrdzavým srpom podťať nádeje kvet? V Saharu divú zmeniť ľúbavý svet? Oblámať kriedla sladkého snenia?... Mladosť nevädne v tôňach osudu: Lež borí mužne záveje bludu, Až ku brehu oslavy preborí, Až svetu novú dráhu vytvorí, Trôny tyranov do prachu pokorí, Až zlatú bránu svobody otvorí! Nuže! tak hor' sa mladí sokoli! V mladých sa ňádrach veľký čin rodí, A veľkosť to, čo sa slávou brodí!

Čo v bahne sebstva ničomne hnijú!... Čože je život? — Je vývin ducha --Tak žiť chlebu? -- Beda, beda, beda! Tak ten, čo mu modlou sredmosť suchá; Tak ten, čo len stín idey honí, Čo len za chlieb špatné slzy roní; Tak ten, ktorého kvet v hnusnom objatí Sebectva zvädnul -- červ sožrúc ho hladný; Tak ten, ktorý v suchom piesku púšte Jazyk chce svoj zvlažiť smädný!...

Nuže! tak hor' sa mladí sokoli! Prst otcov krížom nás požehnáva — Mladosť preseká putá nevoli: Len svornosí svatá buď naša zástava!

Snaha.

Znám prameň krásny, zuám prameň penistý, Čo nadšením hruď mladú zvlažuje, Že i osudov vztek rukou gygantskou Co slabý prútik len oblomuje.

Zapadlé svety v ňom sa zrkadlia, A novým pučí v ňom hladšia dráha; Svoboda kápa v ňom svoje perute. Slabá v mohutnosť menís' odvaha.

Divy divúce z neho vystapujú, Let času z neho čerpá posilu, I vence slávy z neho s' napájajú, Co hrdín večnú venčia mohylu!

On nízke dvíha v hradiská chalupy, On časnosť s veky večnosti pojí, On i let hviezdy odpadlej zastaví, On rozvzteklené živly ukojí!

Znám prameň krásny, znám prameň penistý: Z neba vyviera sladká jeho vlaha. Mládenče! — zlatý to prameň slávy — Len z neho píjaj — veď to mladá snaha!

Mladost.

Krásna je mladosť, jak ruže výkvet, Milostuá jak Vesny ľúbavy ---Je túžbami ovitý svet. Je borba za venci slávy!

Snivá je mladosť, jako jej spevy, Horúca jak slnka pablesky; Hneď korí sa krásam devy, Hned zas hromov krotí tresky! Hoj mladosť krásna — tys' púhe snenie? Túžby, snahy, tvoje nadšenie, Za svobodu tvoj svatý boj --Svet ta zovie snom len? hoj! hoj!

Či vtedy túžiť, keď sa túži hruď? Snažiť sa, keď vlas s' osniaži? A do boja povzniest perut, Keď ramená vek obťaží?

Mladost je borba s bludami osudov! Tak tas že meč, ktos' Vesny syn! Oltár pravdy zacloň hruďou -A bor! s tebou ved Hospodin!

Povedz mi...

Povedz mi, dievčatko, Čo sa mi to stalo, Keď sa moje oko V tvoje zadívalo?

Hlava sa mi točí, Srdce mi bôl úži, A predsa sa s ním cit Dáky sladký druží.

Ústa len o láske Chcú mi vyspevovať, A len tvoju krásu Chcu mi zvelebovat.

Hoj! veď kto si krásu Devy nezalúbil Prv, než počal život, S hrobom sa zasnúbil!

Bohoľubský.

Alexander I., knieža bulharský.

(Vyobrazenie na strane 129.) .

Počet europejských panovníkov je o je- 29. apríla t. r. povýšený bol na kniežací stolec dnoho rozmnožený a s potešením môžeme za- | bulharský Alexander Jozef princ Battenbergský znamenať, že štát, ktorého sa to týka, je štát voľbou zástupcov bulharského ľudu v Trnove, slovanský, nové kniežatstvo bulharské. Dna dosavádnom sídle národnieho shromaždenia.

Alexander I., knieža bulharský, narodil i sa dňa 5. apríla 1857, je teda 22 rokov starý. Jeho otec, Alexander princ Hessenský, je bratom ruskej cisárovnej a žil dlhé roky v službe vojenskej v Rakúsku, v jehož armáde po dnes zaujíma titul generála jazdectva. V tejto hodnosti súčastnil sa už r. 1859 války rakúsko-italskej, kde získal si dobrú povesť. Jeho manželka, matka mladého kniežaťa, je pôvodu slovanského, rodená grófka Hauková, dcéra polského vojvodu a ministra války grófa Mórica Hauke. Princ Hessenský obznámil sa s ňou ako dvornou dámou ruskej carovnej v Petrohrade a pojal ju tu za manželku, keď bola od hessensko-darmstadtského veľkovojvodu za kňažnu Battenbergskú vymenovaná, odkial aj jej deti, ktorých je päť, svoje meno používajú. Od matky svojej zdedil Alexander úplne slovanský výraz tváre, jako i jemnú svoju povahu a elegantné, uhľadné i prívetivé držanie.

Vychovania dostalo sa mladému princovi aj celému Slovanstvu! v Dražďanoch, načo vstúpil r. 1875 do služby

vojenskej v armáde hessenskej. Keď ale vypukla válka rusko-turecká, vyžiadal si od nemeckého cisára dovolenie a odobral sa na bojište k armáde ruskej, kde pridelený bol 8. pluku hulánskemu, jehož majiteľom je jeho otec. Počas obliehania Plevna sdržoval sa v hlavnom stane ruskom v Hornom Studne v družine svojho cisárskeho ujca. Po dobytí Plevna súčastnil sa mladý dôstojník pri slavnom prechode cez Balkán pod vedením udatného generála Gurka a tu podal dôkazy svojej odvahy a statnosti.

Zvolený knieža bulharský nenie teda cudzincom v tejto krajine, ač v dobe, keď bojoval za jej volnosť a samostatnosť, ešte málo si ho všímali a snáď len v najbližšom okolí cárovom pomýšľali na jeho terajšiu hodnosť. Voľbu nového kniežaťa prijaly všetky veľmoci sympathicky a s jasotom prijal tú zprávu aj celý národ bulharský. Daj Bôh, aby bola na zdar a slávu nielen národu bulharskému, ale aj celému Slovanstvu!

Literatúra a umenie.

Ober die literarische Einheit der Slaven. (O literarnej jednote Slovanov). Popularna prednáška v slovanskom dobročinnom komitéte od professora Antona Budiloviča, dr. slovanského jazykozpytu. Z ruského preložil a národnostnou kartou opatril A. F. Ječinac, cis. ruský dôstojník. Petrohrad 1879. Str. 28. —

Veľké nešťastie Slovanstva je, že nemá jednej spisovnej reči, ako ju majú ku pr. Nemci, ale hanbou jeho je, že nemá ani jednej diplomatickej reči. Mladý, ale už teraz v dobrej povesti stojací slovanský učenec Budilovič, vzal si túto otázku za predmet vážneho uvažovania, a my, keď dostali sme jeho spisok do ruky, nepochybovali sme ani najmenej, že zaujme to isté stanovisko, na ktorom stál náš nezapomenutelný slavný učenec Ludovít Štúr.

Potreba jednej reči pri vzájomnom potyku Slovanov, teda reči, aby sme sa tak vyslovili, slovansko-diplomatickej, ukazuje sa zo dňa na deň súrnejšou. Sledujme beh Budilovičových úvah.

Prví apoštoli idey jednej slovanskej reči boli sotva čo vediac o Križaničovi, roku 1826 vydal svatí Cyrill a Method, lebo tým vyznačovala svoju mluvnicu v Pešti. Za základ vzal si našu slovenčinu. — Tretí pokus urobil Slovinec Matija ním kresťanským priniesli so sebou Slovanom aj drahocenný poklad — všeobecne srozumiteľnú národniu a literárnu reč, nie len dokonalú vo forme, "Slavjanina." Tento vzal si za základ reč slovinskú

ale aj v lexikálnom ohľade. A táto reč stala sa rečou všeslovanskou. Neprajné Slovanstvu okolnosti pozbavily ju behom času tejto všeobecnej platnosti.

Dlho, dlho nemali Slovania jednej spojujúcej jích duševnej pásky a hlboko cítili tento nedostatok. Preto vidíme, že jednotliví učenci slovanskí ustavične na to poukazovali a robili pokusy stvoriť túto známku jednoho pôvodu a záujmu pod rozličnými panovníkmi žijúcich slovanských národov. Mnohí predpokladali možnosť, aby len štyry slovanské reči panovali: srbská, česká, poľská a ruská, ale snaha táto dokázala sa marnou. Ale myšlienka tvorí myšlienku a každodenná potreba ženie k jej praktickému prevedeniu. Už v XVII. století zjavil sa horvatský kňaz Juraj Križanič, ktorý hlásal potrebu jednej všeslovanskej reči a roku 1666 napísal v Tobolsku mluvnicu takejto reči, ktorú osnoval na základe ruskej a horvatskej. Asi 160 rokov pozdejšie sostavil takú reč slovenský učenec Herkel, ktorý sotva čo vediac o Križaničovi, roku 1826 vydal svoju mluvnicu v Pešti. Za základ vzal si našu slovenčinu. — Tretí pokus urobil Slovinec Matija Majar, ktorý nielen r. 1863 gramatiku vydal, ale v novej reči slovanskej redigoval v Celovci

Digitized by Google

a túto smiešal a rozmnožil slovami a formami naniu? U Slovanov je množstvo malých literatúr, iných slovanských rečí.

Avšak všetky tieto pokusy zostaly bez vplyvu, lebo boly nepraktické, preto že takú novostvorenú reč boli by sa museli učiť všetci Slovania. Cíti-li Slovanstvo potrebu jednej všeslovanskej reči, a iste že ju cíti, nesmie ustavične len v ideách lietať a pre osoblivosť jednoho druhého nové, neužitočné veci tvoriť, ale musí sa chytiť toho. čo tu už hotové má, musí daktorú zo žijúcich rečí slovanských za všeslovanskú uznať.

Túto myšlienku vyslovil prvý známy český lexikograf Jozef Jungmann vo svojom pamätnom a už r. 1845 napísanom spise "O všeslovanskej literárnej reči." Ale Jungmann nevyslovil určite, ktorá by to reč byť mala; on len povedal, že Slovania mali by za príkladom Nemcov prijať ktorýkoľvek dialekt za reč literárnu, ktorý dá sa potom inými nárečiami obohacovať a zveľadovať.

Aj naši slavní rodáci Šafárik a Kollár poesia. uvažovali túto otázku medzi sebon. Dňa 1. marca 1826 písal o tom Šafárik Kollárovi: "Nie perom, ale mečom rozrieši sa otázka, ktorá zo slovanských rečí a ktoré písmo stane sa všeslovanským, potoky krve označia tie písmeny, a kde tá krev najväčšmi potečie, tam rozvinie sa aj všeslovanské písmo." Šafárik sotvy tu myslel len fysickú, ale aj mravniu silu, a mal úplnú pravdu. Áno, mečom, to jest bojom rozrieši sa tá otázka: kde bude väčšia sila, tam bude víťazstvo.

Jasnejšie nevyslovil sa dosiał nikto o tejto otázke, ako náš slavný Ludevít Štúr vo svojom už po jeho smrti v ruskej reči vydanom spise: "Slovanstvo a svet budúcnosti," kde píše i medzi iným: "Slovania musia sa pripraviť pre umeniu, duševnému vývinu a solidárnemu ko- a vďačnej pamäti celého Slovenstva.

ktoré nie sú v stave zodpovedať veľkým potrebám rozvoju človečenstva, menovite keď Slovania vždy viac a viac na svetové dejište vystúpa. Kým budú tak rozdrobení, nemožno žeby dačo významného vykonali," lebo krem ruskej reči každá má primalý kruh účinkovania. Leží to teda v záujme Slovanov z kultúrneho, politického i historického ohľadu, aby mali jednu literárnu reč. Voľba nemôže byť ťažká, ak nechceme z blata do kaluže. Vyjmúc ruskej, sú všetky slovanské literatúry na malé národíky a tak aj na malé územia odkázané, prečo aj len ruská reč môže byť všeslovanskou rečou. Štúr píše o tom v zmienenom spise obšírnejšie. Ale keď Štúr ruskú reč za všeslovanskú bere, nemyslí tým, žeby potom už ostatné slovanské reči zaniknúť maly; naopak pre domáce a krajinské potreby nech píše sa v každej reči a nech v každej pestuje sa aj

Toto stanovisko zaujíma a odôvodňuje aj Budilovič. Ruština musí byť pre Slovanov diplomatickou rečou, lebo je to hanba, keď pri vzájomnom potyku utiekajú sa k reči cudzej, zväčša nemeckej. Ruština bude sa potom zdokonalovať, látkou i formou ostatným slovanským rečiam približovať, a to tým viac a tým rychlejšie, čím viac a čím skorej chopí sa jej Slovanstvo, ako nedá sa tajif, že ku pr. česká reč mnoho vybrala svojím časom, že písali v nej Slováci Kollár a Šafárik. Slovanstvo nech koná svoju povinnost.

Toto je obsah a smysel spisku Budilovičovho. My, ktorí chlúbime sa byť vernými učenníkmi nášho veľkého Štúra a jeho školy, vyslovujeme jednotu literárnej reči, lebo ktože neuznáva, že bez obalu, že aj v tejto otázke zaujímame stanomnožstvo literatúr prekáža vzájomnému doroz- visko svojho slavného majstra, ktorý žije vo večnej

Oprava chýb.

V 3. čísle "Orla" prosíme opraviť nasledujúce stlpec 6. r. od hora na miesto prirábaniu **pre-**tlačové chyby: Str. 89, ľavý stlpec od hora 17. riadok rábaniu (toľko čo k assimilovaniu). — Str. 99 pravý na miesto a medzi života a človeku, stát má v. stlpec z dola 4. riadok na miesto Ducha Duch. -— Str. 89 pravý stlpec od hora riadok 24. 25. na Str. 95. 12. riadok na miesto českými pravdepomiesto prevedeniu povedomiu. -- Str. 90 ľavý dobnostmi častými. --

OBSAH: Margita. (Z považských povestí.) B. – Orol selejský. Historická povest. (Pokračovanie.) - Zajatý cesarevič. Od Vajanského. -- Zmyja. Román básnický od Slovackého. (Pokračovanie.) -- Pribislav. Poviestka o páde zadunajských Slovákov. – Reservista. Obrázok z poslednej bosenskej vojny. Napísal Ant. E. Timko. (Dokončenie.) — Anthropologické úvahy, alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určitelnosť kroz prírodu. P. H. (Dokončenie.) — Rozpravy večernie o umení staroslovenskom. Z pozostalých rukopisov P. Z. Kellnera (Hostinského). (Pokračovanie.) — K bratom. — Snaha. — Mladosť. — Povedz mi . . . Bohoľubský. — Alexander I., knieža bulharský. (S vyobrazením.) Literatúra a umenie.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. 10 kr. r. č. — "Orol" vychádza vo 12 sošitoch, 4 hárkov silných, dňa poslednieho každého mesiaca na štvorke.

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor a vydavateľ:

MIKULÁŠ ŠT. FERIENČÍK.

Roč. X.

Turč. Sv. Martin, 30. júna 1879.

Číslo 6.

Na Jána.

Jána tu. — Či tamtoho až hen od Jordána, Čo vyšiel sta jutrenka za nového rána, Rána žitia nového v obnovenom mrave A novom srdci, sebe k šťastiu, Bohu k sláve. Toho Jána, čo veľký v skutku, slove, žití, Zahrmel na svet falše v hnilobe zarvtý, Aby povstal a obmyl v prúde sa pokánia A poznal, že sa blíži veľký čas povstania! A čo s ním? Čo s tým Jánom? bol sťa rudá zora Pred slnkom, zažiaril sta svetlo meteora -A zmiznul v tme žalára a pod rukou kata: Veď to býva za zvesty nových dní odplata! No slnko, čo zvestoval, vyšlo, prišlo, svieti, A zahnalo víťazne všetky vzdoru smeti.

Jána tu. — Vari toho, ty Dunaju zunný! Co pri tvojom šumení v nové siahol struny I varyta i srdca, a zabudnúc tieseň Prítomnosti zlej - novej slávy spieval pieseň. A cez husté mrákavy zabudnutej slávy Rozlial žitia nového plameň ligotavý. Oj jutrenkou bol i on po zlej noci spania, Čo zavolal sámprvý, že prišiel deň vstania A so slzou zaklínal rod svoj: Poznaj hriechy, Čo ta posial zbavily slávy a útechy, A vymaň sa z náručia falše, čo ta hnetie: . Dosť si veľký a mocný žiť slavne na svete! — Rudá žiara nového dňa Tatru pozláti; Zmiznul Ján, zvestoň žitia v novej svojej sláve A bude rod vajanský veľkého Slovana A tmy — badať že miznú; slnko ligotavé

Kde si? Kedy sa zmyje rod ten pohanenia Celý a začne život slávy, uvolnenia?!

Jána tu. Von sa mládež bujará do lesa! Sem snopy, metly, smolu, ku pocte Velesa Sem rážďa, nechže blčia jazyky plamenné K oblakom, a volajú, že sa marne ženie Zlosť sveta, bieda žitia k úmornému honu Na Tatrana: on žije, strvá do pokonu! -Blěte ohne Vajanu! a ty junač jará Krepkým skokom do výše, kým blčí tá žiara; Jedným švihom prehypni, staby kuše strela Vatru, by nezasiahla moc živlu ta vrelá. Veď i tak ohne zkúšky život ti podloží, A v ohne ta útrapov hodí --- tu osoží Krepkej sily obratnosť, šmihnosť zocelená; Len zbabelcu podlomí hneď próba kolená. Blčte ohne Vajana! veď noc je Tatranskom — Posviette popelválu sveta raz do očí, — Ved nemá už len handry odvrhlej otroči ---By prebral sa, ohliadol po svete slovanskom! Svetlá zhasly osvety, Umky zutekaly, Minul sa diel otcovský --- a tu? holé skaly! --Bieda to! Blčte vatry, osviette tú biedu, Snáď ešte jest k ľútosti srdce, nielen k jedu; Snáď sa po tolkých ohňoch zkúšky i noc ztrati, Svätiť v rade národov deň veľký Vajana! -

J. A.

Orol selejský.

ი**ჯ**თ

Historická povesť. (Pokračovanie.)

VIII.

odišiel knieža Alexander Maurokordato s pät- náckej čaty, a spoliehajúc na svoju odyáž-

tisícmi vojska do Epiru. Marko Bočár so Na počiatku mesiaca julia 1822 roku svojimi 350 Suliotmi tvoril predvoj tejto ju-

21

nost a zmužilost, na chrabré ramená svojich | priateľov umienil si, že prekliesni si cestu krížom cez turecké vojská k svojim obkoleseným súdruhom suliotským. Grécky vojvoda Maurokordato čakal ho i kryl pri dedine Langade.

Kto poznal Bočára, a čo len podľa mena a chýru, nepochyboval ani najmenej, že sa mu jeho zámer šťastne vydarí.

A hla Marko Bočár, nepremožitelný Orol Selejský musel po prvýraz v svojom živote pri Plake Turkom ustúpiť bojište.

To prvý zradný čin Gogosov. Tento podliak, ačpráve ešte vždy stál po boku Grékov i so svojimi privržencami, nepremeškal oznamúvať Kuršid bašovi všetky plány Grékov, a menovite zámery a úmysly Bočárove. Znal Kuršid vo pred, ktorým smerom umienil si Marko postupovať, a tak čakal na neho na príhodnom mieste s celou svojou silou, proti ktorej Marko odolať nemohol. Ale, trebars siet ku jeho zát ube nastrojená bola, nezhynúl, lež s rozriedenou čatou svojou vrhnúl sa do dediny Petu.

Maurokordato, ako počul o nehode potkavšej Bočára, s najlepšími svojimi vojakmi pováhlal sa za Markom, aby mu prispel ku pomoci, a tak sišli sa v obci Petu.

Ale sotvy že ta prišli; už jim zvuk cimbál a krik "allah! il allah!" zvestoval blíženie sa dušmanov. No i Gréci hneď pripravili sa ku zápasu, a rozostavili sa v bojovný šík. Čata "Filhelénov" pozostávajúca zo samých cudzozemských dobrovoľníkov, zväčša študentov, menovite Poliakov, Svajciarov, Francúzov, Angličanov, Nemcov, ktorí všetci opustiac domáce krby prišli Grékom na pomoc; táto čata postavila sa do predného bojovného šíku. Jej pravé krýdlo bránil Vlahopulos a Gogos, ľavé so svojimi Suliotmi Marko Bočár.

Proti ním stál Rešid baša s desattisícmi mužov konfetva a pechoty. S touto troj, ba štvornásobnou silou urobil nápad na Grékov; ale Greci šťastne a víťazne odrazili jeho útok, Efrem, a ešte niekoľkí junáci. a roztrepali šíky muzulmanských vojakov. Rešid baša na novo shromaždil čaty svoje, nákov, ako makovice rúbané ostrou šablou; aby s nimi urobil nový nápad na filhelénov. Vrátil sa proti gréckemu šíku. A keď blížil na úder nasledoval. Tak dostali sa tam, kam sa ku nemu, keď na dosah zkrátená bola si žiadali.

dialka medzi nepriateľskými šíkami, zradný Gogos i so svojou čatou prešiel v tomto rozhodnom okamžení na tureckú stránku.

Prekvapený a nastrašený Vlahopulos neznal so svojou čatou nič múdrejšieho a zmužilejšicho urobiť, nežli vrhnúť sa nazad, zanechajúc Filhelénov a Suliotov samých v boji s tolkými nepriatelmi. Hnusná a podlá bola zrada Gogosova, ale ošklivejšia zbabelosť Vlahopulosa, ktorý nectne ušiel so svojou čatou z bojišta!

Turci okamžite obkolesili Filhelénov.

Zpozorujúc na lavom krýdle zaneprázdnený Marko Bočár, čo deje sa na pravom krýdle; vidiac, že ho verolomný Gogos oklamal, že nehodnému, podlému človeku daroval svoje priatelstvo, nevypovedatelný bôl a žalosť zaujaly jeho junácke srdce. Zaškrypel zubami, a chcejúc aspoň čiastočne nahradiť, čo jeho dúverčivosť asnaď pokazila, vrhá sa do stredu Turkov, volajúc:

"Neopustite bratia našich priatelov, tu Turci, tu je Marko Bočár!" kde bola najľútejšia bitka, sečba, tam pádil, želajúc aby všetky turecké údery a strely na neho a výlučne len na neho padaly.

Po boku jeho vždy a všade junácky Efrem! "Hej, bratec Efrem!" volá mu Marko, "dones od zradného Gogosa Vasilikin prsteň, a ona, ako Boha verim, bude tvojou mladuchou. A jestli zpozoruješ starého Gogosa, upozorni ma na neho, lebo s tým musím ja vyrovnať staié účty!"

Div nad div, že Marko dosial ranený nebol. Avšak jeho verní Sulioti, rozpálení a nadšení vodcovým príkladom, chránili ho svojmi telami. Marko bije i rúbe všetko, čo mu príde do cesty, lebo chce sa prebiť ku svojim priatelom Filhelénom.

"Hej, vojvodo!" zvolá Efrem, "tam Gogos i so synom, hľa pripravujú sa k útoku!"

"Za mnou, bratia junáci!" zvolá Marko, a kliesni si cestu cez rady Turkov, s ním

Hoj padajú že tí Turci pod ranámi jučo úder, to život turecký zakončený, a úder

Digitized by Google

"Hej! psí synu Gogosi ty vrah otca môjho, a zradca jeho syna, čo si to urobil?" Ale Gogos nemal času odpovedať, lebo jednym zafatím odfrkla hlava z trupa, a čierna podlá krev liala sa prúdom.

"Nazad, bratia! povinnosti zadosť urobeno, trest zastihnul zradca, teraz na pomoc priateľom! — A kde je Efrem? on vždy pri boku mojom, a teraz ho nepozorujem?"

A vskutku Efrem zmiznul.

No nezbývalo času obzerať sa po jednotlivcovi, keď jednalo sa o celok. Hŕsťka junákov prebíjala sa opäť ta, kde ešte vždy nerovný boj viedli opustení Filhelény. Viac že polovica z ních podľahla už; a tí ostatní vzdorovali síce, ale každým okamžením klesala sila a vzdorovitosť, a predvídať sa dalo. že už na dlho nemôžu sa držať.

Videl to Marko Bočár, videli to junáci jeho, sdvoj- ba strojnásobnenou silou a odhodlanosfou vrhali sa do radov tureckých, ale všetko na darmo, toľkej sile nemohly odolať. Konečne Marko Bočár celý zranený a poliaty krvou padne, ale nie do rúk tureckých, lebo jeho verní druhovia neprestajne zápasiac s divokými dušmanmi odniesli ho na stranu z bojišťa, kam neodvážili sa Turci.

Marko trebars polomrtvý, držal ešte predsa pevne v junáckej pravici rukoveť svojej celkom zlámanej šably.

A čo sa stalo s Efremom? či neverne opustil svojich, a či padnúl v boji? —

Padnút ho nikto nevidel, a žeby opustil svojich, to nikto neveril o ňom.

A predsa ho nebolo a nebolo.

Keď Marko Bočár upozornený na verolomca Gogosa, nemal oka pre nič inšie, aby ho z oka neztratil, hnal sa za týmto pôvodcom dnešnieho nešťastia, i Efrem zpozoroval pri boku starého Gogosa mladíka, proti ktorému zahorel neuhasiteľnou nenávisťou a túžbou po pomste. Tušil, že to syn Gogosov, ktorému z naloženia Marka Bočára a pre svoje vlastné šťastie a blaženstvo mal odobrať Vasilikin prsteň, bo len tak, keď ten donesie, môže mať nároky, že Vasilika, ku ktorej v srdci jeho plápolala úprimná láska, bude jeho.

Ale mladý Gogos vidiac približujúcich sa Suliotov s Markom Bočárom na čele, veľmi dobre cítil, že s čím sa tí srazia, to zlomeno bude, a čo sa tým v odpor postaví, to zmetú a zdrúzgajú, ako mohutný úšust láme a drúzga v ceste mu stojacie staleté smreky, jedle a buky, tak že po ních ledva že stopa ostane.

Nerobil nároky byť hrdinom, preto útekom chcel zachrániť svoj biedny život. Hej ale videl ho Efrem, a keď mladý Gogos utekal nazad. Efrem za ním. No zápas to nebol rovný, to uznať musíme. Zoženštilý, v prepychu, nádhere a nečinnosti vyrastlý Gogos na jednej strane; na druhej zase v práci, zápasoch, skutkoch a činoch otužilý Efrem; to sa dalo predvídať, že tento bude víťazom.

"Postoj, zbabelý chlapče!" volá naň Efrem, "mám s tebou vážne slovíčko!"

"Ja s tebou nie!" vreští utekajúci Gogos, ani len neobozrúc sa.

"Neujdeš mi a čo by si mal krýdla orlove, dostihnuť ta musím!"

A pozorovat bolo, že Gogos ustáva v rýchlosti, ktorou pustil sa do úteku, a čím dial, tým väčšmej umenšovala sa dialka medzi oboma, až konečne mužnou pästou chytil Efrem Gogosa za krk, zodvihnul ho a potriasol ním, ako nejakou bábikou, že mu zuby a kosti shrkotaly, a potom mrštil ním o zem.

"A teraz hovor, kde máš prsteň, ktorý ti daroval Marko Bočár, aby si ho dal jeho dcére Vasilike?"

"To môj prsteň, a ona moja mladucha!" odvetil Gogos trasúc sa ako osyka.

"Hahaha! a ty myslíš, že junák Orol Selejský takému zbabelcovi, ako si ty, dá svoju dcéru? — že svojim zatom nazve syna tak podlého, oplanského človeka, akým je tvoj otec? — Sem ten prsteň, alebo rozsekám ta na opekance!"

"Na! na! tu si ho máš!" kvičí Gogos ztiahnuc z prsta prsteň a odajúc ho Efremovi. "Ale nič mi neurob; ja neviem, čo môj otec vykonal, lebo on mňa o tom neuvedomil. Ja som nevinný!"

Efrem s opovržením zazrel na bázlivca, a reknúc:

svoj meč tvojou pekelnou krvou!" odišiel, zanehajúc podliaka vlastnému osudu.

Efrem druhý deň bol už v Misolungi, aby Vasilike odovzdal Gogosovi odobratý prsteň.

"Tu si ho máš. Otec na bojišti naložil mi, aby som ho po dobrotky alebo po zlotky odobral tomu, ktorému nepatrí, a "jestli ho donesieš, ako Boha verím, Vasilika bude tvojou mladuchou." To boly slová otcove. Prsteň je tu, či ta môžem nazvat svojou mladuchou?"

"Keď otec tak rieknul, ja rada súhlasím, lebo s tým súhlasí i srdce moje. A kde ostal otec? o ňom nemáme žiadnych zpráv!"

"Nie? — No a veru ani ja neznám. Tak ponáhlal som sa s prsteňom k tebe, že som si ani nevzal prácu obozreť náš tábor. Neznáte, kde táboria naši?"

"Neznáme!" hovorí matka.

"Eh! veď jich ja pohladám. S Bohom matko; s Bohom mladucha moja Vasilika!"

"Ako Boh dá, a otec naloží, tak sa stane!" riekla pokorne matka.

Ale teraz odchodiaceho Efrema nesprevádzaly už slzavé oči matky a dcéry, ako voňahdy, keď Jozip Stojan doniesol bol ten chýr, že Gogos bude zatom Bočárovým! -

Zrada podlého Gogosa šťastnými urobila dve ťažko ranené, bo jedno od druhého násilne odlúčené srdcia. A my prajeme jim toho šťastia, ačpráve z druhej strany hlboko želieme a lutujeme tie mnohé obete, ktoré podlosť Gogosova zapríčinila.

Rady junáckych Filhelénov značne zredly, nejedon mladý, v junáckom zápale mladistvej nadšenosti na pomoc Grékom prišlý syn západu, tu našiel svoj predčasný hrob. Ale i jináče tažké boly následky tej bnusnej zrady.

Keď Kuršidovým vojskom obkolesení obyvatelia mesta Suli videli, že jim Orol Selejský nemôže na pomoc priskočiť; keď videli, že i oni sami nemôžu sa prebit cez tuhé a silné rady tureckého vojska, aby sa spojili s Markom Bočárom, podali sa Rešid bašovi pod výminkou, že jim dovolené bude svobodné presídlenie.

Týmto spôsobom stal sa Rešid baša pánom celého Epiru, a hneď stúpal s Omer Vrionem

"Ani si nie hoden, aby som poškvrnil vyšše 12.000 mužov cestou ku Misolungi; lebo do tohto mesta vnišiel po nehode pri Plake Maurokordato s tisíc mužmi, poveriac Bočára, aby dotedy zabával a zaneprázdňoval Turkov, kým on mesto Misolungi kolko tolko upevní, k odporu uspôsobní, a na boj pripraví.

> Misolungi v tie časy, bolo veľmi zle upevnené proti nepriateľským nápadom. Mesto leží pri mori, a obyvatelia zo strachu pred możným prepadnutím tureckým väčšinou ho opustili a ušli do Morey. V celom meste bolo len tisíc do zbroja súcich mužov, mali niekoľko diel, a živnosti na jedon mesiac.

> Ako každý vidí, v žiadnom ohľade nebolo výhľadu na zdarný odpor, alebo na vydržanie možného obliehania.

> Na štastie našiel Maurokordato v tamojšej zbrojnici mnoho pík a kopií, ktoré dal na kolíky popriväzovať, aby sa zdalo, že jich vojaci držia.

> Medzitým Marko Bočár nedbajúc ani najmenej na rany, ktoré pri Plake obdržal, verne konal sverenú si úlohu a s hrstkou svojich Suliotov, a medzi nimi Efrem zvláštne vynikal, nepokojil a neprestajne napádal celé turecké vojsko až do mesiaca nevembra; a menovite pri Krioneri dokázal z novu junáctvo svoje, a Turkov presvedčil, že je on ešte vždy starý Marko Bočár, ten jistý, čo ho hrdinskí Sulioti nazvali "Orlom Selejským!"

> Dňa 5. novembra konečne so svojou junáckou čatou prišiel do Misolungi.

> V zápätí za ním stúpaly i turecké vojská, a už dňa 7. nov. v dialke jednoho výstrelu z pušky zastaly pred bránami mesta, aby ho obkolesily a pravidelne obliebaly. Pravda, nebolo by mnoho osožilo Turkom obliehanie len na pevnine, lebo by Gréci boli mali otvorenú cestu po mori. Ale že Turkom vážne jednalo sa o dobytie tohto mesta, to najlepšie dokázali tým, že Jusuf baša so značným loďstvom obtočil ho i z námornej strany.

Marko Bočár i s ostatnými, do Misolungi utiahnuvšími sa bojovníkami gréckej svobody bol tak dobre ako v pasci zavretý. A keby Turci, ako k tomu mali dost sily, razom boli a so všetkým vojskom svojim, vystupujúcim uderili zo všetkých strán na mesto nebolo by sa mohlo držať ani za 24 hodín, ale by bolo padlo do rúk tureckých, lebo nebolo ani celkom a riadne upevnené, aby vzdorovať mohlo útoku, i celá posádka jeho bola nepatrná, a nedostatočná ku obrane mesta proti tej sile, s ktorou ho tureckí vojvodcovia obtočili.

Že Turci nepodujali tento útok, mali k tomu dostatočné príčiny. "Strach je planý radca," — a Turci znajúc, že je Marko Bočár v Misolungi, preplnení boli bázňou, veď nejedon raz boľastne skúsili, že s týmto nie je radno púšťať sa do zápasu, a že početná prevaha proti Orlovi Selejskému obyčajne míňa sa účinku.

A potom Marko Bočár staral sa o to, aby Turci nedozvedeli sa, kolký má počeť vojska. Zradný Gogos zahynul, teraz Turci nemali spolahlivých zpravodajcov v gréckom tábore. Marko dal neprestajne strielať, pri tom tie z poza zdí vo veľkom počte blištiace sa kopije, a časté bubnovanie na rozličných miestách, všetko toto naplašilo Turkov, lebo mysleli, že Boh zná koľko je vojska gréckeho v meste.

Omer Vrione, veliteľ tureckého vojska pred Misolungi, uzavrel pustiť sa do vyjednávania s obležanými v meste, pevne súc presvedčený, že takto skôr nežli so zbrojou v ruke dojde cieľa. Veď tak to bolo i pri Suli. Proti násiliu junácki Sulioti postavili násilie; dostupnejší boli vyjednávaniam, ktoré konečne i viedli k poddaniu nedobytného mesta týchto hrdinov.

"Tak to bude i s Misolungi," myslel si Omer Vrione, a vyslal svojho dúverníka Visiar agu k Markovi Bočárovi, aby tohto presvedčil o márnosti ďalšieho odporu, a naklonil ho k poddaniu sa.

Orol Selejský súc práve tak obozretným a múdrym, ako bol chrabrým, nahliadol, že v tomto okamžení najprospešnejšie bude pustiť sa do vyjednávania a to síce tým cielom, aby odročil podľa možnosti turecký útok na mesto, kým nebude dostatočne opevnené, a tak schopné vydržať nápad Turkov.

Síduc sa pred bránami mesta s Visiar agom, zasadli v blízkom lesíku, a tam rokovali medzi sebou.

"Ja som hotový," hovoril Marko, "poddať sa, ale čo ti to osoží, keď ostatní a menovite Maurokordate nechce o tom počut ani slova. Pravda je, že my v stave sme a to s dobrým prospechom brániť hradby mesta proti každému útoku. Máme dostatočný počet vojska, a máme i pevné a tažko premožitelné hradby. Preto, zle by ste sa poradili, keby ste asnad útokom chceli dobyť mesto. Skôr sa to dosiahne vyjednávaním. Ale k tomu treba času. Pozorujem, že sami grécki vodcovia tratia nádeju, žeby mohli zvíťaziť, a preto znechutení túžobne čakajú na zakončenie boja. No stat sa to môže len pri čestných podmienkach. Dajte mi na šesť dní prímerie, a ja tento čas použijem, aby som svojim spôsobom podejstvoval na ľudí, ktorí rozhodujú!"

A to žiadané prímerie Omer Vrione vďačne povolil. A Marko Bočár za ten čas dal všetky malé i veľké zdi a násypy pooprávať, a rozmnožiť podarilo sa mu počeť bojovníkov o päťsto mužov, ktorých z mesta Anatoliky, vzdor tureckému obliehaniu znal do Misolungi dopraviť.

Na konci šestdňového prímeria došiel opäť Visiar aga k Markovi.

"Ako že stoja naše veci?" oslovil Marka, "Omer Vrione, môj veliteľ počína byť netrpezlívým, on len na moje veľké naliehanie privolil na tebou žiadané primerie. To sa zkončilo. Kedy že sa poddáš?"

"Poshovej priatelu," odvetil Marko, "treba nám byť na pozore. Vidíš, ten Maurokordato má ti 700 Frankov, a znáš i sám akí sú to nadutí Iudia. Okrem tých naších vojakov je vyšše poltreťa tisíc, počkaj ešte niekoľko dní, kým všetkých prehovorím a zakúpim. Ja konám čo môžem, to môžeš veriť, ale naraz nemožno všetko. A obozretným musím byť, lebo ak ma vezmú do podozrenia, že s Vami vyjednávam, nuž i pre mňa i pre vás bude zle. Len to ti radiť môžem: majte poshovenie, a všetko bude dobre!"

"Nech bude, Marko nikdy ešte neslubal; no zaviaž sa mi prísahou, ktorú ešte nikdy poctivý Turek neporušil. Bessa-ia-bessa (viera za vieru) Marko!" rečie Visiar aga

"Bessa-ia-bessa slavný ago!" odhovorí | Bočár, a hneď v rozpakoch odišiel od Turčína, zakryl si rumenú tvár rukou od studu, a vzdychnúl žalostno.

Upokojený Visiar aga vrátil sa zpäť do j tureckého táboru, a Omer Vrione schválil všetky kroky svojho dúverníka.

Medzitým i ostatní dvaja tureckí vojvodcovia poslali svojich vyzvedačov k Maurokordatovi, a to s tým naložením, aby ho vyzvali k poddaniu sa. Každému z tureckých vodcov na tom záležalo, aby jemu poddali sa junáci, lebo každý z nich túžil po tej cti a vyznačení, že on a len on primäl Grékov k poddaniu sa. A táto cti a slávobažnosť tureckých vodcov bola zárodkom vypuknuvšej rozopri medzi nimi, a spor tento predlžoval sa až do 24. novembra, v ktorý deň nepozorovane Turkami prišlo do Misolungi 1200 Grékov, všetko junácke srdcia, silné pravice. Grékom darilo sa dobre, a to menovite preto, že poctivý hlavný velitel Maurokordato vo všetkom nasledoval rady umného, skúseného a obozretného Orla Selejského.

Takto stály veci pred Misolungi, keď Omer Vrione dostal vest, že znovu zbúrilo sa celé západné Grécko, a Thir-Abas oznámil mu, že Albánci obliehajúci Misolungi osvedčujú sa, radšej hladom pomret nežli bojovať proti Bočárovi. Natolko ho i sami nepriatelia ctili a báli sa ho.

Misolungi obtáčajúci Omer zrazu naplašil sa, že ho Gréci velmi snadno obkolesiť, a i s celou armádou zajať môžu. Jeho vojaci daždivým počasím, zimnicami a mrazmi boli veľmi oslabnutí, všetci tratili ducha, a predsa bez výsledku od Misolungi odtiahnuť nemohol a nesmel. Uzavrel všeobecný útok, aby vojsku dal prácu, a dobytím mesta poskytnul mu prístrešie, a potom i zlomil ďalší odpor toho mesta, ktoré mu prekážalo stúpať do západného, opäť zástavu povstania rozvinuvšieho; Grécka. - A ku tomuto útoku určil deň gréckeho "Božica" (vianoce, deň narodzenia sedemsto mužov. Opevujúc svoje vífazstvá Krista Pána), pevne presvedčený súc, že na vrátili sa Gréci nazpät do Misolungi soberúc útok zo strany Turkov ani nepomýšlajúcich v tureckom tábore najdetú bohatú korisť. Grékov pri slavnostných službách Božích odpor.

No grécky vyzvedač oznámil zámer tento Omerov Bočárovi, a Marko následkom toho usrozumení s Maurokordatom rozkázal svojim pozatvárať kostoly, stáť všetkým pripraveným v zbroji a hotovým do boja. Ale zvony zvonily na všetky strany na znamenie, že sa blíži nepriateľ. Rozkaz Markov bol na vlas vyplnený.

V určitú dobu napadli Turci mesto. Jedna osmanská čata vyšvihla sa až na hradby a tam postavila polmesiac; no Marko Bočár krepko uderí na nich a pomocou svojich junákov zmetal všetkých Turkov ako konopné snopky do priekop, a potom skočil za nimi. Tu ste mali videt, čo je vstave junácke rameno; za dosť krátku dobu Turkov akoby ani nebolo bývalo. Ale na Marka a jeho priateľov valia sa nové čaty turecké, aby pomstili smrt svojich súdruhov. Lež zpozorujúc Marka ochabuje jich päsť, a Gréci i tých zrúbali a porazili. Ustupujú tureckí vojaci, až sa pustili v divoký útek. Gréci ako vítazi vrátili sa do mesta. Nastúpivšia temná noc prekazila ďalšie prenasledovanie Turkov, ktorí nezastavili sa len v svojom opevnenom tábore.

Svitnúl nový deň, a aké divadlo zjavilo sa ľudskému oku? Celé okolie mesta Misolungi pokryté bolo mrtvolami, ktorých počet vystupoval na tisíce. Človek by to ani neuveril, keby to neboli potvrdili mnohí očití, jinostranní svedkovia, že Gréci v tomto, dňa 6. januára 1823. roku bitom víťaznom boji, utratili len 6 mužov.

I posledná nádeja na možnosť dobytia Misolungi opustila vodcov tureckých, vojsko už dávno ztratilo bolo tú nádej, a 13. jan., zanechajúc v tábore mnoho diel, mažiarov, prachu i olova, nočnou hodinou ušli. Gréci dozvediac sa o tom bez odkladne pustili sa za nimi honiac a prenasledujúc jich. Turci tak na zlomkrky bežali, že na hanebnom úteku len v rieke Ahelon utonulo vyšše tisíc

Že toto skvelé víťazstvo dobrý účinok v kostoloch prekvapí, a tak nenajde veliký malo na povstalcov gréckych, to každý uverí, ako i to, že celé Grécko s nadšením zveleBocára.

v mesiaci apríli u Astrosu, kam i Mauro- nanie. kordato a Marko Bočár boli odišli, na uznanie

bovalo a oslavovalo hrdinov Maurakordata a zásluh o svobodu Grécku bol Orol Selejský na najvyskí stupeň hodnosti povýšený a vy-Na národňom gréckom tábore, odbývanom volený za hlavného vojvodu Etolie a Akar-

(Dokončenie nasleduje.)

Pribislay.

Poviestka o páde zadunajských Slovákov. (Dokončenie.)

III.

Kráľovské voje, shromaždené k potlačeniu Kupom strojeného odboja, od Hrona preplavily sa cez Dunaj.

Královské voje, mužstvo temer samých horních žúp!... Junáci, junáci!!

Vozduchom sa lesklá zbroj mihala, krik, spev válečníkov rozliehal sa od kraja do kraja.

Ale vodca, tak sa zdá, nenie v istote strany nepriatelových zámyslov; neodváži sa napred postúpiť, váha, len kde tu pomkne jeden sbor alebo práve niekolkých mužov vopred. Čelo velikého Venceslava sa chmári, ani tá noc, čo mu nad táborom zalahla.

A mužstvo sa rozlieza, zaihráva. Keď miestami zablúdenú starú ženičku splaší. myslí si, že už "pohana" nabilo.

Nad ránom jednej, od táboru za koristou ďaleko odtrhnuvšej sa tlupe trochu tažšia zábava nastala. V ceste, ktorá sa úpätím hory vinula, prepadli z nej dvaja jednoho jazdca. Keď ale ním po lahku boli k poriadku upravení a na jich krik dobehli ostatní, odvažný junák zarazeno videl svoj omyl. Keď tých dvoch bez výplaty nechá, použitím nejakej lsti snadno by sa jích bol sprostil: takto ale prezradil sa, že je nepriatelom, takto musel sa už biť ďalej, biť s mnohými.

A nešťastné podtknutie sa mu koňa rozhodlo ostrú srážku. Zbroj vypadla mu z hrdinskej ruky. Vrany odniesly krýdel zbaveného orla do táboru, pred velitela.

"To sa veru skvele začína!" zvolal Venceslav, keď v predvedenom väzni zpoznal Pribislava. "No, chlapče, čo odkážeš otcovi a Kupovi?"

hryznul si do perny, prepálil pohľadom nadutého vodcu a hrdo mu vetil:

. "Rob so mnou, čo ti lúbo; lež posmech strojiť nesvedčné je mužovi, posmech strojiť z nevládneho, to nenie slovenský mrav!"

"Tak, tak, smele, pyšne; ved sa my poznáme," Venceslav na to, a ztratil sa v svojom sprievode.

Pribislav o chvílku z tábora ďalej bol vedený. Nevidel, nepočul nič, neznal, kam ho vedú; ale sa o to ani nestaral, vediac, že v zápase svojích už nemožno mu účasť brat. Nevidel, nepočul vonkajšie zjavy, zaujatý bol cele svojím vlastným, vnútorným svetom Potupný pohľad otcov, hrúzy boja, v ňomž podliehajú Kupovci: to videl, to netratilo sa mu v tých najstrašnejších obrazoch z pred duše ani na okamženie.

Od tábora královských vojsk Ostrihom nebol ďaleko. Tam zavrely sa dvere za chrbtom Pribislavovým, tam sa našiel medzi tmavými štyrmi stenami. Tam, v takej blízkosti nenávideného nepriatela, tam, blízko snáď k miestu, na ňomž povedie sa krvavý zápas, hrozný boj na život a na smrt. On počávat musí zúfalé hlasy pouliehajúcej svojej brati. Nie, to nedopustí na neho Hospodin! Sloven, Kupovská junač, môže podľahnúť, môže zahynúť; lež padať, hynúť bude v zmužilom boji, bez zúfalých výkrikov, mlčky, bez slova. Pribislav najviac keď môže počuť shon nepriateľovej vítazoslávy. Čo?! Ah, peklo! Ah, hrozné štyri steny!

Ani z klietky svobodiť sa chcejúci rozlútený lev hodil sa na železné dvere temnice, odtial na úzky protipostavený otvor, nímž slabá lúč svetla vnikala do vnútra - triasol, trepal, až tak dunelo v tých podzemných Mládencovi krev striekla do tvári, za-|múroch; ale nikde ničoho k zachyteniu, žeby sa budto prelomil, buď vysilený poslední dych vydať mohol. Zatmilo sa mu v očiach

krvou zavihlých, hlavu mu závrat popadnul junácku na spinavú zem.

Tmavým priestorom žalára preletel jemný, no v prenikavosti svojej srdcelomný hlas. Zaplakat musela nejaká mocnost — to jej hlas. Zaplakala, že vôla, sila takto hynú v zápase s nemožnosťou.

Mládenec precítnul a povzniesol hlavu.

Veď to snáď všetko len mátohy ducha. Kto by smel povedat, že tak čisté srdcia, tak pevné presvedčenie, toľko junáckej sily padnút mohlo by v akomkoľvek boji? Kráľu, nemáš tých pästí, žeby Kupovcom odolaly! Zavedená, na brata vražobnú ruku zodvihnuvšia Slovač bude sa kajat. Mládenče. dvere tvojho väzenia sa otvoria, tv pôjdeš k Zadunajcom triumfujúcim, keď nemohols' byť s nimi v boji.

Pribislav zhrozil sa týchto svodných obrazov, zamračené čelo a oči zakryl si rukou, aby sa nemohol dívať do tmy, z nejž sa mu obrazy tie pred oči staväly.

Vlastnoručne vycedenou krvou srdca, mukami pekla i večným zatratením svojej duše vďačne bol by platil za vítazstvo zadunajských Slovenov; ale pred tymi, čo Kupovým práporom k sláve dopomohli, on, ktorý sa pod tým časom po zemi válal, on by sa pred tymi iba stydel, večne stydel. A otec? "Ah, ztracená mne zem, krásna otčina moja! Či vykúpia tí zmužili synovia životy svojími svobodu alebo padne ona spolu s nimi, mne si jednak ztratená. Hanbíš, hneváš sa, otče, starče poctivý! Ale to bola poslednia hanba, čo vykonal ti syn. On neukáže sa ti viac na oko, ty nemusíš väčšiu hanbu cítiť."

Myšlienky, jedny od druhých ťažšie, preháňaly sa hlavou mládenca ako mračná na oblohe, keď víchor láme, rúca a hromy rachotia, ani čoby sa zem bola v kolotaní vyklzla zo svojej cesty a letela by do strašnej prepasti.

Takto prešiel prvý deň a prvá noc, takto nastal mu deň druhý a po ňom zase poc. Pravda, on o tom najviac len tušenie mal, keď mu duch ozaj v stave bol takúto pokojnú činnosť konať.

Mohlo byť pozde v noci. Akýsi hlas doa nohy spustily tú krásnu, mohutnú postavu tknul sa mu sluchu, zdalo, len zdalo sa mu, že zašramotilo niečo na dverach; ale nit jeho myšlienok to nepretrhlo --- svobodný netopier mohol sa udref o dvere, alebo hrudka, ktorej sa tam znechcelo, padla dolu zponad nich. Zavanulo už i čistejšie, jemu ostré povetrie: nehnul okom, stiahnul si lepšie šaty, pritúlil sa ku stene, akoby mu zima bolo.

> Jeden hlas zašumel temnicou, teraz už hlas opravdový, organický.

> Ale väzeň sa nepohnul, jemu zvonila v ušiach surma pred dušou jeho odohrávajúceho sa boja, tresk kopií, hvižďanie šípov a chrapot umierajúcich.

> "Pod, ratuj sa," opakoval ten hlas s väčším dôrazom.

"Kto je? Čo chce?" skrútnul hlavu bez pohnutia údov a ztupelo vynútil zo seba tie slová. Keď však rozoznal, že dvere odchýlené sú a z vnútra niečo vierneho opiera sa o stenu, jedným hnutím sa tam postavil. Nemohla mu iná, ako tá myšlienka blysnúť v hlave, že priatelia alebo snáď otcoví ľudia prišli ho vysvobodiť; vidiac avšak, že oná postava nenie priatel, známy ani muž, vidiac, že to s akýmsi chvením ku stene túliaca sa postava ženy, jak rýchle bol v ňom vzplanul ten radostný pocit, tak sa rozplynul a prepustil svoje miesto predošlej otupelosti. Od neznámeho, ba tajomného zjavu neprijala by jeho junácka duša navrátenie svobody, i keď by snáď presvedčeným bol, že uprimne je s ním mieneno.

"Ratuj sa, junáku . . . nikde žiadnej stráže." Údami väzňa jedna iskra prebehla. On ten šeptavý, prosebný hlas už počul niekde, alebo v skutočnosti alebo vo sne. Zhrozil sa myšlienky, ktorá mu tu vznikla v pamäti.

"Škoda sa ti bolo ustávať, dobrá duša," prehovoril dotklivým hlasom.

Neznáma postava, s hrúzou vidiac jeho spieranie sa, vystretím lavej ruky lepšie pritiahla dvere, aby do tichej noci predsa neprenikly slová, strany ktorých obávala sa, že nasledovať budú.

rS tým ta ani uraziť nechcem," pokračoval on, "žebych ta nejakými lstivými zámery potváral; ale čo jak horím za osvobo-Digitized by

dením, uznáš sama, že z neznámej ruky nemožno mi ho prijať; lebo osud náš, zvláštnosť nášho národnieho postavenia požadújú od nás svobodné, ničím neviazané ruky. Vďaka ti teda; no vzdiaľ sa, ponechaj ma mojej sudbe."

"Hrozný človek!" s rozochvením šeptala svoboditeľka. "Ty teda, keďby si sa topil, miesto toho, žebys' sa chytil za tebou vystretej ruky, čo jak zalievala by ta voda, opýtať by si sa vedel: čia to ruka, kto ti ju podáva? Ja nič nežiadam, ničím nepoviažem ti ruky, len — svoboď sa! I neznámou ti preto chcem ostať, aby ta meno moje nikdy neupomenulo, že si dakomu aspoň vďaku podlžen. O mne nikdy nepočuješ; mňa viac neuvidíš. Svoboď, svoboď sa!"

Dotklivá táto ozvena pohnutej duše do zmätku priviedla Pribislava. Myšlienka, aké asi pohnútky mohly túto stvoru k takémuto kroku donútiť, zbavila ho všetkej energie, a on, keď sú tie dvere otvorené, už nie z väzenia, lež od nej chcel sa osvobodiť.

"Dobre, pôjdem," ozval sa. bez toho, žeby rozvážil bol svoje slová; ale rozlúštiš mi hádanku, ty vyjavíš mi svoje meno."

Náhly obrat už beznádejnou sa vidiacej veci a výhľad na dobytie pyšných hradieb, zatriasol bytnosťou ženy, trepot srdca pomýlil jej rozum v chladnom jeho jednaní.

"Boly časy," s pozabudnutím a sebe vlastným hlasom riekla ona, že bol by si ma mohol poznat, keď nebol bys' sa odvracal odo mňa. Ale, ale... čo hovorím... my nikdy nevideli sme sa. — Len chytro! Čo tam po mene, čo ti z mojej osoby... Tam von je čistejšie povetrie — chytro — vystúp! tam netratí sa mi tak dych, tam ľahšie mi rozprávat, jestli predsa žiadal by si niečo. Len z tamtej strany dverí, len tam žiadaj!"

Väzeň cúvnul o krok nazpät. Tento hlas a tahy tváre, ktoré dostatočne odokryly sa jeho ku tme navyknutým očiam, keď čierny, na obličaj stiahnutý šat pri onom pozabudnutí roztvoril sa na okamženie.

"Slabé, slabé ženy! Mileva, dcéra Venceslavova, rozvážila si svoj krok?! Vypustíš ma, ja poletím do boja. Pováž, že stretnem sa tam s tvojim otcom, a poneváč bude to boj hrozný, mňa zabiť môže tvoj otec alebo stavia sa do šíkov.

zabijem ja jeho — a ty si dvojnásobne nešťastlivou. Alebo mám asnáď ušetriť Venceslava, mám odrážať na jeho hlavu namerené údery svojích bratov, ako by to vynucoval odo mňa tvoj vo výjavoch divokého boja pred dušu moju staväjúci sa anjelský obraz. Dievčina, ja nebol tak vychovávaný; ja nebol k nežnosti, láske, lež k prácam a povinnosťam tvrdých mužov priúčaný. Družkou, spoločnicou mojou šabla — domom, v ňomž s ňou žiť mi, je válečné pole."

"Ukrutník, veď sa ti ja nevtieram do srdca. Ty sa mi na svedomie odvolávaš, lebonevieš, že srdcu nemožno rozvažovať: šťastným či dvojnásobne nešťastlivým urobí ho jeho vnuknutie?"

Ako zachveje sa stín podrazeného predmetu a začne sa schylovať, až dopadne k zemi: tak zachvela sa na nohách udržať sa už nemohúca deva, klesala, až rozprestrela sa na zem, ako z neba vytvorený zničený anjel.

Tu došlo Pribislavovo rozčulenie najvyššieho stupňa. Tie podzemné múry zatočily sa s nim a akoby boly letely — letely závratným behom do čiernych, nedohľadných prepadlísk, kým z hora klenba nebies zdala sa na neho rúcať.

Vzal bezpovedomú devu na ramená a vyniesol ju z temnice. Ona, čerstvým vzduchom ovanutá, precítla a zodvihla hlavu. Ale i Pribislav vdýchnul toho svobodného povetrin, viac už nehľadel, kadial bol vyšiel, ako sa nazpät vchádza.

Orol použil svoje krýdla.

IV.

Rozlúteno srazily sa nepriateľské voje. Kupa, postahujúc k sebe sbory odľahlejších svojích žúp, keď dozvedel sa o pohy-

ších svojích žúp, keď dozvedel sa o pohyboch kráľovského táboru, obrátil sa z dola a tiahnul hore, že zmocní sa Ostrihomu.

Napred, napred junáci!

A predvoj už vchodil do mesta, keď z pozadia na kňazov rozkaz vylúči sa jeden jazdec a letom ženie sa ku bráne. Hlas mu tam zahučí, ide z úst do úst, načo prednie sbory vstúpili do mesta, hlavní voj ale tu von stavia sa do šíkov.

Venceslav vpadnul jim do chrbta.*)

A šípy zafičaly a prúd sa proti prúdu a klin proti klinu stavia. Kolko rozpálených tvári je na jednej, tolko i na druhej strane, kolko hnevom dýchajúcich prsú tu, tolko jich je tam; ešte snáď najviac kypia proti sebe tí, čo z jednoho koreňa pošli. Darmo, oni jednu reč hovoria, rozumejú si a preto nemôžu sa zniesť, nemôžu sa vystáť. Napred, pál ho!

Kupa z miesta na miesto behá, velic, povzbudzuje. Pri boku mu všadial s ním videť jednoho mládenca; len keď niekde prihára, vtedy je chvílami ešte prv tam, než kňaz. Sbory ho s jasotom pozdravujú, prítomnosť jeho všadial je vítanou. Ešte i jeden zamračený starec, tam na čele jednej družiny, spokojne pozre chvílami na neho. Jemu samému síce častejšie sadne na čelo chmára, z vnútra vytrhne sa mu a prebehne údami trapný pocit; no cudzie oko niečo takého teraz nestačí zkúmať, veď vidí mu z nebezpečia do nebezpečia hrdo nesenú hlavu i rozpálenú tvár.

Boj sa čím dial krvavejším stával, rady redly, užšie sa sostupovaly, ale vítazstvo neklonilo sa ani na jednu stranu. Tu postaví sa rozpálený Kupa na čelo svojích Slovenov, voje sa srazia, desná, tupá ozvena zahučí povetrím, meč na meč, chlap na chlapa dopadá, štíty zvonia, oštepy sa lámu, až miestami z prachu sa utvorivší krvou zbrodený obraz zahalí všetko,

Kupovi obrovský Venceslav zastane cestu, ale onen nevyrovnaný mládenec hodí sa ta so svojimi, kráľovskí sa odrazia a so sebou stiahnu si vodcu.

Nový tresk, chrapot, nové oblaky prachu. Venceslav zase stretne sa s kňazom.

"Pod. pod. abys' sa prestal tešiť veštbe opilého blázna!"

Tak Kupa a nepriateľského vodcu na pádne švihnutie jeho meča zaliala krev. Ale ten na jazyku s bromovitou kliatbou rozoženie sa,

pri kńazovi stojaci mládenec zbľadne, netrafí, a Kupa s rozpôltenou blavou padá z koňa.

Jedon výkrik preletel radami zadunajských Slovenov, a len tot víťazivší v neporiadku začali ustupovať.

Pribislav — on to bol — vzniesol oci a videl zdrcujúci pohľad onoho starca, svojho otca, ktorý len tak ďaleko stál od neho, že on nemohol zasiahnuť Venceslava. Hrozný to bol pre mládenca súd, ktorý mu v tom pohľade bol vynesený.

Lež zadrž, starče; on sám ešte hroznejší výrok vynáša nad sebou.

Už nie rameno, iba osinalé perny sa mu trasú spolu s hrkotajúcimi zubami, — rameno mu rúba, smrtí, ani sa nebráni, len rozdáva rany, akoby ten zúriaci oheň vnútra nemal dosť na tom, že on hasí, lež chcel by i sám vyhaseným byť.

No marne. Už len kde-tu kmitá sa na jích strane blysk meča, poľahli junáci. On, keď svojimi prsami neodrazí príval víťazov, čože môže? Čože môže, keď pre neho niet rany!

Prišla noc. V meste shon víťazoslávy, na bojišti nemé alebo v posledních kŕčoch zvíjajúce sa tváre.

Smutný deň, prežalostné okamženia! Vy popadali ste, hrdinovia slavní, vy ste šťastní; ale vaše rodiny, jich zbrane neschopní členovia — tým lepšie sa bolo ani nenarodiť. V Kupovi padnul poslední obhájca vašej veci; Iud slovenský vymizne v tejto vašej dedovizni. Časy sa budú míňať, stoletie za stoletím uchodiť, dlho, tak dlho, že ztratí sa, zanikne pamiatka vášho hrdinstva, a rod váš v šírej svojej vlasti predsa v porobe bude stenať.

Z kroka na krok, s ovesenou hlavou chodí takto okolo bojišťa. On je to, Pribislav. Lepšie by mu bolo síce ísť preč, utekať svetom, bo hrozí sa tých mnohých nemých tvári, že sa ešte i tie pozdvihnú, aby s kliatbou, s velikou, hroznou kliatbou obrátily sa k nemu. A koľko tam tých k zemi povalených hrdinov, čo ešte hlasy vydávajú!

V prostriedku bojišťa napnutím posledních síl dvíha sa hore jedna hlava. V jasnej noci rozoznať, ako rozvieva na nej vetor dlhé

^{*)} Bitka tá sotva u Ostrihomu bola; v belletristickej práci avšak škoda by sa bolo,do protivy postaviť s prostonárodními tradiciami, tým viac, že na tomto podaní osnované sú už aj umelé piesne. Pôv.

šedivé vlasy; Pribislav poznal si otca. Star-lotca, ktorý tie túžby, tie sny bol v ňom cove oči nebo hladaly, pomodliť sa chcel budil... na bojišti: v hrobitove zadunajských asnáď za národ, slabý hlas i vmiešal sa mu Slovenov. už do šumenia povetria; ale ruka, na nejž podopieral sa, oslábla, a zodvihnutá hlava kút predošlej noci ešte jeho temnicou bol, Radostova sklesla nazpät na zem.

od neho, rád, ah rád by mu oči zatlačil, a predsa nemôže, nenie v stave sblížiť sa k nemu. Svedomie páli, trhá mu dušu, volajúc: "vrah, rany v jeho rozkrájanom vnútre. vrah otca! vrah národa!" A pamiatka túžob i snov jeho zatrasie mu modzgom, srdcom, denec. --celou bytnosťou ... v blízkosti zomierajúceho

Pozrel k mestu. Z oblokov budovy, jejž svetlo sa kmitalo. Tu zpomienka na otcove Syn iba niekoľko krokov vzdialený stojí slová, že v ľudoch rozličné city pôsobia, ktoré tvrdenie on vtedy pyšne odmietnul, našla si ešte miesta k vrezaniu poslednej

Mesiac zapadnul a v tme ztratil sa mlá-

B. Tatran.

Zmyja.

Román básnický od Slovackého.

(Dokončenie.)

Pieseň VI. — Válka.

Divné to časy, kde len ritieri Tvorili bájne divy i čudá Krásnych povestí. Dnes, kto uverí? Akí to boli železní ľudia? Aké to zámky boli zakliate? V čiernych cypresách duše zaviate? Také povesti spia neverené, Také povesti kryjú kláštory, Kde mních cez šiby hľadiac barvené Dával životu tých šíb kolóry. — Dnes kto uverí, že mraskom čela Znaku, hetmana mihnutím oka Svetlá vyhasly, harfa zomrela, S temnotou padla tichosť hlboká. —

Popa po celom mráz pojal tele, Hetman hovorí s jasotom očí: "Beda, kto semká v Kristovom mene Do kruhov čarmi kreslených kročí. — Lež keď si prišiel, buď pozdravený, Zostaneš hostom, na veky, mojím. — Slnca nespatríš zrakom viac tvojím, Hrdza pokryje ten kříž zlátený, Krem Boha nikto tvoj vzdych nečuje!" Dal znak — podlaha sa prepaduje — I pop sa zkydnul v prepasť podzemnú, Ozvenou stonu znela dvorana. -Hetman pokynul, na znak hetmana Jasot osvietil komnatu temnú. -Keď sa rozletlo svetlo dvoranou, Dvaja ritieri kráčali bránou I do nárožnej väže vstúpili, By sa do války krutej zbrojili. --

Baša vzal turban ocelou krytý,

Prse košelou pokryl drôtovou,

I meč v Damašku z dvoch mečov sbitý I ťažký čakan s kulou klincovou. -Tak vyzbrojený, ľahký i rezký Za pás si štilet zastrčil fezký; Vzal štít z sýtovia, aký do vojny Užíva v stepách Tatár budiacky — A - bol hotový. -

Hetman kozácky Nechcel byť k boju tak ťažkozbrojný. — Vtisnul hruď mužskú v pancier z ocele, Hlava šišakom mu je zakrytá. A z pier i vlasov na helme kyta; Tak svedčí všetko na driečnom tele! Rukou potriasa kopiju cielnu. Ku boku pripne meč obosečný, ---Tak s bašom, srdcom i zbrojou priečny Vychodí končiť válku smrtelnú. -

Rannie sa boly zore zažaly Keď vyšlí z hradu. - Svitom zbudené chmáry, vetríkom ranním krútené, So mhlou sa dolín bielou miešaly. — Rúša sa povev úsvitu svieži, Lahko rozkníše brezy, trstiny. — Vrabce švitoria na zámku väži, Ktorú objaly rosné kaliny. — Mesiac je blady i hviezdy zbladly, Serejú svetlom neba blankyty, A kavky vreštiac väže obsadly Až olovené zčernely štíty. --

Hetmanská čajka vlnôčky krája, Hetman v nej tichý i zahrúžený Hľadí na oblak vetrom krútený, Na väže hradu, na báje kraja; A bárs mu srdce strašná broň kryje, Tak nepokojne, tak mocno bije, Staby predtuchou. - Zachyel i skočil Chytil za veslo, plachty roztočil,
I sám hnal čajku. — Tá v prudkom behu
Šmahom druhého dotkla sa brehu,
Tu si vydýchol ticho i voľno. —
"Jak osud určil, nech tak sa stane —
Bašo, či válčiš pešo či koňmo?"
"Keď mi araba podáš, hetmane,
Uzreš, jak ľahko do sedla vskočím,
Jak z koňa bijem i koňom točím!"

Hetmanskej trúbky zvrešťaly zvuky, I naučené na trúbku pána Dva bystré kone letia cez lúky: — "Sivko tvoj, bašo! — vraník hetmana!" Oba na kone rezko skákali, Oba rychlosťou vetra cválali, Až keď kahance z viež Očakova Blysly jim v očach mhlami pokryté, Kone zastali ako pribité. A hetman povie: "Na prázdne slová Čas nemrhajme. — Lúč sa so svetom! Tam tvoj Očakov, a kde sa páli Tisíce lampad v stažnovom lese, Tam tvoje väže — k tým minaretom, Keď ma prevládzeš, kôň ta zanesie, -Keď padneš — trup tvoj zanesú valy." --

Riekol. — Prilbicu pevnejšie stúžil I čiernym zakryl štítom prse, tvár. — Baša sta jastrab okolo krúžil, Na rôzne strany potŕhal kantár, Šmieral čakanom i koňom točil, A štít hetmana vydával zvuky. Trikráť od neho čakan odskočil, I na remeni vrátil do ruky. — Trikráť odskočil, no na raz štvrtý Tvrdé železo helmu rozštvrtí I v ňom uviazne. — Zmija zaň chytá, Baša nestihnul zpustiť z remeňa I za čakanom ho zo strmeňa Hetman pod koňské ztrhne kopytá. – I zkrvavený tu očeretom Svíja sa baša ako hadina. — Hetman meč vznáša, — baša štiletom I lavou rukou remeň pretína, Vstane pod koňom, meč damaškový Až po rukoväť pod popruh vpálil, -Vraník hetmana na zem sa zvalil. — Lež hetman rezko skočí na nohy, Hodí kopiju a meč dobýva ---I znovu válka hrmí strašlivá. —

Štekotom meča púšť znie stepová. Údermi na štít zvučia ozveny, — I krev turecká, svieža bašova Blyští po tráve sťa kvet červený. — Hetman sa napne i sily zdvojí I v obe dláne meč chytí silný, Vznesie i — zpustí — úder bol — mýlny. — Sám padol na zem pod ťarchou zbrojí. — Kým vstal zo zeme, už vrah strašlivý Tlačil mu prse, vzniesol meč mstivý, I nad bezbranným mstiac sa ritierom Keď sa mu štilet po broni zrazil Rozopnul pancier i pod pancierom Až po rukoväť do prsú vrazil. — Na koňa skočil jediným šmerom. Letel sťa s vetrom chmára stepová Ku svojím Turkom? — do Očakova? Divno! — Severným uháňa smerom!

Zmiznul. — Blado sa východ červení, Dupot zaniká v krajine mhlistej, I koralovou barvou jaseni Blyští sa zelie v rose striebristej. — I vtákov hajná po nebi sklepoch V mhle sa veselé rannej kúpaly. —

Kde dve samotné brezy plakaly, Hetman kozácky konal na stepoch.

Ticho! — Tam dáky spev — spev to podivný S echom cez suché plynie zeliny, -Spev taký smutný, divý i revný, V ztrápenej možno hrudi pramení. ---Blíži sa niekto — sta tieň nepevný -Devica mohýl — to mladá Xéni. — Jej pieseň náhle, náhle skonáva, Výkrikom bôlu súc pretrhnutá. Bo zkrvavená vôkol Xéni tráva! — Bárs je prilbica Zmyje zamknutá, Hneď ho poznala. — Tak devíc oči Sú v láske zdravé, keď i zbláznené. — Lež darmo hľadá krve pramene, By jich stavila rubom vrkoči. Keď mu prilbicu ztrhla z obočí Zmyja v bolesti otvoril oči. — Pozrel i — poznal — neriekol slova, Ani sa zradil náhlym poznaním. -I stála tichosť -- tichosť stepová Rušená časom, slzou i lkaním Smutnej device. — Xéni očima Strežie hetmana zraky zlomené, A Zmyja oči vlapené tríma V stranu, kde vetrom chmáry točené Síčových hradieb väžu objaly. — Razom blesk ohňa odtiať vypáli Ožiariac Dniepra šíre priestory -Medzi väžami ohne sa vijú. ----— "Zradca! ó Xéni preklínaj Zmyju! Tamto môj zámok, môj zámok horí ---A v ňom — tvoj otec! Ó baša mstivý, I nad ním ešte pomstu vykonal. — Prekliata hyena!" — Vzdychnul i — skonal.

Sotvy že skonal, cez kvetov nivy
Divo šmierajúc zrak nespokojný,
Na koni Turek preletel zbrojný
I zmiznul vo mhle. — Smiech divý Xéni
Smutne po rosách zavznel: "mám syna!
Môj otec skonal smrťou v plameni,
Syn môj sťa svieža rastie kalina;
A hetman? — Syn mal otca hetmanom

I žiť nebude pod druhým pánom. -Lež nezhliadnete, kozáci, tváre Syna môjho. — Hrob nad ním nakopím A krev donesiem jeho v poháre I s ňou mohylu otca pokropím." —

Aké tam bolo po domkoch lkanie, Keď vesť ukrutná išla dokola! "Zhynuls'," volali, "zhynuls', hetmane! Kto jak ty v čajke letom sokola Na Čierne more popláva s nami? Kedy takého nájdeme pána? Kedy druhému stlať čalúnami Lúžko budeme z komnat Sultána?"

Chvejú tlupami kozácke kyty, Nad hrobom truhla Zmyje spočíva, A v truhle hetman leží odkrytý, Dačo strašného sa mu prisníva, Bo výraz hnevu v tvári vyrytý.

Z vetríl tureckých telo obkladá Plachta úmorná. — Obrázkom zlatým Pop ho opatril, i pieskom svatým, I skyvu chleba do úst mu vkladá, A lud tým samým častoval chlebom. — A keď modlitbu skončil poslednú, Plačky začaly pieseň pohrabnú. --Len jedna z plačiek šla za pohrabom A miesto plaču — divo rehlila! — Na úkor smiechu slzy cedila Do slzavice velkej hlinenej. — A keď lúč svetla do nej padala Od velkej sviece popom svätenej -Vôkol sa všetky mračily tváre, Lebo videli krev v tom poháre, ---I krev do hrobnej vyliala tiesne ---Padla — skonala! — Skonajte piesne! —

Petruškin.

Nihilismus.

Povest.

Podáva Samo Samovič.

I.

Má — vraj — byť jedna politická sekta, zaoberajúca sa s úmyslom prevrátenia dosavádneho poriadku a sami jej privrženci dali jej meno "nihilismus." Ja verím v jej jestvovanie, znajúc, že Pán Boh má množstvo rozličného druhu čeliadky na zemi. Z tohto množstva prečo by sa nevyvrhlo niekoľko mladých streštencov a blúznivcov, uskutočňovat chcejúcich v strašnom smysle to slovo "nihil," keď sa nachodia dospelí, v závažných úradoch postavení mužovia, ktorým z ďaleka skveje sa na čele nápis "nibil" čo premoklina jích modzgového obsahu? Nechcem sa zaoberať ani s jedným z týchto odrodov, s prvým preto nie, aby som na odmenu práce nedostal "výrok smrti" s podpisom "tojný výbor;" ujisťujem vás, že podobného obsahu lubolístky sú mi do duše protivné; s druhým preto nie, že ruku strčiť do osieho hniezda mohlo by mat následok pre mňa veľmi nepriaznivý. Ckážem vám tretí odrod, ktorého životnou zásadou je "požívať," a vďaka pokročilosti západnej kultúry, ^t skutok "požívania" v rozličných svojích dru- Adam Repa a sklárne pán Ján Koreň, jeho hoch dobyl si takej dokonalosti, že o pár švagor. Jednou stranou doliny vinie sa v dočins napadnúť môže niektorému aesthetikovi brom poriadku udržovaná cesta, na tej stre-

nosť tejto zásady už teraz vedecky sa začína podopierat. Život bez mravného základu a cielu označuje u mňa nihilismus, a ktorý je spoločnosti nebezpečnejší, či ten, ktorý čelom ide proti stene a tak si sám hlavu rozbíja, a či ten. ktorý tajne otravuje dosial ešte zdravé štavy ľudstva, ponechám rozhodnút vášmu úsudku.

Keď ste trpelive prečítali moje úvahy, uvediem vás do jednej z naších slovenských dolín. Po bokoch tiahnu sa krásne dubové hory, oko s radosťou utkvie na tej sviežej zeleni, ale tá je nie pre radosť oču -- vidíte tie rúbanice a poskladané siahovice? V prostred doline čmudí sa na dvoch miestach, tu z dola je železiareň a tam z hora skláreh, obe to stvory nepoetické, zeleň krásnych hôr v svojích útrobách nivočiace.

Keby ste sa tázali po majiteľoch týchto priemyselných závodov, možno, že bez toho aby ste dočkali moju odpoveď, na mysli by vám tanulo nejaké "erger-berger," ale chyba tlače! Sú to závody majiteľov rýdzych slovenských mien. Majitelom železiarne je pán vriadiť ho medzi krásne umenia, keď oprávne- táme dvoch sklenárskych robotníkov. Q[C

"Nože mi raz povedzte, báta Ďurko," rečie ten mladší, "prečo vám náš pán prednosť dáva? my veru závistlive pozeráme, keď vás takmer za svojho brata považuje."

"Žiadna tajnosť," vetí druhý, "ktorú by som vám zjaviť nemohol. Spolu sme sriastli, naše otcovské domy stály v susedstve, ale nemysli, že sa náš pín narodil v takom kaštieli, aký teraz má. Čo súsední chlapci stali sme sa kamaráty, aj v remesle sme sa nelúčili, aj svet sme spolu zkusovali, až náš pán nechal sklenárske remeslo a oddal sa krčmáreniu. Pri striezlivom živote a opatrnom hospodárení zmáhal sa z roka na rok. Nenadále dedictvo panej zväčšilo majetok, kúpil zanedbanú skláreň, pristavoval, naprával, a teraz je tým, čím je; daj len Bože, aby to aj po jeho smrti pohromade ostalo!"

"Prečo by nie? má syna a ten bude nasledovat!"

"Práve to mi hlavu múti; nie síce, že má syna, ale sa mi zdá, že mladý pán v panskom kaštieli narodený, na cukrových kúskoch vychovaný, na pot a prácu nezvyklý, neudal sa celkom na otca, narodeného pod slamenou strechou, vychovaného ovseným chlebom a zvyknutého práci."

"Nehovorte že tak zle o pánu Julkovi; celý svet si povráva, že mladý pán a vaša dcéra Julka ostanú jedným párom. Aj mená sa jim rovnajú, aj roky nebudú jim ďaleko a ostatnie priateľstvo otcov vyrovná."

"Nečakal som to slovo od vás," povie rozmrzený báta Ďurko; "vy neviete, ako ma to bolí, keď počujem také nerozumné reči. Menú majú pravda podobné, aj v rokoch sa rovnajú, moja Julka je 18-ročná a mladý pán rokom starší, ešte sa ženiť nemôže, musí ísť ešte do škôl a čoby storáz ušiel, ako to už urobil. A keby sa mohol ženiť, moja Julka je nie vychovaná za pani velkomožnú a ešte menej za manželku fahkomyselníka, či sa ten volá Julo, či Jano!"

"Ako ste sa namrzeli a predsa som len to povedal, čo aj iní vravia."

"Keď si vravia, nech vravia, musím vám ukázat, že tie reči prestanú, lebo pán Julko viac prah môjho domu neprekročí! pomedzi zuby vypustil báta Ďurko ešte jednu "dobrú kojný s jedným bozkom, žiadal druhýs tretí,

noc!" a obrátil sa k svojmu príbytku, nepozorujúc nedôverivé pokrúcanie hlavou svojho mladšieho sprievodcu.

Mladý pán Julko netrpelive dočkal koniec obedu a stastlive aspon tento raz vyhnúc nemilým zákuskám, ktoré záležaly v každodeňnom napomínaní otcovskom, vyšmiknul nepozorovaný a pospiechal vidieť krásnu Julku. Julka sedela v zahrade, istá príchodu Julkovho často pozerala k bráne panského dvoru. Konećne sa zjavil žiadaný; vidno na ňom, že mu je na spech, ani okom nemrdne po dielni otcovskej, tým viac v stranu Julkinu.

"Tu som ti! či si ma čakala?" pýta sa Julko, ovinúc rameno vôkol štihlého drieku Julkinho.

"Každý deň prídete, mladý pán, už som zvykla vás očakávať," odpovedá zapýrená Julka, odtískajúc obvinujúce ju rameno.

"Či zase mladý pán? už som ti povedal, že som ti ja Julko a nie mladý pán, za pokutu musíš ma bozkať."

"Aby som tak pochodila, ako včera? Janko Brúsik díval sa zpoza plota, a keď ste odišli, vystrájal sa, že otcovi zažaluje!"

"Čo je Brúsika do toho?"

"To je Brúsika do toho, že ho aj pán veľkomožný aj mój otec za poriadneho šuhaja držia, akým je aj v skutku a ja — vraj mám byť jeho ženou."

"Pekná vec, moju nevestu inému slubovať! Mnohoráz som ti slúbil, že len ty budeš mojou ženou; nedaj nič na také pletky!"

"Sluby sa slubujú," ozvala sa Julka so smiechom, a vážnejšie doložila: "vy pôjdete do sveta a tam ma zabudnete!"

"Ja teba zabudnút?" staväl sa urazeným Julko; "čoby kráľovny a kňažny na mňa milostným zrakom pozeraly, len ty budeš mojou ženou. A teraz neodťahuj tie krásne ústa, sem jich!" navzdor všetkému spieraniu vtisol vrelý polubok na červené pery Julkine. Ozvena bozku zdala sa elektrickým spôsobom účinkovať na okolie: medzi škárami plotovými vidno bolo dve iskry, švihnuté z oču Jankových.

Okamženie sa mínalo za okamžením a náš mladý párik v ľúbostnom rozhovore kochal sa v zahradke. Mladý pán Julko nespoa Julka uchlácholená slubom Julkovým, vďačne | hladíte odplatiť moju starostlivosť o vás mu dopriala tej radosti, až sama matka vidiac oblokom tú velikú úprimnosť, zavolala Julku do chyže. Julka poslúchla matkinho hlasu, Julko nechcel sa odtrhnút od svojej spoločnice, nasledoval ju. — Sotva sa usadili, bolo počut strmé kroky vracajúceho sa otca, v otvorených dverách zjavila sa jeho postava. V ústrety idúca Julka nedostala toho vrelého objatia, ktorému bola zvykla a usmievavému Julkovi bolo odplatené nevľúdnym pohľadom.

"Čo vám je, otec môj?" sveholí Julka, ovesujúc sa na hrdlo otcovo, "že tak namrzený prichodíte?"

"Vidím sa ti byť namrzený?" zpytuje sa otec ostrým zrakom dcéru premeriavajúci; "nebadáš toho príčinu? Matej mi pekné veci rozprával o tebe, Janko ma zase upozornil na dačo, čo nebárs pristane poctivej panenke, a nemáni byť namrzený?"

"Aké reči?" táže sa ustrašená Julka; ničoho som sa nedopustila, čoby mi k hanbe slúžiť mohlo."

"Ešte aj lhárstvo! — Pekné pokroky urobila moja dcéra v škole mladého pána. Každodenné vysedávanie v zahradke -- nazdal som sa, že Julka má tam pilnú robotu; pekná robota! vyčakávať mladého pána a potom na odiv sveta zatajiť všetok stud a hanbu. je nič, dievka moja?"

"Ach, otec môj!" povie v slzách Julka, "nehnevaj sa len, všetko ti poviem. pán mi slúbil, že si ma vezme za ženu, a keď ma chcel bozkať, dosť som sa mu spierala, a predsa ma bozkal. Nie je to moja vina, otče môj, nikdy to viac neurobím. mi odpustíš?"

"Pozdejšie sa dovravíme o tom. Teraz sa mám porátať s mladym pánom " obrátil reč môžeš, ale aj matku nemusíš zanedbávať. k Julkovi, ktorý hneď na počiatku nemilého výstupu bojazlive pozeral na dvere; "vy ste ten diabol, ktorý hľadíte môj život strpčiť? pritúli sa ani besný pes k človeku, aby ho pohrýzol. Nie dosť, že vásmu otcovi šedivejú vlasy nad nezdarným synom? – ženiť? ľahkoverná dcéra! či nevieš, že mladým pánom a čoby ste ma vyháňali." vždy kypia ústa tými najkrajšími slubami a najhroznejšími prísahami, len aby nezkúsené Koreňa; čas je, aby si mi nebol aj doma, aj stvory do siedla dostali? Krásnym spôsobom von z domu na posmech!"

strážil som ho sta oka zorničku," -- hlas jeho začal sa triasť a oko slzou rosiť, ale sa vzmužil, trpkosť premohla žial, - "hada som choval na svojich prsách; ľudia vravia, že hadovi treba hlavu rozdláviť, aby nás neuštipol. Berte sa mi z domu a nech nohavaša nikdy viac nevkročí sem!"

Julko zmrznutý nebol schopný odpovede, vďačne poslúchol a uvrznul von dvermi bojazlive sa nazad ohliadajúc, či bátova lieskovica s jeho chrbtom do nemilého potyku nepríde.

"Zkade sa tak ponáhlate, mladý pán?" ozval sa posmešný hlas Janka Brúsika.

"Veď ti ja vyponáhľam, keď ta trstenicou statočne vymastím," hrozil sa Julko Jankovi.

"Palica má dva konce! nemusíte sa na mňa hnevať za dnešniu lekciu, viem, že si ju zapamätáte."

Ešte aj to mal prežreť mladý pán? nešlo, s pozdviženou palicou rútil sa na Janka, ktorý rýchlejší súc v behu, zmiznul z oču nasrdeného mladého pána.

"Ja ti to nezabudnem!" vydralo sa mu z úst a upachtený Julko vnišiel bránou do kaštiela.

"Tu si mi, Julko môj?" vítala pani velkomožná do chyže vstupujúceho synáčka, "hneď mi vyklzneš, mám ta doma a predsa fa nemám, celý deň chodíš sem tam a svoju matku samotnú nechávaš!"

"Nemôžem vždy pri tebe sedet," odvrkne Julko, "otec ma naháňa do dielne a vieš. ako sa hnevá, keď ho neposlúchnem.".

"To je pekne, syn môj! aj do dielne Ty si ešte mladý, dosť máš času ku práci, keď prídeš k dospelejšiemu veku, dost sa tam nasedíš; za to som ti dovolila, aby si zo škôl domov prišiel, že ta pri sebe mat

"Už ma budeš mávať, nepôjdem z domu

"Nepôjdeš?" čut slová vstupujúceho pána

"veď to len nedržíš za posmech, keď sa Julko celý deň v dielni baví?

"V dielni, v peknej dielni, kde sa chlapci na čertovom kolese vybíjajú. Vari ta ošialil, že z dielni taký vyparený pribehnul?"

"To mi povedal a ja mu verím, lebo ma nikdy neoklamal."

"Nechcem sa teraz dohadovať o vierohodnosti slov jeho. Mám na teba otázku, mladý pán, kde si blúdil celé odpoludnie?" obrátil sa otec na syna.

"Bol som u bátu Ďurka, ako si mi ty kázal," odpovedal Julko bezočate.

"Ci som ti aj to kázal, aby si Julke manželstvo sluboval? aj to, eby si z nej na odiv sveta posmechy robil? odpovedajže teraz! Do škôl sa mu nechce, lebo sa — vraj — musí doma priemyslu priúčať, v závode sa mu nechce, lebo — vraj — matku nemôže samotnú nechat, pri matke sa mu nechce, lebo musí za dievčaty behat! či tak, nepodarené chlapčisko?" poslednie strašným hlasom vyslovené slová zapudily výraz bezočatosti z tváre Julkovej a priodely ju strachom, lebo ruka otcova krčovite držiaca palicu sa dvíha. Julko poskočí za stolec matkin, aby sa úderu ochránil a matka obe ruky vystiera k záštite.

Na dvere niekto zaklopal; žiadnemu nenapadlo v rozčulení povedať "volno," a dnu vstúpil pán Repa, nečakajúci na dovolenie, a vidiac podivnú skupeninu rodinnú zpytuje sa:

"Čo to za komédia? či sa hráte a či to naozaj?"

"Naozaj," odpovie pán Koreň; "toto nezdarené chlapčisko keď sa inším spôsobom priučit nemôže, musí sa priúčat palicou."

"To by musel byť hrozný priestupok, ktorý by takýto surový trest na tvojom vlastnom synovi vynucoval."

"Rozpoviem ti, švagre, a shrozíš sa." Pán Koreň vyrozprával celú vec, ako mu to báťa Ďurko bol žaloval a končiac svoje vypravovanie doložil: "Či to nenie hrozné?"

"Divím sa ti, švagre," odpovedá lahostajne pán Repa, "pre takúto maličkosť sa rozčuliť. Dosial sa nevieš vžit do nášho postavenia, pie sme viac krčmári, ale páni veľkomožní, vota?" dokladal s trpkým úsmevom pán Koreň.

"Nieže tak, mužíčku, nie!" chlácholí matka, ako sa od ľudu volat dávame, prečo by sme aj panské zvyky prijať nemali?"

> "Aj ja mu to hovorievam," skočí do reči pani Koreňová, "ale ho presvedčiť nemôžem."

> "Ani ma nepresvedčíš," hovorí pán Koren; "ja viem, že miera pre statočnost je všade rovná a čo je u jednoho cnosťou. nenie u iného hriechom. Hriech je hriechom, už či ho knieža, či žobrák spácha, a podobne cnosť cnosťou zostane."

> "Nechaj že tie kázne," mieša sa pán Repa, "my žijeme vo svete, a v akom žijeme, toho zvykom sa prispôsobovať musíme, ak sa nechceme z primeranej nám vyššej spoločnosti Za to, že tvoj Julko dnes pekné dievča pobozkal, jej manželstvo prislúbil," — Julko sa stával pozornejším a bolo vidno, že každé slovo strýkovo s úlubou sprevádza, -"škoda bolo natoľko sa zabudnút. Panskí synkovia, ako to každodenne počujeme, aj horšieho sa dopustia, nie len takýchto nevinných zabav, a jích rodičia na to ani nemrknú, znajúc, že ani oni lepší neboli."

> "My sme ale boli lepší!" zvolal rozdráždený pán Koreň, "aký bol otec, nech syn bude aspoň taký."

> "Nehovorme o tom," vidiac vážnosť okamženia, obracia pán Repa rozhovor v inú stranu, "neprišiel som na dohadovanie; dnes mi oznámil môj priateľ Rékássy, že moje povolanie na polovačku, ktoré som s tvojím privolením sj v tvojom mene zaslal, on a jeho spoločníci s vďakou prijímajú. Prichodí nám predbežné poriadky porobit."

> "Rob si poriadky sám, ja som k vaším zábavám nesúci."

> "Zase nerozumné reči; načo ti je všetko bohatstvo, keď ho svetu neukážeš? my nemáme ani starodávny rod, ani skvelé vzdelanie, jedine bohatstvo nám uvoľňuje prístup medzi vyšších. Mne samému — pravdu musím vyznať - tież tak pristane puška ani židovi, lež darmo, prislúbil som, musím vyplniť, a svoju nevedomosť lepšie je zakryť, ako na odiv vystaviť. Keď ty nemáš chuti k polovačke, máš odrastlého syna, nech sa učí pohybovať v spoločnosti."

"Hádam na odmenu jeho príkladného ži-

"Daj že pokoj, mužíčku," volá prosebným hlasom pani Koreňová, "máme len toho jediného syna, on bude nosit tvoje meno, on bude dedit majetok tvoj, a toho máme chvála Bohu dosť, či by si mu ten malý priestupok nevedel odpustiť? Však mu dovolíš? dáme mu ušit nové polovnícke šaty, pušku má, sám si mu ju kúpil; bude že krásne vyzerať, viem, že nebude mať páru. Však mu dovolíš?"

Pán Koreň nevládal odolať zo všetkých strán hruúcim sa dôkazom a prosbám: dal svoje privolenie.

Julko netrpelive čakal deň polovačky. Možno, že dosial ani nebol slyšal to slovo "sport" a už ukazoval krásne vlohy k nemu; krásne kone, psi, polovačka a čo k tomu prislúcha, tešily sa u neho veľkej oblube. "Sport" dá sa slovensky len obšírnejšie vyjadriť, znamená ono: v nedostatku iného užitočného zamestknania v koňoch, psoch a lovoch atď. zábavu si hľadať. Zpýtate-li sa ma: aký osoh má z toho človečenstvo? ostanem vám odpoveď dĺžen.

Slnce začalo vychodiť, zástup ľudu shromaždený pred domom pána Repy, záležajúci z mladých robotníkov dielne a rolníkov okolitých dedín, ozbrojený paliciami pod vedením mladého horára Mateja bral sa do lesa, aby zaujmúc určené stanovisko v čas daného znaku hulákaním a úderami palíc na stromy a kry vyplašil v húštine ukrytú zver. Po chvíli hrkotaly z brány vyleštené kočiare naplnené panstvom rozličného druhu, vyprevádzané maršom cigáňskej bandy; nasleduje ťažká kavalleria: voz okrášlený sudom vínovým pre panstvo a pálenčeným pre honcov, voz obťažený mäsom, chlebom, slavinou a všetkým, čo je k dobrému hôrnemu obedu potrebné, a konečne voz, garnírovaný huslami, basou a cimbálom a pomedzi to vykukávajúcimi kučeravými hlavami cigáňskej bandy.

Keď predbehneme potravné vozy a v zápätí sledujeme beh panských kočiarov, prídeme na krásnu lúku pod vrchom "Jelenovo" rečeným; tu skáče milostivé panstvo na vlastnie nohy až na vyznačené každému stanovisko, kde nepohnute pušku v hotovosti držiac očakávať má v ústrety skákajúcu zver.

Hon sa započal; hluk a temný tlkot ozýva sa z ďaleka — vždy bližšie a bližšie — čuť šuchot utekajúcej zveriny, rozoznať jednotlivé výkriky, slyšať jednotlivé údery, srdce polovníkovo hlasite klope: tresk! tresk! a nevinné stvorenie vála sa vo vlastnej krvi. Nasleduje "Hallali," jasot nad zastrelenou zverou, utichujú výstrely, lebo honci priblížili sa k polovníkom. Či to jeleň tiahne na Julka Koreňa? pomaly stúpa, sám dáva sa za obeť mladému polovníkovi. Nie to jeleň, vidno bielu košelienku a čierny klobúčik, zpod nehož pár čiernych oču sa blyští. Zablysne oko aj mladého polovníka; nie to rozčulenosť polovnícka, v tom pohľade skrýva sa zloba, ním tiahne pomsta, ruka sa bráni zbojníckemu činu, trasie sa - poznaly oći, čo sa v kroví belie, poznaly bielu košelienku a čierny klobúčik, kohútik spustený štrkne, puška vybúši, dym sa vyvalí, aby oči Julkove nevidely, ale nemôže prekazit, aby uši neslyšaly srdcelomný výkrik: "Jaj Bože!" vytlačený posledním vzdychom Janka Brúsika.

"Kto strielal? ako strielal? koho postrielal?" ozývaly sa otázky z úst shrknutých polovníkov, jích oči vyzeraly Julka, mladého polovníka, len jemu sa mohlo prihodiť nešťastie, len on stal sa obeťou svojej prvej polovačky. Všetky oči starostlive hľadaly mladého pána, on stál bľadý, oči do zeme opreté.

"Nič sa ti neprihodilo, Julko môj?" zvolal radostne pán Repa, shliadnuc Julka.

"Blahoželáme!" volali ostatní polovníci, presvedčiac sa, že žiadna nechybí z drahých hláv.

Kto ztratil život? bola viac len otázka zvedavosti. Poneváč ale pán služný bol tiež v radoch polovníkov, preto po krátkom hladaní naleznutá bola mrtvola, a že lahko mohol prísť Julko do podozrenia, po vybavení povrchuého vyšetrovania a vybavení niektorých zákonných formalít odložená celá záležitosť s mrtvolou Janka Brúsika do hrobu.

Každý pripisoval náhode vražedlný výstrel, len jedon bol nielen presvedčený o vykonaní skutku skrze Julka, ale o zúmyslnom zavraždení, a to bol starý pán Koreň. Hrozne pálilo dušu niesť, čo aj tajne, škvrnu vraždy

na svojom mene, nepokojilo svedomie jeho nesmiet vyzradit páchateľa, lebo to bol vlastný syn a to syn, ktorý krem prvého ľaku neukazoval na sebe žiadon znak kajúcnosti, vzďaloval sa spoločnosti otcovej a zvlášte prilnul k svojmu strýkovi Repovi. Slová napomínania neboly dostatočné, musí sa upotrebiť radikálny prostriedok. Aký?

"Prosím ta, Janko, priatel môj, osvobod ma od toho nešlachetníka!" týmto krikom vbehnul báta Ďurko do pisárne.

"Od akého?" zpytuje sa pán Koreň.

"Od tvojho vlastného syna; vyobcoval som ho z domu, mne sa na oči neukáže, ale s Julkou takmer každý deň sa schodí. Keď ju hreším, ona plače, narieka a hovorí, že nemôže vyhnúť, aby sa s ním nesišla."

"Porad mi prostriedok!"

"Inší neviem, ako na čas, možno i na viac rokov preč poslať mladého pána medzi cudzích ľudí." "Ďakujem ti, brat Ďurko, za dobrú radu. S Bohom!"

Jasné bolo pánu Koreňovi, že švagor jeho Repa vyúča fíglom Julka. Tento pomer musí sa pretrhnúť; sám nezdolie prúd, švagor i manželka proti nemu účinkujú. Musí preč z domu, kde tieto škodné vplyvy pre vzdialenosť tratif budú ostrie účinku.

V ten istý deň letel list do Pešti:

"Cteny pán správca!

O pár dní príde k Vám môj syn Juliu, aby v sklade Vám nápomocný bol. Vy budete správcom, on bude podriadeným, a ako som vo všetkom Vašu svedomitosť a statočnosť poznal, tak mám nádeju, že aj môjho syna v tomto duchu viesť budete. Prostriedky k tomu smerujúce nechávajúc Vám na výber

som Váš priateľ

Ján Koreň."

(Pokračovanie nasleduje.)

Spev poeta.

Hta! čo to za zjav? — Lipa, pod ňou jun — A bôlny spev sem zaznieva. —
Očuť ho chcete? Prikročte bližšie
A čujete o čom spieva. —
"Ránom zbudená ruža preč' žiali?
"Preč' slzou oko zakalí?
"Neplakať chcete, keď nad jej krásou
"Mraziská krýdla rozpäly?
"Hťa! zora krásna vňady rozsiala
"Nebom; lež ach! preč' tak bľadne?

"Neplakať chcete, keď noc ramenom "Škaredým jej krásu kradne? "Hľa! slávik v kroví — počujteže len "Jak sladko, lež bôlne peje! "Neželeť chcete, keď osud pretne "Vetev poslednej nádeje? — "I spevom mojím osud sa smeje, "Strasťou žitie mi opletá: "Však slast, čo v hruď pieseň leje, "K nebu unáša poeta!" —

Čo to v očiach Tvojích svieti?

Čože to v očiach Tvojích tak svieti?
Povedzže mi, drahá moja?
Žes' v ňádrach mojích mladých rozžala
Plameň túžeb, nepokoja!
Predtým tak sladko dni mi plynuly;
Všade kvitla radosť milá: —
A teraz? — neviem — ale Ty si mi
Všetko toto rozborila!

Nuž či ta, drahá, srdce nebolí, Že si ma z rája vyhnala? Čoby za radosť zo žiaťov mojích Krásna duša Tvoja mala? A predsa vždy len po Tebe túži Užialená duša moja: Ty si zborila, či i vystavíš Stánok mojeho pokoja?

Bohoľuhský.

Sestra koketa.

(Obrazy zo života.)

nievať sa zvyklo svetlo- a teplonosné slnko. k peknému suhajovi a našlo ohlas i v srdci Nie tak dnes. Od rána tažké mrákavy za- jeho. Tieto časy milostných pomerov boly lahly oblohou nebeskou, tak že ani moc najkrajšími chvílami jej života. Ach! ak skoro slnka nebola v stave preborit čiernu rúšku, zmenily sa. Spojená s ním večným sväzkom ktorá zakrývala blankyt nebeský.

plnú dušu človeka.

čaká, že z čiernych mračien zpadne túžená suchotou už už vädnúce listie ovlaží, a k no-

oblakami, nie radosť, nie úsmech, ale jiný sa uňho staré vášne a náruživosti, ako by podivný pocit budí sa v ňom a oko snivé bol chcel dohonit, čo zameškal s jakousi tesknotou očakáva nasledovať majúcu leju, obmedzujúcu svobodný pohyb tohto! I tá najväčšia sila mnohými výstupkami podpána a vladára prírody, a núti ho v svetlici kopaná a zničená býva. Tak stalo sa i Rihladat útulok.

Prší. Z počiatku len jednotlivé kvapky, čím dial tým hustejšie, až konečne pustil sa hustý, monotonným klapkaním ozývajúci sa dážď.

Takéto okamženie mnohých núti k spánku, jiným je príhodným k dumaniu.

ručnou prácou zaneprázdnená Eleonora, keď snivým okom svojim hneď pozerá na prácu, hneď zase vyzerá von oblokom a pohružuje sa v hlboké dumy. Samotná je; jej otec, pán Gedeon Ústupský, odišiel na návštevu k susednému statkárovi, Izidorovi Záplavskému, svojmu nádejnému zafovi, s ktorým večierkom vratiť sa má domov.

tedy zabávajú ju dumy.

Ako by na obraze vidí svoj celý dosavádny život. Slzy vynútila z jej očú rozpo- celé roky postrádal, starostlivú hospodinku, mienka na drahú matku, ktorú dávno od-ktorá mu viedla a spravovala domácnosť. A prevadila k večnému odpočinku. A ďalej roky Eleonora bola zase šťastnou v otcovskom bujarej mladosti budily v nej city i radosti dome, ktorý nikdy viac opustiť nemienila.

O takomto čase obyčajne ku západu klo-ji žialu. Jej srdce zahorelo vrelou láskou manželstva, miesto túženého rája, našla v dome Smutný to čas, i smutkom naplňuje citu- jeho peklo. Nebol on tým, čím sa ukazoval ako mládenec. Nedlho po svadbe zmenil sa Horkom dňa vypráhla príroda túžobne v rozpustilého výstupníka. To bola jeho pravá prirodzenosť, ktorú bedlive ukrýval, kým nevlaha, ktorá nielen že zmyje umorujúcim pojistil si ruku Eleonory, v tie časy široko prachom zapadlé kvetiny a byliny, ale i dlhšou daleko vychýrenej krasavice. I to stalo sa len následkom stávky, urobenej v kole sebevému, krásnemu, radostnému životu zobudí. rovných rozpustilcov a pri v hojnej miere I človeku často nesnesitelnou stáva sa užitom penavom šampanskom. Vyhrat stávku horúčosť a suchota, i on túževať zvyknul bola prenho vec "honoru," preto zaprel priv súhlase s prírodou po vlahonosnej zmene, rodzenosť svoju, kým dosiahnul cieľ. Vyhrajúc ale keď nadíde doba, že obzor zatiahne sa ale stávku, s tým väčšou prudkosťou zjavily

> Ale nikto nehreší proti prírode bez trestu. chardovi Klenskému. Jeho zlým životom zapričínená smrt doniesla Eleonore opät svobodu.

V dvadsiatom roku života svojho vrátila sa zpäť do otcovského domu, k nemalej poteche otcovej, ktorý nesúhlasil s jej vydajom, ale nechcel jej staväť prekážky, vidiac, že To posledné robí i pri okne sediaca, jej mladé, ohnivé srdce zahorelo hlbokou láskou k Richardovi. Teraz opäť bola svobodná, bola jeho drahou dcérou. Jestli nie tažšie, tak jiste tak fažko, ako sama Eleonora, trpel, dozvediac sa o jej nešťastí. Veď robil si neprestajne vyčitky, že vlastne on zavinil všetko to, čo potkalo jeho milú dcéru, keď nezakročil rázne, a dal sa premôcť slzám dcériným. No teraz všetko bolo už zase dobre. Eleonora túžobne čaká jích návrat. A do A tie horké skúsenosti poslúžily obom k dobrému.

Gedeon Ustupský mal opäť, čo za dva

Ale "človek mieni, Pán Boh mení!" a tak stalo sa i Eleonore i pánu Gedeonovi.

Na bubon prišlý majetok Klenského zakúpil Izidor Záplavský, ktorý hneď po presídlení sa do obce Javorcov ponavštevoval susedov svojich okolních, a tak i pána Ustupského. Táto návšteva opätovala sa častejšie, až konečne bývala každodeňnou. Následok toho bol, že nielen on zalúbil sa do mladej vdovy, ale i starý pán Gedeon Ustupský oblúbil ho tak, ako vlastného syna. Či ho i Eleonora lúbila? túto otázku často si predkladala. Viete, že "kto sa raz popáli, i na lad fúka!" A ona so svojou prvou láskou veľmi, veľmi sa bola popálila. Ale "čo sa nedá razom, to sa poddá časom!" Čas zahojil predošlé rany, čas bol kúzelníkom, že jej tažko ranené srdiečko znovu oživlo, a|Izidora, a akoby spokojné bolo s tým, čo ku velkej radosti pána Gedeona Ustupského uvidelo, znovu lúbezný úsmech preletel jej Izidor uchádzal sa o ruku Eleonory. Slav- tvárou. nostne odbývala sa vera, a teraz už všestranne s radostou a túžobne očakávali blí- pánovia? až zviem, čo je, budem móct vyženie sa toho dňa, v ktorý svätým sväzkom sloviť i ja zo svojej strany môj náhlad, a snáď spojení byť mali.

"Či budem este stastnou?" vzdychajúc opytuje sa Eleonora. "Či je možno, žeby som | v tom dome, v ktorom zakúsila som tie najväčšie bole a horkosti, v ktorom pohrobená je násilne a krute umorená prvá láska moja, mohla byt štastnou? — Ja ufám, a predsa všetkými prípravami?" lakám sa budúcnosti. I v okamženiach najväčšieho blaženstva ozýva sa vo mne tajný Velkych príprav ti netreba. Vystrojenie máš hlas, ktorý neveští mi nič dobrého. Ale Izidor hotovo, čože ešte?* je tak milý, lúby, skromný, že nemožno, nemožno pri jeho boku nebyt štastnou! — A jestli -- "

Nezakončila. Myšlienka pretrhnutá bola trebný je čas! zahrkotaním pred dom došlého voza. Vyjasnilo sa nebeské oko Eleonory vidiac, že lebo do Viedne a vystrojenie je za 24 hodín s otcom prichodí jej verenec Izidor.

"Neumorila ta dlhá chvíla v tejto leji, laskavým hlasom starostlivý otec, keď dcéru svoju na uvítanie vrele polúbil.

"Ako vidíš, žijem ešte, a kto zná, či som bola tak úplne o samote, ako myslíš!" odvetuje ona.

"Ach tak! mala si navštevu? a koho?" "Myšlienky a rozpomienky!"

"I tie bývajú často tešiteľkami opustených! ufám, že dokázaly sa i pri mojej ľúbeznej mladuche!" ozval sa svojím príjemnozvučným hlasom Izidor, a jeho čierno oko s výrazom neobmedzenej lúbosti uprelo sa na tvári Eleonory, ktorá milým úsmechom dala výraz svojej blaženosti.

"Veru, dcéra moja, čo si i nebola s nami, bola si pri nás. Náš celý rozhovor točil sa kolo vašej budúcnosti. Izidor počína byť netrpelivým, a ja mu to nemám za zle. Nalicha s celou ráznosťou na určenie dňa, v ktorom spojení byť máte na veky."

"Jestli len mladucha s tým súhlasí! lebo proti jej vôli ani kroka nechcem urobiť!" slovil Izidor.

Modré oko Eleonorino skúmave zrelo na

"A čože ste, ak svobodno sa pýtať, ustálili, i súhlas!"

"To, duša moja!" ujal sa slova pán Gedeon Ústupský, "že svadba bude ten deň po Troch králoch!"

"Ach, pánovia, čože ste to ustálili? a či ste vy pomysleli, či ja budem hotová so

"Pomysleli, i uvážili všetko dôkladne.

"Hm, a veru ešte mnoho!"

"Na príklad?"

"Vystrojenie treba doplnit, a k tomu po-

"Nič snadnejšie nežli to. Pojdeme do Pešte hotovo!"

"Ale ja také vystrojenie nechcem. Nie, holubenka moja o samote, opustenú?" hovorí Izidor, to mi už odpustíš, že sa mne protiví vystrojovanie skrze kupcov a na zákazku. Preto budte milosrdní a predlžte lehotu.

"() jeden týdeň?" opytuje sa otec.

"Len už prosím i ja nie viac!" dodal Izidor. "Nedbám tedy, o jeden týdeň."

Vrelo poľúbil Izidor alabastrovú ručinku, aby dal výraz svojej povďačnosti g

Tak tedy určený bol deň, a s tým všetci traja uspokojení boli. Ach nie všetci, veď otec Gedeon Ústupský začal zpomínať, že on najviac tratí, keď opäť samota bude jeho

"A Irena?" nadhodil Izidor.

vzdychnul pán Gedeon.

V nádherne vystrojenej a upravenej svetlici velkomestského paláca, sedí mladá, sotvy osemnáste leto preživšia slečinka, baviac sa prezeraním najnovšieho modného časopisu.

Vstúpi dnu sluha, na striebornom tanieri podávajúc slečinke práve došlý lístok. Slečinka vezme list, sluha mlčky ako prišiel tak odišiel.

"Kto že to píše?" prerečie slečinka, "ach! ved to písmo Lorkino, čo že mi tá píše? asnad je len otec nie nebezpečne chorý? To by mi teraz veľmi nevhod prišlo, keď sa blíži doba zábav!"

Roztvorí lístok i číta:

"Lúbezná Irénka! Znáš dobre, že náš dobrý otec neľúbi zaoberať sa dopisovaním, a teraz tým menej, lebo mu v tom prekáža jeho nedúživosť, ktorá ho často púta k lúžku. Nebudeš sa tedy divit, že ti ja píšem v jeho mene, a na jeho priamy rozkaz. On si totižto vrúcne želá, aby si sa čím skôr vrátila domov."

"Má k tomu vážne a dôležité príčiny, s ktorými ta oboznámiť je hlavnou úlohou tohto listu."

"Náš dobrý, drahý otec sklúčený i vekom. i starostiami a pohromami, ktoré navštívily a dotkly sa ho hlboko, ako i svojou trapnou nedúživosťou, ktorá menovite od jasene ho zachvátila, velmi potrebuje opateru milenej ruky. Pri tom často nadchodia ho okamženia. v ktorých neodbytná a veľmi želaná mu je potecha, alebo aspoň prítomnosť detinského srdca!"

"Chvala Bohu! že si ty tam Lorka, ja som veru nesúca za opatrovkiňu nemocných. poznamenala slečinka, a dala sa čítať ďalej.

"Ty od mnohých rokov vzdialená z do mova, žijúca v radovankách velkomestského života, ktoré ti úprimne žičíme - "

"Preto ma voláte domov! oh! rozumiem! No ale ďalej!"

"Neznala si dozajista ničoho o našich domácich pomeroch. Si vo veku mladistvého svojho života, ktorému práve tak potrebná je radosť zábav, ako útlemu kvietku oži-"Ach, bojím sa, že Irena nebude Eleonora!", vujúca , z ast a rozkvet jeho podporujúca vlaha. To znám nielen ja z vlastnej skúsenosti, ale uznáva to i náš drahý otecla

> "Pekné uznanie, volat ma na dedinu! Cože este príde? list je to dlhý, ako vidím pekne veci obsahuje."

> "A predsa prichodím k tebe so žiadosťou jeho, aby si čo najskôr zakončila radostné chvíle a vrátila sa domov."

"Vidíš, vec sa má takto:"

"Ja rada a ochotno konám všetko k oblahčeniu utrpenia milého otca. A rada by sa tomu i ďalej venovala, keby milosť Božia nebola jináče naložila so mnou. V poslednie roky živeta môjho otcovský dom bol mi celým svetom, a láska otcova vynahradzovala mi všetky zábavy a radovanky, po ktorých túžiť oprávnená bych asnaď ešte bola tak vekom ako i postavením."

"Vdovica nech doma sedí, hovorím ja!" úsečne poznamenala Iréna.

"Necítila som avšak potrebu, ale ani netúžila vystúpiť z úzkeho kruhu otcovského domu."

"A teraz stat sa to predsa má."

"Pred troma rokami zakúpil Javorce Izidor Záplavský, a osadil sa tam."

"Vari pani sestra zase chcú do Javoriec? nenie jej dosť čo zakúsila po boku Richardovom?" zase Iréna.

"Nedalo sa vyhnúť, že sme s ním vzdor našej utiahnutosti, v ktorej náš dobrý otec žije od časov smrti našej nezapomenutelnej matky, prišli do častejšicho styku. Medzi susedmi sa tomu vyhnúť nedá. A k tomu otec zalúbil si tak šlechetného suseda, že sa mu jeho častejšie návštevy staly dobrodiním. A tak mu navyknul, že keď jedon lebo druhy den neprisiel, drahému otcovi zdalo sa nieco chybovat, a nespokojnost zaujala ho v takej miere, że som konećne ja sama odhodlala sa požiadat Záplavského ku častejším návštevám."

"Veľmi politicky! zvlášte ak je mladý!" | "Toto časté obcovanie s ním, nielen že dobrý dojem malo na zdravotné pomery otcove, ale malo ešte i ďalšie, vážnejšie následky. Nevdojak a nepozorovane vyvinul sa medzi nami tým častým obcovaním priateľský súcit a pomer, tak sme mu navykli, že zvykli sme ho považovať za člena našej malej rodinky."

"Slovom, sem jeho oddanicou."

"Hovorím! tedy to je to! a čo ešte?"

"Mňa tedy drahý otec utratí! A ty ľúbezná sestra moja, máš mu mňa vynahradiť. -Veď i tak si bývala vždy jeho miláčkom, a on už vopred teší sa na tvoj skorý návrat."

"Ale ja sa ani mak naň netoším!"

"Aby si ale navykla na jeho zvyky a obyčaje, praje si, aby si sa vrátila ešte kým som ia doma."

"Nediv sa, že ti ani slovíčkom neopisujem môjho budúceho. Keď prídeš, vidíš, poznáš ho, a potom súď sama."

"Tešiac sa tvojmu skorému príchodu, bozkávame ta srdečne. Buď tak laskavá, odporúčaj ma drahej tetke, ktorej ruky bozkávam. S Bohom tvoja túžobne ta očakávajúca Eleonora."

Iréna prečítajúc list zmačkala ho nevrlo rukou, a divný blesk žiaril z jej veľkého tmavého oka.

"Tedy tak! dobre ste si to nahútali. Preto, že sa pani sestra chce vydať, stať sa ja mám opatrovnicou nemocného otca; ako by som bola diakoniskou alebo milosrdnou sestrou; opustiť mám krásny veľkomestský svet, a zahrabat sa v mrzkej dedine, kde husy sa pasú, a to práve teraz keď blíži sa fašang, a s ním rozličné zábavy, ku ktorým pripravovala som sa už od dávna. Na štyry bále mám pojistených tanečníkov, a teraz miesto zábav mám asnaď pomáhať vystrojovat pani sestru! Či už môže byt neštastnejšej stvory nado mňa? takto sa mi hubí a kazí každá radosť! A čierne oči zalialy sa slzami.

mohlo mojim očiam, a dnes máme soiré. som celá uchom!" Čožeby riekol Dunkelwald, keby zpozoroval moje červeno-obrubené, vyplakané očká, do ktorých tak rád pozerá?"

Prejdúc ručinkou cez umele ustrojené zlatobarvé vlásky, zastala pred velikým zrkadlom, a s úľubou poobzerajúc svoju štíhlu, súmernú postavu, pokračovala v samovrave ďalei:

"Ale čo robit? k niečomu prísť musí. Najprv, ani slovíčka tetke, lebo tá bola by v stave ma hned poslat domov. Kde sa jedná o žiadosť môjho otca, tam nezná a nedopustí žiadon odpor. A potom už čo? Hm! utajit list? i to by nebolo od veci. Ved listy na pošte často kapú. A tento dnešný písala aby ktorá priateľka? Ale si len rozmysleli. Je to žiadosť, ako by tú opateru nemocného nemohla prevziat a lepšie viest odo mňa hocktorá najatá a dobre platená žena. Ale skržlia s grošom, a preto ja mám trpet, a to všetko, lebo moja drahá sestra chce za muž. Ako by už nebola bývala vydatou, a môže Bohu ďakovať, že ju smrť vysvobodila z manželského jarma. A hla zabúda na všetko, a znovu kladie si ho na šiju. Nie, ja opradvu nerozumiem Lorku. Veď to tak vyzerá, ako by len mňa zlostiť chcela. Nuž ale nech že sa konečne vydá, keď za tým tak túži, len mne nech dá svätý pokoj - -

Presla niekoľkoráz strmým krokom po svetlici. Zastane z novu pred zrkadlom, dupne malinkou nožinkou o podlahu i rečie:

"Neidem ani myslet dalej o tom!" Vzdorovite hodila hlávkou, a zapúdila razom všetky nepríjemné myšlienky. Sadla k fortepianu, a hrala rozmarné, veselé skladby, a zabudla pritom na list, sestru, otca, bo s veselou hudbou duch jej ulietol do víru veselých zábav, a na tvári po zapúdení všetkých predoslych mračien, uhostil sa z novu ľúbezný úsmev, ktorý zvláštnu pôvabnosť dodával jej kráse.

Z tohto snenia vytrhnutá bola príchodom tetky, manželky slávneho generála pána baróna z Domovic.

"Donášam ti novinku, Irénka moja!"

Hudba umlkla, Iréna vstala a pobozkajúc "Ale nie, nebudem plakať, to by uškodiť nežne rúčku tetuške hovorí: "Prosím tetuška,

"A to radostnú novinu!"

"Pre mňa?" zvedavou robiaca sa Iréna Digitized by GOOGLE vraví:

"Pre teba, pre celú rodinu. Lorka sa vydáva!"

úmysel utajiť list.

"Práve som dostala list, len čo som ho prečítala, píše mi Lorka. — Oh! ako sa teším! veru zaslúži tá dobrá dušinka —" štebotala Iréna, ačpráve výraz tváre, a menovite zamračené čelo nestálo v súhlase s jej rečiami.

"I mňa to srdečne teší!" pretrhuje jej i slová tetka. "Tvoj otec mi píše, a do neba vychvaluje jej budúceho. Ale obsahuje ten list i horkú pilulku pre nás!"

čo tetka mieni.

"Ano! pomysli si, žiada, aby si bezodkladne prišla domov."

"I Lorka mne to píše!"

"Mne je to nie po vôli, a síce preto, že sa to teraz stat má, keď blíža sa časy našich zábav!" pokračuje tetka.

"Ach!" vzdychla Iréna a v duchu dodala: na mne este menej!"

"Nuž ale čože robiť? vôlu otcovu splniť! musime. Ufám ale -- "

"A čo, drahá tetuška?"

"Že sa nám skoro navrátiš! Naše kruhy tažko by ta pohrešovaly na dlhý čas. — Z dnešných večeriniek tiež už nič nebude!"

"Nie? — ach Bože! čo tá Lorka s jej vydajom natropila!"

"No ona za to nemôže. Darmo je. Vôli Božej nesvobodno sa protiviť. S ujcom generálom dohovorili sme už, aby si s raňajším vlakom odcestovať mohla; telegrafoval už otcovi, preto hľa vystanú dnešné večerinky."

času všetky návštevy na rozlučnú porobit!"|s'af sa môže nickedy, že príde návšteva --- " nevrle prehodila Iréna.

"Ako vidím, netešíš sa velmi návratu domov!" s výčitkou vo výraze hovorí zadivená "A vy tetuška drahá to už znáte?" pre- baronka. "Čo sa ale týka tých návštev, tie kvapená Iréna zapomína na svoj predoslý i vystať môžu. Ideš na krátky čas domov, vrátiš sa skoro, a potom tak náhle odcestovať "No tak tedy i ty znáš? a neriekla si musíš, že ti nezbýva času k návštevám. mi o tom ani slovíčka?" s výčitkou hovorí Omluviť ta bude mojou vecou. Preto nemáš príčiny nevrlou byť!"

> "Veď som ja ani nie, drahá tetuška!" s ľúbeznou pretvárkou vraví Iréna; "veľmi, velmi teším sa, že uvidím môjho drahého otca a lúbeznú sestru!"

> "Tak, dieta moje! vidím, že si dobrého srdca a že s radostou obetuješ detinskej povinnosti terajšie zábavy. Rozkáž Terke, čo má zapakovať. A buď dobrej mysle!"

Tetka odišla.

"Tedy zajtrá ráno?" pomoci niet. A čo, "Tak!" zdlhavo sloví Iréna, dobre tušiac kebych tak náhle onemocnela a nemohla na cestu? Migréna, závrat a čo ja viem? Daromná nádeja, ani to nepomôže. O deň o dvaodročí odchod a za ten čas ležať nemocnou? to neide. Tetka urobí všetko k vôli svojmu bračekovi, môjmu otcovi, pravda, lahko jej to, ved nie ona, ale ja som obetou. — Ešte len i dnešnú zábavu mi pokaziť! A od nekoho nemôcť sa odobrať. To je hrúza! hrúza! to nezažilo žiadno stvorenie, to všetko mňa nešťastnú potkať muselo."

> Zakryla rukami tvár, chodí po chyži, oči zarosené viac z hnevu nežli žialu vynútenými slzami, chcela dat nový výraz svojej nevôle, lež prekazená bola príchodom Terky, došlej opýtať sa, čo slečinke zapakovať má.

"Co chceš a ty za dobré uznáš," sloví Iréna, "spolieham sa úplne na teba. Veď ty tomu lepšie rozumieš. Ja ani to neviem, jak dlho sa tam pobavím, a čo mi všetko treba bude, len prosím ta, Terka moja, nezabudni na ten hlavokras, čo mi tak dobre sluší a čo sa tak veľmi zdá von Dunkelwaldovi. No urob, ako najlepšie znáš a myslíš. Veľké pa-"Tak skoro? — ved nebudem mat ani rády na dedine robit nebudem, ale predsa

Terka nepočúvala ďalšie výlevy a odišla.

(Pokračovanie nasleduje.)

حفارفف

Z pozostalých "Nápisov" Jána Kollára.*)

Zvelebování národu.

Nač my, prosim, našemu šlechtictvu křivdu činíme? Sice na národ nic, dhá ale více na rod.

Proroctví.

Až dokavad trůnům svět slouží, ne světu trůny, tam nebude s lidstvem na světě dobře dotud.

Zmatek řeči.

Ten nečasům těmto sluje občan ctný a pobožný, kdo doma tiše sedí; ven kdo vykoukne — buřič.

Náš věk.

Ó časové, horší než Circe! měníce veřejný v chýžky život; na čeleď národy; vlasti na dům.

Věk.

Vždycky novými se náš - ó sláva mu - nálezy věk stkví:

Sňal těla otroctví, juž ducha jatky slaví.

Slovanská svatba

Národ jest ženichem; chot obec; věno jest řeči sláva; my chceme, můžli to být, bez chotě míti věno.

Určení.

Ne pluhy, ne droty, ne dřevo jest, ani plátno, olejky, cil člověka, Slovane! - než rozum a svoboda.

Sňatek.

Nikdo svatby také neviděl v světě jak bude onna: chot Vltavn kdy Dunaj pojme a Tatru Urál.

Budoucnost.

Jen století! vnukové moudřejší k národu přijdou; tiť po slovansku jenom psáti, ne polsky budou; tiť po slovansku jenom čísti, ne rusky budou; tiť po slovansku jenom hráti, ne česky budou; tiť po slovansku jenom pěti, ne srbsky budou.

Rozpravy večernie o umeni staroslovenskom.

Vypravuje P. Z. Hostinský.

(Pokračovanie.)

VII.

Umelstvá, abo remeslá.

Nezastavte sa na tom, že do oboru umenia vrađujem aj remeslá. Patria ony vskutku sem; len neprajné náhľady stredoveku vytisly jich z tohoto chrámu a vykázaly jim miesto na preddvore. Prečo? pre ten samý princip, ktorý v stredoveku utvoril zemanstvo a meštanstvo. Aristokracia nielen že bojovala proti občianstvu, ale aj potupovala rukodelstvo, remeslá, priemysel, slovom všetky práce, akými sa stav mešťanský zamestknával. Tak rytierstvo stredoveké, súc mohutné a bohaté, majúc v rukách prostriedky osvety, súc politickým postavením nad druhé stavy povýšené: prisvojilo si aj v obore umenia, tie jeho odvetve, dla názorov vyššie, dla umu velebnejšie. Naproti tomu stavu meštanskému dostaly sa za úkol tie nižšie vetve umenia, slovom remeslá.

Vetve umenia vyššieho, ako staviteľstvo, sochárstvo, hudba a malba, vyvinúť sa mohly Svet tak myslí, že baníctvo na tých našich len potom, keď na pr. v Helade na základe krajoch slovenských, Nemci vynašli, ba nielen

lorby, remesiel a kupectva, sorganisovaly sa štáty a v nich zakvitnul život štátny, teda napospol osveta, a s ňou veda a umenia. Z tej príčiny nazval som remeslá umelstvami. Bo na pr. kto jednu loď shotuje, ten je síce ešte nie ten ideotvorný umelec, v jeho práci máte ale už zárody umelstva, bo on musí umieť tie brevná otesať, tú žrď v rovnováhe postaviť, tie vetrilá náležite umiestif. Tak na pr. zlatník musí umieť tie kovy topit, kovat, modly (modelly) si spravit a v nich liat. Všetko toto požaduje nielen sbehlost rúk, ale aj premyslenia a um. A tento um je tvorcom aj umelství.

Z tohoto stanoviska považujte teda remeslá tie staroslovenské, o ktorých tuná bude reč. A síce chcem tuná na krátko predstaviť najstaršie počiatky baníctva, kováčstva, kotlárstva, zlatníctva, bednárstva, mlynárstva, pekárstva, tkáčstva, krajčírstva a jiných.

Vidme teda najprv

1. Baníctvo a slovenské pece. —

^{*)} Lumír č. 17. 1879.

že ho oni započali, ale že ho v Uhrách je-|najprv dreviská po horách vylamovať, aby dine cudziaci provodzovali. No tomu nie je tak. Bane obrábať, rúdu vykopávať, a kovy robit, na tom našom hornatom Slovensku, započali boli najprv naši pradedovia. I rozpoviem Vám, ako vyzeralo to baníctvo v ten čas, keď sa naši pradedovia do neho dali.

Za onoho času boli baníci obrovia. Boli to chlapi veličizní a mocní tak, že tú vykopanú rúdu miesili v rukách, ako by len dievka cesto na rezance. Len takým obrom mohlo sa darit remeslo toto. Bo pomyslite si: ten kto chce vrchy rozkopávat, kto chce vodu zpopod zeme vyčerpávať, kto chce veličizné skaliny rozbíjať, aby tam pod nimi našiel zlato, striebro, diamanty - ten ozaj musí byť za chlapa; ináče chlapíček neodolal by tuná nić.

A takýmto obrom, ktorí za starodávna obrábali bane: dali aj také meno. Jednoho nazvali: Valibukom, druhého Kopivrchom, tretieho Miesiželezom. Valibuk bol taký mocný, že už v tretom roku trhal jedličky zo zeme, keď mal ale sedemnásť rokov, to už buky a duby vytrhával z koreňa. Ten Kopivrch premetúval celé vrchy sem a tam, ten Miesiželezo ale z tak hrubého železa, ako storočný buk, medzi dlanmi vyšulkal cepy, a holýma rukama robil valašky, len akoby strúhal jich z dreva.

A takíto obrovia museli byť za onoho času baníci. Vyhľadali si oni pre bane tie najstaršie hory, bo tak mudrovali, že každá rúda rastie pod zemou, práve tak, ako v zahrade ovocia. Čím teda staršia dajedna hora, tým aj rúda lepšie dozrela v nej; čím ale rúda lepšie dozrela, tým bude aj dokonalejšou, a tak zlato mohlo dozriet len tam, kde sú hory už staročizné. Tak i o tom Valibukovi rozprávali dedovia naši, že ho matka už devädesiat rokov stará porodila, a za sedemnásť rokov nadájala.

Pomyslite si, aké to mohly byt tie hory za onoho času, keď noha ľudská do nich ešte nebola vstúpila. Tam by si človiečik ani tolko miesta nebol mohol očistit, kde by bol mohol baňu otvoriť. Preto teda bolo treba najprv drevo vyválať. To bola prvá práca tých najstarších baníkov. Preto, že museli si zlata abo striebra. — Noznebolo v ten čas

mohli bane kopat -- dali jim napospol meno: Lomidrevo, a že na horách tých rástla zväčša bučina, ktorú jim prišlo vyvalovat, teda nazvali jich aj Valibukmi. To bola prvá práca dostať sa do komory zlata a striebra.

Druhá práca bola: dat sa do kopania. A tu začali kopať do hrudí zeme. Keď už na tvári jej ležaly veličizné skaliská: i aké že mohly byť tie skaliská vňútri tých staručičkých hôr, kde sa predrať museli, keď drahé kamenie najst chceli. Tu teda, keď už zrub začali, museli vynášať zem a štrk, a sosypovat to na hrobly. Z toho povstaly nové hrby abo vrchy. Preto po tejto práci druhej, nazvali baníkov: kopivrchami, jedno za to, že vrchy rozkopávali, druhô ale za to, že z vykopanej zásoby vrchy nakopili. No ale nemali oni len so zemou a hlinou do roboty. Keď už na vrchu hory našli skália, tým viac prišli na skaliny, čím nižšie začali sa prebíjat do vňútra zeme. A tu ozrutné skaliská rozválať museli, no nielen rozválať, ale neraz až na kúštiky rozlámať. Preto teda týchto baníkov nazvali skalomejcami; bo skaly rukama miali, aby jich potom na kopy vynášali. – Keď na tvári zeme nenašli rúdu, kopali a kopali dnu do zeme; tak, ako kopú sa studne; a že na tento spôsob bane kopali: preto nazvali jich: studniarmi. Do takej bane ale, ktorá šla dnu do zeme ako studňa, potrebné jim boly aj rebriny a všeliaké drevá, z ktorých narobili si stavy. Tu zase bolo treba chlapa mocného. A že baníci takí boli, teda hocakú brezu zohli, spravili húžvu, s húžvou sviazali drevá a natočili rebriny — preto prezvali jich aj: húžviarmi.

Takí boli baníci, kým sa len dostat mohli ku ležovisku rúdy. Keď ju ale na to dostali na vrch zeme, tu zase tak tažké práce jich čakali. Z tých skál, z ktorých vykukávala zornička zlata, striebra abo medi, museli zorničku tú vylúpiť. Mlatkov ale v ten čas ešte nemali, no mali už cepv. A hľa, ako ináče cepami mlátevali zrno, tak teraz nimi rozbíjali kamene, v ktorých ležalo zrnko

vykopali do zeme jamu, nasypali do nej rúdu, a tak pri ohni, keď sa táto topiť začala, rozdúchali drahé kamenia od druhého. tento spôsob baníci stali sa bohatými, bo v ten čas nerobili ešte na šichty, ale čo si kto zarobil, to si odniesol aj domov na výživu pre rodinku svoju.

Zlato je lakomô. Na to máme príklad už staroveký. Keď ten Valibuk, Kopivrch a Miesiželezo vyrábali raz rúdu u jednoho pána, a tento jim nechcel pożičat mechy, kde by svoj výdel boli vložili: teda, odnesli oni i svoju i pánovu čiastku. Nahnevaný pán pustil za nimi divého bujaka, aby jich poklal, pustil aj divého vepra, aby jich roztrhal - no Valibuk bujakovi prekrútnul krk a mrštil ho o zem, potom chytil vepra a roztrhnul na poli.

Bujak a vepor zobrazujú tuná baníctvu odporné živly. Keď slnko vstupuje do znaku bujaka v čas jarný, obyčajne nastanú časy daždivé: tieto ale prácam baníckym prekážajú. Tak vepor značí tiež vodu, vodu už ale tú, čo sa dnu do baní predrala a tam práce banícke obťažuje. I jedon i druhý odpor ale prevládajú baníci.

Ako ale obrovskí boli chlapovia tí naši predkovia, tak oni predstavovali si aj inakšie svet podzemný. Oni mysleli, že každá rúda má svoju okremitú krajinu, na pr. striebro prebýva v tom, zlato zase v inom kraji. Nad krajinami tymito panovaly princézky, jedna v krajine medi, druhá v krajine striebra, tretia v krajine zlata. Každá z nich mala aj svoj osobytný zámok; a síce tá prvá medenný, tá druhá strieborný, tá tretia zlatý. No a práve tak sa aj nosievaly kňahyne tieto; tá najstaršia mala šaty z nitiek medenných tá stredná zo strieborných, a tá! najmladšia zo zlatých utkané. Okolo každého zámku stály zahrady, kde, dla krajiny, rodily sa medenné, abo strieborné, abo zlaté jablčka.

Ako ale akékolvek poklady na tomto svete majú svojich nepriateľov, tak jich mali aj urobil Pán Boh na svete, že všetko, čo je baníci. Nepriatelstvo toto zosobnené je v drakovi; tento má v moci tie zámky podzemné dobývať. a jích kňahyne, ktoré panujú nad pokladmi. Môżete si teda pomyslet, ako tażko museli znali dedovia naši este aj druhých duchov

ešte lejárne abo huty: i čo teda urobili? — | bojovať baníci za starodávna. No chlapi naši nezlakli sa šiarkanov, čoby kolkokolvek hláv boli mali. Vzali oni do rúk valašky a mlatky, rúbali tie skaliská, kde poklady skryté ležaly. Najsamprv priletel k nim drak šesthlavý: no oni pasovali sa s tymi skaliskami, a keđ presekli tri skalisté úložiny od vrchu zeme, tu hned popadaly aj tri hlavy drakove: ved tie skaliny boly jeho hlavy. Teraz objavila sa jim krajina medenná, vošli do zahrady a nabrali si do kapsy meď v podobe jablka narastenú.

> Baníci naši ale s tým spokojní neboli; prelamovali oni skaliská aj ďalej. Tu zase prihrmel k nim nafúkaný drak deväthlavý. Oni zase pustili sa s ním za pasy, valaškami a mlatkami poprebíjali poznovu druhé tri úložiská skál, a tu hneď drakovi opadaly hlavy. — Teraz dostali sa baníci do krajiny, kde sa striebro rodí, i tu poodlamovali si v zahrade konáriky s jablkami striebornými a položili si jich do torby.

No najviac práce stálo jich, kým sa prebili do krajiny zlata. Ako počali ďalej vylamovat skaly, tu zase doletel k nim drak to už dvanásthlavý, hroziac jim, že ak neodstanú, že jich zahodí do jazera olovom vriaceho. Naši obrovskí baníci ale nedali sa odstrašiť, prekopali aj tie ostatné úložiská, a tu hned hlavy drakove popadaly - baníci ale dostali sa ku zámku zo zlata a nabrali si zlaté jablčká zo zahrady podzemnej.

A teraz môžete uhádnuť: prečo jeden kov má väčšiu cenu ako druhý. Preto, bo kým sa baníci dobyli ku medi, bolo jim treba prebiť sa cez tri vrstvy skál; keď ale chceli príst ku striebru, tu už museli nové tri vrstvy prelamovat, a kým dostali sa hen ku zlatu, tu zase nové ležoviská skalísk porozbíjať museli. Čím väčšou prácou nadobývali teda dajedon kov, tým sa aj v práci viacej potili, tým ale stal sa aj sám kov vzácnejším. A zase čím ťažšie dobýjal sa dajedon kov, tým bol aj krásnejším. Tak vzácne a krásne, musíme si tažko horko vy-

Krem draka, čo strážil poklady podzemné,

Takýto jedon bol Loktibrada a druhý Knofta svetla z tých tmavých podzemných jaskov, vták. Najprv poviem vám, čo bol Loktibrada.

Loktibrada abo Lokeš bol i dobrý i zlý duch. Predstavovali si ho ako na piad mužíka, bol bachratý, nosil klobúk ako lievik a mal bradu šedivú, na lokeť dlhú: preto prezvali ho aj Loktibradom. Nenávidel svetlo, ale predsa rád sa ohrieval pri ohníku: keď videl v dajednom dome oheň, teda dívaval sa kochom do kuchyne. Ináče predstavovali si ho ako mužíka dobrodružského. Býval on sluhom Knoftovým, donášal mu chýry o tom, čo sa robí v kráľovstvách podzemných. Nekde držali ho aj za brata Knoftovho.

I prečože bol on zloduchom pre baníkov? Preto, že keď títo poberali sa otvoriť banu, predstavil sa jim Lokeš ako strašidlo, keď robili šichty v bani, zjiedol jim obed. Najviac ale nenávideli ho za to, že bol kováčom. O Lokešovi ako kováčovi bude reč pri kováčoch. On vykoval prvé zbroje, a tak zapríčinil prvé rozbroje medzi ľuďmi v pokoji si žijúcimi. V tomto smysle Lokeš je zloduch.

Z druhej strany ale mali ho aj za dobrého ducha. A síce Lokeš kamarátil sa i s mesiačkom i s hviezdami. On znal všetko, čo sa deje na nebi, v povetrí, na zemi, v mori. On všade mal prístup, bo, ako si baníci vypravovali, on bol synom krála ohňa. Ako taký on rozpaloval ohen vo vnútri zeme, rozpálené kovy počaly tiecť ako prúdy, rovné s rovnými sa družily, a ustydnuté na jednom mieste usadily. Podľa dlžosti brady Lokešovej merali aj usadliny roztopených kovov. Loket a Lokes majú jedon význam. Že teda on vyvábil moci ohňa vo vnútri zeme ukryté a tým tvoril všeliaké rúdy v kovárni podzemnej: preto si ho baníci ctili, ctili si ho tým viac, že keď on z kovov nimi vykopaných narobil rozličné veci: tieto draho predávali a tak aj jim robil na ruku.

Teraz počúvajte, čo bol ten Knofta, abo Knofta pták. Či by maly dajakú cenu poklady v zemi ukryté? Nie. No a to bol Knofta pták, ktorý tie podzemné poklady na svetlo vynášal. Tam v zemi ležaly vzorky všeliakých kovov: ľudia jich ale neznali, bo jich este nevideli. Knofta teda bol ten duch, ktorý i kovy i baníkov sprevádzal ku bráne jedna značná práca: a síce topenia kovov.

kde baníci robievali. — Ptáci nelietajú v noci, tak aj Knofta, keď sa pustil letky, vyviedol baníkov na svetlo, ku tvári zeme. Knofta teda sprostredkoval to požehnanie, ktoré baníci našli v hlbine zeme. Knoftovým sluhom bol had, preto baníci nikdy nezabíjajú hada, bo had ukazuje jim diery do všeliakých ležovísk, kde nachodia sa drahé kovy. Veď viete, že i ten mnohohlavý šiarkan strážil svoje medenné, strieborné a zlaté zámky. Takýchto hadov, abo sluhov Knoftových, nazvali zlatonosnými abo královskými. Hadi títo mali kriedla, boli napospol povahy dobrej, bo aj Knofta, jích pán, bol duch dobrý.

Vypravovali o Knofta ptákoch, že mali hlavu sokolaciu, dajedni že jastrabaciu, a že keď pozdvihli hlavu svoju, všetko sa naraz zajasalo v tých dierach temných. Preto volali jich aj kráľovskými leskmi. I čože boly tieto lesky? nič inšie, ako tie lesknúce sa očká, akými sa kovy, rozliate na humnách podzemných, ligotaly. A na takéto toky drahým kovom pokryté viedli tí hadkovia našich ba-Preto oni držali hadov tých aj za vešťcov. Drahú rúdu, akú našli za hadom, dali si vložiť do pása, do prsteňa, do obrúčky a do všeliakých nádob. Obrúčka a prsteň s jeho kameňom napodobňovaly úplne hada. Takýto prsteň, pás atď. bol pokladom rodiny a prechádzal v nej z kolena na koleno.

Na pamiatku tejto družinnej úcty banícki dedovia naši ponad vchod do bani a nad dverami svojích chalúp vyložili na znak jednu na modro a červeno barvenú sklennú gulu (nekde modrú a žltú), okolo guli tejto obvinutý bol had, na lavo a pravo ale videl si na doske vyrezané kriedla. Nad sklennou gulou stála nekde z dreva vyrezaná hlava sokola.

Takéto hľa boly za starodávna obrazy, v ktorých si pradedovia naši hada, ako vodiča dobrého, a Knoftu, ako ducha dobrého, predstavovali. A obrazy tieto najdete aj podnes pri vchodu baní, abo na štíte domčoku baníckom.

Keď už baníci tak trápne boli kovy vymohli z pazúrov drakov, ostávala jim cšte Na počiatku tí obrovia cepami roztĺkali rúdu, | žalúdok svoj: sú nič inšie, jako tie vozíky, položili ju do ohňa, a tak potom vlastnou parou oddúchali trosky. Bola to ale práca pozdná a tažká. Preto pozdejšie vystavili si pece a v nich topievali rúdu. Do peci položili jedon velký hlinený hrnok, doňho nasypali rúdy a túto topili ohňom zôkol hrnka rozžatým. Pozdejšie remeslo toto zase zdokonalili. A síce pripravili ku peci mechy a nimi oheň rozduchovávali. Samé mechy fahalo koleso, vodou krútené. Pece, v ktorých na tento spôsob topili rúdy, volali napospol: pecami slovenskými. A tak teda Sloveni nie len že vynašli bane a obrovskými silami jich obrábali, no oni vynašli v Uhrách aj prvý spôsob, ako treba rúdy topiť abo liať.

A tu zase pôvod tohoto vynálezku pripisovali dobrému duchu Knoftovmu. Tento pod tou výminkou podvolil sa vynášať ku svetlu nakopané rúdy, jestli mu dajú tolko baranov a vody, kolko potrebuje, aby zahasil plameň z pyskov jeho blnčiaci. V tomto názore máte krásne znízornenú pec slovenskú. Tie barany, ktoré žiada Knofta, aby nasýtil

na ktorých rúdu do pece vozili, a tie vedrá s vodou neznačia zase inšie, ako rieku, ktorá pomocou kolesá mechy dúchala a tak oheň okolo rúdy rozduchovala.

No viete, že bane hlboko do zemi kopajú. Keď teda rúdu chceli vytiahnut zpod zeme na svetlo, teda na vrchu bani postavili zrub a tak tahali rúdu vo vedrách na povrazi zdola hore. Tu máte tie vedrá, v akých si žiada Knofta vodu, aby smäd svoj zahasil. Ono spúšťanie a ťahanie vedra napodobňovali lietaniu ptáka, a preto i Knoftu, toho krála svetla v temnosťach podzemských, nazvali ptákom svetla.

Videli ste, že baníci za starodávna museli v potu tvári rozbíjať skaly, aby sa dostali k pokladom. I akýmže spôsobom premáhali tých drakov? Poviem vám. Narobili si sekery, mlatky, čakany, vozíky, povrazy, vane a tým podobné nástroje. Vidíte, tak skrze baníkov povstali aj nové remeslá na Slovensku. Prvé takéto remeslo bolo umelstvo kováčske.

(Dokončenie nasleduje.)

Jednota literárnej reči u Nemcov a Slovanov.

Pán A. Budilovič pojednával vo svojej prednáške o literárnej jednote Slovanov. O tomto sa už zmienily naše "Nár. Noviny" v č. 62 t. r. My tu neideme hovoriť o potrebe jednej literárnej slovanskej reči, poneváč je za ňu zaujatý každý Slovan; ale v stručnosti predstavíme si a porovnáme: či bolo tažšie nemecké nárečia v jednu literárnu reč spojiť a či bude ťažšie pre všetkých Slovanov jednu z jejích rečí za všeobecnú literárnu ustálif.

Kto zná viac slovanských nárečí, ten bude jak s náhľadom Budiloviča, Ječinaca, Jungmanna, Stúra atd. na čistom; kto ale okrem materčiny nevládze alebo nepozná príbuznosť iných slov. nárečí, tak myslím, že ten na prednášku Budilovičovu položí hrubý otáznik. No ináč sa má vec, keď aspoň štyry slov. nárečia jedno s druhým porovnáme a tu iste ten hrubý otáznik s výkrikníkom možnosti zameníme.

Kolkože je Nemcov, čo svojou literárnou rečou hovoria? (Ani sám Bismark ju v každom čase nenasleduje!) Každý švandrkuje vôbec tak, ako sa naučil: po švábsky, bavorsky, franksky, alemansky, sasky, frajburgsky, voigtlandsky, lužicky, vajsenfelsky, thüringsky, majningsky, oldenburgsky atd. Všetci títo "Nemci" pri rozhovore jedon s druhým na pr. Sas s Oldenburčanom hodne sluch napína, aby sa porozumeli; ale čítajúci na pr. "Deutsche Zeitung" dobre jej rozumia, lebo sa v literárnej nemčine od malička cvičia, tak ako ku pr. slovenské evanj. deti v bibličtine a pravoslavné srbské v staroslovančine.

I nemecká liter, reč mala teda hodne hatí a tažkostí, dokial sa oblúbenou stala, ale Nemci sú už na čistom; či teda slovanské nárečia by neboly — jedno lebo druhé súce za spisovnú reč?

Jako nemecké nárečia rovnajú sa terajšej nemčine a jako slovanské nárečia si i bez tej "jednoty" rozumejú, to si najlepšie tak predstavíme, keď si pár viet z nárečia slovanského prečítame a porovnáme: jako bolo možno Nemcom spisovnú a jako bude možno Slovanom jednu spisovnú reč ustáliť.

Uvádzam tu k nemčine spôsoby mluvy toho rozličného nem. uárečia, ktorý sa v L. Thomasovom diele "Die Völkerkunde" nachodia.

1. S. Bavorčania písali takto (nárečím):

"O du edles brauns Biår, Wie viel Tugend hastan diar, I nicks besass auf da Weld, Bist ma liabr als Huat voll Gäld. Wenn i an brauns Biår hoab iad'r Mangng (Morgen)

Kan ian Plundar alle zsam schlagng."

2. Frankské nárečie:

"Der Schlossergesell. — A Schlosser haut an G'sell'n g'hat, der haut su langsam g'feilt Und wenn er z' Mittog g'ess'n haut, dan ober haut er g'eilt."

3. Švábske nárečie:

"Was stoht döt doba uffem Bergk Un sihht so feischter (finster) drei? Es ischt der Winter, schtill und schtumm, Er goischtat (geistert, spukt) uffem Bussa rum Und lueght ins Dörffle rei." (Waitzmann.)

4. Švábsky rozhovor:

A: "Kute Nóbet! Warscht ti Nacht in Werzhaus?"

B: "Néé! (Nein) Ich war net terheem."

5. Nižno-švábsky (Aus der Schulmeisterwahl zu Blindheim, von Wagner):

"Dees ischt a Mensch dees, a kuonützigs! Wart, i vill dirs anderscht sagga! Dui pumm Gans merkt net, vas ich mit ihr voaar hau. 'S sott ihra so selber einfalla. Es ischt jo im ganze Flecka kuo Mädle, des zura Schulmaschtere derscht; s' ischt so nunz mai, seit der nai Schultes ") do ischt, dees ischt eaba a Herra-Schultes. Dear losst mi und mein Mann nunz mai gelta. Der alt ischt vil bräfer gwea."

6. Alemanským nárečím:

"Das Liedlen vom Kirschbaum Der Liebgott het zum Früchlig gseit: ""Gang deck im Vürmli an si Tisch!"" Druf het der Chriesbaum Blätter treit, Viel tuusig Blätter grün u. frisch." (Hebel.)

7. Nárečím v kráľovstve saskom:

A: Galück auf! Kahr! (Karl) Wulenden warste däh? —

B: Ich ha schune ganzen Morgen hette Kupwithing, do bin ich a wink hutzen gange zamen Pos (Pathen) Dafet.

A: Ja suh! Sei netta Madla za Rocken

bei denn l'od? As ging racht za."

8. Nárečím Voigtlandským:

"Den Bouerstond well ich mir loum (loben), der is son g'waltich schia; um hett ich schou a Maanel Boum (Mandel Buben) um in der Stoubka fesel (kein bischen) Romu, sou theit ich sie erzia ze Bouern."

9. Lužickým nárečím:

"Wenn mir warn ei'n Hemmel kummen, hä
der Plachan End genummen,
Do is keen Akzis und keene Staier, alles
wulfeel, nischte thaier,
In däm Hemmel es ä Läwe, Strizel kriggt
mer ock und Bäwe (Buttergebäck),
Hunnichbemmen, dos se kläcken, doss mr
muss de Fenger läcken."

10. Thüringským nárečím:

"As kömmt a Rie (Regen), Dar möcht uns Bie (Beine), As kömmt a Goos (Guss), Dar möcht uns noos (nass), As kömmt a Mucku (Mücke), Die möcht uns truckn (trocken)."

11. Ďalej lüneburgským nárečím:

"Vörr hunnert Jahren lähvt im Haidenhopp äin frommer Minsch, von Namen Stähr. Wäil häi so fromm wöhr, so gäif ett väile Lüh, däi ämm dettwegen niedisch tou wöhren unn upp ale Wies ämm watt wullen. Häi awer kümmer sick wenig darüm, schöll aläi Lüh uut, unn säh bih allen, wat häi däh unn anfüng. jümm (ihnen) tumm Trotz: "midd Goddes Hölp und Währ," wobich säi sick allemal argerten."

12. Der Hamburger Bürgereid:

"Ick lave (gelobe) und schwöre tho Gott, dat ick düssem Rahde und düsser Stadt will truw und hold wesen (sein), eer bestes söken unde Schaden affwenden, alsa ick beste kann und mag, ock nenen Upsaet (keinen Aufruhr) weder düssen Rahde und düsser Stadt maken," atd.

^{*)} Schultes = Schultheiss = rychtár.

13. (Einer beklagt sich bitterlich, dass er Devet Ingovića: für das Ausreissen eines Zahns beim Doctor Sta je, (čo je) babo? šta se dole zbyva? fünf "Böhmen" (Silbergroschen) hatte be- Da li (nuž či) Srbstvo tama (tma) još (ešte) zahlen müssen.) Nasledovne:

"Wisst, inse Schmid, dar noahm mer letzt Dali mu uvek (na veky, vždy,) još od onog an raus an biesa Zoahn, dam torscht ich ock zwien Biehma gahn, meh wuld' a goar ne llu Slava zakopana?" do derfüre hott a mich zweemal oder drei ei senner Stube rimgeschloppt; dar hott' anne Rackerei!"

14. Lütke Kinner treet in den Schaut, graute Kinner int Hert." (Kleine Kinder treten in den Schoos, grosse in das Herz).

15. Elberfeldským nárečím:

"A Pastor genk över ä Feild, wo en Bur am bouen war. "Her Pastor," rep de Bur, "wathev i am Sondag vör en gode Predigt gehaulen?" - "Wovon hev ick dann gepredigt?" seit de Pastor. - . Ja, He Pastor, wen eck dat wössten, so möt eck hie de Pleg ni haulen." ---

Takto Nemci hovoriac všelijako, tak aj písavali. A teraz? Aký to rozdiel!!

K slovenčine.

1. Rusky (slovenským pravopisom):

"Vysoko ty gjnezdo postavil Slavian polunočnych Orel! Siroko krilja ty rozpravil, Daleko v nebo ty ušel!" (Chomiakov.)

2. Rusky:

"1869. godu ja putešestvoval v Azii po chrebtu tech gor, kotoryja imenujutsa na tatarskom jazyke zolotymi." (Z cestopisu.)

3. Rusky:

Slavian isem i Slavian budu, Černe čižmy nosit budu, Cerne čižmy ot čižmarja, Ostroženky ot kovarja. Neumru na solomje, A umru na poli; Kogda s konia spadnu, Sabelka zazvonit.

4. Srbsky:

"Ing Bogdan i Ingovići. Stary Bogdan na oblaku sedi, Srbske zemlje zabrinuto gledi; Al pytaju njega (pýtajú sa ho) devet tića (vtákov),

pokryva?

dana (dňa)

(Mita Popović.)

5. Srbsky: | Slovensky:

"Negledajte ko j. "Nehľadte kto je je ko, kad sudite, kto, keď súdite, według widzenia, nego pravedan ale spravedliwý ale spravedliwý sud sudite." súd súdte."

Polsky: "Nie sądźcie sąd sądźcie."

"Wszystkie "Postujte sva- "Uctite každé- czciycie; braterkoga; brafu ľubi- ho; bratstvo ľúbte; Boga se bojte: te; Boha sa bojte; króla w ucziwości cara postujte." cara ctite.

stvo miluycie; Boga się bójcie, | mieycie."

Takto Slaviani hovoria. Ci jich nerozumieme lepšie, jako Nemec Nemca, keď nehovorí literárnou rečou? Ja som sa jednoho Nenica a to notára zpýtal: či rozumie tej nemčine tu pod č. 13., 14. a 15. uvedenej? Ani mak! A predsa sú Nemci už "Hoch dajči" aspoň na papieri, keď aj nie v domácnosti.

Jestli teda ďalej ponímať budeme tento predmet, zastavíme sa už pri hotovom a idea Štúrova stane sa skutkom.

Častým čítaním bez mluvnice a pri pomoci slovníka každý Slovan ktorúkolvek slovanskú reč môže si za krátky čas osvojiť. To zo zkúsenosti hovorím, keď pripomínam, že som sa ja sám za pol roka srbskú reč naučil čítať, písať, rozumeť a hovoriť. Roku 1869 shováral som sa v Prešporku so štyrmi Bulharmi, ktorí z Prahy na vakácie domov cestovali. Títo mladí ľudia, jako mi hovorili, keď v Prahe za prvé dva mesiace pobudli, počali už plynne česky hovoriť a radostne s porozumením počúvali moju slovenčinu, na ktorú mi bulharsky ticho a zretedlne odpovedali, čo som ja -- nikdy pred tým nepočujúc bulharskú reč - dobre porozumel. Keď ale medzi sebou započali rychlo slová sypat, to už pravda velmi fažko k porozumeniu bolo. Musel by najprv človek privyknúť výslovnosti.

Drahotín Miloslavský.

Drobnosti.

dňa 9. júna v Londýne, aby porokoval a usniesol sa o tom, čo je potrebné k zachráneniu literárneho majetku. Z vynikajúcich účastníkov menujeme lorda Beaconsfielda, Abouta, Viktora Huga, Ivana Turgeneva, J. Nordmanna, Szimanovského atd. Usnešeno hlavne toto: 1. len spisovatelovi prislúcha právo prekladu svojich diel, a síce na dobu, dokiał trvá právo nakladatelské originálu; 2. medzinárodní spolok spisovateľov prejme úlohu prostredkovania medzi spisovatelmi, prekladatelmi a nakladateľmi; 3. preto v spolkovej kancellárii zapisovaný bude soznam spisov dosial neuverejnených, aby zaroveň s originálom vydaný byť mohol i preklad; 4. v tejto kancellárii poučiť sa môžu pôvodca, prekladateľ a nakladateľ o svojich právach; 5. spisy vydané prostredkovaním medzinárodnieho spolku na titulnom liste dostanú poznámku: "Preklad spisovateľom a medzinárodním spolkom spisovateľov jedine schválený." Za budúce sídlo kongressu ustanovený je Lisabon.

Professor Nordenskjöld, ktorý vydal sa s parníkom "Vega" na vyhľadanie cesty severným morom pozdlž sibirského brehu do tichého okcánu a niekde zamrznul, dal o sebe znaky života. Podla telegrammu kupca Sibirjakova, Rusa, ktorý najviac zaujíma sa o morskú plavbu na sibirských brehoch, zaslaného "Zemepisným zprávam" od 16. mája, dostal od professora Nordenskjölda list od 25. sept. 1878. Lod "Vega" zamrzla dňa 16. sept. u "Srdcového Kameňa" na severovýchodnej časti čukotského nosu pod 67° 2' a došiel 28. apríla t. r. do Irkutska. Je nádeja, starých umeleckých pamiatok.

Medzinárodní kongress literárny sišiel sa | že zanedlho "Vega" sprostená ľadu šťastne vykoná svoju výpravu. Počiatkom mája vyplula z Malmö v Švédsku loď "Nordenskjöld," vystrojená vlastným nákladom Sibirjakovým, na vyhľadanie "Vegy," majúc okrem toho i vedecké účele.

> Dr. Kanitz, známy cestovateľ menovite po južnom Slovansku, vyznačujúci sa v spisoch svojich nie obyčajnou u nemeckých spisovatelov nestrannosťou a objektivitou, zaslal na moskevskú ethnografickú výstavu mimo velezajímavej knihy: "Dunajské Bulharsko a Balkán" tiež i četnú sbierku vlastnou rukou podľa prírody zhotovených náčrtkov, ktoré obsahujú typy bulharské, srbské, černohorské, bosenské, hercegovské atd. Sbierka táto v Moskve na seba púta všeobecnú pozornosť. Ruská vláda zamýšla vraj sbierku tú vo veľmi skvostnej úprave a pri spolupôsobení najčelnejších ruských umelcov vydať tlačom.

> Zajímavý úkaz pozorovali dňa 7. júna v niektorých krajinách Švajciarska. Od Curychu až k bodamskému jazeru videné boly ohromné roje motýlov a síce motýlov bodliakových (Vanessa cardui). Hnedý ten motýl, červeno škvrnitý, je dosť častý, húsenica jeho živí sa bodliakmi, prhlavami, a tak nerobí žiadnu škodu. Motýly letely smerom od západu k východu, a má sa za to, že boli zahnaní z Italie značnými lejakmi a povodňami posledných dňov, čo dokazuje i tá okolnosť, že i na Alpách našli množstvo motýlov zmrzlých na sňahu.

Románsky kostolčok, prináležajúci vel. 00. severnej šírky a 1720 33' západnej dlžky, meráno Františkánom, nachodí sa na hore sv. Stanislava od greenwichskej hvezdárni, 100 morských míl pod Haličom (v Haliči). Pochodí bezpochyby od Beringovho prieplavu (zo severného mora do z XI. stoletia. V ňom nachodí sa z veľmi starej tichého okeánu medzi Asiou a Amerikou). Na doby podobizňa poľského kráľa Boleslava Stydlilodi je všetko zdrávo, zásob potravy a uhlia vého. Kostolčok ten opravovať budú pričinením hojnosť. List poslaný bol po Čukčovi do Anadyru viedeňskej centrálnej komissie pre zachovávanie

Literatúra a umenie.

archaelogiu a ethnografiu. Redaktor a vydavatel sošitoch. Predplatná cena obnáša na celý rok Fr. V. Sasinek. Ročníku III. sošit 2. Obsah: 3 zl., pre chudobných učiteľov a žiakov 2 zl. Simon de Keza. Záhadné dejepisné otázky (Pokračovanie: 8. Osudy Slovenska po páde Moravskej državy. 9. Zdáliž Maďari vyhubili Slovákov? 10. Zdáliž Maďari vyhubili kresťanstvo? 12. Účinkovanie cyrillo-methodejskej cirkve. 13. Zdáliž porekadlá atď. tiež na Slovensku, hodlajúc látku cyrillo methodejská cirkev bola spojená s Rímom?) tú dla peňažitých pomerov a dla množstva so-Ján Filipec, biskup veľkovaradinský od r. 1476. branej látky spôsobom v komissii obvyklým vy-Z pamätnej knihy pp. Františkánov v Uhor. dávat. Hradišti. Cechovné listiny. Listy ženské. Drob-

Slovenský Letopis pre historiu, topografiu, (Szakolcza, via Göding) v štvrtročných 6-hárkových

Vyzvanie na Slovensko.

Jako už zo zpráv pobádkovej komissie známo, sbierame piesne, povesti, zvyky, obyčaje, hry,

Po prázdninách vyjde 1. sošit slovenských nosti. — "Slovenský Letopis" vychodí v Skalici piesní. Sbierku pod tlač upravuje istý osvedčený

priaznivec náš na Slovensku; i žiadame tedy, aby všetci priaznivci naši, ktorí nám v podniku tom pomáhajú, piesne medzi ľudom sobrané zasielali sl. redakcii "Národních Novín" v Turč. Sv. Martine. Ktoby však chcel už pre prvý sošit sobranú látku odovzdať, nech tak urobí do 1. septembra bež. r.

Prosíme snažne, aby piesne, pokial to možno, i s nápevami zasielané boly.

Príspevky jiného druhu (povesti, rozprávky, hry, obyčaje atď.) prijíma ustavične komissia sama (Praha, Perštýn, č. 13).

Z pohádkovej komissie literárneho a rečníckeho spolku "Slavia."

V Prahe, dňa 15. júna 1879.

Václav Macák, t. č. predseda.

Jaroslav Vlček, t. č. jednatel.

Prihlas k veľactenému obecenstvu.

Zakončujúc prvé polročie IX. ročníka "Orla," držíme za svoju povinnosť prihlásiť sa ku velactenému svojmu obecenstvu.

O potrebe zábavno-poučného časopisu pre slovenské obecenstvo v prítomných trudných a neradostných časiech, písano už bolo toľko, že keby sme o tom i my prítomne písat chceli, museli by sme mimovolne opätovať, čo už, a snaď i lepšie a dôkladnejšie napísané bolo, nežli by sa to nám vydarilo. Každý, ktorému koľko toľko záleží na zachovaní a zachránení rýdzosti slovenského života, je dozajista s nami o tom úplne presvedčený, že bez zábavno-poučného časopisu nesmieme byť, jestli len s preloženými na kríž rukami nemienime, hnatí jakýmsi nekresťanským a tak i neslovanským pudom fatalismu čakať na zachvátenie nás záplavy, ohrožujúcej náš národní život.

Ale keď sme o tom presvedčení, potom i každého národňou povinnosťou je na tom všemožne účinkovať, aby jediný tomuto životu posvätený orgán neživoril len biedne, ale aby zkvetal.

A to stať sa môže len hojným a výdatným podporovaním ho v materiálnom a duševnom ohľade.

"Orol" pejmami popredných básnikov našich hovorí k obecenstvu slovenskému; povestiami namáha sa pripraviť milú zábavu šlechetným dcéram slovenského národa; poučnými článkami pestuje a rozširuje vedomosti, v každom ohľade snaží sa zodpovedať svojej úlohe. A robil by to ešte vo väčšej miere, keby nebol v lete svojom hatený hmotnými nedostatkami. Ale tie žiaľbohu veľmi ochromujú bystrosť jeho.

Nie je, myslíme, neskromná prosba naša, keď teraz na konci prvého polročia obraciame sa ku všetkým, malomyslnosťou a fatalismom nezachváteným a honbe po materialisme neprepadlým synom a dcéram slovenského národa, aby laskave zaujali sa "Orla" a mali starosť o hojné rozmnoženie počtu jeho predplatiteľov.

S dosiał vyślými císlami IX. ročníka môžeme slúžiť, ba máme este značnejšiu zásobu i úplných výtiskov minulého VIII. ročníka, ktorý tiež na žiadosť každému dopošleme.

Konečne prosíme o čím skoršie obnovenie predplatkov, ktorým s týmto číslom končí sa doba predplatenia, ako i to: aby ktorým "Orol" dosial na úver doposielaný bol, svoje doplatky a ďalšie predplatky bezodkladne doposlať ráčili, žeby nepretržené doposielanie neutrpelo ujmu.

Opätovne odporúčame tieto prosby laskavému uváženiu!

V Turč. Sv. Martine, na deň Jána 1879.

Redakcia a vydavateľstvo "ORLA."

OBSAII: Na Jána. J. A. — Orol selejský. Historická povest. (Pokračovanie.) — Pribislav. Poviestka o páde zadunajských Slovákov. (Dokončenie.) B. Tatran. — Zmyja. Román básnický od Slovackého. (Dokončenie.) Petrněkin. — Nihilismus. Povest. Podáva Samo Samovič. — Spev poeta. — Čo to v očiach Tvojích svieti? Bohoľubský. — Sestra koketa. Obrazy zo života. — Z pozostalých "Nápisov" Jána Kollára. — Rozpravy večernie o umení staroslovenskom. Vypravuje P. Z. Hostinský. (Pokračovanie.) — Jednota literárnej reči u Nemcov a Slovanov. Drahotín Miloslavský. — Drobnosti. — Literatúra a umenie. — Príhlas k veľectenému obecenstvu.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. 10 kr. r. č. — "Orol" vychádza vo 12 sošitoch, 4 hárkov silných, dňa poslednicho každého mesiaca na štvorke.

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor a vydavateľ:

MIKULÁŠ ŠT. FERIENČÍK.

Roč. X.

Turč. Sv. Martin, 31. júla 1879.

Číslo 7.

Ratmir.

Od Vajanského.

Trojica vrchov slovenských: Čerbat, vysoký Choč, a Mních — Vám posväcujem tieto hlasy V rozpomienke na staré časy.

Donč neslýchaným nevďakom Sklamal Matúša vernú lásku: So Záčom chystá Slovákom Plien, vojnu a porobu vlaskú. Údel slovenský bez trasenia Karoberta už čaká voj, Slovák zvykol na utrpenia, Na zradu i nerovný boj.

Trúby zarvaly na Trenčíne V ústrety brannej Slovačine. To Ratmir prišiel z Lykavy: On druh a vojín pána Váhu, Dokončil branné prípravy, Včul za otčinu letí drahú Mreť pod Čákove zástavy. V blyskavý terem uvedený Ratmir upiera smelý vzor V obličaj Čáka ožiarený A počne krepký príhovor: "Pozdrav ta, Matúš, dobré nebe, Vojak a pytač prišiel k tebe — Vojak, na tvojich besných vrahov, A pytač tvojej Margity. Dovol, ked ztichnu surmity, Okrášliť hrad môj ženou drahou. Slub tvoj rameno moje ztuží, On nadchne prs mohutnú žiar, Po víťazstve nech pred oltár Trenčianskej kaple cesta z ruží Vedie snúbencov, jim ku slasti, K sláve a mieru našej vlasti." Matúš uklonil vážne hlavu, On zná Ratmira brannú slávu,

Jeho rameno: vzácny dar. Otčina v biede — vrahov hajná, , Šlachta ju zrádza zapredajná A verných soslabuje svár. A tu zas smutná novina: On s dcérkou veľké plány kuje, Veď sám Vladislav priskakuje Časom na hradby Trénčína. Margity povest preletela Tatranských prahor výšiny, Pieseň o kráse devy znela V ďalekých luhoch cudziny — Koho pritiahla, každý žasol A kráse žertvu bôlnu dal, Bo citov roztúžených pal Už nikda z hrudi nevyhasol -Jako tá zora plamenitá, Jako ten mladý jarný deň, Jak ruža polo rozvinutá, Jak nedosnený rája sen, V pošmurnom hrade prekvitala Margita, zdobiac pyšný dvor, Váhu i Nitry miestokrála A pána nebotyčných hôr. Na túto devu Ratmir smelý Uprel orlový pohľad svoj A cit v ňom zplanul mocný, vrelý, Dušu rozvíril nepokoj -Jako keď búrny vetor z hora Rozvlní hladkú plochu mora. Nuž - povedz, slavný Matúš náš, Jakú odvetu že mu dáš?

"Ratmir, druh môj a pýcha rodu, Búrka zavisla nad nami, Biskup nitranský s vrahami Spojil sa už, tam od východu o Karla — Roberta veľký voj

Slovenskými sa dolinami A prahôr naších húštinami Valí ku Tatrám na výboj. Rim na mňa vrhol anatem, Templárov mníšskych tajný snem Pikle proti nám vyhútané Kuje v nádhernom samostane A rozosiela do štýr žúp. Tak hrozí zkaza zemi rodnej, Tak hrozí šlachte blahorodnej Otroctvo, a italský lup! Kde tu na nežné city lásky Najde bohatýr vhodný čas? V boj! Keď zhynie králik vlaský Príd, junák môj, na Trenčín zas, Nie dcéra, prvá kráska Tatry, Nie život, hrad a zlatý dvor ---Všetko, ach všetko tomu patrí, Kto spasí národ týchto hôr."

Ratmir odtiahol na Lykavu, Lúbosťou rozpálenú hlavu Oravským vetrom ochladil; I brúsi meče, ostrí hroty, On by už nedbal v bielom poli Rodu na slávu, sebe k vôli Preháňať tie italské roty A hladet jim do masných týl. Lež na Trenčíne veľká bieda, Hluk, plače, kliatby, divý shon: Ku Matúšovi kojna bledá Pribehla, z pŕs jej vil sa ston, Na zem upadla: "Milost, pane! Margity niet! Tak zanechané Lôžko, prebitá mreží sieť, Ach zmizol drahocenný kvet." A nato trúba od cimbura,

Pod hradom zastal divný hosť, Biely to posol od komtura, Už stená pod ním dvižný most.

"Znám, pane vládny nášho Váhu: Tys' dnes utratil dcérku drahú, Znám viac jak ty -- náš samostan, Čo Mnícha venčí vrchol strojný, Tajných zvedov má počeť hojný, Tí zvesti nesú z všetkých strán. Vieś, kto uchytil holubiatko A sovrel do železných spár? Vieš, kto nemohúc pred oltár, V pelech zavliekol neviniatko, Co sotva žilo šesťnásť jar? Vieš, že neverný vasall rádu Nášho devicu tvoju mladú V podzemnú hodí mrákavu --Neveríš — hoj, môj veľký pane, Daj si osedlať kone vranné A zajachaj na Lykavu! I zvieš, jak verné naše zprávy. Poslal mňa s nimi komtúr Ján, Tvoj priateľ srdečný a pravý. I klania sa ti samostan."

Klania sa Templár, bije kríž Až zvučí pancier ocelový, Zbrojnoš podvedie sivka blíž, On sa vyšvihne. Refazový Most opäť stená — lúčinami Uháňa jazdec v šedú dial, Váh temno šumí skalmami, Nebom bladý blesk zplápolal A za nim z ružového šera Mrmle ďaleký hromu zvon, Postupne rastie — odumiera -Jako mrúceho starca ston.

(Pokračovanie nasleduje.)

Orol selejský.

Historická povesť. (Dokončenie.)

IX.

Po rozhodnej porážke tureckého vojska ale nie vždy vítazne vedeného povstania. pri Misolungi na novo rozjasnilo sa nebo nad Gréckom, ale radost nebola dlhotrvanlivá. Ajhla na novo kopia sa tmavé oblaky, čierne mrákavy zatahujú celý obzor hroziac, že celé Grécko pohltnú, alebo aspoň tak zaplavia, že odochce sa mu na dlhé mnohé roky túžiť po svobode.

silné armády k potlačeniu zdarne započatého,

Mustafa baša na konci mesiaca júla 1823 približoval sa ku hraniciam Grécka s 20.000 mužov silnou armádou. Tolko vojska a tak rýchle a skoro sriadeno nevniklo ešte nikdy do tejto zeme.

Aby ale proti povstalcom vláda turecká v náhlosti postaviť mohla toľké vojsko, mu-Turkom ležalo na tom, aby pod Omerom sela odvolať všetky svoje posádky z Etolie Vrione pri Misolungi utrpenú porážku, čo a Akarnanie, uzavrúc s mnohými tamejšími najskôr odplatili, preto vystrojovali nové a náčelníkami gréckeho pohybu smluvu nestranriadok.

Uż táto ohromná armáda bola nebezpečná volnosti gréckeho národa, ale ešte väčšia záhuba hrozila Grékom tým, že prekliata nesvornosť rozbila svoj zkazonosný stán v jích stredu.

Z panstva tureckého vysvobodivšia sa Morea rozpadnutá bola na stránky, ktoré ochromovaly každé výdatné rozvinutie síl, a samy v sebe nosily zárodok jistého úpadku; v Tripolici klali sa Gréci medzi sebou; Kolokotroni a Maurokordato domáhali sa oba hlavnej vlády, a tým siali semäno rozkladu do pohybu, ktorý len tak sluboval priaznivý výsledok, keď nezlomná svornosť a shoda spravovať bude všetky jeho účinky; najvyššiu moc v národe osobovavšie si starešinstvo nemalo predsedníka, rozhodujúca rada národnia nepožívala žiadnej vážnosti; vojevodcovia nemali vojakov, a pokladniciam schádzaly peniaze.

V tomto osudnom okamžení, keď rozpadnúl a rozdrobil sa celý národ; keď nesvornostou svojou kopal si vlastnoručne hrob jistej záhuby, a s touto neomylne spojenej tažkej poroby, jediný Marko Bočár bil sa za slávu a svobodu gréckeho národa, trebars nebol ani jeho synom. A keď videl, že slavné jeho činy nie sú dostatočné, aby primäly Grékov k svornosti a zmužilosti, umienil si obetovať sa za spasenie a vysvobodenie Grécka.

"S Bohom, drahá žena! Boh opatruj a sprevádzaj ta na ďalších cestách života. Opúštam Vás, a Boh zná, či sa ešte vidíme. — Vasilika moja, ty máš obranca a ochranca v Efremovi, ktorý dozajista bude podporou a ochranou i matky. Tebe Efrem sverujem najdrahšie poklady moje, ženu a dcéru. Chráň a stráž jich, ako vlastné oko, a Hospodin otec laskavý nech je všetkých vás mocnou ochranou a záštitou."

Takto lúčil sa Marko Bočár od rodiny svojej, ktorú asnáď na vždy opúšťal. Nie je mojím úmyslom opisovať žiaľ rodiny, lebo ten ani opísať nemožno.

Cítil Orol Selejský, že viac neuvidí rodinu svoju, a preto mu slzy žalosti tiekly tvárou, keď nastúpil cestu do Etolie. Cítili to i doma tureckého vojska lahnul táborom pri Kapernici.

nosti, a tým pojistiac si tam pokoj a po-|ostavší, že lúčia sa na veky, a kto že vypíše jích žial pri posledňom lúčení?

> Pred samým odchodom navštívil Marko ešte bohoľubného arcibiskupa Ignáca, ktorého ochrane odporúčal rodinu svoju.

> Keď už bol v stredu svojích bojovníkov, žial, že to neboli samí, uprimne mu oddaní Sulioti, pozoroval že v národňom tábore udelená mu hodnosť vojvodská porodila závisť u ostatních náčelníkov. Znajúc, že závisť je obyčajne semänom nesvornosti, a chcejúc tejto za každú cenu prietrž urobiť, vytiahnul vo válečnej porade diplom obdržaný od národnieho soboru, pobozkal ho pokorne a potom roztrhal na kúsky, hovoriac:

> "Nám teraz načím diplomy zapečatené krvou, kto taký diplom si žiada, nech si bo donesie zo stánu Mustafovho!"

> A shromaždiac toľko vojakov, koľko sobrať mohol, šiel s nimi nepriatelovi v ústrety. Videl, že Grécko stojí nad nebezpečnou prepastou, do ktorej sa samovolne rúca, presvedčený bol, že len nadobyčajný čin môže ešte Grékom ku svobode dopomôci; a keď i nemohol ufat, že on, cudzinec, pohromu túto od Grecka v stave bude odvrátiť, predsa si myslel, že asnaď svojou junáckou smrtou, ako Leonidas obetovaním sa, podejstvuje na obudenie kleslej zmužilosti Grékov.

> Ostatných vodcov poslal napred, aby nepriateľovi zastávali cestu v úžinách a priesmykoch a ho neprestajne nepokojili, aby ani vo dne ani v noci nemal odpočinku. Sám nasledoval jich, hotový súc vždy a v každom okamžení priskočiť jim ku pomoci, jestli by jim hrozila záhuba. —

> Nocou na 13. august prišiel do nepatrnej dediny, tam doprial odpočinku svojim ustatým vojakom. Sám zobudiac duchovného, vnišiel do kostolíka, aby naplnil kresťanské povinnosti, ktoré mu nakladal vierozákon. Vstúpil do osvetlenej kaplice a pomodliac sa skrúšene, odovzdal popovi niekoľko dukátov so slovami:

> "Rozdel to žobrákom, nech modlia sa za dušu Marka Bočára!"

> Jeho vyzvedači doniesli mu zprávu, že Dželadin beg s osemtisíc mužmi najlepšieho

si zničiť toto osmanské vojsko, a čoby i sám pri tom zahynul.

Dňa 20. augusta pozval Marko Bočár svojich na poradu a prehovoril ku nim takto:

"Bratia, v budúcu, strašnú noc, uzavrel som pod jej záštitou prebiť sa do nepriatelského táboru, bez vypálenia pušky. Len šablou a handžárom rúbať chcem dušmana a kliesniť si cestu do stánu bašovho. Uvážte a pozrite, aké ma tam čaká nebezpečenstvo, jestli nie jistá záhuba, a jestli vzdor tomu niektorý z Vás má junácke srdce a chce sa súčastniť so mnou na nebezpečnom síce, ale velikom diele, nech vystúpi a sa osvedčí!" A dvesto dvadsiatidvaja junáci ozvali a osvedčili sa, že ho chcú nasledovať.

Pri Kopernici rozprestiera sa rovina, preseknutá vinohradmi. Na tejto rovine utáborilo sa turecké vojsko pozostávajúce z Gegov a Skadranov pod Dželadin begom. Marko so svojimi bol len pol druhej míle vzdialený.

Sotvy že tmavá noc zpustila sa na hory a doly, odišiel Orol Selejský so svojimi dobrovolníkmi smerom ku tureckému táboru, naložiac prísne ostatným vodcom a náčelníkom, aby mu na svitaní prišli na pomoc. "Dotedy buďte pokojní, kým nezatrúbim, a keď ma nebudete videt, hľadajte ma v bašovom stáne, tam ma jiste živého lebo mrtvého najdete!"

V pozdnej noci len s niekoľkými uderil na nepriateľov, ktorí, ako to vtedy obyčajom bolo u Turkov, bez vystavenia nejakej stráže, spali na lúke. Za celú takmer hodinu ako anjel mstitel pustošil medzi nimi a vlastnou rukou pobil vyšše pätsto Turkov. Na to ustúpil zpät, ta, kde ostatní čakali na neho.

A tu z kopca videl, ako Gegovia uderili na Skadranov a títo opäť na tamtých, ako sa vzájomne tlčú a mláta, nie jináč, len ako besní, lebo Skadrania obviňovali Gegov zo zrady, a Gegovia tamtých.

"Bratia!" skríknul Orol Selejský, vidiac čo deje sa v tureckom tábore, "aj hla vidíte, že nám sám Pán Bôh vydal neverných, podte za mnou!" a pošlúc trubača, aby dal znak

Marko Bočár sotvy že to dozvedel, umienil lovi, sám so svojimi druhmi uderil krepko na nepriatela.

> "Kde je baša? — kde je baša?" opytuje sa neprestajne, a pri tom rúbe a seká do hláv tureckých, čo mu len šabla stačí. Sám ubil niekoľkých begov a dvoch bašov dal poviazat. V tom ho raní kuľka. Jedon černoch, bojac sa Markovej šable, vystrelil naňho z pištole.

> Marko ustúpil na stranu, aby si zaviazal ranu. V tom zretedlne počuje, ako tureckí dústojníci chcejúc upokojiť rozjatrené a vzájomne vraždiace sa vojsko, kričia a volajú; že je to všetko nedorozumenie, že ani Gréci jich neprepadli, ani oni že sa nezradili.

> V to zahrmí Marko Bočár svojim hromovým hlasom, až sa ozvaly súsedné úbočia:

> "Ba ba! Gréci sú tu! Marko Bočár je vo vašom tábore, všetkých vás pobije. Hyňte krvolaci!" Zatrúbi na znak všeobecného útoku.

> Celý broj Turkov razom vystrelil v tú stranu, kde stál Marko Bočár: Marko padnúl, kulka smrtelne ranila ho do hlavy.

> Videli ho klesať Turci, i volajú, že je Marko mrtvý, a všetci hrnú sa ku mrtvole jeho, aby mu odťali hlavu a niesli ju čo znak vítazstva bašovi. Hej ale okolo Marku zastali jeho sokolovia, junáci Sulioti, a tí odraziac dotierajúcich muzulmanov a zaženúc jich s krvavými hlavami, odniesli milovaného svojho vodcu na horu Amphryssos, kde bezpečný bol pred tureckou návštevou.

> Vyšlo slnko z poza hôr i zasvietilo na okolie, a s jeho východom Gréci valili sa zo všetkých strán, a ako besní uderili na Turkov. Títo, už mečom Markovým a jeho súdruhov značne rozriedení a zplašení, pred novým útokom zachránili sa útekom zanechajúc víťaznému gréckemu dobrovolníctvu všetky šiatre, delostrelbu, vozotejstvo i všetky zásoby živnosti. "Mesiac bladne!" ozývalo sa zo všetkých strán. A zbľadnúl útekom jeho bojovníkov. — "Hoj ale i kríž obladnul!" zahučalo povetrím.

> A ozon tento dotknúl sa i ucha Markovho. Zpamätoval sa, a preriekol k prítomným kolo seba:

"Bratia! ja som vyplnil povinnosť svoju ostatnému vojsku k stúpaniu proti nepriate- i umrem pokojne. No či som môhol dožiť lepšiu a krajšiu smrt? Naše je vitazstvo, naša je svoboda!" --- Prestane hovorit i zaklopí oči. Prítomní prelievali horké slzy, keď tu medzi ních priletí brat Markov Krsto, vytiahne šablu a zvolá:

"Čo vzdycháte? čo plačete bratia? Nie slzami, no činami a skutkami dokážme mu poslednú úctu. Na dušmana!"

A zachvátení prostými ale do srdca prerážajúcimi slovami uderili na zjavivšiu sa čatu tureckú, v okamžení porazili a rozprášili ju.

Gréci dobyli úplné vítazstvo, dve tisíc Turkov pokrývalo krvavé bojište, vyšše tisíc padlo do zajatia. Ostatné turecké vojsko zväčša vo všetky strany rozprášené bolo a sám velitel musel bez vojska vrátiť sa do Skadru. Gréci mali síce len 27 mrtvých a šesťdesiat ranených, no smrť Orla Selejského bola pre nich neocenitelnou ztratou, oni v ňom utratili celý sbor junáckeho vojska.

"Na druhý deň nastúpili Gréci cestu do Misolungi", píše doslovue Markov Bočárov životopisec v horvatskom Kolendári na r. 1846. Drahocenný poklad niesli vždy verní Sulioti na nosidlách. Keď prišli k svätému prameňu, nazvanému Kefalo-Vrysson, kde mu lani prisahali, ešte raz vítaz náš otvoril oči i preriekol:

"Neželte ma, bratia! lež ak mi chcete ktorú zakončil takto: úctu i po smrti dokázať, pozrite na môj príklad. Budte svorní a verní domovine.... Odporúčam vám svoju ženu a dcéru...!"

"Posledný raz uprel oči na nebo, svoju budúcu domovinu a pominúl.

"Z blízkych hôr ozýval sa plač a nárek o smrti Orla Selejského.

"Umrel náš Marko! umrel náš osvoboditel!" ozývalo sa všade, celý národ kvílil; zástupy ľudstva a náčelníctvo mesta Misolungi išlo v ústrety, aby preukázaly poslednú česť velikému mužovi.

"Pri vchode do mesta najprv šli tureckí zajatí, potom kone tureckých vodcov, za tymito niesli Gréci 24 ukoristených zástav tureckých. Avšak málo kto na toto pozoroval, všetkých oči spočívali na mrtvom, modrým plášťom na znak vojvodskej hodnosti pokrytom, najstaršími palikármi (grécki národní vojaci) nesenom junákovi. Za nim šlo 8000 Turkom odobratých oviec a kôz, vyšše tisíc koní a veliké množstvo mulíc naložených 3200 puškami, 14.000 pištolami, strelivom, zásobami živnosti a pokladnicou. Všetko to ukoristeno v poslednej bitke pri Kapernici.

"Mrtvé telo Markovo zložené bolo na skvelú a nádhernú postel v dome náčelníka mesta. Po celom okolí prosili obyvatelia Boha za večný pokoj duše svojho osvoboditela. Na tretí deň bol pohräb.

"Medzi zvučaním a hrmotom zvonov i diel, a plačom a jajkaním celého národa niesli mrtvé telo cestou posypanou bobkovým lístim a kvetmi najprv do kostola, kde odbývali spev pohräbný, a z tade na hrobitov.

"Nad hrobom držal hlavný hodnostár reč,

"Celé Grécko smúti nad smrtou Marka Bočára, ono ho uznáva za svojho druhého Leonida a prijíma jeho rodinu pod svoju ochranu. To nech mu je náhradou za tolké zásluhy. Spi spokojne vznešená duša v náručí Hospodina! Žils' jako Aristides, a umrels' vojakov, a niesol do Misolungi žalostnú vest jako Leonidas! Orle Selejský! lahká ti buď zem! s Bohom! s Bohom!" M-n.

Nihilismus.

عوروصعد

Povest.

Podáva Samo Samovič.

(Pokračovanie.)

II. druhej triedy obzerá obsah svojej tobolky, obsah jeho vystačil by k poctivej výžive jednevrle zatvoril preskúmaný oddiel otcovského nej skromnejšej rodiny na velý rok a tá

daru, viac čakal, ako dostal; niet predsa nad Zeleznica hrmí – Julko Koreň vo vozni materinské srdce! pozrite ten hrubý balík, drahá mamička mu to obecala len na počia- do seba a uspokojená šťastím domácim, netok, za tým — vraj — bude nasledovať ďalšie. Ó zlatá matička! sobjímal by ta tvoj syn, len teraz sa úplne presvedčil o sebazapieravej materinskej láske.

"Budapest!" z úst konduktorových vytiahlo Julka z pohodlného sediska a "kam ráčite milostivý pane?" z úst fiakrových, posadilo ho do kočiara a previezlo na dunajský breh.

Kramer, správca skladu Koreňovského, očakával mladého pána, pripraviac mu k obývaniu skrze pána starého v čas jeho príchodu do Pešti užívané dve izby. Julko na krátko vykonal svoj pozdrav u Kramera a utiahol sa do svojho bytu; z tade otváral sa výhľad na protiležiaci Budín a pätu jeho obmývajúci Dunaj, po živote v skromnej vonkovskej doline, novina a predsa samota. Zábavy pre oči dost, ale málo pre srdce, s kým že sa tu zabaviť, požartovať, kam vybehnúť? vókol seba samé cudzé postavy: správca má naložené na neho dozerať, aspoň z otcových slov to vysvitalo, ktorý kázal správcu tak poslúchať ako seba, ostatní budú dozorcovi spojenci. On je vo vyhnanstve, šťastným mohol byt len doma; - doma? bodlo ho akosi pri srdci — tam je les, kde Janko Brúsik kosti složil, kto vyhasil ten mladý život? mlč svedomie! mohol sa nemiešať do vecí Julkových, nebyt zradcom jeho najtajnejších citov. --Tam je matka! o tú najmenšia starosť, však sa tá i tak mesaćne zavďačí, či tu, či tam všetko jedno, len dudky sem! Tam je otec! ešte ani ten nesmel chybet k úplnej predstave domova; otec mu je nepriatelom, vyhnal ho z rája pohodlnej nečinnosti a postavil pod dozorstvo zasmušilého správcu. Tam je - ach - Julka! v krásnej zahradke prídomovej, ona, ten najkrajší kvet, pre neho za sadený, ale za zahradou cmiter a v ňom nový hrob; — tažké myšlienky oputnaly dlhou cestou zmorené telo do tvrdého spánku.

Julko sa necítil dobre v Pešti, pisáreň a v nej nakopené knihy s jednotvarným obsahom "Soll-Haben" sú príliš nemí spoločníci, v sklade nahromadené sklenice svojou prázdnotou nevelmi vábia pôžitkom oddaného šuhaja, domácnosť Kramerova, utiahnutá sama Julko.

poskytuje Julkovi príťažlivosti, on má zrak obrátený von z domu.

Kramer pozoroval zasmušilosť Julkovu, pripojujúc to presadeniu mladého štepa do cudzej pôdy, vynaložil všetko k obveseleniu jeho; v prázdnych hodinách vodil ho a ukazoval mu novoty mesta, upozorňoval ho na rozdiel života mestského a dedinského, miešajúc medzi to naučovania v obor jeho siahajúce. Julka ani to nevyrazilo, veď práve tie mnohé nauky nezodpovedaly túžbam jeho. Počkaj! pomyslí si Kramer, keď nerozumieš mňa, porozumieš bližšieho sebe vo veku, môj pomocník Goldfinger je aj tak poriadny mladý človek, nie len že vo dne usilovne pracuje, ale aj noci k zväčšeniu svojho zárobku pritáča ku dňom; sveril Julka svojmu pomocníkovi, aby ten previedol, čo sa jemu nezdarilo.

Goldfinger, mladý pomocník v sklade pána Koreňa, vždy k úplnej spokojnosti svojho predstaveného prevádzal sverené mu úlohy, preto nie div, keď aj dôveru požíval. Na určenú hodinu ustanovil sa v pisárni, a keď niekdy bladosť tváry svedčila o prebdelej noci, uvalil to na mnohé práce, ktoré mu v noci odpočinku nedajú. Kramer to rád uveril doložiac napomenutie: že po usilovnej dennej práci nočné namáhanie, koľko vrecku pridá, toľko zdraviu odníme: to všetko neprospelo, vybladlá tvár stala sa mu neodlučitelnou vlastnostou.

Prameňom stáleho priateľstva je stálosť vňútorného súhlasu a základom súhlasu býva rovnosť smýšlania. Berúc toto do povahy a poznajúc smýšlanie Julkovo a Kramerov úsudok o Goldfingerovi predpovedali by sme nevydarenú missiu, kdežto skutočnost protivu toho dosvedčila. Len týždeň minul od času oboznámenia sa oboch a Julko nepomýšľal viac na domov, privykol novému životu. Ako sa sbehla tá premena? Nie je všetko zlato, čo sa blyští.

"Práve prešla naša blondýnka!" upozorňoval Goldfinger pri práci sediaceho mladého Korena.

"Či ozaj?" zpytuje sa s vyjasnenou tvárou Digitized by GOOGLE

"Ba videlo sa mi, že okom aj do skladu švihla, nezabudla od večera na nás."

"Tak pôjdeme zase do divadla? hovorila, že takmer každý deň navštevuje divadlo, snáď zase tam bude to milé stvorenie."

"Probov t môżeme, ale aj pochybovat," preriekol Goldfinger, potutelný pohľad vrhnúc na Julka.

"Uvidíme!"

Večer navštívili divadlo, sadli si na sediská číslo 94 a 95 vopred Goldfingerom objednané, číslo 96 ostalo na čas prázdné. Darmo krútil Julko svojim sklom po celom divadle, blondýnky nebolo nikde, až pred samým započatím hry zjavila sa jej zlatá hlávka vo dverach, nôžky ju niesly k triumfujúcemu Julkovi a posadila sa na číslo 96.

Julko ešte nebol natoľko obratným svihákom, žeby na vzdor všetkému lámaniu hlavy bol odrazu vynašiel primeranú prímluvu. Nebola to Julka, ale vznešená peštianska dáma, uštipkovanie v líce, čo Julko doma za predmluvu k dvoreniu používal, nebolo tu na mieste, preto len ostiechave žmurkal na sediacu pri ňom paničku. Panička nespozorovala mladého záletníka, zrak jej bol upútaný hrou, až keď zbadala, že je to včerajší mladý človek, oči od hry zablúdily niekdy aj v stranu Julkovu.

Na pokynutie Goldfingerovo ponúkol Julko svoje divadelné sklo krásnej paničke.

"Ďakujem Vám! jestli dovolíte?" prevzala panička podávané sklo.

"Stojím Vám k službám, milosť-slečno," rozvráväl sa Julko, "smiem sa zpýtať, ako sa vám páči dnešnie predstavenie?"

"Znamenite! naši herci dobre prevedú aj ten najnepodarenejší kus."

"Vy máte pochvalu len pre hercov?"

"Len pre tých, viem, že sa herkyniam dosť pochvaly dostane od divákov mužského pohlavia a vidím, že ste aj vy naklonení k tomu."

"Verte mi milost·slečno, že nevelmi pozorujem tie nabielené tváre."

"A keby som sa zpýtala prečo?"

"Lahká odpoveď, všetky zastíni krásou moja krásna susedka."

"Nepochlebujte!" odvetí blondýnka jastrive sa usmejúc.

"Žiadne pochlebovanie, pravdu hovorím", bolby aj ďalej pokračoval, ale upozornený laktom Goldfingerovým, keď z blízkych sedísk začali zazerať na rušiteľa tichosti, prestal a zaľúbeným výmluvným pohľadom dovršil svoje slová.

Medzi jednaniami mal príležitosť reč zaviesť o jednom a druhom, k vyznaniu ľúbosti zo strany Julkovej neprišlo len pre nepríhodnosť miesta.

"Po skončení predstavenia oddala blondýnka so zvyčajnou poklonou vypožičané sklo. Julkovi sa zdalo, akoby pri vracaní jedným prstom bola sa schválne dotkla jeho ruky; také experimenty v príhodný čas účinkujú, aj teraz účinkoval.

"Chodíte každodenne do divadla?" zpýtal sa pri odchode nový don Juan.

"Keď je príhodné počasie, radšej požívam večernú prechádzku v muscálnej zahrade medzi 7. a 8. hodinou!" odpovedala blondýnka a ztratila sa v zástupe.

Po divadelnej horúčosti dobre padne chladné pivo, dobre padlo aj našej kompanii "Orestes-Pylades" v najnovšom vydaní.

"Pane Goldfinger, neznáte, kto môže byť tá blondýnka?" zpytoval sa zvedavý Julko.

"Ktorá?" robil sa nevedomým Goldfinger. "Či ste zabudli? tá, čo aj dnes v divadle pri nás sedela."

"To krásne dievča myslíte! nemôžem Vám slúžit, zdá sa mi však, že je z dobrého domu."

"Vo všetkom s Vami súhlasím, kcby mi to hlavu neprebíjalo, že som ju bez všetkého sprievodu už po druhý večer v divadle našiel. To som zkúsil, že mladé dievčatá zvlášte večer bez svojej matky alebo inej staršej dámy nikam sa nepohnú, aby o svoju dobrú povesť neprišly."

"Vy ste už mnoho zkúsili," dodal Goldfinger s úsmevom, "to poukazuje na vašu dospelosť a tak nebolo príčiny Vás postaviť pod dozorstvo zasmužilého správcu počtojeda. Na to Vás však musím upozorniť, že vo veľkom meste je v najlepšom kvete tá takrecená emancipacia, ak stedovnej už slyšali, prednejšie domy sú i v tomto ohľade pred-

nejšie, mladé dievčatá takýchto domov sú samostatné."

"Możno," odvetí Julko, "ešte jednu otázku: či aj to prislúcha k emancipacii, aby sa také dievčatá s neznámym človekom hneď tak priateľsky shováraly?"

"Práve znak dobrej výchovy," odpovedal bez rozpakov Goldfinger, "váš zovňajšok jej prezradil vašu príslušnosť do vyšších kruhov, nepochybujem ani o tom, že ste sa jej zaľúbil a znáte, že tam všetka efiketta prestáva."

Julko dostal dve pivonie do líc; Goldfinger ích spozoroval, spokojný úsmev rozlial sa mu po tvári, už či následkom zapálenia Julkovho a či následkom excellentnej quality plzenského výrobku, nechcem rozhodovať.

Keby ten celý deň záležal zo 7. a 8. hod. večernej, myslel si Julko, prisadnúc na druhý deň ráno k písaciemu stolku, ale tu sa mučit. Čo má ten správca z mojej práce? dá mi písat, počtovať a potom všetko znovu sám robí; myslí si, že čím dial, tým väčšiu pozornosť vynaložím; ó pane Nemče! mýlite sa velmi, neprišiel som do Pešti na to: aby som pri vaších knihách plesnivel, ani mamuška mi na to peniaze neposiela. Keby som len meno znal tej krásnej blondýnky, dnes sa jej opýtam. Či zasvätiť Goldfingera do tajnosti? pôjdem sám, galantné podniky samotnosť požadujú.

Na olovených kriedlach síce, ale predsa priletelo žiadané okamženie, čierne vlasy spotrebovaly jednoročnú úrodu kra ružového, novo orukavičkované ruky tenkou paličkou švihaly povetrím, lavé obočie a nos roztisnuté monoklom dovršovaly bezúhonnú veľkomestskú toilettu.

"Sluha ponížený!" vytínal Julko poklonu v musealnej zahrade oproti idúcej blondýnke.

"Dobrý večer!" odpovedala blondýnka s úsmevom, avšak pretvarujúc prekvapenie.

"Ak Vám nebudem nemilým spoločníkom, s radosťou Vás sprevádzať budem," pokračoval Julko.

"Nech sa Vám ľúbi."

"Či som dobre pochopil Vaše, pri včerajšej rozlúčke povedané slová?"

"Neviem sa viac na ne rozpamätat; prosím úskok uchýli, po Adele a upamätujte ma," hodila blondýnka ľahostajne. namrzený spechal domov.

"Rozumiem tie, že sa ráčite prechádzat v príhodnom počasí medzi 7. a 8. večernou v tejto zahrade."

"Ak som ích povedala, dobre ste si zachovali, ináče to nebolo nabídnutie, aby ste sa k večernej prechádzke aj Vy dostavili."

"Ráčte odpustiť môj nemotorný výraz," naprával sa Julko, "nemal som v úmysle Vás uraziť, však mi odpustíte?"

"Odpustím," odpovedala, pohliadnuc svojím sivým očkom do očí Julkových, "len prosím viac žiadne náražky."

"Nebol bych sa dal zvábiť k týmto slovám, keby som sa nechcel zbaviť niečoho, čo srdce moje veľmi tlačí."

"Prosím len von s ním, možno žeby Vám to nejakú ťažkú nemoc zapríčiniť mohlo. Vidíte, mám spoluútrpnosť s Vami."

"Či mi dovolíte jedno úprimné slovo?" "Ja úprimné slová rada slúcham v medziach slušnosti."

"Mám Vám vyzradiť," zasekoval sa Julko.

"Nejaké štátne tajomstvo? to sa inam obrátte!"

"Prosím Vás," volal úpenlive Julko, "nerobte žarty z mojej úzkosti, mám Vám povedať, že Vás veľmi, ale veľmi ľúbim."

"To je ozaj úprimnosť," vravela so smiechom, "po tak krátkej známosti, kde vlastne ani neviem, kto ste?"

"Som Julius Korcň, syn majitela sklárne v Marienke."

"To ma teší, tak Vám už môžem povedat, že vo Vašich citoch Vám rozkazovať nemôžem."

"Prečo ma ženiete do zúfalstva? povedzte mi, prosím Vás, či ma aj Vy rada máte?" ostatnie slová šeptom vyslovil a siahal po jej bielej rúčke.

"Keď ste sa mi Vy predstavili," odpovedala mu neohliadajúc sa, že Julko celkom inšie vyzvediet chce, "musím sa Vám aj ja, volám sa Adela, myslím, že Vám je to na dnes dosť. S Bohom!" vyšmikla bielu rúčku z ruky Julkovej a zmizla očiam jeho.

Pozde sa zbadal, aby pozoroval, kam sa úskok uchýli, po Adele ani chýru ani slýchu, namrzený spechal domov.

Adela z dostaveníčka utekala čo jej nohy | stačily do svojho bytu, vstúpiac bránou jednoho domu v odlahlejšej čiastke Jozefova, ubierala sa dvorom k zadnej čiastke domu a tam na prvom poschodí klúčikom dvere otvoriac, vstúpila do svojej chyžky. Goldfinger nemusel byť dobrý znalec peštianských pomerov, lebo vystrojenie celej chyže nezodpovedalo výrazu: "z prednejšieho domu." Náradie záležalo: z jednej postele u okna, pohovky a pred ňou postaveného stolíka, vôkol neho dva stolce a blízko dvier postavenej skrine na šaty, viac ani básnická obrazotvornosť by nebola našla a každý kus iného druhu. Na posteli smetaný domáci oblek dosvedčoval alebo neporiadnost, alebo spech pri večerňom preobliekaní, rozhádzané na stolíku skleničky a škatulky vysvetlovaly pôvod tej Julkom obdivovanej pôvabnej bladosti. K malej hrbke na posteli rozložených šiat začala prikladať ešte vo dverach zobliekané svrchné rúcho, keď kroky pred prahom nedovolily jej v započatom pokračovat.

Bez predbežného klopania otvorily sa dvere a do chyže vstúpil — vyfintený Goldfinger, nesúc pod pazuchou poskladaný balík.

"Pekná Adela skoro sa vrátila z večernej prechádzky," pribováral sa Goldfinger.

"Zdá sa, že je pánu Goldfingerovi nemilé, keď nemôže svojím kľúčikom moje dvere otvúrat," odpovedala Adela vyčítave.

"Tú výčitku som si nezaslúžil; čože ma poteší v tejto temnici, keď ju tvoje očká neosvecujú?"

"Už som naučená tvoje pochlebenstvá oceňovať. Kto je tomu na príčine, keď v takejto temnici bývať musím, kde je odpoveď, môj milý?"

"Nepriaznivé časy."

"Boly aj dobré časy, pamätáš sa na lanský rok, keď som Kolosymu zlaté pierka z kriedla trhala a pánu Goldfingerovi prsty nimi pozlacovala?"

"Nezpomínaj toho nešťastníka, málo chýbälo, že sme aj my nesdelovali jeho residenciu vo Fortune a keď sa to nestalo, máš len mojím schopnosťam ďakovať."

"Mám ďakovať aj za ten strach, ktorý vádne bydlisko.

som pretrpeť musela, kým som sa z klepca Goldfingerom nastrojeného vymotala?"

"Čo si máme trpčiť naše večernie hodiny! už sme raz spojení, keď nie cirkevnou prísahou, ale rovným smýšľaním a spolu prevedenými skutkami. Nevyhadzuj mi na oči, ani sama nevieš, akú starosť o teba snášam. Včerajšej noci sa mi šťastie usmialo, vystalo z neho aj na krásne hodbabné šaty, čím sa teraz mojej Adelke vďačím," rozvinul pod pazuchou donesený balík a rozprestrel po stole jeho hodbabný obsah.

"Tak ma len rád vidíš Adolfko?" šveholí Adela, okom obdivujúc krásnu látku a ramenom pritahujúc hlavu Golfingerovu, aby polúbok pritisla na jeho ústa.

"Keby som ta rád nemal, nevyhľadal by som ta každý deň. A teraz keď sme už na pokoji, povedz že mi, prečo si sa tak rýchlo vrátila z dostaveníčka?"

"Tvoj ohnivý mladý pánik je toho príčína, ani som sa neponazdala, už vyrukoval s vyznaním lásky a to vieš, že čím väćšmi my ženské obťažujeme mužským sblíženie sa k nám a k tomu nezabudneme pometávať koštialiky, ktoré vás zase len vábia, tým skôr môžeme víťaznú nohu položiť na vašu šiju," vysvetlovala Adela, pohládzajúc líca Adolfove.

"Začínaš byť nebezpečnou Adela, či aj mňa tak vodíš za koštialom?" zpytoval sa s úsmevom Goldfinger.

"Všetko nebezpečic len od teba pochodí, to sú myšlienky prevzaté od teba, radšej obdivuj moju dobrú pamäť!"

"Tak som hrdý na svojho učedlníka, len ďalej tak spôsobne, a sme svojho istí."

"Bude to záležať od povahy patričného, možno, že ho trochu zmýlil môj náhly odchod a vábiace slová dobre neporozumel; aj ty musíš niečim prispeť k spoločnému dielu, aby ho dešperátne myšlienky nenapadly."

"Všetku pilnosť vynaložím, ešte raz sa musíte sísť, až ho privábiš do nového bytu, ktorý už mám na pohotove."

"Budem mať nový byt Adolfko? či zase taký ako predošlého roku? preč pôjdem z tejto mizernej diery?" jedným dúškom sa zpytovala Adela, a opovržlive merala svoje dosavádne bydlisko. "Ešte krajší, ale už musím preč, práve je deväť hodín, možno, že sa mi podarí novým darom Adelu moju môcť prekvapiť. Dobrú noc!" podal ruku Adele a šiel svojou cestou Adolf Goldfinger.

Julkovi sa nepáčilo chovanie Adelino, vtedy, keď bol na vrcholci svojho šťastia, už vypotil svoje vyznanie, ona mu povie svoje meno; prirodzene nasledovať malo alebo prijatie alebo odvrhnntie, ale tak bez všetkého poriadku zutekať?! Hodná by bola opovrženia! Julka alebo iné robotnícke dievčence, pred ktorými s podobnými návrhy vystupoval, boly povolnejšie, a keď aj jedna-druhá odmrštila nabídnutú lásku, aspoň sa vyhovárala prísnym otcom alebo matkou. Po malom rozmyslení prišiel Julko k tomu náhladu, že je nie dobre nerozvážlive posudzovať, ako znely jej lúčivé slová? "na tom Vám musí byť na dnes dost!" to je iné, je ešte nádeja. Vinu všetkého toho nesie nedôvera ku Goldfingerovi, tú dobrú dušu musí odpýtať?

"Jedon priestupok musíte mi odpustiť!" prihováral sa na druhý deň Julko Goldfingerovi.

"Aký priestupok?" zpytuje sa so zadivením oslovený.

"Miesto toho," zpovedá sa Julko, "aby som Vaše preukázané dobré služby dôverou bol odmeňoval, spravil som jedon krok v tajnosti."

"To je celkom Vaša vec, neprišli ste do Pešti, aby ste pod mojím tútorstvom stáli, myslím, že máte svobodu samostatne jednat."

"O tom nenie ani reči, o iné sa jedná. Sľúbite mi, že mi odpustíte?"

"Odpustím, bárs aj nemám čo!"

"Moje, ako ste Vy pomenovali samostatné jednanie, zle mi vypálilo, potrebujem nevyhnutne Vašu priateľskú radu."

"Čujme, o čom bude reč!"

"Naša blondýnka Adela, už znám jej meno, dala mi v divadle jemné pokynutie, že ma bude v museálnej zahrade očakávať; včera som sa dostavil; sišli sme sa a darmo, nechcem byť pokrytcom," vyznával so zapýrením Julko, "vyznal som jej lásku."

"Vy ako vidím, ďalekopisnou rýchlosťou pokračujete na ceste ľúbostných výdobytkov," poznamenal s úsmevom Goldfinger.

"Sám som, ač pozde, zbadal prenáhlený krok, lebo milá Adela, hneď po vyznaní žiadala znať moje meno."

"Prirodzene! znak to, že si Vás oblúbila."

"Vďačne by som to za znak obľúbenia považoval, keby sa pri tom nebola posmešne usmiala."

"Tak pozor, milý priateľu!" naúčal Goldfinger, "máte s jastrenou do činenia."

"Odpustite pane Goldfinger moju nevedomost, čo je to jastrena?"

"Jastrena je ženská, mužských koľkých len možno, za nosom vodiaca."

"Nemožno, aby tie neviné sivé oči také úmysly zastieraly, zle ste sa na ňu prizreli," odvrával Julko, nechcejúc na seba uvaliť tú potupu, aby sa ženskej za nosom nechal vodiť!

"Majte si svoju mienku, ja tiež svoju podržím."

"Neodsudzujte, kým Vám nedopoviem. Po obapolnom predstavení so slovami: "na tom Vám musí byť na dnes dosť" rozlúčila sa so mnou."

"Na mňa je rad, aby som za odpustenie prosil," vravel k Julkovej mienke obrátený Goldfinger, "zo všetkého vidím, že je to živé, do života súce dievča, v mravnej povahe ešte nezkazené, ktoré s radosťou vyslyšalo vaše vyznanie — bol to smiech radostný a nie, ako ste zle porozumeli, posmešný; keď zvedavosť ženská ohľadom Vášho mena nasýtená bola, dostala prevahu prirodzená stydlivosť, a tá ju s Vami rozlúčila. Slová, ktoré Vám na rozlúčku povedala, sú veľmi lichotivým svedoctvom pre Vás."

"Tak som si to aj ja predstavoval," vykríkol Julko radostne, "teraz Vás prosím o radu, čo ďalej?"

"Na zlého radcu ste sa obrátili, myslíte, že každý Pešťan podobné dobrodružstvo prežiť musí? také šťastie je zriedkavé, ja sa z mojej strany ním pochváliť nemôžem."

"Už mi len niečo poradíte!" volal netrpezlive Julko.

"Žiadnou radou Vám slúžiť nemôžem dla toho príslovia: "nerozumný lekár, hotový kat," naťahoval Julka Goldfinger.

"Prosím Vás, neopúšťajte ma; sám na seba odkázaný zase nejakú hlúposť vyvediem, na lepe." a vtedy volím kulku!"

"To je hrozný oheň! na ten pád Vám poradím, ale prosím moju radu vo všetkom nasledovať?"

"Prisahám, že tak urobím."

"Hlavnie pravidlo je trpezlivost. Pár dní počkať na nový prechádzkový večer, lebo viete, že ľúbosť je naruživosť, ktorá za každú cenu chce byť uspokojená, a čím ďalej odťahujeme s uspokojením, tým väčšmi ona rastie," takto vyslovil Goldfinger svoju radu, istý súc toho, že sa Adela láskou neumorí, tým skor Julko.

"Ako že prečkám tie dni?" škrabal sa Julko za uchom, "ciby sa ten predpis nedal zmiernit?"

"Moja rada je nezmenitelná, ostatne ak sa Vám lúbi, spřavujte sa podla vlastnej hlavy."

"Prijímam, prijímam so všetkým!" uspokojil sa konečne Julko a podal svojmu druhovi pravicu.

V ten samý deň kráčal večierkom Goldfinger z dunajského pobrežia do vzdialeného Jozefova, Julkovi odoprel svoju spoločnost, vyhovárajúc sa súrnymi domácimi prácami, a že mu je na spech, vidno z rýchlosti krokov jeho.

"Ako ma necháš vyčkávať!" vítala Adela do jej izby vstupujúceho Goldfingera.

"Musíš vediet, že nemôžem skôr zo skladu odíst, kým predpísaný čas neuplynie."

"Pravdu reknúc, tak netrpezlive som nenesieš."

"Chýr len jedon a to dobrý, vtáčik sedí

"Koreňa rozumieš?"

"Veď len nie nejakého japonského princa?" "Už zase tá spurná reč Adolfko!"

"Akoby nie! sama na to myslíš, na čo ja a predsa sa nevedomou robíš."

"Dobre! len žiadne výčitky, rozprávaj čo vieš!"

"Heslom dňa je: čakať pár dní," začal Goldfinger svoju prednášku, "za ten čas úplne pripravím tvoj budúci byt, potom -- "

"Čakat ďalej, však tak?" pretrhla mu reč Adela.

"Čo sa ti robí?" ak toto tvoje chovanie nemá základ v nejakej čuvovej nemoci, tak som pripravený, že ti Koreh hlavu pomútil."

"Ďalej čo?"

"Natiahol by som iné struny, a tých hlas by Adelinmu uchu nelahodil," vetil Goldfiager uduseným hlasom a žiarlive pohliadol na Adelu.

"Z novej strany som poznala Adolfa," hovorila so smiechom, "on vie byť žiarlivý a žiarlivost je — vraj — nerozumnost, čiby som starodávnu známosť pre holobradého nováčka opustila?"

"Nerád vidím nevčasné žarty pri vážnych veciach," pokračoval Goldfinger uchlácholený hladkaním Adeliným, poslúchaj ďalej! zýskať musím tetku Rézu, a to ešte dnes, aby mala času svoju už lanského roku naštudovanú úlohu si sopakovať a k všcobecnej spokojnosti previesť, ona zase má predstavovať tvoju matku. V piatok večer vytiahneš z nového bytu, sprevádzaná vyobliekanou pani matkou očakávala teba, ako nové chýry, ktoré mi do museálnej zahrady, tam bude aj Julko a to ostatnie - spieva sa známou nótou."

> (Pokračovanie nasleduje.) سورس

Návšteva.

Pod dnu, družičko, hybaj dnu! Viď, mojej žienky nieto tu, tej nieto doma; je tam za horami --- -tak vstúp, budeme jak dva prsty sami; a ani zpät dnes nedôjde, nie veru: bo hľaď len vôkol na tie naše hory, sú vnorené už skoro v mrku mori,

stín počerný čo obrus na temeni jích každom až k podnožiam rozvesený, -to prikryté už hviezdam na večeru, na môj' veru! len obzri sa, hneď idú, hneď zasedaf, a pani Lada bude jim predsedat, tá, ktorejž deň porúča svit svoj v lice SIC a po stranách zasadnú hviezd tisíce --bo výslužná už Lúna dochystala tam tably skvostné: rúče poskladala, kde jako patrí, náčinie ligotné, oj náčinie, čo meno majstra nosí toho, čo kul i Oriona kosy, --a po náčiní -— ruky jej robotné princsly hneď i kryštálové žbány, tam v bralách svätých v modrom vo vysoku naplnené prameňom mlieko-toku, čo mocný Herkul večne kaliť bráni, i pokále už mokom ponaliala, bo šumí z ních a rosou dol sa cedí, no všetko, čo len treba, na stôl dala, a čo prelietla chvilka jak blesk krátka, nastolila i jiedlo - 6 pach vonný, jak vábive sa až sem ku mne kloní -na mise zlatej nebeské kuriatka . . . len slávik zaspieval, a žiadni zváči nerekli slova: at sa ľúbi, páči a všetko to už kolo stolov sedí, a sediac . . . s chutou k vonnej mise siaha a z pokálov po blahých dúškoch tahá, --a jak pracujú ústa, hrdlo, ruky, neustajne slávičie zvonia zvuky, a hladu. smädu nieto konca, miery ---Nuž. až bude tam hore, po večeri, hybaj ty dnu; i my sa pobavíme, pokrmu blaha — láskou napojíme Nie! nepríjde už dneská moja žena, i neboj sa! veruže marné laky! keď vonku noc – ha! – v mračná zahalená, len teraz vidím . . . ó že predsi, predsi už aspoň len raz nie sme doma všetci! Tma ako v rohu a tažké oblaky, a moja žienka hrmavíc sa bojí; o tomto čase už je na pokoji, a sníčky zlaté ako včelky rojí a možno — o mne, však to sem nepatrí . . . O, jak sa ti to jasné oko jatrí a belie tvár tak nedostižne skvele pod tmavou rúškou noci! a rty vrelé — už z ďaleka ma zhrialy jejích plamy . . . O, vstúp, budeme jak dva prsty sami! O, poď, milenko! hybaj dnu! dnes mojej žienky nieto tu --- --a bude objem, bozk nepretržený, kým ty si tu a nieto mojej ženy!...

A prosbe ucha naklonila;
bo vnišla dnu, tá deva roztomilá.
A mladú tvár odhaliac zvoľna, zticha
— jako keď šum vetierka v kroví vzdychá –
svoj mhlistý závoj sňala, a u dverí
ku lutne mojej na klin povesila,
a bárs v ňu závoj ani neuderí
predsa sa vetchá struna zobudila . . .
Ó, jak je krásna — Oravienky víla!
A ku mne sadla zrovna na lavičku.

Rumeň zajasal zrazu sa v jej líčku; a keď sa letkom zory pousmiała i pomkla stranou — lebo beda, beda, mne túžba smelá ďalej hovieť nedá ružo-rtíky mi toto povedala:

"Vidím, žes' sám a sám. A žienka tvoja kde? Nu nerec, znám. Dnes nepríde. A kedby predsa prišla? Nuž vtedy bych zas iste ja odišla, bo ty patríš jej, tvoj sľub vzala k blahu. Bolby to žart, stretnúť sa s ňou na prahu; ó, jakéby uprela divom oči. keď ženština jej zrazu v cestu kročí, neznáma, cudzia, čože ozaj chcela v jej obydlí, kým ona v diali dlela, neobyčajné, aby na návštevy. kým paní preč, chodily panie, devy . . . I rada by sa pýtať i nerada, bo dôveru, bo lásku v tebe skladá; a mohla by mňa, teba pourazit, keď prerečie, myšlienka nemá hrádze . . . i klopí oči, chladnosť duše hľadá, chce pochybnosť zpät sotiť, zareťaziť do skrýše tajnej; lež slabosť — nevládze, premohly ju rozpaky a nesnádze — — Dobre ju znám, je ženou bez úhony. A prečo je preč? Asnád rozsobáš? Kás' nevrlosť mi z tvojích rečí zvoní... Ha! ty mňa ľúbiš, a ju nerád máš!? Odpovedaj! chcem vedet hned!"

A čo ta do toho? to moja vec. Pre teba dosť, to vyzvedeť, že láska moja tvojou...

"Ba povedz! ba vyjavíš mi bez odkladu, akú to kuješ v srdci zradu oproti žene, ktorá miluje fa jak oko dňa svit, rosu kvieťa; ba priznáš sa mi úprimne, že len ty sám si vo vine! A jak by nikdy nazpät tvoja žena: idem i ja v svoj závoj zahalená; i ja ťa zanechám, a buď si sám a sám!..."

A keď sa sverím takto lebo tak, lebo na líce lebo naopak; keď poviem, že som jej neverný: či neodsúdiš, že ver som nestály? a keď zas rečiem, že ľúbim vás obe i teba i ju v každej žitia dobe: či nezutekáš ty zas mojmi dvermi, bo žiarlivosť nedá vám spolu miesta?... (už s testinou zle snáša sa nevesta...)

"Ba vypovedz, hneď vypovedz, jináčej idem a viac nikdy, nikdy -

Nuž dobre, keď chceš — teda vedz: ni jednej z vás ja neučiním krivdy . . . bárs krájam srdce (ó jak veľmi bolí, keď krájam ho, bo na rovné chcem poly!) Hej! lúbim vás, nuž lúbim rovno obe, a takto ľúbiť v každej budem dobe . . . Si spokojná? Ó, nechoď preč odo mňa; keď žienky niet, ty aspoň buď prítomná! Si spokojná?

"Nie!" -- Strašne v ušia znelo. A prečo? povedz! Hach, chceš srdce celô!? To nemožno, vidz — už je rozkrojené... Vem polovic! a druhú nechaj žene — —

Sem obe polovice!" -- A vyrvala. (Zeno, ženičko — už si ty obstála!)

Však div divúci: — zpät mi srdce dala, už srastnuté v jej rukách požehnaných. "Nič nechcem, maj si —," pri tom povedala, a zhrmelo von v chmárach rozháraných

sta dokladom, že pravdu premluvila a nikdy viac sa so mnou už nesbratrí... "To jej si daj, jej cele — bo jej patri..." A tebe čo? ó, čo!?

"Mne — tvoje čelo."

Ha! čo chceš s ním? By si ho rozdrtila!?

"Abych naň — — čo ti žienka doposlala, jej duše pozdrav, vrelý pobozk dala... Jejs' srdce dal, i nechže v ňom vývodí; a miesto mne, kde myšlienka sa rodí . . .

Nenie-li tak, muž-poet? —" Zaplesala a túhou žienky čelo pobozkala. "Buď s Bohom! idem. Myšlienka sa rodí len keď do srdca žienka semä hodí — --I za to idem, žes' ma volal dnu, keď žienky tvojej nieto tu; si nudný, tupý, skoro hlúpy ver mi! Ked ona pride, pridem . . . " A tresk dvermi.

Odišla. A ja sám zas, hrúza! Žienka ďaleko, a — odišla Múza.

Hviezdoslav.

Sestra koketa.

--c80-

Obrazy zo života.

(Pokračovanie.)

sňahu. Kam upreš oko, všade potkáva sa s barvou nevinnosti, ale i spánku. Žiadna premena, žiadna pôvabnosť. A predsa i takýto krajolik má svoje zvláštne krásy, ktorými prevyšuje a vynáša sa nad krásy ostatných častí roka. Je to zvlášte, keď ožiarená slnkom trblieta sa v millionoch brillantov. Avšak tá jednotvárnosť nudí oko, navyklé na rozmanitosť prírody. A menovite v také doby, keď chumelica nesie sa krajom a husté chlpy sňahu nesené vetrom udierajú v tvár cestovatela.

A taká je tá dnešná pohoda, ktorá nebola v stave odplašiť a do útulku teplej svetlice primät tamtých pocestných, ktorí rýchlonohými koňmi na ľahkých sánočkách s vetrom o závod letia. Kam jich vedie cesta? nemožno domýšlať sa, že len k vôli zábave v takom nečase vydali sa na pút? Mlčky sedia vedla slova. Zaodiati kožušinami, zaobalení zime a vetru vzdorujúcim odevom, ledva že oči vídat nevidí. Ale postava je majestátna. z toho zakuklenia, nieto jich poznat. A predsa vyššia od Eleonory Die Ináčev všetky ostatné

Jednotvárna je krajina, pokrytá rúškou z úpravy každý poznat môže, že na pravo sedí ženská, na ľavo muž, trebárs i obom hlavy pokrývajú sobolové kučmy.

> Je to Eleonora s jej mladoženíchom Izidorom, a účel jích cesty: najbližšia železničná stanica, kam idú v ústrety Iréne.

> O vlaku, s ktorým príst mala, ešte ani chýru a slychu, keď oni vnišli do čakalne. Nedlho zatým avšak daný bol znak blížiaceho sa rušňa; už počuť pískanie, až ti v ušach zvučí, už ozýva sa hlas zvonca, už je tu.

> Zastal. Z vlaku vystupuje podobne proti zime dokonále ubratá ženská. Elconora ide jej v ústrety:

"Iréna drahá!" "Eleonora!"

A ležaly si v náručí.

Izidor stojí po strane a skúmavým okom seba, veď v tej chujave ani nemožno preriect hladí na prišlú. Ale čože, keď z tvári mimo noštoka a naňho padlého blesku očí ničoho

vňady ukryté sú drahocenným kožuchom zvedavému oku.

Eleonora predstavuje Iréne svojho mladoženícha. Iréna podáva mu svoju nežnú rúčku, a nový blesk oka trafil Izidora. Podivný to blesk, neutkvel len v tvári, v oku, ale silou mluny hlboko zasiahnul, hlboko, až do srdca. Izidor nebol v stave ukryť dojem, aký ten blesk urobil na neho, a pozorovalo to i stráživé oko lásky.

Sadli do sáň a opäť uháňali mlčky k domovu, lebo chujavica koniec urobila každej rozprave. Za to ale každý z nich zabýval sa vlastnými myšlienkami.

To, čo videla v jedinom okamžení Eleonora, vzbudilo v nej dosial neznámy cit, ktorý pohrúženú v myšlienkach čím dial tým väčšou silou opanúval. Bol to cit budiacej sa žiarlivosti. Beda tomu, v ktorého útrobách sa udomácni. Koniec pokoju a večný zápas s nepoznanými preludami a trapnými dumami je jeho sprievodnikom, ktorému nemožno odolať.

Iréna žialila v duchu za zábavami, ktoré opustit musela, a za to umienila si svojím spôsobom vymstiť sa na Lorke, ktorú za jedinú príčinu svojho zdanlivého nešťastia držala. Snula plány, ktoré jej maly pojistiť tento zámer. To malo jej byť vynáhradou za utratené rozkoše, ale i príjemnou zábavou v osamelosti a opustenosti nenávidenej dediny.

Izidora zaujímala jediná zvedavosť. Chcel čím skôr poznať tú sestrou i otcom vychvalovanú krásavicu a porovnať ju s vyvolenou svojho srdca.

Došli domov. Otec srdečne uvítal prišlú dcéru, ktorá ponáhľala sa vysvobodiť sa z ťažkej zimnej úpravy. To už predtým urobila Eleonora i Izidor. A už teraz nasledovalo nové vítanie.

Jedon blesk oka Iréninho urobil dojem na Izidora, či div, keď teraz vidiac ju v úplnej kráse, na vidom oči zarazil sa a nespúšťal z nej zraku svojho? V prekvapení nepozoroval ani zmenu, aká stala sa s Eleonorou.

Zatiahlo sa divnou chmárou jej jasné, ako blankyt nebeský oko; veď jeho zarazenie bolo novým, jej verne milujúce srdce hlboko

mdloba napádala ju, že napnút musela všetky svoje sily, aby neklesla.

A ohnivé oko Irény pozorovalo velmi dobre i dojem, ktorý urobila na Izidora, i to, čo dialo sa s Eleonorou, a nepochybovala už ani najmenej v jistotu svojho vítazstva.

Také bolo uvítanie Irénino v otcovskom dome a jej príchod zmenil dosavádnu šťastnú domácnosť úplne.

Pán Gedeon Ústupský mal velikú radosť z dcéry svojej; veď ktorý otec netešil by sa, vidiac svoje dieta krásne, milé? Zdarnosť dietok je chlúbou rodičov; jich skvejúca sa krása a lúbeznosť naplňuje jich oprávnenou hrdostou.

Zavedený živý rozhovor vrátil Izidora samému sebe, želel v duchu okamžitú rozpačitosť, a moc zvyku bola mu na dobrej pomoci, že vymohol sa z tenát a bol opäť bývalým Izidorom.

Nie tak Eleonora. I ona síce točí sa v medzách slušnosti, ale dobrému pozorovateľovi neušly by boly mnohé známky, ktoré prezradzovaly jej vnútorný zápas. Brala účasť v rozhovore, časom preletel i úsmech jej tvárou, ale patrná bola pri všetkom nútenosť a jej celá naprutosť obrátená bola na skúmavé pozorovanie bleskov, ktoré križovaly sa medzi očiami jej sestry a jej mladoženícha. Trapné sú to okamženia, a veliká sila ducha je potrebná k tomu neprezradiť sa, ani najmenším slovíčkom nedať výrazu tým citom, ktoré lomcujú nami. Vďaka výchove, skúsenosti a častému obcovaniu v kruhoch, v ktorých utajovanie vlastných citov je pravidlom, a len zachovávanie vonkajších foriem príkazom, darilo sa to Eleonore dost dobre. Ale pokoj jej duše, ale rovnováha, ktorá ju dosial blažila, pohrobená bola keď i nie na veky, ale na dlhé ćasy. Poľutovania hodný je každý človek, ktorý sám v sebe nenachodí viac rovnováhu, a polutovania hodná bola i Eleonora.

Míňaly sa časy, ale pri Eleonore nepozorovať žiadon obrat k lepšiemu, jej líčka zblädly a celý výraz tváre prezradzoval chorobnost duše. Nuž to je to štastie, ktoré úfala dosialnuť, privoliac žiadosti Izidorovej ranjacim šípom. Tak úzko jej bolo, taká a dajúc mu slovo. Keď už teraz takto trpí, čože bude nasledovať, keď spojená s ním bude? Nie, tento nesnesitelný stav ju umorí, to cítila, to znala. Ale zase nemala ani najmenšieho dôkazu nevernosti Izidorevej. akým predtým býval, i teraz je oproti nej, mimo tých niekoľkých, jej žiarlivosťou napnutým zrakom pochytnutých pozorov, nemohla ani najmenšie mu namietat. Či konečne nemámila a neklamala sa sama? či všetky jej bôle neboly len preludy žiarlivej duše? či nekrivdila Izidorovi a tým sama sebe pripravovala útrapy? veď možno, že tie pri prvom sídetí sa s Irénou nápadné blesky očú boly len výrazom prekvapenia. A či je div, že nenazdajky vidiac takú krásavicu, akou bola Iréna, zarazí sa mladý, neblazirovaný muž, bez toho, žeby to mohlo mať vážnejšie následky? — Oh! čoby bola dala, keby mohla sa domakat jistoty? otvorene hovorit s Izidorom? ani za celý svet. Veď by tým poskytla dôkaz, že pochybuje o jeho vernosti, no a to je obrážka neodpustitelná; a potom, jestli mýli sa, či by nestála pred ním ako vinník pred svojím prísnym sudcom? Nie, to urobit nemohla, nesmela. Znala síce, že Izidor Záplavský pri dokázanej úprimnosti svojej otvorene by hovoril s ňou, ale dat mu na vedomie, že je, a to na svoju vlastnú sestru žiarlivá, to nemohla urobit.

Stávalo sa často, že Eleonora utahovala sa do samoty, aby tam voľný prúd dopriala myšlienkam svojím, ktoré pripravovaly jej síce veliké bôle, ale poskytovaly jej i jedinú útechu. Otcovi zdôveriť sa nemohla, on pre takéto pohyby srdca nemal pochopu.

Tak sedela v chyži svojej v jedon deň o samote, pohrúžená v nie najpríjemnejších myšlienkach, keď dnu vkročila Iréna.

"Čo znamená toto ustavičné zadumovanie, sestra Lorka! keď otvárajú sa ti brány budúceho šťastia?"

Ako na zakázanom čine prísnym učiteľom postihnutý šarvanec predesený vyznáva hriechy svoje, tak predesená bola i Eleonora prímluvou sestry svojej, akoby dopadnutá bola pri Boh zná jakom zločine. Jej tvár zaliala sa odvyklým už rumencom a v očiach zjavila sa nepozorovane slza.

Mlčí, a tá mlčanlivosť výmluvnejšia je, nežli jak krásne rcči. Ved je úprimná, skutočná, keď reči sú veľmi často veľmi vhodným zakrývadlom úprimnosti i skutočnosti, zvlášte v tých kruhoch, v ktorých pohyboval sa život týchto sestier.

"Nehovoríš? i tak dobrc, ja i tak rozumiem!"

"A čo rozumieš?" zpytuje sa predesená Eleonora.

"Tomu, čo ťa trápi a sužuje! Alc smutne, že ani ku mne nemáš dôvery, že ani len mne, svojej vlastnej, jedinej sestre nezveríš bôle svoje!"

"Aké bôle? čo ti mám sdôverit? opravdu prekvapuješ ma rečiami svojimi, Irénka moja. Veď ja mám dost príčin a pohnútok rozmýšlať o svojej budúcnosti, tedy prirodzená vec, že to i robím, bez toho, žeby potrebné bolo i jiných núdiť mojimi myšlienkami!"

"No ako chceš, nech tak bude! Len mi je divno, že tie tvoje myšlienky o budúcnosti zapríčiňujú ti toliké bôle a neresti; zaháňajú z tvári tvojej každý úsmech a líca tvoje miesto znakom radosti a šťastia, ružovej barvy, zatahujú mramorovou blädosťou. — Čo to všetko robí, to, odpusť Lorka úprimnosť moju, nie sú myšlienky o budúcnosti v novom manželstve, ale niečo celkom inšieho?"

"A co by to bolo?"

"Poviem ti. Pochybuješ o vernosti svojho budúceho. Žiarlivosť fa morí a sužuje. To je príčina tvojho oblubovania samoty!"

"A jestliby i tak bolo, čo potom? nesúvisí to s mojou budúcnosťou? myšlienky moje zaoberajú sa len s mojou budúcnosťou!"

"Mladšia som síce ako ty, a nepristane mi slúžiť ti radou. Ale vzdor mojej mladosti mám už dosť skúsenosti, čerpanej z obcovania s mužskými, a menovite terajšími švihákmi, a vysloviť môžem, že "ktorá na vernosť mužov spolieha, tá stavia na piesku!"

"No odpust, Irénka moja! ja nemám vonkoncom žiadnej príčiny pochybovat o vernosti Izidorovej, aspoň dosial nedal mi k tomu žiadnej pohnútky."

"Nuž a prečo že sa trápiš a sužuješ? Nemáš jistoty ani o protive? Tú si snadno nadobudnút môžeš!" Digitized by "Myslíš? a jakým spôsobom?"

"Postav ho na próbu a uvidíš, či je láska jeho pevná a stála, alebo len každým vetrom pohybujúca sa trstina!"

Irénka moja; voluá ti je cesta, a ty tú próbu l previest môžeš i bez môjho pričinenia! Ja z mojej strany nechcem prehrešiť sa ani najmenším proti útlosti a tomu sväzku, ktorý ma už teraz viaže s ním."

"Ale tak nebudeš mat jistoty o jeho vernosti. Naposledy viazaný daným slubom vstúpi s tebou do manželstva k vášmu obapolnému nešťastiu. On len preto, že chcel zadržať dané slovo, a ty, pozde presvedčiac sa o pravom stave vecí, niesť musíš opätovne trpké ná-Usmicvaš sa nedôverive? ešte vždy sledky. pochybuješ. Dobre! ja na svoju päst podujmem zkúšku, a potom dla výsledku rozhodni si sama."

Eleonora neriekla viac ani slova. Iréna opustila ju tiež mlčky.

A Iréna zadržala slovo. Konala dobrovolne podujatú úlohu s veľkou horlivosťou. A vedome i nevedome všetky obtáčajúce ju osobnosti ju v tom výdatne podporovaly.

Starý pán Gedeon Ústupský v zime mával i jináče najhoršie časy svojho neduhu; teraz mimoriadne nemoc s velkou silou vystúpila, tak že zväčša v lúžku trávil dni, ba celé týdne. Nebral tedy žiadneho podielu v rodinnom, obyčajne v salóne shromažďujúcom sa kruhu, na ktorom deň po dni účasť brali domáce dcéry a Izidor. Zriedkavou udalosťou bolo, keď nejaká návšteva prišla.

Ale nemoc otcova i jináče účinkovala na rodinný kružok. A to opäť priaznive pre zámery Irény. Otec v samote svojej často pohrúžený nie vo veľmi radostných a útechu poskytujúcich myšlienkach zo dňa na deň bol nevrlejším, netrpelivejším, a keď i nedával výrazu svojim pocitom, predsa Eleonora to veľmi dobre pozorovala. A žeby podla možnosti síl svojich vytrhla ho z objatia brému menu" slúžiacou prísnosťou. trapných myšlienok, keď len mohla bola mu spoločnicou, vyprávajúc mu jedno druhé, aby točila sa neprestajne v kruhoch "vysokej,"

ljeho. Obyčajne sa jej to dobre darilo, a oko otcovo vyslovovalo jej mlčky, ale dosť zretedlne povďačnosť svoju.

Tým stávalo sa, že Eleonora i vtedy, keď "Rozumiem! ale to odo mňa nežiadaj, Izidor bavil sa v dome, často a dlho sedávala pri posteli otcovej. A Izidor s Irénou zase svojim spôsobom bavili sa v salóne, nikým neprekážaní ani vyrušovaní.

A to boly tie priaznivé chvíle, ktorým velice tešila sa slečna Iréna. A nemožno neuznat, že jej lahodné obcovanie, jej bystrota ducha, prúžnosť myšlienok, zvlášte ale milé korenie zábavy poskytujúci vtip, v spojení s krásou celej postavy a sprevádzané neodolatelnými bleskami ohňa plných očú i samému leidorovi pripravovaly veľmi milú zábavu. Preto ani on neželel nápadným spôsobom častú neprítomnosť mladuchy svojej, ktorá už od prirodzenosti zdala sa byť určenou viac pre utrpenie nežli zábavu. Viac mlčanlivá nežli zhovorčivá; viac chladná a usedavá nemala ani desatinu tej živosti a pružnosti, ktorou Iréna vládla; jej snivé oko často ulietalo v ďaleké, nedostižné kraje, zapomínajúc na prítomnosť, keď naproti plné plameňov žhavých, možno že i záhubných, oko Irénino metalo blesky v najbližšom okolí svojom, a všetko, čo dostupné bolo požiaru, zapaľovalo a k sebe pútalo.

Izidor neprehrešil sa síce ani tým najmenším proti tomu sväzku, ktorý viazal ho k Eleonore, a v obcovaní s Irénou s velikou prísnosťou šetril a zachovával tie hranice, ktoré mu určovaly jestvujúce pomery. To držal za svätú svoju povinnosť tak oproti svojej mladuche, ako i sebe samému. V ohľadoch, ktoré dotýkaly sa viac menej jeho cti a dobrého mena, bol až výstupne prísny a nesklonný sudca. Žial, že táto jeho prísnosť vzfahovala sa viac na vonkajšie formy a mravy, nežli na vnútorného človeka. Lebo nie všetko, čo dialo sa v jeho útrobách; nie všetko, za čo viedlo boj a zápas, tak s rozumom ako i svedomím, srdce stálo v súzvuku s jeho domnelou "povinnosti a do-

Viacročný život vo veľkom meste, kde Iréna na jiné, príjemnejšie predmety obrátila mysel zvlášte vo formách obcovania veľmi ľubujúcej si spoločnosti, zbystril jej um tak v pozná- | vaní ľudských slabostí a vlastností, ako i vo vykoristovaní týchto v svoj prospech.

Izidorova mladucha, Eleonora, každý uzná, nie velmi opatrne pokračovala, keď svojho mladoženícha nechávala častejšie v spoločnosti velmi nebezpečnej sestry svojej. Ale v tomto okamžení viac jej na srdci ležala nedúživosť otcova, nežli jej vlastné šťastie. Tomuto nemohla takmer ani myšlienkou slúžiť, keď ako jej celá bytnosť, tak i jej myšlienky zaujaté boly výlučne opaterou a starostlivosťou o svojho drahého otca.

Blížil sa už deň, v ktorý odbývať sa mala svadba. Ale o tejto už v dome pána Gedeona Ústupského nikto ani nehovoril. Pán Gedeon mal sám so sebou mnoho do činenia, nežli žeby myslel ešte i o jiných. On nikdy nebol navyknul starať sa o jiných, trebárs i najbližších mu členov rodiny. Majetok, ktorý bez dlhov zanechá, a ktorý jeho dvom dcéram po jeho smrti zostane, pojistuje jim bezstarostnú budúcnosť, čo ďalej, a ako si ustroja túto budúcnosť, to už nebolo ani najmenšou starostou pre neho. A ačpráve vrúcne a úprimne miloval dietky svoje, a trebárs by i rád bol videl dcéru svoju Eleonoru vydatú za Izidorom, pohrúžený na trapné lúžko ani nenaliehal na to, ba takmer povďačný bol i ostatným za to, že mu to ani nepripomí-Inšie by bolo, keby bol zdravý, ale teraz ztratit Eleonoru, znamenalo ztratit opatrovkyňu, tešitelku, drahú spoločnicu. Iréna nemala sa nijako k tomu. Prešiel i celý týdeň, čo ani nevkročila do chyže nemocného otca. Nemala k tomu takmer ani času. veľkomestsky pozde vstávala, do poludnia nebola s ustrojením sa hotová, a keď nie k obedu, tak obyčajne hneď po obede prichodil Izidor, a v zábave s ním minul sa tak rýchle a strmo ostatok dňa, že nebolo kedy mysleť na otca. A pri tom znala dobre, že čo sa dotýka "opatrovania nemocných," nemá ani vlohy, ale ani nevyrovná sa Elconore. Rada tedy prepúšťala tejto tú úlohu.

Poneváč ale i Izidor nesúril a nenaliehal, ako v časiech hneď po oddavkách, na skorú svadbu, tak mlčky ubiehaly časy, až konečne Ak by to ešte dosial tak bolo, tak ju najprišiel i deň, v ktorý cna mala byť slávená. lepšie bude vypraviť nazpät, nech si tam

"Dcéra moja!" prerečie pán Gedeon k Eleonore. "ak sa nemýlim, dnes je Troch králov!" "Tak je, drahý otec môjl"

"A vidíš, tej noci neprišiel sen na oko moje, i tak som rozmýšlal, rozmýšlal, až som zabudol celkom na svoju nemoc. A tu v mysli mojej zjavila sa rozpomienka, že však ten týdeň po Troch králoch má byť tvoj sobáš s Izidorom! tedy o týdeň. Nuž ako že ste? či robíte prípravy? a čo Izidor? veď s tým ani hovoriť nemôžem, keď i kukne do mojej izby, hneď ma opúšťa. Pravda, že som ja veľmi zlý, a často mrzutý zabavovateľ, ktorému nieje veľmi nepríjemná samota. Vynímajúc teba, dcéra moja drahá, rád som, keď nemám jiných návštev!"

"Nuž a Irénka?"

"I ona je moja dcéra, pravda, ale --- no nehovorme o tom, radšej mi vyprávaj, ako to s tou tvojou svadbou vyzerá? Bude o týdeň?"

Eleonora mlčí.

"Čo je to? ty mlčíš?"

"Ach, otecko drahý! ktožeby teraz na svadby myslel, keď ty nemocný si! Ani Izidor nehovorí, a ja tiež mlčím. Nuž tak na budúci týdeň z tej svadby nič nebude, a nebude dotedy, kým ty nevyzdravieš!"

"To ma teší, že mi chceš dopriať, aby som sa s vami tešiť a radovať mohol. Ale čo k tomu hovorí Izidor? či on súhlasí s odročením?"

"Veď ti hovorím, že sme o tom ani nerozprávali. On je tak šetrný, útlocitný, že teraz vidiac teba nemocného, ani nezpomína náš sobáš. Veď on dobre zná, že teraz nemôže, ba nesmie ma odviesť z otcovského domu!"

"No dakujem mu za tú šetrnosť. Povedz mu to, a popros ho i v mojom mene, aby i on zo svojej strany privolil na odročenie sobášu aspoň do jari. Ufám, že dotedy zotavím sa z Božej milosti natolko, že na vašej svadbe ešte i ja starý zakrepčím si!"

Po malej chvíli, cez ktorú pán Gedeon mlčal, ujal sa opäť slova:

"No a Irénka neželie už tak veľmi ako z počiatku za veľkým mestom a za zábavami? žije, nech sa tam zabáva. Keď už teraz, kým si ty doma, a Izidor každodeňným hostom, nevie navyknúť na našu dedinskú samotu, čože bude potom, keď ty s Izidorom odídeš a ona ostane so mnou, chúlostivým starcom, o samote? — Nie! ja nerád vidím kyslé tváre, preto nech ide radšej teraz nazad, akby ju potom mal vysielať."

"Mne sa tak zdá, že sa už smerila s tunajším životom, aspoň teraz nerozpráva tak mnoho o tých lesklých velkomestských zábavách, ba ani nevzdychá už tak mnoho, ako z počiatku, za tetkou."

"Tým lepšie pre nás i pre ňu. — Alebo vieš čo, Eleonorka moja, pošli mi sem Izidora, príď i ty s ním, z ohľadu tej vašej svadby dovedieme vec hneď na čisto. Tak to bude najlepšie. Lebo jistota to je to jediné, čo človeka uspokojuje! Choď a prídite skoro. Tu je?"

Hovoria znalci, že zalúbencov hneď na prvý pohľad poznať, to jest na pohľad ten, ktorý jedon na druhého z ních obráťa. Či je tomu tak, ja neznám, ale keď to znalci v tomto obore hovoria, nuž vari majú pravdu.

A ten pohľad, ktorým utkvel zrak Izidorov na Iréne, tak plný, tak túžbu prezradzujúci, bezpochyby bol tým zradným pohľadom, z ktorého bolo možno čítať všetky tajnosti jeho srdca. Ale i Irénin zrak nebol ani o mačný mak vlažnejším, chladnejším, a keď i jináče živý rozhovor zasekúval sa časom, tie pohľady boly dosť výmluvné a nepotrebovaly žiadnych jiných tlumačov. To čo jazyk vysloviť sa zpieral, jasne, ba krikľave hovorily oči: to, čomu zpieral sa um, prezradzoval blesk oka.

Práve také okamženie mlćanlivosti bolo nastúpilo, keď do salónu vkročila Eleonora a jedným jediným pozorom svojho snivého oka zachytila vzájomné pohľady sestry i mladoženícha svojho. Pocítila bolesť v srdci a rumeň preletel jej tvárou, ale to všetko stalo sa v okamihu, nepozorovane; a že do oka tlačily sa násilne slzy, to mohlo byť i z príčiny tažkej nemoce otcovej. V okamžení zvládala premôcť chcejúce ju city, i jala sa hovoriť:

"Odpusť, drahá Irénka, že prichodím odviesť ti spoločníka. Ale drahý otec žiada a prosí o návštevu Izidorovu, chcejúc s ním čosi hovoriť!"

"Nemám žiadneho práva na výlučnosť spoločnosti Izidorovej. Len tebe, drahá sestra Lorka, zaviazaná som povďačnosťou, keď niekedy i ja smiem sa tešiť zo zábavy, ktorú poskytuje shovor s bystroumným a vtipným Izidorom!" odvetila Iréna.

"Primnoho komplimentov, drahá Irénka: nerobím ani najmenšie nároky na bystroumnosť a vtipnosť, ktorými bohužial nie som bohato nadaný. Či to asnaď má byť ozvena ironie?"

"Uchovaj Bôh! hovorila som úprimne, tak ako myslím! Či ty Lorka nesúhlasíš asnaď v tomto obľade so mnou?" opytuje sa mlčiacej sestry Iréna.

"I kebych nesúhlasila, nezmenilo by to praničoho na tvojom výroku. Medzitým nepochybujem ani najmenej o tebou pripomenutých vlohách Izidorových, a srdečne želiem, že prítomne ťažká nemoc drahého otca prekáža mi, žebych i ja byť mohla účastnou tých zábav. — Ale jestliže dovolíš, drahá Irénka, Izidor bude tak laskavý, že ma doprevadí k dobrému otcovi!"

Izidor ponúknul Eleonore rameno, nie skôr, len keď pozrel na Irénu okom plným Iútosti nad pretrhnutou zábavou.

"Len prosím nenehajte ma dlho o samote!" sprevádzajúc hovorila Iréna, "lebo znáte, že sa nudím. Ufala som, že kým Izidor bude u otca, ty Lorka ostaneš so mnou!"

"Nebudeš dlho v samote. Ja aspoň tak, myslím, že o krátku chvílku vrátime sa zpäť!" Iréna ostala sama.

"Zrak jeho prezradzuje mi Iúbost jeho. Ústa mlčia, ale oko je výmluvné. Každý pohyb, každý fah jeho tvári hovorí mi: "Iúbim ta!" A čo mi z lásky jeho? veď je on pre mňa ztratený! Ztratený? a prečo ztratený? ešte nenie všetko ztratené. Ešte kňaz nepožehnal manželskému sväzku, ešte je vždy možné rozlúčenie. — A to dosiahnuť je mojou úlohou. Áno, to chcem, to sa stať musí. A či je to niečo nectného? Sveril sa s Lorkou, kým neznal mňa; myslel že je to láska i neho

k nej, a to bol mam; lebo ako poznal mňa, lásky, tak jedon je, aký som dosial pri žiadku mne zahorel láskou. A či ho ja milujem? lebo len z lahkomyslnej svevôle pretrhat sväzok, ktorý jich spojuje, to nechcem, nesmiem urobit. Ja opravdu neviem, či ho milujem. V mojom živote bola som už mnohoráz presvedčená, že som hneď do toho hneď do jiného zalúbená. A verila som pevne v moc a pevnosť mojej lásky. Sotvy ale zjavil sa mi jiný, a hla srdce moje zase tak zahorelo k nemu, ako tam k tomu. A opätovalo sa to často a mnohoráz. Či sa mi nedeje tak i s Izidorom? — — Kto mi to povie? Že má veliký vliv na mňa, je jistá vec, veď len on bol v stave smieriť ma s dedinským životom; len obcovanie, a daka Bohu, časté obcovanie s ním uvodí v zapomenutie velmesto i s jeho a ostatné príde samo sebou!" všetkými zábavami a švihákami! — veď ma núdenie ide umorit, jestli že len jedon jedinký den nepride! — A to všetko nemaly by byt nesprevádzala ho zpät, ale ostala pri otcovi, znaky opravdivej lásky? No, kedby i vskutku ktorý dlhším a i živším rozhovorom značne toto všetko neboly dostatočné znaky pravej unavený bol.

nom dosavádnom domnelom zalúbení nepocítila, a to je: horúca, vrelá, nekonečná túžba, domáhajúca sa získania srdca Izidorovho! -Nebezpečno je zahrávať sa s ohňom. Na próbu som chcela postavit vernost Izidorovu, zo samopaše mienila som lásku jeho odvrátiť od sestry a sebe pojistit, a teraz popálila som si krýdla tak, ako motýlčok obletujúci okolo žiarlivého plameňa lampy. Aký to všetko vezme koniec? — Eleonora má jeho slovo, ja srdce. Kto upustí? kto odstúpi? ---Ufám, že mi nebude tažko Lorkinu žiarlivosť vzbudiť, ktorá ju k tomu dovedie, že sama dobrovolne osvobodí Izidora od daného slubu. Presvedčiť ju o zklamanej láske nebude ťažko,

Škoda, že ďalší monolog slečny Irény pretrhnutý bol návratom Izidorovým. Eleonora

(Pokračovanie nasleduje.) ىوچى

Guslar.

Hercegovinou guslar blúdi, Spieva u prahov dobrých ľudí; Guslar je slepý, malý syn Vždy pri ňom, jako jeho stín.

Z úskalia Turek povyskočí, Nad hlavou ťažký handžár točí: Valí sa synka mladá krev, Lež neuhasí Turka hnev:

"Sem gusle!" Gusle o skalinu Udre a hodí v rozsadlinu -Zjačaly bôlne — desný spev Nezhasí Turka lúty hnev:

"Sem novce!" Novce Turek v ruku. K tomu ječermu, pojas, struku, A z hlavy chomáč šediny, Tak zmizol v temné skaliny.

A čo mu nechal? V starej hrudi Pieseň - ach tá sa búrno zprúdi, Pomstou zapáli celý kraj, Bože! Tú pieseň požehnaj!

Jedla.

Hoj, vítaj jedla moja vonná! Jak si mi strojná, bezúhonná --Dych tvoj, to balzam prsiam chorým, Jedlica-sestrica, Ja bratskou láskou k tebe horím.

Hoj, vídaval som pyšné palmy, U nôh jim more pelo žalmy, Cypressa v ňom sa zrkadlila:

Jedlicu-sestricu Zo srdienka nevyvábila.

Mrká. Bolí ma biedna blava, Nádeja bladne -- oklamáva... Radosť vymrela, srdce pusté, Jedlica-sestrica, Rozšír nado mnou vetvy husté! Digitized by

🗷 Vojanský:

Ukradený prsteň.

Poviedka z pohronských lesov. Napisal Ant. E. Timko.

I.

činia naše velebné, večnozelené, ambrovú vôňu zo seba vydychujúce pohronské lesy, hory a dúbravy, tieto chrámy malebnej prírody, s ktorými tak štedre obdaril Bôh ten kraj, ktorý od tisíce liet svojou kolískou nazýva tichý, pracovitý a spevavý Slovák.

O! ty drahá rodnia dolinôčka moja! Kde naberem slov a okrašlujúcej barvy, abych ta vylíčit mohol v úplnej pôvabe, ktorú pri spatrení ta poskytuješ duchu môjmu? Pero moje je slabé, štetec môj a barvy míkve, ruka moja to napísat nedovedie, čo duch cíti, icbo to sú pocity tak velebné a hlboké, že žiadnou barvou nedajú sa dostatočne vylíčit.

Večne milá zostaneš mi rodná dolinóčka moja a vočne rád mám ten bodrý, spevavý ľud, ktorý v tebe býva, bárs i tepaný nepr jným osudom chudoby, biedy a macosstvom prírody samej.

Podte, milí rodáci, zavediem vás do rodnej dolinóčky mojej na šumné Pohronie, ta, kde bere svoj pôvod mohutný Hron, v hustých smrekovo-jedlinových prahorách, nohou cestovateľovou len zriedka, ba skoro nikdy, a nohou odvážlivého lovca za stopou diviny častejšie navštevovaných. Nakuknime ta, do malej podhorskej dedinôčky, zôkol obkolesenej vysokým lesom, jejž obyvatelia nemajú žiadneho iného výhladu, okrem výhladu do hviezdnatej modrej oblohy. Domnievali by ste sa, že je to tu zakliaty, pustý kraj, že je tu žalár pre živého človeka, v ktorom on na duchu otupeť musí a stáva sa polodivým. Ale nenie tomu tak: čo je rybe prúd čerstvej vody, tým je horalovi pohronskému "hora," on len v lese svobodne dýcha, on len v ňom vie žit, on v lese rodiac sa a umierajúc. len v ňom cíti sa dobre.

Uprostred tejto malej dedinky Vidrovej vypínalo sa nad nízke šindelové strechy nevela domkov vkusné, úhľadné a romantikou bonaň, vidiac na prúčelí jeho obrovských roz- pustote. Bola blondýnka, štihle narastená,

merov jelenic parohy, poznat sa dalo, že je Na ducha priatela prírody hlboký dojem to myslivna, byt lesného. Tak bolo. Od viac rokov obýval myslivnu túto driečny a statočnosťou svojou ďaleko známy a rozchýrený lesník, neohrožený lovec: Ondrej Javorinský, nadlesný komorských erárnych lesov. Bol on pädesiatnik, muž otužilého zrastu, vlivom povetria upálenej tváre, mohutae zarastený. Z jeho bystrého a príjemného oka zrkadlila sa dobrota a mäkkost srdca. Majúc podriadených viacero lesných, horárov a hájnikov, tak tiež mnoho sto oberučných, sviežich, pracovitých a podivnou otuželosťou obdarených drevotárov a pltiarov, staral sa bedlive o dobrobyt všetkých tak neunavene, že vyzýskal si od ních jednoduché síce, ale velavýznamné meno: "náš otec!" A na toto pomenovanie bol Javorinský o mnoho hrdší, nežli na všetky svoje úradnícke názvy a titule. On tak dôsledne vedel sa starat o dobrobyt, poriadok a živnosť ľudu sebe podriadeného, že bieda a núdza nemala prístupu do malej dedinky za celý čas jeho úradovania.

Javorinskému stála po boku jeho rozšafná manželka Maria. Všetky chvalitebné vlastnosti dobrej ženy, usilovnej hospodiny, bedlivej matky boly v nej sústrednené. Nebolo teda divu, že z ohladu dobremajúcnosti stal ša Javorinsky účinlivosťou svojej manželky zámožným; z ohľadu ale svojich dvoch dietok požehuaným a spokojným otcom.

Starší syn Gustáv už od niekoľkých rokov nebol v dome rodičovskom. Oddajúc sa stavu svojho otca, zastával už dnes úrad polesného, ďaleko od rodnieho kraja svojho, v susednej Haliči na panstve kniežata Czartoryského, a pri svojej vedomosti a zručnosti mal výhlad na najvyšší stupeň hodnosti lesníckych úradov.

Mladšia dcéra Milka bola dosial v milom rodinnom kruhu; miláček to otcov a dobrá pomocnica matke svojej pri všetkých hospodárskych prácach.

Milka bola mladá, ešte nemala ani úplných hate ozdobené stavisko. Z prvého pohľadu sedemnásť rokov, zvláštny zjav v tejto lesnej modrých oču, štebetavá, čo plachá srnka hrdo. si vykračujúca a veselá. Činiac dobrý rozdiel medzi pannami, nám vždycky väčšmi lúbi sa zkrytá ruža v tŕni, nežli uvädlá kytka v okne veľkopanských palácov. Milka bola podobná ukrytej, nepoznanej ruži v lese. Tým krásnejšie v prostote svojej kvitla a vonala. Že Milku, túto ružičku hôrnu, nickedy svojou volat bude, tešil sa mladý polesný Štefan Lukovský, lebo devu túto vášnive si zalúbil, a i on zo strany Milkinej dostával patrné dôkazy lásky a lúbosti. Ale mladé, jedinné diefa svoje nechceli rodičia ešte z domu dat. Milenci muscli na seba ešte jedon rôčik počkať. Medzitým plynuly blažené dni ľúbosti jejich a žiadna prekážka nekalila jim drahý pomer srdca. Lukovský z blízkej dediny, kde službu polesného zastával, dochádzal často ku nadlesným a bol tu od nich čo budúci zat milovaný a ctený.

Bolo to istého letnieho dňa, keď už za včas rána sedel nadlesný Javorinský vo svojej pisárni, zamestknaný úradnou prácou, a jako sa poznať dalo, napriek svojmu vždy príjemnému vzozreniu neobyčajného rozmaru. Bol omrzlý; a keď mu neskôr dľa obyčaje Milka raňajky doniesla, zamorený do práce, zabudnul jej odvetiť za blahoželanie dobrého rána. Milka zvedave popáčila na otca a nevedela si jeho omrzlosť vysvetliť.

"Lumpák naničhodný!" zvolal obráťac sa ku dcére. "Ha! to si ty, dcéra moja?" zvolal premeniac ťahy oblyčaje k nenútenému úsmevu, "myslel som, Miluška, že adjunkt dnuká vkročil?"

"Stojí tam von u dverí!" riekla Milka, podávajúc otcovi šialočku s raňajkami.

"Povedz, dieta moje, aby vstúpil dnu, aż sa naraňajkujem," prehovoril nadlesný a požíval teplý nápoj.

"I žid Mojžiš čaká v kuchyni!" pripomenula Milka.

"Ten nech počká, až ho zavolám!"

Po raŭajkách sobrala Milka zo stola náradie a opustila pisáreň otcovu. Hneď za ňou vstúpil do pisárne chatrne odetý, vycivený, chudý, červeného oblyčaja a vlasov mladík. Pokloniac sa hlboko, zastal si u dverí.

"Chrastina!" oslovil ho nadlesný, "musím vám sdeliť, a to k velikej mojej žalosti nad sklamanými nádejami, ktoré skladal som vo vašej zručnosti, že ste od dnešnieho dňa nie viacej lesným adjunktom u môjho boku, ale pre viaceré priestupky, ktorých ste sa z lahkomyselnosti dopustili, ste zo služby prepustený!"

Mládenec zklopil oči do zeme.

"Lutujem, Chrastina, vaších výborných schopností k lesníckemu stavu; pri poriadnom držaní mohli ste to vyniesť dosť vysoko.....!"

"Pane nadlesný!" rečie Chrastina, "ráčte mi povedať, kto chce ma tu zbaviť chleba?"

"Nedomýšľajte sa, že snáď ja? Žid Mojžiš z Potrundženého zastihnutý bol viackráť pri podludnom predaji divočiny v meste. Obrátiac na seba pozornosť lesníckych sriadencov, bol pri podludníctve chytený a pred súd pohnaný. Tu žid, bojací sa o svoju kožu, že — nuž ale načo mám vám to hovoriť, o čom vy dobre viete?"

Tvár adjunktova sa zmenila, oko sypalo plameň, päsť jeho uzavrela sa krčovite k pomste.

"Strašne pomstím sa na tom kujonovi!" zvolal mladík, "on a nik iný nenie príčinou môjho úpadku, mojej haňby. On podvrátil moju vernosť k stavu môjmu, on nahovoril ma k pytlačeniu a odstrelovaniu sŕn, zajacov, tetrovov a kuroptiev z hájenstva vášho, a podával mi za odvedenú mu zverinu len myzerný, nepatrný peniaz...!"

"Chrastino," riekol na to nadlesný, podávajúc mu niekoľko zlatých, "vyrovnajte sa vy s Mojžišom jako chcete, do toho lesnému úradu celkom nič. Vysvedčenie zo služby vám dať nemôžem, vypadlo by nedobre, a načo by vám aj bolo. Dávam vám pár zlatých cestovného z lásky, hľadajte si živnosť inde! S Bohom, Chrastino! Napravte sa! Môžte odísť!"

S ťažkým srdcom opustil mladík pisáreň nadlesného. Na tvári jeho planul rumenec studu a hnevu, z oču jeho ale každý by bol vyčítal hlbokú pomstyžiadosť. Zmizol z myslivne pádnymi krokmi igitized by

Do pisárne vstúpil shrbený, v otrhaných | šatach zahalený, pravý obraz dedinského podludníka, žid Mojžiš. S hlbokou poklonou predstavil sa pred Javorinského.

"Mojžiš!" hroziac sa prstom privítal ho nadlesný, "viete vy čo to znamená, keď sa ja nekomu zahrozím?"

"Prosím ano! phane Obrferšter!" knísujúc sa riekol shrbený žid.

"Dal som vás zavolať, aby vám prečítal výrok slavného súdu, za priestupok podludníctva v mojom revíre. Pokutovaný ste na tristo zlatých, ktoré zložiť musíte, a krem toho kraj tento hned opustite!"

"Jaj, vaj! prosím phane Obrferštr!"

"Čo mňa do vásho jajčania! Opakujem poslednýkráť, platte hotovými, a potom na veky opustite túto dolinu. Tu sa viac neopovážte ukázať. Shliadnu-li vás tu šúlať sa po domoch za kožkami, pošlem na vás Medveďa a Fajtíka. Znáte jich? Beda vašim shrbeným kostiam, jestli jim do hrsti upadnete!"

"Phane Obrferster! ja sú chudobný jedon žid, mám chorú žény a 6 deti hladní, kde ja naberal pheňazí? Aj vaj, aj váj! Nech majú milosrdenstvo!"

"U Boha je milosrdenstvo! Lesník nesmic mat nikdy útrpnost a milosrdenstvo nad pytlákmi, zlodejmi, kradošmi zveriny a jejich pomocníkami. Dám vám sobrať všetek majetok, kým nesložíte pokutu!

"Aj váj! moje žény, moje deti somrú od hlad!" jajčal žid.

"Bol by blázon, kto by vám to veril? Od tých pár liet, čo ste sa usadili v Potrundženom, doniesli ste na mizinu pár rodín. Mojžiš! budete platit hned? Nie?

"Ja nemajú pheníze!"

"Pošlem tam k vám Medveďa a Fajtíka!" "Pre Boh!" zvolal žid, "moje žény, moje deti výndu z rozum!"

nadlesný, "idem pokračovať bezohľadne!"

"Budu prosil phána Obrferstra, nedajú bantovať moje žény, moji detí " a poškrabal sa uchom.

"Však vy najdete peniaze! Za zverinu nám ukradnutú ste päťnásobne tolko utŕžili. Platite? Medved a Fajtik sú na dvore!"

Žid sa konečne presvedčil, že nadlesný nežartuje. Volky nevolky siahol rukou na kabát, potom na vestu. Za jej futrom prišitú mal veľkú záplatu. Zpoza nej vytiahol zamastený uzol. Vyčítal na stôl sto zlatých, s plačom a s trasúcimi sa rukami.

"Bude to dost, som chudobný človek!" "Tristo!" hrmel nadlesný a dupnul nohou. Žid odčítal ešte jedon sto a opäť opýtal sa či už dost.

Nadlesný zodvihnul päst.

"Ja sú žobrák i moje žény i moje deti," utierajúc si slzy kričal žid a dočítal do troch sto.

"Teraz môžete už ísť! Mojžiš, buďte rád, že vám nedám od Medveďa lieskovicou napísať kvitunk na chrbát!"

Žid nečakajúc takú písemnosť, sobral batoh a zmiznul z domu.

"Teraz vďaka Bohu!" vzdychnul si nadlesný, "sprostili sme sa i pytláka i podludníka z týchto lesov na veky. Takéto liečenie bolo potrebné pre oboch. Nech idú pytlačiť a šajmochrit trebars do mesiačka. Lesník v týchto okolnostiach musí byť prísny a bezohladný."

Uspokojený na duchu sadol si opäť ku stolíku, pokračujúc v práci kancelárskej. Toho istého dňa neopomenul Medveďovi a Fajtíkovi, ktorí pri ňom službu hájneho a posluhy zastávali, dat rozkaz, aby keď vidia v dedine žida Mojžiša a Chrastinu, týchto hned zlapali a poviazali.

V myslivni u nadlesných boli dnes zvláštne pristrojení. Javorinský obliekol na seba sviatočnú rovnošatu so zelenými výložkami a lesklým límcom, zapálil si dymku s dlhou čútorou a netrpezlive prechádzal sa po chodbe svojho obydlia. Tam tiež na lavičke sedeli: "Nebude vás žiadna škoda!" preriekol hájnik Medveď a sluha Fajtík. V kuchyni pani nadlesná mala plné ruky práce; veď čakala nového hosta a obyvateľa do tichého jich obydlia. Milka pomáhala matke v práci.

"Audek, sváku Maco!" ohlási¹ sa na lavičke sediaci Jano, oberučný to šuhaj, "či vám ho už raz parom dovlečie, toho nového adjunkta; vyčakávame ti ho od rána ako dávám on bude za chlapa? Rád by ja to vedeť!"

"Azda len nebude taká stonoha, ako ten predošlý, vieš ten Chrastina?"

"Ach, to vám bol potvora človek!" prehodil Jano, "ten by vám nebol dal do fajky dohánu, čo by ste boli čo robili! Dobre, že ho parom vzal!"

"Pán Hobrfelšter hovoria," poznamenal Maco, "že ten nový adjuntk má byť voliaky chlapák. Nuž keby sa leu dačo z neho vybilo, žeby nás nenaháňal a nepsoval, ako ten predošlý!"

"Náš pán sa vraj radujú, že dostanú poriadneho človeka do domu a nebudú sa s ním hrýzt, ako s Chrastinom!"

V tom vstúpil medzi chlapov nadlesný. "Však už veru môžu byť štyry hodiny, čo Palo odišiel do mesta pre toho nového adjunkta?" zpytoval sa nadlesný.

"Túž var hej! Palo už mohol dvarazy tú cestu obehat!"

Ba čakáme ho i my, aby sme potom mohli do roboty!"

"No, ja sa teším, chlapi! že dostanem súceho pomocníka. Potom že i vy preukážte mu úctu a poslušnosť! hovoril nadlesný.

Pred bránou bolo počut plesnút bičom, lahký vozík namieril do dvora myslivne.

"Už sú tu, Bohu prisám !" skočil Jano, idúc otvárať bránu. Nadlesný stál na perone, a keď Janov mohutný hlas v kuchyni počuly, zvedave vybehly slúžky podívať sa na dvor.

Na vozíku sedel vysoký, chudý, opálenej tváre a čierno zarastený muž. Skočiac z povozu, pospiechal rovno ku nadlesnému, lebo v ňom na prvý pohľad svojho predstaveného videt sa domnieval.

"Moja úcta, pane nadlesný!" rickol príchodzí, "mám česť predstaviť sa čo váš adjunkt Stanislav Horina!

Javorinský podal ruku príchodziemu a stisol jeho ruku vrele, hovoriac: "Budte mi vítaný po dlhom čakaní!"

"A my vás, mladý pánko, tiež medzi nami pekne vítame!" zavolal z pozadia Maco Medveď, hájnik, "bodaj by ste len tu medzi nami skoro privykli. Nuž veď sme my Hronci nie Štefanovi Mrniakovmu vám vystrelil dvagroš-

keho velkomožného Ba ozaj, sváku, čo tak planí ľudia. Tu u nás sa vám veru bude môct páčit. Hory máme dost, zveríny máme dost !

> Potom uviedol Javorinský adjunkta do vnútra svojho obydlia a predstavil ho svojej manželke. Horina s poklonou bozkal pani nadlesnej ruku, čo si ona ale celkom dat nechcela, a potom pozdravil Milku. Ženštiny poznaly, že je adjunkt uhladených mravov. Dojem, ktorý na prvý pohľad Horina na obe nčinil, bol prekvapujúci. Na miesto mladého junoša videli tu stát otuženého muža dobre vyšše tridsatročného. Oblek jeho bol síce najslušnejší, ruky posiate zlatými prstenami, hodinková retaz húpala sa mu na prsách, lež to najvýznamnejšie — tvár jeho nemolila sa pomenovat peknou. Horina bol čierno zarastený, mohutný fúz visel mu na oboch stranách brady, na tvári jeho ale každý pobadal pozostatky zlej nemoce, drobníc: on bol rapavý. Rapiny zohyzdily mu tvár ku veľkej újme jeho krásnej mužnej postavy.

> Z obcovania domácneho soznal nadlesný skoro, že jeho nový adjunkt je uhladených mravov, vzdelaný, v lesníctve zbehlý, lesník spolahlivý a lovec výborný. Podla tohoto ctil si nadlesný pomocníka svojho úplne a stal sa mu priateľom. V najbližších dňoch oboznámil sa Horina s okolím, s lesom a ľudom, a zdalo sa, že je s novým postavením svojím spokojný.

> "Ba bude z neho dačo, sváko!" povedal Jano sluha ku Macovi, "vybije sa vám z toho chlap! Už to videt. Ej bol že vám to za kus fajnového dohánu, čo mi tot dal. Len tak ti vám mi kypel zo zapekačky; ani káva! Ba na môj milú, sváku, taký dohán som ešte nefajčil. Voňavý a tuhý ako kapiak! A dal ti mi vám ho za plné priehrštie!"

> "Nuž a či si ty Jano bol tot na tej polovačke v Kamenistej? Šak si videl, ako ti zastrelil toho roháča? Bystu svete jazernom... na tisíc krokov ti pálil! Z grúha na grúň! A roháč ti mu padne. Aj sám náš pán sa divil na tom. Ten ti má počarenú tú bršlu! Jano! čo ti ten vidí že beží, len ti namieri, durk! a už ti mu to leží!"

"Ja, sváku, veru som videl ešte inšie:

ník zpomedzi prstov, s kulkou viete, to vám je sváku, to je už kunšt!"

Maco.

"Ba veru, čo vám je on tu, inakšie to u nás idc. V kuchyni každý deň pečienka, akú chcete. Ja sváku, už sa mi zpríkrily tie jiedlá. Srnaciny, zajačiny, kuropty, dostanem vám vždy a to taký kus! Sváko! tá naša panička, to vám je tiež fajn dievča!"

"Hej ty Jano... keby ja bol naším pánom, ja by ti tomu mladému dal tú Milku za ženu! To by ti bol párik, len škoda, že mu čerti hrach na tvári mlátili !"

"Jaj nehovorto že, sváku! Nestarte sa do takých vecí. Už to veru nebude. Nuž či neviete, veď var' viete, že na jaseň bude si ju brat feršter Lukovský!"

"No, veď je to tiež fajn chlap!"

Čo sa nadlesného podriadenci o Horinovi rozprávali, bola pravla. Jeho oblúbili si tu všetci, s ktorými zaobchádzal. K ľudu bol dobrosrdečný a lesník na svojom mieste. Nie ináč s dôverou chovali sa ku nemu i nadleshovci. Milka skoro odložila jakúsi ostýchavost oproti Horinovi, a neminulo len niekoľko týždňov, čo vyvinul sa medzi nimi priateľský, nenútený pomer. Horina choval sa ku nadlesného dcére čo pravý priateľ, uctive, predchádzajúc jej so všetkou zdvorilosťou a oddanosťou. On bol prijatý čo dôverník do kruhu rodinného.

Pri tom všetkom, že Horina svoju službu horlive, jako statný lesník konal a zastával, že časom, súc lovcom zrodený, veselosti úzdu popustil, predsa bolo na ňom v istých dobách poznať známku jakejsi neobyčajnej omrzlosti, ba trudnomyselnosti, ktorou napadnutý vyhladával samotu. V ten čas blúdeval po lesoch samotný, zadumený so zamračeným obličajom, nevšímajúc si hrubo ani obklopujúcich ho predmetov. Bystrozraký nadlesný skoro to pobadal na nom a domyslel si, že nejaký tajný, utlumený bôl a červík žere na srdci adjunktovom. Nadlesný umienil si ho pilne pozorovať, príčinu trudnomyseľnosti jeho vyzkúmať a bude li mu možno osud zľahčiť, i pomôct. Zdôveril sa o tom i svojej manželke, že to zo srdca rád urobí.

Okolo nadlesného bydliska bola rozsiahla zahrada, hraničiaca jedným koncom s vyso-"Ej, majster ti je to ku flinte!" dodal kým lesom. V tejto nachádzala sa i zahradnia besiedka, ktorú pred pálčivými lúčami slnca husto snujúci sa lesný vres zastínoval a jej milovníkom príjemný chládok v lete poskytoval. Horina a Milka často bývali na tomto oblúbenom mieste. Tu strávili mnohé letné odpoludnie v príjemnom rozhovore, z ktorého Milka skôr poučenie, než zábavné vyrazenie požívala. Horina vedel vždy najsť látku k rozhovoru, ktorý ju zanjímal. prával jej o behu sveta tak dôkladne, akoby ho bol celý precestoval.

Istého nedelňajšieho odpoludnia, keď opäť lesníci v lese zaneprázdnení neboli, bol Horina v besiedke a tam bola i dcéra nadlesného. Bol, ako obyčajne, skvele odetý a dúmajúc hral sa s drahocenným prsteňom, skvejúcim sa na prste jeho. Pozornosť svoju obrátila-Milka na ten klenót.

"Máte krásny prsteň, Horino!" vravela ona. "Lúbi sa vám?"

"Ten blyštiaci kameň, či je sklo. To sa mi páči! Šľahá blesky, akoby iskry! Ja taký nemám! Je to iste drahý prsteň?

"Ukážte prst!" riekol Horina, "či by sa vám zmestil?" A pochytiac jej ruku, založil jej ho na prst. "Svedčil by vám! Je ale trochu priveľký!"

"Veď mi povedzte, či je drahý?"

"Pre mňa má on velikú cenu; je to jediná pamiatka po nebohej mojej matke!" hovoril Horina; "keď sa vám ale, slečinko, tak velmi zapáčil, dovolím vám ho nosiť na prste. Môžte si ho vziať a tešiť sa s ním. Kameň ten svieti v noci!"

"Naozaj, pane Horina? vy žartujete!" podotkla nevinne Milka, obzerajúc klenót.

"Smiete ho podržať u seba, kým ho nebudem pýtať. Potom mi ho navrátite."

Milka bola nad tým rada. Lahodilo jej velmi, že bude móct nosit na prste blyštiaci sa klenôt, jakému podobný nikdý dosial nevidela. Chuderka Milka nepomyslela, že ten prsteň mal sa jej stať osudným na celý jej

"A kedy vám ho mám navrátiť?" pýtala sa Horinu. Digitized by Google

nosit a podržat kým len budem ja medzi vami. Poslúchnite ma ale, Milka, čo vám poviem. Budem-li ten prsteň požadovať, a vy nebudete môct mne ho vrátit, vtedy stanete sa mojou ženou!" s určitosťou vyslovil Horina.

"Vy žartujete?"

"Nežartujem!" doložil on.

Milka mala vôlu ihned vrátiť Horinovi klenot jeho, ale brala to len za žart.

"A predsa vám ho teraz nedám," riekla, "musím sa s ním trochu popýšiť!", a odskočila naproti novému hostu, ku besiedke sa blíživšiemu.

Do zahrady vnišla štíhla deva. Milka poznala v nej svoju družku: učitelovu dcérku Marinku. Pospiešila oproti nej.

z besiedky. Zadumený vytratil sa zo zahrady, a obrátiac kroky svoje do lesa, zmizol v ňom.

Dievčatá, obe milujúce sa družky, daly sa hneď do trhania kvetín, prezerania hriadok so zeleninou, a boly veľmi rady, že sa zase siśly.

Rákošily milo a nenútene spolu.

"Pozri, Marienka, jaký dar som ja dnes dostala!" riek!a Milka, ukazujúc jej Horinov prsteń.

"Ach, ty! To je krásny prsteň! To bude diamant, ten kameň v ňom. Kto ti ho dal? Mne môj Kalina dačo podobného nemôže dat, on je chudobný chasník. No netreba mi hádat, viem sa domyslef, od koho si ho mohla dostat! Závidela bych ti ten drahý klenôt, keby som ta rada nemala!" slovila Marinka.

"Diamant? To mi nepovedal, ale musi mat veľkú cenu!"

"To si môžeš sama mysleť, že je hoden aj viac ako tisíc zlatých. Ty si šťastná, Milka!"

Dievčatá v rozhovore o svojích milencoch zavítaly až do besiedky, cestou natrhaly si ovociny, červených rybizlí, a škádliac jedna druhú, častovaly sa. Milka, aby slabo na prst priliehajúci prsteň dakde neztratila, zosňala ho z prsta a položila na malý okrúhly stolík. Potom opät štebotily spolu do dobrej vôle. Milka chytro zabudla na shovorku, ktorú len pred chvílkou s Horinom mala. Neskôr za-

"Kedy? Tú dobu sám neznám. Môžte ho|náhle a odbehly. Milka obsluhovala pani učitelku u stola, ktorá prišla pani nadlesnú navštívit. Boly kmotrami a žily v dôvernom priatelstve. O chvílku spozorovala Marinka, že Milka prsteň na prste nemá.

> "Miluška!" oslovila ju bokom tíško, aby to mamušky nezpozorovaly, "kde ti je ten krásny prsteň?"

Milka pozrela si na ruku. Prsteň na prste nemala.

"Iste nechala som ho v zahradnej besiedke na stole!" rickla predescná, a jako plachá srnka odskočila do zahrady, utekajúc do besiedky. Kto opíše jej úžas a predesenie, keď na tom mieste, kde len pred chvílkou prsteň položila - prsteňa nenašla. Prsteň bol preč!

"Ja nešťastná!" zvolala, zostanúc stáť Tú dobu použil Horina k odstráneniu saljako k zemi primrazená. Ale zpamätala sa hned. Ohliadla sa po zahrade, či tam dakoho niet. Vybehla chytro von. Piadila ku Macovi, drevo na drevotní štiepajúcemu, s otázkou či nekoho do zahrady ist nevidel. Tento sa jej zadušoval a potom zaklínal, ře živú dušu v zahrade okrem dievčat nevidel.

Zdanlive uspokojac sa, vnišla nazad do izby. Zrak jej sišiel sa s Marinkiným. Táto hneď vyčítala jej z oču, že prsteňa nemá... Bolo po veselej mysli ináč štebotavej dievčiny. Súkromne sdelila Milka družke svojej ztratu prsteňa, pustiac sa do usedavého plaču. Priatelka tešila ju, ako mohla najlepšie, ale to Milke málo, ba nič neosožilo. Táto, predtým tak veselá, žiadnou nehodou nezkalenej mysle dievčina zostala razom bodnutá ostrým ostnom do svojho srdca, keď len pomyslela na ten osudný prsteň a spolu i na slová Horinove, keď jej ho odovzdával. Bolo po jej vnútornom pokoji.

Kam ale mohol sa tak chytro podct ten drahocenný Horinov prsteň? Všetky domysly dievčat za ztrateným lebo ukradnutým prsteňom boly bez úspechu. Na žiadneho človeka nemohla zle pomyslet. I Horina skôr oddialil sa zo zahrady. Tretia, teda nevídaná bytosť musela sa prsteňa zmocniť za ten krátky čas, kým dievčatá zo zahrady do domu dosly.

V tú dobu, keď prihodila sa táto pre ďalší život Milkin trudná a osudná vec v zavolala matka na dievčatá. Tieto zodvihly sa hrade, ležal Horica zahnúžený v dumách svojich na mäkkom lesnom machu. Myšlienky jeho zaoberaly sa s neprajnou mu minulostou a osudnými nehodami. Upadol znovu do trudnomyselnosti. Jeho nezaujímalo švitorenie, štebot a spev lesných operencov, okolo neho obletujúcich. Konečne prebral ho z dúm traskavý let straky, letiacej na nočniu hospodu do lesa. A keď na to doletel k nemu i hlas večerného zvonka z dediny, zodvihnul sa z lesnej pohovky a poberal sa volným krokom k domovu. ---

"Porad mi len, porad, Marinka moja lúba! čo si ja teraz nešťastná dievka počať mám?" žalostila Milka, odprevádzajúc družku svoju z návštevy domov. "Ja zle pochodím! Horina bude požadovat prsteň, ja mu ho nebudem jeho klenôt a bude po všetkom!" môct prinavrátit, on bude naliehat --- a ja Kde najdem osudný, nešťastný prsteň?"

"Upokoj sa, Miluška!" tešila ju sústrastne učitelova dcérka; "budem ti na pomoci, budem pátrať po ňom, veď cítim tvoj bôl vedno s tebou! upokoj sa, drahá! Ztratené veci častodivným spôsobom vychádzajú na javo."

"Ale či mám riect o tom mamuške?"

"Nehovor nič! Radím ti, aby si o tom trochu, aspoň za pár dní pred mamuškou mlčala. Narobíš i mamuške trápenia. Horina ti predsa povedal, že prsteň jeho budeš môct u seba zadržat, kým on len tu bude. No a ten tak skoro odtialto preč nepojde. Tatinko ho preč nepustí. Počkaj teda. Snád šťastná náhoda dovedie nás na stopu jeho a jestli sa nám ho podarí najsť, ty oddáš Horinovi

Takú útechu a balzam liala dobrá priatelka sa musím stať jeho ženou? Oh nikdy, nikdy! Marinka do rozčuleného a strasťou sovreného srdca svojej milej družky.

> (Pokračovanie nasleduje.) سودهى

Pieseň na pokál,

venovaný k 50-ročnému jubileumu kňažského úradovania

Jána Lehotský, ev. farára v Trnovci.

Neznám, pokálu! kto ta kul, zo striebra, neviem, kto fa slial; ni dol nepoznám, rúdou kde si slul, ni vyheň, ktorej žhavý pal ťa vylákal von zo žíl skaly čo vrelú zemo-srdca krú... Však čo po tom, kde, kto ta sformovali . . .!? Na tom dost, ked si tu! Ukáž sa z von i z dnu!... A — si kov stuhlý: aby zas vtekaly do útrob tvojích iné prúdy, iná krú --- -

Nalejte doň iskriacej vlahy, čo vyplakal kdes' vínohrad už vtedy, keď sme ešte prahy preliezali - paplužská mlaď; a naplnený vyzdvihuite hor ponad stôl, kde skvost a hod, a za mňa dúškom ho vypite!... A keď dnu všumel zlatý jeho brod, tu vyvolajte, vykríknite: Hahoj! jubilantovi sláva! Jak pokál, skvej sa dlho sňažná jeho hlava! Jak pokálu tohoto svit, jak jeho ohňo-teplá vlaha: tak jasný, kmetu, tebe žitia kmit, uprostred vrelej lásky, úcty, blaha! . . .

Neznám, pokálu Bláhovosť! ja zas chcel pôvod zpytovať. Keď tu sa skveješ — na tom dosť; nač prózu lučby stopovať!? Hej, nač by kutať: zkadiať, čo si? i rýdzosť zvedať nač? Dost nám znať: že si plný slz a rosy — len hodne slziť ráč —; lež slza tá len ružodúhu v sebe nosí, len radosti to v tebe plač! . . .

Nuž vlejte doň, črpnite zase slz sladkých z oču slečny — révy! Tak nariekaly v dávnom čase vám známe helikouské devy... A rozpenený vyšvihnite hor pod poval; akby tam mrak: nech sberá sa a hynezhbite GOOGIC a nechá šiator slávy tak, bo pokálom ho rozsvietite, ba hviezdou i váš každý zrak . . . Dosť honby tej! teraz už pite, keď jasný striebra odznel zvon; a rozohriaty — vykríknite: nech žije On, nech žije On! On! čo pätdesiat rokov Boha prosil, aby, jak treba, svietil a zas rosil, by milost jeho zalictala v sad, i kde stráň, nivy, polia, vínohrad --Påtdesiat liet, påtdesiat liet! kolký to čas, kolký to svet, koliká práca, kolký trud, koliký znoj, koliký boj, jak dlhá - dlhá - dlhá pút... Hoj! všetko to hla dues pripomnúť: či krátku slasť, či dlhý smut. A ponadšení vykríknite: nech žije On! nech žije On!

a Tatier žuly strunovité nech polapia váš slávy tón!...

Chod, pokálu! už chod ty, chod do jeho chvelej pravice; a z lona svojho von vyhoď a slož mu žiaru na líce! Na hlave sňah a v líci ruža... Jak krásne: takto vídať starca muža! polovic zimy a polovic jari: tă striebrom, táto ružou žiari; a v stredku týchto dvoch protív — krásny div – sa tíško ticho rodí - dobrá vôla, tá oktobrová, keď vše starcov leto... Hoj, starče! držže tuho dve protivy tieto; tá blahá starcov dobrá vôla nechže ta prevadí popred druhých päťdesiat mužné ešte rady, s kalichom, keď zas staneš v púť od tohto stola! Parol Országh.

Rozpravy večernie o umeni staroslovenskom.

Vypravuje P. Z. Hostinský.

(Dokončenic.)

2. Kováčstvo, kotlárstvo, zlatníctvo, ním, preto poviedky opisujú ho ako pôvodca bednárstvo.

Ku baníctvu prislúcha kováčstvo; oba majú pôvod jedon a sú tymi najstaršími remeslami. Baník vykopáva kovy a kováč jich prerába; preto od kovu nazvali ho aj kováčom. Povedal som už hore vyššie, že baníci nenávideli Lokeša, za to, že bol kováčom. A v skutku Lokeš je najstarším starostom (cechmajstrom) kováčskym. Dla nášho starovekého podania tento velký remeselník kovy tie, čo baníci trapne nadobúdali vo vnútri zeme, pohádzal do ohňa a mlatkom svojim nakoval z toho všeliaké nástroje, na pr. šable, šišaky, ostrohy, mlatky, dláta, poháre stď. Lokes remeslom svojím tak popreinačil tie tažko posbierané kovy, že jich ani nebolo viacej poznat, akými boly prv. Preto baníci zlým okom hľadeli, že jích výrobky tak lahko preinačuje a z toho bohatne.

klásť na z broje. Kováči narobili prvé zbroje, znali tak kopať, miesiť a topiť rúdy, vtedy zbrojami ale povstaly prvé války. Teraz už už prestali panovať obrovské živly prírody. India začali sa bit a vraždit. Loktibrada teda | Človek odučil sa prírode to, čo táto doteraz zapríčinil najprv to, že sa krev ľudská vy- prevodzovala. Ze ale človek vykonával to

hriechu.

Prvé remeslá: baníctvo a kováčstvo zrodily sa z elementov, a síce z povetria, vody a ohňa. Prví kováči boli obrovia, abo prví obrovia boli kováči. Mali oni vyhne svoje pod zemou, za príkladom tých podzemných živlov, bo veď pomocou povetria, vody a ohňa roztápäli rúdy a kovy; miesili jich ako ten Miesiželezo; kopali jich vo vnútri zeme, a tu keď jedon vrch rozválali, hneď z vykopanej rúdy nakopili druhý. Valihora ale zastupoval pri remesle tomto mechy.

Názory najstarších remesiel vedú nás teda do sveta toho, kde zem naša podstúpila prevraty ohňom a vodou. Prevraty tie nazývame dneská vulkanismom a neptunismom. Dedovia naši zobrazili si jich v obroch. Za nimi prišli piadimužíci.

I čože značí piadimužík, a tá jeho na Hlavnú váhu v podaní tomto treba nám lokeť brada? Keď tí obrovia, t. j. tí kováči, lievať začala na svete. Preto ten strach pred len v malom, čo príroda v obrovskom spô-

sobe: preto remeslo kováčov, ako ľudí, podobalo sa v prirovnaní ku vyhni obrov ako niečo malilinké. A že výrobky boly takže malilinké, preto hneď za nimi máte piadimužíkov. Brada jích zobrazuje kovanie železa, napospol kovov. Ako kov, keď sa roztopí, dajú na nákovu a pod bakyňu, tak i Lokešovi chytili bradu do klady.

Ten istý obraz máte aj pri baníkoch s jích Loktibradou. Obor Valivrch znal lahko rozválať a nakopiť vrchy, znal ľahko roztopiť skaly; nie tak ľahko ale šlo baníkom, bo títo museli horko fažko rúbať do tých skál, kým našli rúdy a v rúde len zrnečká. Táto protiva medzi ozrutnými silami prírody a človeka; ten rozdiel, čo môže voda, vzduch a oheň ako element, a čo môže človek, ktorý si všetko — a to len po malom — osvojovať musí, máte znázornený v obroch a v piadimužíkoch.

I akýže bol prvý výrobok kováčov. Železomej urobil zo železa tým vozárom odňatého: cepy, potom z tých tricentových ciep urobil valašku. Cepy a valaška boly teda prvými nástrojami rukou Slovena urobenými. Máte tu udané aj samé miestiská. Ako ten Železomej býval na vysokej skale, tak myslite si, že na počiatku remesla kováčskeho vyhne stály na vrchu hôr, abo na vysokých skalách. Mechov dúchacích vtedy ešte nebolo, bo Lomidrevo ústami rozduchoval oheň; prví kováči teda svobodným povetrím rozduchovali oheň vo vyhňach svojich.

Valaška a cepy zobrazujú vám tu ale aj mlatok, kladivo, nákovu, slovom nástroje kováčske. Tamže spomína sa aj povraz, aký Lomidrevo na tristo siah dlhý vysúkal a po ňom dolu sa spúšťal. Tieto výrobky sú teda tiež pôvodu najstaršieho, a znali jich už pradedovia naši.

S nimi v jednom čase povstali kotlári. Ze dedovia naši mali najprv kotle hlinené, svedoctvom toho sú pece slovenské. Do týchto kládli rúdu a topili pomocou ohňa. Aknáhle znali už vydobúdať z rúdy kovy, hneď povstali aj zlatníci, ktorí z kovov drahé veci a okrasy vyrábali.

kolesá, vozíky, fúriky, mlyny, hroty a j. robil¹ a stavali. Boli oni spolu aj tesári.

Tak remeslami povstal prvý poriadok medzi národami; nezbedné živly prestaly už panovať a na jích miesto nastúpily remeslá, rukou človeka vedené. Loktibrada ukáže Valibukovi dieru podzemnú, akou sa on dostane k zámku medennému, striebornému a zlatému; on za to dostáva potom nazpät bradu svoju. Ano nazpät: bo rúda je už v moci človeka, ktorý premýšla o nej, a tak premyšlujúc priemyslom zakladá remeslá.

Loktibradu znajú poviedky naše aj v podobe žobráka. V poviedke pod týmže menom, keď otec pre zlostnú macochu zanechá vlastnú dcéru v hore a táto bedáka, príde k nej žobráčik, zaopatrí pre ňu studničku, vedierce, misky, tanieriky, hrnce, múky, kaše, a napokon donesie jej zlata. Podobne je on pomstiteľom úžery; bo keď potom macocha vyšle vlastnú dcéru, tu ju Loktibrada vytrasie z kože, mäso z kostí poobbrýza a hlavu zavesí do obloka.

V príklade tomto máte zobrazené najprv bane výnosné a jalové; z tamtých zaopatruje si človek potrebné články živnostenské, menovite vedierce, misy, taniere, hrnky, múku, kašu, chleba a iné. Kolko výrobkov máte tuná už na jednom mieste! Všetko toto Slovenovi je rovné zlatu. Protiva toho je tá baňa neúrodná, bo tu rúda, trebas ju baník rozlomuje, mlatkom rozlomuje, predsa drahocenné zrná mu nedáva.

Ďalej máte tu ukrytú myšlienku, že lakomstvo je hriech a donáša zkazu. Hriech i zkaza zosobnené sú tuná v macoche a v jej deére.

Lokeš tento známy je i pod menom Pikulíka a Rarášeka. Máte v nich zosobnené tie živly svetové: a síce oheň, vzduch a vodu. Bez týchto živlov na remeslá ani mysleť nemožno. Bo na pr. oheň železo rozpáli, vzduch zase rozdúcha oheň, a voda spravuje i oheň i vzduch.

3. Mlynárstvo, pekárstvo, krajčírstvo, tkáčstvo.

Ako pamätáte, mladzbu skončil som mly-Nie ináče zjavili sa hneď aj bednári, nárstvom. Aby Piatko mohol dostať ženu bielu ktorí k oným remeslám potrebné vane, bedná, ako sňah a červenú ako krev, teda musel prekonať aj výminku tretiu. Královná odišla do pekla, Pustaj ale utajený v kepeni všade za ňou. Keď sa tu s čertami nahostila a natančila, dostavil sa i Pustaj s Piatkom u nėj a na otázku odpovedal: Bola si minulej noci v pekle a máš čerta frajera. No bola to pekná hádanka. Tá královná vraj taucovala s čertami po brytvách tak, že za každým tancom pár črievic podrala. Hádajte, čo je to? To je mlyn. To zrno nasypané na mlynici vrtí sa práve tak, ako dievča v tanci. Tie zodrané črievice značia stav zrna, keď sa jadro oddelí od lupiny, a tie brytvy značia ostré kamene, medzi ktorými sa zrno mele; stôl, pod ktorý královná tie črievice hodila, zobrazuje tú kasňu, do nejž múka padá.

No krem mletia predstavuje nám v deji tomto poviedka aj pekárstvo. Ten Pustaj tlčie palicou tú ako sňah bielu ženu v koryte, a síce drví ju najprv tak, kým len koryto nebolo plné peňazmi, potom bije ju ďalej, kým druhé koryto plné krvou nenatieklo, a do tretieho razu, kým ho zase plné slzami nenaplakala.

Tu máte trojakú prácu pečenia; najprv múku v koryte k pečivu pripravenú, keď pod kysnutím podobá sa peneniu, potom máte valkanie chlebov, a po tretie sádzanie ho do pece. To peklo, ktorého dvere na jej nohou dupnutie sa otvorily, je zakúrená pec, kde sa má sádzať chlieb. No a teraz rozumiete, prečo tá Piatkova žena napokon šla do pekla, prečo ona bola bielou ako sňah a červenou ako krev. Tu máte z bielej múky biely chlebík abo koláč, a tu máte tie červené líčka v tej kôre chleba, abo v tej červenej barve upečených koláčov.

I v poviedke: Fundži palica, cepy von z vreca, ten chudobný človek, ktorý nevedel rodinu vyživiť, bo mu žitko, čo zasial, nebolo zišlo, dla rady jednoho starčeka vymohol si od zlých duchov mlynček. Keď tomuto povedal: mlynček mel, hneď samé samučičké zlaté peniaze sa mlely. Netreba vám spomenút, že tu mlyn spojený je s podzemným ohňom, ktorý oheň poviedka v tých zlých duchoch predstavuje. Sejba, zrno a mlyn boly veci nerozlužné.

Že pradedovia naši prevodzovali aj krajčírstvo, vypravuje nám o tom poviedka Lomidrevo. Keď sa tento z tej krajiny Knoftavtákovej dostal už na svetlo, hneď šiel do královského mesta. Tu počul, že sa dve královské dcéry vydávajú, tá najmladšia ale nechce ísť na sobáš, kým vraj nebudú mať všetky tri také šaty, ako tam dakde na druhom svete nosily. Lomidrevo vyhlásil sa za krajčíra, vytiahol z kapsy kúsok plátna a strihal ho na drobulinké kusy. Z týchto potom do rána ušil pre princézky šaty medenné, strieborné a zlaté.

V druhej povesti zase Ludmila bola chýrečná ševkyňa, ktorá, keď Raduz dal vyhlásiť, že tá bude jeho ženou, ktorá najkrásnejší kvietok vyšije, ona medzi inými najutešenejší kvietok Raduzovi doručila.

Že tkáčstvo a s nim spojené pradenie prekvitalo u dedov našich, na to najdete mnoho dôvodov a podaní. Tak na pr. keď tá Hadogašparova žienka šla si hľadať muža, tu jej mesiačková mati dala zlaté vretience, mat slnková dala jej zlatú prasličku, a mať vetrová zlaté motovidielce. Ba máte aj poviedku Zlatá Priadka, ktorá cez jednu noc priadzu v jednej veličiznej izbe naukladanú na zlaté nitky popriadla.

Krem toho mnohé veci v poviedkach spomínané svedčia o výrobkoch priemyseľuíckych, na pr. črievice, brytvy, zámka, klatka, klúčik, obrus, sklenka, pohár, hrebeň, nôž, vydličky, kremeň, ocielka, pišťalka, trúbka, kasňa, motyka, koryto, pec, mlyn, mlynský kameň, studňa, mosty, kotle, kantár, hodina, ručník, košela, klobúk — a na stá iných.

Tým končím tieto rozpravy večerné. I nasleduje nám teraz porozprávať si o tom, ako sa tie najstaršie, rýdzym geniom ducha slovenského utvorené názory v dejopise umenia nášho národnieho rozvili. Tu potom natešíme sa na bleskách jích úsvitu, aký sa zabrieždil nad Dunajom a Tatrami, aby oko jích dietok zalúbilo sa na velebe stavby, na harmonii hudby, na tajnosti písma, na útvaroch rezby i malby, na svetomíru poesie, na názoroch hry a ihry, a na umu umelstvov národnoslovenských!

Sládkovič a jeho báseň: "V slzách matička sedela."

Sluníčkom, učitelom v Humpolci, "Včelka, zábavný a poučný časopis pro mládež." Redaktor tohoto časopisu bol sa obrátil na mňa s tou žiadosťou, aby som i ja, dla možnosti, nie len hmotnou, ale i duchovnou podporou prispel k jeho podniku. Načo som ja nie len pohladal, čo som sám mal pohotove súceho do tohoto časopisu, ale som aj svojho priatela Sládkoviča, v ten čas farára v Hrochoti, oslovil, aby i on toto pre mládež tak prospešné podujatie čím môže podoprel. Sládkovič mi na toto vyzvanie doposlal nekolko básni, medzi ktorými bola aj známa už z druhého Koberovho vydania Sládkovičových spisov "Modlitba Páně" a vôbec už v národe ujatá pieseň: "V slzách matička sedela." Zásielku túto prijal som od Sládkovića v pôvodnom rukopise, tak že, jako sa zdá, Sládkovič ani len odpis svojich básni pre seba nezachoval. Ja som básne odpísal a so svojím príspevkom na redaktora Sluníčka vypravil. Básne tieto vo "Včelke" aj v skutku vyšly, menovite v čísle 5. ročníku druhého, vyjmúc "Modlitbu Páně," ktorú po smrti Sládkovičovej len tak možné bolo verejnosti podať v Koberovom vydaní, že som Sládkovičov rukopis, v tom domnení, že je to len odpis unho sa nachodiaceho pôvodného rukopisu, bol u seba podržal. Keď už do rúk prídu, udaním svojho mena potvrdil.

Roku 1851 počala tiskom Jana Rippla po vyjití vo "Včelke" poslaných mi ostatv Jihlave vychodiť pod redaktorom Janom ných Sládkovičových básni bolo viac rokov uplynulo, prišiel raz Sládkovič, už jako radvanský farár, keď už dávno bol na tieto svoje duchovné plody zapomnel, k tamejšiemu učitelovi Fuchsovi, u nchož práve bol jeden supplikant. Tento chcejúc učiteľove dcéry zabaviť, dal sa do spevu rozličných národních piesní. Sládkovič jeho spev s oblubou poslúchal. Tu prišiel rad na pieseň, ktorú Sládkovič predtým nikdy nepočul a ktorá zvlášte opútala jeho pozornosť nie len svojou melodiou, ale ešte viacej svojím obsahom, ktorý sa mu známym zdal byť, bez toho, aby sa hneď v prvom okamžení bol mohol rozpamätať zkade. Rozmýšlal teda a poznával, až sa konečne priznal svojmu vlastnému, už od rokov ztratenému, teraz už slovenským obecenstvom jako miláček odchovanému a v rúchu krásnej melodie odenému dietatu. Bola to po prvý raz vo "Včelke," ktorú Sládkovič asnád nikdy ani nevidel, v rúchu českom uverejnená pieseň: "V slzách matička sedela." Že táto udalosť, ktorú mi sám Sládkovič rozprával, bola nie len milým prekvapením pre nebožtíka, ale aj tou najlepšou kritikou na jeho duchovný výtvor, o tom ani hovoriť netreba.*)

> *) Milé by mi bolo, keby túto udalosť aj ten mne neznámy supplikant, jestli mu tieto moje riadky

Jako povstala Sládkovičova báseň: "Čo vy za nič nemáte nás!?"

ktorých základnú myšlienku v básnikovi nejaká neočakávaná udalosť okamžite vzbudila. Tak povstala aj Sládkovičova báseň: "Čo vy za nič nemáte nás?!" o jejž vzniku z úst samého básnika som toto počul. Raz stál náš Sládkovič vo dverách ohrady fary radvanskej, chcejúc sa trochu vyraziť pobladom na cestu vedla jeho pribytku dolu Pohronim vedúcu. Tu ide cestou jeden Bystričan, rodom z Radvane, ktorý, ač dobre poznal Sládkoviča, predsa bez toho, aby sa mu bol poklonil, prešiel vedla neho. V tom okamžení obzorom len náš Sládkovič hoden, ale i obecenstvo nášho tvorivého ducha Sládkovičovho preletela my-

Známo je, že najpodarenejšie bývajú básne, | šlienka: "Čo ma tento za nič nemá?" I chopiac sa tejto myšlienky, vrátil sa do svojho príbytku, sadol k písaciemu stolíku a napísal báseň: "Čo vy za nič nemáte nás!?"*)

^{*)} Keď som bol Slúdkovičov životopis napísal a v "Orlovi" uverejnil, vyslovil som pri tom svoju túžbu, aby i ostatní jeho priatelia, čo znajú zajímavého z jeho života, verejnosti podali; ale krom Sam. Zatureckého, ktorý jeho dva dopisy v "Cirk. Listoch" bol uverejnil, druhý nikto ani len slovom sa neozval. Teraz týmto opätovne vyzývam týchže priateľov nebožtíkových, aby to aspoň v takýchto malých úryvkoch učiniť si nezťažovali. Je toho nie "Orla" by to s radosfou prijalo-

Drobnosti.

slavného horvatského básnika, boly dňa 11. t. m. z Viedne do Záhrebu prevezené. Vo Viedni bola tým cieľom veľkolepá slavnosť, na ktorej súčastnily sa všetky viedeňské slovanské spolky; medzi hostni bol aj slavný biskup Strossmayer a srbský básnik Sundečič. Pohrabná slavnosť bola v Záhrebe dňa 14. t. m. Všetky spolky a korporácie záhrebské, ako aj početné deputácie miest isly pred rakvou. Za šestspražným vozom, na ktorom spočívala ohromná rakov, išli synovia a vdova Preradovičova, potom bán, mnohí biskupi, snemoví vyslanci, úradníctvo atď. Slavnostné reči držali básnik Šenoa a vyslanec Vojnovič.

Navá cesta svetového obchodu. Na počiatku tohto roku rieka Amu Darja v strednej Azii vrátila sa nazad do starého koryta, ktoré pred dvanáststo asi rokmi opustila, a vteká teraz do jazera Čadi, ktoré leží dvadsať míl východne od kaspického mora. Prieskumy, ktoré hneď podujali ruskí merníci, dokázaly, žeby veľmi snadné bolo kroz prieplav (kanál) spojiť jazero Čadi s kaspickým morom. Následkom toho, ako oznamujú z Tiflisu, ruská vláda s počiatkom júna započala potrebné práce, a teraz pracuje tam 700 ľudí, ktorých počeť sdvojnásobnený bude po žatve. Merníci, poverení s touto prácou, ujisťujú, že ju úplne zakončia do r. 1884, a tak potom možné bude z Petrobradu do Bokhary a Balkhu v Afghanistane cestovat po lodi. Ale do r. 1884 bude dohotovená i železnica medzi Poti-Tiflis-Balkhom. Je to tedy zrejmé, že obchod Europy do prednej a strednej Azie velmi živo sa rozvinie. Táto nová cesta po vode ale prinúti Indiu, aby i ona pomýšľala na novú obchodnú cestu do strednej Azie!

Napoleonovci. So smrtou princa Ludvika Napoleona, ktorý v Afrike Zulukaframi usmrtený bol, veľmi zhusta zpomína sa rodina Napoleonovcov, a síce i v tom smere, že počituje dosť mužských členov, ktorí v čas potreby prevzať by mohli úlohu pretendentov, poťažne náčelníkov. Konečne dokázalo sa, že všetkých mužských Napoleonovcov počet neprevyšuje 8, a to síce: po synovi Luciana Bonaparte, druhého brata že sa súčastní. Korunný princ nemecký vzal na Napoleona I., princa Charlesa, žijú: princovia seba protektorát výstavy.

Telesné pozostatky Petra Preradoviča, Lucian Bonaparte, kardinál, a Napoleon Charles, bývalý predsedník gener. rady na Korsike, Louis Lucian, bývalý senátor, teraz žije v Londýne; Picrre Napoleon s jcho synom Rolandom (ktorý chodí do školy v Saint-Cyri); potom je tu princ Jerome Napoleon, syn Jeroma, štvrtého brata Napoleona I. so svojmi synami Viktorom a Ludvikom; ako známo, Jerome Napoleon stal sa teraz uznanou hlavou rodiny.

> Americké kúsky. Deň 4. júla je sviatkom vyhlásenia neodvislosti severnej Ameriky, A v New-Yorku slavia sviatok tento spôsobom, ktorý nemožno pochváliť. Každý, kto môže, stricla, a tým oslavuje velký deň neodvislosti vlasti. Ci s tým chcú dokázať odhodlanosť svoju, a či čo jinšieho, to je ťažko uhádnuť, jisté je, že tento zlozvyk každoročne mnoho obetí vyžaduje. Vrchnosť mesta prísne zakázala strieľanie, ale tak zdá sa, akoby práve tento zákaz k tomu bol pohnul ľudí, že s tým väčšou divosťou oddávali sa záhubnej zábave. Casopisy new-yorkské ujavňujú celé stlpce nehôd, zapríčinených hlúpym, ba bláznivým strieľaním. "Dvadsať mesiacov stará Elvira Borke hrá sa pred domom matky na zemi. Letiaca kulka trafí ju do hlavy a usmrtí okamžite. Devätnástročná dáma Kate Hechal oblieka sa v trefom poschodí domu svojho a kulkou cez oblok prichodí o život. Otec tak svätí sviatok neodvislosti, keď z neopatrnosti tažko poraní svoje dve deti. Osemnásť osôb streleno do nóh, tri do přs a 11 do ramien. Styridsał osob prišly o prsty, ruky, a popálily si tváre. Niekoľko prepluených parníkov prevráti sa a mnoho ľudí utopí sa. Hasičstvo dnes ani nevidelo svoje baraky. Vždy bolo na nohách, lebo asi tridsať požiarov vypuklo. A tak to ide do nekonečna!

> **Rybárska svetová výstava.** Budúceho roku v máji bude v Berlíne výstava, týkajúca sa rybárstva a rybárskeho priemyslu. Milovníkom a priateľom rybárstva naskytne sa teda zriedkavá príležitosť videť pokrok v rybárení, menovite umelom. Množstvo ruských, anglických, ba i japonských a čínskych vystavovatelov prislúbilo už,

Literatúra a umenie.

činnosť nášho zvečnelého Kalinčáka. Najobšír-nejšie pojednáva o "Reštaurácii" a o "Orave." společnosti slovenské mistrně, vykonal tím dílo nejšie pojednáva o "Reštaurácii" a o "Orave."

Belletristický časopis "Koleda," ktorá vy- Kalinčák vyniká menovite v líčení zemanstva. chodí v Olomúci, uverejňuje v č. 20. a 21. za- tam je on pôvodný a dosial "nenápodobený a jímavý článok "Malíř slovenských zemanův," nedostižený. Kalinčák je básníkem zemanstva v ktorom obšírne a kriticky rozberá literárnu v nejúplnějším slova smyslu. Vypsav jednu třídu Digitized by GOOSIC

rozpravu o Miloslava Dumného "Nevädzach." Nakoľko dá sa to očakávať od časopisu maďarského, je táto úvaha básnikovi dosť priaznivá.

Miklošičovho arcidiela: "Porovnávacej mluvnice rečí slovanských" prvý diel, nauka o hláskach, vyšiel v druhom vydaní. Prvé vydanie bolo vyšlo r. 1852. Druhé vydanie je základne prepracované a dielo temer úplne nové.

"Paedagogium," měsíčník vydavateľský (v sešitech po 3 arších formátu a úpravy Hellwaldova díla "Země a obyvatelé její"), který počne v září t. r. vycházeti redakcí na slovo vzatého paedagoga a filosofa Dra. Lindnera, ředitele pacdagogie v Kutné Hoře a spisovatele světoznámého, vykazuje za hlavní své spolupracovníky následující výtečníky spisovatelské: zemského šk. inspektora Kosinu, prof. Bartoše, řed. Dra. Tille-a, šk. radu Jandačku, šk. insp. Hraše-a, šk. insp. Madiern a Klaisnera, řed. Jana Lepaře, řed. F. Macháčka, řed. Podstatného, řed. Št. Bačkoru, prof. Varovku, prof. Kalinu, prof. L. Čecha, řed. Jahna, prof. Práška, uč. Zemana a za přispívatele více věhlasných sil paedag. Upřímně upozorňujeme slovenské kruhy paedag, na krásný a důležitý podnik tento, který bude vycházeti nákladem knihkupce Fr. A. Urbánka v Praze.

Pozvanie na druhý ročník "Slovanského Almanahu."

Prvý ročník "Slovanského Almanahu" uvítaný bol všade s neobyčajnou priazňou, a i kritiky, ačpráve ho prísne posudzovaly, schvalovaly jeho ú čel a odporučovaly jeho ďalšie vydávanie. Toto priaznivé prijatie pohlo vydavateľa a spoluriaditeľov k vydaniu druhého ročníku.

Vznešeným jeho účelom bude, soznamovať slovanské obecenstvo s formou a duchom, ktorý javí sa v reči slovanskej, a podať mu príležitosť, môcł poznat zvláštnosti slovanských národností.

Maďarský "Kůlíčid" podáva v č. 6. obšírnu Preto bude pre Almanah len taký material vhodný, ktorý vo viazaných alebo neviazaných článkoch označuje myslenie a cítenie jednotlivých národností slov. prítomnej doby, a ktorý vo vedeckých pojednaniach líči špecificko-kultúrne stránky, buďto slovanské vôbec, buďto jednotlivých vetví. Články obsahu politického sú vylúčené.

> Len takým spôsobom môže kniha malého objemu, vo veľkosti a osnove almanahu skutočne prispet k duševnému poznaniu slovanských národností, ako i k porovnaniu zvláštností, a čo je kde dobrého, prijímať. Lebo žiadna slovanská národnosť je nie tak dokonalá, žeby z niektorej strany duševne nemohla fažiť od súrodej národnosti. Pri práci tejto bude nám vodítkom dosavádna naša zkúšenosť, ako i rada, ktorú nám kritika v časopisoch laskave podala.

> V smysle tomto obraciame sa k slovanským spisovateľom snažne žiadajúc, aby v prospech Slovanstva prispeli k uskutočneniu vznešenej úlohy našej a zasielali hojné krásoumné a vedecké práce. Tí spisovatelia, ktorí nám už pri prvom ročníku zvláštnu priazeň preukázali, budú nás zajiste i na ďalej laskave podporovať.

> Slovenské obecenstvo ale úctive prosine, aby nás hojným odoberaním Almanahu podporovať ráčilo, lebo len tak bude nám možno podať knihu hodná a dobrú.

> Almanah obsahovať bude v 24 tlačených hárkoch práce viazané i neviazané, možno všetkých národností slovanských. Cena bude ako minule: pre predplatiteľov 1 zl. 20 kr., krámska cena 1 zl. 60 kr. Príspevky a predplatky prosíme laskave zasielať do konca roka pod náslovím: Radivoj Poznik, Viedeň VII. Florianigasse Nro 17.

> Uctive prosíme ct. redakcie slovenských časopisov, aby pozvanie toto do svojich listov laskave prevziať ráčily.

Alexander Pavlík. Jozef Durjan. Radivoj Poznik.

Listáreň redakcie a administrácie.

Pp. R. N. v Sk. Je to chyba tlače; stat má IX. v P. Všetci majú do konca roku predplateno, len a X. ročník. VIII. nemáme na sklade. — J. Sch. Vy robíte výnimku, súc iba na pol roka predplatený.

OBSAH: Ratmir. Od Vajanského. — Orol selejský. Historická povest. (Dokončenie.) M.-n. — Nihilismus. Povest. Podáva Samo Samovič. (Pokračovanie.) — Návšteva. Hviezdoslav. — Sestra koketa. Obrazy zo života. (Pokracovanie.) — Guslar. — Jedla. Vajanský. — Ukradený prsteň. Poviedka z pohronských lesov. Napísal Ant. E. Timko. — Pieseň na pokál, venovaný k 50-ročnému jubileumu kňažského úradovania p. J. Lehotský, ev. farára v Trnovci. Pavol Országh. — Rozpravy večernie o umení staroslovenskom. Vypravuje P. Z. Hostinský. (Dokončenie.) — Sládkovič a jeho báseň: "V slzách matička sedela." — Jako povstala Sládkovičova báseň: "Čo vy za nič nemáte nás!?" Lud. Grossmann. — Drobnosti. Literatúra a umenie. — Listáreň redakcie a administrácie.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. 10 kr. r. č. — "Orol" vychádza vo 12 sošitoch, 4 hárkov silných, dňa poslednieho každého mesiaca na štvorke.

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

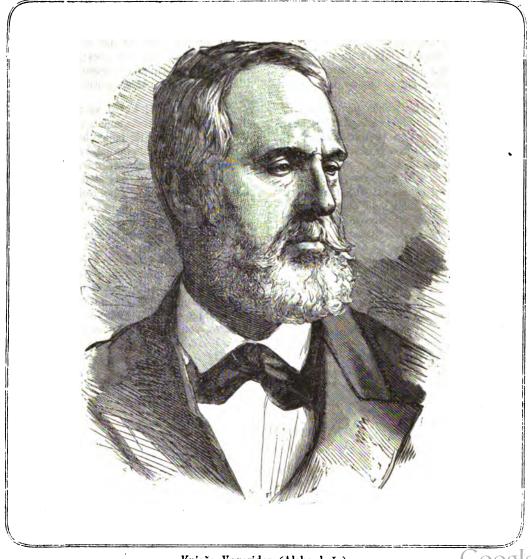
Zodpovedný redaktor a vydavateľ:

MIKULÁŠ ŠT. FERIENČÍK.

Roč. X.

Turč. Sv. Martin, 31. augusta 1879.

Číslo 8.

Knieža Vogorides (Aleko baša).

Digitized by Google

90

Gnom.

Od Vajanského.

Zaludná miska bystrinou sa plaví, Vetrilom slúži tkanina pavúka, Laná loďové: to nitky z pamuka, Na miesto kotvy: ostie zo žíhlavy, Ihla borová mohutným je sťažnom, Kormidlo tvorí lístok ďatelinky. V tomto korábe na zrniečku ražnom Stojí Rutulus, gnomik drobulinký, Osten jačmenný, to jeho kopija, Z nezabudôčky rosu si upíja.

Ja som sa zrodil v nedelu za rána, Kalliope mi u kolísky stála, Ona mi čelo, oči pobozkala, Preto som zazrel tohto velikána, Preto viem, že má kolpak zamatový, Na ňom aggraffa brillantná sa jasá, Že plieckom visí pláštik porfyrový, V rubínoch sponky slnko rudo hrá sa; Preto počujem jeho hlások jemný, Preto rozumiem jazyk gnomov temný.

Nadto som niekdy duchov po države Blúdil, filistrom ujdúc suchopárnym: Vily, Rusalky tam so spevom čarným Vítavaly mňa v hlbokej dúbrave Mäkké ramená, hora, báj a vôňa Vajanskej noci čarovné výjavy Preč z mysle!! šedá letí dušou tôňa, Starosť a bieda šumí kolo hlavy, Zmiznuté štastie, hoj ztratené ráje: Ja zas obývam filisterské kraje.

Gnomik mňa poznal, už k brehu pripína, Kotvu zahodil do žltého piesku. "Vítaj, Rutule, daj mi rúčku rezkú, "A povedz, jak sa má tvoja rodina? "Či ešte devy vaše po fialkách "Tancujú strojno rozpustilým plesom; "Či ešte bájna Šumena v nedbalkách "Sňahové prse ukazuje lesom; "Či ešte váš spev letnou nocou hučí, "Čo mňa uspával v jej mäkkom náručí?" Rutulus vzdychol: "Jaj beda nám, beda, "Súsed náš besným posadlý je duchom: "Náš národ býval v mieru pod lopúchom "Vlastenským; tu nás zbojník Neposeda "Zrazu napadol válečným postrachom, "Na pomoc prizval komárov si pluky, "Tŕňom nás bodá, bombarduje hrachom, "Nivočí polia a depčí palúky. "Hlad už vo vojsku našom hrozne zúri, "Preto som strovu požičal od kury.

"Jaj beda, beda! Šumena rumenná · "V náreku bôlnom zalamuje rúčky, "Žienky i devy, i tie detské páčky "Kryje pred vrahom jaskyňa studená, "Už mnohý junák padol v divom boji, "Tri celé kvapky krve náš rod statný "Vylial už! Včul zas dlh ten nepokojí "Naše finance, a celý stroj štátny: "Aby sme sýtiť mohli regimenty, "Platíme kure úžerné percenty.

"Všetko je ináč! Už aj vy poeti "Zanechali ste naše vonné kraje: "Darmo z kapradia bajný balzam vlaje, "Darmo mušenka svatojanská svieti, "Vily, Rusalky znemely, znemely, "Les je len na to, aby dával dreva, "Už viac hymnami listie neševelí, "Už ani riava pieseň nezaspieva, "Temno a pusto! Bieda len a hrôza, "Skončená báseň — počala sa próza!"

Rutulus kotvu vynoril z bystriny, Na stažeň rozpial svoju pavučinku, Stal si na zrnko, v belunkú ručinku Chytil mohutne stopku ďateliny. "Fúkni," poprosil. Fúknem — koráb letí, Ja za ním hľadím, smutný, nespokojný, Veď som zvedel dnes, že i v duchov svety Našly si cestu trápenia a vojny, A čo mi najviac smútilo dušičku? Že už aj gnomi prišli — na požičku!

Nihilismus.

سعو يودى يمديمو

Povest.

Podáva Samo Samovič. (Pokračovanie.)

II.

"Syn môj drahý!

vidno, že Ti je matka len vtedy na rozume, keď peniaze potrebuješ; či som si to za-Netrpelive čakám zprávy od Teba a predsa slúžila, aby syn môj na mňa zapomínal? Píšeš ma len tak zriedka niečím potešíš. Zo všetkého mi, že potrebuješ zase nové, drahé šaty. Už

čo si aj do spoločnosti baróna X, grófa Y a|bližšie stojacích je "divadelná mamička" a kniežata Z prijatý, nemyslím, žeby aj tí velmožovia na šatstvo ročite toľko spotrebovali, ako som Ti ja od roka pod týmto titulom poslala, nepočítajúc sem ani riadny príspevok otcov. Musíš, syn môj, umenšiť svoje výdavky, aby tomu otec na stopu neprisiel. Žiadané Ti posielam, píš častejšie zprávy o sebe a zriedkavejšie za peniaze. Bozkáva Ťa srdečne

Tvoja matka

Zuzana Koreň."

Už je tá moja matka raz nepraktická osoba - mrmlal si Julko pod nos, vyberajúc peniaze z listu — shospodáriť mohla písanie a mne peniaze na poštovej poukázke zaslat, jej kázne aj tak málo účinkujú. Keď prísnejšie vec povážime, pre mizerných 400 zlatých tak do poctivosti stúpať, veru že je primnoho. Pán otec že príde na stopu? To aj ja myslím, ak len nejaká nenadála príhoda neopatrí ma hodne peniazmi. Icik, Mojžiš a kto vie, ako sa všetci tí moji dobrodincovia volajú, majú pekné rováše na mňa. A to všetko prečo? pre krásnu Adelu! Obetoval som mnoho, ešte viac by som bol v stave, tak salóne sedela na pohovke v kruhu obletuma vedela k sebe priviazat. Goldfinger hned na počiatku našej známosti povedal, že je jastrena — to je nie pravda! Neobsýpala by ma tolkými dôkazy svojej lúbosti. keď sa spoločnosť rozchodila, chcel ma presvedčit Darvaš o tom, že všetky tie zábavy večernie, usporadované u Schnitzerov, sú nastrojené na vydieranie peňazí od pozvaných, a lúbosť Adelina že je len tovar, predajný tomu kto dá viac. Neborák! Adela ho nelúbi, a v tom ma aj Goldfinger utvrdil, ztade to šprihanie.

Rúčka hodinová blížila sa na siedmu večerniu; bola to hodina určená k schôdzkam u pani Schnitzerovej.

Ani mi do umu neprišlo predstavit vám túto v rozprave novú osobnosť. Slyšali ste rozhovor Goldfingerov s Adelou, ktorého uzavretie bolo istú tetku Rézu vpraviť do úlohy Adelinej matky. Tetka s radostou privolila, słubovaly sa jej dávno minulé časy navrátit, keď všetkým dobrým a drahým oplývala.

Veľké mesto je na podobné tetky bohaté, meno k divadelnému ženskému personálu nemilou byť mohla."

jích úloha záleží predstavovať "garde damu" príslušnej paničky. Keď tie "mamičky" tak prísne na svojich sverencov nedozerajú, aby všetky tajné chodníčky jích protizorstvu podriadené boly, tomu sú "mamičky" nie na príčine, panička si v tajných pomeroch aj sama poradí, "mamička" má jej len dat náter solídnosti pred verejnosťou.

Tetka Réza, čo predstavovatelka matky Adelinej, dostala meno ovdovelej pani Schnitzerovej, a čo takáto požívajúc vdovským právom veľké dedictvo, ostalé — vraj — po zomrelom pánu Schnitzerovi, otvorila svoj salón každovečerným spoločnostiam vyberaných mladých ľudí, zvelebujúcich jej krásnu dcéru Adelu. Tak aspoň povedali Julkovi a on tomu vďačne uveril; že každý večer vysoká hra najväčšiu čiastku zaujala, nebolo mu nápadné, strýčko Repa a jeho kamaráti tiež inším nevedeli sa zabavit.

Obsah materinského listu do vrecka, jedon pohlad do zrkadla a Julko zvyklou cestou poberal sa k Schnitzerovej. V osvetlenom júcich mladíkov pani Schnitzerová. Goldfinger v svojej skromnosti neopovážil sa priblížiť a len z boku velmi pokorne odpovedal na zavdané mu otázky. Kde by sa opovážil on chudobný kupecký pomocník, len na prímluvu Julkovu do spoločnosti prijatý? Domácu slečnu nevidno v spoločnosti, Julkovi na pokynutie matkino svobodno ju bolo vyhľadať v osobytnej chyžke.

"Milosťslečna nechce dnes svojou prítomnosťou obživiť spoločnosť?" zpytuje sa Julko, shliadnuc Adelu v jednoduchom domácom odeve na pohovke.

"Uprimne musím vyznať, pane Koreň," odpovedá Adela, "že po tolkých hlučných večeroch dobre mi padne samota."

"Tak vám je aj moja prítomnosť nemilá?" "Kam že zase cielite? nazdala som sa, že nepotrebujem pred vami každé slovo na prísnu vážku klásť, aby som vašu citlivosť neurazila. Dávno sa poznáme, presvedčený ste o mojích citoch k vám, ktoré vytvárajú tú možnosť, žeby mi vaša prítomnosť niekdy "Odpustite, milá Adelo! tak dobre mi padne čím častejšie počuť podobné slová, že sa nemôžem sdržať, aby som vás vždy znovu nepokúšal."

"Nepokúšajte," hrozí mu Adela prstom, "aby som sa tomu od vás nepriučila."

"Z vašich krásnych oču nehrozí mi žiadne nebezpečie, na prvý pohľad rozoznal by som pokúšanie od skutočného smýšľania. Však prosím, čo vám tak spríkrilo vašou dobrou matkou dovolenú večernú spoločnosť?"

"Zase na ten nemilý predmet prechodíte; bolastné je pre mňa, čo moja matka uznať nechce, že mnohí členovia spoločnosti ináče o nás smýšlajú, než sa nám do oču stavajú."

"To som dosial nespozoroval, ba ani neviem pochopit, keď každý z členov spoločnosti môže si za česť pokladať, smieť vstúpiť do vášho cteného domu."

"Tie dôkazy, pane Koreň, nemajú platnosti. Vy zabúdate na to, že sú ľudia, ktorí tam, kde by iných povďačnosť viazala, stávajú sa nevďačnými."

"Nezabúdam na takých, ale jich v našej spoločnosti nenachodím."

"Musím vám bližšie označit! — nie, neoznačím, možno, žeby ste sa tiež tam našli."

"Aj mňa môžte brať do pochybnosti?"
Julko vyskočil zo stolca a bližšie prisadol
k Adele, aby sa mu žiadne slovo neztratilo.
"Čím som zavinil toto upodozrievanie?"

"Ľúto mi je, že som sa vás tak hlboko dotknúť musela; predtým ste prichádzali aj vo dne, dnes vás po prvýraz vidím, to je znak ochladzovania vášho k nám."

"A keby som ten dôkaz za neplatný uznal?"

"Musela by som vás iným presvedčiť; to včerajšie pošuškávanie s Darvašom vám nedopustilo, len práve teraz ma videť? Nesdôverila som sa vám tým, čomu som zo strany Darvašovej vystavená bola. Ustavične ma prenasledoval svojími vyznávaniami, ja som dôsledne odpierala, lebo moje srdce nedá sa rozdeliť, ono môže patriť len jednomu, a ten sa nevolá Darvaš, ale sa volal Koreň —"

"Či sa viac tak nevolá?" pretrhol ju ustrašený Julko.

"Počkajte, nech dopoviem. Predvčerom mi hovoril, že musí sklátiť dôveru vašu ku mne, a včera, ako bolo patrné, začal so zdarom účinkovať."

"Na predošlú otázku prosím odpoveď, od nej visí môj živôt!"

"Nemôžem odvolať slovo," povie Adela žalostivým hlasom, "lebo ste protivné nedosvedčili." Opustila hlavu do rúk, zastrela oči ručníkom, akoby slzy zakryť chcela.

"Len slzy nie! pála ma na srdci, všetko vám rozpoviem. Pravda je, že sa Darvaš dosť nešetrným spôsobom vyslovil; ja som uhádol jeho úmysel, ako som to aj Goldfingerovi povedal," — Adela pravou rukou odtisla ručník z oka, aby videť mohla, či Julko v Goldfingerovi nešípi zradcu svojej tajnej rozmluvy s Darvašom — "a ako predtým, tak aj teraz som úplne presvedčený o vašej nevinnosti."

"Vďaka vám za tie slová," odvetila s povzdychom Adela, podajúc svoju ruku Julkovi, ktorú on vrele poľúbil; "nech ma celý svet osočuje, len vy, ktorého ľúbim, nech dobre smýšla o mne."

"On vždy bude dobre smýšlat, a aby som dokázal, že som hoden ľúbosti vašej, pomstím vaše urazenie na osočovateľovi."

"Ach nie, milý môj! nestavajte živôt v nebezpečie, nie som hodná toľkej obeti."

"Postavím ho aj storáz, drahá Adela, lebo vy zaujímate najprednejšie miesto v srdci mojom."

"Keď nechcete povoliť prosbám mojím, robte ako za najlepšie uznáte, ale pamätajte, že vaša bolasť je bolasťou mojou a vaša smrť smrťou mojou. A teraz chodte nazpät do spoločnosti, ja vás onedlho nasledovať budem."

Julko vrátil sa do salónu, zo všetkých strán sypaly sa otázky: či milosťslečna pohrdne večernou spoločnosťou a či je nebezpečne nemocná? atd., a sotva Julko dopovedal na všetky otázky, zjavila sa Adela, aby privítajúc hostí a pobozkajúc mamičke ruku usadila sa vedľa nej a priviedla utichlý rozhovor do nového prúdu.

"Včera ráčila byť milostslečna," hovorí jedon zo spoločnosti obrátený k Adele, "šepkárom pána Koreňa, dnes mám nádeju, že|pri tom tak vážne úradnú tvár, akoby sa mne šepkat bude."

"Mýlite sa, pane," vetí oslovená; "ako ste videli, bola som zlým duchom, dnes sa chcem stat dobrým; ostatne nemusíme každý večer pri kartách tráviť, aby sme sa nestali karhanikmi od remesla."

"Ba prosím," mieša sa Julko, "nezáleží mi síce na odhratí včera ztrateného pri boku tak krásnej spoločnice, však práve, že sa ma i dnes pridržať chce, vyvolávam včerajších spoluhráčov k pokračovaniu hry."

"Mohli by ste sa vzdať toho práva," hodil medzi to Darvas, "prospešnejšie by vám bolo."

"Neoslovil som pápa Darvaša," odpovedal Julko, na tým menej dal právo k úštipkom."

"Prosím, pánovia," tíšila pani Schnitzerová, ešte ste ani nie v hre a už sa dohadujete; lepšie bude hru odložiť "

"Dovol že, mamička," prosí Adela, "aby som včerajšie pánu Koreňovi donesené neštastie štastím nahradila."

"Nech sa stane!" dovolila pani Schnitzerová. . Temno osvetlená bočná chyža ožiarila sa novým svetlom, pripravené stoly hráči obsadili. Nepatrný v spoločnosti Goldfinger zasadol na prednie miesto bankára, ktorý zástoj na všeobecnú žiadosť vždycky zastupoval.

U hráčov pozorujeme tieto triedy: hráč z obyčaja, rozumie kartám k vôli spoločnosti, prisadne len vtedy, keď žiadon iný k úplnej hre najsť sa nemôže. Nezáleží mu mnoho ani na výhre, ani na prehre, preto vyhladáva hru, ktorá vytvára možnosť velkej výhry alebo prehry. Druhá trieda je hráč náruživý; za najlepšie strávené hodiny života svojho pokladá hodiny strávené pri hre. Náruživosti kto úzdu položí? Nech sa hra vyskytne akákolvek, on sa v nej súčastniť musí, nech sa jedná o maličkosť, nech o budúcnosť celej rodiny, jeho miesto iný zaujať nesmie. Do tretej triedy staviame hráča zo zisku; vyrátaný každý krok, nejde mu o zábavu, len o peniaze. Prostriedky k tomuto cielu vedúce nekladic na mravniu, ale na vážku mešca. K poslednej triede pripočítať musíme Goldfingera; z vrecka vyložené peniaze urovnal na stole, s istou eleganciou, hráčom od remesla vlastnou miešal a rozdával karty, robiac Darvaša.

jednalo o budúce osudy celej čiastky sveta.

Julko majúc pri boku krásnu Adelu viac pozoroval na ňu, ako na hru, úplne ponechajúc právo rozhodovania nad svojou tobolkou krásnej spoločnici. Nestranný pozorovatel mohol zbadať znaky tajného dorozumenia medzi Goldfingerom a Adelou, zamicňané zraky dosť výmluvnosti skrývaly v sebe. Julko jich nepozoroval, detinským smiechom vyjadrujúc svoju radosť nad zrastajúcou hŕbou peňazí. Hra vzala pre Julka priaznivý obrat, včerajšia prehra navrátená, keď so všeobecne prijatým heslom: "pokračovanie nasleduje" prisadla spoločnosť k prihotovenému občerstvujúcemu stolu.

Občerstvení jedlom a rozohriati ohnivým vínkom, verní svojmu heslu pokračovali v pretrhnutom diele.

Navzdor všetkému nahováraniu Julkovi sa nepodarilo predošlú spoločnicu si získať, ktorá v dôvernom rozhovore s iným mladým človekom zahrúžená, voľný chod nechala Julkovmu umeniu karbaníckemu.

Umenie toto dokázalo sa na veľmi slabých nohách stát - pomocou Adelininou vyhraté peniažky kapaly, akoby čarovnou mocou do banky pritahované. Roztržitosť sa zmocnila mysle jeho, pravdepodobne následkom neštastia, ktoré ho tak citedlne prenasledovat začalo, pravdepodobnejšie, že Adela necítila sa byť pohnutou žiarlivé pohľady Julkove porozumeť a svojho spoločníka, s ktorým sa patrne dobre zabávala, k vôli Julkovi opustiť.

Nesnádze jeho sa množily. Opustit hru nedopustil mu dosial požívaný chýr bohatého kavaliera, ďalej hrať bolo s nebezpečím úplného vyčerpania materinskej zásilky spojené. Nerozhodnosť držala ho priviazaného ku hre. Darvaš pozoroval neštastie Julkovo, nechtiac však byť dotieravým, skúmal najdriev priebeh hry, až keď sa presvedčil, že celá hra záleží len z klamárov a nimi vybraných obetí, pristúpil k Julkovi a súcitným hlasom sa mu prihováral:

"Opustilo vás predošlé šťastie, ako vidím." "Ja hrám pre zábavu a nie pre výhru," odpovedal Julko, nemilý pohľad vrhnýc na Digitized by GOOGLE

"Mnoho vás už stojí táto zábava?" pokračoval Darvas nedajúc sa mýliť.

"Na vlastné peniaze hrám, nie som povinuý účty skladat."

"Nežiadam od vás účty, pane Koreň," dokladal Darvaš priateľským hlasom; "mal by som vám jednu priateľskú radu dať, keby ste náklonní boli hru na krátky čas pretrhnúť."

"Aj ja mám s vami slovo, pane Darvaš; na to je však dosť času až sa rozchodiť budeme. Ubezpečujem vás ohľadom vašej priateľskej rady, že som na toľko dospelý, aby som si sám poradiť mohol a tak vašu radu sotva mi bude možno prijať."

Darvaš vidiac, že je Julko rozumnému slovu nedostupný, utiahol sa; Adela v okamihu zaujala miesto Darvašovo, hra očí medzi ňou a Goldfingerom znovu sa počala a len tomu mal Julko čo ďakovať, že s polovicou donesených peňazí mohol vstať od zakončenej hry. —

"Stojím vám k službám, pane Darvaš!" volal Julko ťahajúc osloveného za ruku na protivnú stranu ulice.

"Nemal bych vám po tak nešetrnom zachádzaní so mnou ani slova viacej sdelit," odpovedal Darvaš, "keby to, čo s vami robia, do kriminálneho codexu neprislúchalo."

"Zdá sa," usmial sa urážlive Julko, "že ste vy mne od môjho starostlivého pántatíka za anjela strážcu ustanovený."

"Prosím, vtipy na stranu! včera som podotknul, aký ciel majú nami navštevované večierky, dnes som sa presvedčil, že vy ste vyvolený k tomu, aby ste svojmi peňazmi v dobrom rozmare udržovali spoločnosť karbanícku. Goldfinger a Adela sú usrozumení, odtial pochodil váš veľký bonheur pred večerou a malheur po večeri. Žeby vás Adela ľúbila, ako sa vy nazdávate, nielen že pochybujem, ale rozhodne tajím, z toho citu ona už vyriastla a keby ste si dali na tom záležat, presvedčili by ste sa, že k tajným schôdzkam v slečninej chyžke nie vy ste oprávnený, ale aj iní. O pánu Goldfingerovi tiež by sa dalo mnoho pekného povedať, medzi iným --"

"Dosť, pane! hanbite sa neprítomuých ohovárať; myslíte, že som na toľko krátko-zraký, aby som neprehliadol hru, ktorá by mňa za blázna mať chcela? a či si smiem láskou Adelinou lichotiť, či nie, to ja viem. Zablúdili ste na pole neslušností; otázka je, či ste v stave základnosť vašej obžaloby dokázať?"

"Keď sa vám dosial oči, neotvorily, daromné by bolo všetko dokazovanie."

"Tak nemáte dôkazov?"

"Mám, ale vám jich nesdelím. S Bohom!" Darvaš sa chcel odtrhnút od zaslepenca, ale Julko v pravý čas zachytil ruku odchodiaceho.

"Tak lahko mi neujdete!" volal; "či odvoláte všetko to, čo ste teraz hovorili?"

"Oj, priatel môj," odpovedal s úsmevom Darvaš, "nehovoril som preto, aby som hneď odvolával."

"Tak vás vyhlasujem za podlého osočovatela!"

"A ja vás za zaslepenca, ktorý na bielom dni nevidí!"

"Este aj urážky? Musíte mi zodpovedať toto svoje surové chovanie."

"Lahko vám zodpoviem; aký "dobrý deň," taký "pán Bôh daj!"

"Uvidím, či sa ukážete takým udatným, akým vtipným byť chcete; shliadneme sa z oči v oči so zbrojou v ruke."

"Úplne ponechávam vášmu rozhodnutiu. Dobrú noc vám!" Darvaš šiel svojou stranou, Julko tiež svojou. — S pevným úmyslom, že zajtrajšieho dňa vyvolá Darvaša na súboj, Julko zaspal.

Noc je. Dejstvujúce v povesti osoby spia, bez porušenia súvisu môžeme uvážiť zvláštny výkvet ľudského nihilismu. Súboj! čarovné slovo, krev mladíkov pri slyšaní jeho novým ohňom zkypí, srdce mladých dievčat mocne trepe, nie z úzkosti, že sa tam jedná o ľudský život, ale z túžby môcť takého v súboji vítaza svojím menovať. Súbojník je v očiach mládeže a snáď i nedospelej stáreže ovenčený istou gloriou; prostý človek povážlive krúti hlavou, že ako naštrbená česť krvou protivníka zacelieť môže? a zdravý rozum smúti nad neodrezaným vítazstvom stredovekého barbarstva.

jich študií dostanú "šermovanie;" pekná vlastnost, zaocelovat a vycvičit si rameno, aby ono časom vlasť pred vňútorným a zovňútorným nepriateľom brániť vládalo. Jedno ie podivné pri tom, že synkovia týchto stavov oddajúc sa vojenskému povolaniu, činia to z túžby po čím skoršom vyšvihnutí sa na dobre platené miesta vysokých vojenských hodnostárov, v čom vysokorodou protekciou podporovaní bývajú a nie z úmyslu bránenia vlasti. Iní netúžiaci po rovnošate oči ženské slepiacej, využitkujú svoju spôsobnosť šermovnícku k súbojom. Nepozorné stupnutie na nohu, z ďaleka na urážku, bez úmyslu urazenia, upamätujúce slovo, vypovedanie pravdy do oču atď. bývajú zámienkou súboja, niekdy dost povrchného, kde na jedon palec dlhá na tele protivníka urobená krvavá čiara dostačuje, niekdy práve vážneho, ukončeného tažkou ranou alebo aj smrtou jednoho zo súbojníkov. Či to nenie nihilismus? kde tu mravní základ, kde mravní ciel?

Prvou starostou prebudeného Julka bolo svedkov pohľadať, s vyvolaním Darvaša k súboju poverit a s tým spojené zvláštnosti usporiadat.

Darvaš vyzvanie prijal, určil zbroj a pri vzájomnom dorozumení vyznačené bolo miesto zajtrajšieho súboja.

Podivného obsahu je srdce rozmaznaného mladého pána. Hneď blčí plameňom, hneď ochladené ladom skutočnosti mrzne. Ak neveríte, pozrite na mladého Koreňa! — Pod dojmom zdanlivej urážky vyvolal skutok, ktorého následky nedaly sa predvídať. Súboj môže mať smutný koniec, alebo on poraní, možno, aj usmrtí svojho protivníka; kto prevezme zodpovednosť za to? kto ponesie trest? zákon len nemôže byť tak stranníckym, aby aspoň povrchne nepotrestal panského zločinca? možnosť je aj tá, že sám vyvolávajúci odleží svoju prenáhlenosť; otec lebo matka navštívia nemocného syna a tu sa poučia — mráz mu ide po tele — o mnohých pekných kúskoch svojho jedináčka. Najlepšie bude odvolat, ale "point d'honeur," trpet bude čest, tým sa vylúči zo spoločnosti svojích priatelov. Prostý človek by sa zpýtal: či človek zaoberajúci sa dosavádnych priateľov nebol hrozíl OSIC

Synkovia vyšších stavov do soznamu svo-|s úmyslom vraždy, keď sa vopred shrozí svojho skutku a odstúpi od svojho úmyslu, tým zadá svojej cti? --

> Medzi vážnym rozmyšlovaním plynuly Julkove hodiny, prvýraz v živote zkúmavý zreteľ obrátil na seba nie síce tým cielom, aby si vydal počet zo svojích skutkov, len aby sa z nasnovaných ním samým sietí vymotal. Netrvalo dlho a Julko zunoval. Je to pohodlnejšie zbavit sa nemilých myšlienok a žit len dňu, dôverujúc svojej dobrej hviezde. Ku každodennému vyrazeniu, životnej potrebe a uspokojeniu túžby prináležaly návštevy u milovanej Adely. Kde inde mohol hladat liek pre zasmušilú mysel?

> Slúžobná Schnitzerovej oznamovala Adele príchod Julkov, v zápätí za oznamovateľkou kráčal do chyže oznámený. Mohol slyšať zatvorenie bočných dvier a opatrne vzdalujúce sa kroky mužské, rozpačitý pokoj pretvarujúci pohľad Adelín. On neslyšal a nevidel. Adela poznajúc sleposť Julkovu s najnevinnejším úsmevom podala mu ruku na privítanie.

> "Poznat, že ste sa od včerajška polepšili," hovorila Adela, "nenecháte ma v túžbe po vás vzdychať."

> "Tak sa v túžbach stretáme," ubezpečoval uspokojený Julko; "aj mňa túžba dohnala vás videť, drahá Adela, možno poslední raz," dodal plačlivým hlasom Julko.

> "Ako to rozumiete? snáď nemienite odcestovat?"

> "Možno, že odcestujem na ďalekú cestu." "Pre Boha! hovorte zretedlnejšie, čo to za cesta?"

> "Včera sme sa dorozumeli s Darvašom, urážlivé svoje slová odvolať nechcel, prinútený som bol rozhodnutie zbroji sveriť."

"Vy sa budete bif s Darvašom?"

"Budem, lebo vás lúbim!"

"Ja nešťastná! vy za mňa na kocku staviate svoj život; nesmiete sa obetovať, nech radšej budem pred celým svetom zneuctená!" takto rečnila s dobre napodobneným trasavým hlasom. Julkovi vhod prišlo toto žalostné sdržiavanie, tak sa shodovalo s jeho vňútorným želaním, keby mu výsmech zo strany

"Musím sa bit, aby moja čest netrpela!" prehodil Julko robiac sa zmužilým.

"Vy tvrdé srdcia mužské, či vás preto lúbime, aby ste slzám naším tvrdošíjne vzdorovali? včera som vás prosila, dnes vás prosím a nevládzem nič vyprosiť. Uvidím, či vás nepremôžem; vyplňte mi len jednu prosbu!"

"Vaše slovo mi je rozkazom."

drahý život chránili! či poslúchnete?" reč a doručil jich Adele. svoju začala s divadelným oduševnením, popolúbila ho na rozpálené čelo.

"Milosťslečna, prišla návšteva, v salóne vás očakávajú," oznamovala slúžobná, vytrhnúc Julka z rajských slastí.

"S Bohom tedy, drahá Adela," lúčil sa Julko so zarosenýma očima, "príjmite túto pamiatku odo mňa. Je to dar mne drahý, krstným otcom venovaný; keď mňa nebude, nech vás aspoň ten tu i tu na mňa upamä-"Tak vám rozkazujem, aby ste si váš mne tuje," s tým odopäl svoje drahocenné hodinky

Adela už či v žalosti nad lúčením Julkokračovala miernejšie až ostatnie slová do- vým, či v radosti nad novým darom ešte raz končila v šepotu, pritúlila sa k Julkovi a privinula Julka k sebe a bez slova, len kývajúc rukou na rozlúčku, vzdialila sa do salónu.

> (Pokračovanie nasleduje.) سودهه

Jelena.

Jelena, hôr hercegovských kráska, Zastala si u hory zelenej, U zelenej hory na potoku A hladela v šírošíru dialku. Zajasala hora bleskom tvári, Bleskom očí veľkých, uhločiernych. Ajhla, vojsko sultána sa valí, .Celý voj ju pozdravuje z dialky; lba jedon šuhaj neženatý Nepozdravil, lež k nej koňa bodá. Zlatý štít má, zlatý kynžal v páse, Zlatý handžar, i blyskavé oči, Sám baša mu otec, sultán strýko A matička gruzinka nevolná. Skočil strojný šuhaj z tátošíka,

Zazvonily jeho krásne zbroje, Zavialo mu pierko na turbane. "Bozkajže ma, krásko nevídaná, "Tu máš prsten, hodný štyry kuče; "Tu máš sponku, hodnú dvanásť kučí; "Tu máš kynžal, hoden dvadsať kučí; "Bozkajže ma, krásko nevídaná, "Bozkajže ma, kým ta sám nebozkám!" Rumeň svieži zjasní smahlé líca, Zajasajú temným bleskom oči, I odvetí kráska nevídaná: "Ber sa k vragu, šuhaj neženatý, "Lepších hrdinov sa bozkať zdráham, "Čo krev lejú za svobodu zlatú — "Jak mám bozkať sultánovho raba!"

Dľa guslara Vojanský.

Úryvky z básní

مهروني م

J. Dušného.

Zavesím fujaru Na tú lipu starú, Nech hrá, kto chce, na nej, Fujare zpukanej.

Nech si na nej nôti Vetrík od sihoti. Nech na nej preberá Sumenie večera.

Nech si na nej píska Víchor od braliska, Rosa ju napojí, ---Ja idem po zboji.

Karabín, pištole Zanôta po dole: "Páni, pyšní páni, Nie sme vám poddaní.

Pán Boh je nad nami, Božia pravda s nami, A tá pravda hude: Bude súd, súd bude!

Vzali ste mi mladá Na silu, na zradu; Valaška brúsená Bude moja žena. 300gle Tá vám bude robit, Vašu pýchu drobiť, Vašu chlypnosť šľahať, Vašu hnilost priahat.

A z tej našej biedy Navaríme jedy, Z tej našej neresti Dáme vám zajiesti!"

16.

Kam že, mládenče, Takým strmým krokom? Do dolín kvetných, Ku striebristým tokom?

Či háj ta vábi Voňavý, šumivý, Les čierny, starý, A či Kriváň sivý? --- ---

Vraciaš sa, brat môj? — A klobúk kdeže je? Co je ti? — Lícom Slza, krú sa leje -- --

Hôr ta vznešená Zvábila veleba -A tys' chcel vyššie, Až k modrinám neba.

Stúpils' na oblak A padnul pod bralá - -Hja, nedostižná Výška ideála.

Sestra koketa.

-- Boutman-

Obrazy zo života.

(Pokračovanie.)

Neostalo ukrytým pred okom tažko ra-juž tá, vrelou láskou oproti vyvolenej srdca nenej, a znovu v najsvätejších citoch svojich nešetrne zradenej Eleonory, aký pomer vyvinúl sa medzi jej verencom a sestrou Irénou. Bystré a hlboko prenikajúce je oko zalúbených, a tá bystrota ešte zväčšuje sa, keď vo verne milujúcom srdci korene pustila oprávnená žiarlivosť. A poznatie pravdy spôsobilo jej veliké bôle, ktoré oceniť zná len ten, kto verne milujúc, v láske svojej tažko sklamaný bol. Ale to, čo dialo sa v jej srdci, aký boj bojuje duša, to hlboko ukrývala vo vnútornostiach svojich, svoju zo dňa na deň rastúcu chladnosť ukrývajúc rúškou a vyhýbanie častejšiemu sídetiu sa zvlášte pri neprítomnosti Iréninej ospravedlňujúc neprestajne nutnou potrebou opatrovania otca. Zanikly ruže na jej lícach, i oko mdlelo, len kedys' nekedys' vyblklo povážlivou žiarou, keď príroda po zimnom odpočinku opäť priktorá avšak ako myšlienka ulietala, nezanechávajúc po sebe ani stopy. Nikto to nepozoroval, sestra i verenec obracali pozornosť často a hojne prelievaných horkých slz; v nej svoju inam, a boli väčšmej zaujatí vlastnými v tichosti nočnej dopriala jim volného prúdu, myšlienkami, než by boli mohli mať starostli- keď vo dne, zvlášte pred otcom, starostlive vosť i na inšie. Izidor bol síce i teraz zdvo- jich ukrývala. Nechcela, nesmela prezradením rilý, ale Eleonora pozorovala, že je to nie svojho vlastného nešťastia rozmnožovať jeho

i v tej najchatrnejšej veci prejavujúca sa, nežnosti plná zdvorilosť, na akú bola pri ňom navyknutá. A táto zkúsenosť zväčšovala ešte i jej tak ohromné utrpenia.

Cítila dobre, že tento stav dlho trvat nemôže, nesmie, jestli nemajú byť podlomené všetky jej sily, tak telesné ako duševné. Predvídala, že blíži sa doba katastrofy s blížením sa dňa určeného pre svadbu. A ona už si priala, aby to čím skôr stalo sa. Nesnesitelnou bola jej už všetky duševné sily ochromujúca nejistota. Dobre presvedčená bola, že ani z tejto novej lásky nepokvitnú pre ňu ruže, a že i teraz naplní sa jej sudba, byť trpitelkou nie z vlastnej viny. Jej krásne nádeje, ktorými sa tak rada kochávala, blädly, ako bladlo jej líčko; vadly a to práve teraz, pravovala sa k novému bujarému životu.

Jej tichá chyžka bola jediným svedkom

bôle, lebo dobre o tom vedela, že pohroma, ktorá obrožovala jej bytie a žitie, stala by sa nebezpečným úderom i pre drahého, i jináče vlastnou nemocou mnoho, nesmierne mnoho trpiaceho otca.

Preto ju ani najmenej neprekvapilo, keď jednoho dňa otec práve bol dobročinným spánkom navštívený, jej osamotelé dumanie v tichej chyžočke pretrhnuté bolo príchodom sestry Irény.

"Odpust, drahá Lorka, že prerušujem tvoju samotu. Mám k tomu dostatočné príčiny. Navštíviť som chcela drahého otca, ale vidiac že tíško a pokojne spí, nechcela som ho vyrušiť zo spánku!"

"Vďaka ti za to, drahá Iréna; velice potrebuje náš dobrý otec odpočinok, v ktorom, ufám pevne, nadobudne kolko tolko síl. Veru dobre si urobila, že si ho nevytrhovala."

"Nedrž ma za tak bezcitnú, žeby som i niečo podobného vykonať mohla. Veď ja uznám ochotne chybu svoju, že túžim a bažím po zábavách, a že nudí ma každá samota. Ale preto nie som bezcitná, ani asnaď zlostná, žeby som lubovolne prekážala to, čo i ja držím za potrebné a užitočné."

"Ani mne, lúba sestrička, nenapadlo obviňovať ta z bezcitnosti, ba ani to ti nemám za zlé, že rada sa zabávaš. Mladosť radosť! a ty si vo veku, ktorý sám so sebou donáša túžbu po zábavách."

"Ach Lorka moja! tých niekolko rokov, čo si ty staršia odo mňa, nenie tak mnoho, žeby si i ty nebola tak oprávnená k túžbe po zábavách, akokolvek ja."

"Máš pravdu, a predsa je medzi nami veliký rozdiel. Už môj prírodou daný mi temperament líši sa od tvojho, ty jasným, uveličeným, rozveseleným okom pozeráš na svet, a v ňom nachodíš útechu; moja letora núti a ženie ma k utiahnutosti a samote. Ja sama v sebe nachodím potechu. A pri tom zdáš sa zapomínať, že v tých niekoľko rokoch, ktoré nás dve čo do veku rúzňa, ja zakúsila dem hovorit. Ale buď ujistená, že to urobím som tolko trpkých, horkých zkúseností, že len z čistej sestrinskej lásky ku tebe, a veľmi veru keď by i od prirodzenosti vštepený mi by ma bolch, jestli by si mi podkladala nebol pud túžieb po rozkošiach, musel by byť jaké bočné, alebo práve sobecké zámery!" celkom utlumený a udusený. V tom hla záleží podstatný rozdiel medzi nami. Ty stojíš danost ku mne, a znám, že ty zo svojej strany

na prahu len krásami a vnadami zjavujúceho sa ti života; ja hľadiac do budúcnosti, stojím na trpkých rumoch prešlosti, ktoré nedovolujú mi ani pri najlepšej vôli ísť v ústrety do budúcnosti s tak vyjasneným čelom, ako tebe!" Eleonora zamlkla, a vídať bolo, že pohrúžená je do hlbokých myšlienok. Cítila dobre, že Iréna nie bez zvláštnej príčiny prišla ku nej, i čakala tedy, že táto sdelí jej pohnútku tejto neočakávanej, lebo neobyčajnej návštevy.

Ale i Iréna mlčala. Avšak na jej jasnom ináče čele odbleskoval sa zápas, ktorý víril v nej. A následok toho zápasu bola nejistota, neurčitosť, neodhodlanosť, či má lebo nemá predniesť tie veci, cieľom ktorých prišla k Eleonore!

Vidiac Eleonora, že jej sestra nepriberá sa k slovu, umienila si zo svojej strany urobit prvý krok.

"Ale Irénka, ty si dozajista neprišla pre to, aby si počúvala moje žialne výlevy. Odpusť, jestli som s tým čo i len kvapku horkosti pridala do kalicha tvojho radostí plného života. Nebolo to mojím úmyslom. Avšak zachvátená nemilými dojmami zabudla som hranice, ktoré určuje nám setrnosť a dobrý mrav. Ja presvedčená som, že mi ty niečo zvláštneho chceš sdeliť, a preto prosím ťa, urob to čím skôr, tým lepšie, lebo prichodí čas nazref, či sa drahý otec neprebudil."

"Pravdu máš, že som prišla tým ciclom, aby ti všeličo z mojich tunajších zkúseností sdelila. Alc," dodala Iréna vyhýbave, "obávam sa, že by to spôsobné bolo ešte zväčšit nemilé dojmy, preto váham hovoriť."

"Vďaka ti za milý mi dôkaz útlocitnej šetrnosti, ale ver mi, príjemnejšie a vítanejšie mi bude, keď zprávami svojimi vytrhneš ma z trapnej nejistoty. Duša moja túži po jistote, táto je jediná, ktorá mi dopomôcť môže ku rovnováhe so samou sebou, ktorú žial Bohu utratila som!"

"Nuž keď je taká žiadosť tvoja, tedy bu-

"Nemaj strachu. Dobre znám tvoju od-

mne ku žialu a urážke slúžiť mohol. To nedopustí tvoje dobré, nevinné srdce!"

Bola to úprimnosť, pravda, a či ironia, čo Eleonora hovorila? Slová tieto boly ostrým sípom, yrazeným do srdca Iréninho; pocítila jich ostrosť, a rumenec zjavivší sa na jej tvári bol toho neodškriepnym dôkazom. Bola nič neurobila, ani slovom, ani povzbudzujúv rozpakoch, čo odvetiť má. Ale rozpaky tieto, i ako sa náhle zrodily, tak náhle i zanikly, a Iréna opanujúc sama seba, veď ešte nikdy nepozorovala ironiu pri sestre svojej, ktorá bola stelesnenou úprimnosťou, ani najmenšej pochybnosti viac nemala, že slová Lorkine, prosté každej dvojsmyselnej náražky, pošly z jej pravdomluvného, úprimného srdca. Preto neváhala viac, ale ujmúc sa slova, hovorila:

"Lorka moja lúba! nie, nechcem ti žial spôsobiť, a predsa strachujem sa, že tomu nebude možno vyhnúť. Prosím ta tedy už vopred za odpustenie, ale ty potrebuješ, ty musíš zvedieť pravdu, aby si potom za celý tvoj život nebola nútená snášať horké následky, keby som teraz, kým je ešte čas, mlčala! — Ver mi, duša drahá, že dlhý boj viedla som sama so sebou, hovorit-li lebo mlčať? Pre mňa by najsnadnejšie bolo toto posledné; ale sestrinská láska, ale povinnosť a starostlivost o tvoje štastie, o tvoju budúcnost, prinútily ma k hovoreniu!"

"Nuž tedy už len hovor, prosím ta, veď tento úvod tak vyzerá, ako by som z úst tvojich počut mala smrtelný výrok. Ja, duša drahá, odhodlaná a pripravená som na všetko, a túžim zvedieť tvoje, ako pozorujem, veľmi žalostné zprávy!"

"Žial Bohu, že je tomu tak! Znáš, že som uvolila sa, postaviť tvojho mladoženícha na próbu."

"To jest, jestli sa pamätám, sama si si umienila podujať tú skúšku!" poznamenala Eleonora, nechcejúc dopustit, že s jej vôlou to Iréna urobila.

"Ale len z čistej úprimnej lásky ku tebe, len zo starostlivosti o tvoju budúcnosť!" omlúvala sa zase Iréna.

nora. Niekedy je i mlčanlivost dost zretedlnou | boď, laskavý otče! a vrát pokoj duše, aby

nebola by si v stave urobiť kroka, ktorý by Ale to Irénu nepomýlilo viac. Odhodlaná bola preplniť trpký kalich utrpenia svojej sestry, preto už teraz bez obalu a prosto hovorila:

> "Próbu Izidor zle vydržal. On nenie rýdzy, čistý a stály, ako domnievala si sa ty, a ja domýšlala. Velmi nápadnú náklonnosť prezradzuje ku mne, a ja som predsa ničového cim posúňkom aleb) pohľadom, aby som ho v tom ohlade posmelovala. Badám ale, a dal mi to, keď i nie slovami, ale svojim držaním s**a** pozorovať, a to viacráz, že keby ho ku tebe neviazal daný slub, ktorý on ako šlechetný muž za každú cenu zadržať odhodlaný je, neváhal by ani za okamženie mne, ktorá o to nestojím, vyjaviť svoju lásku. Toto je to, čo som ti riect chcela, aby si, kým je ešte čas a leží v tvojej moci, pretrhla s ním spojenie, lebo bojím sa o tvoju budúcnosť!"

> "Príjmi moje srdečné vďaky," trasúcim a nejistým hlasom hovorila Eleonora, lebo trebars i sama pozorovala a dobre presvedčená bola, že jej pomer s Izidorom stojí na nebezpečnom stanovisku, predesily a hlboko ranily ju predsa prosté, a bez obalu, bez všetkej šetrnosti prednesené obžaloby Irénine, "za tvoju laskavú starostlivosť o moju budúcnost. Boh nech ti to hojne odplatí." Vstala. "Teraz ale odpust, musím nazret k drahému otcovi, aby jestli už prebudil sa, nepohrešoval dlho moju neprítomnosť!" Šla ku dverám.

I Iréna vstala a sla za sestrou.

"A čo zamýšlaš urobiť?"

"Neviem! musím sama so sebou príst najprv na čisto, lebo tažko, tažko je razom zapudiť všetky sny blaženosti," odvetila proste Eleonora.

"Ja by ti len to jedno radila, vráť mu dané slovo; vráť mu jeho svobodu, a tým osvobodíš i sama seba." Určite znely slová Irénine, akoby dohovorené boly bývaly, a ešte väčšej dôraznosti dodávala jim tá okolnost, že hneď opustila Eleonoru, akoby sa bola obávala tejto nasledovať mohúcich výčitiek.

Eleonora zalomiac rukami, padla na kolená: "O Bože! smiluj sa nado mnou. Na túto výmluvu mlčaním odvetila Eleo-| mre, trebars telo žije. Vytrhni ma a vysvoodpovedou. A takou bola i v tomto prípade. som aspon svedomite konat molila detinské u nebies a svetov Pána, za tvoju nešťastnú, nech tak stane sa!" tolko trpiacu dcéru. Neobviňujem, nežalujem nikoho, lebo žiadon človek nemôže rozkazo- ktorý svet dáva, uhostil sa na jej anjelskej vať svojim, Božou vôfou a vyšším rozkazom tvári, i tichým, jistým krokom šla do chyže vnuknutým citom. Nech je Izidor svobodný, otcovej, aby tam novou pružnosťou a oddanech sa stane po vôli Iréne, ktorej, možno nosťou konala milé povinnosti.

povinnosti a bedlive opatrovala toho, ktorému že proti jej vôli, prináleží najväčšia zásluha ďakujem svoje bytie a ktorého sveril si opa-¹ mojej sudby! Milosti Božej porúčam svoju tere mojej. O drahá matko! primlúv sa tam budúcnosť, ako Otec nebeský naloží so mnou,

Vstala, tvár vyjasnila sa, pokoj, nie ten

(Pokračovanie nasleduje.) ~ىوچى

Oblaky.

Sbor.

Nekonečné sú nebesá, a my predsa sisli sme sa. Co nás teší i čo desí: povedzme si, povedzme si. Bratu, tys' tak hnevný, mračný: ulav sebe — prvý začni.

A čierny oblak, máchnuv peruťami, z ohnivej túto zprávu duní tlamy:

"Pút dlhá ponad oceán mňa nesla. 1 zazrem loď pod sebou: nemá vlajky, je bezmenná; že krade sa potajky, jasné, bo chvejú sa jej ruky: veslá. Odkiał a kam!? zahrmím krížnou strelou; lež žiadnej nedostávam odpovede. I myslím: to tam, jimž nebárs sa vedic, vyhnanci plujú s vlasťou odomrelou; a jak tie prúdy: žiaľ jích neusedá, a krutý vládca on -- jim preriecť nedá. Ba ďalej svietim touže si domnenkou: chudáci, miesto pevnej pôdy dvora po otcoch zdedeného, len s pomnenkou na jeho drahé chodníky a prahy, museli sem - na nestálu pláň mora, krem smådu - ináč iste hladní, nahí; a tu pohrobiac obraz vlasti v bezdno vln morských, inú vyhľadať sa jali. Nuž preto pochod jích tak mítvy, tichý, bez slova preto — už dožalovali a ku mne nedochodia ani vzdychy, preto bez barvy lodou a bezhviezdno: bo budúcnosti nadeje i strasti zavládly dušou, bytosťou -- i zraky, a mhlistý nosí pohľad ten, vždy taký. kto k novej este nedorazil vlasti. - Skoro uveril som v pravdivost toho, a zťažka sdržal slz ľútosti mnoho. Však doznám, nežli z výše techorečif. že lepšie bude najprv sa presvedčif. Hneď na to snížim chod svoj, vzdušné kroky,

ja predtým v letku voždy prevysoký. Lež čujte! čo tam zbadám v tom baráku: u kormidla ohayu ledajakú, bič má v pravici, ktorým iste knoší a na podlahe spútaní černoši, ubohí odkials' tam od Senegalu, kvet zpod vrelého voľný slnca palu. Teda ten beloch tam, — to pán obchodu, kam slievam slzy ja, on przní vodu; on si zahráva na deň biely, ktorý vída noc vraždiť čiernu, až krv zorí: a bárs od spásy hneď dve tisíc rokov, on ešte kupčí drze na otrokov . . . Viac mi nebolo treba. Stoj, škrupino! zakríknem, až sa pozatriasly vzduchy. Ospravediň sa hncď, hrdelná vino! Ktorá zemská moc, jaké morské duchy dali ti právo, sberbo sdivočelá, smazať tým tvorom obraz boží z čela, nevinných spútať cez nohy, pres boky, zdusiť tluk srdca, šíre spiadiť kroky, a vrhnúť jich ta v shnilé člnu doly, jak snopy zvykli skydať do stodoly kto ti privolil!? . . . Tuším, tvoju prácu akí bohovia hojne požehnali, dopustiac zverov z voľných zbíjať ľudí: no keby ľudia na vzdor nepovstali, vtedy tá krivda vždy anjela strážcu pre tvoju korist vo mne snadno zbudí! Stoj! — Nezastala, šla — — a more drieme, a vetry kdesi na suchu --- na sneme. Hoj! zjasám znova a zahrmím hromom: vstaň, more! vlny! Sem sa, víchry hbité! IIIa, zlodej tiahne vaším svätým domom, ja ho naženiem a vy dolapíte! Ztrhlo sa more, zleskly sa mu oči, a vidiac peleš nemôže od divu; zo sucha na to kŕdel vetrov skočí: hneď napomôžu — zkudliť mora hrivu, tú čo vše v hroznom vláva jeho hnevu. Sám pridám blesk a pohrabného spevu oné akkordy, jíchž hlas na smrť dest |

Jas, šplachot a bluk v divom zavírení — vznikly i stíchly — v jednom okamžení . . . Nuž, trýznitelu zpupný, jak si, kde si!? Nič. — Zhynula loď v zhubnej živlov noci; však žial, s ňou i tí úbohí otroci. No menej žialné zahynúť odrazu, než ničieť roky tvrdom na refazu. Ale tá šelma — tej vám sila stačí: na chrbát prúdu švihols' pohotovu, a chvat skalisko — už ti na ostrovu; a to je pri tom, čo ma zlostí, mračí."

Sbor.

Mstit — at samy len nebesá; a pod nimi sišli sme sa. Čo nás teší a čo desí: povedzme si, povedzme si. Komu v oku slasť pohráva: ten nech svoje vyrozpráva.

A oblak ztešený jal sa hneď slova, pres prsia ho dúha páše perlová:

"Ja prišiel po ceste do jednej krajny. Vánok ma sprevádzal dôverný, prajný, však len po pomedzie, kde po stisku rúk a bozku priateľskom ja v krajnu, on nazpät. Bo som znavený bol od cestovných múk, na blízky vrch sadnem — musel som pozaspat.

Však hora, bych bdel, ma hneď upozorní:
"nespi! vrah sa vodral v túto vlasť vzdorný.

Ja bdejem oddávna, preč s pokojom sen.

Šumocem válečne; dnes zvlášte mi šustiť:
k nadšeniu poslední na krvavý deň...

Sama bych letela v boj — zem nechce pustiť.

O kebys bol videl strašný ten plápol! Záhubný chod svoj tak značí len diabol. Rum: mestá, dediny, i kostol i väž; ohnisko: listnatý les, žehnané polia; len mňa tu čo zdravá, zarmúcenú máš: inde — tam krve brod a stohy popola!

Čo vzalo záhubu: má ju, už darmo.
Horšie: ak doľahne na šije jarmo.
Lež ešte junáci sú — nesmie to byť!
Zákerné odvráti ktože pustošenie?
Vlasť ale dopustiť až v prach zhanobiť:
nic, toho zradcu ver v zemi tej niet, nenie!

Len dnes!... Ha, vidz tamto! to moji, moji! V tvári zabronelí, v skvúcej sa zbroji! Hoj na zdar! ja úfam! dobrý badám znak... Poslední vrch, kde sa vrazi učupili. Či vidíš? Oj vidz ho tam. priatelu, mrak! to vôkol naši sú --- jak jich otočili!"

Jak hora dorekla: už ženú zdola. a hrdiel pres tisíc "hurráhah!" volá; prápory zavlály, zkrížily sa zbroje; a k bralu prilíha vždy užšie jich kruh... V to ihneď vychrlia diel zhora náboje — — — a dym pozakrýval fažký boja ruch.

A dupot a hlukot . . . prehrozný smrti tam súzvuk, ktorého každý rev drtí, sfaby to skalisko rúcalo sa v dol, zvrátené v koreňoch v samom srdci zeme; krvavé divadlo: zavše nový bôl, — čuť ho osŕkať len, bo zastreté temne . . .

V okamih vzletnul plášť... I skríkne hora: "dol vetvy nádeje! Smútku pokora ponahniž vrcholce! Ha, hrôza, ha, hľaď! Nikde výpomoci!? Hoj, už krv dostrebú mojích sŕdc!... Ach cúva, chrabrá naša mlaď! Vír mdleje... Pomoc jej! Oblače, k nebu!..."

Neboj sa! odvetím. — Rozvinem kricla a mžik — som nad vrchom: — zahriaknem delá rozkazom hromovým, že ustrne vrah, jakoby na mieste zkamenel bol býval; a plušťou vyvrátim mu i náspov prah; a vrch môj dočista omýva si príval...

Po vrahoch ni stopy: môj srd jich zdlávil, alebo v náručie tých dolu splavil; a príval: jích rakev pri piesni, pri jasu vlasti uvolnenej hrnie do mora...
Vrátiac sa na miesto, v radostnom príhlasu: "hor, vetvy nádeje!" vykríkla hora."

Sbor.

Jedna vlasť ta žehná stále: to ti k sláve, i nám k chvále. Čo nás teší, čo nás desí: povedzme si, povedzme si. Tak ať rečie, nechže sloví teraz náš brat popolový.

A mrak, sfa ten holub v lese, hrkútave to prednesie: "Z ružozory ponad hory krásna svitla nedela, jako tá tvár anjela božou láskou pousmiata. Celá príroda si křakla — v čisté rúcho zaodiata pred jej chrámu sväté prahy. Kvet tu, tam les, čo sa korí: vôňou kädí, balzam drahý z vetiev trúsi v obeť vďaky; a tie vôd a vzduchu chóry v zvučných žalmoch bez predlenia; a to slnko, jak to hori: večnej lampy rovným svitom, poznať, že je vyvesené na klenutí hviezdokrytom.

plane, blčí nezkalene na ligotnom na oltári, kde baránok mieru - dleje . . . Vskutku chvíla sväto-svätá: deň modlenia, deň spasenia! — Všade k nebu vzňaté zraky; všetky razom zmĺkly sváry; všetko pred trón božstva speje, aby, čo nezahynulo, tam v deň slávy spočinulo. --Celá príroda si klakla; nie! — každá hruď neobmäkla; a ludia sú, čo nesvätia! Práve v deň ten pokory vyšiel strelec do hory; v puške semä nesie smrti, ktorým — myslí v dravej mysli, že z tých, čo po vetvách sedia a v deň pána k nemu hľadia, z tých spevákov neborákov zadakoľko zroní, zdrtí. Oj nie! mienim, nie! a na vždy v deň taký nespáchaš vraždy! A jak číha, okom stíha, hmyrí spechom stonohy: švih! ja dolu z oblohy. Zastrel som les hustou hmlou na ochranu holubov . . . A môj lovec -- domov musí, dobre ho zlosť nezadusí. Celou cestou šomre, húta. Príjde domov: pác! do kúta zbroj nelačná, dnes bez škody . . . A on — na postel sa hodí; lahne — stane — vyššia vôla: musí - - ide - do kostola."

Sbor.

Čo božieho — vďačne bohu. Tys zdarne konal úlohu. Čo nás teší a čo desí: povedzme si, povedzme si. Múdrosť vždy u predu sedí, povedz svoje, braček šedý.

A oblak, jak sňah bielych kaderí, s takou sa vesťou tíško sdôverí:

"Starých perutí brká znajú hrádz: jak prv, nenesú k strmej výši viac.

Už mladým len — podlet na skalný štít; my sa musíme pod ním zabavit.

Nie v hor, lež dolu z vrchu váži tiaž: až v hĺbke: v hrobe krok sa octne náš...

Teda pod štítov statných, velebných, odiatych v slnka lúčach malebnych,

vozdušnou klenbou odpočíval ja, očakávajúc deň mój pokoja.

Kde zasadol som: polaň zelená, lebo z horského píja prameňa.

Čo kvetín tam meňavej pestroty! na vence dosť pre oba životy.

Čo bylín vzácnych! každá drahý liek! Len jednej nieto: starý zmladiť vek —

Tie listky jak sa túlia k steblu, jak! by je neodňal vietor nevdojak.

Jak sa to chveje, krýdly trepotá, sta ja: — ach, iný môj kyn života!

A vidz ten kalich kvetín z purpuru, šinie sa hor; v ňom ktosi zdvíha krú... Mne to k posledku — svätú večeru? —

Lež zablúdil som, sny ma zavedly; ať slabosť slabým nikto nezazlí.

Tak hľa dliem, kde tá polaň zelená; lebo z horského píja prameňa.

Deň chýlil sa ku koncu pomaly, vždy dlhšie stíny lesy metaly.

A čo na blízku šibly na pašu, sohnal ovečky valach k salašu.

Jích zvoncov takt zatícha v doline, až v skrýši lesov na noc zahync.

Lež odrazu vzchopí sa polana, zavzdychá vánkom celá zlakaná.

Čo sa stalo? Prečo tie strachy, nač!? Načúvam, a hľa — v diali kýsi plač.

A plač sa blíži. — Nuž kto to tam lká? Jahniatko bielo žialnym "bla-bla-bla."

Bielunké jak sňah, jako hermelín ó, jak odstáva na ňom nočný stín!...

Pobehne, stane, zalká, točí zrak; prstienky chvejú sa, veď strach a lak — -

Keby ste čuli toto "bla-bla-bla": nemožno, by vás lútosť nejala.

Nebožiatočko, drobné ako mak: a mať ho tuto samé nechá tak.

Jak s ním k materi? Vôkol noc a mlk — a tuliti! docápka starý vlk.

Okálov lesk vyvalil na korisť: skočil, otvára pysky Dightzuž bylice firýzty. Až moja neváhavá výstrela zavčas pred skutkom vraha ustrela. --

Prišiel aj pastier; ten na ruky vzal žaslé jahniatko, a — zpät matke dal. Ja hnul sa za ním — prajný vetrík vlá -a nad košiar ma túžba dohnala, kde čul som, lež radostné "bla-bla-bla."

Hej, k obrane tak rada sletela tá moja — snáď poslednia výstrela . . . "

(Pokračovanie nasleduje.) -~ecase-

Ukradený prsteň.

Poviedka z pohronských lesov.

Napísal Ant. E. Timko. (Pokračovanie.)

III.

Hlboko v horách, pod skalnatým, vždy v hustých závojoch nepriehľadnej mhly zaobaleným vrchom "Klenovským Veprom", ležala osamelá, z pár nízkych, pivnicam podobných domkov, záležajúca dedinôčka "Vlčie jamy". Domčeky so strechami svojími vyčnievajú zo zeme a skromné okienka sriadené sú až u samej zeme, štvorhranatý otvor na ních má sa dverami pomenovať. Týchto pár domčekov obývali istého času obzvláštni a podivní hostis. Vnídime ku ním a rozhľadme sa po vňútri týchto kolíb.

U veľkých kamien izby, do ktorej musí sa po schodoch vchádzať, vidno posaváď pri prasliciach umúmené špinavé ženy a polonahé decká, skrčené v kútoch ohniska. Biedny ľud! Co bedárov týchto vyhnalo do tejto lesnej pusty, a prinútilo opustit ľudnaté a vidné na prahu. dediny Pohronia? Žijú tu jako divoká zver, nikdy cudzého človeka nevidiac. Mravy jejich zodpovedajú polodivým africkým černochom. Barvou tela svojho sú málo od nich odchodní. Nápadné je, že mužov málo a zriedka doma postretneme. Kde bývajú mužovia týchto biednych žien?

"V hore!" odpovedia nám ženy, "mužovia naši pália kolomaž!"

Celá táto dedinôčka pozostávala zo samých kolomažníkov, tovar tento z brezových kôr páliacich a po svete na predaj roznášajúcich. Jaký život viesť mohly tieto rodiny v lesnej pustine, dá sa lahko domyslet. No ale ešte nie celkom zlý. Mávali kolomažníci a jich rodiny i dobré časy. Navracajúci sa

peňazí zakupovali najpotrebnejšie články živnosti. Ked ale chcelo sa jim pochutnat na pečenke, o tú nebola núdza; na stá rýchlonohých sŕn bývalo tu v lesoch. V umení tom, srnku zastreliť, vyznali sa kolomažníci výborne. Majúc medzi sebou i hlavu, predstaveného Kuba Borievku, tohoto poslúchali, ba v istom ohľade poddaní mu boli. Celý okolitý svet znal o kolomažníkoch z Vlčích Jám toľko, že sú tichí a že nikomu nestoja na závade. Do bližšieho potyku s nimi neprichádzal nikto.

Istého dňa brodil sa húštinami ku Vlčím Jamám vysoký, chudý, vycivený mladík. Mal lesnícky ošumelý oblek. Rovnou cestou zamieril si k jednemu z nízkych domkov a neostýchave vstúpil do neho.

"Doma ste, Kubo Borievka?" volal lesník

"Ste to vy, Chrastina? ozval sa zamastený chlap z kúta od pece, ktorému sa iba zuby belely.

"Nepoznáte ma vari?" Ej čiže máte kuraciu pamät!

Kubo privítal Chrastinu priateľsky. Bol to znak, že si boli od dávna známi. Chrastina vidiac sa byť s kolomažníkom o samote, vyzradil svoje cesty a prepustenie zo služby.

"U nás priatelu!" odpovedal Kubo, "už viacej vám podobných chlapcov našlo prístrešia a zárobku. Ba dobre že ste prišli! Práve vás budeme potrebovať!"

Chrastina tešil sa zo svojho nenazdajného šťastia. Našiel prístrešia i zárobku, nemusel teda pôjst hladom alebo vražedlným spôsozo sveta mužovia, z utržených za kolomaž bom zniesť sa zo sveta půzJeho nový domový gazda mál ženu a šesť detí, a Chrastina mal pred druhými platiť čo jeho vzdialený príbuzný. Aby sa ale podozreniu vyhlo, musel Chrastina zložiť svoje ošumelé šaty a vziať na seba oblek kolomažníkov, smolou a nečistým puchom presiaknutý.

Okrem pálenia a shotovovania kolomaže zaoberali sa obyvatelia Vlčích Jám i s lovením lesnej zveriny, ktoré remeslo lesníci "pytlačením" nazvali. V lesoch podveporských bolo všakovej zveriny hojnost. Celé kŕdle sŕn, zajacov, tetrovov a kuroptiev. Nikto nepomyslel na kolomažníkov, žeby sa s pytlačením zaoberali. Lesníci znali jich len čo dorábateľov kolomaže, drevenného riadu, varečiek, putier, lopát a vidiel, a keď niekedy lesník k ním zablúdil, ani najmenšieho podozrenia nezbadal. Oni však strielali zverinu vo velkom, a čo z koristi doma nezpotrebovali, to skrze podludníkov, medzi ktorými žid Mojžiš vynikal, podludným spôsobom do vzdialenejších dedín roznášali. Svoju zbroj mávali dobre ukrytú v tmavých jaskynách Vepra, a keď na lov vyšli, začiernili sa kolimahou až na nepoznanie. Oni opatrne vedeli sa vyhybovať lesníkom a lovcom, a jestli boli od jednoho druhého zpozorovaní a prenasledovaní, vedeli sa dobre a náhle ukryť, tak akoby sa prepadli do zeme. Práve vhod prišiel medzi ních teraz Chrastina, znali ho čo výborného strelca, ktorému korisť neušla. Chrastina musel skôr, ako s nimi na lov vyšiel, zložiť prísahu, že jim verný bude a jich neprezradí.

Na prvom love v úpätí Vepra boli pytláci s Chrastinom šťastní, zastrelili šesť sŕn a dopravili korist štastne do veporskej jaskyne. Následkom tohoto priali Chrastinovi a vážili si ho ako najzručnejšieho zpomedzi seba. Remeslo svoje konali ďalej a na týchto vypravách pytláckych stal sa jim Chrastina vodcom.

O niekoľko týdňov prišiel adjunkt Stanislav Horina na stopy pytlákov. Jich stopa viedla až ku jejich blízkosti. Neznajúc ktoby zlodeji títo boli, prilákali ho až ku sebe samým výstrelami z pušiek. Jal sa jich prenasledovat. Pytláci zbadajúci lesníka dali sa na útek, zanechajúc zastrelenú korisť, pár tento smele vymyslený kúsok klamu a lesti,

do nohy poranený. Ale pytlák tentokráť šťastlive sa zachránil.

Vynálezok tento Horinov, bol nadlesnému Javorinskému jako nemilý tak i vítaný. Horina za svoju horlivost a neobroženost od lesného úradu pochválený. Proti pytlákom zaviedlo sa prísne ostražité oko. Nadlesnému podriadení horári mali uloženo a rozkázano prestopovať častejšie grúne podveporské a pri tomto strážení zveriny pred pytlákami dostah úlohu i Maco Medveď a Jano Fajtík s početnými súdruhami.

Na chvílu prestali pytláci zaoberať sa s týmto šteklivým remeslom. Oddali sa pilnému páleniu kolomaže, vidiac z husta krížlujúcich lesníkov a strážcov po lesoch. Chrastina pálieval kolomaž, ale práca táto zunovala sa mu skoro.

Istej noci držali pytláci poradu u Kubu Borievka. Chrastina čo vodca jejich, oboznamoval jich so svojim novým vynálezom, s ktorým v krátkom čase dosť zveriny si zaopatriť, a strážcov dokonále oklamať a prelstiť možno. Chrastina nasekal konárov z baze, vypchal z nich striedku, porozpiloval jich na malé kúsky, tieto rúročky potom ponabíjal pušným prachom, priložil ku každej cievke zápalku a lesť bola hotová. Na zajtra tíško a opatrne vybrali sa všetci do lesa, každý niesol pušku svoju rozobratú pod huňou. Chrastina s Borievkom vzali sebou bazové cievky, zašli ďaleko do hôr, protivným smerom od miesta, kde chceli zverinu lovit. Tu opatrne po zemi do húštiny, do lísťa a jám na istú vzdialenosť od seba pokládol Chrastina nabité cievy, a zapaloval jich v istých obdobách.

Keď sa cievky jedna za druhou zapalovaly a výstrelu podobné rany dávaly, bolo to prirodzeným následkom, že sa číhajúci a stráž v lesoch držiaci lesnici chytro na tie strany dali, odkiał výstrely doznievaly. A opäť kroz podobné výstrely ešte ďalej do hôr zavádzaní bývali. V tomto čase mal Chrastina so svojími spojenci na inom od lesníkov svobodnom meste dost času, pár kusov zvere uloviť, ktorá jim ešte výstrelmi z ciev vyburcovaná, sama na rany dochádzala. roháčov, a jedon z pytlákov bol i od Horinu nevedeli sa obyvatelia Vlčích Jám vodcovi

svojmu dost podakovat. Z ulovenej koristi odvádzali mu najväčší podiel, ostatok podelili medzi sebou. Jako vidno nevodilo sa Chrastinovi pri novom jeho remesle tak zle; mal na dostač živnosti u svojich spojencov, ba nashromaždil si za odpredanú zverinu i nejeden pekný groš. Ale tento dobrodružný život mal mu trvať len za krátky čas.

V istom čase podarilo sa opäť Horinovi a spoločníkom jeho Macovi a Janovi, príst na stopu podvodu, ktorým od pytlákov klamaný bývali. Našiel totiž v húštine pokladené cievy bazové, hotové k podpáleniu. Zkúsil toho a presvedčil sa, prečo práve nikdy po výstreloch, na pytlákov natrafit nemohol, jako by sa boli prepadli do zeme. Teraz vyšlo všetko na javo. Horina oznámil vynález svoj bôrnemu úradu a nadlesný naliehal hneď na rozmnoženie strážcov a sliedičov za pytlákmi. Nezadlho rozmnožení boli strážcovia v lesoch a pytláci presvedčili sa na vlastné oči, že slieditelov jejich vždy viac a viac pribýva. Kolomažníci mali sa teda na pozore, opäť na čas zanechali pytláčenie, zaoberajúc sa pálením kolomaže.

Horina obzvlášte vyznamenal sa vo sliedení pytlákov, a títo poznavše v ňom svojho najväčšieho nepriatela mali na neho namiereno, pri najbližšej príležitosti sa ho sprostif. Chrastina mal si ho vziat na mušku.

Horina, majúci na starosti záležitosti lesné, dozor nad zverinou, ani nemal stihu všímať si záležitostí domášnych. Prichádzajúc pozde domov, nezbývalo mu ani času zabavovať sa s Milkou. Konečne zbadal, že toto predtým tak veselé a shovorčivé dievča zrazu sa premenilo, ba rozprávke s ním sa vyhybuje. Neznal si to vysvetlit. Raz namanula sa mu ale príležitosť, prehovoriť s Milkou o samote.

"Slečno Milka!" riekol mäkkým tónom, "prečo nikdy nevídam môj prsteh na Vašej ruke?"

Milka zbľadla, nepripravená súc na túto otázku, nevediac, čo má chytro odpovedat. Ale zpamätala sa.

"Preto," povedala rozpačite, "žeby som mohla i ztratiť ten drahý klenot. Držím ho zatvorený v skryni!" Pri týchto slovách zrejme musíme i to zkúsiť. Horina síce prsteň nezapálila sa. "Je to vraj diamant!"

"Je, je hoden dobrých tisíc zlatých!"

"Tisíc zlatých?" zvolala ona a zbľadla. "Mám vám ho vrátiť?" pýtala sa trasúcim hlasom.

"Ach nie, len potešte sa s ním, pokým vám ďaka!" hovoril Horina, "a pamätujte na moje slová!"

Milka odbehla, aby zakryla svoju roztržitost. Veľký žial sovrel jej útle srdce, pri pomyslení, že prsteňa posial nemá a Horinovi ho vrátiť nebude môcť. Videla osud a budúcnosť svoju čiernym mrakom zastretú. V týchto trapných dobách, pod zámienkou návštevy, vyhladala družku svoju Marinku v skromnom jej príbytku, devu tú, ktorá ju tak znamenite tešit vedela.

"Marinka moja lúba!" zvolala, objímajúc ju, porad mi, porad, čo si ja počat mám. Už sa musí dačo stať, aby alebo prsteň našla, alebo zahynula!"

"Nezarmucuj sa a netráp tolko Miluška! Ja som sa už dosť napremýšlala, čo a jako by ti poradila? Volačo mi však zišlo na um! O keby to tak bolo. Počúvaj že ma!" vetila Marinka.

Obe družky zašly si chodníčkom do pola a Marinka rozprávala Milke cestou:

"Dočítala som sa ti ja v knihách, že niektorí vtáci, jako ku príkladu u nás straka. naleznúc niekde lesklé veci, jich kradnú a do svojich hniezd odnášajú. Všetko sa mi tak zdá, že v ten deň, keď sa tvoj drahý diamantový prsteň ztratil, besiedku zahradniu jedna straka obletovala. — Nuž, tak som ti ja Milka moja lúba, prišla na tú myšlienku, zdáliž ten zlodejský vták straka tvoj prsteň zo stolíka neuchytila a do svojho hniezda neodnicsla?"

"Ach!" vzdychla si Milka, "ale strák je mnoho a hniezda ďaleko po horách . . .!"

"Keby sa daly stračie hniezda vyberat po horách?

"A kto že ti všetky stračie hniezda povyberá?

"Aspoň probovať by sa mohlo; ja mám tušenie !"

"Slabá nádeja!" odpovedala Milka, "avšak pýta. Dnes som s ním bola na reči. PripoMarinka, ja jeho ženou nikdy nebudem. Však mi rozumieš! Od Lukovského ja neopustím!"

"Dobre by snáď bolo," nadvrhla Marinka, "zdôverit sa s týmto i tvojmu.... aby ti i on v nečom pomôhol?

"Ach, to neurobím ani za celý svet. Okrem teba, nikto nenie zasvätený do tejto mojej hroznej tajnosti. Nie; nezarmútim ho. Mohol by upadnúť do žiarlivosti, že som od cudzieho mladíka prsteň prijala!"

Dievčatá po dôvernom rozhovore rozišly sa. Ešte v ten samý den vyhľadala Milka adjunkta Horinu, a našla ho v izbetke jeho zadumaného.

"Aj aj! čo mi prinášate, slečinko?

"Nič, nič; nenazdajte sa, že váš prsteň, s tým sa musím ešte trochu popýšiť, ale prichádzam s prosbou!"

"Žiadna prosba; vaša žiadost mi je rozkazom."

"Vykonáte-li mi to, o čo vás žiadať budem?"

"Jestli to v mojej moci stojí, zo srdca rád!"

"Tak vás prosím pane Horino: ja by som tak rada mať niekoľko mladých strák, sú mi to milými vtáčkami, tie štebotavé stračky. Dajte mi od vaších ľudí, rubačov, v horách vyhľadať nekoľko hniezd, ale hovorím hniezd!"

Adjunkt najprv podivil sa nad neobyčajochotne:

mat, jestli chcete, i pädesiat hniezd doma!" Plán bol dobre premyslený.

"Ano, áno, čím viac tým lepšie, pane Horino!"

opakovala Milka a hybkým krokom zutekala priek hľadaniu, vynajsť sa nedal. Podriadenci z izby adjunktovej.

IV.

Obyvateľov myslivny vyburcovala z tichého domáceho pokludu a pokojnej mysle, strašná a mysliami jich otriasajúca novina. Horára Tisovského, priezor po revíre svojom podveporskom konajúceho, našli Hronci: Maco Medveď a Ďuro Svíba, postreleného v krvi ležať pri pramenitom potôčku. Hronci našli neobsahovalo v sebe_hľadanú vec.

menúl mi ale svoje slová. O! to je hrozné! ho práve zomierajúceho následkom strelnej rany od pytláka, ktorého horár pri kradnutí zveriny v lese zastihnul. Pytlák, prenasledovaný horárom v pätách, strelil na tohoto a trafil ho.

> "Chrastina!" zvolal ešte slabo, dokonávajúci horár a zomrel.

Tak rozprávali drevotári nadlesnému Javorinskému, a jakonáhle on tieto slová počul, hneď domyslel sa, že vrah horárov nenie nikto inší, jako prepustený zo služby darebák Chrastina, pytlácke remeslo v podveporských horách so súdruhmi prevádzajúci. Úbohého horára, obeť úradnej povinnosti, ľutovala celá dedina, ale spolu i vrelo to v celom lesníckom personále pomstou na podlého vraha. Nadlesný neotálal ďalej, vypraviť do lesov podveporských, do tak zvaných "Zadkov", formálnu výpravu lovcov a sriadencov lesníckych, na zlapanie a vykynoženie lesnícke životy ohrožujúcich pytlákov. Bola to síce veľmi nebezpečná vec, pustiť sa s neznámymi do otvoreného boja, v ktorom mnohý lesník o život prísť mohol a každý z nich životom vážil. Ale lesy musely byť od zlodejov týchto očistené a nebezpeč ľudských životov odstránená. Javorinský sriadil celú tlupu honcov, ktorým v čele stáli: Štefan Lukovský polesný a Stanislav Horina adjunkt. Im pridano bolo viacero horárov a otuželých, s puškou zaobchodit znajúcich drevotárov, zaopatrených donou žiadostou dievčata, potom ale prehodil statočným strelivom. Určil sa i deň, v ktorom lovci nepozorovane do lesov sa vydať "Slečno, to je maličkosť! Zajtrá budete mali, čo tam hneď i viac dní a nocí strávia.

Milka tŕpla o život svojho Štefana, lebo dostatočne poučená bola o možnom nešťastí. "Mladé straky i s hniezdami!" ešte raz Ďalej ticsnila ju starosť o prsteň, ktorý naadjunktovi deň po deň nosili jej stračie hniezda. S trasúcou rukou brávala jich do ruky, pátrajúc bedlive po obsahu jejich. Pozorne prezrela každé hniezdo, v úfnosti že najde od straky ukradnutý klenot, za ktorý ona bude muset ruku a srdce svoje podat mužovi, proti ktorému v srdci svojom lásku necítila, mužovi tak ošklivému. Pādesiat stračích hniezd už v ruke mala, ale žiadno z ních Nadojej

počínaním síce krútili rodičia hlavami, nuž ale nezabranovali jej túto nevinnú hračku. Uzkosť jej množila sa zo dňa na deň. A táto bola príčinou, že dievka počala chradnút.

Na dvore u Javorinského stálo pädesiat chlapov ozbrojených puškami. Medzi nimi rozoznávali sa od drevotárov, horári vo svojich rovnošatách. Boli to chlap do chlapa ako tie veporské jedlice. Je to svieži národ, ten hronský ľud! A ačkoľvek bieda ho tepe a psota morí, predsa je zdravý ako orech.

"Chlapi moji!" zvolal otec handelského ľudu, nadlesný Javorinský. "Počujte ma!" a medzi tlupou zostalo ticho jako pred kázňou v kostole. "Nuž či vy viete kam vás chcem poslat? Nenazdajte sa, že pôjdete do doliny čižence na lep lapať! Alebo klady lámať do dyngu! Chodievate vy so mnou na polovačku na medvede, šak viete, čo je to za surma? Oj, nejedon ste sa s tým huňatým mackom pasovali a za käčky kramplovali! Vy ste všetci hodní chlapi! Nože teraz tiež ukážte, že na darmo nejiedávate hustú kašu a halušky! Posielam vás pochytať tam pod Vepor tých loptošov, čo nám už toľko škody napaskudili, a tot nedávno i smrt urobili! Nože jich chlapi moji tam v tých "Zadkoch" vykutajte, majte sa rezko okolo ních, pochytajte mi jich do jednoho. Ved vám nemusím vela rozprávat, vy viete, ako to máte urobit. Ale to vám pripovedám, žeby ste si dali dobrý pozor na vaše makovice, a žeby ste mi prišli zo zdravými čungály (hnáty) domov, lebo ak si z vás tam daktorý nohu, ruku: lebo hlavu necháte, ja vám ju potom z dreva doma nevykrešem a neprilepím! Či ma dobre rozumiete, chlapi! Sablatúra, Pačesa, Cibra, Cesnak, Cibula, Mrniak No, no, potom ak sa pochlapíte, bude čo bude!"

Toto bolo jakoby vojenské velenie pluku Hroncov, od svojho generála nadlesného. Tváre všetkých horely, čím skôr dostať na oko tých psancov a zmleť jich pod kolená. Beda tomu, kto sa dostane do hrsti Hroncovi, tam tečie krvavá policvka. Tak byť nevedia lesa, aby nepozorovane pri "tlustom javore" sa iba Černohorci s Turčínami.

ku shromaždenej tlupe lovcov na dvore tú nečne odišiel z myslivny Lukovský a Horina

reč držal, bola Milka s Lukovským v zahradnej besiedke.

"Povedz že mi povedz, duša moja drahá!" preriekol ku nej Štefan, "čo je to za príčina, že ta od dlhšieho času takú smutnú vídavam? Čože sa ti robí, čože sa ti stalo? Asnaď vari pochybuješ o mojej láske?"

"Ach nie! Ja sama neviem, čo sa mi robí, len voláko tažko mi je na srdci. Taká velká tarcha . . . ? 4

"Buď ty len veselá, drahá moja, však už nie je ďaleko ten čas, kde večne svoji budeme!"

"Veď ano, teším sa na to, ale ja mám akési zlé tušenie. Hrozné sny moria ma noc po noc. Sníva sa mi, že sme sa ztratili, ty si ma hladal po horách, v akejsi jame som dlela. Ty si chodil s puškou po lese, a celý bol si kryou poliaty!"

"Ach sny sú len sny a neznamenajú nič!" odpovedal Lukovský, "upokoj sa a buď opäť veselej mysle, jaká si bývala predtým, Miluška! vyhoď si z hlavy všetku trudnomyselnost!"

"Keby to tak lahko bolo! Hla, dnes opät trniem strachom a budem trnief a triasf sa o tvoj život, kým sa mi len z výpravy na pytlákov domov nenavrátiš. Bože! či ta tam nejaká nehoda nepotká?"

"Netráp a nestrachuj sa tolko; tak zle to tam nepôjde. Nás honcov bude mnoho. S niekoľkými pytlákami skoro poriadok porobíme!"

"Len ta prosím, Štefanko môj, nezastrel žiadneho z ních. Ó, to je hrozné! človeka, bárs je i náš nepriateľ a zlodej, zastreliť, tak zhubiť, jako bol horár Tisovský!"

"Dušička drahá! jaká si ty lútostivá, že primlúvas sa i za tých vrahov. My budeme na ních strielať len tak, jestli sa i oni olovom brániť budú. Ináč zachránime i životy jejich! Však ale už je čas aby šiel za honci, chlapi čakajú ma!" riekol Lukovský povstanúc.

Honci výpravy loveckej tratili sa pomaly zo dvora, podávajúc sa každý inou cestou do spolu sa sišli a tam dľa plánu Horinovho V tú samú dobu, čo nadlesný Javorinský spoločne proti pytlákom operovať mohli. Konými.

V myslivny nastalo ticho. Nadlesný v prípade potreby upovedomený mal byť zvláštnym poslom, aby i on súčastniť sa môhol. O zručnosti výpravy vodcov dostatočne presvedčený. úfal nadlesný prajný výsledok.

Druhého dňa ráno, kcď slniečko už hodne nad horou stálo, došla do nadlesných učitelova dcérka Marinka. Mala malý košíček na ruke. Milka rečie k svojej matke:

"Dnes je veľmi krásne tam von. Mamuško! dovolte mi výnsť s Marinkou blízko do lesa, do rúbaniska na maliny?" Matka dcérke nebránila, veď Milka tam častejšie chodievala, a rúbanisko len na niekoľko strelení od myslivny sa nachádzalo. Obe dievčiny vybraly sa s košíčkami chodníkom do paseky, v ktorej množstvo lesného ovocia riastlo. Tam u krubu malinovom očakával dievky mladík. Marinka ho z ďaleka videla a vedela dobre, že je to jej milenec Janko Kalina, syn mlynárkin. Očakával jich.

"Tu sme už tu, Janíčko!" volala naň Marinka, podávajúc mu ruku, "vďaka ti, že si splnil daný sľub; teraz nás povedieš rad radom, všade kde si len stračie hniezda v lese vvhladal!"

"Musíme ale íst hodne ďaleko a do strmého vrchu!" poznamenal šuhaj, "na Havranom vrchu" našiel som pätoro hniezd, dost vysoko po jedlicach, ale nebude mi to nič tažko hore sa vyškrabat, len keby sa v ních našlo to, čo hľadáme?"

Milka prívetive pozerala na Janka a s úsmevom riekla: "Ja vám budem do smrti povďačnou, podarí-li sa vám najsť v daktorom hniezde, môj ukradnutý prsteň!"

"Ej keby to pán Bôh dal!" rozprávali spolu, postupujúc rýchle dolu chodníkom do údolia, ktoré rúbanisko s vysokým lesom delilo. Stúpali ďalej a ďalej, Janko vopred, dievčatá za ním dosť namáhave, až po jednohodinovej chôdzi dorazili ku prvšiemu hniezdu, kde zastavil sa mladý šuhaj mlynár.

"Tu sme! tamto znám hniezdo," riekol Janko, shodiac zo seba malý kabátik, zobul si čižmy a podobne veverici liezol pomedzi hýbať z určitého miesta!"

v sprievode Maca a Jana hájnikov, za ostat-|haluzy na vysoký strom obratne a smele, hodne vysoko až ku samému hniezdu.

> "Máš ho už?" pýťala sa Marinka zo zeme. "Počkaj len, hneď, hneď ti poviem! --Už ho mám!" hlásil Janko.

"Čo je v ňom?" ozvala sa kvapne Milka. Janko dlho neodpovedal, hladal v hniezde. "Prázdno je!" hlásil konečne.

"Shodte ho dolu!" A už letelo machové hniezdo dolu zo stromu. Chvátave vrhla sa nøň Milka, ale nič nenašla.

"Nič!" vyšlo z úst Milke, patrne zarmútenej. Janko sišiel dolu.

"Musíme ísť ďalej!" riekol a sobral svoje veci.

Prišli k druhému, k tretiemu hniezdu, ale vždy ozvalo sa Jankovo temné "nič." Milka trúchlila, Marienka ju tešila a dodávala úfnosti. Pár hodinovou chôdzou ustaly dievky veľmi. Janko to na nich spozoroval, keď devy v chôdzi do vrchu častejšie oddychovaly. I preriekol k nim:

"Vidím, že ustávate od chodenia za mnou. Dobre bude, keď si odpočinete na tomto mieste; ja poprezerám ešte nekolko hniezd po okolí." Milka na návrh tento hneď pristala. Marinka však pripomenula Jankovi, aby sa príliš ďaleko od nich nevzďaloval, dlho nebavil, hniezda s sebou doniesol, lebo že musia myslet na návrat do domu. Devy sadly si pod košatú jedlicu a Janko, ochotný šuhaj, zmizol v lese. Hodina po odchode Jankovom do lesa dávno minula, čo dievčatá medzi sebou drkotaly, ba prešla i druhá a Janko nevracal sa. Marinka počala byť úzkostlivou.

"Janko neprichádza!"

"Snaď zablúdil v hore, alebo stala sa mu nehoda."

"Oj nie, on sa v horách dobre vyzná!" Ale Janko predsa neprichádzal. To dlhé čakanie vyrušilo konečne dievky, vstaly a jedna druhej radily — Janka íst hladat. Zprvu volaly na neho. Žiadna ozvena jeho hlasu. Podaly sa tým smerom, ako šuhaj v hore zmizol. Volaly ho ustavične. Išly ďalej a ďalej. Nikde ani stopy po mladom mlynárovi.

"S nami je zle!" prehovorila Milka, "my sme zablúdily! Nemaly sme sa len predsa V tom jich zaujala bázeň a strach, keď videly sa samotnými v hustom lese. Zdesené daly sa na útek. Milka pustila sa do plaču. Srdnatejšia Marinka úfala ešte sísť sa s Jankom. Zrazu počuly neďaleko seba šustot v húštine. Zastavily sa. Snaď je to Janko? V tom domnení zaradovaly sa.

Z húštiny vystúpil pred devy ošumelý muž s flintou na pleci, v dlhom kožuchu. Devy nepoznaly ho na prvý pohľad. Hôrny chlap ale hneď poznal v nich dcéru nadlesného a učiteľovu Marinku. Hrozná myšlienka vznikla v jeho čiernej duši.

"Čo tu hladáte?" preriekol ku nim hrubo. Milka dobre že od ľaku nepadla na zem, veď z hlasu v tomto tulákovi poznala Chrastinu, vyhnatého z myslivny adjunkta.

"Zablúdily sme! — HIa, dobrý človeče, chcete-li, mohli by ste nás na dobrú cestu napravit, lebo z hory von vyviesť!" prosila ho smelšia Marinka.

Chrastina usmial sa škodoradostne a prehovoril:

"Načo sa púšťate samotné do hôr, neznajúc schodných ciest? Avšak podte so mnou,

V tom jich zaujala bázeň a strach, keď chcem vám pomôcť. Vyvediem vás z hory ely sa samotnými v hustom lese. Zdesené na dobrú cestu!"

Čerpajúc zo slov jeho dóveru nasledovaly ho. Chrastina, prehodiac pušku cez plece, viedol dievky smerom ktorym sám chcel. Išly z vrchu do vrchu, z doliny do doliny, ale len išly jako ovečky za pastierom. Inej spásy a východu z hôr nevedely. Nemo predchádzal jich Chrastina. Konečne zastavily sa na malej polianke. Už zaradovaly sa devy byť von z lesa, keď tu nenadále našly sa pred veľkou zápoľou Chrastina zastaviac sa zahvizdnul prenikave na prste. V tú dobu vyskočili z jazkyne dvaja-traja zakolomažení chlapi.

"Poviažte tieto! hlásil ukazujúc na dřevky Chrastina, "a zavrite jich spolu do jazkyne!"

Prenikavý výkrik vydral sa z útrob Milkiných pri očutí tých slov a omdletá padla k zemi. Marienka strnula, nemohúc z miesta. Suroví, umazaní chlapi oboriac sa na slabé, žiadon odpor nekladúce jim devy, sviazali jich dla rozkazu svojho vodcu a zavliekli do jazkyne. Na otvor privalili veľký kameň.

(Dokončenie nasleduje.)

~૯૯૭૭૫ -Ratmir.

Od Vajanského.

(Dokončenie.)

Zahorel Matúš pomstou strašnou,
Už s veľkým brojom cestou prašnou
Ženie sa hore Považím:
Frkajú vrance rozohnené.
Junák za junom premilené
Dievča vydobyť zaželal.
"Hoj ja si život nevážim,"
Volá lietavsky Jarbod silný,
"Krvou lúpežnou svodca vilný
"Zbarví vlastnieho hradu val!"

Čo na to povieš, Čerbat náš, Keď svojích vidíš v besnom boji? Choč môj, prečože nevoláš: "Hoj milujte sa, veď ste svoji! "Načo tej zášti kvapný pal, "Keď obapolný vrah už stojí "Blízko! A hrozí už na skore "Priletef, by vás roztepal "Rozrôznených na vlastnom dvore!" Zjačaly trúby na Lykave,
Lahol u Váhu silný broj,
Sám Matúš volá vyzývave
Ratmíra svojho na súboj.
Ten v pýche svojej urazený,
Zanechá tvrdé svoje steny
A stavia sa mu na odpor!
Lámu sa mlaty okované,
Revú bojovno kone vranné —
Desná ozvena hučí z hôr!

Mocné oružie Matúšovo,
Zhubná je Čáka nášho broň,
Už slabne ráme Ratmírovo,
Už padá pod ním vranný kôň.
Už verné prse ostrým hrotom
Prervané dýšu napokon —
A on sa lúči so životom!

Tu od Lykavy Jarbod v behu Doletí k považskému brehu.

"Zastaň, ó pane, Margitu "Darmo hľadáme na Lykave, "Lež zvestoň vraví: v úkrytu "Mníšskom lká ona usedave, "Väzi ju mníšsky samostan "A kradca jej — to komtur Jan!"

A tam od Mnícha v spešnom kroku Vidno devicu černookú So starou ženou raziť dráhu; Z prs sa jej vinie vzdychanie, "Otče môj! otče!" volanie Ozýva sa do šumu Váhu. Starena trasnou rukou kníše Z ďaleka kýsi biely list. To komtur Jan Čákovi píše:

"Tu máš, Matúšu, svoju dcéru, "Čistú jak drahý ametist. "Hoj nie jej krása, na môj' veru, "Vyvolala môj smelý čin, "Lež vernosť proti svojmu kráľu, "A že som církve verný syn, "Hodil som vás do zášti palu. "Tak káže právo, káže kráľ, "On už hrdinské posbieral "Voje, čo teba trestať majú, "A mečom pádnym vyrúbajú "Otroctva znak do Tatry skál! "Mních už je prázdny — naša brať "K Rossianovcam tiahne smelá, "Tam ta čakáme i tú znat "Čo zradu vbila v hriešne čelá!"

Objíma Matúš dcéru svoju, Tiskne verného čestnú dlaň: "Ratmire, odpusť vinu moju, "Ratmire -- brate, hore staň "A jechaj so mnou na podliaka, "Stísnenú otčinu Slováka "S Matúšom svojím verne chráň, "Niet času včul na zomieranie, "Počuješ? — Rechcú kone vrannie "A volajú ťa v smelú seč!"

Margita vzdychá v otca reč. Otvorí oči Ratmir bledý: "Oj šťastný som, že naposledy, "Margita! vidím tvoju tvár; "Matúš môj, s Bohom — nieto času, "Vezmi Lykavskú moju chasu "I poklad môj, tam na oltár "Vlasti ho skladám, žehnám Tebe "A prosiť budem dobré nebe "V posledňom dychu za tvoj zdar!

Riekol a skonal. Deva kvíli, Matúš sa k jeho čelu chýli A ľúba juna bľadú tvár.

Trojica vrchov slovenských: Čerbat, vysoký Choč a Mních — Chmúrami kryté vaše hlavy, V smútku nad pádom našej slávy.

Anthropologické úvahy,

سلامعدل بكل برجمطتهم

alebo

človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určiteľnosť kroz prírodu.

Dia Karola Rosenkranza podáva Pavel Hečko.

Vliv mesiaca na zem a človeka.

Tento verný druh zeme našej, ktorý vo svojom obehu okolo nej spolu s ňou aj púť našej zeme okolo slnca koná, a tak jej všade verne tovaryší, sprevádzajúc ju na jej každoročnej ceste okolo toho centrálneho telesa, k nemuž sa ľúbezne aj iné, od zeme ďaleko väčšie, obežnice vinú, je velice významný pre

nenie tak v skutočnosti, lebo on iba zem našu za prísne vymeraný čas, t. j. za 27 dní 7 hodín a 43 menšiny obehne, čo mesiacom menujeme. No a aby spolu so zemou našou pút okolo slnca vykonať môhol, k tomu potrebuje 13 i 1/3 tolko času, kolko mu k jednokrátnemu obehu okolo zeme treba. On súc pritahovaný od zeme, pritahuje tiež mnohé našu zem, lebo jej najbližší, nerozlučne s ňou veci na zemi k sebe, a tak jeho vliv na našu sviazaný priatel, nie škodlivo, ale dobročinne zem a na ľudí ju obývajúcich, zaprieť sa pôsobiac na ňu. Zdá sa, akoby sa spolu so nedá. Neodškriepné je to predne v meteorozemou našou aj okolo jej osi točil, ale tomu logických úkazoch, keď vedľa svojich štýr Digitized by **GOC**

za 4 týdne teda štvornásobných, alebo 4 štvrtí, robnom stave sa nachodiacich, a pozostáva počasie zeme našej všelijak sa mení; meteoro- v tom, že mesiac za plného jasného svetla, logi zvlášte to vyskúmali, že jaký je 3. a 4. a tak pri splne, neodolatelnou mocou pôsobí Vliv mesiaca na našu zem javí sa ďalej po-stupného človeka, ktorý magickým účinkovamorskej vody, alebo jej 12 hodinné dví-pohrúžený, z loža svojho vstáva, kde najlepšie 24 hodín v ten spôsob, že po 6 hodín trvavšom prítoku, 6 hodinný odtok, a opäť po šúc, alebo inú prácu koná. Bývajú i také tomto odtoku nový 6 hodinný prítok, po pády, ktoré zázračne vypadajú, kde sa náprítoku ale nasleduje obnovený odtok. Úkaz mesiačnik oblečie, von výnde a driape sa tento však iba na velkom mori pozorovať možno takrečeno za mesiacom, akoby po pableskoch makave, kdežto v medzimoriach (Binnen-Meer) jeho svetla sta po rebríku liezol, berúc sa ledvy on býva spozorovatelný.

nemožno. Keď učbár Schleiden satyrou ako prechodiaci po strechách, tak lahko si odbavuje tých, ktorý vo zpomenutý vliv me- vykračujúc, jako čoby po rovnej a pevnej siaca na zem i človeka veria, prírodovedomec zemi chodili, a jejich lezenie na strechy a Fechner zase tomuto učbárovi v astronomii stromy javilo sa tak snadným byť, jakoby a v metereologii nevedomost vyhadzuje na to so žirdnou napnutostou síl jejích spooči, že tento na skutočných účinkoch spočí- jené nebolo. Zázračná to tedy moc mevajúci a zaprieť sa nedajúci zjav, uznať ne- siačneho svetla, na chorého človeka v spiachce. Muž tento pečlive sosbieral a sostavil com stave. Vysvetliť si to je prenesnadná sem patriace úkazy, a tak účinky mesiacovho vec, no pokúsime sa o to cestou smelej síce vlivu na počasie, na micru tepla, na rastlin- ale pravdepodobnej hypothesy, magnepôsobenie mesiaca počas nemoce, odkiał i tak- nervósne chorého človeka, znajúc to, rečené sympatické liečby povstaly, kde sa že v každom človeku istá koľkosť a sila žizvláštny ohľad bere na rastúci a ubývajúci vočíšneho magnetismu prebýva a účinkuje, mesiac. V čas rastúceho mesiaca rastie vraj ktorý v chorobnom stave človeka zvláštne bylinstvo znamenite, a mesiac má vliv aj na sa javí, ktorý kroz magnetické pôsobenie mezrast dietok, ktoré v taký čas, kde mesiac siaca, menovite svetla jeho, zázračne zveliide do splna, odlúčené súc od prsú matky, čený býva; a vieme i to, že protivných pólov nechradnú, ale zmáhajú sa v sile a v zraste. magnéty, tedy positívny a negatívny, sa pri-Tomu, kto sa z nemoce lieči, najlepšie je to tahujú. V nervosnej nemoci musí sa takýto činiť v čas ubývania mesiaca, lebo s ním že magnetismus v človeku obzvláštne vyviňovať, ubýva aj na nemoci, alebo ona sa tratí. Na preto len takíto chorlavci sú vystavení morsplne siate kvety bývajú vraj plné, na pr. nému vlivu mesiaca. A niet sa tomu čo tak fijalky; na schode ale siate, stávajú sa prázd- velice divit, keď mesiac zázračnou mocou nými.

ratelne v němoci, ktorú námesiačníctvom me- povstáva a odrážajúc od seba, jaknáhle jich nujeme a ktoré sa už za časov Krista Pána svojim magnetismom preniknul, podľa toho, spomína, tak že On i takéto nemoce svojou že rovnopolárne magnéty sa odstrkujú, čím zázračnou mocou liečil. Ona síce sa zriedka zase odtok morských vln povstáva, Napospol ukazuje medzi ludmi, ale zjavuje sa predsa je to známe, že morská ivoda preplnená je

premien v obehu okolo zeme podstupovaných, tu i tu, a síce u ľudí slabých čuvov, v chodeň nastalej štvrti, taká býva celá štvrt. - na trpiaceho na čuvy, vlivu jeho zvlášte prídivne v tom, že on pôsobí prítok a odtok ním mesiačného svetla na seba, v spánku hanie sa a jej 12 hodinné padanie v priebehu mesiac svieti ta sa poberá, buďto si sadne a ticho pracuje, šijúc, pletúc, sačkujúc a pína miesta vysoké, jako na strechu domu, Ako mesiac na človeka vlíva, fažko sa dá kostola, väže, alebo na daktorý strom. chápať a vysvetliť, ale vliv ten prosto odťajiť kíto Iudia boli videní svedectvom viacej Iudí stvo a na ľudské nemoce. Ľud verí na zvláštne | tického účinkovania mesiaca na pôsobí na massy vôd morských, priťahujúc Vliv mesiaca na človeka javí sa nepopie- alebo dvíhajúc jich hore, čím prítok mora

chemicky roztopenými nerastmi a kovmi i ži-|si vysvetlíme, ako človek pri zatvorených vočíchmi elektrických vlastností, a že električnosť a magnetismus sú si tak príbuzné, ktorak jedna v druhú prechodia, vieme i to, že morská voda na mnohých miestach v noci Už či je teda morská voda positívneho alebo negatívneho magnetismu, prichodiac s protipolárnym magnetismom mesiaca do styku. musí byť najprv mesiacom priťahovaná, potom ale odstrkovaná. hvezdári ešte aj to tvrdia o mesiaci, že na ňom organického života niet, a že mesiac, nemajúc na povrchu svojom ani vody, vňútri ale alebo už vyhaslé, alebo ešte čerstvo účinkujúce vulkány, snadno uveríme a za pravdepodobné uznáme, že na mesiaci účinkuje príroda tak silou živlov rozkladom svetla a ohňa mohutuých, ako i vozduchom samým, ináč nežli náš složeným. Obrátiac už toto na človeka, jehož telo nerastmi i kovmi presiaknuto je, poneváč jeho moky všelijakými solmi áno i železom a inými kovmi, ktoré ešte len terajší svet poznal, nasítené sú, už či ten náš živočíšny magnetismus, v protive s mesiacovým positívnym alebo negatívnym pomenujeme, vysvetlíme si aspoň priblížene, jako mesiac na človeka v nervósno-chorobnom stave mohutne pôsobit môže, najprv mocne pritahujúc, potom ale zvolna odstrkujúc ho od seba. Tak teda i človek prostriedkom vzbudenej a potom zveličenej v ňom magnetickej sily, upadá do tuhého sna, a v tomto sne, v ňomž i rúzne obrazy a predstavy, ktoré spolu na jeho vôlu pôsobia, účinkovať môžu, vstáva zo svojho loža, leze, chodí a pracuje spiačky, pokial ho sila mesiacovho magnetismu úplne neprenikla a takrečeno nenapojila, potom ale keď sa to stalo a on už rovnakým magnetismom mesiaca odstrkovaný býva, pomali sa vzdialuje od neho, tedy z cesty svojej a od práci svojej nazpät sa vracia na miesto svoje. Prirodzené je, že poneváč sa to všetko pri človeku bez povedomia, v spiacom stave deje, nesmie z toho svojho stavu prebudeným byť, najme keď sa on na nebezpečnom mieste nachodí, lebo vtedy by kroz i pre zdravého človeka velice milé a vábivé; pád velmi snadno o život príjsť môhol. Najskôr by sa ale prebudit musel, keď by sme pri jasnom svetle mesiaca, ktoré nevládajúc

očiach a vo snení chodiť alebo pracovať môže, menovite chodit po nebezpečnom mieste a konať umelé, snáď aj duševné práce? tak, že človek to, čo sa mu sníva, alebo čo vo sne podnikať a robiť sa pozdáva, vzbudenou v ňom magnetickou silou, ktorá si i jeho ducha podmanila, ako spiaco-jednajúci i skutočne prevádza, a tak chodí, prechádza sa, lezie, šije, pletie, sačkuje, píše, alebo určitého obsahu myšlienky na papier si značí. Tu účinkujúca v ňom magnetická sila nahradzuje človeku i zrak alebo iné smysly a pôsobí tak na ducha jeho, že je činným akoby bdel, tak že ženská svoje obyčajné práce a mužský svoje zamestknanie dla návyku povolania vykonáva. No iste nie tak dokonále ako počas bdenia, kde s celou silou, vedomosfou a jasnostou povedomého sebe ducha pracujeme.

Učení sa tu však zpytujú, že ako môže svetlo mesiaca, ktoré iba odrazené svetlo slnca na sebe javí, tolkú magnetickú silu prejavovať, keď samé slnce vo svojom najjasnejšom svietení také účinky pri ľuďoch nedokazuje?! Vysvetliť sa to ináč nedá, ako že vnútorný i vonkajší vozduch mesiaca, je tým zázračným magnetismom tak preplnený, že on, prenikajúc i svetlo slnca k nemu došlé a od neho sa odrážajúce, kroz toto svetlo vlíva premocne na soslabené alebo choré čuvy človeka. Však hvezdári krom toho tvrdia. že ačkolvek každá planéta iba požičaným od slnca svetlom svieti, svetlo to predsa od každej planéty ináč a ináč barvené sa odráža, čo len zvláštny, týmto nebeským telesiam vlastný vozduch pôsobiť môže, ktorý vozduch je pri každom nebeskom telese ináč a ináč složený a sporiadaný, dla toho hla odhadujú hvezdári a prírodozpytci povahu samých stálic a obežníc, ktoré z jejich svetla poznávajú a posudzujú, lebo rozložené kroz brúsené sklo, spectrum svetlo, predstavuje jim v rozklade prírodu týchže telies.

Ináč je jasné a čisto-biele svetlo mesiaca Iúbezno sa to prechádza za tichého večera ho vlastným jeho menom povolali. A ktorak tak osvictiť zem ako sluce, v tom pološeru, i obrazotvornosť nasu. Je to zvláštny pôžitok lebo ináč by sme každý parou hnaný stroj, vateľov stvorených diel božích a zvlášte za-Iúbencov, prechádzať sa večerom a nocou jasným mesiacom a množstvom skvelých hviezd osvetlenou, i tešiť sa z toho krásneho božieho sveta, ktorý zvlášte šťastným zamilovancom, milým byť mosí, keď dve duše v blahých pocitoch a v malovaných zámkoch vzbudenej obrazotvornosti svojej živí súc, z toho velebno-krásneho, mesiacom a hviezdami tak slavnostne osvetleného neba, svoju ďalšiu, krásnu budúcnosť si veštia. Oni sa nezpytujú na makavú, ohraničenú a preto prosaickú skutočnosť, ale malujú si v krásnych snoch a v utešených nie vo všetkom este určitých obrazoch, ďalšie osudy svoje. Ako je teda chladný a rátavý rozum milovníkom iba dennieho, všetko jasne a v určitých obrysoch osvecujúceho svetla, tak srdce milujúce, duša ideálna, kochá sa v svetle mesiaca, nechávajúce jej to ďaleké, široké a nesmierne pole myšlicnok a nádejí, bez hamujúcich ducha prísnych a často nemilých určitostí!

Zemský život a týmto podmienený a určovaný život človeka.

Sú vedomci, ktorí hovoria o živote zeme, považujúc ju ako v sebe sorganisovaný celok, ktorý slúži za základ, za podmienku všeho tohe života, jaký sa rozvíja na zemi, avšak nie na ten spôsob, akoby sama zem bola stvoriteľkou toho na nej sa prejavujúceho života, lebo len duch Boží, len Všemohúcnosť Božská stvára, príroda zemská je tu iba prostriedkom k neustálemu utváraniu, alebo radšej plodeniu sa živých bytností, poneváč sama tá príroda len mocou a vôlou božskou povstala, a len pôsobením a vanutím ducha božieho, ktorý púhym slovom všecko stvoril, až posial udržovaná býva v tej činnosti, ktorá jej Bohom od vekov určená jest. A toto môže byť jedine tá opravdivá theoria, ktorá sv. bibliou hlásaná, na kresťanskej viere a na kresťanskom dômysle spočíva. Ona je dostatočná k vysvetleniu tej moci, ktorá

ktoré pôsobí na zemi, kúzelno jíma mysel aby zašla v bludy Darwin-Vogelovské, pre básnikov, maliarov, radostných obdivo- alebo každý mechanický automat živým tvorom pomenovať museli. Hovoríme-li tedy o živote zeme alebo o zemskom živote, nemôžeme mieniť to, akoby sama zem živou bytnosťou bola, ale mienime iba ten život, ktorý sa na nej vôlou a mocou božou posial vyvinul i neustále na nej rozvíja, kroz udelenú Bohom plodistvosť a potom formujúcu moc tejto zemskej prírode, ktorá mimo toho nikdy bez zasahovania do nej ducha božieho byť nemôže, lebo žiadna stvorená bytnosť nemôže mať život svoj zo seba, keď takáto životadajná moc patrí len samému Stvorite-Zem sama tedy nenie živým, v sebe organisovaným tvorom, ale je hmotou, v nejž vývodia sily, aby na nej živé tvory povstávať a jestvovať mohli. My obdivujeme tie sily, ktoré všemohúci a premúdry Bôh Stvoritel, zdržovatel a správca všestvorenstva do zeme vložil, a ktoré pôsobiac k ustáleniu zemskej prírody, spolu nám dovolujú nazrieť do života prírody.

Uvažujúc dynamické pomery zeme, menovite silu tiaže, ktorou ona mesiac k sebe pritahuje a od slnca zase s týmto jednako prifahovaná býva, i mocou touto nie len telesá na svojom površí stávajúce k sebe mocne vinie, ale aj ona k slncu mohútne privinutá býva, a tak kroz prítažlivost a odpudlivost k neprestajnému kolovaniu alebo krúteniu sa okolo svojej osy, ako aj k riadnemu obchu okolo slnca dráhou ekliptickou nútená býva, že rýchlejšie od strely na tej ceste letí, v jednej sekunde 41/12 míle ubiehajúc, musíme sa tomu velice diviť, ako takýto sväzok medzi nebeskými telesiami sotrvávať môže, a že on od tisíc a tisíc rokov trvajúc, v ničom sa nemení, lež porád sa nám dokazuje ako nevyhnutne potrebný k udržaniu svoj-planetárneho bytu a všeho tvorstva na ňom žijúccho, jehož život bez kúpania sa v bleskoch slnečných nijak by sa udržať nevládal. obraz ženy točiacej sa ustavične okolo ľúbeho manžela svojho, bez nehož by ona odomriet musela, ale za ním ustavične pobehujúc a jeho milostnými bleskami ľúbená súc, velice čarodejný život vyvodí na zemi, bez toho sviežou a šťastnou byť sa voždy cíti. Mimo

sila magnetická, príbuzná jej električnost a pud formovania alebo utvarujúca sila a pak vnútorná teplota zeme, bez nejž si žiadon vnútorný životný process myslieť nemôžme a ktorá v jej útrobách chemicky pôsobí. Táto formujúca sila, ktorá sa nám pri kristallizácii nerastov najjednoduchejšie predstavuje, je prvý stupeň formácie, od nehož prechodí príroda k tvoreniu živých ústrojov. Tieto živé ústroje spletajúc a srastajúc sa jedon s druhým, utvárajú organism celistvý v sebe, dovršený a zakončený tak, že potom sami zo sebä rodia ústrojstva živé, sebe podobné, jako to na bylinách a živočíchoch spatrujeme, kde zo semena povstáva nový organismus. Ony iste nepovstali voslep zo zeme, ale Stvoritc-Iom premúdrym životom obdarené, znamenite usporiadané a vším čo k životu treba dokonále opatrené, postavené sú na ten zemský svet, aby svojmu úkolu zodpovedali a slávu Božiu hlásali! Uvediem tu k vôli zanímavosti náhľady Samuela Wagenera, podané v krátkosti vo spise: "Wundererscheinungen am Himmel und auf der Erde," kdež na str. 48 pod záhlavím "Organická príroda zeme" takto hovorí: "Veľmi zavčasu prišli Iudia na tú myšlienku, že je zem dáke živé (Nie sama zem, ale tie organické bytnosti, ktoré na nej moc a vôla Božia stvorila a ktorá jich rozplemeňuje neustálym plodením a rodením vedľa druhov jejich.) Povážime-li ten úzky sväzok, v ktorom zem so svojími organickými bytnosťami stojí, nemôžme zaznať, že každý zvláštny život na nej je povšechným životom zeme podmienený. Život zeme ale ako svoj-život vstupuje vo vyšší, slnečný život, jehož sa nie tak kroz obeh zeme okolo slnca, ako radšej kroz jeho že aj Rosenkranz hovorí o tellurickom hojné obdarovanie svetlom účastným stáva, živote, ale tak, že dokazuje, ktorak človek poneváč všetok život na zemi predsa len pro-¦napospol podrobencom tej zemskej prírody striedkom svetla a ním neustále budeným byť nemusí, lebo on ju prevahou svojho ducha zo zeme teplom udržovaný býva. Obzvlástne premáhať vládze. Čo už z nasledujúceho zaale odkazuje nás ten zvláštny spôsob všetkých nímavého rozboru a odôvodnenia poznáme. útvarov na zemi na vlastný život zeme, z ne-

tiaže javí sa a účinkuje v zemi a na povrchu hož ten pojedinný život ako kvet zo stromu vypučí. (To nenie v každom ohľade pravdivé, menovite neplatí o človeku.) Prvou podmienkou tohoto kvetu je vozduch zeme, ako doplňujúca čiastka zeme; druhou je v o da vo svojom neprestajnom hýbaní sa a vo svojich riekach, jak z atmosferických dažďových prúdov, tak z vyvierania zemských prameňov, z hlbokého zemského mora, t. j. z útrob zeme vznikajúcich. Tretou podmienkou organického života je konečne nie tak ten problematicky prijatý centrálny oheň zeme, ako radšej svetlom slnečným iba vzbudzované, so životom zeme mnohonásobne spletené teplo života.

Pakli tedy zem z vyššieho (dynamického) stanoviska ako zemský organismus uvažujeme (ktorý preto nemusí byť dákemu živočíchu podobný, ako na pr. parný stroj bájočnému obnivému šarkanovi), vysvetlia sa nám mnohé odchodnosti na nej, ktoré ináč nechápeme, lebo tu vidíme organický život rastlín, živočíchov vôbec a ľudí, nakolko oni dla svojho tela tiež pod zákon prírody spádajú a nakolko v mnohom oblade ňou podmienení a určovaní bývajú, poneváč jakosť zeme, kraju, podnebia, rastlinného a živočíšneho sveta, ba aj moc živlov na nich vlívajú a jejich duševní rozvoj buďto napomáhajú, buďto pak prekážajú. Spatrujeme, že pokolenie ľudské vo svojom vyššom vývine, menovite vo svojom tvorení obce, čeľadi, rodov, kmenov, tried, národov, krajín a štátov s útvarami zeme vo zvláštnom sväzku stálo, a abych len jednu z jejich nutných potrieb spomenul, totiž vodu, vidíme, že veľa ľudí sa bezprostredne na brehách vôd osadzovalo, menovite na brebách riek a šíreho mora."

Aby to nikto zle nerozumel, dokládam,

(Pokračovanie nasleduje.)

Niektoré obyčaje Srbov.

Od Ogneslava Dobrodružského.

Mal som dost príležitosti od mojej mla-| preletet, každý mal naňho oči upreté, ani dosti poznať súkmenný národ Srbov. Medzi nemihnul. nimi som sa narodil, medzi nimi som moje detinské hry prevádzal, odrástol, áno aj do srbskej vyššej školy chodil.

Pokúsim sa tedy aj niektoré obyčaje Srbov opísať, opísať bez všetkého lichotenia Srbom, jako som to vlastnýma očima videl.

Nakolko poznám Srbov a jích obyčaje, prvá krásna obyčaj je tá, že milujú svoj národ a svoju srbskú reč nado všetko.

Známi sú nám srbskí výtečníci: Miletić, Polit, Subotić a jiní, ktorí s neohroženosťou svoj srbský národ zastávajú a jeho blahobyt napomáhajú s nasadením vlastného majetku a osobnej svobody. Ale nie len títo, lež každý, ktorý pochádza zo srbskej majky, hrdý je na svoj srbský národ. Človek keď sa zpýta Srba, jakej je národnosti, počuje ho s jakousi hrdostou, že je on potomok Dušanov, že je Srblin. Preto málo príkladov jesto, žeby Srb potupil, pohanil svoj národ. On nenávidí izdajicu — odrodilca — celou náruživosťou, tých ale málo jesto, nadmier menej jako Slovákov.

Jako chlapec, chodieval som s detmi srbskými do susedov; tu sa sišli v zimný večer susedia i domáci; ženy pod pecou priadly a okolo ních deti sedely. Chlapi si posadali okolo veľkého stola, pri ktorom v čele sedel domatin; vážny starec, jeho ohnivé oči zakrývaly hrubé, veľké obočnice; vlasy šedivé veľké mal hrdo na zad začesané, fúzy veľké, tiež šedivé, po uši sishajúce, ktoré človeka na predošlú ohromnú silu upomínaly; jeho hlas bol vážny a silný, pred ktorým, keď hlasnejšie hovoril, mladí starí mali jakýsi strach, vedel on ale aj tak vravet, že človeka k nemu tiahlo. Tento starý Čika bol malým vladárom v jeho dome.

Ja som vedel, čo sa po takýchto večierkach robí, preto vypýtajúc sa od otca, išiel som počúvať rozprávku o Kraleviću Marku, Obiliću Milošovi, o 9 Jugovićoch, o bitke na Kosovom poli a týmto podobné rozprávky.

Keď počal starý Čika rozprávať, začúchli všetci, tak žeby bol človek počul aj muchu materinskú reč; on je na to hrdy, že hovorí

Rozprával s ohňom a celou silou o slavných predkoch. Keď prišiel na junácke činy daktorého srbského hrdinu, tu sa mu oči zajiskrily, fúzy si vykrútil, päste zaťal, jakoby i on to mal previest, jakoby s desiatimi Turkami mal zápasit. Poslucháči tiež berú účasť na boji v duchu, lebo nie jeden rukávy vysukuje.

Keď prišiel v rozprávke na také miesto, kde junák padol, lúčiac sa s družinou, rodinou alebo milou, tu hlas Číkov zmäkol jako hlas útleho dievčafa, pri tom bolo pozorovaf slabé chvenie hlasu. Poslucháči boli zronení; tým väčšmi riastla oduševnenosť za pomstu, ktorá v rozprávke nasledovala.

Po ukončení deju, vydýchol si starec a vravel: "Škoda nám jich teraz, Bog da jim dušu prosti!"

Ostatni ešte v oduševnení, každý svoju poznámku povie.

Krásna to obyčaj u Srbov, že si deje svojích hrdinských predkov zachovávajú, a to tak, že z otca na deti prechádzajú.

Srbi môžu si rozprávať o svojich junákoch, lebo jich mali, keď toľké búrne časy prežili; my Slováci sa nemôžeme s mnohými honosit, lebo našich hrdinov zo slovenskej matky nám odňali, a vela sa jích odrodilo. Srb preklína odrodilca ešte aj v tmavom hrobe. Ked Srb spomenie Vuka Brankovića, prežehná sa, jako pred zlým duchom. Slovák má respekt pred renegátom, bojí sa ho, že ho obžaluje pre "vlastizradu." · Vravím pre vlastizradu, lebo že asnáď vie pravopisne písat, korrektne čítat. Ja som ale presvedčený, že Slovák viac miluje svoju Uhorskú vlasť, jako bárs ktorý renegátsky hazafík; keby ju nemiloval, či by dávno nebol narušil pokoj vlasti? Ślovák je dobrosrdečný, mäkký od prírodý. Nie je takým Srb; ostro pozre nepriatelovi do oču, má energiu, jedon za všetkých, všetci za jednoho.

Krásna obyčaj Srba je, že miluje svoju

reč cára Dušana; on sa za ňu nikdy nehanbí; hrdý je na to, že na dolnej zemi je panujúca jeho materinská reč, lebo keď sa Slovák s Nemcom alebo Nemec s Maďarom sídu, len srbsky sa dorozumeju. Naučí sa Srb aj druhé reči, na pr. naučí sa maďarčinu tak dokonále, že človek počujúc ho, dľa výmluvnosti myslí, že je Arpádov potomok, a predsa je on len Srblin telom a dušou, nie jako mnohí z našich Slovákov, keď sa naučí trocha izékovať, ani nepovie že je Slovákom.

Srb, ktorý vie čítať, ani jedon je nie bez novín. Len že žialbohu je takých tiež nie mnoho.

Tak jako je Srblin svojmu národu telom a dušou oddaný, materinskú reč miluje, tak aj Srbkyňa je hrdá na svoj rod. Bôh daj, aby to aj medzi našim krásnym pohlavím bolo!

Jedna z obyčajov Srba je, že na koho sa nahnevá, na koho zlé oko vezme, tomu neodpustí. Rozhnevaný Srb je pomstychtivý, v náruživosti tejto neukrotitelný; on čaká na svoju korisť, kým nepríde príhodný čas.

Keď dva členovia rozličných domov sa pochytajú, povadia, vtedy nielen že sa tí dvaja nenávidia, ale aj jich celá pokrevnosť jedna druhú celou zášťou nenávidí.

Pekná obyčaj je u Srbov, že sú nábožní a že do kostola poriadne chodia. sa obyčajne tri razy cez deň modlia: ráno, pred večerou a keď si líhajú spat. Pred večerou sa všetci spolu modlia, starší chlapi stoja na predku pri stole, ženy a mladší za nimi; každý svoju modlitbu odrieka. modlenia sa utierajú, lebo sa vždy pred jedením umývajú. Sadnút si nesmie ani jeden pokial je domatín nie hotový. Všetci sa ticho modlia, len starešína sa na blas modlí a čo si žiada, prosí pána Boha. Otec sa modlí za svoje deti, aby boli zdravé a šťastné, za celú čelad; sestra za brata, aby jej z vojenského stavu šťastne domov prišiel; dievča sa modlí za milého atď.

Keď niekto ochorie, nehľadajú veľa lekára, ale dovedú popa alebo kaludera, aby sa pomodlil; títo sa pomodlia za chorého malú alebo veľkú-modlitbu, dľa ľúbosti. Malá modlitba ale modlí sa obyčajne pri menších cho-

robách, väčšia modlitba sa odrieka pri väčších. Táto obyčaj ale už pomaly kape, jej miesto zaujala vražba (čarodejníctvo), v ktorú mnohí Srbi veria.

Obyčaje Srbov na štedrý večer sú zajímavé.

Známo je každému dobrému kresťanovi, že prví kresťania vydržiavali obed lásky. Najviac sa to stávalo pred výročitým sviatkom. Na tomto obede môhol sa každý kresťan súčastniť. Toto trvalo tak dlho, pokial trvala medzi kresťanmi opravdová láska, úprimnosť, kresťanská nevinnosť, stydlivosť; keď ale na miesto nevinnosti rozpustilosť, miesto stydlivosti bezočatosť nastúpila a všakové neslušné veci sa dialy, za dobré uznali predstavení cirkve, tieto verejné obedy zakázať.

Obyčaj je ale tažko zatratit. Tak aj táto zostala u kresťanov, že jednotliví kresťania doma svätia štedrý večer, miesto aby sa sišli k verejnému obedu. Najviac u Srbov sa udržala táto obyčaj. Srb musí mať niekoho cudzého v svojom dome na štedrý večer.

Detúrence sa radujú, vláčia do izby slamu, ktorá cez kračún po zemi a na stole pod obrusom rozostretá leží. Ženy chystajú večeru, každý má vyjasnenú tvár. Pri zmrknutí počnú sa pušky ozývať, piesne polazovníkov tam i tu počuť pod oblokom — v Báčke Srbi pri tejto príležitosti mnohí slovensky spievajú. Tento večer bieda sa prepadla a veľké nešťastie potkalo ten dom, v ktorom vatra nehorí a domatín nesedí v dobrom rozmare za stolom. Gazdinká donesie na stôl rezance, koláče, pôstne ryby atď. Detom rozsypú po slame orechy, jablká atď.

Prv ale jakoby večerali, donesú badňák, kus pňa zo stromu dosť hrubého, ktorý nesmie byť suchý. Badňáky sa najviac rúbu z mladých dubov, sú to pníky, dlhé asi na meter, čím hrubšie tým lepšie. Hora trpí skrze rúbanie badňákov, lebo pred kračúnom na stá tisíce stromov zrúbu; rozumie sa, že na badňák tie najkrajšie a najzdravšie stromy sa vyberajú. V Bosne a Hercegovine celé hory sa s tým nivočia. Kde niet hory, tam badňáky za dobré peniaze predávajú. Badňák nesmie byť poštiepaný ale celý peň a to čerstvý. Keď štedrý deň svítne, starajú sa,

jako ho vycifrujú, ozdobia kvetami; kde tieto | peniaze alebo kúdel konôp, ktoré tam nechá. niet, nuž hodbabnými stužkami. Takto okrášleného postavia popri stene pri dome, lebo ležat nesmie. Potom sa domatín starie o chutnú pečenku na zajtrajší deň.

Pri zmrknutí štedrého dňa, prvá starosť domatína je badňáky - lebo jich majú aj po viac - do domu zniest. Domatín s vyjasnením čelom, s veselou tvárou, s ľúbym úsmevom, s ohnivými očami zdvihne badňák a s vážnym krokom vnesie do domu, hovoriac: Dobar veče! sretan vam badni dan i sustrašni božiť! Žena, deti, sluhovia dočkajú ho pri dverach a posýpajú ho pšenicou alebo iným obilím, hovoriac pri tom: Bog ti dav sretu i zdravle.

Badňáky položia na oheň a idú večerať. Nejdem opisovať tú radosť a veselosť, ktorá nastáva so štedrým večerom, lebo veď vieme to z vlastnej zkúsenosti.

Po večery ide priatel priatela navštivit, kde príjdúc, dajakým papekom pošuchá žeravý badňák tak, že iskry z neho lietajú; pri tom želá domatínovi a ostatným domácim tolko božieho požehnania na všetkom, kolko iskier z badňáka vyletelo.

Keď badňák celkom prehorí, berú z neho uhlia a kladú na ovocné stromy, aby hojnú úrodu maly.

Jako badňáky povstaly, opisuje jeden Talian nasledovne. Naši predkovia mali tú obyčaj, že po štedrom večeri v nasledujúcu dvanástu hodinu nočnú, do kostola šli, preto zapalovali visiacu lampu, aby jim cez noc horela. Pozdejšie ale, že o kračúne najtuhšia zima býva, nakládli si ohňa, pri ktorom sa zohrievali cez noc, a žeby oheň nevyhasol, položili naň hrubší peň. Z toho povstal obyčaj, že badháky v oči kračúnu horia. Že každá obyčaj sa časom zákonom stane, je j známe, tak aj vnášanie badňákov do domu spojené je s istými ceremoniami.

Každý Srb pokladá sa za nešťastného, keď mu na kračún do domu prvá žena abo dievča príjde, lebo v tom dome vraj celý rok drží sa nesťastie; preto si zavolajú ešte pred týchto statočnosť. Dievča zas nesmie povedať kračúnom polažajníka, ktorý včas ráno prvý rodičom, že nepôjde za toho, ktorému ju deň kračúnu príjde, papekom badňák po-slúbili. Peniaze sa s dievčatom nehľadajú,

Ide do izby, tu ho ženy do plachát zakrúťa, aby jim smotana z mlieka spadúvala. Potom ho chovajú, napájajú - je to obyčajne chlapec - že sa opije chudáčisko a chváli Dávida Toto poukazuje na šťastie; opitého obdarujú a domov odvedú.

Na druhý deň kračúnu obháňajú božič kračún - na koňoch. Tie najkrajšie kone vidno s chlapom alebo smelými chlapci po ulici uháňať, pretekajú sa, pri čom dosť často stáva sa aj nešťastic.

Srbi majú aj na druhé sviatky zvláštne obyčaje, ktoré sa ale viac čarodejstvám podobajú, jedna ale predsa zaslúži, aby bola pripomenutá. V druhý pondelok po Veľkej noci idú chlapi, ženy a mládež do cmitera, tam za dušu svojich nebohých dajú sa popovi modlit, potom delia chudobnejším luďom, žobrákom, cigáňom koláče, pečenku, víno a pálené; všetko za dušu mrtvých.

V Bosne sa síde v tento den popoludní mládež, tancujú a družia -- priatelia -- sa, preto aj volá sa tento sviatok družičalo. Mladík sa sdruží s druhým mladíkom, dievka s dievkou. To sa takto stáva: upletú si veniec z mladých vrbových prútikov, cez tieto sa bozkávajú a čarujú si barvené vajíčka, naposledy premenia sí aj vence, ktoré jedon druhému alebo jedna druhej na hlavu položia, složia obapolne prísahu, že budú verní pobratimovia, alebo dievčence priatelky. sa potom cez celý rok ráčia a jedon druhého zastávajú. Po roku alebo obnovia priateľstvo alebo sa rozídu a s inými sa spriatelia. --

Pekné ale drahé obyčaje majú Srbi na svadbách. Kto srbskú svadbu nevidel, tažko si bude môct predstavit tú nádheru, ktorá sa tu javí.

V Srbiji je aj po dnes obyčaj, že rodičia oženia syna bez toho, aby tento dievča bol videl alebo ono jeho; najviac z druhej osady si berú ženy. Keď otec žení syna, nehľadí toľko na dievča, koľko na tohoto rodičov, na šuchá a pri tom vynšuje. Donesie sebou aj ale mladý zat musí všetkým domácim dary `

porobit, áno peniaze do domu darovat. Po! Báčke je obyčaj, že rodičia mladej idú si prezriet dom, do ktorého si dcéru majú dat, po tejto návšteve idú z domu mladoženícha k mladej, táto návšteva sa volá jabuka u nás sprstenkovanie —, tu dostanú obyčajne jabuko. Tieto návštevy sa vždy s hostinami spojené.

Pred svadbou troma dni ide dever -družba — na svadbu volat. Sadne na koňa, ktorý je ručníkmi, tenkými uterákmi, stužkami, kvetinami, tak pokrytý, že mu len nohy vidno, každý kto mieni na svadbu ísť, pripne dačo na koňa. Tieto dary dostane mladucha.

Na svadbe nesmie chybet kum — krstný otec. — Tento zaujíma prvé miesto. Najmenšia jeho žiadosť musí na vlas vyplnená byť, za velkú hanbu si pokladá domatín, ak sa volačo znepáči kumovi. Druhá osoba je na svadbe starejší, ktorý jako aj u Slovákov drží poriadok.

V Báčke sa vyberie aj po 20 kočov s vyberanými koňmi pre mladú. V dome mladuchy sa málo pobavia, potom idú k sobášu. Pred kostolom čaká kŕdel detí na kuma kričiac: "Kec, kec, kume!" vyvolávajúc tým kuma, aby jim peniaze hodil; tento siahne do vrecka a plnou hrstou hodí krajciare alebo, ak je bohatší, aj šestáky medzi deti. Deti neprestajne kričia: "Kcc, kec, kume, prázdna ti kesa! - - vrecko."

Po krátkej hostine vyvedú mladuchu, posadia na koč a uháňajú na zlom krky cez dedinu, pretekajúc sa, pri čom mnohoráz aj nešťastie sa pridá. Do domu ženícha prijdúc, nesložia mladú hneď, ale behajú po dvore, za nimi uháňajú s horiacim drevom svadobníci, podpalujú koč, na ktorom mladá nevesta sedí, aby ju čím skôr dolu dali. Po krátkom behaní složia, pri istých na pôverčivosti sa zakladajúcich obradoch, mladuchu, ktorá do domu vstúpi a rad radom všetkých bozkáva. Mladá musí každému domácemu, najviac detom, druhé meno dat, jako na pr. golúbče, braca, lála — lalija — atď.

Druhý deň ide mladá na vodu, za ňou svadobníci cez dedinu nesú na hrdle zvonce, fahajú refaze, hurtujú, kričia, žarty vystrájajú; takto prejdu dve, tri ulice, navštívia pri tom príbuzných a vrátia sa do domu svadobného.

Predtým trvala svadba za týdeň; teraz už zmudreli, lebo len deň dva držia.

Obyčaj dievčence kradnút, si Srbi od Turkov osvojili. Táto, naozaj špatná obyčaj, panuje ešte aj po dnes.

U Srbov panuje tiež neslýchaná nádhera, čo hubí národní majetok, a špatné je tiež, že si dievčatá svoje krásne tváre rozličnými miešaninami barvia.

Alexander Vogoridi (Vogorides).

سورس---

(Vyobrazenie na strane 225.)

roztrhnuté je Bulharsko na dve čiastky: na r. 1790 v Kotle a bol vychovaný na gréckej kniežatstvo bulharské (z tejto strany Balkánu) akademii v Bukurešti. Vstúpiac do služby a na Východnú Ruméliu (Zabalkánsko); tamto Porty, stal sa kajmakamom v Multansku a má svoje knieža, táto pri súhlase veľmocí od r. 1833 poplatným kniežáfom ostrova Samosu. Turecka vymenovaného gubernátora.

že vraj pod vlivom ruským, knieža Alexander ridi tiež nikdy netajil svoje sympathie k ná-Aleko paša.

Rodina Vogoridich vzala svoj pôvod od slavného pradeda. slavného vzkriesiteľa národa bulharského, biskupa Sofronia Vračanského. Vnuk Sofro-la ku terajšej hodnosti dostal sa menovite

V smysle medzinárodnej smluvy berlínskej piov bol Štefan Vogoridi, ktorý narodil sa Štefan bol verným synom svojho národa až Za prvého gubernátora vymenovaný bol, do smrti (1859). Jeho syn Alexander Vogo-Vogoridi, grécky Vegerides, po turecky rodu bulharskému. Posiał nespreneveril sa ničím rodinným tradíciam, ani pamiatke svojho

Alexander Vogoridi je teraz asi 50-ročný

svoju započal v škole všetkých prednejších poslanca vo Viedni. tureckých štátnikov, totiž v carihradskej translatorskej kancellárii. Potom bel pridelený šiel Vogoridi dňa 24. mája. rozličným tureckým poslanectvám na dvoroch

svojími diplomatickými schopnosťami. Dráhu europejských, až konečne vymenovaný bol za

Do Plovdiva, svojho sídelného mesta, pri-

Drobnosti.

urobil Stephensonov rušeň prvý svoj pokus na kolajnicach v Anglii. Až r. 1840 otvorená bola prvá železničná trať z Liverpoolu do Manchestru. Koncom roku 1878 mala už Europa železničnú sieť 154.523 kilometrov. Kapitály vydané na stavbu všetkých železníc repraesentujú summu 750 millionov frankov. Deň 15. oktobra tohto roku bude teda oslávený ako jubilejný deň železníc.

Obrovský teleskop, ktorý má prevyšovať všetky jestvujúce, shotovuje sa v dielni firmy Golloway & Comp. Cena jeho je vypočítaná na 40.000 funtov šterlingov.

Prvá parolod na Amu Darja. (Dľa "Turkestanských Viedomostí.") Ruská výprava, majúca urobiť predpráce ku stavbe streduo-aziatskej železnice, dorazila už do Taškentu. Ďalej pôjde na Samarkand, ztadiał do bucharského kraju a potom na Amu Darja. Aby cesta po tejto rieke bez prekážky a rýchlo vykonaná byť mohla, má výprava so sebou rozloženú malú paroloď, ktorú na Amu zloží a tak vnikne do tých krajov. Nadejeme sa, že za desať rokov bude mať táto prvá paroloď mnoho následníc.

Vinárstvo v Rusku bolo dosial len na Kryme. Teraz dala vláda aj iné kraje preskúmať, kde by sa dalo vinárstvo pestovať. Výsledky zkúmania su priaznivé. Nielen veľká časť južného Ruska, ale i temer celá stredná Asia, jako i mnohé skyrnitý panter 300 zl., leopard 200 zl., čierny kladaniu vínohradov, následkom čoho už budúceho roku urobené budú prvé počiatky v gu- Pár bobrov stojí 40 zl., rinoceros ale od 4000-bernii Taurickej, na Kaukaze a v Bessarabii.

a v Paríži tak obľúbenou ako práve teraz. Od- až po 1000 zl.

Zelezničné jubileum. Dňa 15. oktobra 1829 byt partitúr tejto piesne je skoro báječný. Páť veľkých hudebných obchodov v Paríži zamestknáva sa teraz v prvom rade len predajom Marseillaisy. Najväčší z týchto závodov predáva týždenne 10.000 exemplárov.

> Assirské starožitnosti. Učenec Hormuzd-Rassam vrátil sa do Londýna z Assirie a doniesol sebou bohatú sbierku assirských starožitností. V jednom kopci u Ninive odokryl hrob proroka Jonáša a rumy paláca Sanheribovho, kde našiel mnoho bôžkov. V Babylone odkryl dom Nabuchodonozora so zachovalými malbami.

> Tiflis. Toto kaukazské mesto má veľmi miešané obyvateľstvo. V celku má 104.024 obyvatelov. Z týchto je 37.308 Arménov, 20.390 Gruzínov, 19.574 Rusov, 2186 Tatárov, 2005 Nemcov, 1692 Peršanov, 1592 Poliakov, 1145 židov, 388 Grékov, 293 Osetincov, 267 Francúzov, 227 Ajsorov, 163 Talianov, 123 Turkov, 81 Mingreliov, 52 Angličanov, 37 Lesginov, 32 Čechov, 28 Guriov, 27 Švédov, 15 Litvinov, 10 Lotišov, 9 Románov, 9 Slovákov a 8 Čuva-Od r. 1864 sa počet obyvateľstva zdvojnásobnil. Rečou vzdelanstva, obchodu, škôl a úradov je prevažne ruština.

Cena divých zverov. Vo velkom obchode s divými zverami vyvinul sa cenník tohoto živého tovaru. Lev a tyger stojí priemerne 800 zl., kraje južnej Sibirie sú úplne príhodné ku za- panter ale 1500 zl., hyena 120-130 zl., vlk 50 zl., polárny medveď 250 zl., tmavý 100 zl. 10.000 zl. Afrikánsky slou stojí 600 zl., indický Marseillaisa nebola snáď nikdy vo Francii: 3000 zl. Cena opie je veľmi rozdielna od 10 zl.

Literatúra a umenie.

učení a bohosloví církve ev. A. V. k dobrému Sv. Martině, buď pak u redakce "Korouhve" mládeže evanjelické a zvláště confirmandů a con- v Skalici, 40 kr., jináče je k dostání u vydafirmovaných sepsaná a vydaná od Dra Jozefa vatele aneb v knihtiskárně Martinské za 60 kr. M. Lud. Hurbana atd., druhé opravené a na Kdo se na druhý díl Nauky, která jednati bude dva díly rozmnožené vydání. Díl I. Turé. Sv. o církvi ev. A. V., přihlásí u vydavatele (v Hlu-Martin, tiskem kníhtlač. účast. spolku. Nákladem bokém, pošta Senica, železniční stan. Hodonín) spisovatelovým. — Tohoto druhého vydání díl I. dostane ji též za 40 kr. stojí pro podpisčíky přihlásivší se buď u vyda-

Nauka náboženství křesťanského dle véro- vatele, buď u správy knihtlač, účast, spolku v T. Digitized by Google

Slovenský obrázkový kalendár na priestupný rok 1880. Vydal kníhtlačiarsky účastinársky spolok v Turč. Sv. Martine. 8°. Strán 80. Cena: 100 viazaných výtiskov 16 zl., 100 neviazaných výtiskov 15 zl., 1 kus viazaný 20 kr. Kalendár tento, ktorý vyniká jak bohatým obsahom tak i veľmi zdarilými illustráciami, odporúčame nášmu et. obecenstvu čo najsnažnejšie.

V "Külfölde" č. 7 uverejňuje náš rodák a spisovateľ p. D. Bachát krátku, ale dobreprajnú úvahu o spevoch Sama Chalupky, poznamenávajúc, že čo sú v maďarskej literature dvaja Kisfaludovci, to že sú v slovenskej dvaja Chalupkovci.

Pozvanie k predplácaniu na dielo:

"Krásy sv. Ruženca."

Spísal dr. Konrád Martin, biskup paderbornský. Poslovenčila cirkevno-literárna škola slovenská na semeništi ostrihomskom. Na pamiatku prvého jubilca vyhlásenia učenia viery o Nepoškvrnenom Počatí Panny Marie. Preklad obstaral a vydal Fr. Richard Osvald, kňaz arcibiskupstva ostrihomského, promotor sv. Ruženca.

Cena jednoho výtisku sošitého i s poštou je 70 kr. (V reči nemeckej stojí 90 kr. bez pošty.) Na desať objednaných výtiskov dávam jeden nádavkom.

Jaknáhle sa k zapraveniu tlačových útrat dostatočný počeť predplatiteľov prihlási, hneď dám dielo do tlači a oznámim to ctenému obecenstvu cestou "Katolických Novín."

Prosím o čím početnejšie prihlásenia sa!

Franko zaslané objednávky prijíma len podpísaný. Knižka rozposielať sa bude na poštovú dobierku alebo po vyplatení ceny.

V Majcíchove (o. p. Pozsony-Diószeg), na deň Rozoslania Apoštolov 1879.

Fr. Richard Osvald.

"Tatry a more." Básne Vajanského.

Pod týmto názvom osmelím sa vydať a koncom bežiaceho roku rozposlať svoje básne, lyrické

i rozpravné, a preto vyzývam uctive velactené obecenstvo, aby ráčilo sa prihlásiť čím v najhojnejšom počte za odberateľov, a síce u redakcie "Nár. Novín" v Turč. Sv. Martine.

Cena spisku je 1 zl. r. č.

Priatelov svojich prosím snažne o sbieranie príhlasov. Sberatelom zavďačím sa čestným výtiskom.

Vajanský.

Poznamenanie redakcie. Myslíme, že nemáme čo zvláštneho povedať o tomto literárnom podniku. Vajanský získal si už dosiaľ dobré meno u slovenského obecenstva a preto keď čo najsnažnejšie odporúčame jeho sobrané básne, prosíme o čím skoršie prihlásenie sa, poneváč pôvodca nenie v stave dať tlačiť viac výtiskov, jako prihlási sa odberateľov. Už dávno nevyšlo nič pôvodného na poli nášho písomníctva a preto dúťame, že tento podnik bude mať hojný odbyt. Na zdar!

Vyzvanie k prihláseniu sa

na

"Počty v príkladoch."

Pred rokom bol som ohlásil, že, jestli sa dostatočný počeť odberateľov prihlási, vydať mienim tlačou "Počty v príkladoch." No vtedy sa dostatočny počet neprihlásil. Sbor učitelov turčianskych však vidiac potrebu príručnej knižočky pre deti, a i tú okolnosť, že rodičia zvlášte na výučbe počtov v terajších časock záležať si dajú, vo svojom shromaždení dňa 21. júla v Turč. Sv. Martine vydržiavanom, uzavrel vydať jich nákladom spolkovým. I vyzývame uctive všetkých cth. pp. učitelov a priatelov školstva, aby sa čím skôr na "Počty v príkladoch" s určitým udaním výtiskov u cth. pána Juraja Š o l tý s, učiteľa v Mošovcach (o. p. Mosócz, Turócz megye) prihlásiť ráčili. Tých pánov, čo prihlásili sa vlani, jestli ináč neoznámia, za stálych objednateľov považovať budeme. Dalším príhlasom na zdar!

V Mošovcach, 25. júla 1879.

Ján Kożchuba, učitel.

Listáreň redakcie a administrácie.

P. D. F. v M. 4 zl. preznačili sme na lanský ročník.

OBSAH: Gnom. Od Vajanského. — Nihilismus. Povest. Podáva Samo Samovič. (Pokračovanie.) — Jelena. Dľa guslara Vajanský. — Urvyky z básní J. Dušného. — Sestra koketa. Obrazy zo života. (Pokračovanie.) — Oblaky. — Ukradený prsteň. Poviedka z pohronských lesov. Napísal Ant. E. Timko. (Pokračovanie.) — Ratmir. Od Vajanského. (Dokončenie.) — Anthropologické úvahy, alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určiteľnosť kroz prírodu. Dľa Karola Rosenkranza podáva Pavel Hečko. — Niektoré obyčaje Srbov. Od Ogneslava Dobrodružského. — Alexander Vogoridi (s vyobrazením). — Drobnosti. — Literatúra a umenie. — Listáreň redakcie a administrácie.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. 10 kr. r. č. — "Orol" vychádza vo 12 sošitoch, 4 hárkov silných, dňa poslednieho každého mesiaca na štvorke.

CASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor a vydavateľ:

MIKULÁŠ ŠT. FERIENČÍK.

Roč. X.

Turč. Sv.: Martin, 30. septembra 1879.

Číslo 9.

Nad mohylou Janka Matúšku

 $(18^{31}/_{8}79).$

"— — Boly ste v sláve široké končiny; lež slávy palmu vyrval z hrsti iný.

A kto ju vyrval? — Mlč, srdce zvedavé, nejätri plameň v prsiach tajne vrúcich a nepreklínaj — — — —, spokoj sa v slzách po tvári tekúcich.

Prejde to mračno, čo ti svetlo kryje; a puk zakrytej slávy sa rozvije — —."

— — Tak spieval, hla, poet! V tých zvukoch prvý duše jeho let, let duše mladej, nezmuženej v boji povíchric krutých, predsa skrze svet nemilosrdne zbúrenej v pokoji: že musela podniknúť prvý let. I vzniesla sa jak vetrom hnaný kvet: pár kruhov otočila; v trápnom znoji bo v desnom búrok víre, v tažkom víchrov boji pár švihov metla krýdly; avšak klesá hneď, a ďalej boriť sa: snáď síl niet... či sa bojí!? A tak sa stalo: lenže krýdlom pohla pres vzduch, kde jednej slnka lúče niet: už rozostreté zas stúlila, sohla . . . A na povädlej posadiac sa Tatier chvoji: tam kvíli, tam slzou sa teší, kojí, tam, keď otuhnú brká, na novo sa strojí nastúpiť nový, vzdorný, slavný let a vytrvať až k smrti, v žitia boji i zaslúžiť kol čela slávy sneť, tam kolísaná zimničných průdom záchvejov kochá sa ďalekou, no sladkou nádejou: prejde to mračno, čo ti svetlo kryje; a puk zakrytej slávy sa rozvije!"

Ó, v duši básnika, jehož si múza v službu povolala, ktorému iskru z Boha v srdce dala, čo všetko rodí sa, čo všetko zaniká!

V okamihu k nedostihu. jak bleskov v oblakoch sa skríženie, je citov tajomné sa rodenie . . . Zachveje sa srdce, rozšíri sa hruď a zápal šibne v tvár: vyprysknul zo zdroja a preletel prúd, čo vrelej lávy žiar, skrýšami života, a - už ho niet, hruď zmeravela, srdce ako ľad; poslednia myšlienka, ktorú postihli sme čo iskru jedinú z nadšenia plameňa, i tá nám v náručí vytleje, vyhasne, zakrahne na pomník, hrobní stĺp z kameňa, z ktorého povieva čo flór — stín kusej piesne . . . Počať a — neskončiť: ó, čo v tom trápnej tiesne! Mať v duši žhavý cit, mať myseľ pohotove: a predsa, kým letí, nenájsť priam siete v slove; mať v dielni tvorivej mocného ohňa prúdy: a baňa zapadla, niet kovu, zlatej rúdy; dlief verným postrehom, kým ľúta zaspí saň, a pritom pousnúť, keď skrýša dokoráň, zriet pannu zakliatu na skalnom zábradlí a nemôcť schvátiť ju, bo dvere zapadly, zapadly hrmotom zas na jeden vek celý, a my pres celý vek daromne u dvier dleli . . . Počať a — neskončiť: ó, čo v tom trápnej tiesne! To — život poety, dejopis každej piesne! A čo zaniklo mu, kým dozrel, v mračné diale, má vraj len dozvučať ohlasom v hrobnej skale . . . Nuž nechže počne dozvak, tam kde on prestal, diela, keď prestal na pokyn smutného archanjela.

— — Tak spieval, hľa, poet! ten: k nemuž valne ste priputovali, hluk žitia opustiac, kde chvilky stálej nict; ten: k nemuž prišli ste v pokornom, zbožnom tichu sem v prístav pokoja, kde ak len sumot vzdychu: aby ste pozdrav a poklonu vzdali pamiatke jeho a tvári jeho skaly! — Tak, stojže skalo pevne na hrobnej brežine; vedz: žes' stĺpom pamiatky, ktorá nezahyne!

— — Tak spieval, hla, poet! tak! keď zanevrelý na zloby plný svet, rozžialený, v slzavom bôli bratov si vítal na požuňskom poli, kde steblá krušných rastú pamätí, kde príčin dosť až k slzo-bôlu: ved tam zapadol svit, deň svojeti a rýchlo zhasila noc i večerniu zoru, len vlny dunajské čo v tmách sa zrumenily, v nich prúdy krvavé — rudého svetla žily... Tam dušou horko vzňatou si vítal poet tých koľkosi bratov: hoj, bratia moji! a ty, zlý osude! osude! bratia! či to vždy tak bude!? Či pomýlené, zhubné veky i ďalej pres nás v ťažkej kolaji? nuž my len chvelou trstou pre jích vzteky, gúlanou skalou na dne v Dunaji? My k sláve nie, my večnej do nevoli!? Za synov nás nemá mať vlasť, nám v lone jej len bôl a strasť? Nám nevolno mať svojho ducha, slov vlastných, vlastnej ku nej lásky? Snáď len tie odveké s ňou sväzky --nie strapmi včerajšieho rúcha!? Veruže nie! to pásky prvé, otuhlé od otcovskej krve; to vlasť i nám! hľa, nad vás ruky skladá, žehnajúc hovorí: len voľných synov rada... . . . Nečakali viac, lež zdvihli sa sokoli s otcovských mohýl tam na krve poli; mrákotným vzduchom už sa nesú, každý jakoby na jednom kolesu; v jích letku koľko nepoznanej sily!... Jedným vírom hor do výše, kde blesk v mračno kráže píše --druhým koiesom opät zpiatky k hrobitovu jedenkaždý ponáhla ku svojemu rovu, by pošibnul perutou površie mohyly: -až od totých dotknutí nepoznanej sily mohutné stlpy pracha k nebu sa zvírily; a tak krýdiel sokolích synovskou pomocou oživnul a vzniesol sa prach sotlelých otcov: a ten prach vzduch naplnil jakoby eony, dýchajú ho do seba podnes miliony, a dýchať ho do seba aspoň potial budú, pokým len jeden rolník obrába tam hrudu: a v hrude tej je sila, večnosť môjho ľudu! - Z toho prachu otcovských kostí čo phoenix vzlietnul život náš; v ňom obetí — už do sýtosti,

už všetko, ďasu! vyplatené máš...

V tom prachu sväté smierenie:
i muselo príjst — vzkriešenie;
hej, z toho prachu našej viery chleby,
a zdroj čerstvoty z tých kúdolov po nebi! —

"Boly ste v sláve široké končiny; lež slávy palmu vyrval z hrsti iný —."

— Tak pel poet.

Veď mení sa a beží tento svet!

Čo bolo: neni viacej, neni, neni —
a preto on — poet je rozžialený;
však jako každé ráno nová žiar
osvieti sveta temnú tvár,
bárs včerajšej už lúče neni, neni:
či taktiež nemá blesnúť nový svit
a obnoviť
mdlý obraz slávy, dávno zastínený?
Hoj!
Ten slávy palmu má, kto drží Tatry chvoj!

"A kto ju vyrval? — Mlč srdce zvedavé — — "
Nuž zakryme tiež rany prebolavé.
Mlč, túžbo v duši zavitá!
žijeme časy — Tacita.
Zamíknul poct, i ty mlč jak sa sluší;
len Bôh nech zná, jako ti búri v duši!
"Nejätri plameň v prsiach tajne vrúcich,
spokoj sa v slzách po tvári tekúcich — ."

— Tak pel poet:
kým trval od Dunaja až k Tatre jeho let.
Tu potom u Oravy
načúval zvukom budúcich časov vravy;
a očul-li života ruch:
jak mocne zplesal jeho duch!
rozpútala sa srdca tieseň
a zkvitla z vetchých strún nová triumfu pieseň;
Choč, Hrdoš, Rozsudec ku nej ohlasy daly,
junáci, device v chóru ju zaspievali,
zvučala údolím, zvučala na polane
až tam, kde jedle rastú — tam na kriváňskej
strane...

... Až pominul i hlas i sluch —
sokolie krýdla navždy opadaly,
struny varyta navždy dozvučaly;
kde dohorel, hla, oltár mohylnej jeho skaly!
Ten akáčový vôkol šum
jakoby z jeho snoval sa dúm;
a mocne cíti to náš duch,
že živý je i z jeho túch:
že mračná noci i deň v sebe nosia...
V tom túžieb naších zoro-skvúca glossa:
že "prejde mračno, čo nám svetlo kryje;
a puk zakrytej slávy sa rozvije!" —-

Hviesdoslar.

Digitized by Google

Nihilismus.

Povest.

Podáva Samo Samovič. (Pokračovanie.)

rada; väčšina už tam bola, totiž pani Schnitzerová a Goldfinger. S príchodom Adeliným sa počet doplnil.

"Adela nám prichodí s vyplakanýma očima, muselo byť lúčenie veľmi žalostné," posmieval sa Goldfinger.

"Nebol by div," vraví Adela; "tažko sa je lúčiť od starodávneho a pri tom vždy oddaného priatela."

"Nestrachuj sa príliš o život jeho, dobre stojím za to, že zdravý vyklzne zo súboja: dobre poznám tie hračky."

"Pri tom všetkom nemám ho videť; či si snáď už svoj úmysel zmenil?4

"Nezmenil; čas je svrchovaný, aby sme sa odstránili."

"Povedz mi, prosím ta, základne celú vec; ja nenahliadam potrebu tak rýchleho odcestovania, keď sa nám tak dobre vodí."

"Keď mi slepo veriť nechceš, presvedčím ta dôkazmi. Julko Koreň bol síce v čas príchodu svojho dobre zaopatrený grošom, ale my sme sa postarali, aby tie peniaze čím skôr do naších rúk sa dostaly. Nedôchodok musel byť nahradený požičkami. Obrátili sme sa k milosrdným ľuďom, ktorí v tajnosti síce svoje remeslo prevodzujú, ale jich každý pozná, krem zákona, a tí nám vypomohli z biedy, na 100-zlatový úpis vyplatiac nám v hotovosti 50 zl. Keď príspevok z domu riadny i mimoriadny nedostačoval k vyplácaniu úžerníckych úrokov a tak na trovu nezostávalo nič, chytili sme sa nového prostriedku. Firmy Ján Koreň a podobne Adam Repa sú v dobrom chýre u naších peňažníkov; žiadna tažkosť nebola pre mňa napodobniť jích podpisy a hotové zmenky zameniť za hotový groš. Z tých peňazí väčšia čiastka stavila sa pomocou kartovej hry v mojom vrecku. Doba splácania už nenie príliš ďaleká, peňazí niet, a čakat, až peňažníci požadovať budú svoje požiadavky na závode Koreňovskom, viedlo by povozy. Sledujúc jích beh, prídeme do buk pátraniu po napodobniteľovi podpisov a dínskych hôr, tam sa vypupia z nich Julko

 ${f V}$ salóne shromažďovala sa rodinná po-|koniec by bol pre mňa veľmi nemilý. Druhá prícina náhlenia môjho je, že tento týždeň tak je priaznivý pokladnici nášho obchodu, na aký sa ešte nepamätám. Keď nás mladý Koreň napomáhal, môže aj starý prispeť nečím na cestu."

> "Uznávam, že je čas k odchodu. Na kedy mám byť pripravená?" zpytuje sa Adela.

> "V každom okamihu. Náradie izbové beztak vypožičané najde si jeho majitel po našom odchode, najpotrebnejšie šatstvo priprav, ostatnie popredaj. Sprievodný list, na celú Europu znejúci, pravda pod cudzím menom, je pripravený. Tetke Réze za jej dobrotu, ktorú nám aj behom tohoto roku preukázala, srdečne ďakujem; nech príjme túto maličkosť na odmenu." Slavnostne podal Goldfinger v papieriku zakrútené peniaze.

> "Ďakujem vám," ozval sa syplavý hlas zdanlivej pani Schnitzerovej; "kedykolvek ma budete potrebovat, rozpomeňte sa na mňa a som zase hotová."

> "Tak s Bohom!" lúčil sa Goldfinger, "dnes sa ešte vidíme, pripravte všetko na cestu." ---

> Julko nespal celú noc, trápený myšlienkami a len pred svitom dopriaty mu bol odpočinok, pretrhovaný strašným snom. Zdalo sa mu, že z objatia vytrhnutá mu bola Adela; kým? nepoznal toho človeka; jednotlivé tahy mu boly známe a predsa jich neznal složiť do určitej podoby. V krčovitom namáhaní hladel vyrvat uchvatitelovi korist, nedarilo sa, napäl všetky sily, skočil, ale hrôza! skok ten viedol do prepasti; letel v smrtedlných úzkostiach v ústrety istej smrti, až sa našiel v mäkkom lone matkinom.

> Krupaje potu stály mu na čele, keď sa zo sna prebudil. Čas bol k odchodu, hodina súboja nebola vzdialená a cšte niektoré maličkosti musely sa pokonať. Clovek musí byť na všetko pripravený.

> Retazovým mostom letia dva zatvorené

s troma spoločníky, ubierajúci sa peší do slovu, a tak sa osvedčujem, viac ani Darvaša húštiny. Za húštinou rozprestiera sa lúčina, ohradená zo všetkých strán lesom; tu títo zastali a ohliadali sa vôkol.

"Neprišli ešte," povie jedon, "a my sme sa naschvál piatimi menšinami zapozdili, aby sme prví neprišli."

"Čas ešte neubehol," ukazuje druhý na svoje hodiny, "Darvaš nevystane, ubezpečujem vás."

Julko sa nesúčastnil v rozhovore, plachým pohladom pozorujúc každý pohyb húštiny.

Prešla štvrt, prešla polhodina, neukázal sa nikto, sprievodcovia nevrle pokrúcali hlavami a sprevádzaný sa pomaly uspokojoval. Zašuštelo v húštine, Julkovi trochu krve v tvári zmizlo, všetko zvedave hľadelo v stranu šuchotu; ukázala sa postava nosiča, neviem ktorého čísla, oddávajúc list jednomu z prítomných.

Nápis jeho znel: pánu Julajovi Koreňovi a obsah jeho bol:

"Ctený pane!

Nemilé zprávy z domova prinútily ma dnes ráno odcestovat. Nerád odcestúvam preto, že vám žiadneho zadosťučinenia podať nemôžem, ale rád preto, že nie som lakomý lacného vítazstva, ktorého som už vopred istý bol. Ostatne príčina nášho súboja sama od seba odpadne, lebo sa skoro trpko presvedčíte o pravdivosti slov mojích a potom, ak sa Vám lúbi, je k službám hotový

Darvaš."

Radosť sa rozliala po čele Julkovom, navzdor tejto dosť ostrej lekcii; spoločníci to nesmeli spozorovat. Jedným skrčením úst výraz radosti premenil na výraz posmechu.

"Poznať víťaza, ktorý zuteká," povedal istý svojho vítazstva, "teraz poznávam nehodnosť toho človeka."

"Odpustite, pane Koreň," ozval sa jedon z prítomných, "podobné sa prihodí, a my, ktorí dobre poznáme Darvaša, nemáme príčiny pochybovať o pravdivosti slov jeho."

"Ako je kolvek, pánovia," pokračoval Julko, aby sa čím skôr z pochybného položenia vymotal, "uznáte mi, že pri takomto pokračovaní nemožno mi viac dôverovať jeho co v odľahlej ulici boloznevídaným zjavením

nevyzvať, ani vyzvanie od neho neprijať."

"Ponechávame vášmu rozhodnutiu. Môžeme íst nazpät!"

Cestou, ktorou prišli, vracali sa domov. Kramer, správca závodu Koreňovského, dávno nebol tak zlej vôle, ako práve dnes. Práce plné ruky, Goldfinger neprítomnost svoju listovne, nemocou ospravedlnil, mladý Koreň mal historické právo k zanedbávaniu svojich povinností.

Správca od počiatku nielen sám pozoroval, ale aj skrze domovníka sprevádzať dal kroky Julkove, ale nič podozrivého nemohli najsť; domovník nezradil každonočné túlanie Julkove, lebo otváranie brány donieslo mu obyčajne desatnásobnú plácu. Dnes zdalo sa, že celý svet musí príst do zlej vôle; domovník so svojím dôverným priateľom v ostrej vade postavený, bol tým prekvapený, že mu usrozumenie s Julkom do oču vykričané bolo.

Dopočul sa o tom aj Kramer a to ho v planom rozmare ešte utvrdilo.

"Dávno ste už mali byť v pisárni, pane Koreň," vítal Kramer do závodu vstupujúceho Julka, "vám má najviac záležať na tom, aby poriadok udržaný bol."

"Nie som hádam otrokom, aby som sa svobodnejšie pohybovať nemohol," znela spurná odpoveď Julkova.

"Povinnosť nenie otroctvo, a keď vy, ktorý máte najväčší záujem na závode, nebudete plniť svoju povinnosť, akým právom to môžete od iných požadovať?"

"Kto robí za plat, ten musí robiť, ja pracujem dobrovolne. Tu je hádam Goldfinger, ktorý ma už viacráz zastupoval pri práci, prečo ma nemôže práve dnes?"

"Nenie tu, je nemocný!"

Nemoc je niečo takého, ako sa prostonárodne hovorí, čo po ľuďoch chodí, a tak ani Kramerovi, ani Julkovi nenapadlo pod zásterou nemoce niečo iného hladať. Kramer po zatvorení závodu vybral sa ku Goldfingerovi a Julko k Adele, popred si chuf robiac na slastiplné okamženia, ktoré tam prežit chce. --

Pred hospodou Adelinou shluknutie ludu,

Ledva sa pretisol ku bráne; v bráne nový Starý pán bol vodcom, svojich ľudí viedol a dav, ktorý nepustil ho ku predu. V kriku nepoháňal od chrbta, neštítil sa byt predním nevedel rozoznat, o čo sa tu vlastne jedná. Zpytoval sa mnohých, od ktorých množstvo domnienok vypočul, a len jedon bližšie interessovaný, vidiac nemožnosť dostať sa ku predu, ulahčil tažkosti svojej vyrozprávaním deiu.

"Tu na prvom poschodí," vyznával patričný, "osadily sa, je tomu viac od roka, dve ženské, ako vravely matka a dcéra. Žily veľmi nádherne, jích prostriedky jim to dovolily. Všetky svoje zakázky platily hotovým až do nedávna. Ja som jim dôveroval, aj tamten kupec, aj tento krajčír, a Bôh zná, kolkí ešte v tomto zástupe. Od mesiaca odtahovaly s platením a tovaru braly dvojnásobne. Dnes sa rozniesol chýr, že policia na bolo do zábav robotníckych? udanie niekoho chcela jich uväzniť čo závratnice, svoditeľkyne nezkúsených mladých hlučných zábav, keď nie polovačky, vynáleľudí a ukrývateľkyne falošných hráčov, ale zivá hlava mladého pána v ustavičnom navtáčky našla vylietané, hniezdo prázdne. Nikto nevie kedy a kam sa podely."

Julkovi vstával pot na čele, nebol schopný slova, len z pŕs vydralo sa mu: Darvaš! Darvaš! a vzdialil sa domov.

Kramerovi nevodilo sa lepšie, udajne nemocný Goldfinger už 24 hodín nebol v svojom príbytku. Podozrením púdený vrátil sa do závodu, kde v prítomnosti úradníkov dal otvorit Goldfingerom opatrovanú pokladnicu, a div, že z nôh nespadol, zárobok od pár rokov najvýnosnejšieho týždňa skapal, pokladnica až na dno vyprázdnená.

Ďalekopisné zatykače letely na všetky strany sveta a keby Goldfinger nebol spôsobnejší býval od našej policie, istotne by ho boli lapili.

Pár dní prešlo, čo tieto dva údery na hlavu Julkovu padly. Sklamanému vo svojej láske, pozbavenému najdôvernejšieho priateľa a radcu vhod prišlo vyzvanie matkino, aby sa čím skôr vrátil domov, lebo otec smrtelne nemocný ešte raz chce svojho syna videt.

III.

Starý pán Koreň spočíval v zahradnej hrobke, mladý pán ostal náčelníkom závodu a vidno bolo, že nový duch začal panovať. Čenská spôsobnosť, tudi tud pripojí sa k tomu

v práci; mladý pán sa obklúčil čo nejaká vyššia bytnosť rozličného druhu úradníkmí, aby s jednoduchým robotníkom nikdy do styku neprišiel. Starý pán bol otcom sebe podriadených, všetko čo sa trebars toho najposlednejšieho robotníka týkalo, dotklo sa aj jeho, bral účasť nielen na práci, ale aj na zábavách svojich ľudí, aby tieto neboly zabijákom tela a ducha, ale oddychom, občerstvením. Pán nový sa nestaral, či tí, ktorí prácou svojích rúk bohatstvo jeho udržujú, netrpia v niečom nedostatok? Stávalo sa práve, že keď príliš roztvorenou rukou siahol do pokladnice, mnohí svojho dobre zaslúženého platu na čas pozbavení boli. Čo jemu

Tichá dolina premenila sa na stredisko pnutí udržovala okolité panstvo iného druhu zábavami. Ovdovelá pani veľkomožná tešila sa tej cti, ktorá sa jích domu dostávala; navštevovatelia prislúchali takmer bez rozdielu k triede aristokratickej. Srdce jej riastlo, keď videla priateľskú náklonnosť vysokorodých pánov k jej drahému synovi. Jedna túžba jej bola ešte nevyplnená, aby totiž Julko prostriedkom žeňby do príbuznosti sa dostal s vyššími rodinami a tým šlachtickú ratolesť vštepil na nešľachtický peň.

My jednoduchí ľudia si predstavujeme manželstvo čo svätý sväzok dvoch rozličného pohlavia ľudí na základe lásky. Precibrenosť moderného prúdu šťastie manželské od iných podmienok závislým robí. V prvom stupni sú smerodajné peniaze; bohatému, nižšieho rodu mladíkovi s radosťou dávajú ruku vysokorodej panny, aby ona a pri nej i ostatnia rodina svojho stavu primerane žiť mohla. Chudobnému, vyššieho rodu mladému pánu jednou rukou podávajú pannu nižšieho stavu a druhou hŕby zlata. Pekné je, môcť sa vysokorodou príbuznosťou pochváliť. V druhom stupni je aj vplyv; vo vlasti nepotismu najjistejší stupeň k vyšvihnutiu je mocná rodina. Ďalej sa požaduje vzdelanosť, pravým menom: spolonáhodne aj láska, bez ktorej naposledy panskí manželia vyžiť môžu.

Najskvelejšia partia v celom okolí bola milostslečna Jolanta Rókássy v Líškovom, jediná dcéra zemského pána Rókássyho. Krása jej ani pod otázku prísť nemobla, pochybujúci veľmi by zle obišiel u pani matky, a bohatstvo dokazovala skvostne vedená domácnosť, starobylosť rodu zjavná bola z dvoch väžičiek kaštielových, z ktorých každá nosila na sebe címer, predstavujúci líšku meč nanášajúcu.

Vôkol kaštiela rozprestiera sa pekná zahrada; panský zahradník bol povestný v celom okolí. Za zahradou nasledovalo na široko a ďaleko roztiahnuté pole s bujarými úrodami.

Zo stromovia zahradného vidíme vystupovať pána Rókássyho, aby sa potešil na svojej krásnej úrode. Zachmúrené čelo sa mu vyjasnilo, v duchu vypočítal, že majetok jeho tohto roku značnejší úžitok donesie, než v dosavádnych. Dlho sa tešiť nedovolila mu smerom k nemu idúca postava; Rókássy zbadal ju až vtedy, keď postave vyhnúť nebolo mu možné.

"Sluha ponížený, velkomožný pane!" klaňal | sa príchodí: bol to prenájomník regálov Rókássovských, ináče úžerník prvej triedy.

"Kde ste sa tu vzali, Steiner?" zpytoval sa Rókássy, berúc na seba vážnu tvár.

"Náhodou som šiel cez pole, keď mi šťastie poslúžilo, môct sa sísť s veľkomožným pánom," okrašloval Steiner úlisne.

"Tak ste ma nehladali naschvál? S Bohom! mám sa ponáhlať!" a obrátil sa k dverám zahradným.

Prosil by som predsa o krátičké slovo; som veľmi nahnatý za peniaze, prosil by som veľkomožného pána, keby mi ráčili pomôcť."

"Veď ste len bláznivé huby nepojedli, aby ste odo mňa peniaze teraz požičiavali, kým je úroda ešte na poli."

"Má pán velkomožný aj tak peniaze, znám to dobre," hovoril Steiner, vycerujúc zuby; ste si ráčili vymeniť tú zmenku, ktorej lehota sviháckym úsmevom, potriasajúc podanú ruku už pred dvoma týždňami vypršala."

"Steiner! či ma musíte teraz nabáňat a nemôžete počkať ešte pár týždňov?"

"Nemôžem, velkomožný pán; aj ja mám zaviazanosti a tie musím na čas vyplniť."

"To sú len výhovorky; nerobte pletky, môžete dočkať a tak dočkáte."

"Nie sú to pletky, prosím; ja musím mat tie peniaze!"

"Prosím vás, Steiner," natahoval Rókássy inú strunu, "dočkajte že, kým budem môct popredať úrodu. Aký ste neuznanlivý, už sa nechcete rozpamätať, že som vám tak lacný prenájom dal."

"Aký lacný? na šesť rokov vopred vyplatený, prosím len povážiť úroky a týchto úroky a ukáže sa, že je prenájom drahý," vypočitoval znalecky Steiner.

"Prosím vás, pane Steiner, nežeňte ma zase tak, ako predošlého roku. Viete, kolko som škodoval, že som si úrodu na koreni predal?"

"Aká sa videla, za takú sa kúpila, ostatne ľúto mi je, že musím pána veľkomožného zapravotit."

"No tak si berte zase čo vidíte. Dáte za moju úrodu o polovicu viacej, ako minulého roku, o tolko je lepšia."

"Nemôžem, dám o štvrtinu viac."

"Doložíte k tomu ešte 200 zl., aby zmenka vymenená bola a požičiate na novú peniaze."

"Vďačne, pán veľkomožný, kedykoľvek sa ráčite ku mne obrátiť, ja rád spomáham ľudom v potrebe."

Po uzavretej kúpe rozišli sa každý svojou stranou, Steiner polom s úsmevom uspokojenia na tvári, Rókássy omrzlý do zahrady.

Hurt novoprišlého kočiara pobodnul ho k spechu. Zazrel Julka Koreňa, ako podával opraty kočišovi a poberal sa do kaštiela. Rókássy spechal za ním.

"Vítajte mi, vy zriedkavý hosť!" vítal Rókássy v salóne oproti domácej panej a slečny Jolanty usadeného Julka.

"Zriedkavými moje návštevy nemožno pomenovať; snáď až veľmi často vás navštevu-"ani nepožičiavam, len by som prosil, keby jem," odpovedal Julko s dobre vyrátaným Rókássyho.

> "Aj mne sa vidí, že ste dávno neboli u nás," ozval sa plátený hlas slečny Jolanty

"Pred týždňom som mal to šťastie; ak sa ale tým zavďačím milosťslečne, vďačne to aj častejšie urobím," vravel s poklonou proti Jolante obrátený Julko.

"Veľmi ma tým zaviažete," vracala Jolanta poklonu. "Spríkril sa mi tento jednotvárny dedinský život, vy nás, pane Koreň, do krajšieho preniesť znáte."

"Snáď som prenesený skrze vás, milosťslečna; naslúchajúc vašej hre, zapomínam na peštianskych virtuosov, sledujúc váš spev, nepotrebujem žiadnej opery."

"Veľmi lichotíte, pane Koreň; buďte opatrný s chválou, aby som nespyšnela," odhŕňala Jolanta chválu od seba.

"Probujže, diefa moje," ohlásila sa domáca pani, posmelená chválou Julkovou, "tú novú operu, čo si nedávno dostala."

"Prosím, ráčte nás oblažiť vašou premilou hrou," pripojil sa Julko k matke; "smiem sa zpýtať, ktorá je to opera?"

"Faust od Gounoda," odpovedala skrčiac nostek Jolanta.

"Faust! Faust!" ďubkal si na čelo pán Rókássy, "mne sa zdá, že to nejaký Goethe složil."

"Nie, apuška môj," odporovala dcéra, "zretedlne je vytlačené po francúzsky, že je Gounod pôvodcom."

"Hádam je tak s tým Faustom," ohlásil sa Julko, chtiac protivy smierniť, "ako s mnohými inými knihami. Najprv považujú jednoho za pôvodcu, a až po rokoch sa vykluje, že bol pôvodcom iný."

"Možno," prisviedčal Rókássy.

Jolanta sadla ku klavíru, prebehla po ňom a s vytiahnutým hrdlom začala spievať. Matka plávala v radosti nad utešeným hlasom dcériným, otec uspokojený hladil si brucho, Julko robiac znaleckú tvár, okom i rukou prejavoval pocítenie krásneho — vraj — spevu; jeho oduševnenie našlo opravdového výrazu pri zakončení spievania vo výkriku: bravo! bravissimo!!

"Sme ti povďační za pôžitok," ďakovala naradovaná matka Jolante.

"Žiadal by som si cez celý život naslúchať podobným hlasom," pripojil sa romanticky Julko.

"Vy ste sobecký, pane Koreň," odpovedala Jolanta, "žiadali by ste si ustavičnú hru a spev a mne by ste nedopriali vaším slovám môct načúvat. Máme dokončit jednu vec. Prišlo mi na um, že tá krásna básců, ktorú som pred vami zpomínala, má nápis: Sonata, a jej pôvodca je Beethoven."

"Už vám teraz môžem sdeliť, že som ju nielen čítal, ale od pôvodcu samého rečniť počul."

"Akoby to bolo možné?" ozval sa Rókássy, "môj dobrý otec zpomínal, že kým bol osnovníkom u nebohého kancellára Revického vo Viedni, tam zpomínali Beethovena čo zomrelého hudobníka."

Julko sa zapálil, dobre vediac, že nepravdu povedal, ale kto mohol predpokladať tak hlbokú známosť u Rókássyho?

"Ten, ktorého pán Koreň počul," vyhovárala domáca pani, "mohol byť jeho syn."

"Áno, jeho syn bol," chytal sa Julko, "pamätám sa na prípitok, jemu ku cti povedaný, v ktorom aj jeho otca oslavovali."

"Vidíš, mužíčku," pokračovala domáca pani, "odkedy sa so samou politikou zaoberáš, nemáš známosti o výtečných mužoch terajšej doby."

"Pravdu máš, tá nešťastná politika!"

Pán Rókássy sa vytiahol z izby, pani ho nasledovala a zostali len dvaja mladí.

"Rozprávajte že mi niečo," natáčala Jolanta niť pretrhnutého rozhovoru, "o tom výtečnom básnikovi."

"Obsah tej básne potisol do pozadia samého básnika."

"Čože bol jej obsah?"

"Láska; sám by som bol náklonný podobnú báseň složiť."

"Vy ste aj básnikom? o tom som **ne**vedela."

"Vo zvláštnych okamženiach."

"Akého obsahu sú vaše básne?"

"Rád nasledúvam toho vami zvelebovaného básnika. Ak ráčite dovoliť, môžem vám takú, pravda krátku básničku predniesť."

"Prosím, veľmi som zvedavá a mnoho si od nej slubujem."

"Tá báseň takto zneje: Milosíslečna ja vás ľúbim!" Digitized by

Jolanta sklopila oči do zeme. Julka to nemýlilo, chopil sa jej bielej rúčky a roztúženým hlasom zpýtal sa:

"Môžem mať nádeju, že mi aj milosťslečna podobným veršíkom odpovie?"

"Môžte!" ozvala sa tichá odpoveď.

očakávajúcej ho matke vrhol sa vôkol hrdla, neobyčajný to skutok od neho. Matka so zadivením hľadela na počínanie synovo; ten syn, ktorý pre samé kratochvíle nestačil sa zaoberať s matkou, zrazu obsype túto dôkazmi svojej lásky. Niečo zvláštneho sa muselo prihodit.

zpytuje sa matka.

Julko.

"To ma teší! Kohože mi chceš doviesť?" "Tú, čo sa aj tebe páči: Rókássyho Jolantu."

"Dobre, syn mój, som spokojná s tebou." "Či sa ti páči?"

"Páči nad všetky iné. Keď sa so mnou Uradovaný ponáhľal sa Julko domov, kde síde, hneď mi bozká ruku, poznať dobré srdce."

"Budes mat dobrú nevestu z nej!"

"Či si istv, že ti ju dajú?"

"Či mi ju dajú, neviem, ale ufám; o nej som presvedčený."

"Dobre je! postaráme sa, aby aj rodičia povolili."

Za tepla utekala k svojmu bratovi Repovi. "Čo ti je, syn môj, že si taký uradovaný?" aby mu oznámila dobrú novinu. Pekne, krásne. vyložila to šťastie, keď sa do panskej rodiny "Mamička moja, ja sa ožením!" odpovedal dostanú. Repa nemal nič proti tomu a vďačne prijal na seba úrad pytača.

(Pokračovanie nasleduje.)

Sestra koketa.

Obrazy zo života.

(Pokračovanie.)

Bol pekný jarný deň. Veselo štebotalo raduje z pokroku, ktorý robí k dosiahnutiu vtáctvo spevavé, škriván povznášal sa hore svojho zdravia. k nebeskému blankytu, oslavujúc Hospodina svojou vznešenou piesňou. Stromy počaly obliekať sa v novú zeleň po dlhom zimnom odpočinku. Pilné včeličky pracovaly usilovne a snášaly hodne obnošku Všetko, celá príroda tešila sa z blížiaceho sa jara. Ach! a ak krásne, vznešene dojíma i myseľ človeka tá túžobne čakaná jar; ako sa teší a raduje milému obratu.

Počína sa živosť na poli, ale tá práca príjemná je a neunúva ako tá zimná jednotvárnosť. Všetko pohybuje sa veselo, lebo radosť a potecha sprevádza kroky jeho.

S nastúpením jara polepšil sa na vidomoči i zdravotný stav pána Gedeona Ustupského. Ostríha ešte vždy síce svetlicu, ale dozajista odpustí, že som v prvom rade koaspoň časom lúžko opúšťať môže, sedí pri nala to, čo mi nakladala detinská povinnosť. obloku a teší sa obnovujúcej sa kráse prí- Ale uposlúchnem radu tvoju, a už teraz, keď rody, požívajúc zdravý, príjemný vozduch. ma nebudeš potrebovať, i ja budem brať účasť Pri takýchto okamženiach vyjasňuje sa jeho na jeho spoločnosti!" odvetila Lorka. tvár, a i dlhou nemocou kleslý duch nabýva predošlú bystrosť. Eleonora s ním teší sa a počul, práve na dvore zahrkotal jeho vozík;

"Lorka moja drahá! tak dobre sa cítim, ako dávno nie. Veľmi blahonosne účinkuje na mňa príchod jara. Dá Boh, že onedlho navráta sa mi predošlé sily. Ale i tebe potrebný je čerstvý vozduch. Veď si mi ako v ustavičnej tôni žijúca kvetinka, obladly líčka tvoje, choď že choď, poprechoď sa po zahrade, pobav sa s tvojím mladoženíchom, ktorého si veru veľmi zanedbávala, a to všetko pre mňa!"

"Ach otec môj drahý! nehovor že tak, veď mne spoločnosť tvoja bola vždy drahou a vzáctnou, a teraz, keď vidím, ako vracajú sa ti dlhou nemocou upadlé sily, nevyslovná radosť a rozkoš naplňuje prsá moje. Izidor

"Dobre tak, duša moja! Ak som dobre

dovolenie!4

Eleonora sklonila sa k otcovi a vrelo po-Otec pohladkal dcéru svoju a bozkala ho. nútil ju odísť.

"Idem! ved i tak nemal by ho kto uvítať Irénka este ráno odišla ku krstnej mamke na návštevu. Neprichodí ho tedy nechat o samote!"

Lež skôr nežli odišla, znovu vrhla sa na šiju otcovu a s nekonečnou láskou lúbala tvár, líca i ústa jeho.

"A čo to všetko má znamenať, Lorka? ja ta veru nerozumiem. Aká si nejaká divná, veď je to nie tvoj obyčaj. Tak tažko prichodí lúčiť sa ti odo mňa, akoby si ma navždy opúšťala. Nuž jestli ti je to naozaj tak ťažko opustit ma, doved i Izidora sem, a budeme všetci spolu."

"Nie, nie, len to nie, otec môj drahý!" "Nuž a prečo nie?"

"Ty potrebuješ ešte pokoj; škodit by ti mohlo, keby si mnoho hovoril. Ba, bojím sa, i prítomnosť nás oboch by v stave bola porušit tvoj poklid. Veď akonáhle vráti sa Irénka, ja prídem opät ku tebe, lebo ona bude môct zabavit Izidora."

"No tedy už len choď, aby dlho o samote čakať nemuse1."

Odišla.

"Ale mi je naozaj podivným dnešné chovanie sa Eleonory," hovoril sám k sebe pán Gedeon, "tak sa nútiť dala k odchodu. A predsa šla len k uvítaniu svojho snúbenca. Veď to jináče dievčatá robiť zvykly s radostou. Pravda, że Eleonora nieje ako jiné ženské. Nuž ale, čo mala za príčinu, s tolkým bozkávaním lúčiť sa odo mňa? veď nesla na kraj sveta, ale len do bočnej svetlice. Hm! hm! veru mi je to všetko podivným. Musim ju vziat na cxamen!

Izidorovi sluha riekol, že slečny Irény niet doma, veľkomožná pani ale že sú pri pánovi, vnišiel tedy do salónu, kde čakal na príchod Eleonory, alebo radšej na návrat Irénin, krátiac si cas chodením hore dolu. Nechcem tvrdiť, že bol, ako sa hovorí, "ružovej vôle," keď zvedel, že Irénu nenajde, a že mu bude s Elconorou asnad o samote lež by vyznal on vinu, to radšej čokolyck

chod, privítaj ho, a zabavic sa. Dávam ti byť. Keby to bol vedel, neviem, či by tá dnešná návšteva jeho nebola i vystala.

> Divní sú naozaj ľudia, takmer nie na pochopenie. Izidor naplnenie daného slubu považoval za záležitosť cti, preto za každú cenu a obet, trebars i so zaprením seba vyplniť ho, to hola v očiach jeho svätá povinnosť. Toto bolo tak jasné u neho, že o tom nedopustil ani len myšlienku, ktorá by asnaď bola niećo jiného dôvodiť chcela. Z druhej strany ale, kde len mohol, vyhýbal mladuche svojej, na miesto toho bohatú zábavu nachodiac pri Iréne, ktorá pútala ho nielen svojou vonkajšou krásou, ale i spôsobom obcovania, ktorý podstatne líšil sa od obcovania Lorkinho. Jej živosť, jej lahodnosť a dovednosť v každom predmetu základne sa vyznať; jej ľahké pohybovanie sa, šetrenie prijatých mravov a spolu i neobzeranie sa na týchto hranice; jej otvorenosť, dôverčivosť tak ho znaly omámiť, že pri porovnávaní oboch sestier tá mladšia v duchu jeho neprestajne obdržiavala palmu víťazstva. A pravdu mala úplne Iréna, keď Lorke hovorila, že Izidora len daný slub udržuje od vyjavenia lásky nie mladuche viac, ale jej mladšej sestre.

> Takto i Izidor, vďaka vnadám Iréniným, ktorými ho okúzliť znala, ztratil rovnováhu a nachodil sa v ustavičnom duševnom boji, ktorý len vtedy utíšil sa, keď sediac v blízkosti Irény zabúdal na celý ostatný svet. Ale akonáhle ku nim zblížila sa Eleonora, čo síce veľmi zriedka stávalo sa, ale už predsa kedy tedy stalo sa, zvučné klepanie srdca, menenie barvy prezradzovaly, že znovu započatý je divý zápas v jeho útrobách.

> I teraz, očakávajúc v neprítomnosti Iréninej príchod mladuchy svojej, bol sám so sebou vo velikých rozpakoch, lebo cítil, že pôda jistoty tratí sa pod nohami jeho, i v skutku neznal, ako sa chovat v oči svojej ním tak dobre ako zradenej nevesty. Vyznať jej, ako stoja veci? to by bolo najprirodzenejšie i najšlachetnejšie. Ale proti tomu spierala sa z jednej strany jeho prirodzená hrdost, aby on ako vinník stál pred ňou, z druhej strany nedopúšťal mu to urobiť klamný stud, a skôr

jiného. Rádnej obetuje celý svoj život a budúcnost, nepomysliac pri tom pravda na to, že tým samým i celú budúcnosť jeho slovám dôverovavšej a úprimne mu v láske oddanej Eleonory v korist donáša svojmu sobectvu.

Takéto asi boly tie myšlienky, ktorými bavil sa Izidor, a mal viacráz vôlu odísť preč, bez dočkatia príchodu svojej verenice. Ale to mu už svedomie urobiť bránilo, lebo tým by bol podal dôkaz takej neokrúchanosti, nezdvorilosti a mravného klesnutia, žeby sa sám pred sebou musel stydeť. Inšie by bolo bývalo, keby ho tak na strelenie pred kaštieľom bol postretnul niektorý sluha a riekol jemu, kto je doma a kto nie? to by bol mohol bez tažkostí obrátit vozík a vrátit sa zkade prišiel.

Ale keď už tu bol, nepozostávalo mu nič jinšieho, nežli vydržať a zahryznúť do kyslého jablka.

V takomto rozpoložení ducha našla ho Uvítanie a vzájomné pozdravenie točilo sa v medzach zdvorilosti, ale patrná bola obostranná pri tom chladnosť. Žiadne vrelšie slovo, žiadon laskavý poblad.

Eleonora sadnúc si na pohovku rukou ukázala Izidorovi na neďalekú stoličku. I on sadnul si. Tak sedeli chvíľu a mlčali oba. Dobrým sluchom obdarený snadno by bol dopočul to hlasné klopanie sŕde, ktorému ani ona, ale ani on prekazit neznali.

V skutku, zvláštna to situácia, sísť sa a byť o samote takým dvom ľudom, ktorí jedno bývali v mysli a túžbach, keď na miesto predoślej vrelosti nastúpi chladnosť, a keď rozpadly sa jích z jednoho prameňa lásky pochodivšie túžby. Prešlosť tiahne jich k sebe, prítomnost odstrkuje. Ten cíti, že on nesie vinu všetkého, a srdce hlasne ozíva sa v hrudi Jej pred očima zjavujú sa následky osudného sídetia sa, a srdce, neviem či bázňou a predesením, a či prečo silným klepaním prezradzuje tuhý boj.

Obidvaja rozmýšlali: čím a ako začať rozhovor? No! a kto hutú a rozmýšľa, čo povedať má v spoločnosti, ten pravdepodobne málo alebo nič nepovie. Preto hla najlepší menovite paní, sú tí, ktorí i bez rozmýšlania väzovalo.

plynne, mnoho hovorit dovedú, bez ohladu na to, či jim niekdy i nejaká hlúposť nevyšmikne sa z úst.

Na okamženie este také mlčanie ujde; ale s ubiehaním menšín stáva sa vždy trapnejším a nesnesitelnejším pro jednoho tak ako i pre druhého.

Konečne Eleonora, vidiac ešte väčšie rozpaky Izidorove, nežli jej boly, ujala sa slova, aby zakončila trapnú situáciu.

"Divno, Izidor, že my dvaja súc o samote, nenachodíme slova k zavedeniu rozhovoru. Aká toho príčina?" Nebol to jej pevný hlas, ktorým predniesla tieto slová, ani nesprevádzal jich zvyčajný lúbostiplný pohľad na miláčka srdca svojho.

"Ja neznám," odvetil on, "ale uznávam tarbavost svoju spojenú s nezdvorilosťou, a prosím o laskavé preminutie. Zaujatý som bol, kým som tu o samote na tvoju milú mi prítomnosť čakal, tak trapnými a desnými myšlienkami, že keď som príchodom tvojím z nich vytrhnutý bol, ztratil som cele duchaprítomnost, a preto hla sedel som tu pred tebou ako žiak pred učitelom, keď nenaučil sa lekciu." Veľmi vynútený bol úsmech, ktorým sprevádzal Izidor slová svoje, chcejúc týmto spôsobom dať smer rozmarnému rozhovoru.

"A v skutku je to tá jediná príčina násho obapolného mlčania, Izidor? neznal by si jinú udat?" opytuje sa s tak podivným, trasavým hlasom Eleonora, že ten hlas až do srdca jeho preniká a krev tisne sa mu do hlavy.

"Ja neznám!" odvetuje slabým hlasom Izidor bez úsmechu, lebo ten odumrel pri slovách jeho mladuchy.

"Tak ti to poviem ja!" určite sloví Eleo-"Ver mi, Izidor, jediná príčina tejto trapnej situácie je tá, že medzi nami veci nie sú v tom poriadku, v akom by medzi mladoženíchom a mladuchou byť maly! že je tu niečo, čo nás rozdeluje a jednoho od druhého odďaluje! Mráz opaluje útlu kvetinku pred samým rozvitím, či i medzi nás nepadnul tak záhubný mráz?"

"To ja nerozumiem. Ja aspoň z mojej spoločníci a zabavovatelia v spoločnostiach, strany neznám ničoho, čoby náš sväzok roz-Naše oddanie, ako stálo v tom

okamžení, keď sme si v prítomnosti drahého otca zamenily prstene, i dnes stojí v tej jistej sile a pevnosti. Ako mi je vzáctna moja česť a dobré meno, tak zadržím i vyplním i svoj slub."

"A s tým je všetko vykonano, avšak? Nemýl sa, Izidor!" určite a rázne hovorí Eleonora. "Ja znám, že si ty ako šľachetný muž ešte dosial nezapomenul na daný sľub; ale srdce tvoje, ktoré kedysi ten sľub urobiť velelo, dnes chodí po jiných cestách, a ten sľub svoj predošlý drží za bremeno; nie, za putá, ktoré ho o svobodu pripravujú, a ktoré rado by, keby možno bolo, rozdrúzgať!"

"Prestaň, Eleonora! Na čom zakladáš tieto hrozné obviňovania svoje? či som tak klesnul a upadnul v očiach tvojích, že niečo tak hrozného o mne predpokladať môžeš?" zvolal s veľkým pohnutím Izidor.

"Nie, Izidor, Boh mi je svedok, že som ta ani obrazit, ale ani ubližit ti nechcela. Ziadam len, aby medzi nami jasno bolo. Potrebujeme to obidvaja, v našom vlastnom zá-Náš sväzok, v ktorom dosial väzíme, vyžaduje jasnotu, pravdu a svetlo; tam niet miesta pre to, čo svet tajnosťou, temnotou nazývat zvyknul. - No a teraz už úprimne ti poviem, že to, čo som hovorila, zakladá sa na skúsenosti. Najlepší dôkaz pravdivosti mojích rečí je dnešné naše sídetie sa. dlhá chvíla trapného mlčania tak zretedlne hovorila, že naše srdcia nemajú si vzájomne čo riect. No povedz, je to pravidelný stav mladoženíchov, keď jích srdcia mlčia? nie, nemýlme, neklamme sa. I s nami to už tak daleko prišlo!"

Izidor vstal, lebo cítil sa byť na mukách, myslel si chodením obľahčiť. Koľko slov, toľko pravd, to cítil, ale dopustiť jích pravdivosť, to nemohol, nesmel; podvrátiť jich neznal; mlčať? a jestli mlčanie za dôkaz pravdivosti považované bude?

"Je pravda," konečne hovoril, "že od niektorého času tak málo sme spolu obcovali, keď si ty obyčajne pri otcovi zaneprádznená, ako sa to nerovná s naším vzájomným postavením, ale —"

"Prestaň Izidor, nenamáhaj sa ospravedlnit to, čo ospravedlniť nemožno. I sám uznať musíš, že tak v tvojom ako i v mojom zá-

ujme leží, aby medzi nami všetko tak jasné bolo, ako zrenica oka, ktorá netrpí žiadnu ani tú najmenšiu mrvu. Ruku na srdce Izidor, a riekni na tvoju česť a svedomie, či to tvoje srdce horí ešte tou láskou a úprimnosťou ku mne, tvojej verenici, ako v čas naších oddaviek?"

Izidor sklopil oči a mlčal.

"Mlčíš? a toto mlčanie je mi velmi výmluvnou, žiadnu ďalšiu pochybnosť nedopúšťajúcou odpoveďou. Ja ti to nemám za zle,
že sa tak stalo. Boly časy, kde si sa domnieval, že srdce tvoje zahorelo láskou ku
mne. Prišly jiné časy, a v ních jiné zjavy,
a srdce tvoje pozorovalo, že sa predtým mýlilo a že teraz tú pravá, čistá láska v ňom
sa zrodila. Ale zdráha sa novému predmetu
lásky vyjaviť city svoje, lebo je viazané
starším slubom. — No nie je všetko tak?"

"Tak je!" odvetil Izidor ako kajúci hriešnik slabým hlasom, a padnúc na kolená pred Eleonorou, prosil ju za odpustenie. — Keď mu vstať velela pokračovala ďalej:

"Príjmi vďaku moju za toto úprimné soznanie. Ono je, ktoré rozhodlo sudbu našu. Ja týmto vraciam ti mne dané slovo," ztiahla prsteň z prsta a podávala ho Izidorovi "s týmto prsteňom oslobodzujem ta od sväzku, ktorý ta dosial viazal ku mne! Buď šťastný a urob šťastnou i vyvolenú srdca svojho!"

Len s velkým namáhaním bola Eleonora v stave predniesť tieto slová, ako jich vyslovila, opustily ju sily a ona klesla na pohovku, a zakryjúc rukami tvár, prelievala horké slzy.

"Nie! to ja nikdy nedopustím!" zvolal Izidor, "ja neprijímam, čo mi vraciaš, ja zadržím dané slovo. Ty si mojou verenicou pred Bohom a svetom, a keď by i srdce puklo, ty, jedine ty budeš i mojou družkou!"

Eleonora vstala. V tom ale počuť bolo na dvore príchod kočiara. Bola to navrátivšia sa Iréna.

"S Bohom, Izidor!" riekla Eleonora podajúc mu ruku. "S nami je všetko v poriadku a zakončeno. Prosím ta o to jedno, ušetri ma so všetkými márnymi výstupami pred sestrou!"

Odišla.

(Pokračovanie naslednje.)

Úskok.

Bolo na sypkých brehoch Dunaja . . . Velenie znelo stať na stráž;
Mesiačik svietil a dial predkraja
Mhly šedobielej zakryl kráž.
Pozerám, myslím: toť v mhle tej leží
Smutná vlasť tvoja . . . Hron a Váh
Šumiac lunami o závod beží
Bez povedomia vlastných snáh. —

Kolo mňa ticho; nič sa nemení Razom zastala v žilách krev,
Keď z druhej strany v hlbokom znení
Slych môj preberie trávnic spev.
Zablisla voľnosť bránami duše
Na čaroplný tento hlas — —
Preplávam Dunaj sta strela kuše
A stal na rodnú pôdu zas. — —

Ale tajná stráž na oko vzala Z túžby za vlasťou pošlý čin:
Ja zostal väzňom, až rada malá Vyrekla, že som smrti syn.
Ach, bratia, sestry, uverteže mi — Veľká je naších trávnic moc!
Veď na jích zvuky prerečie nemý A dňom stane sa tmavá noc. — —

I doviedli ma k osudnej hrane . . . Sčítali pätnásť krokov dial . . . Už sa chystaly k výstrelu zbrane . . . Prosím o jedno na môj žial! Zaspievajte mi Tatier trávnice Na odchod z hrôzy v neba slasť, A pozdravte mi raz na tisíce Smutnú rodinu, biednu vlasť. — —

Jozef Jančo.

Pieseň.

(Jako: "Sobota — nedela.")

Keď sa na Urpíne lísťa rozvíjalo, Hej, jak si mi, dievčatko, lásku sľubovalo! A keď sa ten Urpín rozzeleňal celý: Volalas' ma, má milá, môj holúbok biely.

A keď už Urpín stál smutný, ožlknutý: Dávno už bol Janíčko v srdci zabudnutý. Už ten Urpín sniažik bielučky prikrýva, Na tebä sa, neverná, bôlnym zrakom díva.

Dívaj sa len, Urpín, na jej sluby zradné: Kým jej líčko, jako mne, slzami nezbladne. —

Preč tie mrákavy...

აი**ვ**გია

Preč tie mrákavy z mladého čela, Čo jako centy zavisly nad ním! Či na to mladosť, aby odznela Horkým bôlom a žialením? Aby len život snáď preplakala? Raduj sa šuhaj v mladosti svojej! Lúbosťou svatou ňádra rozohrej, Ktorú viera rozožala! A potom môžu hromy krivdy bif, Môže sa vztekať zlosť čierna škaredá. Môž' orkán divý hrôzou, strachom viť, Môž' sa vliecť za ním smrť, bieda! Pozri na Kriváň, jak hrdo stojí, Ponadeň divo revú hromy, búry: Tak, keď nad hlavou tvojou i zachmúri --Stáť budeš, jako on, v pokoji!

Dost nakydalo už krivdy peklo
Na hroby — svatú zem — tvojích otcov,
Dost už i obraz boží z nás svlieklo
Nenasytných hyen mocou, —
Dost, — už vyryhlo všetku svoju moc:
Hla! hla už praštia jeho čierne hradby! —
A hrob jeho zamkne to slovo kliatby:
Peklo neslávi veľkú noc!

J. K-ovi do pamätníka.

Nože no — hľadte chudáka, To sa mu — vraj — nezdá. Že svetlonos jemu svieti A mne jasná hviezda. —

Ked svetlonos Teba vábil, Po hviezdach ja siahal: Kaluž našiels', bos' ju hľadal — Ja našiel ideál. —

Bohoľubský.

Ukradený prsteň.

Poviedka z pohronských lesov.

Napísal Ant. E. Timko.

(Dokončenie.)

V.

Pomaly a prozretedlne stúpali členovia výpravy na pochytanie pytlákov do hôr podveporských, vedení zkúšenými vodcami Lukovským a Horinom. Pri "tlustom javore" rozdelili sa na tri tlupy. Horina podržal si Maca Medveďa a Jána Fajtíka s desiatimi chlapami. Lukovský si pridelil Šablatúru, Cesnaka, Cibulu a ešte iných desať. Horár Kremenický ale viedol ostatných sebou. Títo troma smery dali sa prekutávať úpätie a zkryté dolinky mohutného Vepra.

"Ej!" vytiahnúc zapekačku z huby, začal hovorit Jano Fajtík, "sváku, a už keby mi len Bôh dal dopadnút toho Chrastinu do mojej hrsti! Čo? Prisám všetky kosti v ňom podrvím, ani tí židia tomu lotrovi na kríži . . .!"

"A ja by mu, bodaj ma befah...., vyšparchal zuby týmto vatrálom!" riekol Salát, ukazujúc klincí vybíjaný posekanec.

"No, len ticho chlapi," napomenul jich Horina. "Parom zná, či dakde tu na blízku nás nečupí jedou z tých padúchov! Len z ticha. Nepôjdeme s bubny na zajace!"

Chlapi umlkli, pozorne postupovali všímajúc si každého predmetu. Mali súkenné kapce na nohách, chodili ticho po lese, tak že tu i tam nablížili sa ku ležisku sŕn, ktoré jich nezvetrily. Ale na tieto strielať nesmeli.

Deň dva, prešli ticho. A poneváč všetci horári a strážnici zveriny cieľom výpravy boli dovedna stiahnutí, usniesli sa pytláci, viac dní žiadneho lesníka nespatrivší, k novému pokusu pytláčenia na srny. Vyšli všetci do grúňov podveporských.

Naraz daly sa počuť výstrely v húštinách.

Lovci sbystrili sluch. Hronci chceli tam už piadiť a rútiť sa na zlodejov, ale Horina zdržal jich od toho, dobre vediac, že sú to padelané výstrely z bazových ciev.

"Na túto stranu pôjdeme!" hlásil Horina, "tam dolapíme vtáčkov!" a už vydal rozkaz ku postupu opačným smerom. Nemýlil sa v domnení svojom. Neďaleko neho padla rana, hneď za ňou cupot zplašenej zveriny. Predierajúci sa húštinou, v čele družiny svojej pádil Horina za výstrelom a prišiel v čas. Na malej polianke klačal chlap na roháčovi, uväzujúc mu nohy dovedna, aby ho na sebe snadnejšie odvliecť a odpratať mohol. Chlapi obstali cestu s roháčom zamestknanému pytlákovi.

"Stoj!" hrmelo z úst Horinových, natahujúc pušku k rane.

Pytlák vyskočil, lapil tiež pušku, ale dvoma skokmi bol v húštine. Horina poskočil za ním, mal ho všade na očiach, ale pre húštinu streliť po ňom nemôhol, chtiac snáď i život jeho zachovať. Lesník pytláka naháňal hodný kus po lese. Už ho opäť videl. Volal naň, chcel už i potiahnuť, ale v tom pytlák, jakoby do zeme skočil, zmiznul zraku jeho... Horina odvážil sa ďalej a došiel až ku hustej jedlicí. Žiadna stopa po pytlákovi. Kam sa podel? Horina hľadal ho na všetky strany. K nemu došiel i Jano Fajtík.

"Musí len tu na blízku byt, strela mu do materi! azda sa len neprepadol, lebo nevyletel do neba?"

Pri tých slovách zkúmal Horina jedlícu.

bystrejšie. A skutočne, videl tam hore, hustými haluzami zakritý, čierny predmet. Upozornil na to Jana. Tento previdrený medveďosliedič pozrel z popod ruky na jedlicu.

"Aha!" pošeptal Horinovi, "to je voľačo!" Horina natiahnul, prv ale zavolal:

"Kto si, čo si tam hore, ohlás sa, a poď dolu!"

Žiadna ozvena.

Horina trochu váhal, potom ale namieril... Ohromný, jakoby dvojatý výstrel zahrmel, blislo sa dvakráť. Jano dobre že neohluchol od toho buchu. Po zmiznutí dymu, pobly sa haluzy na strome, ťažký, jakoby klát, padol ku zemi. Bol to človek v dlhom kožuchu.

V tom samom okamžení videl Jano klátiť sa i Horinu.

Zapadol do hustej mladiny, a nehýbal sa.

"Bože môj!" vydal zo seba chrchlave Horina, chytiac sa za prse a padnul na zem.

Jano v prvom okamžení nemôhol sa domyslet, čo sa tu stalo. A keď pristúpil ku Horinovi a tvár jeho krvou postriekanú videl, domyslel sa o hroznej náhode.

"Hohó!" volal Jano, máchajúc klobúkom na sváka Maca, "zle je, zle je sváku!"

Chlapi z družiny priskočili a tu videli pred sebou ležať postreleného Horinu. Kriesili ho. Postrelený otvoril oči, držac sa rukou za prse.

"Som trafený!" hlásil slabo.

"Tristo hrmených!" klial Maco, "nuž ale ako, mladý pán?"

"Ten tam hore na strome!" riekol Horina a bolasťou premožený zažmúril oči.

Chlapi skočili do húštiny. Tam našli hneď telo v zakolomaženom kožuchu. Vyvliekli ho na čistinu.

Jano a Maco poznali v zastrelenom Chrastinu.

"Už je nebohý!" hlásili, kriesac pytláka. "K vode, k vode!" zvolal Horina, a druhovia jeho nasekajúc haluzí z jedlín, urobili šmyk, na ktorý naložiac postreleného, zaniesli ho ku pramenitej studienke na blízko "Vlčích Ján."

Druhým smerom ku úpätiu Vepra postu-

Zdala sa mu pohnúť haluz na nej. Popáčil obozretne s natiahnutými puškami ku strelbe. I tlupa táto prišla na stopu pytlákom a hnali sa za ními. Prenasledovaný pytlák konečne umienil si počkať na lovcov za jedlicou a potialnut na niektorého. Zbystril sluch a zrak, držal pri líci natiahnuto — a beda prvému, koho zhliadne

Honci boli už na blíze jemu.

Zpoza výskyti jedlovej zhliadol pytlák vytiahnut sa čiernu postavu,

Prask! zahrmelo z pytlákovej pušky, a dym nedovolil mu na chvilku videť výsledok výstrelu, ale keď sa dym pozdvihnul, už vtedy dobre videl pytlák: pádnymi skokmi k sebe približovať, huňatého, strašne revúceho, medveďa.

V okamžení mal macko pytláka v pazúroch. Objal ho cez poli a mrštil ním o zem. Teraz zavalil sa naň a pádnymi dlabami mlátil ho po väzoch. Chlap pod medvedom neomylne musel byť zaškrtený.

V tom okamihu, čo sa na čistine tento hrozný dej dial, vystúpil Kremenický z húštiny, a tu pred ním otvorilo sa hrozné, často v horách týchto pridávajúce sa divadlo. Domnievajúci sa horár, že nešťastie to potkalo člena jeho družiny, neváhal dlho, namieril a pálil.

Desný rev medveďa bolo mu znamením, že trafil zvera. Macko hryzúc a driapajúc svoju korist, dokonával.

Z pod zabitého medveďa vytiahli Hronci zohyzdené telo pytlákovo, a dajedni v ňom poznali Kuba Borievku, kolomažníka z "Vlčích Jám."

"Na môj hriešnu , poznamenal Maco, ntakto rozkvasit by som sa nechcel dat od medveđa!

Medveďa a pytláka na jednom šmyku sniesli Hronci do doliny.

Tretí oddiel výpravy loveckej viedol Štefan Lukovský, milenec Milkin. On, stúpajúc opatrne húštinami a bralami veporskými, netrafil na žiadnych pytlákov a nesišiel sa s nimi. Táral sa dlho sem i tam, prekonávajúc mužne prekážky cez príkre prste a strmé bralá, až konečne so svojími chlapmi došiel ku zápole poval horár Kremenický so svojími chlapmi podveporskej, kde dla povesti ludu bola chýrečná Hrajnohova jaskyňa, ktorej sa lovec i drevotár schválne vyhybovali.

Tam pred samým otvorom zastali, naslúchajúc, tíško každému ruchu tichosti lesnej. Raz doletel k uchu Lukovského jakoby z podzemia, úpenlivý hlas a nárek. Štefan zbystril sluch. Poslúchal ďalej, hlas ten dochádzal už slabšie k uchu jeho.

"Mišura!" oslovil Lukovský najbližšieho chlapa, "či si ty nič nepočul?"

"Ba počul som, pane, tak akoby dakde tu mačence mravčaly!"

"Nože počúvaj a natiahni ucho!"

Hronec položil dlaň za ucho a naslúchal.

"Tak sa mi zdá," riekol honec, "žeby tu v tejto prekliatej diere malo volačo byť, lebo sú mačky, lebo ký parom!"

"Išiel by si pozreť ta dnu?" opýtal sa ho polesný.

"Nuž prečo nie? Pôjdem i do pekla! A načo?"

"Pozret, či tam dakto nečupie?"

"Ale ako? Tento kameň mi zavadzia!"

"Lahká pomoc! Chlapi, dostanete oldomáš!" zavolal na okolostojacích, a kameň v pár okamženiach bol od otvoru jaskyne odvalený!"

"Ideš ta dnu?"

"Idem! ale dajte mi ten váš dlhý nôž! Akby reku tam dnu bola dáka Ježibaba...!"

V pár okamženiach vtiahol sa do jazkyne Mišura, statný mládenec.

Slabý výkrik z kúta jaskyni priletel k uchu honcovmu.

"Nebesá smilujte sa!" zvolaly, sputnané spolu, oslablé, skoro zomdleté, už tretí deň v jaskyni tejto dlejúce dievky Milka a Marinka.

"Ký parom to tuná jajčí!" dvíhajúc nôž lovecký nad hlavu, hlásil v pološeru Mišura.

"My sme, nešťastné stvorenia!" odpovedala Marinka.

"Ratujte nás!" dodala ešte Milka.

Mišurovi vypadol z ruky nôž, keď videl pred sebou známe dievky. Vytratil sa z jaskyne, bladý ako smrt. Zprvu myslel, že vidí duchov.

"Prázdna je diera?" volal na neho Lu-

"Pozrite si tadnu sám! Čosi tam najdete!" "Čo je tam?" zvolal Lukovský a už bol za Mišurom v jaskyni.

Srdcelomný výjav. Lukovský vyviedol sputnané devy von. Bladé jako smrt a umučené vypadaly nevinné devy, obeť to pomsty Chrastinovej a pomocníkov jeho. Dva dni už neboly požily žiadneho pokrmu, málo už chýbalo, že nepošly hladom.

Strašnú pomstu zaprisahal Łukovský Chrastinovi, nevediac dosial, že tento vrah nenachádza sa už medzi živými, zastrelený súc Horinom.

V tú dobu dobehnul ku družine Lukovského domáci sluha nadlesného s odkazom, aby sa polesný hneď do myslivne navrátil, že Milka, dcéra nadlesného, zmizla náhlc z domu. Z tohoto odkazu dozvedel sa a predstavil si polesný to trápenie, ktoré zmocnilo sa nadlesných, následkom ztratenia sa jejich milej dcéry. Nie menší povyk učinila i pani učitelka, keď Marinka spoločne s Milkou bez všetkej stopy zmizla.

VI.

U nadlesných panovala toto už druhý deň hrozná surma Nad dlhým nepríchodom dcérky svojej večerom do myslivny boli nadlesnovci nemálo rozčulení. Matka obzvláštny strach prejavila nad diefatom svojím. A konečne, keď ani na mraku dievčatá domov sa nenavrátily, počali šípiť nešťastie, ktoré jich v lese potkat muselo. Chytro rozoslaní boli do blízkeho lesa a rúbanísk chlapi a sluhovia cieľom hladania zmizlých devíc. A ačkoľvek sluhovia celú noc po lese blúdili a dievky hladali, predsa bolo namáhanie jejich daromné. Milku a Marinku nenašli. Strach a bázeň nadlesného o živobytie dočeky svojej, vystúpili na najvyšší stupeň. Matka sklúčená nevedela si dat radv. Nadlesný druhého dňa vyslal posla za Lukovským, zkazujúc mu deňnú zprávu o zmiznutí Milky, a ufal, že pošťastí sa mu ztratenú skôr a na iste vynajsť.

Kto si predstaví trapné položenie nadlesného.

V tú dobu dal sa ohlásiť u nadlesného, kovský. Mišura nemôhol dlho preriect slova. dávno nevidený v doline tejto, žid Mojžiš

Pinkes. Zprvu nadlesný nechcel ani počuť o židovi, nechcel ho ani pripustiť ku sebe. Potom ale, keď vznikla v ňom myšlienka, či by tento túlavec niečo o jeho dcérke neznal, predpustil ho pred seba.

"Čo mi donášate, Mojžiš?" hlásil nadlesný utrápene. A žid pozeral na zklúčeného muža jakosi radostne, potutelne. S hlbokou poklonou složil svoj ranec.

"Počul som od ľudí," začal žid, "že pána obrferštra veliké nestastie potkalo!

"Vy snaď viete Mojžišu," zvolal nadlesný, "dačo o mojom milom diefati? Viete-li, hovorte pre Boha!"

"I viem, i neviem!" škodoradostne hovoril žid.

"Jako to?" pýtal sa nadlesný. "Hovorte a netrápte ma! Áno, vy sa tárate čo večný žid, sem i tam po okolí. Snáď ste videli niekde moju dcéru?"

"Pravda," hovoril Mojžiš, "ja sa túlam po svete za zárobkom, od tých čias, ako som musel ztadeto preč, ale sa živím poctive. Ja som chudobný žid! Viete pane, že ráčili ste slúbiť dobrú odmenu tomu, kto vám milú dcérku nazpak do domu privedie!"

"Áno, slúbil som dat tomu odmenu. Teda i vy ju chcete, Mojžiš, a viete kde je moje dieta? No dám vám tú odmenu, hovorte kde Medved a Fajtík čosi kamsi poviazali jajkaie Milka?"

"Ja bych ale rád vedeť, kolko dáte?"

"Co žiadate?" zvolal nadlesný.

zlatých, viete, toľko som ja musel tu na stôl Chrastinovej, za prepustenie ho zo služby. položiť!"

"Ha, vy chcete vaše peniaze nazad?" vetil Lukovskému za zachránenie svojej dcérky. nadlesný, dlhými kroky izbu merajúc, a premýšľal, čo má urobiť.

niaze, pokročil ku stolíku a vyňal balík ban- v týchto dejoch žiadnu účasť brať nevidíme? koviek. Žid usmial sa pri pohľade na ne.

kdo je moja dcéra?"

riekol žid, ukážuc na svoj ranec.

vravu v pitvore.

Do pisárne nadlesného kvapne vstúpil Lukovský.

"Tu je vaša dcéra!" hlásil radostne. — "Tam, v podveporskej jaskyni, uväznil ju Chrastina so svojími spoločníkami!"

Nadlesnému vypadly bankovky z ruky. Jaké prekvapenie!

Veľkú radosť pocítil ustrachovaný otec, keď mu Lukovský dovicdol dcéru jeho živú domov.

"A tento čo tu hladá?" pýtal sa Lukovský nadlesného, ukazujúc na ranec svoj sbierajúceho žida.

"Tento?" pozastavil sa nadlesný, "tento vedel o tom mieste, kde zdržovala sa Milka, obe tie deti, i prišiel si pre odmenu, za ktorú mi chcel prezradiť to brozné miesto..!"

"Vedel?" pomyslel si Lukovský. "No, keď vedel, kde zdržovala sa a zamurovaná bola Milka s Marinkou, teda musel byt v porozumení a v spolku s Chrastinom !"

Nadlesný sa zamyslel.

Žid chcel sa práve vytratiť zpomedzi tlupy ľudí, Milku domov privodiacich, keď zrazu nadlesný zvolal:

"Chyfte toho žida! Maco, Jano!"

Žid zbľadol, počal sebou hádzat, sypat výhovorky -- ale tie mu nič nezpomáhaly. júceho žida do kozla. Potom uvrhli ho do pivnice.

Nadlesný zdesil sa nad vypravovaním dcé-"Čo bych žiadal? Maličkosť, pane: tristo riným, ktorá mala sa stať obetou pomsty

Vrelými slovmi ďakovali štastní rodičia

Kde že ale bol Janko Kaliua, milenec Marinkin, tento ochotný pomocník oboch Nadlesný rozmyslel si dať židovi tie pe- dievčat v hľadaní stračích hniezd, že ho

Po odlúčení sa od dievčat liezol Janko "Dám vám jich!" rickol, "ale povedzte, ešte na niektoré stromy hore a dolu, čo velikého namáhania od neho vyžadovalo. Pre-"Najprv musia byť peniaze v kapse!" zeral všade hniezda, ale bez výs'edku. Vo svojej ochotnosti zašiel hodne ďaleko, my-Nadlesný už práve chcel židovi čítať pe- sliac, že čas dievčatom dlhý nebude; konečne niaze, keď v tom tam von akýsi ruch spo- nemajúc už ani do čoho prázdne hniezda zoroval. Počul i výkrik svojej manželky a brať, podal sa ku určitému miestu, kde bol obe dievky zanechal. Dojduc ta, nenašiel myslel si, že dievky nemohúc ho vyčkať, samé domov sa pobraly. Večierkom prišiel domov.

Ráno druhého dňa, keď na mlynici vodu naprával, povedali mu mleváči, že nadlesných Milku a Marinku všade hladajú, lebo že sa včera z lesa, kam sa boly na maliny vybraly, dosial nenavrátily. Táto vest trhla Jankom. On domnieval sa, že sú dievky doma, a hla, jak strašný chýr o nich teraz počul. Nerieknúc nikomu nič, sobral sa Janko znovu a piadil tou istou cestou smerom do lesa, kade včera dievky vodil. Dal sa z novu do hladania. Hulákal, hvízdal, čo mu hrdlo stačilo, ale darmo, okrem hlasu zplašených lesných bytností nepočul nikoho.

"Tým sa už raz zle povodilo!" riekol sám k sebe a preklial v duchu všetky straky. Konečne i on zunoval s chôdzou a posadil sa k odpočinku. Ležal ticho pod stromom a dumal o nešťastí, ktoré sa tým dvom dievkam prihodiť mohlo. Obzvlášte mal na mysli svoju Marinku, ktorú veľmi ľúbil.

Na protivnom strome zazrelo oko jeho hniezdo?" opäť jedno stračie hniezdo. Istý vnútorný popud ponúkal ho, aby vyliezol ešte raz a popáčil do hniezda. Nemôhol odolať tomu: popudu. Vyliezol hore na jedlicu až ku sa- V stračom hniezde, medzi nashromaždeným mému hniezdu.

Práve načiahol sa na hniezdo jednou rukou, držiac sa druhou haluze, keď z hniezda vyskočilo malé chlpaté zvieratko s dlhým chvostom; tohoto nenadáleho objavenia sa zvieratka: veverice, ktorá v hniezde spala, tak prelaknul sa Janko, že ztratiac rovnováhu a strhnúc sebou i osudné hniezdo, zpadol z vysokej jedlice !

Ďaka mäkkému machovému kobercu pod stromom, na ktorý padnul, že si okrem vytknutia nohy, horšie neublížil. Pádom na skaly bol by sa iste zabil. Nešťastný šuhaj! Hned pocítil Janko, že mu noha puchla a bôl velký pocítil v nej, nemohúc ju pozdvihnúť. Ležal tu samotný v pustom lese posial a so svesenými hlavami, na ktorých každý osudné stračie hniezdo v ruke držiac. Na zármutok čítat môhol, niesli najmocnejší pomoc ani nevolal, veď ktože mu ju tu mal Hronci na nosidlách postreleného Horipu do poskytnúť. Zkúmal, či sa bude môcť ďalej myslivne, kde jich už nadlesný, dostanúc

tam nikoho. Začal volat. Žiadna ozvena. I po- a tažko kolenačky dovlickol sa ku potoku, kde si pálčivosť a smäd uhasil čerstvou vodičkou.

> Tak tam·u potôčka ležal úbohý mladý mlynárik v bôle deň i noc, netušiac ani najmieň, čo sa za ten čas s milou jeho Marinkou a družkou jej Milkou v lesoch týchto dialo. Druhého dňa, keď Lukovským vysvobodená a domov privedená Marinka bola, prvá jej otázka bola, opýtať sa na Janka Kalinu. I dozvedela sa, že sa i Janko už druhý deň doma nenachádza. Neopomenula teda dopytujúcej sa jeho matke sdelit, v ktorej lesnej stráni sa Janko s nimi rozlúčil. Mlynárka o syna tiež ustráchaná pospiešila hneď tam vypraviť sluhov ku hľadaniu syna svojho. A títo skutočne ešte toho samého večera donicsli Janka s vytknutou nohou do dediny.

> Janko uvidiac skoro na to Marienku, necítil ani bôlu vo svojej nohe. Lahký úsmev preletel po bladej tvári jeho, krečovite držal nečo v ruke.

> "Čože to máš, Janko?" pýtala sa ho Marinka, obväzujúc mu nohu, "asnaď stračie

> "Ono je, Marinka moja, ono! Na ho, na a pohliadni doňho!" riekol mladík.

Kto vypíše úžas a prekvapenie dievky? pierim, vlnou, machom a slamou, zajasal sa jej žltý kov.

"Prsteň, diamantový prsteň!" držiac prsteň vysoko medzi prstami, zvolala radostne dievka. "Milka moja drahá. Ach, či sa mu potešíš, tomuto ukradenému prsteňu!"

A keď nikto nebol pri Jankovi, sohla sa Marinka ku nemu a bozkala šuhaja po bladom "To ti bude za vernú službu, preukázanú mojej družke Milke!"

VII.

Sotvy že sa nadlesný Javorinský z jednej hrózy spamätal a uspokojil, už opäť nadišla ho druhá, opäť ohromujúca ho vesť. Nemo podat, ale na nohu postupit nemôhol. Horko o tom upovedomenie, netrpezlive očakával. Lovci došli s Horinom, ktorý bôlom a ztratou krve zamdletý ležal na nosidlách, do myslivne. Z oka nadlesného zkanuly dve slzy pri pohlade na svojho oblúbeného adjunkta.

"Zložte ho tam do mojej izby!" kázal nadlesný usmúteným a sústrasťou nad neštastím príručného prejatým nosičom. nadlesná a Milka nemohly sa zdržať sĺz. Cítily veľkú sústrasť nad nešťastlivým.

"Ticho budte, chlapi!" oslovil Maco tlupu súrodákov svojich, "chudák, mladý pán, potrebujú ticho!"

"Ej veru chudák!" doložil druhý, "ten zaplatil za nás všetkých! Škoda toho chlapa!"

A každý z prítomných Hroncov, členov výpravy, mal na jazyku pár sústrastných slov na úbohého Horinu. Zložili ho na pripravenú mu postel. Lôžko jeho obstúpili všetci domáci. Ronili slzy nad ním, bo Horina bol milý a dôverný ku každému. Obzvlášte ťažko niesol ztratu zručného príručného svojho, nadlesný, bo bol presvedčený, že rana Horinova je nevyliečitelná, smrtelná. Horina spal, priali mu odpočinku, bo aspoň vo sne necítil bôla svojho.

Po niekolko hodinovom spánku precítil sa postrelený.

"Kde som?" boly jeho prvé slová, ohliadajúc sa dookola.

"U nás ste, Horina môj milý!" hlásil sústrastne Javorinský. "Jako že vám je? Čo si žiadate? O! hrozné nešťastie!"

Chvílku mléal adjunkt, vydýchnul si z blboka.

"Co, že nešťastie, pane nadlesný? Nenie to žiadne neštastie pre mna! Ďakujem Bohu. že som prišiel už raz ku koncu života môjho. O! rád, rád ja končím živôt, plný trampôt a samých nešťastí. — Ale ústa mi horia, smäd, pálčivost . . . !"

Nadlesný podal príručiemu ochladzujúci nápoj, z ktorého použijúc Horina, polahčilo sa mu.

"Videli ste moju ranu pane?" začal opäť po chvíli Horina, "leží tu v prsoch, je hlboká a smrtelná. Cítim to, že hodiny života môjho sú na sklonku !"

odstráni nebezpečenstvo!" tešil ho Javorinský. valo. -

"Žiadon lekár, pane! Po mne je veta! Ale neželiem za životom! Skôr ako rozlúčim sa s týmto biedy a strasti plným svetom, prosím vás, pane, majte trochu trpezlivosti, a vyslúchnite ma trochu, chcem vám, pokiaľ sily stačiť a dych vo mne trvať bude, v krátkosti sdeliť niečo z minulosti môjho života ! "

Nadlesný sadol si k lôžku nemocného. Horina obvlažil si zpálený horúčosťou jazyk, vzdychol z hlboka a počal:

"Zavolajte mi sem i vašu dcerku, nech sa i ona dozvie o minulosti môjho života . . .!"

Na privolanie došla i Milka, pani nadlesná počúvala rozprávku Horinovu z bočnej svetlice.

"Som syn zemianskych rodičov Višňovských od Bielych Hôr, dedič rozsiahlych statkov a panství. Otec a matka odomreli ma čo dieta. Ja po odbavení štúdií stal som sa vojakom. Ale bol som nešťastný od samého môjho narodenia, už čo dieťa orapavel som, vo školách neviedlo sa mi dobre, a neštastie prenasledovalo ma i pri vojsku. Nemal som šťastia, ani v hospodárstve, ani v kupectve, ani v láske, kamkolvek som kročil, zlý osud všade ma prenasledoval. Chcejúc ujsť pred zlým osudom, konečne zutekal som do Ameriky. Precestoval a preblúdil celú krížom krážom, hľadajúc miesto, kde bych ukryl sa pred zlým osudom, ale tento i tu našiel ma všade. Vela ráz hľadel som smrti do oču, neraz bol som v súboji postrelený, posekaný, na poli zdrvený; ale osud nedovolil mi zahynút. Navrátiac sa do vlasti, zlým osudom prenasledovaný hľadal som nový úkryt pred ním, a domnieval som sa tu u vás pokoj naleznúť. A hľa . . . i tu . . . i tu našiel ma ten neprajný osud môj! Som teraz spokojný na duchu, že konečne dosiahnem pokoja v tmavej zemi; ale jedno taží srdce moje, pane nadlesný, nepolutovaný, neoplakaný od žiadneho milého tvora na zemi "

"My vás velice želieme a lutujeme!" riekol nadlesný, "a srdce moje sviera žial, akoby ztratiť mal vlastného syna."

"Vďaka vám, pane!" odpovedal čím dial tým slabšie Horina, potomok zemänov Višnov-"Nezúfajte Horino, privolaný lekár snáď ských, a nadlesny badal, že mu života ubý-Digitized by Google

kou , " počal opäť Horina, "teraz mám "Nešťastný až do konca!" riekol, vzdychnúc ešte pár slovíček preriect k vašej dcérke z hlboka, za čím vyrinul sa mu z úst prúd krve. Miluške "

Milka pri tých slovách stále bladla, sotvy že sa na nohách udržala.

"S dcérkou vašou pane nadlesný, mám od samého príchodu môjho, tajný záväzok!" "Hovorte pre Boha!" zvolal nadlesný.

"Milka nemôže pravdivosť jeho odtajiť, poneváč závdavok záväzku toho este posial u seba drží, ešte ho mne nenavrátila !"

"Dievča!" zvolal pohnute otec, "hovor, čo si mala s Horinom?"

"O! ja neštastná deva! Otec môj, matko moja!" zvolala a zklesla.

"Toto je hrozná novina pre mňa, nešťastnú matku!" zvolala, lomiac rukami, pani nadlesná.

"Milka! Slečno!" zvolal Horina z lôžka, "navrátte mi môj záloh, môj drahý prsteň!"

"Nebesá!" zkríkla deva, "mne to urobiť nemožno! Horino, ja váš prsteň nemám! V ten samý deň, v ktorý ste mi ho dali, ztratil sa mi bez stopy!"

Nadlesný a jeho pani, nemajúci dosial žiadnej známosti o prstene Horinovom, zdreveneli; zdalo sa, že nával toľkých ohromujúcich jich vestí, zaplatia životom.

Práve v tú dobu, keď nadlesnovci u lôžka Horinovho bez slova zronení stáli, vstúpila do izby driečna Marinka, učiteľova dcéra. Jedon pohľad jej dostačil, aby dozvedela sa, o čom sa tu jedná.

Milka vrhla sa jej do náručia.

"Neplač, drahá!" tešila ju družka, "upokoj sa, ztratený, ukradený prsteň sa vynašiel! Tušenie moje ma nesklamalo!"

Slovám družky svojej Milka veriť nechcela. "Uspokoj sa!" hlásila Marinka s úsmevom. "Vrát mu jeho prsteň!" a podala Milke opravdový Horinov diamantový prsteň.

Chvátave siahla Milka po klenote rukou. a presvedčila sa o pravde. Pristúpila k ne-

"Horino!" hlásila trasavým hlasom, "navraciam vám váš prsteň!"

"Ešte nie som u konca s mojou rozpráv- k ústam svojím, horúci polubok nau vtisnúc.

"Milka!" preriekol ešte, ale už velmi slabo a chytil jej nežnú ruku do svojej studenej, "nate, noste prsten tento odo mna na pamiatku; ja umieram sladko, s rozpomienkou na vás!"

Lekár vstúpil do svetlice s doprevádzajúcim ho Lukovským. Tento pristúpil hneď ku lôžku poraneného, prihovoril sa mu, ale nedostal odpovede. Lekár ohmatal mu tepnu; ruka Horinova zklesla na pohovku.

"Horino!" zvolal naň nadlesný, ale spolu už videl, že mu oči stály dúbkom.

"Neskoro!" hlásil lekár, "práve dôkonal!" Pritlumený plač všetkých prítomných a slzy jejich vyprevadily nešťastného Horinu, statného lovca, potomka zemänov Višnovských, z neprajného mu sveta.

Pani nadlesná zakryla mrtvolu jeho bielou plachtou.

Chrastinu zastreleného a Borievku medveďom roztrhaného zahrabali Hronci v horách na chotáre. Žid Mojžiš odovzdaný bol úradu k potrestaniu.

O dva mesiace neskôr stál u novonakopaného, jednoduchým krížom ozdobeného hrobu, na dedinskom cmiteri, pár novomanželov. Jednoduchý nápis svedčil, že tam pod tou zelenou pažitou našiel nešťastný Horina-Višnovský - želajúci odpočinok. Spi večný sen!

Na hrob jeho položila Milka, so slzou v očiach, zelený brečtanový veniec.

V tú istú jaseň bolo počuť i zo mlyna zvuk hudby.

Tam sa tiež odbývala svadba: Jankovi s Marinkou.

Nadlesnovci a Lukovský s Milkou boli tiež na tej svadbe. Jano ale s Macom nemohli sa dosť prenachváliť svadbu, bo i jim sa na nej dobre vodilo.

Kolomažníkov vo "Vlčích Jamách" viac nieto; museli sa ztade pre pytláčenie vysťahovat.

Storočné stromiská pralesov podvepor-Nemocný siahol po ňom, zadíval sa do ských, klátené vetrom, vrždia bájočne, jakoby liskavého kameňa jeho, potom priložil ho žialily za statnými pominuvšími sa leshíkami.

Oblaky.

(Pokračovanie.)

Sbor.

Sústrasí, milosí — vždycky, všade: činom zloby na závade.
Čo nás teší i čo desí: povedzme si, povedzme si.
V jarej hre čo poletuje: brat motýl nech pokračuje.

Oblak mládenec podletev šantovne, takto vyprával smavo a žartovne:

"Ja uskočil do diale do pralesa, kde slavné vody valí Maraňon: tam brasilské si obzieral čudesá, — pannenské lesy, jak do večných spón bujných liánov samoďak sa sňaly; jak v nerozuzliteľnom objeme sa držia vospolok: že i kto malý len konár chce — k záclone nad temä, či pre slasť zŕn — akže neodviazaly ho samy stromy: len tak dôjde poň, keď s ním les celý vyrval zo zeme.

Áno, ja videl — kto chce, uverí —, jak s vanom — krópky manny padaly.

No, z toho si ukradem! — A hned vlnu zápachov valnú vdýchnem do seba, a takoj do vzdušného sadnem člnu.

Ó, jaký to dar, devo, pre teba! —

Keď došiel som: mrk lenošil večerní už po nivách v kaftáne parády.
I sostúpim, a pootvoriac perny vydýchnem vôňu do — jej zahrady.
A zápach z cudzích nív — priam tak dôverný, jakoby lunou slatá hmla z neba, pod oblok k fijalám sa usadí...

Ona už v okne. Večernie divadlo
ju s celou dušou kamsi zajalo:
že líc žiarenie jakoby zapadlo;
i oko krásne rečniť prestalo,
zmeravel hodbáb ľahkých jeho víček;
a nečuť dechu, znemel srdca tluk . . .
Keby nie predsa v zrakoch ten ohníček:
prisáhneš, že to vzor z Canovy růk.
Jak socha biela, bielych ruží kríček
dlie tam, — a čo jej žitia pridalo:
vlas kaskádou sa hnul z plice jemných lůk.

"Ach, lásky čas! . . ." Zavzdychla a — ožíva, i zadumá sa zas. Ved nechodí ten, jemuž bdejúc žije, o ňomž sníva. Čo mešká s bozky, slovy ľahody!? — I aby nezadriemla deva moja, až sa otálač v láske — dostaví: čo okrýdlené kytky sa prirôja kol okna — vône rajskej nápravy. Jak siahla do ních dušou túžbo-boja! Dech na spech! — — Lež, ha! závrat! nehody! — Na výklen sklesla — mam ju zaplaví . . .

A šibal teraz jechá — hup pres ploty - už ti pod oknom; ona ale hor.
Prečo nesišla v lubie po lakoty?
A prečo žiaden šepot, rozhovor . . .?
Čakat by darme, i štihlým topofom hybaj jak kocúr! až ma prejal mráz —
A dnu skok!... A ja — pozde badám s bôfom: jak bezbranná tam korisť. Zhubný ďas ihneď on znať dá, ká v ňom vášeň plane: jak jastrab — kľučky počne kolo krás . . .
V tom zhrmím! — Mať so sviceou v dverách stane, A on? Frnk oknom! a - vytruštil väz."

Shor.

Dlho bavíš, všetečníku. Si nezbedný, v žiadnom cviku (Čo nás teší a čo desí: povedzme si, povedzme si. Nuž ty mladší. či si hladší? Menej vravy, lepšie mravy!

A mráček v líčku rumenný hrdo si počal v strmeni:

"Vysadla starká na podstenu. Prinesla sebou plátna kus. Vymeria laktom — vnučke k venu? — odstrihne. Rubáš, či obrus? Kto zná!? Však o tom neni reči. Juj, stareny tej zvrasklé tvárc! . . . No o tom tiež snád mlčať svedčí. I pripla na nos okuliare.

Hneď berie príkroj. Ver nesbáda si najprv, lež na dobre hneď — veď stará švadlena je, pravda, uhodí v zdar na prvý sled.

Tak kŕpa, šije — hlava v sklonu — neviem či hrbcom a či hladko.

— Pravica suchá v tom výkonu tak hybká ešte, stará matko!?

Vnuk zvrešťai v izbe, vrhla k zemi ta s kolien šitie a šla dnu; a keď chlap chlebom ostal nemý, zas prišla zpät na podstenu. A sadla. Zahrnula vlásky pod čipku čepca — chĺpok biely; i ovoňala, zpoza pásky vytiahnuc majoránik chyelý.

Chee ďalej — po prihnutom švíku; ihla tu, lež — náprstku nić.
Keď bola stala, v zlom súc cviku sklzol sa a poď — ako míč.
Na blízku maniatko sa mylo; to hneď náprstok zachytí, a labkou dial ho podurilo . . .
No našiel sa — na pažiti.

Šije zas. A ja hľadím na to. Pokračuje, kde složila. Pošila na líc, už pára to; a potom na ruby šila. Akúsi dávnu melódiu dudá tichúčky sebe pri tom; trasúce zvuky jaksi nyjú, lež kto srozumie týmto citom?

Chcel som už odíjsť, lež v tom práve vyšla babičke z ihly niť.
Pomyslím, to bude k zábave novú do ihly napraviť.
S tým rovno ponad dvor sa skloním a zas v bok stín môj so mnou teká, hneď skryjem slnko, hneď odcloním — Chachacha! jak pri tom navlicka! . . . "

Sbor.

Ctif šediny, ctif starobu! a uctia fa tiež v tú dobu. Čo nás teší, čo nás desí: povedzme si, povedzme si. Ty najmladší, ešte decko: čos ty zažil, konal všecko?

A obláček jak králičkové kvicía tak odpovedá — roztomilé diefa —:

"Včera ráno iba spatril ten som svet. Moja kolísočka — tulipánu kvet; otec mi — slnicčko, rosa — sladká mať; hviezdy moje sestry, z vás každý mi brat.

Priam po krstu z vône ruží — vzal ma les. U neho som zažil prvý žitia ples: vložil ma na vetvy — svoje kolená, a tak ma kolembal až do polednia.

Tu hrdličky poznal som i holubov; bavily sa so mnou s veľkou úľubou. Kukučka i stračka... Jak som sa jim smial! Na to vrany... tých však trošku som sa bál.

Popoludni, keď sa deň už ochladil, ma les na najvyšší vrchol podsadil. Odtial potom sám už zabral som sa v let, prvý raz si obzrel šírošíry svet.

Do výše ma prosto nesly krýdla hor ponad čelá skalísk, ponad štice hôr; čím dial, to istejší, smelší vzduchom brod veď vždy mi na mysli, že som rosy plod.

Postrictam sa s vtáky; reklí: orly sme; a ja: oblak. S tým sa aj rozíjdeme: vtáci unavení miznú k zemi zpät, nie ja! ja popružil mladých krýdiel let.

A letím, a letím. Slnko zapadá; ale mňa to iba vyššej pobáda. Aj mne podhodilo šarlátový šat, zimno mi však neni, — nechal som ho stát.

A letím, letím len . . . Čo to nadomnou? Zaskvelo sa čosi riedkou mrku tmou. I poznám: — to hviezdy, moje sestričky, jak som počul bol z úst mojej mamičky.

Ó, hviezdy, sestričky! Ja chcem, — rád bych k vám! Ó, sestry, hviezdičky! — Dlho tak volám. Ale ony mlčia, — či ma nechcú znať? Ó, ja som, ó, ja som najmladší váš brat!

Neozvú sa predsa. Nuž tak za nimi! Chcem, ale nemožno: — krýdla svisly mi, a dechu ubúda . . . Poteším sa tým: primladý si; keď sa zmôžeší pôjdeš k nim. Zastal som vo výši, v túžbach zieral hor: jako sa tam bavia, jak veselý chór . . . Že i mne nemožno šmahom medzi nich: mnohá slza spíchla, mnohý vzňal sa vzdych.

Ha! tam letí hviezda, pút jej — zlatý pás. Ulapit ju, padá! . . . Strach pre ňu a žas . . Aj som ju dochytil: samý lesk bola; sniesol k zemi tíško — štipku popola."

Sbor.

Ponor sa len v sladké snenie; ešte privčas — zobudenie. Čo nás teší i čo desí: povedzme si, povedzme si. Vy blíženci, dve ľalije, aké znáte melódie?

A z obláčkov hnedky jeden zažvastá:

"Kde skalisko staré machom zarastá: hniezdo tam sokolie. V hniezde mláďat pár si dudká, nebeská v zrakoch jim hrá žiar.

Len brká dorastnúť — a vyletia von, a let jích pozláti skvostný slnca skon; pobavia sa s nami pekne tu i tu v spoločnom životných slastí pocitu.

Preto kým rodičia chodia po práci: vysedávam verne na jích paláci. Kuknem vše do hniezda, aby niaky klam — a zas složím krýdla, zbadav, že — sú tam . . .

Až keď raz tak strážim, tu ti — hrozba, vzdor: úpluzom zurvalec teperí sa hor, a jaký obratný! Žitia nešetrí; Chmatá skaluic šteble, visiac v povetrí.

A priam je u hniezda — — Veď jich zariadi: vyberie, potvora, hladom vyvädí . . . Zbadaly ho, čuj len, koľký škrek a met! Ó, že brká ešte nezatvrdly v let!

A už ruku vztýčil — -Lež v tom zaplačem;
noha sa uklzla,
a chlap — myk na zem . . .
Nezabil sa, však aj
neublížil sám, —
a starí hľa práve
oba spešia k nám."

A z obláčkov jemných druhý na to zas:

"Jasný jako oko bol zavítal mráz. Druždí pod nohama, sriebrom skvie sa srieň mladé kone v zpräži po ňom, jako sen...

A na sánkach svati, svadobníci ver.

Čo vencov po hlavách, po prsiach čo pier!
To výska, to kríka; křdel veselý:—

čoby plakať? Veď však sú na veselí.

Mladucha — tá plače, to aj tak má byť:
veď idú jej veniec
v rieku potopiť.
Zimozel . . . škoda ho!
Púť už nedluhá . . .
Ach, ja divák čudný!
kde mi výsluha?

A cvalom k sobášu kŕdel veselý — to spieva, to kríka, jak na veselí.
Družba, čo pri mladej podľa úlohy — výjme pištol a paf! hor do oblohy;

do oblohy strelil
šelma zvetrelá,
a trafil: — tam moja
sňažná košela
už rusá sa v páper,
na chumelicu,
a tá ešte — bodaj! —
mastí sanicued by

No počkaj, ja tebe! — Hneď mráz popýtam: braček, vidz hen požiar, zhriat sa — chod ty tam. On počúvnul, ušiel kamsi za horu; i v mžiku zatiahnem jasot obzoru.

A zaplačem horko: --teplých slzí tok už ztápä, omýva polia, horský bok. Tak lahodno letní, ale plačný čas - i chodník i cesta zrazu mrzký kvas...

Aha, so sobášu: -bo krik, kopýt dus -Do popuku! vidiet parýp ťažký klus . . . Idú, ako vládzu, mrská sluha zlý, --šly by, dial nemôžu: lebo uviazly . . .

Chachacha! zábavné! Už sa nesmejú. Poschádzali dolu, pešky musejú. Tam v blate paráda! A štvrtá neresť: sane tisnút musia . . Zaslúžený trest!"

Sbor.

Hra má byť nevinnou, deti. Tento pokyn nech vám svieti. Čo nás teší, čo nás desí: povedzme si, povedzme si. Ty, čo vzácne nosíš stíny, aké sdelíš nám noviny?

"Kde k juhu tvárou obrátená stráň: na úzkom záhonci modravý ľan biedna plie matička; žhavý sluca pal krem toho na srdci večne vlhký žial: bo muža, bo otca — opatrovníka zabraly vluy - s člnom prievozníka.

Tri týčky, vo vrchu spútané vedno; na nich uviazaná — vystlatie biedno plachtica — vetchá jak! A v loži tom dnu detiatko bielunké . . . ručinky sa pnú; frnká, bo pablesky vždy tuhšie naú . . . Na clonu len ešte dorastá ľan.

Plače a vzlyká, však -- čože mu mať? Na nej tiež poslední, mizerný šat. Tej odrobinky, ach, tak luto mi je. Nad kolísku stanem: že stín zavije hneď v lono vo svoje — úbohé dieťa. Začúchlo, a smevom očká sa svietia.

Bedlive každý deň postávam potom, kým mať iska povoj, s vonným chladotom nad kolísačkami na úvraťach tam, a bránim, odháňam preč slnečný plam. Stráž moja na koniec len dospela, keď mati modravý ľan doplela." (Pokračovanie.)

Anthropologické úvahy,

alebo

človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určiteľnosť kroz prírodu.

Dia Karola Rosenkrunza podáva Pavel Hečko.

(Pokračovanie.)

rozmanitý spôsob, jeho duch dosvedčuje tu bolastnú túhu po otčine, a jeho žial ho však svoju všeobecnosť, nedajúc snadno ob- umára. Iné povetrie, ktorý do seba vdychuje, medzovať svoju ľudskú existenciu (jestvova- zmenený rozmer obyčajného, prirodzeného nie), ktorá, všeobecne berúc vec, i všelijaké behu života, iná barvitosť oblohy, iné odjej v cestu stavané ťažkosti a prekážky pre- chodné zrastlinstvo, cudzé obrysy obzoru, máha, privykajúc i k okolnosťam nie nor-ktoré mu pred očima stoja: to všetko mu málnym. Jednotlivý človek je síce s miestom nezodpovedá, je mu protivné, a on touto narodzenia svojho tak bezprostredne srastený, protivou dráždený, kriesi, vyvoláva v duši

Zem, ktorú obývame, určuje človeka na snadno ochoreť môže, lebo chová v srdci že pri jeho rýchlom, nenadálom opustení, svojej drahý obraz tej opustenej vlasti. Tak

povstáva v ňom fažkomyselnosť, dýchavica, a stáva sa, že nejedon na tele chradne. Túto chorobu iba istá nádej opätného návratu do vlasti, vyliečiť môže, alebo tá okolnosť, má-li dakoho zo svojich drahých pri sebe, menovite ak sa celá rodina spolu s ním vystehovala, ktorí mu ztratu jeho pomali nahradzujú. Bolastne môže takéto zanechanie rodiska svojho už na toho pôsobiť, ktorý to dobrovolne učinil; no nedá sa opísať ten bôl, ktorý preniká dušu toho človeka, ktorý alebo sám okolnostami, alebo kroz iných k tomu nútený bol, aby opustil drahú otčinu svoju. jakokolvek cíti človek svoju srastenosť s tým krajom, ktorý od narodzenia obýval a mnohé radosti i pamätné príhody v ňom zažil, a postráda ho tažko; nenie predsa ani takáto túha po vlasti nepremožitelná. Zkusujeme zajiste, że aj ludia vrchovatých krajov, ktorí sa najťažšie lúčia so svojími milými vrchami, horámi a údoliami, konečne navykajú k cudzím krajom, menovite ak sa nepresídlili do rovín, ktoré s opustenou otčinou nič podobného nemajú. Tak sa stalo so Škotini dávnejších časov, so Švajciarmi, ktorí ako telesná stráž francúzskych králov dejstvovali, alebo ako strážcovia hollandského generálneho námestníka; tomu podobne sa deje i so Savoyardy, ktorí najdlhšie vytrvajú von zo svojej vlasti, jaknáhle prvý žial premohli. europejskí vystehovalci ľahko navykajú v svobodnej, úrodnej a krásnej skupenine svobodných štátov severo-amerických, najme keď sa ta stehujú i s rodinámi svojími a už nachodia tam za morom mnohých rodákov svojich!

U nás Slovákov je vrelá láska k otčine velice zakorenená, preto túto navždy opustit, mohlo by Slováka iba zúfalstvo prinútiť. Ináč ľudia naši radi zkusujú svet, cestujú po pevnine i po vode a osadzujú sa na čas po priemysle v tých najrozmanitejších krajoch Europy, Asie, Afriky a Ameriky. Nič nie je divného stretnúť sa so Slovákom po velkých europejských mestách. Práve čítam, že až hen do Tiflisu v Kavkaze vybrali sa Slováci, kde jich 9 osôb býva. Videť a najsť môžeš rodákov naších i v Algíre, v Kaire, v Novom teľov stepí, ba ani nezdravé močiare pontimestách, ba sídeš sa s nimi i v Persku a obyvateľov, z čoho to vyteká, že človek vôbec,

v Indii, v Tcherane, v Calcutte, v Lahore Obyčajne sa ale oni po dakolkých rokách vracajú do svojej vlasti, len tam mohúc trvale ostat, kde by jich zvláštne štastie potkalo, jako nášho milého a vzácneho Susteka v Chikagu, ktorý aj bezpochyby tam už ostane, ako šťastný a vážený amerikánsky občan.

Všeobecne vzato, je človek v stave krátky čas vo vode i v povetrí žiť; vo vode ako potápači, v povetrí ako v povetrnom balóne vo vozduchu sa vznášajúci; trvácne ale môže iba na pevnej zemi žit. Našli sa ludia, ktorí vo svojom spôsobe života rybám sa podobali, možno že mali sluch, na spôsob vodních vtákov, pred vodou chránený a že od prírody znali plávať, majúc v plávaní a v potápaní sa do vody zvláštne zaľúbenie, keď jich k tomu sama príroda neodolatelne púdila, i rozpráva sa dosť v ľudu o vodních mužoch alebo ženách, tak o jistom Nikola, na jehožto deji sosnoval Schiller svoju balládu o potápačovi. Pravda, že takéto odbočenia prírody pri daktorých ľuďoch, sú nám zázračné, lebo oni sú zriedkavé úkazy, výnimky a tak rečeno divy prírody. S povetroňom (Luftballon) vystúpil človek už vysoko do povetria, pokiaľ to totiž pre jeho vo výšinách panujúcu riedkosť povetria a zimu vydržať môhol, a tak prekrižoval on tie najvyššie, jemu prístupné vrstvy vozduchu, oproti čomu zviera v živelnom ohľade obmedzeným byť sa dokazuje!

Clovek žije ďalej vo všetkých pásmach zeme, na každom území a v každom podnebí. Zviera a zrastlina sú k určitým pásmam zeme priviazané, ktoré preskočit nemôžu. - Ladový medveď nevydrží v tropických krajinách, opica zase nevyžije na točne. Máme tedy zemepis rastlín a zvierat, ktorý nám predstavuje rozšírenie sa daktorej rastliny alebo nektorých zvierat dla stupňov šírky a dlžky uhlov nebeských na zemi. Isté čiastky zeme majú sebe vlastné vtáctvo, ktoré by inde nevyžilo; iné zase vtáctvo, ako stehova**vé**, inde leto a inde našu zimu trávi. Práve tak sa neviaže človek na isté územie a podnebie, lebo mámo obyvateľov hôr a máme i obyva-Yorku, vo Filadelfii a v iných amerických nické a vyprahlá púšť Sahary, nie sú bez

Digitized by GOOSIC

ač nie každý človek jednako, kdekoľvek žiť môže, lebo dakto má tak mocný, zaocelovaný organism, že i škodlivý ináč vozduch pre-Človek je v stave žit, jak na studených výšinách sv. Bernhardského vrchu (pomni na tamojší kláštor) tak aj pod zemou, v hlbokých doloch na kovy alebo na sol. Vieme, že jak mrazivé sibírske roviny, tak aj horúce banské doly sú zaludnené. Hovoriac o schopnosti človcka, môcť žiť v ktoromkolvek podnebí, nerozumieme tým aklimatisačnú schopnost pre každého človeka kdekolvek, bez všetkého rozdielu; lebo Europčan nevydržal by dlho v tropickom kraji a Afrikánčan opäť v mrazivom, v ľadovom kraji, čo aj učeneci Rudolphi vo svojich príspevkoch k anthropologii a k prírodopisu zvláštne zapiera, ale mienime tú klimatickú universálnosť pre človeka, že isté čelade a kmeny ľudské práve v horúcich, iné zase práve v mrazivých krajoch zeme žijú, poneváč tie kraje od vekov obývajú a jejich plúca a krev to vydržat môžu; prečo národy takéto už od narodzenia uspôsobnené sú, jako aj jejich fysická organisácia o tom svedčí. Našli sa však aj takí Europčania, ktorí i v horúcom a nezdravistom podnebí, drahný čas vydržali; máme to zaiste styrdené na cestovateľoch nie len po vode ale i po suchu, ktorí do všetkých pásiem sveta prenikli. Nie je tu tedy reč o absolútnom vydržaní v tých najrúznejších a v najprotivnejších sebe podnebiach pre hoc ktorého človeka, ačkoľvek my ľudia v tomto ohľade všetky zvieratá prevyšujeme, ale o tom, že rod ľudský všetky kraje a končiny zeme obýva, že je všade k najdeniu, že len tam by človek doprosta nevydržal, kde by bolo povetrie zhola mefiticky nakazené. Je to teda organisácia človeka k universálnosti, alebo také ustrojenie, že všade žiť môže, kde len povetrie skrz a skrz nakazené nenie. Daktorí zajiste aj z afrikánskeho plemena pošlí ľudia dosvedčili rýchlu a hlbokú klimatickú metamorfosu, keď, ako kapitáňa Harryho négerský kuchár, privykli k ľadovému podnebiu; tak sa o posledňom hovorí: že pri polárnej expedícii dokonále zniesol mrazivú zimu toho kraja, avšak práve preto, že sa pre to podnebie pri svojej horkokrevnosti už akklimatiso-

Akklimatisácia je obyčajne s nemociami spojená, ba pri ľuďoch slabšej ústrojnosti tela aj so smrtelnosťou; avšak ohebnosť a húžvovitosť človeka v tomto ohľade dokázaná, je nekonečná. O Alexandrovi Humboldtovi vieme, že vystúpil na vrch Čimborasso v Amerike a na vrch Altaj v Asii; historia nám vypráva, že rimské legie nie len v Britansku a v Germanii, ale aj v Parthii a v Egypte trvale stanovaly. Napoleonova stará garda bojovala tak údatne pod egyptskými pyramídami, ako v najtuhšom mraze na sňahových poliach Ruska. Rusi v najnovších časiech osadzujú sa v teplých krajoch Amura, a jejích nedávne taženie pres púšte chívanské bolo celou Europou obdivované.

Človek je tak ustrojený, že môže ohľadom živnosti hoc čo požívať z ríše rastlinnej a živočíchov, čo hodí sa pre neho, ba jesto aj necivilizovaní ľudia v Afrike a v Austrálii, ktorí sa živia masnou hľinou, pravda že by to europejský žalúdok ťažko strovil a taký požitok sotvy by mal dobrý vliv na jeho mozgovú činnosť. Zvieratá sú ale, s výnimkou všejiedov, skrze špecifičnú určitosť jejich organisácie velice obmedzené v živnosti svojej. Zviera je dľa ústrojnosti svojej buďto k rastlinnej, buďto ale k mäsnatej potrave určené, a dľa toho si ono prirodzeným pudom hľadá svoju živnosť; čím nižšej je ono ale organisácie, tým užší je aj okres živnosti jeho!

Človek predstavuje sám v sebe celok planetárneho života, jeho organisácia je preto so všetkými látkami a formami tamtoho jednorodá, a preto dokazuje on v prostriedkoch živnosti svojej úplnú ncobmedzenosť, všetko rastlinné a všetko živočísné so sebou spojiť alebo to stroviť môcť. Nie len že i to, čo sa mu ináč hnusí a oškliví, konečne užiť môže, jako na pr. jiesť žaby, jašterice, hady, pavúky a potkanov, ako sa to počas hladu neraz deje; kdežto zviera nič oškliviaceho sa mu užiť nevládze, ale človek sa môže pomali navyknúť aj k požívaniu jedov, a z toho ohľadu zná historia mimo Mithtridatesa aj iných otravojiedcov.

kraja, avšak práve preto, že sa pre to podnebie pri svojej horkokrevnosti už akklimatisoval, prijdúc do Londýna, od horúčosti zomrel. to sa druhému požitelným zdá byť, tak hľa

v Chíne jašterky a potkani obyčajne na trh sta článok živnosti prinášané bývajú, poneváč ľudia tam, kde je krajina až preplnená obyvatelstvom a preto medzi nimi i dosť biedy, ničím nepohŕdajú. Požitok narkotických vecí, ako konopného semena, opiumu a dohánu, budí u človeka z počiatku hnusenie a dávenie, avšak pomali navykne k tomu organismus a konečne nachodí v požitku toho istú vyžiadanú, rozkošnú chuť, akoby lakotu! Takéto požitky dokázaly sa potažne jedovitými byt, nuž ale však ludia pod istou mierou aj také užiť môžu, ako isté je, že lezúci po vysokých Alpách aj arsenik na maslový chlieb posypaný požívajú, tvrdiac, že jed tento mierne užitý, k nemuž od najchatrnejších k vätším dávkam privykať nutno, zvláštne tuží svaly človeka, kráčanie do vrchu znamenite usnadňujúc.

Poneváč je človek skutočne tým malosvetom, v ňomž sa tento planetárny svet najlepšie predstavuje, povstáva v ňom túha a žiadosť, zo všetkého čokoľvek jeho telesná ústrojnosť ztroviť môže, chutnať a požívať. On stojací v tajemnom, predivnom sväzku s celou prírodou, býva aj od nej lákaný a dráždený, aby všetky jej plodiny dla možnosti okusoval, žeby sa sama príroda tým dokonalejšie v ňom zračila, a preto nenie to púhe gourmandské paškrtníctvo, keď on s pokračujúcou kultúrov, ktorá všetko na zemi ku svojim cielom prerába a vyúžitkuje, plodiny všetkých pásem sveta shromažďuje a na svojom stole k požitku vystavuje. Je v tom i dač povyšujúceho pre človeka, lebo tu hľadiac na dobrotivosť božiu, ktorá ho pánom tejto zeme učinila, on v tomto páde bere a požíva z prebohatého stola prírody to, čo sa mu najlepšie páči a chutnať môže. Toto hromadenie darov prírody pre seba a pre svojich bližných, je spolu nutnosťou jeho smyselnej povšechnosti, hoc aj skvos a prepych bohatých miest, ako v Londýne a Paríži, sa neraz márnych zbytkov dopúšťa, najme v smysle krestanskej jednoduchosti a pamätania na potreby bližných, ktorým tiež sluší z tej hojnosti zemských darov, v ľudskej priazni udelovať; menovite uetrpeť, aby náš bližný biedu a hlad okúšal vtedy, keď sa naše zemské

srdce prúdi radosťou nad tým, že nám príroda vo všetkom tak štedre, milo a rozkošne slúži. Už náš povšedný život spojuje a upotrebúva: cukor, kávu, kakao, chokoládu, korenia, dohán, víno, pivo, likéry, čaj a punč atď. ktoré si zaopatruje z najrúznejších krajov zeme. Ako hlavnia vec v pozemskom živote človeka, bije nám tu do očí, že individuálnost ľudská dla jej prirodzenej telesnej povahy jej sily a svojich náklonností, kroz živly prírody, územie, podnebie a prostriedky živnosti, istotne a rozhodne určovaná býva. Každému kraju zodpovedá aj zvláštna ľudská podoba. Nie len tých päť rozdielnych čiastok zeme vlíva na zvláštny zovnútorný útvar človeka, ale aj každá čiastka osobite dla rozdielneho podnebia, vrchovatosti alebo rovinatosti územia, a k tomu dla chudoby alebo bohatstva vidieku, k čomu pravda pristupuje zvlástne plemeno a rod, ktoré sa na jednom mieste bujnejšie, na inom ale chudšie rozvíjajú.

Náš slovenský rod bol štihlý a krásny vo svojich vrchovatých krajoch, kde sa podobal jedlám a dubom v horách jeho rastúcim, pokial neznal pálenky a pokial patriarchálne žijúc, v svobode človeku náležitej, nevedel čo je urbariálne poddanstvo, i dlhý, šťastný život bol ten dar boží, z nehož sa on tešieval. Ako sa náš ľud i na dolnej zemi osadzovať počal, kde pri dostatku vozdajšieho chleba a vína, pri úrodách bohatých, pri terajšej pozemkovej osamostatnenosti, nebol trápený žravými starosťami o život a naučil sa opovrhovať pálenkou, zmohutnel v prirodzenej sile a pohybuje sa aj slobodnejšie, nežli náš na teraz vo vrchách ubiedený ľud, sú to tí milí dolňozemci naši, napospol martiálne, krásne postavy, sily a vlády neobyčajnej, vzdorujúci zime i úpaľu, zdravia temer železného, zaocelovaní oproti živlom prírody, a popri mravnom držaní sa napospol súci, vo vojenských trudoch, trmácaniach a v borbe vytrvalí vojaci, povestní svojou silou a udatnosťou! Nastáva nám ale rozlúštiť tú otázku: či všetky rúznosti vyskytujúce sa v ľudskom rode, odvodiť možno od púhej akklimatisácie, prečo prijde nám budúcne uvážiť: Určitosť v rúznosťach ľudských plemien.

(Pokračovanie nasleduje)

Apostrofa na nôžky.

(Ergenij Uniegin od Puškina.) 300-334.

Beda, na rozličné zábavy Ja mnoho žitia pohubil! Leź keby netrpely mravy, Ja bále bych aj včul ľúbil. Ja řúbím rozpustilú mladosť, I tesnotu i blesk i radosf, I dám obleky, skvost a sál, Lúbim jích nôžky — bohužial, Najdete vy v Rosii celej Tri páry strojných ženských nôh. Ach, v mojích rozčulených snoch A v hrudi smutnej, ochladelej, Dve nôžky nosím neustále, -Ony túżobné budia žiale.

Kedy a kde, v jakej pustine, Bezumec, jich zabudneš ty? Ach nôžky, nôžky, v čiej krajine Jarnie dlávite včul kvety? Zvyknuté na východniu nehu Na severnom, trúchlivom snehu Nezanechaly ste šlakov, Vy ste ľúbily kobercov Mäkké, rozkośné dotýkanie. Dávno, čo pre vás zabýval Žižeň som slávy i pochvál, I kraj otcovský, i vyhnanie? Hoj, zmizlo šťastie mladých liet, Jak na luhoch váš ľahký sled.

Hrud Diany a lice Flory Sú krásne, druhovia moji! Lež predsa nôžka Terpsichory Mňa najviac nehou opojí! Ona slubuje vášmu zhladu Neoceniteľnú náhradu, Milotou svojou tahá vás V labyrinth túžení a krás,

Ja řúbim ju, môj druh Elvína, Pod dlhým obrusom stolov, Na jar, na pažiti luhov, V zime na zábradlí kamína, Na hladunkom parkete sál, U mora, na granite skál.

Pamätám predbúrové more: Jak závidel som tým vlnám, Co sa spinaly na breh hore V túžení, ľahnúť k jej nobám! Jak želal som tedy s vlnami Dotknúť sa milých nôh ústami! Niet, nikdá v stredu vrúcich dňov, V stredu mladistvých rujných snov, Nežiadal som takým túžením Celovať ústa krásavíc. A ruže jích plamenných líc I prse zdvihlé rozochvením, Niet, nikdá vášní divý pal Dušu moju tak netýral!

Pamätám ja i druhé divy: V ľúbosti horkých nárekách Držím ja stremeň prešťastlivý A nôžku cítim na rukách; Zase mi zkypí fantasia, Dotknutie to zas srdcom svija, Rozpaluje zachladlú krev, Opäť láska, i túhy zev . . . Dosť už o ženách tychto hrdých Spievaly zvuky ľahodné; Ony sú vášní nehodné, Nehodné piesní sladkozvukých, Slová i oči devíc tých Tak falošné, jak nôžky jích.

Preložil Vajanský.

Príkladný panovník.

Sdramatisovaná povesť arabská vo dvoch jednaniach.

OSOBY:

Morasem, panovník Arabie. Vatek, jeho syn. Almansor, tohoto vychovavatel. Vezír.

Jednanie prvé.

(Svetlica v nádhere.)

Výstup 1. Vezír a Názer.

Názer. Vest, ktorú ti sdelit mám, je pre- kniežata? dôlcžitá. Blíži sa čas a s ním možné zničenie v Názer. Len toho a nie jiného.

Názer, vezirov priateľ. Ozmin, vezírov syn. Mehmed, Almansorov priatel. (Dej v miestnostach panovníka.)

jednoho človeka, ktorý u panovníka nášmu vplyvu už dávno medze kladie.

Vezír. Myslíš Almansora, vychovavatela

Vezír. Nuž?

obdržal práve masný úrad prostredníctvom odobrí. Almansora.

tej príležitosti upozorni ho na priatelský po- povinnosťou. mer medzi Almansorom a Bułaským. Z toho povstane podozrenie, že hanopis -

brotivý. Almansora, posväcujúceho sa vy- panovníkovi, aby Zuliku pre môjho syna vychovávaniu kniežaťa, ctí si nevypovedane, pýtal. Keď Almansor ku tomuto sniatku ne-Prísne plnenie povinností drží pri nom za privolí, nuž ho pád neminie. najväčšiu ctižiadosť. On je tak zaslepený do Almansora, že patrnú ziskuchtivosť a baženie v rozpakoch, či ta viac milovať, či obdivovať. za nadpanstvom nevidí pri ňom a nepobadá. Budeže to všeobecná radosť, keď Almansor premyslené štvanie a úlisníctvo. Ja sám uznal bych ho za vzor ľudskej múdrosti, opatrnosti a zvláštnych cností, keby som sa neobával, že práve v tom svojom záhadnom držaní sa ukrýva svoje dobre premyslené rozvrhy.

Názer. Dvor nášho panovníka preplnený je podobnými vzormi. Ja tvrdím, že Almansor preto sa mierni v činoch svojích, aby ukryl! chádza už ku najvyššiemu bodu svojích túžob: neprosí a panovník vyznačuje ho predsa svojou zvláštnou milosťou; nežiada a dostáva predsa za jedon mesiac viac, než my za roky.

Vezir, Pravdu hovoríš. Majme sa na pozore, lebo to tajomníčkárstvo Almansorovo hrozí nám nebezpečenstvom. Nuž - dôvera za dôveru — sdelím ti i ja tajomstvo, ktoré pred panovníkom odhalené strhne Almansorovi náličnicu.

Núzer. Či ozaj? Som zvedavý - hovor, ešte sotva známosť máte. hovor! . . .

Zulike . . .

Názer. Almansorovej dcére?

Vezir. Áno. Toto tajomstvo vylúdil mój rozpráva nám Almansor. syn samému Vatekovi.

Názer. A tebe kto sdelil?

Vezir. Ozmin, včera.

Názer. Výborne! Almansor zajiste tejto láske prizvukuje.

Vezir. Všetko poukazuje na to. I Vatekova Názer. Som na stope pôvodcovi toho hano- matka doznala sa už o tomto pomere a znám, pisu, ktorý proti panovníkovi a tebe vyšiel. že nevčasným a nemiestnym dotušovaním zo Hanopis je dielo Bulaskyho, jednoho z priate- strany Almansora neprave vedená, nakloní lov Almansorových. Svedoctvá mám v ruke. i samého panovníka ku odobreniu snáh syno-Vezír. Dobrá voda na náš mlyn. Bulasky vých. No sklame sa. Panovník to nikdy ne-

Názer. Nie len že neodobrí, lež rozhorcí Názer. Hanopis predlož panovníkovi a pri sa náramne. Upozorniť ho, je našou prísnou

Vezír. Upozorním ho ja a nemyslím, že sa Almansor z osídla vymoce. Ba už som Vezír. Ale náš panovník je mierny a do- započal. Práve dnes predostrel som prosbu

Názer. Zdravstvuj mi, priateľ môj. padne razom z tej vysokosti, do ktorej sa ponad nás vyšvihnul. Už od päť rokov núti nás alebo mlčať, alebo jemu lichotiť. Použime čas ku spoločnej pomste.

Vezir. Ano, pomstit sa nám nutno, ale premyslene, obozretne. Z počiatku hľadajme panovníkovi vo všetkom vôlu; vydávajme sa za najsrdečnejších priateľov Almansorových, svoju hraníc neznajúcu vládobažnosť. A do-slovom: pretvarujme sa . . . Ticho! čujem kroky. Ak iste sa Vatek navrátil z honby. Idme mu v ústrety.

Názer. Neskoro, už je pred nami.

Výstup 2. Vatek, Almansor, Ozmin a predošlí.

Vatek. Hladám milého otca. Nenie tu? Vezír. Jeho vôla je, aby ste tu nanho cakali.

Ozmin (k Vezírovi.) Milý otče, knieža vyznačil sa zas vznešeným činom; vy o tom

Vezír. Veru nie, ale myslím si už vopred, Vezír. Knieža Vatek zahorel láskou ku že to bol zas len čin jemu prirodzenej dobroty a ludomilovnosti.

Ozmin. Jako hovoríte. Celý priebeh vy-

Almansor. S dovolením. Knieža na ostrohou rozčulenom vranku nechal sprievod ďaleko za sebou.

Vezír. On je stelesnená obratnosť a živosť. Názer. Jaká mujpristane 1000 C

Ozmin. Zasluhuje meno najobratnejšieho | jazdca.

Almansor. Dost na tom, že na dráhe zočil starčeka s prevrhnutým vozom sa pasujúceho. Starec bedákal nad svojou bezmocou.

Vatek. Toho starčekova tvár bola tak významná, jakej málo vídať. Slzil - nemožno mi na neho zapomenúť.

Almansor. Čo nasledovalo, to lahko uhádnuť. Knieža skočil z vranka, dopomôhol starcovi voz sostaviť a obdaroval ho na to bohate. A starec prekvapený, dobre že sa nezašiel od povďačnosti; bozkával dobrodincovi ruky, žehnal ho vo svojich precitoch ktorý o pomoc prosí.

ovocie Almansorovho trúdenia.

Almansor. Čin jednoduchý, prirodzený; čin z povinnosti vytekajúci.

Vezir. Pravda, pravda, ale predsa čin dobrovolný a práve preto zvláštnej pochvaly hodný.

Vatek. Ja svoju povinnost k dobročinnosti nikdy obísť nechcem, lebo by som si zaslúžil bôlné ale slušné výčitky i zo strany Almansora, i zo strany vlastného svedomia.

Almansor. Zaiste. No chvála patrí vám, že ste si osvojil dobrodejstvie už v mladom veku, v ktorom vzor cností a zásad nemôhol este dosiahnut zvrchovanú pevnost - v čas honby, za ktorou sa bezohľadne s celou náruživosťou ženicte.

Toto naučenie ctí tak dávatela, jako prijímatela. (Po prestávke.) S dovolením. nutno mi presvedčiť sa, či panovník má už vedomosť, že sa knieža z honby navrátil. -Ozmin a Názer, nasledujte ma.

Jako rozkážeš. (Vezír, Názer a Ozmin odídu preč.)

Výstup 3.

Almansor (so zrakom na zadumeného Va-

Vatek. Nie bez príčiny. Robil som v myšlienkach rozličné, nemilé poznámky.

Almansor. O com?

Vatek. O tolkom lichotení, ktoré ja zo srdca nenávidím a ktoré ma predsa tak často zvádza. Bez vás, milý Almansor môj, bol bych lichoteniu už dávno v obeť padol.

Almansor. Lichoteniu a pätolizačstvu zostante vždy neprístupným; len potom možyé vám bude kráčať po ceste pravej bezpečne a bez obavy.

Vatek. Nuž a keď sa ono v priatelstvo zaobalí, jakože mu vyhnúť?

Almansor. Poznávaním seba samého, rozslovom poníženým, spozorujúc len potom, keď jímaním o vlastných nedostatkoch a prísnym sprievod došiel, že stojí voči svnovi pášho strážením nad sám sebou v každom okamžení. milovaného panovníka. Na to premenil sa Chválorcči bez hraníc tečú z podlizačstva. mu precit radosti v úctyplnú bázeň a táto Kto chce, aby odznely, má byť proti ním v modlitbu, aby ho nebesá zachovaly až do chladný, ba bezcitný. Šťastný je ten panovník, konca s tak dobrotivým srdcom pre ľud, ktorý lichotenie a pätolizačstvo raz na vždy vyhostí zo svojho kruhu. I v tomto ohlade Vezír. Krásny, zriedkavý tah - sladké nech je vám vzorom váš otec. Jemu neopováži sa žiaden dvoranín lichotil.

> Vatek. To som už skúsil. No používajú sa k tomu i cesty pokútne. Tak hľa Názer domáhal sa včera môjmu otcovi lichotiť za chrbtom, až zahanbený zamlknul. Ozmín vekom mladoch, a už vyniká v pokútkárstve. Jeho úprimnosť ku mne bola puhý klam a mam — v skutku kniežatá sú na pospol do polutovania, lebo postrádajú čistých oddancov a vrúcnych priateľov.

> Almansor. Len vtedy, keď trpia okolo seba pochlebovanie, keď nestopujú pravdu, keď nepovýša sa nad pykle sebcov, keď neodmeňujú skutočné zásluhy slušne.

> Vatek. Mahmedovho syna Nadyra miloval som tak úprimne, jako vlastného brata; vyznačoval som ho z pomedzi mojích rovesníkov najviac; moja dôvera ku nemu nemala hraníc a on cítil sa byť v tomto pomere štastným. No premenil sa: teraz už nenachádza okuzlujúcej moci v mojích vzletoch a jeho srdce je pre mňa zavreté - to ma velmi bolí!....

Almansor. Snáď nie bez príčiny. Vatek. A túto mi takže nesdelil.

Almansor. Kniežatá sú vo velikom omýle, teka opretým). Knieža! vy tak zadumený!...|keď myslia, že krem jích vlastných nejestvujú na svete tajomnosti druhých zo záujmu. Oni rapstva prechádza. Len si predstavte bolasť sebe podriadených ľudí držia za nepatrný predmet svojej pozornosti. Rojčenie za svetskou slávou a menom povesti je tá jich slabá! strana, ktorá jim nedovoľuje na viac podstatné záležitosti ani myslet. Záujmy sebe sverených národov nudia jích - aspoň netúža poznať jích v pravom svetle. Z toho potom nasleduje len polovičatá, viac úradnia oddanosť a láska národov ku ním.

Vatek. Tak sa zajiste vec má i s Nadyrom. Zbadajúc jeho opačnosť a rozorvanosť oproti mne, chcel som ho upokojiť, ponúkal som mu môj celý vplyv na vyplnenie jeho túžob a žiadostí. No, všetko nadarmo --- on je vždy do seba zapretý a odťahuje sa odo mňa.

Almansor. Pravé priateľstvo nikdy neudeluje milost. Pravého priateľstva schopné srdce je samo v sebe dostatočná pomoc, blahoplodná útecha a spolu liek proti všetkým bôlom duše, ktoré z nedorozumenia pošly.

Vatek. Toto naučenie prišlo mi v svrchovanej potrebe. Ďakujem vám zaň a prijímam ho v tej nádeji, že mi k budúcemu dobrému poslúži. Len lutujem, že ešte Nadýr nenie medzi nami. Túžim za jeho skorým návratom. Ja z mojej strany o cene a povinnostach pravého priateľstva skrze vás náležite poučený, budem sa usilovat, aby som si zas získal lásku jeho.

Almansor. To s jistotou od vás očakávam. Vatek. On mi je teraz po vás najmilší. Almansor. Milujte ho mierou rovnou tak dlho, až vám vlastná sláva a blaho na srdci ležat neprestane . . . on to zasluhuje. tak Ozmin, ktorý, jako som to pri viac príležitostach spozoroval, osmeluje sa vo vašej prítomnosti z druhých posmešky vystrájať.

Vatek. Pravda, že som načúval jeho pichlavým, ostrým rečam, no nesúčastnil som sa v nich nikdy.

Almansor. To ale truet nemáte, lebo ním posmeškovaní prídu zajiste na tú nepodvratnú myšlienku, že posmešky jeho odobrujete. Kolko je takých dvoranínov, čo hľadajúc panovníkovu priazeň, prevádzajú vlastné záujmy pomocou tých najnižších prostriedkov. Pichlavosť a urážanie slovom je samo v sebe ošklivosť, že ma tak veľmi zarmucujetek ktorá u kniežať, poľažne panovníkov do ty-

poddaného, ktorého by ste za predmet vaších posmeškov vyvolili: ku sebaobrane rovnou zbraňou nemá práva a keby predsa takúto zbraň použil, nuž by ste to netrpeli vy. Posmešky na bezmocnom tropené slujú v najvyšších kruhoch žartom, prekáraním, obveselovaním mysle! No znajte, že panovník zneužívajúci na jakýkoľvek spôsob podstať svoju, tratí na cene a skrze to ničí i dobro ludu toho, nad ktorým panuje.

Vatek. Toto vaše srdečné naučenie osvojujem si s ochotou jako skutočnú pravdu a presvedčený som, že panovník bez úprimnej oddanosti a lásky ľudu nemôže byť blažený.

Almansor. Keď tak, nuž súdte, čo je pre vás Ozmin, ktorý pre kratochvílu a obveselovanie vašej mysle zo sebeckých záujmov žertvuje oddanosť a lásku ľudu toho, ktorý časom spravovat budete!

Vatek (zarazene). Pre moju kratochvíľu a obveselovanie mysle? Sotvá, lebo už od dlhšieho času . . .

Almansor (zvedave). Ďalej, ďalej! . . . Vatek. Nič ma neteší a nič nezabáva. Almansor. A prečo?

Vatek. To vám nemôže byť tajnosťou. Almansor. A preca je tak. Sdelte mi dôverne . . .

Vatek. Obávam sa vášho hnevu..... Mlčíte?

Almansor. Na takú otázku nemám odpovede.

Vatek. Teda zamlčím i ja.

Almansor. Dat vám dobrú radu, to je moja povinnosť; no snáď výčitky hodný čin odobriť nemôžem, nechcem.

Vatek (zronene). Jak prísny hlas! Nuž mat srdce je výčitky hodný čin?

Almansor. Áno, keď sa srdcu obetuje rozum, keď sa pri ňom neberú do ohladu požiadateľstva mimoriadneho stavu, stupeň vlastnej hodnosti. Podľahnúť náruživosťam nectí muža, tým menej mládenca na panovnícku berlu nároky majúceho. Nateraz dost... ide panovník, otec váš.

Vatek. Ach Almansor, dobrý môj Almansor,

Almansor Panovníked by Totec Sle

Výstup 4. Panovník, Vatek a Almansor.

Panovník (ku svojmu sprievodu). Nechajte nás samotných. (K Almansorovi.) Chcem pojednávať s vami v záležitosti, ktorá vám, jako sa nazdávam, nebude nepríjemná.

Almansor. Milostivý pane!

Panovník. Vaše vyrovnanie s vezírom držím za úprimné.

Almansor. Čo sa mňa týka . . .

Panovník. I čo sa vezíra týka. Dôkaz jeho srdečného smýšľania mám v rukách — on prosí o ruku vašej dcéry pre svojho syna.

Vatek (o sebe). Ach, nebesa!

Almansor (zdráhave). Ale Zulika je pre Ozmina prichudobná; on dľa otcovho bohatstva má právo ku väčším nárokom.

Panorník. Zulika je dcéra môjho dôverníka, a to bude mojou vecou, uviesť jej veno do rovnováhy s venom vyvořenca.

Almansor. Imanic moje zodpoveduje môjmu želaniu úplne, lebo moja dcéra oplýva na cnosti a ja som pri tom šťastný.

Panovník. Už jakokolvek, ale vezír prosí bezvýminečne o jej ruku pre svojho syna. Ba ešte viac — on prosí, aby ste celé pre nu určené veno sebe podržal; pokrevenstvo s vami cení si nad všetko.

Almansor. Milostivý pane! Ráčte odpustit, lež ja Zuliku vezírovmu synovi priviecť nemôžem.

Vatek (po strane). Zas ožívam . . .

Panovník. Keď tak, nuž vás ďalej obťažovať nebudem. Prirecte si dcéru svoju dla vlastného dobrozdania; no znajte, že zdráhanie vaše nenie mi po vôli.

Vatek. S dovolením, dobrotivý otče môj. Možno, že sa Almansorovi už i sama Ozminova osobnosť prieči. A ja to uverím, lebo Ozmin má veliké chyby — zná sa dokonále pretvarovať a lichotiť.

Almansor. Je primladý, sotvá osemnástročný mladík. S pribývaním na veku a skúsenostach premení sa i on ku svojmu prespechu.

Vatek. Ale Zulika nezdá sa mať náchylnosti ku nemu.

Almansor. Moja a jej vôla je totožná. (K panovníkovi.) Najistejší dôkaz vašej kniežatskej milosti ku mne vidím v tom, ze mi

je na svobode starať sa o budúcnosť svojej dcéry.

Panovník. Dobre, dobre, Almansor môj, záležitosť túto považujem za završenú. (K Vatekovi.) Ty, syn môj, zdáš sa chovať zášť oproti Ozminovi.

Vatek. Ach nie, otče môj, ale — poznám ho pridobre, a . . .

Panovník. Dost i o tomto. (Po chvíli.) Pamätám sa, že si mi kohosi chcel odporučit.

Vatek. Prosím o vasu laskavú priazeh pre Omera a Hadyho.

Panovník. Poznáš jich dobre? Máš jich rád?

Vatek. Oni patria do môjho sprievodu na honbách. Asi od troch mesiacov prosia ma o vyprostredkovanie vašej panovníckej milosti a priazne, a začínajú byť dotieraví.

Almansor. Neschvalujem, že prosíte za ľudí nepremyslených a dotieravých.

Panovník. Pre ludí nepremyslených a dotieravých priazne nemám. Budúcne predstupujúc pred otca svojho pros a odporúčaj mu len takých, ktorí sú tejto priazne hodní, aby snáď zaslúžení a predsa neodporučení necítili sa byť urazenými. — Tu je Vezír jiste vo svojej zvláštnej záležitosti.

Vatek (o sebe s pohnutím). Ach, Zulika, drahá Zulika! jak šťastný je ten, komu teba určily nebesá. (Almansor a Vatek odídu.)

Výstup 5. Panovník (sám).

To zdráhanie Almansorovo a ten Vatekom bez ostýchania prejavovaný záujem má zajiste svoje vážne príčiny. Tváre oboch zostaly zarumené a pri tom Vatek bol nápadne znepokojený. Čo to znamená? Či ozaj vziať Almansora do podozrenia? Sklamanie sa v jeho úprimnosti zapríčinilo by mi bolasť velikú, keď od pätnástich liet slúži mi s bezpríkladnou oddanosťou a obetovavosťou. Eh — lepšie je byť lahkoverným, nežli nevďačným. (Zamyslí sa.)

Výstup 6. Panovník a Vezír.

Vezir (po strane). On je zadumený, nepokojný . . . tuším, že Almansor odmietol moju prosbu.

Punovník. Predstúpte bližšie, Vezíro

Vezir. Milostivý pane! predstupujem s otcovskou pečlivosťou o blaho jediného syna svojho. Smiem-li prosiť o výsledok dohovoru s Almansorom?

Panovník. Jako z jeho osvedčenia zavieram, on má zámer jiný -- vásmu synovi dcéru svoju pririect nemôže.

Vezír (zarazene). Či tak?! Nuž komuže? Snád . . .

Panovník. Ďalej, ďalej!

Vezir. Zamlčím, obávajúc sa reči proti mojej vôli. Teraz sa už presvedćujem, že Almansor nechce byt priatelom mojím. oproti dal som dôkaz toho, že za priatelstvom jeho túžim, tým viac, poneváč to i vašej kniežacej milosti žiadosť bola.

Panovník (netrpezlive). Upozorniť ste ma chceli na jakýsi záhadný predmet a nie na váš pomer k Almansorovi.

Vezír. Milostivý pane! V nádeji, že moja otvorenosť v pochybnosť vzatá nebude, chcem hovorif otvorene. V čas vedeného nepriatelstva s Almansorom neukrýval som svoje city, ba udal som bez obalu všetko to bezprávie, ktorého sa Almansor oproti mne dopustil.

Panovník. Tak jest, ale potváranie a štvanie na priatela nespočíva na úprimnosti.

Vezir. Toto ctí preštvalého dvoranína, jakým ja byť nechcem.

Panovník. Neodďalujme sa od predmetu. Čo myslíte vôbec o Almansorovi?

(Dokončenie nasleduje.)

Literatúra a umenie

archaeologiu a ethnografiu. Redaktor a vydavatel chudobných učitelov a žiakov 2 zl. Fr. V. Sasinek. Ročník III., sošit 3. Obsah: Cividalský rukopis. Záhadné dejepisné otázky (Účinkovanie cirkve gréckej. Veľvojvoda Točún.) Velvojvoda Jesaslav. Pokrstenie sv. Štefana. Meno Waic. Účinkovanie cirkve latinskej na Slovensku. Sv. Vojtech. Radla. Oženenie sv. Štefana.) Valentin Vlk, biskup veľkováradínsky r. 1490. Turci na Slovensku. Moháčska bitka r. 1526. Vzatie Muráňskeho zámku r. 1549. Staré slovanské rukopisy. Slovenské listy k poznaniu náboženských pomerov v Uhorsku. Cechovné listiny. Krstné listy. Listy o tureckých válkach. Listiny Iliešházovské. Listiny Vladislava z Revy. Svobodné richtárstvo v nitr. Necpaliech. K dejepisu fary v Bojniciach. Vzorky prísahy z r. 1692. Básničky (staré). Závetné listiny. Knihozor. Drobnosti. -Ako z udaného obsahu vidno, "Slovenský Letopis" dôstojne plní svoju úlohu a je vždy bohatý na jímavé poučné i zábavné články; obsahom i úhľadrozmanité a zajímavé články. Bár by bol tak ným vystrojením dôstojne druží sa k ostatným aj od obecenstva podporovaný, ako toho v plnej našským kalendárom slovenským. Odporúčame miere zasluhuje. Predpláca sa u p. vydavatela ho čo najsnažnejšie katol. obecenstvu slovenskému.

Slovenský Letopis pre historiu, topografiu, v Skalici (via Göding) 3 zl. na celý rok; pre

Slovenský Kalendár na priestupný, 366 dní majúci rok po narod. Krista Pána. Vydáva Daniel G. Lichard, red. "Obzoru" atd. V Skalici 1880. Cena 30 kr. r. č. Str. 88. — O Lichardovom kalendári (ažko nám čo povedať, vždy je taký rozmanitý, taký výtečný, ako ho z minulosti poznáme. Články "Dejepis je majster života," "Dejepisné rozpomienky," "Kronika národného života" sú pre čitatela milou pochútkou. Vystrojenie kalendára je ako obyčajne úhľadné, príjemné.

Pútnik svätovojtešský. Kalendár pre katol. Slovákov v Uhorsku, vydaný od spolku sv. Adalb. (Vojtecha) na priestupný, 366 dní majúci rok po nar. Krista Pána 1880. Redaktor Fr. Richard Osvald. Číslo 18 kníh spolkových. Cena 30 kr. V Trnave 1879. Tlačou Zigmunda Wintera. Str. 80. — Kalendár tento je bohatý na za-

OBSAH: Nad mohylou Janka Matúšku. Hviezdoslav. - Nihilismus. Povest. Podáva Samo Samović. (Pokračovanie.) — Sestra koketa. Obrazy zo života. (Pokračovanie.) — Uskok. Jozef Jančo. — Pieseň. — Preč tie mrákavy . . . - J. K-ovi do pamätníka. Bohoľubský. — Ukradený prsteň. Poviedka z pohronských lesov. Napísal Ant. E. Timko. (Pokončenie.) — Oblaky. (Pokračovanie.) — Anthropologické úvaby, alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštným ohľadom na jeho určiteľnosť kroz prírodu. Dla Karola Rosenkranza podáva Pavel Hečko. (Pokračovanie.) — Apostrofa na nôžky. (Evgenij Oniegin od Puškina.) Prel. Vajanský. - Príkladný panovník. Sdramatisovaná povesť arabská vo 2 jednaniach. --Literatúra a umenie.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. 10 kr. r. č. — "Orol" vychádza vo 12 sošitoch, 4 hárkov silných, dňa poslednieho každého mesiaca na štvorke.

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor a vydavatel:

MIKULÁŠ ŠT. FERIENČÍK.

Roč. X.

Turč. Sv. Martin, 31. októbra 1879.

Číslo 10.

V predvečer "Dušičiek."

Oddialený od hluku Bez nádhernej skaly Pne sa v kútku cmitera Jeden kopeň malý.

Konča hrobu prostý kríž – Znak spásy – sa dvihá, A pod krížom v kahanci Svetielko sa mihá.

Netážem sa, čí to hrob? Šija sa nenahne, Či na kríži dáky znak — — No k nemu ma tiahne.

Čo za súcit tajomný, Hrob, svetlo kmítavé! Opútal mi srdce hneď Pri tom tvojom zjave?! ---

Na minulosť myslím ja Moju — smutnú, tmavú, — Túžby, city vymrelé — Na kríža postavu; —

A pod krížom minulých Bôlov a horkostí — Svetielko trblietavé: Sen to mej mladosti!

Oj preč trndno-milý sen! — Lež prítomnosť čo je? Či aj ju tma, svetlo, kríž Neznačí to troje?!

Ďasy noci valia sa, Kríž mi k hlave kladů — Kríž života — by stlačil K zemi silu mladů; Nedovolil zdvihnúť sa Čestne v boji sveta — Nech — keď mi pod krížom len Láska sa trblieta.

Láska v srdca kahani Sta svetielko horí, Pozlacujúc aj ten kríž, Čo mi žitie morí. — —

Eh, preč sladkobôlny sen! — No budúcnosť čo je? Či aj ju tma, svetlo, kríž Neznačí tých troje?

Tu do budúcnosti zas Tmavej si zablúdim: Aj ja budem ležať tak — — Či sa kedy zbudím? —

A hľa! tu ma teší kríž Osvetlený v noci; Ak nie on — tak večná noc Kliatby — niet pomoci!

No kríž spásy teší ma, A to svetlo malé: Svetlo viery — svieť že, svieť V nekonečné diale!

Malý kopeň, od zeme Ledva je vztýčený; Konča neho prostý kríž Blado osvetlený:

Čo za súcit k tebe ma Tak vábi a púta, Ty mohylo! od ľudí Temer zabudnutá? by Ba dvaja sme! Ved pokraj Hrobu dakto klačí, Sta socha smútku — len čo K srdcu ruku tlačí...

Oj veď pravý obraz to Casnej mojej púti: Sfúkne svetlo žitia smrt A ja – zabudnutý!

Kremä jedným svetielkom Bude osvetlená Mohylôčka moja snaď ---Od Teba - Milena.

Janko Alexander.

Sestra koketa.

Obrazy zo života.

(Pokračovanie.)

Cím nepripravenejší bol Izidor na tento výjav, tým hlbší a porážajúcejší dojem urobil Izidor, keď dnu vkročila Iréna. na neho. A najhoršie bolo to, že ani sám u seba nenachodil ospravedlnenie. Nepodvratná bola pravda, čo Eleonora o jeho chovaní sa hovorila. Áno, srdce jeho zplápolalo láskou k mladšej sestre, a trebárs by zo svojej strany veľmi rád bol všetkému dal náter len obyčajnej zábavy, nemohol to urobiť v oči tak tažkým, na skutočnosti sa zakládajúcim obžalobám. Sám videl, žeby zle si poslúžil, keby sa boł snažil obyčajnou lahkostou a niekolkými vtipami prešmiknút cez otvárajúcu sa pred ním prepasť. A teraz, keď videl, že je Elconora pre neho tak dobre ako ztratená, veď jej znakom sverenia sa daný prsteň tu na stole ležal vrátený skrze ňu; čo bolo dostatočným znakom pretrhnutia spojujúceho jich sväzku, k jehožto upevneniu vonkoncom neprispievalo, že on jej prsteň mal cšte vždy na ruke; teraz počínal cítiť, aká ztrata ho potkala. Je pravda, že Iréna krásou a lahodnostou obcovania značne prevyšovala staršiu sestru; a ani to upierat nemožno, že tieto vlastnosti sú veľmi vítané každému v obccvaní a zábavách. Hej, ale stav manželský je nie okamžitá zábava, ale vážnosť, usedlosť, hlboký cit a stálu oddanosť vyžadujúci a pre budúcnosť našu osudný dej.

No, a tu nemá miesta s lahkomyschostou hraničiaca povrchnost. V tomto oblade, to videl a cítil Izidor, Irénu nemožno ani len porovnávať s jej staršou sestrou, touto vernou a úprimnou oddanicou štastia, ktoré jej poskytovala blažená domácnosť!

V takýchto myšlienkach pohrúžený bol

"Odpust, drahý Izidor, že musíš takto o samote nudiť sa," štebotavým hláskom švitorila Iréna; "nebolo mi možno skorej príst. Vies, akí sú to ludia, nepustia a nepustia. Ale konečne vymotala som sa. Avšak ufám, nebol si samotný za celý čas?"

Prestávka. Izidor neodpovedá, bo ani nepočúva na jej reči.

"Nedostanem odvety? — a čo je tebe, Izidor? čo si taký zrazený? Ach tak! bola pri tebe Lorka? mali ste nepríjemné scény? čo? uhádla som? - No ešte nič?"

Pristúpila až k nemu samému.

"Vlastne by som sa mala na teba hnevat a zlostiť, to by si zaslúžil. Jemu k vôli zkracujem milú zábavu, opúšťam milých, veľmi zábavných a vtipom len tak prekypujúcich mladých pánov, náhlim sa domov, nevezmem si ani len toľko času, aby som zmenila toilettu, bežím k nemu, a on — za tolké dôkazy z mojej strany, spojené s obetiami, to už len dopustíš — on nemá ani slova k privítaniu, ani pohľadu povďačnosti, ba ani len odpovede na moje otázky. Toto je, "nádejný pán švagor," proti všetkým nie len veľkomestským, ale i dedinským pravidlám slušnosti. A ak hneď a hned nedostanem satisfaktiu, a to eklatantnú satisfaktiu, potom sa veru naozaj nahnevám." Jahodové pery sa zduly, znakom, že ju zaujíma hnev. Stiahla čierno obočie, nie lásky plný výraz zračil sa v tom pohľade oka, ktorý upravila na Izidora, a odvráťac sa od neho, jala sa chodit po izbe, o

hlavu v dlaň opretú majúc Izidor.

"A čo to tu za prsteň?" zazrúc na stole položenú zlatú obrúčku začne opäť Iréna. "Ach! veď je to tvoj snubný prsteň, čo si dal Lorke. Pravdaže," bere ho do ruky a "Izidor Záplavský," tu je i meno, obze**rá**. i deň very. Teraz ale už rozumiem všetko." Položí prsteň na stôl. "A divím sa jedine tvojej zádumčivosti a zamyslenosti. vlastne znamenať má, to nechápem. Lorka ti vrátila prsteň, tedy i slub, ktorý ta ku nej viazal, a ktorý, ako to i sám tajiť nebudeš, bol ti v posledné časy veľkou, nesnesitelnou tarchou. Dobrá, šlechetná Lorka v nekonečnej dobrote svojej vracia mu zpäť svobodu, a on miesto povďačnosti zahružuje sa v nejaké utopické myšlienky. Dozajista si sa jej ani len nepoďakoval za vrátenú ti svobodu. O, len od mužov čakajte povďačnost, to ste si daly. Tedy si už na čistom s Lorkou?"

"Bohužial!" nevolne vykradlo sa z úst Izidorových.

"Bohužial? — Bohužial? — ako to mám rozumet, Izidor?"

"Ako chceš, to mi je všetko jedno," odvetil on nevrle.

"Všetko jedno? čo to má znamenať? tieto tvoje reči ma do velkých rozpakov uvádzajú, čo vlastne myslet o tebe? On želie, že naplaila sa žiadosť jeho, po ktorej splaení už dávno túžil. No nech človek tomu rozumie, ak môže. Hovoria, že nevyzkúmatelné sú srdcia ženské; nepravda, neprezkúmatelné sú srdcia mužov. Ešte včera pohľadom i posuakami, pohybami i citami dával na javo, že láska panuje v srdci jeho ku --- mne; a dnes želie a lutuje, že mu oddanica vracia slab, aby tejto láske bez prekážky oddať sa mohol. Aké to protimluvy? aké odpory? ale - prirodzené u tých, ktorých svet drží a považuje za pánov v svete. — Nuž a čože vlastne mám riect o tej páru nemajúcej nezdvorilosti, že ti je všetko jedno, ako ja mám rozumet tvojmu žialu? Je ti všetko jedno na vždy a veky, a či len v prítomnom okamžení tvojej duševnej porážky? Povedz mi to, drahý záhubných osídel opanovavšej ju nejístoty.

Zrazu zastane pri stole, pri ktorom sedel | Izidor, dúverne a úprimne, lebo to mi znat načím!"

> Či všetky tieto reči Izidor dobre počúval a rozumel, bolo by tažko uhádnut. Čelo jeho prezradzovalo hlboké duševné zaujatie, myšlienka naháňala myšlienku, a tak zdá sa, že ani jedna z **níc**h milá a príjemná nebola. Aspoň to jináče vždy jasné čelo ani na menšinu neopúšťaly desné mrákavy. A tak ani mnoho nerozmýšlal na to, čo sa ho opytovala Iréna. Cítiac ale na seba uprený jej až do vnútornosti srdca prenikajúci zrak, videl, že musí dat odvetu. Užakú? na to nemyslel, len tolko preletelo myslou jeho, že reč bola o prítomnom okamžení.

> "V prítomnom okamžení — " započal hovoriť Izidor, chcejúc dodať, že nie je v stave viesť vážny rozhovor, ale pre Irépu postačovaly už i tie vyreknuté slová.

> "Tak ta mám rada! len prítomné okamženie zachvátilo ta tak, že tratíš duchaprítomnosť a sebavedomosť. No nič to, to sa poddá, a sám uznať musíš, že je to jediná, pravá, k obapolnému štastiu a blaženstvu viest mobúca cesta, ktorú nastúpila Lorka. Oh! moja sestra je velmi, velmi vzdelaná, rozumná a vtipná duša, tá vždy trafí na to pravé. Teraz ste svobodní oba. Ona, a to ta ujistiť môžem, žeby to bolo najstrašnejšou vecou pre jej citlivé srdce, nemusí sa vydať za muża, ktorý nie ju, ale jinú lúbi. A ty máš teraz otvorený svet, a očakáva ta nová, vrelosti tvojho ohnivého srdca zodpovedajúca volba. Či je nie tak? No a pri tom všetkom on ešte ovesuje hlavu, akoby ho Boh zná aké nešťastie bolo potkalo. Tak hľa, niektorí ludia dajú sa zrazit i vlastnému štastiu, a z toho zatvárať možno, čoby bolo z nich, keby jich tak náhodou skutočné a nie len namyslené nešťastie potkalo."

> Izidor s velkým namáhaním zodvihnul hlavu a tázavý zrak svoj uprel na umlknuvšiu Irénu. Za chvílu nemo díval sa, až konečne vstanác slovil:

> "Odpusť nezdvorilosť, neokrúchanosť a malomluvnosť moju. Ale duša moja utratila celkom svoju pevnosť, a márne, aspoň dosial, namáha sa vymotať zo strašných, zradných,

Srdce moje, ktoré ma jináče viac nežli rozum cemu sa v zápas o vydobytie vílazstva pre vodievalo, a ktorého vodcovstvo tak rád, tak svoju lásku, nesluší ona vonkoncom." ochotne snášal som, mlčí, nehýbe, neozýva sa, akoby odomrelo bolo. Za to tým hlasnejšie a ráznejšie čujem hlas, ktorý som dosaváď, jestli i ozval sa, nemal obyčaj poslúchať; je to blas moje pokračovanie za hanebnost, podlosť a mrzkú zradu vyhlasujúceho svedomia!" Velkého napnutia treba s ním i dané slovo. Čo chceš tedy viac?" bolo, kým Izidor toto všetko vyslovil. Unovaný klesnul opäť na stoličku a ťažká hlava znovu v dlani našla oporu.

"Hahaha!" nútene síce ale hlasne ozvalo sa z posmešných úst Irény. "Tedy svedomie! Ja som dosial toho náhladu bola, a ver mi, Izidor, ani teraz este neupústam od neho, že kde sa jedná o blaho úprimne milujúcich sa duší, tam to tak nazvané svedomie nemá j čo robiť. Držia ho síce za prísneho, neuprosného sudcu, ale nebodaj len tí ľudia, ktorí lakat sa zvykli i mátoh i strašídiel. Milujúce srdce nemôže a nesmie načúvať hlasy tohto sudcu! — Či vari tá tvoja nová láska bola len pretvárkou? bolo len zahrávaním sa s osudom v šlachetnosť a statočnosť tvoju verivšej duše? Mala byť len vábcom, aby i tá druhá stala sa obetou tvojej už ani neviem či lahkomyselnosti a či vypočítavej zkazenosti!" a v Iréne počaly sa budit žeravé city pochybovania v poctivosť Izidorovu. "Ha!" myslela si, "ak i on len hráčku so mnou vystrája, ako som to ja s ním urobit chcela? - to by hrozné bolo!"

"Krivdíš mi! velmi mi krivdíš, krásna Irénka!" vstanúc znovu vravel Izidor. "Boh mi je svedok, že ako len vnuknutím jeho ozvaly sa v srdci mojom city, tak úprimné a pravdivé boly, a že nikdy a v ničom neviedla ma nejaká vypočítavosť. Možno, že chybou z mojej strany bolo, že som tieže city hned v zárodku neudusil a nezničil. Ale kto dovedie víťazný boj previesť proti srdcu svojmu? — A ja konečae nemám žiadnej príčiny želieť, že som podľahnul v tom nerovnom boji, veď získal som tým lásku tvoju!"

"Ale, Izidor, keď je tomu tak, a ja rada kvapená opytuje sa Iréna. verím, že hovoríš pravdu, načo táto zrazenosť?

"Dopúšťam v obyčajných, pravidelných pomeroch!" vetil Záplavský, "ale nie v pomeroch mojich!"

"Neviem, žeby tie holy neobyčajné, nepravidelné, dovetila Iréna; "sama Lorka oblahčila ti vec tým, že ti vrátila prsteň a

"Pravda, ako veliká bola v láske, tak vznešená je i v resignácii; niečo podobného v stave sú dokázať len velikí, nad svetskú obyčajnosť povýšení duchovia. Nebol som hoden tolkej lásky; mne prichodí len čo k nejakej svetici ku nej pozdvihovať zraku môiho."

"Jaj. priateľ môj milý," pretrhuje reč jeho Iréna, a jej jasué čelo počína sa povážlive zatahovat mrakami, "tvoje reči sú chladnou tušou na moju horúcu lásku. Ja ti úprimne uznám, že je ona nie proti všetkým nehodám zaocelovaná, preto dobre urobíš, keď i na toto slušný ohľad vezmeš!"

"Vidíš sama, aká nejistota je vo mne, ako som sem i tam metaný na zbúrenom mori citov. Odpust, a tuším najlepšie bude v tomto okamžení utiahnuť sa, až kým utíchne zbúrenosť duše!" chytajúc sa klobúka chystal sa k odchodu.

Ale odchod Izidorov v tomto okamžení nezdal sa byť po vôli Iréne. Nestál v súzvučnom súhlase s jej plánami. "Dobre železo kovat kým je rozpálené," preto nepustit Izidora ležalo v jej záujme.

"To mi len neurobíš, Izidor, aby si takto odišiel, to by veru nebolo v poriadku; a keď si už na čistom s Lorkou, a že je temu tak, to svedčí i tento prsteň, i nám prichodí byť na jasnom. Najprv buď tak dobrý a ber ten prsteň a zameň ho s tým, ktorý máš na prste! to jest, ten z prsta zlož na znak, že i z tvojej strany riešená je úplne vec."

"Bez privolenia a odobrenia otcovho to nikdy neurobím!" odhodlane riekel Izidor.

"A to čo zase za nová námitka?" pre-

"Tvoj dobrý otec, na moje mnohé nalienačo to klesanie ducha a tá ospravedlniť sa hanie, odhodlal sa konečne-pri Lorke stať nedajúca malomyselnosť? Mužovi, púšťajú- sa mojím prímluvcemize Jemu, a jedine len

jemu zaviazaný som bol nekonečnou vďakou za to, že Eleonora privolila prosbám mojím. A teraz? s akou tvárou, s akým čelom budem môct ukázat sa mu, keď -- "

"Nuž ale, Izidor, či si pri ume? nuž či ty môžeš za to, že ti Lorka vrátila prsteň? To bola jej dobrá vôla, ktože ju nútil k tomu? a keď ona chce a chce pretrhnúť s tebou každé spojenie, ver mi, k tomu ju ani otec nútit nebude. A čo sa toho ukázania sa otcovi dotýka, i temu dá sa vyhnúť --" '

"A ako?" velmi zvedave opytuje sa Izidor. Divno, reči Irénine zdaly sa mat veliký dojem na neho, tak rád sa dal presvedčiť nimi o bezzákladnosti alebo neoprávnenej prehnanosti svojich námitiek, že až na podiv.

"I to závisí od teba!" lúbosti plným zrakom pozrúc na neho vetí Iréna. --- "Ja znám spôsob, ked len ty súhlasit budeš!"

"Prosím, prosím!" nedočkave naliehal Izidor.

"Mne zunoval sa už ten tunajší dedinský život," hovorí Iréna; "a poneváč z vydaju Lorkinho je i tak nič, tedy ma tu ani nepotrebujú!"

"Tak nás chceš opustiť? čo to má znamenat?"

by si ma ku železnici doprevadiť mohol."

"O veľmi vďačne! ale z toho všetkého ešte nevidím, v akej spojitosti to stojí s mojou záležitosťou?"

"Na železnici sadneš so mnou do vozňa a pôjdeme, kde ty chceť budeš, a kde spojí nás požehnanie církve. Slovom, dáme sa zosobásit. Potom trochu si pocestujeme po svete, za ten čas upokojí sa otec, i Lorka privykne, a my vrátime sa domov. Otec bude mat radost, že si predsa ostal jeho zatom, a dobrá Lorka nebude závidet štastie sestre svojej. To je môj plán. Súhlasíš s ním? Len prosim: áno alebo nie!"

"Drahá Iréna!" začal odvetovať Izidor, ale ďalej nemohol. Nie žeby mu v tom prekážala bola Iréna, lež pretrhnul reč jeho krik náhly, mocný, až zdi prerážajúci, trhavý, desivý, a to krik taký, že každý, kto ho čul, nahliadnuť musel, ako tie prsá, z ktorých taký zvuk vydrel sa, už nikdy viacej nevydajú hlasu, lebo v tom zvuku ozvalo sa celé živobytie.

"Čo je to?" zkríkla Iréna. "Bože, čo sa rob(?"

"To hlas Lorkin!" predesený zvolal Izidor, a obidvaja bežali do chyže Lorkinej, domnievajúc sa, že rýchli pomoc je nanajvýš potrebná.

Lorkina chyža bola prázdna. Čo to všetko "Dovol len, nech ti dopoviem. Preto zajtrá má znamenať? - Spechom stúpali do chyže lebo napozajtry vrátim sa zpäť ku tetke, ty otcovej a tam dozvedeli sa o príčinách hrozného výkriku.

> (Pokračovanie nasleduje.) سعويوىمهعب

Nihilismus.

Povest.

Podáva Samo Samovič.

(Pokračovanie.)

čase. Rókássy a jeho pani vďačne pristali musely von na slnce, chodnícky pažitou zana čím skoršie odbudnutie svadby. sa skončila, mladí manželia, ako to predpis a zelenosť svoju zamenily za belosť novopanský zneje, vybrali sa na cesty.

rosti, ako pri očakávamí z ciest vracajúceho okolí pára nemala a na gombíkoch svietily sa novomanželského páru. Všetko muselo byt sa písmeny: "J. K." Škoda, že sa tam rodinný znovu sriadené, svetlice utrpely podstatnú címer skvieť nemohol. Chvojová brána, ozdopremenu, aby mladoženísi milo prekvapení bená venci, pýšila sa nápisom: "Vítajte!"

Pýtanky, oddávky nasledovaly v krátkom | boli. Kvety v sklenníku pečlive ukrývané Svadba rastené podrobily sa operácii vyškrabovania nasypaného piesku. Pohonič panský dostal Nikdy nemala pani Koreňová tolko sta- novú vyšnorovanú rovnošatu, aká v celom

Nestačíme nazret už ani tam, zkade pre- v istých dobách dňa boly výškou jích manlúbezná vôňa čuvy nosov naších šteklila, aby sme dokonalosť kuchárskeho umenia obdivovat mohli, lebo hrmot mažiarov oznamuje samotná; obliekanie požadovalo svoj čas, prepríchod očakávaných.

Slavnostná reč chybeť nesmela; mladoženích odvetiac na ňu krátkou odpovedou a mladá nevesta blahosklonným úsmevom, uberali sa do kaŝtiela.

Bolo tam radosti! Pani velkomožná vyhozkávala najprv Jolantu, potom Julka, a viedla jich víťazoslavne k dobre priprave-Že sa tam zo všetkých strán nému stolu. nahrnutí hostia nachodili, netreba mi ani dokladat, a že sa medzi hudbou a ihrou zakončil slavnostný večer, rozumie sa samo sebou.

Nasledovaly návštevy na vzájom; sám mladý pár roznášal si dobrý chýr o sebe. Julkovi blahoželali ku krásnej, vzdelanej žienke; Jolante závideli bohatého muža.

Domácnosť Koreňovská sa podstatne pretvorila, s novou mladou paňou prišly nové obyčaje. Stará pani sama vyznačovala čo najväčšmi svoju nevestu, nie div, že aj prespolní sledovali pokynutie domácej panej.

Nová rodina, vďačne vídaná v kaštieli Koreňovskom, vydobýjala si svojou priateľskou náklonnosťou čím dial, tým viac pôdy. Nebolo tajnosti u Korenov, na ktorej by Rókássovci účasť neboli brali.

Závistníci, ktorí po čas vznikania svadby medzi Koreňom a Jolantou roztržky domáce predpovedali, vidiac tú úprimnosť a oddanosť z oboch strán, ostali v hanbe.

Blažená bola pani Koreňová, keď videla svojho syna priženeného do panskej rodiny a seba zvelebovanú od nového príbuzenstva, ale blaženejší bol pán Rókássy, vidiac svoju dcéru zaopatrenú a pri nej aj seba.

Zpýtate sa: ako sa správali mlidí manželia? odpovedám vám tým slovom, ktoré v obecnom živote vtedy použijeme, keď nič prezradit nechceme: dobre! -- Mädové týždne strávili na cestách, kde pri zamieňaní sa nových vecí s novšími zabudli hladet na seba a naučili sa považovať čo nutné prívesky, trasúcim hlasom. Mladí manželia vžili sa do stavu zdvorilosti. Povioné milostné úsmevy, bozkávanie rúk veď sme starí priatelia led by GOOGIC

želského šťastia.

Mladá pani väčšiu čiastku dňa trávila chádzky po krasoháji nesmely vystať, zvlášte za rána, aby sa rumenec líc neztratil; čítanie udržovalo ju na površí vzdelanosti; spev a hudba slúžily k obveseleniu seba a pani veľkomožnej, ktorá si nevedela dosť nabláhať, taký poklad za svoju nevestu môct považovat.

Mladý pán, keď na jeho hlave spočívala starosť o celý závod, už zo samej ctižiadosti, aby sa nikto iný správou závodu chlúbiť nemohol, nazrel niekdy do dielne, ktoré návštevy boly tak krátke, že mu dostatočného času doprialy z čiastky k jazdeckým výletom ku svojim priateľom na okolité osady, z čiastky s puškou na pleci do blízkeho lesa. Tá odmeraná zdvorilosť mu nezodpovedala na dlhší čas, on hľadal zábavy, voľnejší život, dobrodružstvá, preto len veľmi málo času venoval svojej manželke.

Prihodilo sa mu raz idúcemu ulicou, že zazrel v obloku jednoho z menších domčekov robotníckych tvár Julkinu, svojej to starodávnej ľúbosti. Julka ho až vtedy zbadala, keď pod samým oblokom zavolal: "Dobrý deň ti, Julka!" Vyskočila zo svojho stolca a rovno utekala ku dverám. Julko vedel príčinu úteku, čo ho ani mak nemýlilo, aby sa jej ešte mäkším hlasom neprihovoril:

"Či si sa ma zlakla, Julinka?"

"Nezlakla," odpovedala zatajujúc svoje rozpaky, "ale si musím svoje skromné hospodárstvo nazreť."

"Či mi dovolíš, aby som smel k vám do domu?" pýtal si dovolenie Julko.

"Nesmiem vám zabrániť, vy ste tu pánom!" rozpálená odpovedala Julka.

Julko sa ponáhlal čím skôr do dvora a ztade do svetlice. Julka úctive privítala a usadila svojho hosta.

"Kde je mamička?" zpytoval sa Julko, aby priviedol rozhovor do prúdu.

"Mamička je doma!" odpovedala Julka

"Prečo neide sem? alebo mňa zaved k nej,

"Nemôžemi" a v skutku pemohla ďalej, slzy ju zalialy.

"Prečo nemôžeš?" zpytoval sa Julko, nemohúc si všetko toto vysvetliť.

"Je mrtvá!" viac netajila Julka svoje slzy. volný priechod jim dala, a ani Julko sa nemohol zbrániť istému zachveniu.

Keď sa Julkine slzy utíšily, vyzvedal sa Jolanta, vrhnúc nošťokom do hora.

Julko sústrastným spôsobom ďalej:
"Nechcem predpisovat," pribl

"Ako že sa živíš, Julka?"

"Horký je to chlieb, pán veľkomožný, ktorý jiedávam. Vďaka drahej matke, ktorá ma priučila ručným prácam, nebojím sa hladovej smrti, mám dosť roboty, ale pláca je veľmi skromná."

"Prečo si nežiadala moju matku, aby ti pomohla? Viem, žeby si nebola prosila bez výsledku."

"Načo prosit ľudí za spomoženie, keď som chvála Bohu zdravá?"

"A predsa ti musíme pomôct. Tvoj otec si to zaslúžil, aby sme na jeho dieta zvláštny ohľad brali. Príjmi predbežne túto skromnú podporu, kým sa o tvoje lepšie zaopatrenie budem môct postarať." Julko vytiahnul tobolku a podával Julke peniaze.

"Ďakujem vám, nemôžem prijať," odmietala Julka podávaný dar, "nie som utisoutá na milodary, hanbila by som sa almužny prijímať."

"Keď nechceš peniaze, obstarám ti prácu, ktorá sa ti lepšie odplácať bude. Teraz ostávaj s Bohom!" Julko vstal a poberal sa domov. Iné myšlienky ho viedly do tohto domu, keby mu jich okolnosti boly dovolily vyjadriť; no — myslel si — na to bude este času dosť.

Julka videla v Julkovi svojho velikého dobrodinca. Od pohrabu svojej matky málo bolo tých ludí, ktorí by s ňou tak boli cítili a jej hneď aj pomocnú ruku podávali; nemohla sa zdržať, aby mu svoju vďaku polúbením ruky nebola zjavila. Julko nedovolil, polúbil ju na čelo. Rozišli sa, Julka uspokojená ohľadom svojho budúceho osudu, Julko kujúc plány ubieral sa do kaštiela.

"Idem ti s prekvapením, drahá Jolanta," tričnou vyjedná?" vravel mladý Koreň, vstupujúci ku svojej "Tebe k vôli žienke.

"Aké to prekvapenic?" zpytovala sa Jolanta, pozerajúc na Julka ponad otvorcnú knižku, v ktorej práve čítala.

"Vynašiel som ti ševkyňu, s ktorou iste spokojná budeš."

"Už som práve nie spokojná, keď sa mi pán manžel do mojích vecí mieša," vravela Jolanta, vrhnúc nošťokom do hora.

"Nechcem predpisovať," priblizoval sa Julko a bozkal jej ruku, "len som sa opovážil odporúčať."

"Tak len ďalej o nej!" vyzývala Jolanta a odložiac knihu na bok, usadila sa pohodlnejšie na pohovku.

"Keď moje odporúčanie príjmeš, dostaneš nielen dobrú ševkyňu, ale aj šlachetný skutok urobíš. Mnou odporúčaná je Julka, sirota po vernom robotníkovi našom, starom Ďurkovi, ktorého si tv nepoznala. Nateraz si zarábä svoj chlieb šitím pre robotníkov naších, jej práca sa všeobecne chváli, a myslím, žeby sa aj tebe zalúbila!"

"Veľmi vrelé odporúčanie, avšak prijatie robím závislým ešte od jednej otázky."

"Som hotový odpovedať."

"Či táto Julka nenie tou, ktorá za starodávna bola považovaná za ľúbosť mladého pána Koreňa?" Otázku túto predniesla ťahavým hlasom, aby hneď všetky premeny na obličaji svojho manžela pozorovať mohla.

Julko sa zapálil; nebolo ani ináč možné, ale sa hneď aj vynašiel.

"Dobre si povedala, Jolanta moja, že považovaná bola," vravel Julko, zvláštny dóraz kladúc na slovo "bola," "lebo v prítomnosti už je za takú ani nie považovaná," zase vyzdvihol slovo "považovaná."

"Tak nemôže vzbudiť moju žiarlivosť?" zpytovala sa Jolanta s posmešným úsmevom.

"Nie som viac motýl, poletujúci si volne z kvietka na kvietok, ale aj prísahou, aj náklonnosťou priviazaný k tebe."

"Keď mi nehrozí žiadne nebezpečie, s radosťou prijímam odporúčanú za svoju ševkyňu. Jesto však ešte viacero k vybaveniu. Či pán manžel aj podmienky ustáli a s pátričnou vyjedná?"

"Tebe k vôli všetko, drahá moja," podrobil sa Julko s málo zakrytou radostou. dôvernejšie obcuješ, než ja', ktorá som jej neznáma."

Zase bozkanie ruky a Julko opustil svoju manželku. Jolanta pochytila odloženú knihu a čítala ďalej.

IV.

V Líškove v panskom kaštieli bola rodinná schôdzka. Za vrch stola zasadol si pán Rókássy, čo hlava rodiny, vôkol stola ostatní bližší, ďalší mužskí členovia rodiny, nechybeli sa tomuto náhľadu. Tu započal domáci pán: ani novotní priatelia Repa a Koreň. Rozhovor sa točil vôkol politiky. U mladších prevládal duch opposicionálny, kolko mladších členov, tolko radikalistov; starší holdovali konservatívnemu náhladu s prímieškami opravitelskými. Všetci v tom jednom súhlasili, že dosavádny vyslanec na sneme krajinskom nezodpovedá svojej úlohe v tej miere, aby s ním spokojní byť mohli. Jednomu málo, inému mnoho hovorí, jednomu veľmi slepo sleduje vládu, inému má nábehy protivládne. Vidno bolo, že má jednu velikánsku chybu, a tá leží v tom, že je vyslancom a pri tom sedí v správnej rade rozličných peňažných ústavov. Toto nepatrilo este do rámca porady a predsa bolo dobrou prípravou k nej. Vlastnú schôdzku zahájil pán Rókássy:

"Pánovia moji! Po čas minulého stoličného shromaždenia požiadal ma pán župan, ktorý ako známo v pokrevenstve s nami stojí, aby sme sa ohladom budúceho kandidáta vyslanectva ustálili. Uzpáva sám a my sme si toho vedomí, že naša rozšírená rodina mohutným vplyvom svojím je zárukou istého víťazstva. Pošepnuté mi bolo aj to, že je žiaducné dosavádneho vyslanca z kombinácie vynechat a novou silou nahradit. Viem, že všetci sme rovnakou láskou k drahej vlasti našej uborskej zapálení a tak ani náhlady naše príliš sa rôzniť nebudú, preto vás vyzývam k podaniu svojich návrhov!"

Prímluva táto bola so všeobecným súhlasom a potleskom prijatá; po odznení potlesku vyskytla sa rôznosť: o čom najprv pojednávať?

pána, navrhnul, aby sa celá rodina pripojila jinému ju oddať. Digitized by 🚾 🔾 🔾 🔾

"Bude aj lepšic, lebo sa zdá, že ty s ňou i k protivládnej strane a v tomto smysle vystavila kandidáta, "lebe," hovoril, "terajšia vláda nehľadá zánjem vlasti, ale sa spravuje dla vôle Nemcov. My sme národ svobedomilovný, od 1000 rokov ústavne spravovaný, naši otcovia urputne odpovedali každému cudzému vplyvu a my sa mu dobrovolne poddat máme? Všetko spojenie s Nemci pretrhnút, zastat si samostatne, a len tak bude spasená vlasť."

Vyznat prichodí, že všetci mladší klonili

"Uznávam aj ja, že sa nedeje tak, akoby sme si žiadali, ale obľad bráť musíme na okolnosti. Ak návrh Varjassyho príjmeme, ostaneme v stolici osihotení, a predsa my chceme vítazit a vítazit preto, aby sme vlasti pomohli. Myslíte, že protivládna strana niečo Jednoducho prehlasovaná nepríde vykoná? k nićomu, a aby prehlasovaná bola, k tomu množstvo prostriedkov vedie. V samej vládnej strane musia byť ľudia, ktorí budú dotierať na vládu a vláda svojim ľuďom musí povoliť to, čo by opposícii nikdy nepovolila. V tomto smysle mienim vystaviť kandidáta vyslanectva."

Pánu Rókássymu sa jedným fahom podarilo priviesť shromaždenie na svoju stranu, za Varjassyho návrh ani sám navrhovateľ nehlasoval, skloniac sa pred strýcovou múdrosťou politickou.

Nasledovala otázka osobná: koho vystaviť za kandidáta?

Rozhodlo sa najprv záporne: dosavádneho nie! Príčiny:

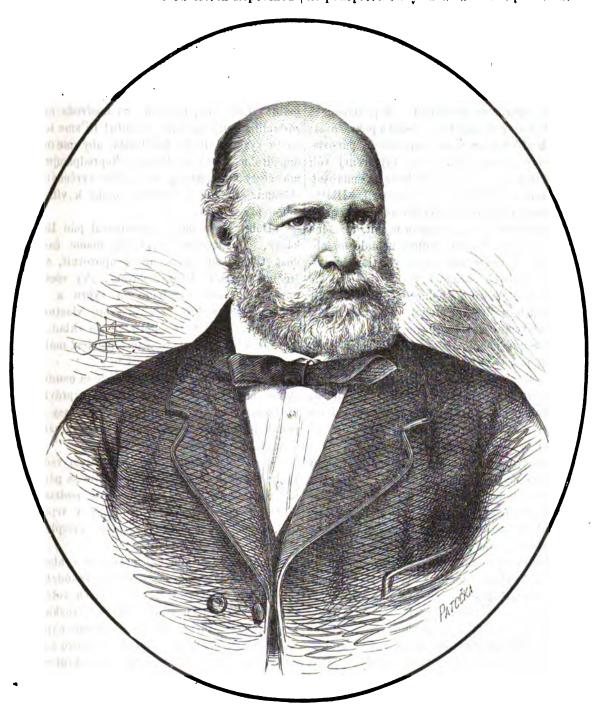
Jeden kričí: "dosavádny vyslanec zneužíva svoje vznešené povolanie k osobným cielom. Svoj hlas predal za správne radcovstva;"

druhý volá: "len vplyvu navedeného od neho ministra mohlo sa stat, že som pri voľbe hlavného notára proti jeho bratovi pre-A predsa, páni moji, či som to nepadol. zaslúžil ja?" Všetci prisvedčili;

tretí vreští: "prenájem štátneho majetku v N. oddaný bol prostredkovaním jeho nie mne, ktorý som najviac sluboval, ale jeho švagrovi" atď.

Všetky tie príčiny dostatočné boly, od Horkokrevný Varjassy, sestrenec domáceho dosavádneho vyslanca dôveru odtiahnut a

Malo sa dôkladne rozhodnúť: koho vy- Tieto dve sa doplňovaly, prvá mala dosť slať? V osobe pána Rókássyho spojená bola aspirácií, druhá dosť peňazí, aby aspirácie dosavádna rodina s novou Koreň Repovskou. tie podoprela. Nový kandidát musel prislúchať

Dr. Alois Pražák.

k obom a tak pán Rókássy bol povolaný | Medzi búrlivým volaním vyhlásila rodinná miesto to zaujat. porada pána Rókássyho zazsvojho kandidáta.

Oči všetkých obrátené boly na neho, ktorý potiahnuc obidvoma rukama konce svojho nákrčníka, započal svoju reč:

"Ďakujem za vyznačenie, ktorým ste ma poctili. Keď porovnám úlohu na mňa složenú s mojími slabými silami, neprichodí mi inšie, než neprijať vyznačenie toto." Slová tieto, ač celkom v nevinnosti povedané, spôsobily opravdovú búrku medzi prítomnými a jednohlasný výkrik sa pozdvihol: "Neprijímame!" Pán Rókássy sa samoľube usmial a pokračoval:

"Keď len mňa chcete zapriahnuť, pánovia, do tohto jarma, tedy vašej vyjadrenej vôli povolujem a snaženie moje bude ta smerovať, aby som očakávanie vaše nezmaril. Hlavní cieľ môjho budúceho účinkovania skrýva sa v tej výpovedi: vlasť šťastnou urobiť, a žiadna cesta k cieľu tomuto vedúca nebude mi obťažnou. Poneváč ale šťastie vlasti našej záleží v šťastných občanoch vlasti, preto musím zreteľ svoj obrátiť na jednotlivcov, zvlášte ale na svojich drahých priateľov, ktorým do ďalšej priazni týmto sa odporúčam."

Živeniu nebolo konca, poslucháči znali oceniť jadrný program kandidátov.

Po všeobecnom nasledovalo podrobné rokovanie. Rókássy rozkladal, že z istého prameňa má sľúbených 5000 zl. k zdarnému prevedeniu voľby.

Aj to s potleskom prijaté bolo.

Každý sa nazdal, že už čas prišiel, aby na seba myslel.

Prvý bol Varjassy, ktorý zabudnúc, že ustanovizeň peňažníckych strážcov má svoj pôvod v nemeckých časiech, žiadal úrad peňažníckého dozorcu.

Druhý z rodiny, ktorý svoj dosavádny život bol výlučne obecal cvičeniu psov a koní, cítil odrazu nápad k oprave školstva a neústupne želá si škôldozorstvo.

Tretí sa ustálil svoje duševné a telesné sily venovať úradu stoličnému, nie — vraj za odmenu, ale zo zaujatosti za dobro stolice.

Štvrtý odhliadnuc od toho, že dozor a obrábanie svojích pozemkov sveril bol prenajímateľovi a jeho prax hospodárska záležala v odberaní prenájomného súčtu, následkom okamžitého vnuknutia túžil po katastrálnom úrade.

Pán Repa nevyslovil svoju žiadosť, odkladajúc ju čo praktický človek na ten čas, až pán Rókássy dosiahne svojho ciela. Netúžil po veľkom, dostačil mu, čo pomocou obratného prostredníka lahko je k dosiahnutiu — zlatý kríž.

Julko Koreň dobre žnajúc, že Rókássy v záujme vlastnej dcéry zabudnúť nemôže na svojho zaťa, dal sa uchvátiť vlastenekému rozhorleniu: "Ešte sme, pánovia, ani medveďa nezastrelili, a už sa delíte o kožu! Či sme len na to vystavili nášho kandidáta, aby sme mu dopodrobna cestu predpísali? Nepredpisujme mu cesty, uspokojme sa s jeho vyrčenými slovami. Radšej si rozdelme úlohy k víťaznému prevedeniu."

"Dobre, syn môj!" prisviedčal pán Rókássy, "na podobné rozprávky máme času dost. Chcel som vás na niečo upozornit, ale ste ma pretrh!i; teraz dodávam: "Vy všetci považujete moje vyvolenie za výhru a to nielen našej rodiny, ale za svoju vlastnú; na výhru, ako znáte, potrebný je vklad, a tým majú byt vaše obete, ktoré priniest máte, ak sa chcete výhry súčastnit."

Nastalo všeobecné utíšenie. Kde sa osudné slovo "obet" vyrečie, tam ďalšia řezprávka prestáva. Pomály sa zpamätal Varjässy a ponúkal volebnej spoločnosti svoje služby v úrade pokladníka.

Slovo "pokladník" stalo sa heslom všetkých; po veľkom namáhaní podarilo sa pánu Rókássymu tú hodnosť pre seba podržať. Jediní Repa a Koreň uviazali sa v trpnú úlohu, keď bude potreba grošom prispieť; ostatní ostali pri činnosti.

Po tejto všestrannej príprave, vo výhlade istého víťazstva, rozišla sa rodinná schôdzka.

Zástavy vialy vo všetkých osadách volebného okresu; slúžnovci dostali prísny rozkaz: z vyššieho štátneho ohľadu všemožne napomáhať vyvolenie Rókássyho. Čo to slovo všemožne znamená, vysvetluje nám častokráť zažitý volebný ruch.

Kto nepredá svoj hlas za peniaze, najde sa spôsob, aby ho predsa dla svojho presvedčenia neoddal. Má-li syna vojenskopovinného, bez pomoci úradských nemôže ho vysvobodiť; kúpi-li majetok a zákonné tażkosti sa mu pri prepise do cesty stavajú, nosť svoju na okolité osady, ktoré s jich príde volebný čas, vtedy niet zákona, niet závodami v potyku stály. Kto sa opovážil tažkostí. Nemôže sa pravdy doklepat — keď shodnutiu rodinnému sprotiviť, bol zo sväzku zavejú volebné zástavy, pravda sa meria aj robotníkov alebo dovozníkov vytvorený. na holby.

Že každá služba požaduje protislužbu, rozumie sa, a veď mnoho nežiadajú od neho, maličkosť, niečo takého, čo sa rukama chytiť nedá, nie majetok, nie pôžitok, nie jeho krev, len jeho — sväté právo.

Nezahálala ani rodina; pán Rókássy nariadil týždenne dvaráz na krčmách jeho darmo stinami, odobral sa na miesto svojho nového merať pálenku a víno; Koreň a Repa pri účinkovania. Každý z rodiny čakal svoje, všetkých dávaných hostinách rozprestreli čin- ľud necakal nič.

Nedivme sa, že pri tomto pokračovaní voľba vyslanca v shode s túžbami rodiny Rókássovskej vypadla. Lud lpí ešte na hmote a hmota je ten motúzok, na ktorom je priviazaný, a ten, kto motúzok ten do ruky dostane, vodí ľud.

Pán Rókássy, vystrojený poverujúcimi li-

(Pokračovanie nasleduje.) al con de

Oblaky.

(Pokračovanie.)

Sbor.

Dieta v loži — anjel boží; kto mu, ktože nezpomôže? Čo nás teší i čo desí: povedzme si, povedzme si. Co rád rosy praješ roli: kdes hromadil do stodoly?

A oblak — rosa mu s krýdiel odkvapkáva jako keď šustí dážď v noci, tak rozpráva:

"V nedeľu, keď nešpor v chráme bol odzunel, do stráne vybehli: kde zžikla jarcov zel a stužky pšenice na čierno ztemnely, jakoby na rakvi dievčinnej flór chvelý; kroviny stúlily kde vetvy navädlé, v níchž mlčia konôpky s pípetom, zasmädlé, jako to bujnelo ten drieň, ten šíp, ten kleň! a dnes, jakby je mráz obaril, ostrý srieň; kde vyschly studnice, len jamky prázdne dnes, kde oči kryštálne žblunkaly predtým v ples; zem kde tak zpukaná, že vstrčíš šírkou dlaň v tie škáry horúce — Bože, len tých úst chráň! kde zem jak perina, keď páper vyšumel, skaly jak železo, čo hasia na ocel: ta vyšli roľníci v halienkach sviatočných, nazrieť sa v obličaj tých úrod bolastných; obuv jích, tie krpce soschly na krkošku, dávno nezrosené ani len zatrošku . . . Šest nediel úpeli, dúfali v kostole; ale ani kvapky nefrklo na pole. Nedela siedma dnes: i dnoská vzdychali, prosili, ľúdili, ba horko plakali: "ó, vylej! ó, vylej rosičky, bože náši síz naších málo nám, ak sám ty nepridáš.

A v prsia bili sa, hláv až po dlažbu klon; tak čúval, vídal jich kedysi Babylon. Však nebo jak zrak, v ňomž nevadi žiadna smeť, a každý slnca blesk zamárni jeden kvet. Nuž k stráni pribehli, kde nieto prekážky, vyzerať, uvítať oblačné prevážky; jak sa napínajú — podstavcom pozoru: čiže už výjde raz hosť zpoza obzoru ten dávno žiadaný? . . . van zavial, pohonič ach, ale prázdny voz vezie, v ňom — pána nič. Zas darmo modlithy braly sa ku nebu? Neuznal ešte Bôh milosti potrebu? Na marnosť vyliali i dnes slz vrelý tok? Nuž slza už nemá do výšin účinok? Ach nie! ach nie! ach nie! — Nuž zúfať . . .

diabla vzkaz . . . I to nie! ešte nie! — K modlitbe ešte raz! a už pokľakali na brázdy zatvrdlé, pokania meč v srdci, pokora na hrdle --zastokli zraky v zem a zas je vyňali a k nebu čo hajno škorvánkov pohnali. Raz spev: "ó, rosy daj!..." zas šept: "ó, odstav

Slož zlatý, a obleč brunátny z mračien plášť ... Náš Bože, otče náš! vidz našu potrebu; keď pozvals' do sveta: pomoc aj ku chlebu! Smädneme, žížnime: daj čerstvý vody val, ako si na púšti jej svojmu ľudu dal. Smiluj sa, slutuj sa! veď dietky volajú; jasným nie, už mračným si ta byt žiadajú, dnes mračný si jasný k nim svojou milosťou, pán čierno odel sa, tak čaká na hosťov . . . Ukáž sa, otec náš! však prižmúr oko své; lež ukáž tie víčka, obrvy hodbabné, ." jíchž stín podáva chlad, čo sladší ako mad —

jíchž tmu žalostivú miluje pole, sad . . . Ó, obzri pole, sad! . . . a prenikne ta žial, nemožno, nad nimi abys nezaplakal; a keď si zaplakal, a polia zkvitnú zas, radosť ta zachváti, keď shliadneš druhý raz'— Sest dní si pracoval, keď svety tvoril si - a preto žitie jích od teba odvisí -, šesť dní na stvorenie! . . . spočinku siedmy deň . . . Na udržanie nás — z tých šiestich len jeden, deň jeden prosíme; nuž daj ho, tvorče, daj! a tých päť ostatních, jak dnes, odpočívaj! V potoku mláčok pár — jak lúky to mrzí! -pár síz, by nerekli, že zem je bez slzy; mlyn dávno prestal mliet, bárs i odstaveno čaká na úpuste, a zdravé vreteno, kameň vykovaný a plný mešká kôš: nehne sa koleso: bez vody jakže môž'? Za mlynom priesady po hrudách zavädlé a bielym sňaživom motýlov pripadlé . . . A obráť kamkoľvek, Bože, svoj múdry zrak: i uznáš, že ďalej nemôž' to ostať tak; uzreš, že stínny les — i ten je barvy mdlej, hej všetko pýta piť . . . ó, nalej, ó, vylej! . . . " A padli na tváre, čiel jích prehorký pal s tým ohňom zo zeme, zo skál — sa vedno sňal. Tak tíško vzdychajú, jak báj ponad rumy — i hne sa osenie, a vánok zašumí . . . Keď bôlom zmorení povstali, v zúfaní už kukám zpoza hôr ja — Bohom poslaný; domov už chceli íjsť, však zas len vzozreli: jaké prekvapenie, keď oblak videli! "O, milost zjavená! pozrite, bratia, ta: ach chmára tiahne sem na rosu bohatá. Hej, dobrá — chváta k nám ... či aj tu ostane? Však k nám ju posielaš, ó otče, ó pane!? Nechaj ju, ó ostav! ó pristav nad nami! káž zastať, jak si bol naložil s vlnami . . . " Cujúc to volanie i, jak mi vyprával van, lkanie predošlé: opravdu jal ma žial. Zahrmím; a oni: "hľa slovo, čo teší! Vďaka ti, ó vďaka! za chlieb náš vezdejší ... " Do vzduchu krýdlo zpriem, by van mi nesňal plášť -

a jako pres sito tichunký počne dážď; prach vyvstal po zemiach, páchnuť to začalo, poznať, že starý smäd — dávno nepršalo. Zprvu len mrholí, priam hrubne, hustne viac... a šustí, jakoby "veď pite!" hovoriac.

Umokli roľníci, zamokli do niti; ale len meškajú — rad stĺpov omytý; až keď už videli, že skoro neminie: v praviciach klobúky, pohli sa k dedine. Tie hlavy, — čierny tu, tam rusý, šedý vlas; a celou cestou len: "vďaka ti, Bože náš!" S tým sišli . . . uľahli so vzdychom za pomoc. A ja bdel nad poľom a — slzil celú noc."

Shor

Poslom božím — jaké šťastie! a to je aj cieľ náš vlastne. Čo náš teší, i čo desí: povedzme si, povedzme si. Ty brat bladneś a šinie ťa: čo za závrat tebou zmieta?

A oblak jakby v potácaní, tak vetí:

"milí moji páni!

Ja točil kruh okolo zeme,
tadial, červenej kade stužky
v blčiacom blku beží pás;
a hneď mi noci mračno temné
v tvár — v čude i so zlatokrúžky —,
hneď zase dňový padal jas.

A rýchla jak tá zmena v letu, —
že i zazrieť je ťažko oku:
keď mizne deň — noc, svit a mrk, —
jak barvy tie sa v dúhy pletú,
a zápät v krásnom rozvitoku —
kým v mrku chvost, už v svitu krk.

Ten zeme vrt jak neustalý!
No v rovnom predsa ja s ním spechu,
tá sihoť podo mnou — i dnes;
tichého vôkol mora valy,
a ostrovom, mne na útechu,
nesmrteľný myrtovy les. —

Ha! — Čo ma to pozabavilo, či znavenosť, či lesnie kúzlo?!
Ach, zem i sihoť — už sú preč.
Jak? . . . rozdrapené mi vetrilo? . . .
A v tom i more sa vykluzlo — tu sucha vrch, jak ostrý meč.

I musel som si odpočinúť... Lež zem, tá ide a nečaká; idem i ja — však nesený. Čo z toho mi, čo značí — hynúť? Mne žiaľ; bo česť vždy tomu taká, kto v svojom zhorel plameni.

Oj, hore zpät perute moje!
Dost okamih! viem, zas ste stuhly;
ta na — pláň, kde mrak doma je!
Ach nehnú sa, visí oboje . . .
Nuž — tak ma do umrlčej truhly!
som vyvržený — z kolaje . . .

A zomrel som. — Však z mrtvýchvstanie ma znova k žitiu vyvolalo; a novú nastúpil som pút.
Nie rovníkom, kde mor má stanie; od póla k pólu ma včul zvalo, kde hneď zhrieva, hneď chladí bruď.

Čo tam, že pút so zemou priečna?! veď ona, čo ma opustila.
Ja teraz už sa k nebu mám.
Ha, cesta hviezdna, cesta mliečna! k nej tiaha celá túžieb sila . . . cítim, že šťastný budem tam.

A kráčam — počnúc na severu, kde ľad, a nižej kosodrievä: — až sosien mi oproti les.
Tie vrchy jak sa v nebo derú! s ních ľadovec sa mi usmieva . . . Nedôjdeš, vrch! do raja dnes.

A ďalej — už čujem pach broskvy; letorost kýva olivový; vonný sa chveje rozmarín; plam ruží, jako oheň Moskvy; zas sycomory obraz nový, jej svodný šum, jej sladký stín . . .

Len ďalej — kaktusov nestvory; do výšky zpupne zdvihly hroty, kým v slnci šťava jejích vre . . . ta ďalej . . . A som na predhorí. Zem zašla, jak keď vlna sotí — ta s ňou, veď všetko na nej mre!

A spejem k pólu — zase ľady, a svet . . . čo človek ni netuší . . . Ó, pól! to zeme hlava snáď, či nohy!? — Ďalej, túžba radí. Druhý bok! . . . Dobre neohluší zem samú — Niagary pád.

A ďalej — mnohé opakuje sa, mnohé i zas nové vzniká; kde človek býva, jedna tvár . . . A let môj odieva a zuje za pásmom pásmo . . . slasť veliká! bo zas hľa tu — polárky žiar. —

A týmto smerom točím kolá; — čo jedno, vyššej — širšie sahá, jak keď na pleso uhodíš . . . Však nič viac ja nežiadam z dola; na hviezdnej ceste dôjdem blaha: a preto ta — v tú krásnu výš!

Ó, vyššej len! . . . Hach! zhubné prsty mi krýdla bystré ulomily! Tu zrada tiež? Jak možno to? Nuž ja len — dušou zemskej prsti, a s prstou tiež raz do mohyly!? . . . — Tak ber si, zemská trampoto!

A klesám — — a na pustom štítu som skonal od perutí bôlu, a neviem, kam to som sa del . . . Tretí raz zbudený som k žitiu, a tu som ajhľa s vami spolu. Viac nedychtím, bych neumrel; bo cítim v duši toho výraz, že z mrtvých nevstal bych štvrtý raz . . ."

Sbor.

K výši túžiť — božia vôľa; lež íjsť: len keď sám Bôh volá. Čo nás teší, čo nás desí: povedzme si, povedzme si. Tebe to z úst, braček, šumí: čo za šepty, čo za dumy?

A pretrúc snivé oči, oblak zádumčivý

vždy ešte jakby 20 sna — začne, sťaby divy: —

"Ja sedal osamele na horách Atlasu; tam presníval dlhý prúd i mora i času. Až som sa vzchopil predsa zo snov čarotvaru, a odtiahol. — Pút nesie ma ponad Saharu. Sirošíre prestiera sa pláň tá podo mnou, že i zrak oblakový tou dialou ohromnou sa zatratí a zblúdi bez stopy, bez sledu, a nevie, kade siažiť: či nazpät, či k predu. Ved len čo slnce samé na ohnivom koni smer určuje, lež i to oblak sám si zcloní. Nie! čo vzduchu celého v šíky stanú mraky: čo by tú pláň obsiahol, nevrhnú stín taký!... O. Saharo! nestvoro! kto tak rozpial, kto fa? či stelesnená štedrosť a či živá psota . . .? Si najväčší stôl zeme . . . čo naň darov treba!? . . . najväčší stôl, a na ňom — ani kúska chleba! O, Saharo, čudeso! Prv snáď lože mora: dnes lonom ohňa... jedno! oboch vlny moria... - Dlho putujem, dlho — v žhavom podnebesku; hlucho, mrtvo podo mnou, - len zámety piesku rudo zapáleného, ktorý sem-tam zmieta dla lubovôle orkán — vládca tohto sveta. Vidz medzi valmi piesku tie kotliny, jamv: to džbary, z nichž vypily vodu slnco-plamy; sú staby pysky zeme — chcejú preriect čosi: hej, majú sa nažiadať o tú kvapku rosy! Ja sám utekám ďalej — strašné ku pohľadu! až sám týmže pohľadom upadám do smädu; a slnce bije, bije - lúče v moje hnáty: že i mraku pomeškať tu — ach, osud kliaty! -Trielim, letím nezbedne — až ma pozastaví kŕdel paliem, podo mnou milo usmievavý, jíchž dech — ó, jak hltal som dušu jejich vonnú! Kde sa tu vzaly? či je z dolín Libanonu velkopanské snáď cedry do vyhnanstva daly, --a či banán — baobab zradu ukovaly to tam v ramenách Nílu, nezbedníci drzí, i sem sa daly v útok, tu môcť vyliať slzy, dcéry prírody krásne...? Jako sa vec má kolvek: zpät do sadov Kahyry s nimi. sudco! človek. Veď to by ukrutenstvo! Malý i trest smrti na toho, kto úbohé tuto vädi, škrtí oog e

-- Však palmy -- ony svieže! Vetvy uklonené | Či dlejú u nôh tvojích, či v samej tej skrýši k zemi vypráhlej tiažou bujarej zelene; nie, nenie zem spráchnelá, stín jích kde sa stele: bujná tam, jemná pažiť, tam koberce skvelé. A v stredku štyroch paliem zvučný žblnkot vody; oj, vlny tie --- na púšti opravdové hody! Tá púšť, jako boháča žhavé bydlo ono, a tuto tento kútik - Abrhama lono . . . Ale ver sihot tá dnes bez života neni: šťastná tam -- karavána! u nôh pohodený räsný plášť beduinsky - tak si každý hovie, hovie, keď sa občerstvil; a slova nepovic, snáď aby nezahriakol tú mluviacu vodu a právo pohostinné nezavzalo škodu; ani slova nerečie, mier jeho jak v raji, sníva -- asnáď tisícu a druhú noc báji . . .? V pohodlí roztomilom nájdeš i tú ťavu, jak loďku bez úrazu došlú do prístavu. -Pokochajúc sa plne v spatrovaní toho, z nehož ja sám koristil na poživu mnoho, kvapím ďalej, zas ďalej . . . Ktože môže za to? Tak to už je oblaku samým Bohom dato: že ďalej a vždy ďalej jak Ahasver musí, a len štít hory ak ho chvatne na čas: tu si! Tak hnal som teda ďalej — -- horko páli znova; Nik! Ach veď oblak som a — medzi nebom bo mrak má stín pre iných, sám doň sa neschová. A na ďalšej ceste tiež tu tam zvú oazy; ale ja sa jim vyrval z pútavých refazí: ved súrilo to teraz akous' túhou k predu, a túžby - túžby, kam tie všade nezavedú!? Letím... letím... Ha! čo to? aký balvan skaly!? Hej, tam si — vypočiniem. A hned, ukonalý, dvoma-troma záchvejmi krýdiel som u ciela. Pres štít sa pozavalím jako šata biela, štít skalní, jedným uhlom čo do neba báda, kým v štyry sveta strany dolu sa rozkladá... Štít skalní, pyramída! Skrytej slávy žrielo! Znáte, čo to? Jeden vrch, ale ľudské dielo! Ludia prví videli strmé stavby božie; namysleli si hlupci: že človek tiež môže, môže človek ako Bôh. I zdvíhali skaly a na skaly skladali . . . Ale bôl nemalý! Skala tú hruď človeka slabú predsa zdrtí, i tá stavba stala sa — lež pomníkom smrti... Pyramído, hoj skalo! kde tie ztvrdlé ruky ed krvavých mozolov, ktoré — pokým muky hruď zpod tarchy stonala — — dvíhaly ta k výši?

vystavenej pre seba? To jích mumij sklady? Tuším, že nie — otrok jak do takej parády? Otrok — ten iba staväť žitia, smrti tróny: kam sedajú, líhajú — pyšní faraóni; otrok, čože je otrok? . . . Tým slnca úpekom hynúci kvet... Ja predsa chcel bych byť človekom: abych vyvztýčil čelo jak prapor svobody, dôkaz dal — čo to: človek? Nie synom náhody, nie plodom stajne, nie on!... Leć nač nával citov? Ja neviem, a nepovie nik: kde jích hrobitov... Však otrok v smrti voľným tiež: — či to dosť neni? Snáď i tam on kameňom kameň priložený! Pyramída! — len jedno! — Ona stojí veky. Prečo stojí, keď beží zem, slnce i rieky? Prečo stojí nehnutná, keď Samum chumelí; a nepadá prečo, keď šibú naše strely? Pevná! bárs tých dávno niet, čo ju vystavili, a či — bo domy časné — zvečnely mohyly? Vzdorovití murári v zem sklonili šiju, lež pyramída stojí! . . . No potomci žijú . . . Nuž obraz človećenstva si ty bradbo prvá, a kým ty nezanikneš, človečenstvo trvá!? Či tak? kto mi odpovie? čakám túhou nemou...

zem ma natoľko pozná, nakoľko ju zvlažím, a do neba sa dostať — za tým darmo bažím... Pyramída! I voľno tu i zas tesknota. — Jakové šťastie! vidicť opäť kus života. llej! kto si? premluv, kto si? Či tiež jeden z divov? A kto fa tak ovenčil krásnou tvojou hrivou? Neodpovie príchodzí — musí mať príčinu —, ale tam na podlahe ufahol do stínu. Si lev! viem už: panovník druhý v tomto kraju, a víchor a lev -- tí reč svoju vlastnú majú: keď rozzúrení hučia, abo keď sú v dume tej veľkolepej, tichej -- kto jim tam rozumie? - Pyramído! ty stojíš! a svet vôkol beží, a hrdý lev, lev hrdý v stínoch tvojích leží; a prikúri i orkán s vrelým dechu vanom, však šedý šat tvoj: víchru nebadať prach na ňom. Lev vstal už, a zas ide - vážne kráča k predu... Tam srieborný pás Nílu... ta ho dumy vedú --Eh! pohnime sa i my po prestávke malej. Život vždy este hádkou . . . zpät? napred? . . len dalej!"

(Pokračovanie nasleduje.)

Falošné vlasy.

Novelettka.

Budúcej zimy budú tomu tri roky, čo do j mladou krásnou paňou.

Väčšmi nežli krásou a bohatým vkusným stoličného mestečka Z. prišiel nový kráľovský šatstvom budila pozornosť pani Helena Ribay okresný sudca Ladislav Ribay i so svojou v tie časy neslýchanou jednoduchosťou ustrojo-! vania svojich vlasov_{oli ze}To, **vemožno ani** frizúrou menovať," hovorily panie, ktorých hlavy v tomto ohľade nemaly nič spoločného s tým, čo obyčajne označujeme výrazom jednoduchosti. Pánom ale zdala sa tá jednoduchosť, už i preto, že patrne bola ostrou kritikou tých frizúr, ktoré v mestečku Z. podľa vzorov najnovších "Mode journalov" v kvete boly.

Rozumie sa, že vlasy pani Ribayovej boly predmetom častých rozhovorov, a že mnohí, alebo lepšie mnohá zvedavá bola vyskúmať, ako táto z velkého mesta prišlá, jináče cele dla predpisov módy vkusne pristrojená dáma, prišla ku svojej skromnej, nápadne jednoduchej frizúre? Kto zkúma, vyzkúma, a tak zvedavé obecenstvo dozvedelo historku, ktorá tajomstvom ostat mala, ako pani Ribayova totižto prišla ku svojej jednoduchej, ale jej velmi dobre slušiacej ústrojnosti svojich patrne od prírody málinko kaderavých vlasov. Ako toto tajomstvo prezradené bolo? to je tažko povedat, a zbytočné by bolo i chcet to vypátrať. Keď ale už raz známe bolo v meste, nenachodíme príčiny, prečo by sme ho my tiež bez obavy, že z indiskrétnosti obviňovaní budeme, nepovedali našim nežným čitateľkám.

Boli oni veľmi krásny párik zasnúbencov, terajší pán okresný sudca Ladislav Ribay a Helena V. — on vzorom mužskej krásy, ona utešeným kvietkom, na ktorý kedy svietilo slnko.

Len osem dní ešte, a mala byť svadba. Čo tu ešte práce za ten krátky čas, koľko starosti, len aby nič zabudnuté nebolo. Či div potom, že Helenke často vyrážala sa starostlivosť na jasnom jináče čielku? Jej mamička, vdova bohatého bankára, s úsmechom sprevádzala jej pohyby, keď Helenka so svojim sverencom ruka v ruke chodili z izby do izby a s veľkou vážnosťou hovorili o budúcom sriadení svojho domu, ba ešte len i o prípravách k svadobnej ceste.

"Mňa len predsa mrzí," preriekla mama, "že sme Rafaela neprimäli, aby ta bol odmaloval; ako rada by som v mojej budúcej osamelosti mala väčší tvoj obraz! Fotografie, a to i tie najlepšie, sú len nedostatočnou náhradou —" "Ach, neupomínajže ma, mama. na toho nezdvorilého človeka," pretrhla Helena, "dost mrzko bolo od neho, že ma nechcel malovat."

"Ale, anjelík," ozval sa Ribay, "ako že to môžeš nazvať nezdvorilosťou? v protive, dokazoval ti veľkú zdvorilosť, veď tvrdil, že jeho umenie nenie dostatočné —"

"Ó, bolo by bývalo dostatočné, keby si len bol koľko toľko chuti dodal, ale, znám dobre, protivná som mu, lebo som ho tak často hnevala, keď laskavý bol, a k radosti maminej za pár mesiacov ma vyučoval. Či ja môžem za to, že nemám vonkoncom žiadneho maliarskeho talentu, a že som neznala pochopiť, čo mi prednášal o "perspektíve" a jiných zdĺhavých veciach."

A Helenka stiahla ústička tak ľúbezne, že Ribay opravdu nevedel pochopiť, ako niekto môže byť maliarom a s chvatom nebere sa túto roztomilú tváričku maľovať. "Je on divný svätý," tešil mladuchu svoju, "dnes po obede zase držal v kaviarni velikánsku reč proti nerozumu a nevkusu —"

"Ženských mód?" s úsmechom opytuje sa pani V.; "nebolo by to po prvý raz."

"Ovšem, dnes ale zvláštne rozhorlil sa nad ženským ustrojovaním vlasov, a zvlášte proti móde nosenia cudzých copov."

"To očakávať možno od neho —" horlive preriekla Helena.

"No," bez okolkov hovorí Ribay, "je v tom niečo pravdy; pekná je tá móda už raz nie, ale my rozumnejší mužskí vieme, žeby sme darmo bojovali proti tejto móde, tedy mlčíme. Pánovia, ktorí shromaždení boli v kaviarni, zväčša dôstojníci, ostatne veľmi prisviedčali Rafaelovi."

"Tak!?" tahavo opytuje sa Helena.

"A tvrdili, že ty samojediná si v celom meste, ktorá nenosí falošné vlasy."

"Ach, Bože, Lacko -- "

"Nuž veď je tak, a ja som tiež trochu pochvastal sa s tvojimi krásnymi vlasmi."

"Pfui, ty si mrzký, v kaviarni nemáš čo o mne hovorit."

"Upokoj sa, dušička, mnoho som nehovoril; veď znáš, že keď kamarát Rafael príde do prúdu, jiný nedostane sa tak priam k slovu. Prirodzene že i teraz reč svoju, ako | obyčajne, zakončil hrúzyplnou udalosťou."

"A ty to, Lacko, znáš tak krásne opätovat, že sa zdá, akoby Rafael sám vyprával," riekla pani matka; "no, vypravuj nám tú udalost!"

"Áno, áno, milý, drahý Lacko; ale skôr musíš ešte odbehnúť a Dianu doviesť; chúďa, tam dolu je zavretá a chce sem, či ju nečuješ?"

Ribay, rozumie sa, ponáhlal sa vysvobodiť z väzenia miláčka Heleninho. Keď zavrely sa dvere za ním, bežala Helena k matke, a náhle, šeptom hovorila k nej:

"Ach, mama, drahá mama, kde len naberem ducha smelosti, dnes mu to musím povedat!"

"A čo, dieta moje?"

"Ach, mama, nerob sa nevedomou, ved znáš, čo som mu vždy vyznať chcela; čím viac som to odkladala, tým ťažšie mi je teraz hovorit. Ani neviem, ako to mám urobit."

"Veď je to celkom jednoduché; povieš: ľúby Lacko, ja mám —"

V okamžení tomto otvorily sa dvere a Ribay vnišiel s psíkom. Helena položila ruku na ústa matky a hrozila jej prstom. "Helena chce sa ti zpovedať!" riekla vzdor tomu matka.

"Ach nie, nie! teraz nie, teraz musíme pit čaj, potom dobrý, milý Lacko, musím si nashierat smelosti."

"Zpovedať, tajomstvo? čože si spáchala? Bude to velký hriech! Nuž tedy, zpovedaj sa!"

"Nie, nie, teraz nie, potom, dovoł mi ešte krátku lehotu. Medzitým môžeš vyprávať svoju historku -"

"Ako rozkážeš. Nuž tedy tú udalosť. Predstavte si, že som ja vyprávajúci Rafael."

"Tvár známe, nuž tedy."

"Nuž tedy: Pred rokmi poznal som v Paríži mladé dievča."

"Ty?" opytuje sa Helena.

"Nie, ja nie, upokoj sa, veď vyprávam je alebo mame prismutná, prestanem." v mene Rafaelovom. Padla mi do oču čarovnou krásou jej vlasov, také vlasy som nebol ešte videl. Bola ona chudobná ševkyňa, jej mladosť a tie čarovné, zlatom ligotajúce sa vlasy boly jej jediným pokladom. Každé

chyžke pod strechou strojila sa, hrdosťou naplnená hovorila: "až do noci pracovať musím, aby som niekoľko krajciarov zarobila, ale čože by daly tie vznešené dámy, pre ktoré pracujeme, keby maly moje vlasy." Mladá, pekná Julika mala i milého. Bol majetný a z dobrej rodiny, volal sa Eugen M. Avšak tento onedlho zmiznul, lebo zunovalo sa mu obcovanie s Julkou. Táto myslela, že je nemocný, že sa vráti, ale darmo čakala na neho dni a týdne, a keď prišla domov, plakávala celé noci.

"Lacko, ľúto mi tvojej Julky," hovorí Helena, "ale zdá sa mi, že je tvoja udalosť velmi každodeňnou. Veru, veru, Rafaelova obrazotvornosť tuším veľmi utrpela letnými palčivosťami."

"Len poshovenie, príde toho ešte viac. — Mnohým plakaním trpely jej oči, ktoré choravely tak, že tú fajnovú prácu, ktorú najlepšie platili, viac konat nebola v stave, a to bola jediná, ktorú znala a ktorú rozumela. Jej usporené peniaze skoro sa minuly. Jednoho dňa prišiel domovník do jej chyžky:

"Paničko, prosím vás, aby ste okamžite zaplatily bytné, alebo sa stahovaly."

"Majte ľútosť," pravila, "onedlho vyzdraviem, budem môct zase pracovat."

"Ja by sa rád slutoval, ale čo chcete, ja som len domovník, majiteľ domu žiada len odo mňa, aby som doberal bytné, alebo vás vyzval k opusteniu obydlia." Chlap odišiel a za ním hued dievčina opustila chyžku. Napadla jej posledná myšlienka raty. Šla viac uliciami, až zastala pred domom vlásenkára, ktorý odkúpil jej krásne vlasy. Zaplatila bytné. Ale i za vlasy obdržané peniaze minuly sa, a jednoho rána vytiahli z vody ženskú mrtvolu s krátko ostryhanou hlavou."

"Ale, Lacko, veď je to vonkoncom nie veselá udalosť."

"To som ani netvrdil, dušička; jestli ti

"Nie, nie, vyprávaj len ďalej!"

"Eugen takmer zabudnul Julku. Bol on šťastným, závisť vzbudzujúcim snúbencom krásnej panej D. Mladá táto vdova bola bohatá koketka, a túžiaca po zábavách, bola ráno, keď pred roztlčeným zrkadlom v jej krásavicou len nedávno zjavivšou sa v Paríži,

منا

ř.

É

٤

Ŋ

1

فشأ

ķ1

1

ir

1>

o ktorej mnoho rozprávalo sa. Medzi všetkými záletníkmi vyvolila Eugena. On by bol veľmi šťastným býval, keby ho jej čudesné zlatom ligotavé vlasy neboly upomínaly na Julku, ktorú kedysi domnieval sa že Iúbi. Bola to osudná upomienka, ktorá vždy opätovala a obnovovala sa, a pozdávalo sa mu neprestajne. že sa on už kedysi bavieval s tymi krásnymi vlasami, ktoré zdobily hlavu panej D."

"Jeden večer — o osem dní mal byť sobáš —"

Helena sa predesila: "Ako, o osem dní?" "Áno, o osem dní; je ti to podivné?" "Ach nie, len som myslela, práve ako pri

"Ach nie, len som myslela, práve ako pri nás!"

"Práve ako pri nás. Bol maškarný ples v skvostnom paláci mladej nevesty. Krásna vdova mimo obyčaja vyzerali velmi bladá a unilá. Eugen dopytoval sa jej, čo jej chybí. "Bolí ma hlava," odvetila, "tak mi prichodí, akoby ma ktosi za vlasy tahal; už som sa viacráz obzrela, či ozaj nikto nestojí za mnou, tak klamný je ten pocit." Keď spoločnosť pozde v noci sa rozišla, šla pani do svojej chyže a vzdor boleniu hlavy tuho zaspala. Zrazu, len málo este spala, zobudila sa, dvere, ktoré sama z vnútra zamkla, otvorily sa, a pozorným krokom šla ženská postava v mokrých, vláčiacich sa šatoch cez chyžu. Pristúpila k stolu, na ktorom ležaly paňou položené copy, vzala jich a potichu a smutne, ako prišla, odišla. Mladá pani na smrt predesená cengala a opytovala sa svojej služky, ktorá v susednej chyži spala, či nikoho nevidela. Nikto tu nebol, milostpanej sa snívalo. Ale veru pani nesnívala, na druhý deň ráno dokázalo sa, že zlatožlté copy zmizly. Duch úbohej Julky nemal pokoja, kým si svoje vlasy nazad nevzal. Mladú paňu našli ráno v horúčke, z ktorej viacej nepovstala. V deň, v ktorý mala íst na sobáš, bola mrtvolou."

"A Eugen?" opytuje sa pani V.

"Ten, ten sa bezpochyby oženil s jinou." "Prirodzene," prehodila Helena; "neverní

mužovia! A to je zakončenie?"

"Veď znáte, že rozprávky Rafaclove nikdy nemajú uspokojujúce zakončenie, ale vždy morálku." "A tá morálka je?" opytuje sa Helena s núteným úsmechom.

"Nuž veď je zrejmá. Nenoste žiadne jiné vlasy, len ktoré nariastly na vašej hlave. No teba netýka sa to, ty to nepotrebuješ, a keby i tomu tak nebolo, tvoj dobrý vkus chránil by ta pred tým. Ja som síce ešte ani nerozmýšlal o tejto móde, ale opravdu nepekná je. Keby som si tak mysleť musel, že tvoje krásne vlásky kedysi zdobily hlavu nejakej upískanej robotnice — —"

"Ale, Lacko," pretrhuje ho Helena, "ty si dnes večer velmi mrzký," pustila jeho ruku a chytila sa uprávať čaše. "Teraz budeme večerať a necháme tie hlúpe rozprávky o vlasoch, ktoré opravdu sú veľmi neästhetické a človeku v stave sú pokaziť apetít."

"Helenka má pravdu," vraví pani V., "čaj nám takmer vychladnul. Tak sa mi zdá, akoby našu Helenku tá rozprávka rozčulila bola; celkom zbľadla."

Ribay vyskočil a pozorlive nazeral do očiek Helenke. "V skutku zle vyzeráš," vravel, "a ja som zase ako obyčajne tarbavost dokázal, že som to nepozoroval."

Helena opravdu zdala sa byť unuvaná a bladá, keď s očima uprenými na dol mamke podala čašu.

"Tu máš pokutu za tvoje tajomníčkárstvo," šeptala jej mamka; "teraz von s pravdou."

"Teraz nie veru, teraz to povedat nemôžem, mama!"

Lacko sblížil sa k nim.

"Čože vy šeptáte? Ale naozaj, zdá sa mi, že je Helenke zle, a to tají predo mnou!" "Ó, zachráň Bôh, nič mi je, nie. Pravda že lepšie bude, keď si ľahnem, — jesť i tak nebudem, tie mnohé návštevy dnes, asnad i horúčosť veľmi ma unuvaly."

Ribay nechcel pustiť Helenku, ale pani V. riekla: "Nechaj ju len, nech si odpočinie, v posledných dňoch mala mnoho práce, až do unovania. Potrebuje pokoj!"

Lacko, dobre vychovaný, poslušný zat, bozkal rúčky svojej mladuche a prosil ju ešte raz za odpustenie pre tú hlúpu zábavu.

"Zavčas rána prídem sa opýtať, ako sa máš!" volal za ňou, keď už bola von z dverí. Helena pomaly stúpala širokým schodom a lena chcela kričať, ale nemohla. vnišla do chyže."

"Nepotrebujem ta viac, Zunka," riekla k svojej služke, zapalujúcej sviece, "dnes sama sa odstrojím."

Keď zatvorily sa dvere, sadla si Helena na stoličku a horko plakala. Keď počula, že Ribay odišiel, stala si pred zrkadlo a vytahovala ihlu za ihlou zo svojich vlasov, až dva dlhé tažké copy padly na stol. Jej vlastné vlasy boly husté, kaderavé, ale tak krátke, že sotva dosahovaly plecia.

"Tu ležia tie hlúpe copy; dnes ma opravdu tlačily. Ach, ako mrzko je to, keď človek má zlé svedomie. Vždy sa mi zdalo, že mi tieto falošné vrkoče idú odpadnúť. Ale prečo som mu to už dávno neriekla? Oklamala som ho, on mi to nikdy neodpustí, a on je tiež nepriateľom falošných vlasov. (), a ten čudák Rafael! Čože ten má o módach hovorit? Nech len pozre, ako on vyzerá, až hanba, a ten chce súdit o tom, čo je slušné a pekné. Keď sa vydám, nesmie Ribay obcovat s ním. Ale konečne ani od Lacka nebolo pekne, že dnes hovoril o vlasoch, a len vždy o vlasoch, keď sa pije čaj. Akoby možné bolo s chutou niečo užit. V skutku, velmi zle mi je, menovite v žalúdku, a i hlava ma bolí. Zajtrá dojista budem mať horúčku, a akby moja svadba mala byt — —"

Helena horko plakala, ked sa videla s myrtovým vencom v otvorenej rakvi a pred sebou všetkých dôstojníkov, ktorí si šoptali o jej falošných vlasoch. A tomu všetkému je príčina ten nešťastný maliar. — Ach, ale ešte tolko práce, tolko príprav, a myšlienka na tie zapúdila bázeň pred horúčkou.

"A koniec koncom zajtrá ráno hneď a hneď všetko poviem Lackovi!"

S týmto uložila sa a zakryjúc sa prikryvadlom zatvorila oči. Snívalo sa jej, že sa sišla s Rafaelom, že stáli pred kaplnkou a on jej hovoril, že tam hneď bude sobáš, a to Lackov Ribayov, ale nie s ňou. "Nuž a s kým?" Ach! tu ide svadobný sprievod. Tam videla Lacka a po jeho boku rolnícke dievča. A to malo jej, Helenine, tažké, modro-

sekly sa jej v hrdle.

"Sú to čary!" hovoril Rafael, "on musí si to dievča vziať, ktorému prináležia tie tlsté copy, či chce lebo nie."

"Ach, Bože!" vzdychala Helena, "keby som mu len skôr bola povedala." Sprievod priblížil sa k nej. Padla na kolená pred mladuchou: "Vráť mi môjho mladoženícha, všetko ti dám, čo mám, zadrž si svoje vlasy!" — "Bôh ma uchovaj!" odvetuje dievča." — "Všetko si ber, čo len chceš, moje vystrojenie, dar, čo mi mama k svadbe dala, --dám ti môjho psíka - " - "Načo mi psík? ja chcem tohto pekného pána!" Lacko nepozrel ani na Helenu, neprestajne na zem upieral oči. Helena v strachu zobudila sa. Zdalo sa jej ešte i teraz, že čuje posmešný hlas maliarov. Ale čo to bolo? Či to v skutku bola živá ľudská postava, čo chodila po izbe? Helena chcela kričat, ale nemohla, úplne ochromená ležala a videla, že ktosi blíži sa ku nej a hľadí jej do tváre; potom čula šuchot šiat, klopanie vlastného srdca a zatváranie dvier.

To nebol sen, to bola skutočnost, niekto chodil po chyži. "Zlodej, ktorý sobral moje prstene a okrasy!" myslí si. Otvorí oči, ale nevidí nikoho. Ale zlodej vrátiť sa môže. Vyskočí z postele a zamkne dvere, potom trasúc sa na celom tele, zapáli svetlo. Ziadna stopa zlodeja, vlastne zlodejky, veď ženská postava chodila po chyži. Ale prstene tu boly, i skryne všetky pozatvárané.

"Ja blázon!" hovorí Helena, pozrúc na hodiny, ktoré jej ukazovaly, že nenie ešte ani polnoc, ani po polnoci, ale že ešte len hodina ubehla odtedy, čo sa uložila na lúžko. "Bola to mama, ktorá videť chcela, či spím. Ale - a tu zpozorovala, že copov niet tam, kde jich položila. Hladala všade - ale nebolo a nebolo jich. Strach a predesenie opanovaly ju, brúza pojala ju, a po prvýraz v svojom živote verila v mátohy. Darmo dovolávala sa zdravého rozumu, darmo tento všetko vyhlasoval za nesmysel: kam sa podely vrkoče? Zima lomcovala jej telom, hlava jej blčala ako v horúčke. "Nemocná som, to je blúznenie čierne vrkoče a na nich pártu ligotavú. He- v horúčke "" hovorila sig sysom na smrt nemocná; keď by mala byť moja svadba, bude mi pohrab." Lahla si opäť do postele a myslela ďalej: "A aký smutný bude neborák Lacko, keď ja umrem, úbohý Lacko. Či si druhú vezme? Ó, dozajista, prirodzene, veď je muž, onedlho ma zabudne, ani nezpomene na mňa úbohú stvoru!"

Sluce svietilo do chyže, keď sa ráno Helena zobudila. Pokojný, zdravý sníček nasledoval na nepokojnú noc a slečna Helena velmi divila sa ráno, keď sa prebudila, že sa opravdu celkom dobre cíti. Lahko by si bola dala riect, že to všetko bol len sen, následok rozprávky Rafaelovej o tých zlatožltých vlasoch, keby svieca, ktorú v noci sama zapálila, nebola práve dohárala. A potom jej falošné vrkoče, tie ani teraz pri svetle slnka najsť nemohla. Kukajúc zpoza obločných záslon videla svojho snúbenca hore dolu chodiť, túžobne pozerať do jej oblokov. A všetky strachy pred mátohami razom zmizly, Helena rýchle obliekla ranné šaty, svoje vlastné vlasy rozpustené nechala, sviazala jich modrým stuhlom, a ačpráve presvedčená bola, že je následkom rozčulenia včerajšieho dňa nemocná, predsa keď pozrela do zrkadla soznala, že je i takto dosť šumná a pekná. Bez toho, žeby Lacka pozdravila bola z obloka, ziśla rýchle dolu. Dost jej všakovak bolo, keď išiel jej v ústrety uradostený a plný blaženstva — teraz už dlho ukrývané tajomstvo výnde na svetlo — čože bude o nej myslet?!

S upreným na pôdu zrakom podala mu obe rúčky, rozmýšľajúc, ako má započať zpoveď. Ale Lacko predišiel ju:

"Tak som sa bál o teba, ale teraz vidím, že si opäť úplne zdravá. A aká si dnes ráno krásna, dušička moja, — len nevyhybuj, veď ty to i tak veľmi dobre znáš. Ach, zmenila si svoju frizúru? Ale veď ti táto veľmi, veľmi sluší!"

"Ó, Lacko, neposmievaj sa," hovorila Helena s hlasom kajúcej hriešnice.

"Posmech, čože je s tebou od včera večera? taká si divná, riekol bych sviatočná."

"Nuž či nevidíš, že nemám mojich falošných vlasov?" "Falošné vlasy?" — V modzgu Lackovom začalo sa brieždit. "Tedy tak, to bolo to tajomstvo?" a veselý, srdečný smiech, smiech, ktorý nevyzeral posmešne, ozval sa v ušiach Helenky ako hudba.

"Ty úbohá, milá duša, a preto si sa tak rozčulila? Ale nemal bych sa smiat, lež ta o odpustenie prosit pre ten hlúpy rozhovor včera večer, ale veď som ja vonkoncom nič netušil. Nuž prečo že si mi to už dávno neriekla?"

"Myslela som si, že sa pohoršíš!"

"Ja na teba — ba ako by som to vyviedol — jináče ani by som nemal žiadneho práva k tomu. Prečo že by si nemala nosiť na svojej hlave čo sa ti len páči? Ale, jestli smiem radiť, odhod tie hlúpe copy, si ty utešená s tvojimi od prírody kaderavými vlasmi, čo sú i rozpustené, ako teraz!"

"Naozaj, tak sa ti zdajú?"

"Dozajista; keby ta Rafael videl, ako tu stojíš, hneď by riekol, že vyzeráš ako svatá —, hia, akože sa volá —, nech niekto jiný pamätá si všetky maliarske mená, ja nie som na to súci."

Helena koľko toľko utešená pozrela na Ribaya. "Veď okamžite by všetko nič nepomohlo, lebo tej noci zkapaly mi obadva krásne, dlhé copy."

"Zkapaly? ako je to možné? — Riekla si to už mame?"

"Nie, dnes ráno som ju ešte nevidela; hned som šla k tebe, ako som ta z obloka videla."

"Mama čaká nás s raňajkami, sdelíme jej tú krádež, bezodkladne musí sa oznámit—"

"Oznámit, pre milostivého Boha, Lacko, tá vec by konečne prišla do novín, čo myslíš?"

Vstúpili do zahradnej dvorany, kde stál stól s nedotknutými raňajkami, a ani duše služobnej. "Pozrem, či mama je ešte v svojej chyži," riekla Helena, a chcela ísť na schody. V tomto okamžení čuli hlas panej V. ozvať sa zo zadnej chyže, ktorej dvere boly len privreté. Ribay potichu otvoril dvere do korán a obadva s podivením zastali na prahu. Pani V. čítala na stôl strieborné peniaze. Podľa nej stála Zunka s uplakanou tvárou a v ruke

zkapaly.

"Rozumie sa, že po takej drzej opovážlivosti hneď a hneď pójdeš zo služby. I tak by si bola ostala len do svadby. Tu más svoj plat. Vezmi si peniaze a sober i háby, a choď v mene božom z mojich očú."

Zunka, zajakajúc sa plačom, začala sa ospravedlňovaf.

"Veď dnes v noci poddôstojníci dávali ples, a milostivá pani ráčily mi dovoliť ísť naň. Nuž a práve dala som svoj chignon prerobit, a že vlasy slečinkine sú ako moje, tak som sa nazdala, že si jej copy požičat môžem na tých niekoľko hodín. Veď je to pri terajšej móde veľmi neslušné, keď dievča len svoje vlastné vlasy nosí!"

do ucha.

"Slečinka vždy tak tuho spí, a tu mi ani nenapadlo, žeby som tie vlasy nemohla opäť ta položiť, zkade som jich vzala, kým by to kto zpozoroval. Veď i inokedy vždy je chyža otvorená, ale keď som ráno domov prišla, videla som svetlo v chyži, ktorá bola zamknutá. Nuž, myslela som si, všetko je prezradené, a preto som chcela prosif milostivú paniu, aby prerieknuť ráčily za mňa slovo -- "

"A či i jinokedy opovážila si sa také | veci konat?"

"Ach Bože, čože ráča myslet o mne," a jiste nevydám sa za teba." Zunka preložila sopiate ruky krížom cez prsá, "nikdy by sa to nebola opovážila."

"A prečo teraz?"

vypovedaná, na miesto tvoje príde Nemkyňa, ktorá vlastne ani uieje Nemkyňa, len sa kdesi

držala osudné čierne copy, ktoré tej noci|handrkovať naučila, a ktorá nevie ani šaty šif, ani jiné krásne práce, nuž a preto nielen ja, ale i jiní velmi divili sa, že slečinka tú Neinkyňu, čo nič nevie --"

> Ďalej Zunka nemohla. Umlkla, lebo za ňou ozval sa srdečný hlasitý smicch. A i pani V. zpózorovala, že Ribay i Helena boli svedkami výjavu. To jej nebolo milé. Celkom prísne riekla k Zunke:

"No vezmi si peniaze a chod!"

"Ale —" ozvala sa Zunka, potriasajúc copami v ruke.

"Nemožno, Helenka, aby si nosila, čo Zunka mala na hlave," preriekla pani V.

"Na to ani nepomýšlam, mama, ja som i takto dost pekná Lackovi, ako ma ujistuje."

"Tedy si jich vezmi, Zunka, nech sú ti "Čuješ svoj súd?" šoptal Ribay Helenke vynáhradou za rozkoš, ktorú nebudeš mať pri svadbe Ale pod tou výminkou," dodala pani V., "že jich nebudeš nosit, len keď odídeš do Pešti a v tajnosti podržíš, ako si ku nim prišla."

> Zunka dakovala, slúbila všetko a uradosteným okom pozerala na vrkoče, keď vyšla von.

> Ribay smial sa neprestajne: "Je to krásny, výtečný žart."

> Helena hrozive pozdvihla prst: "Lacko, pravda, že sme už dvaraz ohlášení, ale keď túto historiu ďalej rozprávať budeš svojim kamarátom, alebo komukolvek jinému, jiste,

Hrozba táto osožila. Ribay snažil sa tak vážnym byť, ako len možuo bolo, mlčal, mlčal pred svadbou i po svadbe, a keď táto historia "Nuž, myslela som si, služba ti je i tak predsalen dostala sa medzi ľudí, to svedoctvo mu musíme vydať, že on nieje toho vinným.

Podľa nemeckého A. B. voľne poslovenčil C. D.

Anthropologické úvahy,

alebo

človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určiteľnosť kroz prírodu.

Dfa Kurola Rosenkranza a v tomto odseku i dľa K. V. Zapa a jiných podáva Pavel Hečko. (Pokračovanie.)

Pla vypravovania Mojžišovho a dla pra- rozrástol sa behom dlhých vekov v rúzne od dávnych podaní všetkých národov, jedon rod seba plemená, ktoré pomali zaplnili celú našu ludský z jednoho manželského páru povstalý, zem, tak že niet súceho k obývaniu miesta aj v nejednom ohľade od teba odchýlnym, ale v podstate predsa tebe podobným, lebo każdý človek nosí na sebe obraz boží, v duchu nesmrtelnom, rozumnom a vysokej dokonalosti schopnom, spočívajúci. Väčšina učených ľudí čo zpytateľov prírody a človečenstva, rozoznáva a prijíma pätoro ľudských plemien, dla zvlástnych charakteristických zuámok telesných, čo do zovnútornej ústrojnosti tela a jeho barvy, ba aj do daktorých duchovních zvláštností od seba sa na vzájom rúzniacich. Naplnil sa tedy na ludstve ten výrok boží 1. Mojž. 1., 28. takto zaznamenaný: "A požebnal jim (prvým ľuďom) Bôh a riekol jim Bôh: plodte sa a množte sa a naplňte zem | a podmaňte ju, a panujte nad rybami morskými a nad ptáctvom nebeským, nad všelikým živočíchom hýbajúcim sa na zemi." Jedno je telo u všetkých, jednej totiž podstaty hmotnej a jednako složené, len že nie úplne rovného tvaru; jedon zákon v ňom panujúci a jedon život ním hýbajúci, alebo jedna životná sila: ale nie je to telo jednej sličnosti, a jedon duch obživuje všetky plemená, ale dary ducha pri každom patrné, inak a inak sú v každom vyvinuté, tak że za pravdu dat nutno sv. Pavlovi, ktorý hovorí: "Jedon je duch, ale rozdielne sú dary." A z týchto plemien jedno i krásou a dokonalosťou ústroja telesného, tvarom presličného, i mohutnosťou a živosťou ducha všetky ostatné predčí. Či táto okolnosť odníma dač z ľudského dôstoja ostatným, nemožno povedať, lebo dla zkúsenosti križovaním alebo miešaním sa plemien, môžu sa časom všetky tomu prvšiemu prirovnať, a jakonáhle kresťanstvo opanuje všetky plemená, i u týchto sa rozvije duch v moc posial u ních netušenú, velikú.

No k čomu je táto rôznosť v ľudských plemenách a jako povstala ona? Ona nemôže pre iné tu byť, ako pre to, aby z tejto rozmanitosti ľudských tvarov, moc a sláva božia skvelejšie sa javila a aby každý diel a každé pásmo zeme svojim zvlástnym, jemu primeraným obyvateľstvom vyznačiť sa mohlo. Následkom tohoto sama príroda, čo aj z jednoho páru, z jednej krve pošlo všetko ľud-

na nej, kde bys' sa nepotkal s človekom. čo|jak na rozdielny zovnútorný ústroj tels, tak aj na rôzny rozvoj ducha. Príroda lúbi rozmanitost, lúbi stupňovanie vo všetkom, nieto sa tedy tomu čo divit, že i pri ľudstve to zachovala. K tomu príroda príliš plodná, bezprostredným opatrením človeka na mnohých miestach, menovite v pásme horúcom, na zbyt štedrá, lahodiac telu, neprospela tým velice duchu, lebo tento nemal podnetu k mocnejšiemu vývinu, a kde duch tak rečeno v detinskej bezstarostlivosti držaný býva, tam ostáva stát na jednom stupni a zakrpatieva. A táto zakrpatelosť ducha musí sa vyrážať i v tvári človeka, odtial tiež nesličnosť človeka, a zdá sa, že podnebie premenilo i jeho prvotný ústroj, ktorý bol obdržal v miernom podnebí; a tak rúzne podnebie behom vekov premenilo ľudský rod v plemená. Ešte nevieme, či ten odchodný tvar lebu nebol pre život človeka v tom ktorom podnebí, nutnosťou prírody a potreby vyvolaný a zprostredkovaný, a tomu podobne aj tá barva tela alebo pleti. O zvieratoch vieme, že tie, ktoré sú barvy čiernej alebo tmavej, sú silnejšie a lepšie vzdorujú živlom i namáhavej práci, nežli tie barvy bielej. Či nemohlo tak byt i s človekom?!

Isté je, že terajší Evropčan ani v krajoch polárnich, ani v krajoch horúceho podnebia udomácniť sa nemohol. O tom, jako tie rúzne plemená povstaly, či z jednoho ľudského páru ako Mojžiš udáva a pravoverné kresťanstvo to prijíma, a či každé ľudské plemeno malo svojich osobitných prarodičov, hádajú sa až posial medzi sebou učenci. Hypothesa tých, čo každému plemenu osobitných prarodičov pripisuje, zdá sa síce najprirodzenejšou byt, avšak ani tvrdenie sv. Biblie nesmieme zamietnut, lebo táto rúznost plemien musela celými vekami byť pripravovaná, teda v dobe predhistorickej. - Keď historické národy povstali, tieto už našli na zemi rúzne plemená, ktoré šírením sa ľudstva na východ a západ, na sever a juh, či po suchej zemi a či po vode riekami a morom, zaujímali kraje od pravlasti odchodné, v níchž sa pomali akklimatisovali. Ale aj tú hypothesu možno vystaviť, že zem naša z počiatku zjavenia sa ské pokolenie, jako učí sv. Písmo, vlívala na nej človeka, nebola inned čo do podnebia

tak rúzna, jako za našich časov, lebo v onej | dobe mohla byť mierno-teplá temperatúra, ako na pr. naše leto, lebo len tak pochopíme, že niammuth nekdy aj v Sibirii žiť mohol. A opanujúc zem šíro-šíre, možne, že i pásmo rovníkovo nebolo tak horúce zase ako v dobách pozdnejších. V Tibete, v Kažmíre mala ležať kolíska ľudstva, tu v čarovnom podnebí, v milom a utešenom i požehnanom kraji, mohol prebývať krásneho útvaru a bielej barvy ľud, ktorý ale tiahnúc vekami ďalej, buďto z príčiny rozmnoženia alebo z inej pohnútky, či na východ, či na západ a či na iné strany sveta, kde sa usadil, musel sa značne zmenit, a jako sa jeho reč menila, keď sa od predkov a pokrevných svojich hodne vzdialil: tak sa aj jeho prvotný fyzický týp meniť musel vlivom nového podnebia, zpôsobu života a živnosti, ktorú prijímal v novej vlasti svojej. V Asii ožlkol, v Afrike očernel, v Amerike zrudol a v Austrálii zbrupátnel nový človek a len Europa i mierno-teplá i studená, k belosti a ku kráse dopomohla tu osadenému z Asie dosťahovavšiemu sa človeku, o ňomž podanie vypráva a spolu pravde podobným byť sa zdá, že sa prvotne osadil v pôvabných krajoch a v okolí Kaukazu. Toto pravda muselo sa postupne s časom a šírením sa na západ i sever, vedla stupňovanej temperatúry krajov, v níchž sa osídlil v nezčíselných odstienoch javit. ten odchodný od europejského lebu útvar afrikánsky, americký a austrálsky, alebo hornatých krajov Asie, nie je tak snadno k vysvetleniu; lež i ten by sa snáď dal pojať, jak mohutným vlivom podnebia tak aj neviazaným a surovým spôsobom života, znajúc to, že duch telo obživujúci, utvaruje a tak po mali premieňa svoj fyzický ústroj, vtlačiac mu iný a iný týp. A poneváč aj v plemene kaukazskom nachodíme rúzne týpy i rozmanité formácie lebu, znázorňujúce nám hned Černocha, hned Austrálčana, hned zase rudého Amerikána alebo žltej pleti Asiatu, čoho tak rečeno odliky čo aj nie práve dokonalé, tu i tu nachodíme, čo sa budeme

žovanie sa plemien (miešanie plodením), či sa nemuseli ľudia i fysický stále menit, v nových týpoch sa predstavujúc ostatnému svetu?! Pravda, že toto len tam sa stáva, kde rôzne plemená do trvalejšicho styku prichodia. — Zkúsení cestovatelia tvrdia, že Černoch z bielej matky pošlý, ak potomok tento zaše bielu manželku dostáva, už v trefom pokolení ostáva belochom, a beloch z čiernej matky sa zrodivší v podobnom postupe, v trefom pokolení mení sa na Černocha.

Rosenkranz prijíma iba tri plemená, jejichž pomocou chce vysvetliť všetky rúznosti vo formách lebu a v nesčíselných odstienoch pleti vystupujúce, a tieto plemená sú mu: čierne, žlté a biele. Že je ale takéto delenie plemien pre chápanie skutočných rozdielov nesnadné, lebo nie dosť jasné, keďže sú tie barvy velice potažné, každý sa presvedčí, kto sa chce z toho labyrintu nedokonalých určitostí, alebo z meravého nafahovania a upotrebovania hlavních známok na podrobné zvláštnosti, vymotať. O veľa primeranejším dokazuje sa byt v ohľade tomto podelenie rodu ludského dla Blumenbacha na päť plemien, a síce: na indoeuropejské, severské, kolumbické, americké a africké, jako ho väčšina učených prijala a jako ho Čech Zap vo svojom zemepise v jeho národopisnej čiasti nasticňuje. Vynímam teda z neho nasledujúci odsek:

"Rozdiely medzi plemenami záležia: v jazyku, v barve pleti, vo vonkajších ťahoch tváre, vo vnútrajšom ustrojení tela a vo forme lebu (črepu v ňomž sa modzog uzaviera) a pochodia z následkov vlivu podnebia, povetria, potrav, obyčajov a iných okolností od veľa tisíc liet na rod ľudský pôsobiacich.

tak po mali premieňa svoj fyzický ústroj, vtlačiac mu iný a iný týp. A poneváč aj v plemene kaukazskom nachodíme rúzne týpy i rozmanité formácie lebu, znázorňujúce nám hneď Černocha, hneď Austrálčana, hneď zase rudého Amerikána alebo žltej pleti Asiatu, čoho tak rečeno odliky čo aj nie práve dokonalé, tu i tu nachodíme, čo sa budeme tomu divit? Duch vzdelaný, mravný, jemný, krásocitný, ustrojí si krásnejšie telo, nežli duch tomu protivný. Λ k tomu dodajme kritoroma i Najmien vyvinutosti ukazuje plemeno a frické, jako čo do vnútornej ústrojnosti toto neplatí o všetkých rodoch plemena tohoto, lebo iní hovoria o Kafroch, že sú zrastu krásneho, podoby príjemnej, staby hellénskej, mimo čiernej barvy svojej), poneváč je žalúdok, ten najvyvinutejší diel čriev jako u opíc gulovatý, pleť čierna alebo červená, hlava nápadne sploštená, od predku ku tylu (na zad) sa tiahnúca, včelo nízke, pysky

tlsté, vysadlé, oči vyčnievajúce. K nemu prislúchajú: Kafri, Etiopi, Papuasovia, Austrálcania, Hotentoti, Maláji a iní.

- 2. Plemeno a merické, vyznamenáva sa lebom po stranách širokým, čelom sklonitým, tiež širokým, nosom od čela vrúbkom oddeleným, krátkym a šlapatým, pyský značne tlstými a nad bradu vyvstávajúcimi. Oči plemena tohoto sú malé a proti sebe šikmo položené, pleť rozdielna, biela vo všetkých odstienoch až do čierna. Ludia k nemu náležiaci sú: Eskymáci, Kalifornania, Mexikánci, Húronovia, Peruáni, Karajbovia a iní.
- 3. Plemeno kolumbické, má veľké hnedé oči, hlboko zapadlé, pod klenutým nadočím a proti sebe rovno položené, postavu k Europanom velice zblíženú, iba hlavu nad sluchami vypuklú, tylo do úzadia vytiahnuté, obličaj vajcovitý, vlasy čierne, rouné, tlsté, ktoré nikdy nešedivejú, pleť černavú, niekdy medennú. K nemu prináležia ľudia zo severovýchodnej Ameriky pochodiaci ako: Irokézi, Floridania, Indiáni a iní.
- 4. Plemeno severské, vyznačuje sa velice nízkym a širokým čelom, zklenutým nadočím, malými očami, u níchžto otvor víčkový niekdy po Europe počtom velice hojní. ale šikmo je položený, tak že kútik vonkajší vyššie leží, nežli vnútrajší; medziočie má velice Britansku, v Pyreneoch a v Švajciarširoké i nos pri koreňoch široký, lícne kosti veľmi vypuklé, tak že sa obličaj na tom mieste šíri a kosoštvorec pôsobí; nohy má klecavé (jakoby nakrívené), snáď od stáleho nosenja želstvom, pochodí množstvo rozmanitých odsa na koni, alebo na iných zveroch, alebo rôd, jimž rozdielne mená dávajú. Mulati od sedenia nohami pod sebou, chodidlá (šľapy) sú deti z bieleho (Europčana) a Černošky, a ruky malé. K nemu patria: Tatári, Čí-la podobajú sa obom plemenám na polo čo nani, Tibetania, Japonci, Kalmuci do barvy, zrastu a vlasov. Mesticovia a národy čeľadi uralskej, jako: Oguli, zase pochádzajú od belochov (Europčanov) Ostjaci, Permjaci, Zyrjané, Votjaci, la Indov buď asiatských, v ktorom prípade majú Mordvíni, Čeremisi, Čuchonci, Ču-pleť žltú, buďto ale od Indiánov amerických, dovia, Turci a iní.

5. Krásotvarom vonkajším a dokonalosťou vnútornej ústrojnosti chlúbiť sa môže nad iné plemená plemeno Indocuropejské. Národy k nemu prislúchajúce, na celej zemi teraz najpočetnejšie a duchovne i fysicky nad ostatným svetom panujúce, prebývajú hlavne v Asii, vo svojej kolíske a v Europe, ktorú umením svojim a výtvornosťou ducha svojho zvelebili. Hlavné známky jejich sú: Leb okrúhly, obličaj vajcovitý, čelo mierne vysoké, nos rovný, tenký, oči velké, obočie ohnuté, rozštieplina víčok rovnovážna, pysky tenké, hornejší kratší, rty červené, uši mierne pritlačené, fúzy husté, vlasy väčším dielom rovné, čierne, hnedé, rusé a belavé; plet biela s rumencom u národov severnejších, zažlklá však na juhu.

Toto plemeno delíme na dvoje podplemien, totiž na semítske a japetské. K prvému patria: Arabi, Židia, Assirčania, Abyssínci, Numídovia a Kopti; k druhému zase: obyvatelia Kaukazu, odkial daktorí i celé plemeno priamo-kaukazským menujú. Pelasgovia (z níchž pochodia: Gréci, Taliani, Francúzi, Španielčania, Portugalci), Keltovia, behom časov až na malé zbytky v Irsku, sku vyplienení, Germáni, Slovania a v Asii južne od hôr himalajských Indovia.

Z prekrižovania alebo pomiešania sa mana vtedy mávajú pleť černavú.

(Pokračovanie nasleduje.)

Príkladný panovník.

Sdramatisovaná povesť arabská vo dvoch jednaniach. (Pokračovanie.)

Vezir. Som v rozpakoch s určitou odpovedou, lebo váham uznať za pravdu to, čo nenie potrebné! Dosť o tom. o ňom rozhlásil neprajný svet jako skutočnosť. oddanosť ku mne je úplne dokázaná.

Panorník. Vyjadrite sa určitejšie. No —

Vezír. Môj zemepán velie mi síce mlčat, no nemožné mi je nepripomenúť, že otázočná pomsty. Pa záležitosť zdá sa mi podobať viac vymyslenine, než pravde. Almansorov ráz a duševná aby sa i movaha bráni mu hnať sa za takou ctižiadosťou priatelia velum a muž skúsený neodhodlá sa žertvovať priazeň a milosť svojho zemepána k vôli nejistým a záhadným zámerom svojím. S dovolením, abych samú vec predostrel. Od niekoľko dní krúži medzi národom hanopis, proti vysokej osobe vašej namerený, ktorý ma veľmi znepokojuje, neberúc do ohľadu to, že je v ňom i moja jeho meno. Vezír.

Panovník. Čo, hanobis, proti mne?!

Veztr. Áno, milostivý Pane, hanopis tej najkrajnejšej smelosti.

Panovník. Chcem ho čítat.

Vezir. Tu je k vaším službám. (Podá hanopis.)

Panovník. Najnáruživejšie výbuchy ľudskej nenávisti a osočovania stávajú sa často najliečivejšími prostriedkami. (Číta hanopis sám pre seba.)

Vezír. Nehanebného písatela poznám osobne. Pôvodina hanopisu dostala sa do mojích rúk skrze odpisovatela, možno že vlastným svedomím, možno že nádejou na skvelú odmenu vedeného.

Panovník (po prečítaní). Veru, že som nezaslúžene a hlboko napadnutý. (Pokojne.) Ale nápad na mňa rovný je nápadu na vás, Vezír; preto želám, aby sme tento prečin spoločne a v rovnej miere výtržníkovi odpustili.

Vezír. Pane milostivý!

Panovník. Vám je meno výtržníka známe, udajte ho teda i mne a spoločná známosť o ňom bude i našou spoločnou pomstou nad ním.

Vezír. Obávam sa, že takáto mimoriadna a zriedkavá veľkodušnosť a dobrota potiahne za sebou následky nebezpečné! Človek pospolitý vo svojej citlivosti oproti nápadom a očerňovaniam svojej osoby prenasledúva svojho protivníka súdobne, a obrazený panovník, vo vlastných rukách moc a vládu majúci . . .

Panovník. Pospolitý človek vymáha pokutu vezír (si na svojho protivníka preto, aby sa ospra- s človekom!

vedlnil sám; zajiste teda nie zo žiadúcnej pomsty. Panovník je, aspoň má byť povýšený nad podobné seba ospravedlnenie, nutno teda, aby sa i nad každé a skrze kohokolvek spôsobené urazenie povzniesol. Keby moji nepriatelia vedeli, že jim rád odpúšťam, veru by sa kajúcne predstavili a soznali svoje prečiny proti mne podujaté.

Vezir. Pri tom všetkom zhroziť sa nutno nad najnovším osočovateľom vašej panovníckej dobroty.

Panovník. Už som riekol, že znať chcem jeho meno.

Vezír. Meno jeho je Buľasky — ten jistý Buľaský, ktorého vaša panovnícka dobrota len pred niekoľko dňami vyznačiť ráčila priazňou mimoriadnou.

Panovník (zadivene). Bulasky?!

Vezír Áno, Bulasky. On stojí s Almansorom v ňajužšom spojení. Almansor snáď už oželel, že odporúčal tak veľkého nevďačníka.

Panovník. Mýlite sa, Vezír; Almausor neodporúčal Bulaskyho.

Vezir (zahanbene). Nie?

Panovník. Najväčším protivníkom Bulaskyho bol váš predchodca. Tento vo svojom zanevrení udal ho neprave a cestou podvodu prispel k nespravodlivému výroku proti nemu. Ja som rozkázal úbohého pozbaviť úradu, imania a výživy. Je to — uznávam srdečne chyba, jakej sa panovník nikdy dopustiť nesmie. Bulasky so svojou sebaobranou poveril Almansora, jako muža vplyvu zaslúženého, v nádeji, že jeho pričinlivosťou stane sa zas účastným slušného uznania svojej nevinnosti a vynáhrady hmotných ztrát svojích. Almansor na to prosil zaňho, ospravedlňoval ho, no ja nezmenil som vynesený výrok. Tak prešly dva, tri roky a nevinný Bulasky zápasil cez celý ten čas s biedou a núdzou. Ale pravda predsa zvítazí. Nevinnosť Bulaskyho vyšla na svetlo a ja s velikou radostou vyznamenal som ho dvojnásobnou, bo zaslúženou blahosklonnostou nie na orodovanie Almansorovo, lež na hlas vlastného svedomia môjho.

Vezir (stranou). Jaké to pohrávanie si s človekom!

Panovník. Či div, že Bulasky nevinne prenasledovaný vo svojom nešťastí zanevrel proti
mne a stal sa osočovateľom? On bol muž
statočný a napospol ctený; môj schytralý
krok viedol ho k pomste. Horké ovocie tohoto odvážlivého kroku môjho tedy nepošlo
vlastne z jeho srdca, lež z môjho nespravodlivého s ním zachádzania.

Vezír (uštipačne). Veď z najvyššieho rozkazu príde zas do skvelého úradu a bude odškodený.

Panovník. Nie! hanopisec a uraziteľ svojho zemepána verejnú službu zastávať nesmie. Ja som ho ukrivdil; ja mu tú krivdu vynahradím. Nech požíva svobodu a pocíti i polutovanie moje nad tým, že mu učinenú krivdu nenemôžem odplatiť jiným jako peniazmi. Rozkazujem, aby sa mi zmienený hanopis v pôvodine ešte dnes predostrel. Ďalšie rozkazy moje očakávajte. (Odíde.)

Vezír (sám). Neverím, že Almansor neorodoval za Bulaskyho. Almansor zavrhnul
moje nabídnutie a to nie bez zvláštnych príčin. Panovník šípi, čo je vo veci — bol mimo
obyčaju priprísny a znepokojený. To si podvrátiť nedám, že Almansor jedine ta vesluje,
aby medzi svojou dcérou a synom panovníkovým manželské spojenie povstalo. Vládobažník! — Musím to až do základu zbúrať.
Panovník nech sa pri najbližšej príležitosti
náležite o všetkom dozná. Môj syn a Nadyr
budú mi zajisté v tom napomocní, aby Almansor, ten pre všetkých dvoranínov najnebezpečnejší dvoranín, padnul navždy tak hlboko,
jako vysoko vyletel.

(Opona spadne.)

Jednanie druhé.

Výstup 1. Almansor a Mehmed.

Mehmed (po tichu). Almansor, priateľ môj, proti tebe snujú sa úklady. Názer túli sa ku mne, lichotí mi, nemluviac o jinšom, len o úprimnom smýšľaní Vezírovom ku tebe. Ja znajúc Vezíra dokonále, beriem to za neklamný znak, že ťa mravne zničiť chce.

Almansor. Necítim sa v ničom nedovolenom a očakávam pokojne následky jeho nekalých námah. Obtočený som tajnými nedvore nebude mi desným a ztrata vlivu môjho

priateľmi a toto je pre mňa trápne; pri stopovaní príčin bolo by ešte trápnejšie. Predbežne nedržím mojich nepriateľov za tak veľmi zlostných, jakými sa tebe byť zdajú.

Mehmed. Čo, Vezír nenie zlostník? Ba áno, veliký! schopný i toho najošklivejšieho činu.

Almansor. Nesúď o ňom tak prísne, Mehmed! On je nedôverčivý a závistivý, lež nie výhradne zlý; vládne i peknými vlastnosťami a obzvlášte tou, že povinnosti úradu svojho plní príkladne — zaslúžil si povďačnosť zo strany panovníka a sebe rovných vysokopostavených.

Mehmed. Almansor, ja som tvoj verný priateľ a oddanec až do smrti; tvoje utrpenie bolo by i utrpením mojím. Zaklínam ta na náš priateľský sväzok, nezavrhuj moju prílišnú starostlivosť o teba a oceň si najistejšiu radu moju a maj sa na pozore — pracuje sa úsilne na tvojom pádu.

Almansor. Moje svedomie je nepoškvrnené a dám vývod zo svojích skutkov kedy- a komukolvek. Čože teda robiť?

Mehmed. Buď prozretelnejším a nedovol Vatekovi družiť sa so lstivým Ozmínom. Vezír otec, Ozmín syn. Tomuto nepririekol si pýtanú ruku svojej dcéry a tamten z pomsty za to upotrebí všetko možné k tomu, aby ti Vateka úplne odcudzil.

Almansor. To sa mu nepodarí. Srdce Vatekovo poznám najlepšie ja. Ostatne verím, že sa Ozmín všemožne namáha udúšať vznešené city Vatekove, keď je tento o samote.

Mehmed. A ty tomu predsa neprekážaš!

Almansor. Vatek zostane sebe pri všetkých okolnosťach dôsledný. Smýšlanie Vezírovo nezostane mi tajomnosťou, kadenáhle sa Vatek o ňom dozvie.

Mehmed. Nenie vždy radno na vlastných cnosťach pevnosti stavať. Tá pokojná mysel tvoja môže byť pre teba a našu dobrú vec osudnou.

Almansor. Statočnosť má sa brániť proti úkladom statočnosťou. Padneme-li proti premoci a úkladom za obeť, bude ma tešiť aspoň pokojné svedomie v tom, že som len dobré činil — pád v nemilosť pri panovníckom dvore nebude mi desným a ztrata vlivu môjho na verejnosť len zdanlivá; jako doteraz, tak No idem, idem ku Almansorovi pevne, bez pôsobit budem i napotom. Hla, hla, Vatek! Jak dobre. že ide!

Mehmed (s nevolou). A zas len s Ozmínom. Almansor. Nechajme jich o samote. Vatek nech sa vyznáva, to mu nezaškodí. (Chcejú odísť.)

Výstup 2. Vatek, Ozmín a predošlí.

Vatek (za Almansorom). Či nás samovolne obchádzate?

Almansor. Nazdávam sa, že Ozmín túži za samotou vašou ... nechcem vám prekážat.

Vatek. Po chvilke vyhľadám vás i ja a pripojím sa ku vám.

Almansor a Mehmed (odídu).

Ozmín (po váhaní). Teší ma, že ničím neprekážaný môžem vám predniesť čosi, o čom snáď sotva vedomosť máte. Áno, Vezír, otec môj, pýtal dcéru Almansorovu pre mňa, lež bez môjho vedomia. Almansor odslyšal pýtanie, lebo - vedzte to - s dcerou svojou na vás čaká. Príjmite moje blahoželanie! Chtiac nechtiac vyzradil som záležitosť túto môjmu otcovi, tým cieľom, aby na jej uskutočnenie v prospech váš u panovníka celý vplyv svoj vynaložil. Bláhajte si v tom najsladšom očakávaní. - Lež čo vidím, vy zarazený?! . . .

Vatek. Nad vaším dôverníctvom bez môjho očakávania. Poriedky to príklad, že sok sokovi dobré praje. Nuž prijímam teda i vás do počtu mojich dôverníkov, predpokladajúc, že úkladov a zrady nie ste schopný. (Po chvíli.) Tajomstvo lásky mojej nenie viac tajomstvom, vy doznal ste sa o ňom a pred Almansorom som ho ukrýval! Toto je, čo ma znepokojuje. Almansor, môj vyvolený radca a obozretný vodič, nedoznal sa odo mňa o tajných citoch môjho srdca! . . .

Ozmín. Zajiste, že on hneď pri vzniknutí vyčítal vaše city.

Vatek. Jako vy? No vy ste odobrili, ale či i on odobrí moje city, to je otázka.

Ozmín. O tom nepochybujte; aspoň jeho chovanie sa k vám bolo doteraz vždy rovnaké.

Vatek. Tak myslím i ja. Pre vás rozhodne Zuliku odoprel, ba prišiel skrze to do nemilých rozpakov a pohnutia. (Vo vytržení.) Ach, Zulika, Zulika, budeš-li ozaj mojou? zarazenosti.

chúlostivosti; on je môj vyskúsený priateľ, milovaný vychovavateľ, on jako taký nebude váhať s rozhodným slovom v prospech môj ...

Ozmín. Keď touto cestou kráčať chcete, nuž lepšie bude, keď sa Zuliky navždy zreknete.

Vatek. Nerozumiem vaším rečam; vyjadrite sa jasnejšie.

Ozmín. Myslím, že v tejto čisto osobnej záležitosti Almansor za váš prospech jednať nemôže. On je nie len priatelom, ale spolu i vychovavatelom vaším. Pomer vašej lásky medzi lásky predmetom a ním je taký, jako odobrenie a zavrhnutie.

Vatek. Zajiste, že od jednoho času stráni sa predmetu tohoto, čo ma nevypovedane znepokojuje. Nuž, radte mi, čo robit, jako sa držať?

Ozmín. Mojím zdaním najlepšie bude, keď tajomstvo vášho srdca, pominúc Almansora, vášmu dobrotivému otcovi bez obalu sveríte.

Vatek. Panovníkovi? On to neschváli bojím sa jeho prísnosti.

Ozmín. Ale veľkokňahyňa, matka panovníkova, miluje Zuliku náružive... ona prizvukovať bude za vás a panovník zajiste povolá dôvernú radu, v ktorej Vezír, môj otec, stane si za vás a zdar je jistý.

Vatek. Vezír? Či môžem naňho počtovať? Ozmín. Keď snáď nemáte dôveru k jeho rečam, uznajte aspoň jeho neunavnú revnivosť vo vašej službe.

Vatek. Ozmín, ctím si radu vašu, no v tak krehkej záležitosti Almansora mi obísť nemožno.

Ozmín. Svojho vychovatela?!

Vatek. Jináčej jeho čistotu pochybnosti vystavím.

Ozmin. Len spoločné vaše dejstvovanie s Almansorom vylúdilo by panovníkovi slušný hnev; bez tohoto ocení vašu synovskú dôveru a prejavené tajomstvo vášho srdca vezme za nevinnú, mládeneckú náklonnosť ku krásnej Zulike.

Vatek. Nuž staň sa! Vyzpovedám sa len svojmu otcovi.

Ozmín. Ale čím skoršie, tým bezpečnejšie, on to i bez toho tuší a to bez prejavovania Digitized by Google

Vatek. Myslite?

Ozmín. Tak a nie jináčej... ba on sám želá s vami hovoriť.

Vatek (zlaknutý). Ach, Ozmín, Ozmín, načo ste ma doviedol? Nechajte ma, nech sa najprv s Almansorom poradím . . .

Ozmín. Tak sa už vopred a to navždy zreknite Zuliky.

Vatek. Zreknúť? to neurobím, urobiť nechcem a nemôžem.

Ozmín. Môj otec nepremešká žiadnu vhodnú príležitosť, aby vás podporoval.

Vatek (v rozpakoch). Ach, horím nepokojom!

Ozmín. No, dorozumejme sa: Vezír pri najbližšom sídetí sa s panovníkom dá vám srozumiteľné pokynutie, či záležitosť panovníkovi predniesť môžte, lebo nie — teda pozor...

Vatek. Dobre; spolieham na vás. (Vzpamätajúc sa.) Ale Almansor, môj dobrý Almansor — keď uškodím tebe?!

Ozmín (nevrle). Nuž tak držte sa Almansora...

Vatek (pohliadnuc do okna). Teraz už prineskoro.

Ozmín (takže pohliadne do okna). Blíži sa... Vatck. Nebesa! môj otec! ...

Ozmín. Ešte čas, kňaževič; šmahom k jednomu lebo druhému . . .

Vatek (v najväčšom hnutí). Zuliku, Zuliku! Ozmín — idem za vašou radou.

Ozmín (pohliadnuc oknom). Tak dobre. Hneď bude tu.

Vatek. Na Vezírovo pokynutie pozorujme. Ozmín. Budte bez starosti.

Výstup 3. Panovník. Vezír a predošlí.

Vatek (stranou). Cítim horúčosť v sebe a predsa sa na celom tele trasiem . . .

Panovník (k Vezírovi). Buďte jistý, Vezír, že si vyrvať nedám to, čo je moje.

Ozmín (šepmo k Vatekovi). Pokynutie priaznivé . . . zmužte sa a predneste bez obalu. (Odíde.)

Vatek (sám k sebe). Jak fažký to počiatok.

Panovník (k Vatekoví). Tvoje sfažnosti proti

Panovník (k Vatekoví). Tvoje stažnosti proti Ozmínovi nemusely byť velikých rozmerov, keď sa, jako vidím, shoda medzi vami docielila.

Vatek. Nakolko možné . . .

Panovník. A príčiny vašej neshody?

Vatek. Púhe nedorozumenie... ja súdil som povrchne.

Panovník. A napriek tomu na tebe taká, až do oču bijúca zmena! Soznaj mi, syn môj, čo ta trápi; čo máš ešte na svojom srdci?

Vezir. Kňaževič, pritúlte sa so synovskou dôverou a mluvte otvorene.

Vatek (na kolenách). Otče, ráčte odpustiť synovi svojmu a skloňte sa laskave k nemu. Obávam sa, že neodobríte moje plamenné city . . .

Panovník (s prísnym žartom). Snáď miluješ?

Vatek. Áno, milujem; milujem, jako len najčistejšie milovat možno — milujem Zuliku, dcéru Almansorovu.

Panovník (chladne). Vstaň!

Vatek (zdesený, stranou). Jaká prísnosť v jeho oku!

Vezir (uradovaný, stranou). Kocka je hodená a moje predsavzatie nabýva zdaru.

Panovník (ešte vždy chladno). Odkedy milujes?

Vezir (polohlasne). Od detinstva.

Vatek (stranou). Tak odvetiť Vezír káže. Ach, som jako bez smyslov.

Panovník. Čakám odpoveď.

Vatek (váhave). Od detinstva, otče môj!

Vezír. Kňaževiča ospravedlňujú Zulikine nevšedné vňady a jej vzdelanosti vysoký stupeň, na ktorý ju Almansor obozretným a darom ducha zodpovedajúcim vedením povzniesol. Človek rád si stáva pred zrkadlom, v ktorom sám seba spatruje.

Panovník (k Vatekovi). Predstav sa mi čo najskoršie s Almansorom, s ktorým v tejto záležitosti ďalšie slovo šíriť chcem; no, nech sa vopred nedozvie, o čo sa jedná.

Vatek. Jako žiadate, tak sa stane. Ale, dobrý otče môj, bolí ma vaše rozmrzenie.

Panovník (vřádnejšie). Hnev môj netýka sa teba.

Vatek. A predsa z vašej prísnosti a odmeranosti ku mne čítam tie najtrpkejšie výčitky.

Panovník. Učiň, čosžiadam Google

Vatek (stranou). Ja som ztratený. Hej, Almansor môj, to trest za moju nevďačnost oproti tebe. (Odíde.)

Vezir (s hlbokou poklonou), Lutujem, zo srdca lutujem. No vec je vážna . . .

Panovník. Jako ju človek vezme.

Vezír. Moje tušenie sa potvrdilo. Ačpráve si Almansora ctím jako muža zvláštneho, predsa je moje zdanie o ňom to, že prekypovaniu kňažovičovmu proti vašej panovnícko-otcovskej vôli on dal podnet. Kňaževičovo zanevrenie proti Ozmínovi vyvolala žiarlivosť podnecovanej lásky. Vychovanec zahorí láskou ku dcére svojho vychovavatela ešte v detinstve, a tento, súc priostrovtipný, neutíši, neudusí ju, lež nechá vzplanúť až do krajností! Prečo? aby pomocou stávania týchto laskavých pomerov uskutočnil svoje nekalé zámery a porval vplyv a moc, za ktorou ho cti- a vládobažnosť vedie.

Panovník. To je priostrý súd, ktorý vám vynášať nesluší. Ja prijdem bez toho k pravde. Voslep odsúdit, zatratiť Almansora nenie môj úmyseľ; vyslyším ho náležite.

Vezir. Vec je tak jasná, že sa ani len zatemniť, tým menej odtajiť dá.

Panovník. I Bulasky priznal sa hanopisu a ja ho predsa omilostil; a Almansora, slúžiaceho mi roky a roky verne, obetovave... Vezír, vaše revnenie ide priďaleko!

Vezír. Z bázne o slávu, česť a moc môjho zemepána. Keď povinnosť a srdce káže, nutno obetovať i rozum a podriadiť všetky osobné záujmy. Almansorova obrana bude tvrdošijné tajenie.

Panovník. Tvrdošijné, bezdôvodné tajenie činu je tiché uznávanie viny. Almansor dobre zná, že mňa takýmto tajením obísť nemožno.

Vezír. Ináčej sa bránit nenie v stave. Panovník. To uslyšíme; práve ide.

Vezir (pri hlbokej poklone chce odísť).

Panovník. Zostaňte a buďte svedkom odsnúvania pásma vami pomotaného. (Stranou.) Želám mu, aby sa náležite ospravedlnil!

Vezír (zarazene). Také slovo pri tak prísnej odmeranosti vyháňa posledný kľud z mojich útrob. (Zamyslí sa.)

Výstup 4. Vatek. Almansor. Predošlí.

Vatek (stranou). I tŕpnem, i dôverujem v dobrotu otcovu, že sa hlučná záležitosť moja zdarne rozreší.

Panovník. Almansor, sotvá tušíte príčinu, pre ktorú si s vami hovorit žiadam.

Almansor. Z tváre kňaževičovej a jeho bezslovnosti nutno mi zatvárať na kremobyčajnú udalosť.

Panovník. A vy predsa tak pokojný?!

Almansor (v oči panovníkovi a Vatekovi). Jako pozorujem, nachádza sa i môj vznešený zemepán v mimoriadnej rozčulenosti; kňaževič pak slzí a jeho zimničný stav je nápadný. Zajiste udal ktosi mňa v nepravom svetle. V tomto prípade zasluhujem byť ospravedlneným ohľadom na moje verné služby vám a vznešenému domu vášmu od rokov a rokov konané. Áno, som a musím byť pokojný, lebo dla môjho svedomia neprevinil som sa v ničom — len pochybovanie o mojej vernosti vrhlo by ma do neznesiteľného nepokoja a boľasti.

Panovník. Nie, Almansor môj, vo vás pochybovať nechcem, nemôžem, a predsa hromadou nemilých príhod vedený, len toľko že som vás z milosti nevytvoril. Preto vítané mi bude vaše osvedčenie úprimné, aby sa nevinnosť vaša pred ošemetným svetom tým skvelejšie dokázala.

Vezir (pre seba). Cítim váhu týchto slov; ony moju dušu citlive krušia . . .

Vatck. Otče!

Panovník (k Almansorovi). Kňaževič soznal, že miluje dcéru vašu. Láska táto nebola by mi proti vôli, lebo láska Judstvo viaže. Ja milujem svoje národy bez rozdielu na rod, postavenie - boháča tak jako žobráka, len nech žijú jako ludia na cestách spoločného dobra a blaha chodiaci. Ba nestránim sa rieknuť z oči voči vám prítomným, že Zulika zaslúžila by všetkým právom názov kňahyňe a to po boku môjho syna, rovno s ňou v nevšedných ducha daroch vynikajúceho. nenie myšlienka táto ešte na čase. Kňaževič je mladý, jeho púť ďaleká, trnistá, na ktorej múdrosť života nie len pre samého sebä, lež i pre riadit majúce národy, svoje sbierat a

sosohovať musí. Mladík, v osídla lásky upadnuvší, je síce schopný vzletov a nadšenia, len že vzlety a nadšenie toto nemajú pevného základu a obracajú sa v nič, jaknáhle do skutočného života vkročí.

Almansor. Kňaževičovo soznanie laskavých pomerov k mojej dcére vynútila nepravá rada; prísnejšie na váhu vzaté nemá základu a dá sa ľahko vyhovorit.

Panovník. Miluje vraj už od detinstva. Nezbadal ste zrast jeho náklonnosti? A keď áno, prečo ste mu v nej neprekážal a ju v zárodku neudusil?

Almansor. Ba áne, zbadal som, ale neprekážal schválne, lebo vzájomná láska, láska nevinná, láska čistá je dla mojích a vaších zásad nie len dovolená, lež prikázaná.

Vezir (škodoradostne o sebe). Voda na môj mlyn . . . len ďalej.

Panovník. A čo vás pohlo k tomu, že ste ruku vašej dcéry Vezírovi, potažne jeho synovi do prosta odopreli? - Almansor! svobodno vám síce volit, no rozkazujem, aby sa otázka strany vydaju Zuliky ešte dnes rozriešila.

Vatek (v rozpakoch). Moje nádeje

Almansor. Ja nemôžem vyplniť tento rozkaz môjho zemepána.

Vezír (vášnive). Tak smelé protivenie označuje dostatočne podozrivosf.

Panovník (po prísnom domýšľaní). prísue osvedčenie nutno mi vziat v tom smysle, že Zulika, dcéra vaša, nenie viac svobodnou.

Vezir (s podivením). Čo?

Vatek (s hlbokým vzdychom). Zulika!

sa už pred mesiacom ženou Nadyrovou. Vatek (citlive). To je nie možné!

Panovník (uveličene). Milý Almansor môj! Vezir (pre seba, nepokojne). A ja v potupe a hanbe.

Panovník (ku klesajúcemu Vatekovi). Syn môj! Ha! on klesne

Almansor (v ľahkom objatí). Kňaževič, zmužte sa!...

Vatek (po chvíli precifujúci). Nechajte ma, ukrutný Almansor!

Almansor. Kňaževič! toto je vás nehodná slabost. Moje nádeje vo vás skladané boly velikánske. Kam sa podela pevná sila vášho ducha, ktorá sa vo vás tak mnohosľubne vyviňovala? Ja donášal bezzištne, so sebazaprením obete, chtiac vychovať z vás muža velikého . . . a vy vzdor tomu upadujete do nemužskosti, padáte v mdloby z bolasti a žiala nad neuskutočnenou vecou, ktorá slušne ospravedlňuje mňa! Či útly cit srdca vásho premôhol i vás upevňovaný ráz a zničil i povďačnosť, ktorá vás do teraz ku mne, vášmu to vodcovi a pestovatelovi pútala? Povďačnosť vašu zaslúžil som sebe láskou ku vám a staraním sa o vaše blaho....

Vatek (vo velkom pohnutí). Almansor, dobrý Almansor! veď vás milujem vrele, a povďačný som vám nevypovedane, ale -- dovolte mi aspoň svobodných sĺz, jináčej mi srdce pukne

Vezir. Jako mi to tažko padá, že som svedkom takého srdce porážajúceho výjavu...

Vatek (náružive na Vezíra). Bezcitný!

Almansor. Nasnovanie týchto nepokojov zdá sa mi byť veľmi podozrivé.

Panovník. O tom sa o nedlho dôkladne Almansor. Áno. Zulika, dcéra moja, stala dozvieme. Teraz Almansor povedzte mi príčinu, pre ktorú ste uskutočnený vydaj vašej dcéry do teraz v tajnosti držal.

(Dokončenie nasleduje.)

Minister dr. Alois Pražák.

(Vyobrazenie na strane 297.)

1820 v Uhorskom Hradišti na Morave. Po za snemového vyslanca vyvolený. vybavení gymnasialných študií poslúchal filosofiu v Brne a právnické študia odbavil zavdala mu peticia shromaždenia vo sv. Vá-

Alois Pražák narodil sa dňa 21 februára stavenie a už vtedy bol zo svojho rodiska

Prvú príležitosť k verejnému vystúpeniu v Olomúci. R. 1844 stal sa doktorom práv. clavských kúpeloch v Prahe, v ktorej mimo. Už r. 1848 mal samostatné advokátske po- iného žiadano bolo, aby král na budúce každý

rok svolal generálny snem všetkých krajín koruny českej. Pražák ako referent snemovnej komissie vypracoval dôkladnú representáciu, ktorá od moravských stavov jednohlasne prijatá bola a v ktorej sa stavovia proti spoločnému snemovaniu vyslovili. Keď koncom apríla r. 1848 stavovský snem rozpustili, bol Pražák členom tridsať-členného výboru, ktorému sverená bola dočasná správa krajinských záležitostí.

Keď ale snem zase sa sišiel dňa 31. mája na základe nového volebného zákona, vyvolený bol Pražák za zpravodajcu komissie, ktorá mala vypracovať zákon o zrušení roboty a on predo všetkými má zásluhu o ten zákon. Pozdejšie vyvolený bol do rajchsrátu, jeho porád sa však nesúčastnil, ale prišiel zase do Kromeríža. Keď kromerížske shromaždenie rozpustené bolo, vrátil sa Pražák do Brna, kde hneď r. 1849 založil literárny

rok svolal generálny snem všetkých krajín spolok sv. Cyrilla a Methoda (terajšia Makoruny českej. Pražák ako referent snemovnej komissie vypracoval dôkladnú represenkátom a dňa 28. augusta 1852 slávil svoj táciu, ktorá od moravských stavov jednohlasne snátok so slečnou Antoniou Škarniclovou prijatá bola a v ktorej sa stavovia proti spo-z Olomúca.

Za časov reakcie ovšem utíchla jeho politická činnosť a on venoval sa úplne advokacii. Jeho kancellaria bola z najprednejších na Morave. R. 1860 začala sa nová politická činnosť a on zase vstúpil i do snemu i do rajchsrátu a od tých čias bol vodcom národnej strany moravskej i v parlamente i na vonok. Pozdejšie boly aj Moravania opustili dráhu parlamentárnej činnosti, ale zase ju nastúpili a Pražák vždy stál na čele bojovnej čaty.

Teraz je dr. Pražák ministrom. Daj Bôh, aby i na tejto postati tak zdarne účinkovať mohol za svoj národ, ako si to sám žiada!

Listy z Čiech.

Zlatá Praha, v októbri 1879.

V.

Už zase sletela sa bystrá akademická mlaď do starej metropole našej, aby v šedivých, starobylých sieňach pošmurného Klementina i Karolina holdovala vedám a umeniam. Sme tu opäť všetci. Ohnivý Srbín i horkokrevný Poliak, hovorný, veselý Čech i zádumčivý Slovák – všetko sa to mihá po uliciach, v kaviarňach i koleji v pestrej trmavrme. A je to život možnoli ešte čulejší, bystrejší než inokedy; veď mimo krásnych, bohatých prednášok a jarého ruchu v literatúre, ktorý zimnou sezonou vždy najvýdatnejšie začína, nastal v Čechách a zvlášte v Prahe i všeobecný interes politický, odkedy zástupcovia Čiech sedia na laviciach ríšskej rady vo Viedni a národovec jeden v rade koruny. Mysle sú napnuté, všade sa uvažuje, vymieňajú náhľady, rozumuje sa, dúfa, pretriasa . . .

Okrem toho i jiné významné okolnosti a slovuje sa o ňom. Na nádraží tunajšom slavudalosti držia mysle v ustavičnom napnutí.
Tak predne nedávna veľkolepá slavnosť Kraszewského v Krakove, kde Česi, zvlášte však
študujúca mládež naša vrelo, ba nadšene bola zasypali kvetami a kytkami, mnohé jiné vy-

prijatá. Dojmy a povedomie odtial prinesené z novu utvrdilo istotu, že máme v Poliakoch bratov srdečných a verných, a že len málo obmedzených a nerozumnou vášňou zaslepených hláv z radov jejich, robí jich nepriateľmi Slovanstva a odporníkmi vodiacich, spoločných naších ideí. Sám nestor Kraszewski, jeho smýšľanie jasne vyslovené v rečach, ktoré povedal, tomu nasvedčuje v plnej miere. A kto by bol kompetentnejším v tom ohľade než on? —

Ďalej došiel nám vzácny učenec dr. Holub, ktorý dlhú dobu cestoval po Afrike, objavil mnohé vzácne veci a velikými sbierkami africkými i podrobnými, rozsiahlymi zápiskami obohatený, dorazil nedávno do Prahy. Na ceste svojej bavil sa dlhšie zvlášte v Londýne, kde s mnohými učencami obcoval a chvalne známym sa stal. Svetový časopis anglický "The Atheneum" veľmi lichotive vyslovuje sa o ňom. Na nádraží tunajšom slavnostne uvítali ho zástupcovia mesta, akad. čten. spolok a všetky spolky krajinské, dámy býv. klubu amerického, ktoré ho tak rečeno zasypali kvetami a kytkami, mnohé jiné vy-

nikajúce osoby a nesčetné korporácie. Telegramov od neprítomných ctiteľov došlo veľké tak teplo v hrudi, jako to byt môže len pri tak teplo v hrudi, jako

Ďalej je mi zaznamenať potešiteľnú okolnost, že bratia Česi často spomínajú spiace Tatry naše, že vzájomnosť i na tejto strane stáva sa plodným skutkom. "Umělecká beseda" počala činnosť svoju vo všetkých odboroch: vo výtvarnom, hudobnom i literárnom. V tomto posledňom vrelo vyzval onekdy básnik Rudolf Pokorný všetkých členov k účinnému podporovaniu našej slovenskej literatúry a navrhol, aby "Umělecká beseda" odberala mimo "Orol" tiež Sasinkov "Letopis." Návrh bol ovšem prijatý. V časopisoch politických i krásoumných, v súkromných kruhoch i rozhovoroch nie je Slovensko thematom už tak zriedkavým, jako pred nejakou dobou. Výlet bratov Čechov v tie naše milé údolia pod sňahové velikány do lona dobrého našeho ľudu mal dobré následky: hovorí sa o nás, naších biedach i utrpeniach, a za myšlienkou, slovom nasleduje čin.

Jako v literatúre začala sa i v divadle sezona zimnia veľmi významne: Smetanovým "Daliborom." Opera táto je jedna z predošlých, ač skoro nikdy neprevodzovaných, prác velikého majstra českej hudby a je v obore svojom posial jediná. Budúcne zmienime sa o nej obšírnejšie. Tiež máme tu veľmi vzácneho a milého hosťa: slečnu Klementínu Kalašovu, výtečnú speváčku českú, ktorá bola dlhší čas v Rusku a teraz je primadonou král. opery v Londýne. Zvlášte nás potešila v krásnej, originálnymi rytmami splývajúcej opere ruského majstra Glinky: "Ruslan a Ludmila", kde hlavnú úlohu spievala utešenou ruštinou.

Zimní beh literatúry zahájil čarovný "Dědův odkaz" zlatého nášho Heyduka, báseň,

tak teplo v hrudi, jako to byt môže len pri básni rýdzo slovanskej, nesenej rytmom spevným, založenej na neoceniteľnom bohatstve národních piesní. Všetka kritika hovorí o nej veľmi radostne, označujúc ju za jeden z najkrajších plodov Heydukových, za vítazstvo národnej piesne nad francúzskym rhetorismom. Velmi potešitelné je tiež vydanie II. dielu sobraných spisov Hálkových, usporiadaných výtečným literárnym estetikom a dejepiscom Ferd. Schulzom, ktorýžto diel obsahuje všetky básne lyricko-epické. Veľkolepé dielo, Durdíkova Poëtika, dosiahla tiež už sväzku druhého i neopomenieme širšie o nej sa rozhovoriť až bude ukončená. Záslužný podnik, ktorý by i u nás zasluhoval vrelej podpory, je vydávanie sobraných spisov Fričových, českého vyhnanca ukrutne osudom stíhaného a najnadanejšieho takmer zo súčastníkov svojích. Návrat do domoviny bol mu, jako známo, po tieto dni konečne povolený. Sväzok prvý venovaný je: "vzácným stínům nezapomenutelného Ludevíta Štúra." Maticou českou vydávaná novočeská biblioteka, ktorá vydala už tolko monumentálnych spisov, priniesla opäť záslužné jedno dielo: Sobotkovo "Rostlinstvo v národních písních slovanských," veľkolepý pokrok na ceste, ktorú nastúpil náš velký Štúr spisom "O národních písních a pověstech plemen slovanských," ktorý tiež bola vydala Matica česká. Ponechávajúc si podrobné prebranie pozoruhodných spisov, ktoré vyšly od jara, na budúce, upozorňujeme ešte na krásny "Almanah české omladiny," vyšlý práve teraz a obsahujúci mnoho zdarilých plodov jak v čiasti poetickej (Kallus, Hudec, Táborského "Zpěvačce trávnic" a m. i.) tak v prosaickej (Korcov článok filosofický, Hrubý: Z domácnosti Puškina atd.).

Dňa 19. okt. spieval chýrny baritonista českej opery Josef Lev svoj jubilejný koncert a my pri zvuku tých nádherných melodií snili sme a dumali, kedyže toto všetko rozprúdi a rozliehať sa bude pod zatíchlou našou Tatrou?...

J. V.

Literatúra a umenie.

viedeňských vydá začiatkom r. 1880 druhý ročník

"Slovanského Almanahu,"

v ktorom budú články vo všetkých slovanských nárečiach osnované.

Jestli snáď minulý ročník -- čo prvý pokus nevyhovel úplne nádeji svojích čiatateľov, usilovat sa budeme na budúce zameškané dohonit a čitatelov v každom ohľade uspokojiť.

Aby sme účel náš zdarne previesť mohli, vyzývame Slovanov po všech stranách, aby podnik náš jak duševne tak materiellne hojným predplácaním sa podporovali.

Vyzývajú sa tedy všetci spisovatelia, menovite ale všetci naši kollegovia po rozličných vysokých školách, aby almanahu nášmu potrebnou látkou prispet ráčili.

Predplatná cena 1 zl. 20 kr., krámska cena 1 zl. 60 kr.

Duševné príspevky prosíme najďalej do polovice decembra na podpísaného zasielať.

Viedeň, 1. októbra 1879.

A. Pavlík. (Wien, IX. Allgem. Krankenhaus).

"Paleček" volá sa illustrovaný humoristický týždenník český, ktorý vychodí v Prahe pod redakciou známeho básnika Rudolfa Pokorného, s insertnou prílohou "Palečkův Telefon." "Paleček" prináša aj pôvodné slovenské anekdoty. Odporúčame ho snažne nášmu ct. obecenstvu. Predplatná cena je: na štvrť roka 1 zl. 45 kr., na pol roka 2 zl. 90 kr.

Rostlinstvo a jeho význam v národních písních, pověstech, bájích, obřadech a pověrách slovanských. Příspěvek k slovanské symbolice, Sepsal Primus Sobotka. V Praze. Nákladem Matice České. 1879. Str. 344. 2 zl. 20 kr. — Od toho času, čo náš slavný Stúr napísal svoj spis: "O národních písních a pověstech plemen slovanských" (Praha 1853), nevyšlo nič podobného v literatúre slovanskej. Primus Sobotka zasiahol teraz hibšie do tohto predmetu a výsledok svojích mnohoročných študií podáva v hore uvedenom diele, ktoré prevyšuje všetky dosavádne bádania na tomto poli duševnej činnosti slovanských národov.

Slovanské študentstvo na vysokých školách rozvrhnuté je na dve čiastky. Obsah prvej (str. 1-66) je Rostlinstvo — poesie. Ctění stromů. Podobnost stromu a člověka. Souvislost života rostlinného s životem lidským. Stromy a květiny na hrobech. Lidé proměnují se v rostliny. Lesní a polní bozi a bohyně. Léčení pomocí rostlinstva. Věštby z rostlinstva. O významu rostlin v poesii národní. Symbolika rostlin. Význam rostlinstva v národních obřadech. Jarilo. Hra na královnu. Dodola. Obžinky. V druhej časti (str. 67—337) pojednáva sa "O jednotlivých rostlinách zvlášť." V predmluve hovorí pôvodca, že podobný spis, ako tento o rostlinstve, chystá aj o živočišstve, k čomu má už hojnosť materiálu po hromade. My prajeme mu mnoho zdaru!

> "Život zviřat." Sepsal Dr. A. E. Brehm. Díl první. Ssavci. Přeložil prof. dr. Č. Kotal. Svazek první. Nakladatel knihkupectví J. Otto v Praze. Str. 64 lexikového formátu. — Svetochýrne dielo Brehmovo máme tu teda v českom preklade a už to samé je veľkým obohatením českej literatury, ktorá teraz vo všetkých oboroch vedy a umenia tak skycle prekvitá. Krem toho vynaložilo nakladateľstvo všetko možné, aby dielo toto za najnovším nemeckým skvelým vydaním v ničom nepozaostalo. Uprava diela, tlač robí mu všetku česť a početné obrázce sú najvernejšie illustrácie zvierat, akými môže sa dosiał drevorezba vykázał. "Život zvířat" v českom vydaní bude teda krásnou ozdobou akejkolvek knižnice a my čo najsnažnejšie odporúčame ho všetkým priateľom illustrovanej literatúry vôbec a prírodnej menovite. Vychodí u spomenutého podnikavého nakladateľstva v sošitoch po 60 kr., ale možno sa naň aj predplatiť, a síce na 5 sošitov 3 zl., na 10 sošitov 5 zl. 50 kr. atd.

"Osvěta," č. 11. Obsah: Slovanská myšlénka na Rusi. (Píše dr. Josef Perwolf). Josef Linda, studie historicko-literární. (Sepsal Jos. Jireček). Vácslav Al. Svoboda, biografická zpomínka. (Sepsal Ant. Rybička. Astronomie vojského. (Z překladu Mickiewiczowa Pana Tadeáše od Elišky Krásnohorskej). Mrtvá země. (Od Rudolfa Pokorného). Rodinná sláva. (Povídka od Ferdinanda Schulze), Nové písemníctví. Anthropologická vý-Dielo stava v Moskvě.

OBSAH: V predvečer "Dušičiek." Janko Alexander. — Sestra koketa. Obrazy zo života. (Pokračovanie.) — Nihilismus. Povesť. Podáva Samo Samovič. (Pokračovanie.) — Oblaky. (Pokračovanie.) — Falošné vlasy. Novelettka. Dla nemeckého A. B. volne poslovenčil C. D. — Anthropologické úvahy, alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určiteľnost kroz prírodu. Dľa Karola Rosenkranza a v tomto odseku i dľa K. V. Zapa a jiných podáva Pavel Hečko. (Pokračovanie.) — Príkladný panovník. Sdramatisovaná povesť arabská vo 2 jednaniach. (Pokračovanie). – Dr. Alois Pražák (s vyobrazením). — Listy z Čiech. Píše J. V. — Literatúra a umenie.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine: Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. 10 kr. r. č. — "Orol" vychádza v sošitoch, 4 hárky silných, dňa poslednicho každého mesiaca.

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor a vydavatel:

MIKULÁŠ ŠT. FERIENČÍK.

Roč. X.

Turč. Sv. Martin, 30. novembra 1879.

Číslo 11.

Sestra koketa.

Obrazy zo života.

(Dokončenie.)

Keď Eleonora po trapnom rozhovore s Izidorom vrátila sa nazpät k otcovi, jej pokojný krok nezobudil ho z príjemného sna, v ktorom na lenoške pohrúžený bol. Slnko ohrievalo jeho dlhou nemocou soslablé telo a cez otvorený oblok dochodiaci vonkajší vozduch mal veľmi blahočinný vliv na unylé čuvy jeho.

Eleonora sadla si proti nemu, dávajúc dobrý pozor na jeho dýchanie, ktoré ale veľmi pravidelné a pokojné bolo, tak že celý ten sen prezradzoval zdarné zotavovanie sa nemocného. Poneváč ale sloko zapadalo za vysoké hory, vstala, chcejúc zatvoriť oblok, aby večerný chlad nebol mu škodným. Jej až prílišná pozornosť, aby otca nezobudila, bola avšak márna, lebo sotvy zatvorené sklá obloka prekážaly vchod čerstvého povetria, pán Gedeon dobre pocítil tú premenu a zo-·budil sa.

"Ach, ty si už tu, Eleonorka? A ja som nepozoroval ani najmenej, kedy si sa vrátila."

"Prišla Irénka, tak som sa ponáhľala, aby si dlho samotný nebol. Keď som ta ale našla sladko spiaceho, nechcela som ta nepokojit."

"Veru sladko, sladko som spal. Sladký sen sprevádzal, a ten týkal sa teba, duša moja!"

"Mňa? a v akom ohľade?"

"Budem ti ho vyprávať. Videl som ta Elconory na chvalospev otcov. krásne vystrojenú v bielych atlasových šatách, pretkávaných zlatom, a na hlave brilliantová čože to má znamenať? Ha! čo vidím? na

koruna jasala sa ti, po boku Izidora klačala si pred svätým oltárom a kňaz požehnával v mene Božom váš manželský sväzok! Ach! aký štastný som bol, vidiac teba, anjel môj dobrý, šťastnú!"

"Ach!" hlboko vzdychla Eleonora, a z jej očú vyrútily sa prúdy horkých sĺz.

"Ty plačeš? ty vzdycháš? čo to má znamenať? a Bože, ani som tým sladkým snom uveličený nepozoroval premenu tvojej tváre. Čo sa ti stalo, Eleonorka moja? tvár tvoja prezradzuje velikú bolast? čo ti je? mala si nejaký nepríjemný výstup s Izidorom? ale veď je to nemožné."

Soberúc a napnúc všetky sily, Eleonora premohla slabost svoju. Slzy prestaly tiect, a na jej jahodových perách zjavil sa, ale vzdor všetkého namábania, predsa len žial a bôl prezradzujúci úsmech.

"S Izidorom som ja, otec môj drahý, už na čistom."

"No veď tak, lebo by ma velmi bolelo, keby som sa i v ňom bol sklamal."

"On je dobrý, šlachetný muž, a zaslúži veru byt štastným!"

"A aj bude, veď ty si najdokonalejšie šfastie tohto sveta."

Hlboké, žalostné vzdychnutie bolo odvetou

"Ale ty jakosi nápadne mnoho vzdycháš?

41

tvojom prste chybuje prsteň Izidorov. Kam sa ten del? Eleonora, hovor otvorene, lebo ma usmrtíš, povedz pravdu, všetko, všetko chcem zvediet. Ćo sa stalo, čo ti je?" a tvár jeho neprestajným trhaním prezradzovala vnútorný boj, lomcujúci jeho vetchými silami.

Eleonora so všetkou možnou šetrnosťou rozprávala, čo otec žiadal. Na seba svalovala všetku vinu, a ona dobrovolne vrátila Izidorovi prsteň a s ním i jeho sľub, lebo vidí, žeby s nou nedočiahnul to šťastie, ktoré zasluhuje.

"A Izidor?" opytuje sa s chvatom otec. "Izidor nechce o tom ani počuť, prsteň neprijal, môj mi nevrátil."

"Nuž a? —"

"Ja rozhodne som mu osvedčila, že nebudem jeho ženou!"

"A prečo?"

"Lebo nechcem byť prekážkou jeho šťastia!" "Akého štastia, akého štastia bez teba?"

opytuje sa až k pretrhnutiu siahajúcou napnutostou otec.

"On miluje inú!" vetí vo veľkých bóloch Eleonora.

"Izidor?" zkríknul otec, "Izidor miluje inú? a koho?"

pološeptom odvráva "Sestru Irénku!" Eleonora.

"Irénu?" nanovo zkríknul otec a lapiac sa oboma rukami za hlavu, dodal: "O Bože! hlava! hlava mo-" nedoriekol, hlava odvisla.

Pohľadom na to predesená Eleonora chytiac hlavu otcovu kričí:

"Otče! otče! neopúšťaj ma tu samotnú! smiluj sa a vezmi ma sebou!"

To bol ten výkrik, ktorý zplašil Irénu s Izidorom.

Ústupského na lenoške pololežať, hlavá odvisla cez operadlo; pri nohách jeho klačala Eleonora, jej hlava spočívala na jeho lone.

Bežali rychlonohí poslovia pre lekársku hlas. pomoc. Ale tá prišla pozde. Lekári vyslovili nález svoj stvrdiac, že porážka modzgov a štieli?" srdca zakončila beh dvoch ľudských životov.

Veľkolepý to bol pohrab, keď pána Ge-mne oznám!" deona Ústupského a jeho dcéru Eleonoru,

pochovávali do dedičnej hrobky. Známi a priatelia, z blízka a ďaleka, ponáhlali sa odprevadiť k večnému odpočinku mrtvoly tak prekvapujúcim spôsobom vyhaslých životov.

Po odbavení cirkevných obradov vracaly. sa panstvá do kaštiela, aby tam najviac skormútenej a dotknutej dcére i sestre vyslovily svoju hlbokú sústrasť, a jestli možno, prispely ku poteche niekoľko srdečnými slovami.

Ale veľké bolo jich prekvapenie, že Iréna, ktorá síce počas odprevádzania mrtvol hojne prelievala slzy žalosti, teraz už akoby smútkom ani nedojatá zjavila sa jim. Akoby sa nič nebolo prihodilo, velmi znamenite hrala zástoj domovej panej.

Táto chladnosť veľmi zlý dojem urobila na všetkých, preto ponáhlali sa čím skôr opustiť dom, ktorý navštívený veľkým nešťastím, predsa v svojich obyvateľoch neznal vzkriesiť ani len cit žiaľu.

Iréna je samotná, ach! ako jej odlahlo, keď ostatná zdlhavá nudná návšteva odchodom hostí zakončená bola. Hneď pospiechala k zrkadlu, aby vlasom svojim dala s oblekom a tvárou súhlasiacu sriadenost.

"Ako mi dobre sluší tento čierny oblek! dozajista páčiť sa budem i Izidorovi. Oči sú síce trochu obtočené červenou obrubou. následky plaču, nuž ale akože neplakat, keď tolký svet díval sa na mňa. Lúto mi bolo, to sa tajiť nedá, i otca i Lorky, nuž ale konečne, čo by si oči vyplakala, vzkriesiť by jich nemohla. Umret musíme všetci, jedni skôr, druhí pozdejšie. Veru nemyslela som, že si Lorka tak k srdcu pripustí tú nevernosť Izidorovu! Chudiatko! má už pokoj, a nemusí sa na tomto svete sužovat. - Ale, celý Prijdúc do chyže otcovej, našli Gedeona svet mi už bol vysloviť svoju sústrasť a ma tešif, len ten, po ktorom túži srdce, ten dosial nezjavil sa!"

Iréna uderí na zvonec, ktorý vydal zvučný

"Či pán velkomožný Záplavský sú v ka-

"Po pohrabe ešte neboli tu!"

"Akonáhle prídu, uveď jich do salónu a

Sluha ukloniac sa mleky odjšieka [e

po svetlici strmým krokom; a kcď trochu smiem poslať, to by bolo akoby ho vysielala utíšenia pocítila, zastala pred zrkadlom a na zvedy, a ešte by mohol narobiť daromných ustrojovala svoje zlaté vlasy. Ach! veru ne- rečí. Ach Bože! sú tí mužskí divní. dbala by bola zapäť do ních nejakú zlatú keď už nemá ani najmenšej príčiny obzerať okrasu, alebo aspoň nejaký kvet, ktorý ju tak sa na svoj sľub; teraz, keď je šťastnou náznamenite zdobil; a keď ani to nie, tak aspoň hodou osvobodený od všetkých záväzkov, zazelené listie. Ale keď to mrav v hlbokom čína také komédie. Smiešno! ale i hrozné! smútku nepovoloval. A mrav je veľký pán, Veru by som mala veľkú vôlu aspoň do týdňa ktorého rozkazom, zvlášte vo vyšších kruhoch, apprehendovať a dať mu dobre pocítiť nepodrobujú sa i také svehlavé a svevolné slušnosť jeho chovania!" dietky, akou veľmi často bývala i slečna Iréna.

nepokoj Irénin. I opät utiekala sa k hlasnozvučnému zvončeku.

Sluha zjavil sa.

"Neprišli ešte pán veľkomožný?" opytuje; sa, nepokoj svoj na darmo ukryť namáhajúca sa Iréna.

"Nie!" odvetil sluha, a dodajúc si ducha osmelil sa, k upokojeniu slečny proti v dome panujúcemu obyčaju, dodať: "Práve teraz prišiel domov Štefan a ten hovorí, že rovno ide z hrobitova a pána velkomožného že tam nechal ležisceho --- "

"Čo? snívaš? Ako sa opovážiš niečo podobného - " Iréna nevedela, čo hovorit.

"Prosim ponižene, Stefan to tvrdi. I ja som tomu nechcel verif, ale -"

"No dobre," skočila mu do reči Iréna, "môžeš odísť!"

Po odchode sluhovom zväčšený bol nepokoj slečny.

"Co to má znamenať? Pozbyl Izidor smysly? na hrobe ležať, celý svet sa z toho smiať bude, aká romantická prehnatosť; či sa to svedčí na vzdelaného, v dobrej spoločnosti pohybovať sa zvyklého pána? - Ach! konečne, Boh zná, kto to tam leží, a Stefan nedovidiac dobre, nazdal sa že je to Izidor. I tak už hodne mrká. — Tak to bude! — Nuž ale keď je to nie on, kde že je? šiel domov, bez ohlásenia sa tu? nuž veď i jeho povinnostou je, vyslovit mi sústrast. Či na to darmo čakám? — Nie, neverím, že by to už bol videl svet, takýto poklesk proti do-

Veliký nepokoj zachvátil Irénu; chodila presvedčiť sa, že sa Štefan mýlil. Sluhu ne-

Nevrlosť zasadla na peknú tvár slečinky A ten Izidor len nechodil. Už súmrak a na čielci zjavily sa povážlivé mračná. Ale zalahnúl na vrchy a pološero obtáčalo celé všetko márne, to neprivolalo Izidora Konečne okolie, a on dosial nezjavil sa. Zväčšoval sa zunujúc dlhé čakanie, zahodila plášť, hlavu pokryla kapucou a nepozorovane vyšla z kaštiela, obráťac kroky svoje cez park smerom k hrobitovu. Už bolo dosť temno. Oblohu pokrývaly mrákavy, a ani slnko mesiaca neprerazilo cez ne, ba ani len zlaté hviezdičky na obzore.

> Zastane pri vrátach hrobitova. Aký divný pocit zaujal ju. Aká tu desná tichosť, až sa jej zaseknúl dych v prsách, ale -- tu stát nemožno. Kráča tedy ďalej. Tie mnohé kríže, tak jej prichodia, akoby ruky rozpínaly proti nej, a keď náhodou dlhý jej šat zavadil na rameno kríža, už videla v obrazotvornosti svojej, že ju ktosi drží a uchvátiť chce. Zašumelo niečo ponad jej hlavu, až sa ztriasla na celom tele, len len že neklesla. Bola to na lov vyšlá sova, ale obrazotvornosť rozčulená videla v tom najmieň na omele letiacu strygu. Dodávala si ducha smelosti neprestajne opätujúc, že mátoh a strašidiel niet. Konečne došla k rodinnej hrobke. A pri nej v skutku ktosi ležal.

> "Izidor!" strachom a predesením zblädlé a trasúce sa ústa hovoria pološeptom. Ale nik neozýva sa.

> "Izidor!" opätujú vyschlé pery, "pre všetko na svete prosím ta, ozvi sa. Čo zamýšlaš? čo robíš? O Bože! aké strachy a hrúzy podstúpila som pre teba!"

> Žiadon pohyb neprezradzoval, žeby to, čo tam pri hrobke ležalo, bol životom vládnucí človek. Strach Irény riastol.

"Je to prelud obrazotvornosti?" myski brému tónu. - Naozaj, nadchodí ma vôla íst Iréna, a ja Boh zná v čom vidím Izidora? Digitized by GULKIC

Ale ako nabyť jistoty? dotknúť sa ho?" A mráz prebehnúl trasúce sa telo. Ale nezbý- bývalo dopúšťať si veľmi k srdcu podobné valo jej nič jinšieho. Zohnúc, chcela sa dotknúť rukou ležiaceho, ale pohyby jej boly tak bázlivé, že sotvy sa zblížila prstmi k telu, už jich strmo utiahla, a náhodou zachytila čosi, čo sa jej nevdojak vplietlo medzi prsty, a s tým silne pohla i ležiaceho.

Dvíha sa zo zeme hlava a točí sa do kola, akoby ujistiť sa chcela, kde je. Človek vstane hore.

"Izidor!" rečie Iréna, "čo sa s tebou deje? tmavá noc zaľahla už svetom, a ty bez seba ležíš na hrobitove!"

"Na hrobitove?" s desaým výrazom hovorí on. "Ano, pravda je, na hrobitove. Veď tu sme pochovali jej mrtvolu. — A ty čo tu robíš?

"Divná otázka od teba. Teba som hladala, lebo nepokoj zaujal dušu moju. Pod, nebavme sa tu dlhšie, tu je tak desno, tak divo!"

"Desno i divo!" odvetuje on, "a ona tu odpočívať bude!"

"Izidor, pod, odprevad ma domov, mám s tebou mnoho čo hovorit, čo sa nedá odkladat!" postúpila niekoľko krokov napred. Izidor nehýbe sa z miesta.

"A o čom to vlastne hovorit máme?" opytuje sa s úprimným výrazom nevedomosti.

"O com? oh! neopytuj sa tak, akoby si to neznal, akoby ti to tvoje srdce nehovorilo. O našej láske a budúcnosti!"

"O našej láske? — o našej budúcnosti?" s dôrazom odvráva Izidor. "Moja láska, radosť i potecha budúcnosti tu v tejto hrobke uložená je k večnému odpočinku!"

"Hahaha!" smeje sa núcene Iréna, "aké romantické fanty. Nie, túto poetickú jiskru nepoznala som u teba. Ver mi, velmi zle ti sluší!"

"Darmo je! nechces ma rozumet. Ale opätujem ti, že medzi mňou a tebou táto hrobka postavila neprekročitelnú hranicu. Ona nás lúči na — veky. Boh sám jediný zná, či sa cesty naše ešte kedysi sídu, alebo aspon prekrižujú, ale ani potom nebude reči o našej láske a budúcnosti. --- Moja cesta ide na lavo, tvoja na pravo!" bola jeho, s neprekonatelnou určitosťou daná odveta na posmešky Irény.

Zarazila sa. Ale jej obyčajom nikdy neprejavy. Za chvílu vrátila sa opäť k svojmu zvyčajnému, lahkostou vynikajúcemu tónu-

"Veď je toto formálny košík, pre ktorý som si až na hrobitov prišla. Podľa môjho vedomia ešto žiadon romanopisec neprišiel na podobný nápad, ach to sa len mne prihodiť mohlo. Nuž ale buď si trebárs i tak, o tom teraz a tu nebudemo dalej hovorit. Ale ufám, že nezrickol si sa ešte všetkej ritierskosti a že neodopreš mi ešte preukázat službu. Či asnáď i to nedovoluje ti tvoja pohrobená láska?"

"Maj smilovanie a nevysmievaj sa citom mojim, necítiš, že úsečné slová tvoje prerážajú srdce moje. - Rozkáž, akú službu mám ti vykonat?"

"Odhodlajúc sa vyhľadať ta na hrobitove, nemyslela som, že podstupujem hrúzyplnú cestu. Sem som ju s napnutím všetkých síl ako tak prekonala. Ved som blahová ufala, že tu najdem odmenu za vystáte hrúzy v tvojej vernej láske. - Ale -- ale o tom už niet viac reči. Teraz prosím len o laskavé doprevadenie ma domov."

Izidor podal jej rameno a doprevadil ju až do kaštiela. On po celej ceste nepreriekol slova, a ona tiež netrúfala si prerušovat jeho mlčanlivost.

Prekročiac prah kaštiela, Izidor zastal i podal Iréne ruku.

"S Bohom!" bolo jediné, čo k nej riekol.

"Dnes ráno nemyslela som, že sa my dvaja večer takto lúčit budeme. Ale darmo je. S Bohom tedy Izidor! a ked ti to nebude robit velké bôle, zpomeň si časom i na mňa. Ja sa vynasnažím, aby som ta nezabudla."

S tým sa rozišli.

Izidor hneď na druhý deň včas ráno vydal sa na cesty, len v stoličnom meste stavil sa, aby svojmu priateľovi pravotárovi doručil plnomocenstvo k zastupovaniu jeho záujmov na čas jeho vzdialenosti.

I Iréna v ten jistý deň vrátila sa do domu tetky generálky.

Minuly uplne tri roky. Izidor cestoval po Azii, Afrike, Amerike, Austrálii, tam na lovoch divých dravcov hladajúc útechu a zábavu. Ale vrátac sa zpät do Europy, pocítil dost skoro,

Digitized by GOOSIC

že bôl obtažujúci srdce neumenšil sa ani ako máčny mak.

majúce v ten jistý deň.

sa rozličným spôsobom. Po predstavení sa domácim, chodil sem i tam, či by nenašiel nejakého známeho, s ktorým by ztráviť mohol tento zdvorilosti obetovaný večer.

"Ach, ako ma srdečne teší, že ta videt môžem. Či vieš, že sme sa už tri roky nevideli?" podávajúc mu nad sňah belšou rukavičkou zaodiatu malinkú rúčku, hovorí k nemu skvostne ustrojená dáma.

a pôvabnosti.

"Pravda je, túlal som sa po celom svete." "Zabudol si na svojich dobrých priateľov a známych," skočila mu ona do reči.

"Nezabudol, čoho najlepším a najvýmluvnejším dôkazom je môj návrat a prítomnosť tu." Po malom okamžení dodal: "Smiem ti blahoželať k šťastiu?"

"Oj měžeš! chvala Bohu som šťastná. Ruku ti síce už viac ako mladucha dat nemôžem," s okuzlujúcim úsmechom hovorila, "ale k velkej radosti mi slúžiť bude, jestli rozmnožíš počet mojich ctitelov, a ujistujem ta vopred, že ty medzi nimi prvé micsto zaujímat budeš!"

"Moja vďaka," odvetil zdvorile, "ale my slím že ma znáš, Irénka, a dozajista nenie Navracajúc sa do svojej tichej dedinky, ti ani to ukryto, že to nenie podľa môjho prišlo mu pobaviť sa v hlavnom meste. Uro- vkusu. Nerád rozmnožujem veľkolepý, o tvojej biac návštevu v dome predsedníka hlavného moci a kráse svedectvo vydávajúci sprievod, súdu, pozvaný bol na večerinky odbývať sa zvlášte keď k tomu nemám práva. - Nebola by si tak laskavá," hovoril, podávajúc jej Početnú spoločnosť našiel tam, baviacu nežne rameno, "predstaviť ma tvojmu pánu manželovi, túžim ho poznať!"

> "Márna túžba!" odvetila ona s laskavým usmiatim, "kde som ja, tam môjko manžela nehladaj!".

> "Ako to? to nové mne nepochopitelné prekvapenie!" vetí Izidor, neznajúc ukryť zadivenie svoje.

"Veď v tom práve leží moje štastie. Izidor. Môj muž akživ nestará sa o to, čo robím Izidor prekvapený zdvihnúl zrak svoj, a a kam chodím ja; a ja z mojej strany, ako poznal Irénu. Ale jej prítomnosť nerozohriala vidíš, pri tomto počte ctitelov a zvelebovasrdce, ba ani len nezrýchlila jeho bitie. Úplne telov nemám ani len času mysleť a dbať o to, chladným ostal vzdor jej okuzlujúcej kráse čo robí a kde baví sa on!" dodala ona celkom úprimne, tak že o pravdivosti jej slov nebolo možno pochybovať.

> "Ach, Irénka," vzdychnúl Izidor, "to nenie to štastie, o ktorom som ja kedysi snil. Teraz, ver mi, s celou skrúšenosťou riect môžem: "Ďaka Hospodinu, že sme sa my dvaja nesobrali!"

> "Vidím, lichotif neznáš," usmievajúc sa, hovorila ona. "Ale povďačná som-ti za tvoju úprimnost!"

> Priateľsky podali si ruky, a Iréna s ľúbezným úsmechom na tvári, vrátila sa k túžobne na ňu čakajúcim ctiteľom svojim.

> > Fr. Jančík.

Oblaky.

(Pokračovanie.)

Sbor.

Zivot hádkou, bladé snenie; nám nepatrí — rozlúštenie. Co nás teší a čo desí: povedzme si, povedzme si. Ty, čo ešte sňažné krýdla --prednes: z ktor'ho bežíš bydla.

A mrak -- pokým sňah mu z bielych krýdel Chumelí, --- pred sborom reční takto:

"Kde polárky onej slavnej hviezdy, hviezdy slavnej nikdy nehasnúce papršleky dolu z neba svisly, jako stužky z temných vlasov noci: osvecujúc os nezlomnú zeme, aby v svojích neprebraných sňahoch jako pútnik cestu neztratila, abo z klzkých vlastných vrehov ľadu sa nesvezla bezdnej do prepasti; -kde deň a noc jak tuzv dobe krátkej C

sa sta detskou hračkou nestretajú: lež keď je deň — trvá až kým svoje lúče slnce všetky nevysvieti, --a noc zase keď nastane — nuž je nocou temna v pravde až kým stíny v dlhom spore nespadaly všetky, a krú valnú v nebo nevylialy, bo jejích krv na ťažište v nebi na východe onen fontán, v ktorý sa stekajú ony čo červánky: aby keď svit dlho driemajúci zas zbudený vstal zo svojho loža, prv nežliby von vyšiel z komnaty, čisto zmyly snivú jemu hlavu a svlažily k porozkvetu tváre; kde žitia niet. — nač aj? veď kde ono: zápät tam aj hlas: "memento mori," niet rodenia, lež niet ani smrti, čo len štastím: — radšej ani nebyť, jak byt včera, a dnes — nebyt znova; jeden kde pán: mráz, — len jedna vôla, a niet tisíc rozmarných rozkazov, že sa chudák sluha zbalamutí, a vyhoveť neznajúc odrazu zlým despotom — biedny ztratí rozum, aż zachechce sa v tvár hrôzovládcom: vemte každý umu môjho strapec! teda tam ja dlho meškal, dlho. Co som robil? zdáte sa ma pytat. Inu! — slnce kým krúžilo kolá: som si krýdla, čo mi až na žúžel bol začiernil zavše tropický pal, kým preletel k druhému som pólu teda krýdla svoje som si zmýval večne mladým a pannenským sňahom. A keď noc nadišla: sobral som sa, bezo škvrny rozkrýdlil perute a vyletel k stálici polárke, ku tej — znáte — čo jak lampa svieti v temných nociach, po obidvoch stranách. z prava z lava — zemskému povozu. — A jak som sa u nej dobre bavil! bavil dobre, že nemožno lepšie; lebo večne bdiaca vidí veľa, mnoho teda aj rozprávať umie: mnoho, mnoho z minulosti dávnej: ale mnoho už i z budúcnosti: tak sa zdá, že ona prevysoká blízko súc ku závojom nebeským, čo obličaj kryjú totých tajov, keď všeteční cherubovia mladí je zvedaví o zem odchýlili --že ta ona ukradomky kukla... Verte: istá ona prorokyňa! — Vyprávala mi počnúc požiarom hrdej Trojy až po oheň Moskvy, ani plam Horeba nezabudla. Porovnala tieto ohne pekne; ukázala: vidz — to oheň lásky,

ale božej, ktorá nenivočí, veď zelený ker zeleným zostal; ·ukázala: vidz -- to lásky oheň, lež smyselnej, nízka láska k ženskej, jejż obetou — nesmrtelný Achyll, žertvou - nárek blúznivej Kassandry jak na krýdlach z tých vlajúcich vlasov ta letiacej v dymoch Iliona: -že k výstrahe zachovať tú zhubu musel poet narodit sa Homer . . . Ukázala: vidz — to oheň lásky, lež smyselnej, ktorá pre dym slávy marnej — je svet v dym obrátiť v stave. — Tak prebehla veky, deje sveta, -a prebehla prejasným jich okom; a za každým rozsudok vynesla, výrok, ktorý neni k odvolaniu: bo je svätou pravdou podopretý. Od Golgathy krvavého dreva až po ten kríž, ktorý každodenne nosit musia poctivost a cnota zpomla hriechy, sčítala zločiny: za než jadro človečenstva trpí, a trpiet má ešte neustajne; bo nić tažšie: jako poznat, zvolit, nasledovať apoštolov pravých, a nič ťažšie: jak opustiť cestu, čo zlí ďasi hladko narovnali... A potom mi označila prameň, z ktor ho kypia oné krásne žiare, čo polnocou kút ten nebies zdobia. Ona vie, čo žiare tie tam značia. Tak mi rekla: — jeden národ sveta ač sám si svet, neni svetom ešte, ale vírny, rozsápaný chaos --z nehož svet utvori tvorca ktorý? Bo bôh-tvorca stvoril svet vo velkom, hrádze sadil, — priezračnými rysy obrazil len: vymalovať z plna obraz zvláštny --- ponechal človeku. Stín tam visi hľa na stene zeme: kto vyplní barvami ho dúhy, aby sa stal obrazom — zdobiacim tú pozemskú chatrč človečenstva? . . . Jeden národ — hovorila hviezda ktorý zvlášte strážim celé veky; veď som jeho hviezdou najstálejšou v neustálom sveta vlnobití: prečo skydal sa tak na caparty, jako obor v kusy rozsekaný? Prečo? Aká je príčina toho? A keď cudzia vražedlná rnka to tam vlezla do pňa obrovského: že driek jeho rozkálal sa s nárkom, ozvavším sa v dialnych horách sveta, praskly žily, vyluply sa stržne, jako rieka zahučala mliadzga, a koreňom sa ani nesnilo, keď už obraz svoj jako v zrkadie -

tam v zenite — rozdrvený maly, tu halúzky - pletence koruny, poleno tam - rozbité koleno --, onde vrchol — to odfatá hlaya, a ostatnie -- rozmetané údy a či — triesky šírym dvorom sveta... lež keď cudzia vražedlná ruka vlezla predsa do pňa obrovského a v šír a zdĺž sem-tam ho roztrieskla: Či strom lipy takže svoj báj nemá o šarkanu, jemuž odrazené zas len sú na svojom mieste hlavy . . .? — Jeden národ — pokračuje hviezda či on uronené už jablko, uronené je zo stromu ľudstva. ktoré krájať ledakomu volno, ktoré hlodať smela by i červäč? --- -Tento národ — doložila hviezda neni obor onen rozsekaný, neni jablko uronené dolu tam zo stromu, z vetví človečenstva: je len tá smes, ktorej chybí tvorca. Ale tvorca pride --- iste pride, príde tvorca, a zavesí obraz dokonalý — ta na zeme stenu. Tvorca príde; každá žiar severnia jeho bližší postup k dielu značí!... Tak vravela rozhorlená v tvári, trblot svetla že sa len tak metal. ---A kam mieniš odtiał? pýta sa ma. Idem k juhu, poviem. Nechod? rečie; noc na sklonku — idi ta k východu, sober bratov svojích, ktor'ho stihneš, tam sa zažte v nevídanú zoru: --v počatí deň — slavný zemi, moru!

Ideš? idem, vetím. Spech ti treba; sad na môj voz, — na ňom do polneba...

Som tu. -- Šípim: kedy deň ten svätý; pôjdete čo fakle mu v ústrety?"

Sbor.

Hoj, pôjdeme! hoj, pôjdeme; zobuď včasne, kde kto drieme. Čo nás teší i čo desí: povedzme, povedzme si. Komu z oka smútok prší: nech zakončí, nech dovrší.

A oblak uplakaný zakvíli, jak puls hrany —:

"Nad dedinským cmiterom pozastal som za včerom; bo mi padnul do oka stín tam čierny z hlboka, stín — otvor nového domu; rádbych zvedel . . . ten zas komu? A smutné víby v šeptu tichom: a šepot ten sa -- volá "vzdychom"...

Nebolo tam hrobára,
čo otvára, zatvára . . .
Nemal mi kto vývod dať;
a ja predsa chcel som znať;
bárs zvon — nárkom tak ma ľakal:
ja len čakal, predsa čakal . . .

A smutné vŕby v šeptu tichom: a šepot jích sa — volá "vzdychom"...

Pohrebný už tiabne fah; — prekročil bránice prah. Sem karuje v tento rad, jak lezúci čierny had. Čierna pieseň funebrála: dušu rúša, srdce kála...

A šepot preletel k akáčom: a týchto šepot zve sa — "plačom"...

Rakev modro barvená, lalijenkou zdobená; tu cyprus, tam rozmarín chvelý vrchňom hádžu stín; a von z rakve vyvesená biela plachta — obrůbená...

A šopot preletlý k akáčom: tam plače — menujúc sa "plačom"...

Šesť družbov a šesť družíc — smútok vsiakol jim do lie . . . Čierna stužka družíc vlá, a na kríži bielená — — Plaču ešte nezavznelo . . . Jakže? . . . Srdce zkamenelo?

Lež šepot odtiahlý k akáčom: ten plače, — veď sa zovie "plačom"...

Dośli k jame. Zastali.
Do kola ju obstali.
Zaspievali verše dva -- -i odznela modlitba: -- ...
a už rakev noc obsiabla --plachta nechce . . . von vyšlabla . . .

A šepot stúlený k akáčom: ten plače, — ach samým je plačom . . .

"Dcéro moja jediná!..."
Haha! kto to zpomína?
Nerozoznám. Samý hluk...
Zpod hrobára prácnych rúk
zmizla rakev... ešte hodí
už površie... světi mehodí

A šepot k mukyni v tej chvíli: kde "trapom" zvaný horce kvíli . . .

Hrob už svoj obdržal krov: veko rakve — i sám rov. Zelený plášť priodial . . . a s tým --- hrobár dokopal. Keď dokopal, v tichú dobu ku novému klaknul hrobu.

A šepot mukyne v tej chvíli: tak slyšať, ešte väčšmi kvíli . . .

A hrobár — čuj — zpomína: "Dcéro moja jediná! Ja — starec — la vychoval, dochoval — i pochoval . . .

Viac ta nemám, nie viac ja ta: ani, ćo odmeni -- zata!" . . .

A šepot mukyne v tej chvíli — kde ženy hrob — jak hrozne kvíli!

Kalné zraky ku mne vzpjal, kým si takto nariekal osamelý, ako prst --ved tam iba nemá prst... Ja — zaplakal rovno s ním citom pravým bolastným. ---

A vŕby opäť v šeptu tichom; a šum ten: večných žialov — vzdychom . . . "

(Dokončenie nasleduje.)

~•e@@be~~..

Nihilismus.

Povest.

Podáva Samo Samovič. (Pokračovanie.)

Odberanka do Pešti odchodiaceho Ró-Istupné citu najvyššej rozkoše. K tomuto drunejšieho druhu, aby pri tvorení tajných plánov nepovolané oko a ucho účasti nemalo. Zo strany starých pánov vyslovená bola žiadosť, aby mladí Koreňovci, opustiac svoj tichý úkryt vonkovský, vtiahli do vyššieho sveta. Ťažko — vraj — padne pánu Rókássymu videť svojho zafa odsúdeného k továrnictvu, keď vlohy jeho k niečomu vyššiemu prezradzujú a tie vlohy vyvinúť nemôže len v styku so vzdelanou spoločnosťou. Aj frovy velkomestského života sa umenšia, keď dve rodiny spoločný dom povedú. Jolanta s radosťou prijala návrh za svoj, Julko s kyslou tvárou prisľúbil len preto, że sa neopovážil zrovna odopret. Príčina tejto nechuti bola švarná Julka.

neklamné znaky ukazovaly, že zaujatie Julkovo nemalo svoj jediný základ v dobročinnosti, ale v niečom inšom. Načo krášliť vec? starodávna ľúbosť ozvala sa v srdci Julkovom a on, čo sa samo sebou rozumie, neuspokojil júceho. sa lúbostou svojou naproti Julke, ale si chcel aj Julku k lúbosti naproti sebe naklonif.

kássyho spojená bola s hostinou najdôver- žilo sa to, že čo manžel Jolantin k dosiahnutiu svojich neślechetných zámerov nemohol použiť tých váblivých slov, ktorými sa pred pár roky obhadzoval, totiž slubovanie manželstva. Otvorená mu bola len jedna cesta, čo v prísloví správne vyslovujeme, aby chodil ako "kocúr vôkol horúcej kaše."

Dokázal svoju sústrasť naproti sirote nie prázdnym slovom, ale výdatnou pomocou; Julka ju splácala vďakou. Po čas pracovných hodín bol, pravda v prítomnosti manželky, jej stálym spoločníkom, rozprával o brdinských kúskoch svojho veľkomestského života, a keď sa Othelovi navzdor jeho černošstva podarilo bielu Desdemonu týmto spôsobom získať, prečo by jemu nie? Julka pilne po-Hneď po príchode Julkinom do kaštiela slúchala a viac nič. Výmluvným jeho pohladom nerozumela, alebo rozumet nechcela; tajné dary minuly sa ciela. Čím ďalej trvalo toto bezvýsledné zaliečanie, tým vo väčšej napnutosti udržovala Julka ešte vždy úfa-

Trpelivost Julkova došla ku koncu. Mysel ijeho hladala ostatní spôsob, zmocnila sa ho Že, to tak ľahko nepôjde, bol sám na istá roztržitosť. V Liškove po čas hostiny čistom. Dvojakým smútkom a povedomím pripadla mu úloha nemého spoločníka, sotva siroby sklúčené srdce Julkino nebolo prí- odpovedal na otázky, rozpradovanie rozhovoru ponechával inym. Na prosbu svojích svokrovcov vďačne ponechal Jolantu az do druhého ta nebozkám! rána v spoločnosti a sam uháňal domov.

Dobehol este za vidna. Julku zamestknanú odstrčiac bezočatého od seba. našiel pri práci.

live Julko.

možná pani naručila, odvetila pohliadnuc na lásku, nepotrebujem vašej pomoci! Omráče-Julka.

"Tá práca len nenie toho hodná, aby si! berajúc jej prácu z rúk.

rada maj!"

"Akoby som vás rada nemala? vy ste ma, privinuli do svojho domu a pri vás začínam pätila pani Julku. zabúdať, že som sirota."

usadiac sa na stolec ku nej.

"Vám najviac mám čo ďakovať za dobrodenie, ktoré požívam; do smrti vám povďačná budem."

"Ale či ma tak rada máš ako predtym? vies este o tých časiech vo vašej zahradke?"

Julka sa trochu zamračila, sta pri smutnej, zrak na paniu. rozpomienke, ale mráček skoro rozohnala:

"Tak rada mat?" preriekla s trpkým úsmevom, "tak viac nemožno!"

"Prečo nemožno?"

"Preto, že ste vy zaviazaný manželskou prísahou a ja som si zaviazaná statočnosťou."

"Že manželskou prísahou; či ja preto ne- ze som sa predala." smiem už nikoho ľúbiť? Neboj sa toho strasidla, ja fa chcem a budem tak lúbiť, ako sleť?" predtým."

"Nehanbíte sa, pán velkomožný, také reči hovorit?" povedala a zodvihla sa Julka zo o teba najviac zaujímal, od neho to nemôže stolca, aby aspoň tri kroky boly medzi nimi. vystať!"

"Vidím, že ma nemáš rada; a či ma rada máš, Julka moja?" blúznil ďalej Julko a ob- musím dom váš opustit." lapil ju vôkol drieku.

"Pustte ma! pre Boha, pustte!" zkríkla-Julka, hneď obľadnúc, hneď očervenejúc.

"Nepustím," volal rozjarený Julko, "kym

Julke nebolo viac treba, škočila zo stolca,

"Tam sme už, panc?" volala trasúcim "Ešte vždy pri šití?" zpytoval sa starost-hlasom, "za to ste boli tak laskavý ku mne, aby ste ma este o to, co mi jediné ostalo, "Musím dekonat prácu, ktorú mi velko-jo dobré meno pripravili? Dakujem vám za ného Julka nechala samotného.

Sotva sa mladá paní Koreňová vrátila zo tie krásne očká zkazila?" vravel Julko, odo-svojej návštevy prekvapila ju ševkiňa Julka tou nemilou zprávou, že z istých príčin do-"Moje oči sú už dobre zaocelované," od-|savádnu službu opustiť musí. Mladej panej povedá Julka smutne; "slzová próba je naj- prišlo to vypovedanie nevhod, práve vtedy, nebezpečnejšia pre oči a tú som vydržala." keď obratnú ševkiňu potrebovala čo možno "Daj pokoj tým smutným myšlienkam, k najskvelejšiemu vystrojeniu šatnice. Všetky miesto svojich drahých máš nás, len nás odhovárania boly marné, Julka ostávala pri svojom úmysle.

"Co ta pohlo k tomuto vypovedaniu?"

"Nemôžem všetky príčiny vypovedať, pani "Či aj mňa rada máš?" zpytoval sa Julko, veľkomožná, pre ktoré musím váš dom opustir, " odpovedala Julka, sklopiac oči do zeme.

> "Keď príčiny nepovieš, musím to považovať za púhu vrtochu, kdežto som ta dosial za rozumné dievča držala."

> "Nie z vrtochy to robím, ale z vážnej príčiny," vravela Julka, obrátiac nežne svoj

> "Povedz smelo tú príčinu, pomysli si, že nemáš ani otca ani matky, my ti ích miesto zastupujeme, a dla môjho zdania máš postavenie, s ktorým spokojná byť môžeš."

> "To je príčina, že ma obsypávate dobrotou nad moju zásluhu, a potom si niektorí myslia,

> "Neblúzni do sveta, kto si tak môže my-

"Pán veľkomožný!"

"Môj manžel? on bol práve, ktorý sa

"A predsa vystalo. Pre neho a pre vás

"Snáď ta neslušným slovom urazil?

"Urazil veľmi hlboko moju, ženskú sta-Digitized by GOOSIC itočnosť!"

Mladej panej svitlo v hlave, zopätovala | vedania.

bol by odniesol natrasenú mieru výčitiek po- met veľkomestských zábav a rozhovorov v tom miešaných so slzami, on šípil, utiahol sa hneď pozostáva, čo vonkovských, lenže zaodjaty do za rána do dielne. Žiarlivá pani musela ostať cifrovanšieho rúcha, a slová dla požiadavku samotná. Keď sa slzy utíšily, začala rozmýšlat okraslovať sa naučila, vydobyla si jedno z prvo svojom postavení, prišlo jej na um, že aj ších postavení. v dome rodičovskom z podobných príčin mnohé roztržitosti povstávaly a tým sa ne- pána Rókássyho shromaždená spoločnosť padocielila len nová zatatost pána otca. Zane- trne sa dobre zabáva, sú tam známejší vychať neverného manžela? znamenalo by, po- slanci so svojími drahým! polovičkami i bez

svoje bydlo do hlavnieho mesta.

V.

Pán Rókássy ináče si predstavoval parla- tomní na skupeniny. mentárny život, než ho v skutočnosti našiel. voličov, a tu proti záujmom týchto staväli mu jednu neznámu veličinu, ktorú nazývali 1 štátnym stanoviskom. Kto toto štátne stanovisko určoval, nebolo mu jasné, len to jedno videl, že tým, ktorí sa ním viesť dali, dobre navzdor osobnému presvedčeniu musel po- už v druhej sesii sediaceho: Ako tu splniť všetky drobiť výroku klubu. sluby voličom dané? na kocku postaviť svoju v sneme, vysvetlite mi to štátne stanovisko." budúcnosť, protivilo sa mu do duše, lepšie! bude plávať s prúdom, až ho vlna do prístavu i "čtátne stanovisko je branic ohľadu na záblahobytu zanesie.

Príchod mladých Koreňovcov do Pešti pán Rókássy s radosťou vítal, ích pomocou mohol "nejasné mi je len to, že tieto záujmy tak byť dom skvelejšie vedený, čo tiež na váhu často sú protivné záujmom môjho okresu." padá. Zamestknanie Julkovo v prvých časiech nevyžadovalo veľké napnutie ducha a tela, lebo | záujmy vášho okresu nad záujmy ostatních záležalo v návštevách dávanych a prijímaných. okresov."

Mladej panej sa život velkomestský krajsi v náhlosti dosavádne chovanie svojho man- ším zdal, než bývanie na vonkove; boly tu žela naproti šcykini, a výsledok bol — vzbu- zábavy, divadlá, spoločnosti, v ktorých sa dená žiarlivosť. Neodkladala s prijatím vypo- z prvu trochu zle cítila, kým si dokonále priosvojila tón týchto, ač ju svojou novosťou Dobre, že Julko nebol na blízku, ináče vábily; pozdejšie, keď sa presvedčila, že pred-

Pozrimeže do tých spoločností. V salóne zbaviť sa pohodlného života; žalovať svojej nich, jeden lebo dvaja zástupcovia peňažnísvokre? tá nedopustí nič zlého na svojho ckeho sveta — táto trieda požíva vo vyššom V jednom sa utvrdila: čím skôr svete velmi dobrého mena - spisba nesmie odísť aj s manželom do Pešti, tam mu s po- byť zabudnutá - jedon lebo dvaja spisovamocou otca a matky ľahšie hlavu obmäkčí. telia nezaujmú mnoho miesta a ích prítomnosť Julko Koreň neobanoval svoj slub daný dodáva spoločnosti vzdelaného rázu – divasvokrovi, nič ho už neviazalo k domovu, sám delný svet v krajšej svojej polovici zastupuje náhlil vystrájanie na cestu a keď bolo všetko umenie. Cielom spoločnosti je vzdelaný rozhotové, nehľadiac na slzy matkine, preložil hovor o bežných otázkach politiky, najnovších výtvoroch spisby a moderných úkazoch umenia.

Z počiatku celá spoločnosť súčastnila sa jednoho rozhovoru, pozdejšie rozdelili sa prí-

V politickom kúte stál pán Rókássy so Čo vyvolený zástupca svojho okresu za svoju svojími spoluvyslanci, priberúc k tomu aj pepovinnosť držal napomáhať záujmy svojích nažníkov, všetci boli jednej mysle v tom, že teraz na pretrase v sneme stojací návrh zákona o novej požičke je pre vlasť výhodný, najlepšie prisviedčali peňažníci. Z reči do reči, prišlo sa na štátne stanovisko a tu pán Rókássy celkom v nevinnosti pýta sa pri ňom sa vodilo. Protivilo sa mu si to, že svoj hlas stojacieho Dubického, mladého vyslanca, ale

"Brat môj! vy už druhý raz zasadáte

"Nuž batko môj," odpovedá otázaný, jujmy štátu."

"Natolko rozumiem," pokračuje Rókássy,

"V tom sa mylite na tolko, že považujete Digitized by Google

"Zase sa vy mýlite! rád by to isté aj ktorý o mojich najnovších básňach tak priainým okresom doprial a predsa pri mojích znivú kritiku napísal." návrhoch zatarasia mi cestu tým tajomstvenným státnym stanoviskom, akoby v záujme vôkol vyfintených speváčiek, on bol ctiteľom štátu neležalo napomáhanie dobrého."

"Vidím, batko môj," vraví Dubický so satyrickým úsmevom, "že ste nie na čistom štebotala jedna z divadelných kráľovien Julkovi. o tom: čo je štát?"

tažkajúc, "len ma za tak hlúpeho držať nebudete, aby som nevedel, že je štát súhrn občanov jednoho mocnárstva."

"Velmi zle ste určili. Ludvik XIV. povedal: štát som ja! U nás mnohí hovoria: štát sme my!"

"Ktorý sa to opováži povedať?"

"Nechcem vám ích ukazovať prstom, pozdejšie sami uhádnete, príjmite však radu odo mňa, čo hneď mladšieho: ak chcete k niečomu prísť, neprotivte sa štátnemu stanovisku."

V literárnom kúte predsedaly dve domáce panie, matka a dcéra; najzávažnejšie slovo viedol jeden spisovatel. Práve bola reć o najnovšom románe spisovatela N.

Prítomné panie sa pochlúbily s prečítaním románu a všetky súhlasily v pochvale spisovatela.

"Istotne ste ho aj vy čítali pane X.?" zpytovala sa pani Koreňová slovo vedúceho spisovatela.

"K službám, milostivá paní!" odpovedal X. s poklonou.

"Divná to otázka odo mňa," karhala sa pani Koreňová, "tak zvláštny spisovateľ, viem, obracia svoj zretel na dorastajúce talenty!"

"Akoby nie? nás starších len teší, keď vidíme, že po našej smrti miesto naše hodnými obsadené bude, preto pozorne sprevádzame ích kroky."

"Ci aj vy súhlasíte s nami v pochvale?" "O! román to veľmi dobrý," posudzoval spisovatel s istým zadosťučinením, ohliadajúc celú skupeninu vôkol seba, "trošku rozvláčený, ale pane Bože, veď je to mladý muž sberal, aby svojej povinnosti v sneme – mi-Myšlienky veľmi zdravé, sú to však len oby- mochodom rečeno, v hlasovacom stroji -- začajné myšlienky, ale čo robit? nemožno vždy dosť urobil, koď mu Dubického oznamovali. niečo nového vymyslet: podrobnosti, pravda, maly byt pozornejšie vypracované. To bol on, !nutia?" prihováral sa □so □smiechom Dubický.

V umeleckom kúte točil sa Julko Koreň divadelného umenia v jeho zastupitelkách.

"Velké poklony mi robíte, pane Koreň,"

"Žiadne poklony, milostslečno," ohrádzal "Odpustite brat môj," odpovedá Rókássy, sa Julko, "číru pravdu hovorím, keď tvrdím, že vy ako Klára Zach, ste neprevýšitelná." "A v čom tá moja neprevýšitelnosť záleží?"

"Že si neviem nevinnosť Klárinu krajšie predstaviť, ako vy ju predstavujete. Ostatne, vy nepotrebujete umenie brat na pomoc, vaša celá prirodzenosť ukazuje nevinnosť."

Pochválená sa nedôverčive usmiala a spokojná s dosavádnou pochvalou, pretrhla ďalšiu

Druhá čiastka večera spojila skupeniny do celku, spievalo sa, rečnilo sa, hudba našla tiež svojich pestovateľov a v určený čas každý odchodil domov s rozpomienkou príjemného vo vzdelanej spoločnosti zažitého večera.

Podobné záhavy maly triebiť vzdelanosť Julkovu, ktoré však hlboko zasahovaly aj do vrecka. Rókássy so svojou hotovizňou skoro bol na dne a Julko často musel zasielat svoje pozdravy domov s tým dodatkom, aby čím možno najviac peňazí zasielali. nedostatku prietrž urobila, priúčal sa pán Rókássy poslušnosti parlamentárnej, netrvalo dlho a pochopil svoju úlohu. Oblakom mrzutosti zatiahnuté veľké hviezdy začaly mu jasnejšie svietiť.

Učitelom v tomto umení bol mu vyslanec Dubický, každodeňný host v dome. Starý pán ho ctil pre jeho zkúšenosť v mnohých háklivých otázkach, stará pani pre uhladzenosť a príjemnosť, s akou donášal chýry z celého mesta; mladý pán, že mu bol rukovodičom v zábavách; mladá pani, že jej márnomyslnosti lahodil. Medzi ním a domácimi vyvinul sa priateľský pomer.

Bolo pred desiatou ráno, pán Rókássy sa

"Dobréránobatko! vy sa sberátedo zasad-

"Uhádli ste! ale za to ste vítaným," odpovedal Rókássy, podávajúc príchodziemu ruku, ktorý mám byť do tajnosti zasvätený, následna privítanie.

"Nemusíte sa tak veľmi náhliť, nič zvláštveľká dávka trpelivosti. Ja dnes ani neidem."

"Keď vy neidete, ostaneme spolu; ja som sa len od dlhého času ta strojil a keď ste vaný Rókássy, "tu moja ruka, som pri vás." rame sa o všeličom."

Dubický sa posadil a modrý dym púšťal zo dená byť mohla. zapálenej smodky.

vo vašej škole urobil," začínal znovu Rókássy, pokloniť.

"Nie snáď v mojej škole?" odopieral v skromnosti Dubický; "ja som pyšný na to, novšieho kroja, prijala Dubického: že ste ma vy do svojej školy prijali."

vašou školou, načo ste ma upozornili."

odpustenie!"

"Z akého úmyslu vyšlo, zpytovať sa neidem, len to poznamenávam, že mi dobre po- vás ešte častejšie vídať." slúžilo. Včera som bol na reči s jednym možno - - neide" až sme sa rozlúčili s mnoho- pamäť uvodí." sľubným "veď uvidíme!"

"Co ste žiadali pre vášho zata?"

"Žiadal som nejaký úrad, nie tak pre ším. Môj pán otec tiež nenie v sneme?" dôchodok, ako pre česť; na to mi bolo pove-

"To sú pletky!" poznamenal Dubicky, vy- hovoriť museli." pustiac z úst celý chomáč dymu, "ak odbornú známosť požadovať začnú, ostanú nám úradné miestnosti prázdne. Ja viem niečo iného, môže ostať tajnosťou; váš ostrovtip môže nám kde by istina Korcňova veľmi dobré služby! preukázala a jemu znamenité úroky doniesla."

kássv.

"Myslím prevedenie tej myšlienky, ktorá Korch, že prichodíte -- sluha váš!" sa tajne pretriasa; istí privilegovaní ľudia nechcú dat na verejnost, aby ju iní nepred- nal sa Julko na obe strany. chytili. Ja som sa dozvedel a shovoril s mnodo tajnosti."

"Vidím, že to tajnosť; lebo mne samému kom vaších temných rečí, ostáva tajnosťou."

"Hneď vám vysvetlím. Je v reči vystavenie neho sa dnes neprihodí. Tie storáz už vyvra- troch čiar železničných na oškodenie rakúskej vené reči v novom vydaní vypočuť, požaduje sa štátnej železnice, sú to čiary: Budín-Ostrihom, Ostrihom-Nitra a Nitra-Hodonín.

"Znamenitá myšlienka!" vyskočil naradovy tu, ukrátime si ho. Sadnite si, poshová- Dubický potriasol podanú mu ruku a naložil Rókássymu Korena predbežne zasvätiť do "Keď ste sa odhodlali, vďačne pristávam." tajnosti, aby o pár dní celá spoločnosť sria-

Dubický zanechal Rókássyho v blahých "Mám sa vám pochválif, aké som pokroky myšlienkach a spechal ostatním domácim sa

Mladá Koreňová v rannom rúchu, dla naj-

"Veľká novina, môct videt pána Dubického," "Odpierajte alebo nie! ja to menujem volala mladá paní v ústrety vstupujúcemu.

"Ak sa milosfpanej zdá byť jeden deň "Vyšlo to z mojej nadutosti; prosím za stoletím, tak je novina; od včerajška som nebol u vás, hovoril s poklonou Dubický.

"Otupno nám je bez vás, radi by sme

"Kedykolvek mi je możné, nepremeskám z tých, čo ste ich štátom pomenovali, mám svoju poklona urobiť, a že som práve teraz isté zaviazanosti oproti smerodajným osobám u vás a nie v sneme, je dokazom, ktorý za v mojom okrese. Z prvu som slyšal samé "ne- mna svedčí a niekedy mi aj bezočatosť na

> "Nepridávajte si podobné prímenia: čím častejšie nás navštívite, tým ste nám vítanej-

"Ja som bol pokušiteľ, ktorý som ho oddané, že nemá dostatočnú odbornú známosť." hovoril; máme istú záležitosť a tú sme do-

"Tajnú snáď?"

"Tajná pred svetom, ale milosfpanej nebyt k pomoci."

"Žiadne pochlebovania!" vravela mladá "Ako myslíte?" zpytoval sa zvedave Ró- pani, povďačne sa usmejúc na Dubického.

"Celkom vázne myslím. Práve dobre, pane

"Vítajte! dobré ráno, milá Jolanta," uklá-

"Pozor na slová," vravela Jolanta k Julhými, tí ma poverili vás a Koreňa vtiahnuť kovi, "pán Dubický nám chce tajnosť sveriť, | ale -- " položila prst na ústa:

otázkach než vy žeuské, a tvoj znak pova- obchode s papierami usporíte výdavky, ktoré žujem za slub, že tajnosť neprezradís," od-¹s továrnictvom na úradníkov a robotníkov povedal Julko, chutne sa zasmejúc nad svojím snášať musíte. Manipulácia je jednoduchejšia: vtipom.

bický, "všetko záleží od povahy a milosfpaní vičné starosti o surovinu, výrobok a odpredaj v tomto zahanbuje aj mnohých mužských, jeho na hlave mať." Bezpečný som, že slová moje v tajnosti zadržat ráčite" - vyrozprával im celú vec Ró- pýta sa Jolanta. kássymu prednesenú. Jolanta plávala v radosti, že do tajnosti zasvätená bola. Julkovi Julko, obávajúc sa predtým do rozhovoru slinky tiekly na masné koštiale.

"Z vásho oduševnenia súdim, že ste pririla Jolanta obrátená k Dubickému.

"O obetiach, milostpani, nemôže byť reči; jedná sa len o výhody. Nás podnik odníme "nechajte pre mňa čím najviac účastín. všetok vývoz dosavádnej čiare. Suroviny, idúce do Nemecka, skrátia viedcůskú čiaru; z toho poručil sa manželskému páru. nasleduje, že cena odvozu bude levnejšia a tým dodavatelia na nás odkázaní. Povinný tras, hlásaly urbi et orbi, že sa vlasť z driedržíme? len preto, aby sa najdôvernejší pria- sa náš tuk do cudzozemska prevádza, padnúť podobne po uverejnení príhlasu, účastiny ná- atď. atď. dejného podniku chvatom sa rozberú."

tujete?" zpytuje sa Jolanta.

prostriedkami, aby hodný súčeť účastín zakúpiť pochytalo.

"My mužskí sme spolahlivejší v tajných mohol. To vám zo srdca odporúčam, lebo pri oom. jednu Wertheimku, trebárs s millionovým "Nestojí vždy," vmiešal sa do reči Du- obsahom, opatrif je o mnoho ľahšie, než usta-

"Však, Julko môj, pristúpiš k podniku?"

"Nemám toľko hotovej istiny," odpovedal vpliest, aby niečo nemiestneho nevystrelil.

"Lahká pomoc," narádza Dubický, "na pravený tú vec aj s obeťou previesť, hovo- váš majetok dostanete peňazí dosť. Či pristúpite?"

"Pristúpim," hovorí uspokojený Julko,

Pán Dubický s výsledkom spokojný od-

O pár dní vzaly časopisy otázku na presom vám vysvetliť, prečo celú vec v tajnosti moty prebrať musí. Cudzé podniky, ktorými telia výhod týchto súčastnili, lebo pravde-; musia, a k tomuto je tu vhodná príležitosť

Utvorila sa spoločnosť, na čele majúc no-"Tak nás k dôvernejším priateľom poči- siča starobylého mena a prijala meno: "Západo-severná železničná spoločnosť." Všetko "Istotne! a znám, že pán Koreň vládne sa hrnulo, aby aspeň drobty z masného stola

> (Dokončenie nasleduje.) - المحادة و الاحادث -

Had.

Jak had do diery skalnej koncom leta. Utiahnul som sa od zlostného sveta, V diere samoty sny čudesné marim, V zuboch rozdraných jedy hrozné varím. Nie v zuboch, v srdci mojom oklamanom, Zášťou a vášúou besnou doštípanom, Hoj, vrátim svetu jeho zášť a zradu A pomstím lásku zmárnenú tak mladú. Keď výndem teplom slnka vyvábený, Kadials' vliect budem, lpet zostanú peny Morovej zkazy, a kde seknem zuby, Do rany vprsknem besovej záhuby. Nech jajčí podlosť zradou vytučená, Nech černie, nikde nenájduc spascnia, Nech svíja zlosť sa na tróne urvanom, A zúriac seba trhá. Smrf tyrannom!

Ponesiem smrť ja strašnú, nenadalú, Divokou pomstou zbesnelého žialu, A čo raz hnusný trup jed k zemi šmarí, Zasypim výskom vítaznej fanfary. Iste že i mne hlavu besnú noha Prišliapne ľudstva milovného Boha. Zaslúžim, - aspoň raz mučiť prestane Srdce sa biedno so zemou smieśané. Však beda svetu, ešte v väčšiu slávu Pozdvihne krivda dračiu svoju hlavu, Viac slz potečic, ešte viacej krvi, A blud posledný - horší ako prvý. Smiest bude muset to neľudské plemä, Celé do čista Hospodin zo zeme, A keď i zeme základiny zboril, Prekliat i ten deň, v nichž oboje stvoril Nie, nie! Nie! - - Stydne srdee mi od desu; Kam ma to bôle, žiale čierne nesú?! — Svet svetom bude, ale sa zinaci. Keď mu vylomia ten zub krivdy dračí.

A novým jarom zjasa sa zem celá, Láska a pravda národom povelia, A z krvi svatej voľnostného boja Rásť, zkvitať bude skvostný háj pokoja.

O. Bella.

Drobné kvietky.

Zanecháš ma, šuhaj, Pre ľudské jazyky, Zanecháš ma biedne Pre menlivé zvyky.

Jak by šťastie žitia Riadila len vôla, Jak by i tá láska Len zvyk biedny bola.

Neosvežie niva, Kým rosa nepadla, Nezaspieva vtáča, Kým hora nezmladla.

Kým slnko nepáli, Nedozrejú klásky, ---A srdce nezmudrie, Kým nezkúsi lasky.

Prečo to slniečko Hned hreje, bned páli? Prečo srdče lúbi Hneď v plese, hneď v žiali? Slnko búru volá Na vypriahle nivy --Bez siz by nemohol Byť človek štastlivý.

Zamieňa sa radosť So žialom slzavým, Lež to udržuje: Srdce triezvym, zdravým.

Keby Bôh nevmiešal Do žitia trpkosti, Zpríkril by sa život Od samej sladkosti.

Nehrajże sa, nehraj, Nehraj so životom, Prehrás si poctivost, Co ti z neho potom?!

Zivot znepoctený, Jak orech deravý, Każdý naň zapískne A posmech si spraví.

Darmos' potom vztekáš, — Jak by hádzal hrachom. Nemáš ceny jadra, Si červivým prachom.

O. Bella.

Trnistá cesta života.

Poviedka.

Jak dobre to padne, postretnúť sa namená chladnosť vraví o nom, že je lahkotažkých cestách života s milým zjavom člo-i myseľný. miznút.

spokojnej tvári ružovy úsmev; áno --- steles - v sladkom snu nemôže este na svoje zvádnatie

veka, ktorému úsmev z tvári, veselosť zo – Či je tomu ozaj tak? – Ja pochybujem... srdca nikdy alebo len velmi zriedka vidíme Sú to jedným pekným snom odkolísaní, rosou

krásneho svitu napájaní, celý svet láskou ob-Vraví sa, že takéhoto nedotkne sa žiaden jímajúci ľudia, ktorí sa ešte nikdy neboli sklabôl, že neschopný je vyššieho vzletu, kde mali. Nesklamali sa, a predsa i oni znajú smelšie napnutie krýdel rozohnalo by mu na žial, i oni cíta chyflami bôl, ako ruža, ktorá slnce, starostlivý milenec tento, a oveje ju tých ľudí, ktorí sa posial točili okolo můa, menej jemný vetor. Lenže milovania hodní a musíš mi za pravdu dať ohľadom môjho India títo vtedy žalostia, vtedy zamenia svoj chovania sa naproti nim. Mnohí, a medzi úsmev s výrazom bôlu, keď sú skrytí svetu, nimi i ty, hovoria, že nemám smyslu pre keď svojim bôlom nikoho nenakvasia; ináče vážnejší život; ale to je krivda. Tie mnohé sa smejú, radujú, aby obživujúcim slncom bezsenné noci vydaly by mi svedoctvo, že mohli byt pre každé miesto, pre každý kruh, som o živote i vážne rozmýšlala, nakoľko sa kde sa len zjavia.

Apollonia.

rach, vo výšinách večného svetla poletuje jej že som veľkú časť terajších mladých ľudí ako duch, kde nieto príkory, kde nepominuteľná takých zpoznala, ktorí nikdy nedovedú ošťastiť radost rozlieva svoju žiar: a ona je predsa dievča, ktoré, kto zná z akých pohnútok, dcérou tejto zeme, tak spokojne, tak blažene k oltáru viesť dosť smelí by boli, - preto cíti sa v týchto stánkoch tolkých marných azdaj len nikto nebude níha obvinovať? Jeden nádejí, tolkých nesplnitelných túžob.

úsmevom.

"Ozaj, či ty dakedy budeš vediet vážne už tá vyhorená púšt pozostala; tretí – " myslet?" povie starostlivá matka svojej dcére.

smeje, bozká matku a pritúli sa k nej.

. "Bezstarostne, veľmi bezstarostne hľadí strany môže prísť takáto kritika." moja dcéra na svet," hlavou prisviedčajúc! vraví ešte matka.

Malinové ústa panny opät potrhly sa k milému pôvabnému úsmevu, jej biele líca kto nehovorí ani o mne, že hračku vystrájam poliala slabá rumeň, oko sa jej zaligotalo, ale akýmsi bleskom povedomia, ako čoby dosť smelá bola protimluviť tomuto matkinmu tvrdeniu. Vzala jej ruku, touto podoprela si okrúhlu briadku a tak pokrúfac hlavou, šibalským pobladom bliskala zpod čierneho obočia hore na matku.

"A vydaj?" s laskavou prísnosťou kladie jej táto novú otázku. "Na vydaj kedy budeme pomýšľať?"

"Keď prijdú pre nás," ihravo vetí Apollonia.

"Neviem, či si ešte niekto vezme smelost | k vážnejšiemu kroku."

"Prečo?" nepríjemne dotknutá opytuje sa dcéra.

"Na toto najlepšie odpovieš si sama." Apollonia pochopila, kam čelia tieto slová. "Nie, drahá matka, nesmieš ma krivo posudzovať, "vztýčila sa a s dóstojom slovila.

mysleť, a predsa skloní hlávku, keď zapadne j "Predstav si len, ale dobre predstav a posúď to s mojim rozumom a v mojom veku len Takýmto zvláštnym úkazom bola i panička dalo, bez toho, žeby to hlavniu známku mojej prirodzenosti, tú vytýkanú veselosť, bolo Myslel by sis', že v nadzemských sphä-sotrelo. A že toto k takým výsledkom viedlo, je chlebár -- ten otrávi i môjho ducha; druhý Celý život Apollonie je jedným milým dávno premárnil a v rozkošiach utopil každý lepší cit svojho vnútra -- mne by tedy len

"Dobre, dobre," pretrhla ju matka v ďalšej A ona miesto odpovede zase sa len za- reči, "aspoň vidím, že moja Apollonia i vážne vie myslef; ale — ale povážme, že i z tej

> "Nech!" povie dievčina a zapáli sa jej tvár. "Ale nech nikto nezatracuje toho, kto si pred velkým krokom otvorí oči; nech niso srdcom, preto, že neviem ukázať veselú tvár!"

"Ba azdaj nevedela by si ľúbiť."

Nevídaná červenosť poliala tvár dievčiny, oči sklopila a po chvíly zvolna preriekla:

"Cit ten nedá sa zapret. Nech len prijde taký, že v jeho srdci najdem svoje srdce, ručím, že nebudeš mať proti svojej dcére žiadnu námitku," doložila ešte o niečo istejším, dôraznejším hlasom.

Matka ešte dlho, dlho dívala sa do jasného oka Apollonie. Táto sa zamyslela. Ale na tvári skvel sa jej ten milý úsmev. Dumala o slastných, celkom nových citoch svojho srdca, o ktorých sa teraz ešte nebola zmienila pred matkou. Kedykolvek zrejmejšie zrkadlil sa ten pôvabný úsmev; kedykolvek živšie zaligotalo sa jej oko: ústa sa vždy šepotat zdaly: "A ja ho už mám!"

- Digitized by GOOGIC

odchovancovi, on vznesie sa na nich, svet jeho srdca nemalo dosť na fanatickom blúmu je ničím, všetko a všetkým sú mu len znení; ono túžilo za nerozlučiteľným sväzkom jeho túžby a horáce bitie ideami zapáleného s predmetom svojej lásky. Justin vážny krok srdca. Svet nový, od zemskej hrudy odlúčený zamýšlal urobiť u Apollonie. tvorí si sám.

svetom. Ako čoby sa závratu bál pri pohľade potrieb, bez istého podstavca pôdu pojistiť. na tie vyššie vzlety, tak rád obstribúva krýdla Život je tažký, podmienky jeho sú mnohé. zapálencov.

smiate, z výšky svojej pod bič potupy strhnuté života. ideále nepretvoria sa v reálne, vymytým tihlavu vytriezveného horlivca, ktorý potom vo čitovanie s budúcnosťou: ale on zvýšoznačesvojom sklamaní sám so sebou prijde do nému sklamaniu sa predsa predíst chcelsmutnej protivy.

Ten náš svet už mnohému mladému člo- jistiť potrebný podstavec pre srdce. vekovi dal do ruky vražobný nôž!...

vstúpil i Justin Norbert do života. Duša sa zdedeného majetku a z dôchodkov svojich mu v mohutných otrasoch vlnila a ramená literárnych prác; teraz už uchádzal sa o úrad, roztvorily sa k objatiu priestoru, na nomž pre aký on uspôsobený bol. Na výhladoch mladistvá vôľa tak horela účinkovať. Boly to k tomuto už i preto neschádzalo, poneváč velebné okamženia! Ako keď lúče slnka roz- ubezpečovaný bol zo strany vplyv majúcich lejú sa ráno na obzore a kvety uradované osobností. On zimnične čakal rozhodnutie, obráta oproti nim svoju rosou skropenú tvár, keď i sám od tohto prajuého výsledku urobil spev veselo poletujúceho vtáctva s vďakou závislým svoje budúce blaho. Rozhodnutie sa sprevádzaný vzdychami človeka a veškerého! Pozdejšie dôvernou cestou dozvedel sa i o prísa a pozdravom zdalo sa dýchať všetko cífacie u náčelného úradníka patričného byrova. stvorenie zároveň s necítacím, keď Justin! k nemu obrátil zrak pri tomto svojom kroku, úder a umienil si na inej ceste dôjsť k cieľu.

Lež -- zamračila sa jasná obloha hneď za rána.

go!né slnečné lúče usmievaly, zhliadnul de-|svedčený bol, že práca, v ktorú vdýchnul sivý blesk hromu. Na tvárach, ktoré ho tak svojho ducha, ktorú v nadchnutí svojej duše mery.

No, opravdový charakter nezná sa ľakať! Norbert sa nezklátil, nezúfal, ale sám v sebe hľadal príčinu nezdaru a opatrnejšie, mi meno, ktoré potom snáď len rešpektovali obozretnejšie, s väčšou snahou a s nezlom- by i tí dotkliví páni." nejšou vôlou hľadel napotom pokračovať.

jednak cítrcie duše splynuly jedna s druhou bude i jeho hmotně postavenie.

Krásna mladosť! Krýdla podáš svojmu¦a objaly sa v horúcej lúbosti. Vlnenie sa

Ale srdce, nech je samo v sebe jakkolvek Ale nevyzpytatelné pohnútky hýbu naším hlbokým, nemôže láske, zo strany ludských Všetky tie rozhorúčené srdcia sklamaly sa Kolko skvelých umov, kolko pevnej vôle veľmi, ktoré ľúbosťou mienily kojiť, ľúbosťou zhynulo už pre takéto okyptenie krýdel! Vy- napájať a krmiť i vonkajšie, hrubé potreby

Justin ľúbil horúce, vášnive; vrenie jeho chým riečišťom plynúce snahy; ony omračia vnútra nemožným robilo chladné, prísne po-Justin zabezpečiť chcel si postať a tak po-

Posial sám skrovné svoje potreby zaokrý-S unášajúcim zápalom a so železnou vôlou val z dôchodkov pred nedávnom neočakávane vznáša sa v sladkej harmonii hore výšinami, stalo; ale Norbert veru nebol vymenovaný. pozemského tvoru: tak radovalo, usmievalo čine nezdaru. Zameškal vraj poklonu urobit

S opovržlivým bôlnym úsmevom prijal

Učenou spoločnosťou vypísané boly skvelé súbehy na literárne práce a z týchto k jednomu Zarazený mladý muž tam, kde sa mu li- práve hodilo sa jeho najnovšie dielo. Predobroprajne vítaly, odokryly sa neprajné zá- s hlbokým citom a plápolavým ohňom položil na papier, obstojí pred súdom akokolvek prísnym.

"Obdržanie vypísanej odmeny pojistilo by

Takto dumal si ináč skromný mladý muž, Teraz ho sviedla náhoda s Apolloniou, a predpokladajúc, že zdarom tohoto polepšené Ale čo jak základné, predsa marné to boly nádeje! Medzi vyznačenými posudzovatelmi práve pre tento odbor nachodil sa jeden, ktorý, čo starší spisovatel, od prvého Norbertovho vystúpenia bát začal sa o svoju slávu. Ako, ako nie, ale zvedel, že i tento nebezpečný mladý sok jeho súčastnil sa na súbehu, zvedel i to, ktorá je jeho práca. Náhoda a či ľudská vôľa chcela to, že tento žiarlivec stal sa zprávodajcom posudzujúceho odboru, a koniec všetkého bol, že Justin i tu prepadnul.

Čítal kritiku. Najčistejšie myšlienky a intencie jeho diela za nebezpečné vyhlásené, ako také karhané alebo práve vysmiate boly. Videl, že je tu všetko zúmyselne poprekrúcané; videl, že zamlčané sú všetky jednotlivé, smelšie consequencie objasňujúce miesta; videl, že prekrúteno poňaté je celé vyvedenie; videl, že sa tu o zatratenie nielen veci, lež i osoby jednalo. A on ani len pochopiť nevedel, prečo a v kom by mal nepriateľa?

"Tedy stranníckosť a nepravda je všadial, kam len ludská ruka dôjde!" trpko zvolal zničený mladý muž.

A tento z ludskej ruky pošlý úder zvláštny obrat mal zapríčiniť v jeho živote. Po mnohých duševních bojoch hotový bol pretrhnúť spojivo, ktoré nežne a predsa mocne viazalo ho k Apollonii. Takto odvrhnutý, potupený a vysmiaty nemohol si viac zastať pred týma očima, v ktorých predovšetkým žiadnou potupou nedotknutý chcel stáť. Od tohto nie menším bola i tá okolnosť, že podmienka všetkého, základ, na ktorom stavať mal, zrútil sa takým hrmotom, že striaslo, ohrožilo mu to ducha a omráčilo celý vonkajšok.

S mladým, horúcim, ale zlomeným srdcom stál nad rumom svojich nádejí; hlava mu ovisla, ako hospodárovi pri pohľade na pohorelisko svojho jediného domu, celého to jeho imania.

Utlumené city nehnaly ho viac tými bývalými cestami.

A Apollonia sa menej usmievala. Ukázalo sa, že nenie večným ani ten milý výraz jej apjelskej tvári.

Zrastajúcim nepokojom popudzovaná, horela dozvedieť sa o príčine nepochopiteľnej veci. života vidí hviezdu, ktorej sa bojí, nie pre

Ale Justin neprichodil, a ona nemohla sa o nom dopočuť ničoho.

K večeru jednoho pekného jasenného dňa Justin proti svojej obyčaji vyšiel na jednu najviac navštevovanú promenádu. Medzi tými mnohými veselými tvárami snád len on sám bol zamračený, ako čoby s tými živými, hlučnými spoločnosťami ani nebol z jednoho sveta. Nevšímajúc si nikoho, lahostajne a nedbalým krokom chodil hore-dolu. Zrazu zvučný hlas zavadil mu o ucho a vytrhnul ho z ťažkej dumy. Tak sa mu zdalo, že olovenou tiažou cíti tlak povetria a že ho zhora ohnivé hlavne majú zasypať. Nebol v stave hlavu povzniesť.

Z prava vedla neho blížila sa Apollonia, v sprievode svojej matky.

Justin konečne po tažkom dychu zdvihnul hlavu, práve keď sa mu zrak už stretnút mohol so zrakom dievčiny.

Výčitiek plný, nemý pohľad tejto vryl sa do duše mladého muža. Vystúpit a ukryt sa už nemohol. Pripojil sa k nim.

Bystrý zrak panny útrpne videl Norbertov hlboký bôl.

Odišli domov.

Justin so zatisnutým srdcom vstúpil cez prah, ktorý neprekročiť viac nikdy bol si už umienil.

Rozpovedal všetko, a lúčiac sa so svojimi výhľadmi, túžbami a nádejami, v rozluke bôlnej, kde viazne slovo a mrznú myšlienky, odobrat sa chcel i od Apollonie.

"Ozaj, tak prázdne srdce, tak zkazenú hlavu poznali ste u mňa?" slovila pohnutá panna. "Ostaňte, pre Boha, ostaňte! A jestli vás pri tomto len prísnosť rozumu vedie; jestli vám je srdce nie cudzím naproti mne: buďte ujistený, že Apollonia s hrdým sebävedomím osvojí si váš osud. Ó, Justin! veď milovať v šťastí, pri usmevavom ligote slnca, je niečo každodennieho; ale milovať v búrach a hromotreskoch, keď svojim dychom, svojimi prsiami môžeme kryť modlu srdca, to je to najvznešenejšie!"

Takúto oddanosť nemožné bolo odvrhmút. Norbert dosť odvolával sa na svoje svedomie, ktorým nůtený je takto pokračovať; všemožne vyzdvihoval, že na obzore svojho života vidí hviezdu, ktorej sa bojí, nie pre

Digitized by GOGSIG

seba, lež pre niekoho iného, jehož budúcnosť dost nešlachetným bol by od svojich beznádejných osudov závislou urobiť: keď však citom šľachetnosti nadchnuté ňadrá milujúcej panny to všetko len k väčšej oddanosti roz- lejší výraz dodal pôvabnému obličaju. Apolpálilo, on zabudnul na útržky sveta, zabudnul lonia teraz ešte krajšia bola. Ako keď po na hrozivé svoje postavenie a Apollonia bola zkazonosnej búrke zaligoce sa slnce a zdá mu všetkým.

dievčiny.

Na jej tvári zase zaujal ten vnótorním nepokojom na čas rozohnaný milý úsmev svoje miesto.

A po pretiahnuvších mrákotách ešte spanisa nám, že posial nevídané svetlo rozlieva, To videt — blažilo povzneseného ducha tak i úsmev na studných lícach Apollonie teraz sa v čarovnejšom lesku ukázal.

> (Dokončenie nasleduje.) سوريور

Príkladný panovník.

Sdramatisovaná povesť arabská vo dvoch jednaniach.

(Dokončenie.)

júc o mimoriadnych citoch khaževiča, želala usporit výbuch jeho bôlov a skrze to i znepokojenie najbližších, čo sa len tajením udalosti docielit mohlo.

Panovník (k Vatekovi). Či je pravda, syn môj, že si ku vzornej Zulike dávno, dávno -ešte hen v detinstve, láskou zahorel?

Vatek. Vaša dobrota otcovská kyne môjmu svedomiu, udat pravdu. Moja láska ku Zulike počala sa len s mojím mládeneckým vekom, ktorý ma oprávnil myslet a cítit samostatne. Moje soznanie, že milujem Zuliku od detinstva, stalo sa na žiadosť tu prítomného Vezíra, vyskytnuvšieho sa za dejstvovatela na stranu moju, pre jistejšie uskutočnenie túžob môjho srdca, ktoré tajomstvom boly. Výsledok jeho účinkovania bol ten, že rozhneval vás, milý otče, ba zničil klud a pokoj mnohých, nemužským, ba dvojstranným dejstvovaním svojim

Vesir (zpurne). Knieža! . . .

Vatek (ku Vezírovi posmešne). Nežiadal som od vás, aby ste ma v prúde mojej, zo srdca tečúcej reči, hatil. Ostatne keď dosial neznal, nech od teraz zná svet vaše nemužské kroky; váš zámer bol, zničiť všeobecne cteného Almaasora na účet mojej nevinnej lásky ku milostnej dcére jeho Zulike prejavenej a vztiahnuť celý vliv na vás samého. Rozvažujúc o tom, len len že sa na vás zaslúžene nepomstím. No neučiním to, lebo nechcem činov pre slávu zemepána nepadajú na váhu.

Almansor. Velkokňahyňa matka vaša, zna- zatemniť nad všetky vaše pykle povýšeného Almansora, ktorý ma učil i proti nepriatelom a ošemetákom chovať sa veľkodušne.

> Vezir. To je primnoho... také pohanenie prežiť nemožno. (Chce odísť).

> Panovník. Zostaňte Vezír a poslúchajte. (K Vatekovi.) Ďalej, ďalej, syn môj!

Vezír (v najvyššej nevôli). To je ukrutnost. Vatek. Uznávam, otče môj, že som sa proti vám prehrešil udaním nepravdy, jako by som laskavé pomery ku Zulike už od

detinstva bol udržoval; prehrešil som sa ale i proti dobrému Almansorovi, lebo následkom toho padol v podozrenie, jakoby on sám bol ma utužoval v lásky pomeroch. Nie otče môj! Ozmín to bol, co neznámu, nevinnú a v tichosti pestovanú lásku moju ku Zulike, návodom Vezíra, pre tohoto mutné zámery vylúdil a v plameň roznietil, aby ste Almansora jako rušitela rodinných pomerov naších odsúdili a ho o všetek budúci vplyv pripravili. On uchádzal sa o ruku Zuliky pre svojho syna Ozmína, keď predsa dobre znal, že k tomu Almansor nikdy neprivolí; za mňa pak vzal si dejstvovať u vás, aby nevinná láska moja ku Zulike, bola nie len trpená, ale i odobrená, keďže predsa dobre vedel, že rodinné pomery túto záležitosť neznesú; áno, celé dejstvovanie cielilo výlučne na nezaslúžené poníženie dobrého Almansora...

Vesír (zronený). Prostriedky ku vyvádzaniu

Digitized by GOOGLE

môjho kruhu. (K panovníkovi.) Vezírove zásluhy v službe milostivého zemepána a državy sú podstatné. Nemyslím, žeby tak zaslúžený muž podujímal kroky svojho pôsobenia bez rozvahy, v náruživosťach a zo záujmu sebectva na úkor nevinnosti druhých. No zrejmé je, že v tejto záležitosti vzal mňa na oko, prečo? to len sám znat a riect môže. Dobre činit na všetky strany a bez ohladov na osobnost, to je moje pravidlo, dla ktorého žitie moje riadim. Zapomnem na krivdy Vezírom mi učinené, želajúc si, aby to i druhí ním ukrivdení učinili. Ano zapomínam, a prosím zaňho o milost

Panovník (dojatý k Vezírovi). Takto Almansor zmýšlal o vás i v ten čas, keď ste proti nemu na tých najklzkejších cestách úklady strojili. Vznešenomyselnosť a ústupčivosť je tá jeho jediná zbraň, ktorou svojích nepriateľov tak citlive a s osohom poráža. Na Almansorovo orodovanie sa za vás. podržíte i na budúcne doterajší úrad; no jestli vám je skutočne drahocenná moja blahosklonnost, nuž žiadam, aby ste sa pokútneho jakéhokolvek pôsobenia stránili; žite a účinkujte jako Almansor. Bársby môj domáci i verejný kruh zo samých Almansorovcov pozostával! — (K Vatekovi.) Teraz obraciam reć ku tebe, syn môj! nemysli, že snáď nekniežatský pôvod Zuliky je príčina, ktorá ma tvoju lásku ku nej hatiť nútila. Zásady moje sú i v tomto ohľade osvedčené, svobodomyselné, slušné — nedbám, skloň sa ku deve z tej najchudobnejšej chatrče, keď ku nej čistá láska v srdci tvojom prúdi, lež leu svojím časom, po dosiabnutí najvyššieho stupňa, ktorý mládenec dosiahnuť musí, keďže meno pravého muža nosit chce. V terajšom

Almansor. Súdit nad tým nepatrí do tvojom veku nechat ta pútat láskou devy, znamenalo by prekážať ti tvojmu ďalšiemu vývinu v každom ohľade — vo vedách a života zkúšenosťach. Jestli toto postrádať budeś, nemáš nároky na postať pravého panovníka. Teraz, syn môj, je tvoj čas, na sbieranie potrebných ti síl; využi ho rozumne a vynalož prísne, tak zaocelíš sa proti všetkým maznavosťam a vyhráš slušné právo panovať svojím časom nad tými národami, ktoré s nami žijú, s nami hynú.

> Vatek. Otče môj! vy povznesli ste zas ducha môjho nad povšednosť. (Padne panovníkovi do náručia.) Ďakujem vám. Za vaším príkladom kráčať budem pevne po cestách života, vyhybujúc sa vášňam a náruživosťam i ohľadom na najnevinnejšie smery. Uznávam z vlastnej zkúsenosti, že mladík vo vidinách lásky sa strativší, postráda i vytrvanlivosť a chut i potrebnú silu pre prísnejšie obraty života.

> Panovník. Práve toto povedomie chcel som v tebe mojou prísnosťou vzbudiť. Teší ma, že som ho vzbudil. Celý spor je dla mojej vôle vyrovnaný; poď, syn môj, no i vy dobrý Almansor, zasvetíme slušne toto slavné okamženie! (Odídu.)

Vezir (sám). Nuž hľa, to je ovocie môjho štvania a pletichárstva. Almansor žnie slávu, ja však haňbu. Z celého nestatočného dejstvovania môjho značí sa mi bôlné síce ale predôležité naučenie, že jednoduchá statočnosť a samostatná dobrota zostáva vždy vo svojej cene. Tak príkladný panovník ale, jako je náš Morasem, zaslúži i príkladných radcov; stať sa takým, bude od teraz moja svätosvatá snaha.

(Opona spadne.)

Liptovín.

Anthropologické úvahy,

alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určiteľnosť kroz prírodu.

Dla Karola Rosenkranza a v tomto odseku i dla K. V. Zapa a jiných podáva Pavel Hečko. (Dokončenie.)

Títo z prekrižovaných plemien pošlí po-|nosia a rozmanitosť jejich sa ani vypočítať tomci v každej temer krajine iné a iné meno nedá. K reolovia sú Europčanja v Amerike

zplodení; Albínovia sú púhy biely, chorovitý odrod Negrov. Kagoti v Pyreneoch a Kretíni v Alpách sú tiež z chorobnosti povstalé odrody ľudské.

Plemená rodu ľudského rozpadávajú sa zase v čelade, t. j. v oddiely ľudstva, jehož reči sú si podobné. A čeľade sa opäť rozvrhujú na kmeny, kmeny na národy, národy konečne na iné menšie vetve a ratolesti. Tak je čelaď vindická, ktorá sa rozvrhuje na kmen slovanský a litevský. Kmen slovanský delí sa na národ: český, polský, ruský, sloveno- (od Slovincov) srbsko-chorvatský a na národ bulharský i srbsko-polabský. Národ český rozpadá sa na vetev vlastne českú, v Čechách a v Morave, a uhorsko-slovenskú, vetev česká ale delená býva na ratoliestku hanácku, podhorskú a iné.

Kmeny jednej čelade ľudstva hovoria jazykmi sebe príbuznými, jazyk každého kmena ale môže sa rozpadať na mluvy (jako jazyk slovanského kmena na mluvu: juhovýchodnú a západnú), alebo hneď aj na reči, ktorými jednotlivé národy jednoho kmena hovoria (tak čeština, polština, ruština, srbština a bulharčina sú reči jednoho jazyka slovanského). Reči zas majú nárečia, čo nenie nič iného, lež zmenený spôsob vo vyslovovaní jednej reči, ako na pr. v česko-slovenskej reči, reč česká a slovenská, alebo v srbskej reči, reč slovinská a chorvatská. A nárečia konečne mávajú ešte rozličné podrečia a rôznorečia, tak slovenská reč podrečia: prešporsko-trenčansko-nitranské, gemerské, šárišské a turčiansko-liptovsko-zvolenské ako najčistejšiu slovenčinu.

určit, posial sa však udáva 860 rečí a 5000 nárečí. Medzi tolkými rečiami sa predsa na tomto zemskom svete svojou rozšírenosťou iba 15 rečí povznieslo, a tie sú: čínska, arabská, turecká, perská, hebrejská, sanskrit, španielsko-portugalská, nemecká, slovanská, anglická, francúzska, grécka a latinská v Europe a v iných dielach sveta, konečne malajská na ostrovoch oceánskych."

Takto opisuje plemená ľudské Zap; niže uvidíme, ako jich charakterisuje Rosenkranz, kresliac nielen jejich fysickú, ale i duševniu stránku.

My v prechode od jednoho ku druhému toto dodávame čo vlastnú, aj inými potvrdenú mienku: Ako behom časov, dokonalejším vždy oboznamovaním sa Europčanov s rozmanitými plemenami ľudstva, po obore zemskom rozšírenými, zrastá aj pravdivejšie a všestranné poznanie týchto plemien, o nichž nám cestovatelia naši i zajímavé zprávy podávajú: tak nabývame aj to presvedčenie, že nemožno všetky národy podľa plemien jejich pod také prísne známky zahrnúť, žeby sme mohli s istotou povedat: ani jedon národ alebo kmen neodchyluje sa od tých nami poznaných všeobecných, kathegoricky vystavených známok plemena, lebo nachodíme práve odchýlky, ktoré nás podivom naplňujú. hla dokazuje sa, že medzi afrikánskymi černochmi nachodia sa kmeny hellenskej postavy a profilu, ako sme to už pri Kafroch zpomenuli, i sme v rozpakoch, ako tento pekný a milého vzezrenia kmen africký k plemenu obyčajných černochov, najnižší stupeň organisácie človeka predstavujúcich, pripočitovat. Taktiež dosvedčujú cestovatelia, že kanadskí Indiáni niesú barvy medennej. Iba klimatické rozdiely dokazujú sa byť stálymi, ktoré sa aj s historiou natolko shodujú, nakolko sme o tom presvedčení, že historický vývin ľudstva a preto pokrok ducha slúčený býva s miernym pásmom zeme.

A tu už podotkýna Rosenkranz, že v čiernom plemeni je duch ľudský prírodou sputnaný, bez svobody určovať sa sebou samým. Táto bezprostredná jednota človeka s prírodou láme Počet všetkých rečí na svete tužko sa dá a ruší sa už v žltom plemeni (čiastka plemena to severského). Ono sa už povznáša nad prírodu, tvorí deje, ostáva však stát na istom stupni historie ako v Číne a v Indii (Indov pripočitujú iní práve k dokonálejšiemu plemenu, a my toto zaostatie na ceste rozvoju duševného pripisujeme jejich dielom bramaistickému, dielom ale muhamedánskemu náboženstvu, kde toto veľký počet vyznavačov zahrňuje) alebo ztráca sa čiasťou v krajnosti náruživej povahy mahagónovej barvy Malájov na ostrovoch juho-indického mora, čiasťou ale v krajnosti apathickej povahy červených Indiánov pevnozemia amerického. Biele plemeno žije v pocite svobody duchovnej, podmaňuje si prírodu, duch ho pobáda k neustálemu pokroku; ono preputuje celú zem, útočí na všetky iné plemená, núti jich vo vedomí istého víťazstva nad nimi brať podiel na jeho kultúrnej práci a javí sa ako vodca ľudského rodu v historii.

Tenže náš Rosenkranz charakterisuje Iudské plemená dla svojho podelenia na troje, hovoriac nielen o jejich fysických, ale aj o duševních známkach a vlastnosťach, z ktorej príčiny k podaniu čo najvšestrannejšej charakteristiky plemien nasledovať budeme verne v hlavních tahoch tohoto znamenitého anthropologa a psychologa.

1. Čierno plemeno označuje plet čierna, vlnisté, kučeravé, voždy čierne vlasy, vyčnievajúca spodnia čelust, tak že obidva rady zubov jedon uhol pôsobia, tupý, sploštený nos, krátke čelo a svalovité, k noseniu bremien ustrojené telo. Stredním bodom jeho sídiel je južná Afrika od Atlasového pohoria a Haruču po Abyssínske Alpy. V ňom sa javí dla Bory St. Vincenta najnižší stupeň v útvare človeka

Ako sa takto ustrojený človek i v inom plemene nachodiť môže, poznamenávam, že videl som aj inoplemenných ľudí dla barvy a profilu velice podobných černochovi.

Sem patria ďalej Hottentoti, u nichž to, čo zvieracieho a opici najbližšieho v plemeni tomto obdivujeme, najvýraznejšie sa predstavuje, menovite u Hottentotov krovinovatých, ktorí v krovinách prebývajú a u Nemcov "Buschmänner" slujú. Tento kmen černochov má byť duchovne tupý a špatný. Naproti tomu ale sú Kafri, o nichž už zmienku sme učinili, rod pekný, štíhly a plný mužnej odvahy.

Na polnoc od Kapu až hore k Sudanu, z jednej strany po Guineu a Senegambiu, z druhej strany ale po Adel a Ajan prebývajú vlastní Negri, homo ethiopicus (človek ethiopský) v nekonečnej rozmanitosti kmenovej.

Nutno nám tu však rozdiel urobit medzi murínom stredozemským, stredo-africkým a medzi murínom morského pobrežia (Küstenneger), lebo keď prvý vo svojej utishnutosti a voľnosti od cudzých vlivov zachoval opravdivú rydzosť plemena svojho jak fysicky tak duševne, murín na pobreží morskom osadený, Europanom a inoplemenníkom velice prístupný, mnoho utratil zo svojho pôvodného rázu a preto nemôže slúžiť za týp rydzého černocha. Taktiež veľký rozdiel nachodíme medzi značne rozvitými Ašunty a medzi Šangallami, ktorí sa od pravekov pres leto v južnozápadnom kraji Abyssínskych Alpov sdržujú, živiac sa v bohatých na divinu horách z lovu, a len v dobe daždivého počasia, ktoré na zimu vždy pripadá, ako tí nesmrtelní troglodyti ľudského pokolenia, v mäkkom piesočnatom kameni najbližšieho pohorie, jaskyne si kopajú, v nichž so zhospodárenej diviny žijú. Jak často sa už vrhaly tieto od Abyssíncov honené divé tlupy na iné kmeny, čím pohyby zapríčinily, ktoré celú Afriku pobúrily, bez toho, žeby to pre nich i ten najchatrnejšť prospech bolo prinieslo.

Cernoch predstavuje v svojej povahe bezprostrednú subjektívnosť, ktorá nemôže k tomu dôjsť, aby sama seba za skutočný predmet postavila a sama seba v historii, v dejoch a dielach vyobrazila (znázornila), čím sa stáva; že on vzdor všetkým krutým vojnám bez historie ostáva. On zná len prítomnost, bez toho aby sa s úlubou rozpomínal na svoju predošlosť, alebo aby s dákym záujmom myslel na svoju budúcnosť a ju si sobrazoval. Jeho bohom je okamženie, čo potvrdené vidíme i v jeho náboženstve, lebo jeho fetíšstvo nám to jasne pred oči stavia. Černoch je dobrodušný, čo aj jeho náklonnost k hudbe a k tancu dosvedčuje. Avšak jeho dobrota je iba prirodzená, bez základu duševnieho, bez vzdelania; z tejto príčiny on práve tak lahko do zlosti upadá, ktorá sa v besu neohraničenej ukrutnosti javí. Či nemal jedon kmen královnu Xinga, ktorá vydala rozkaz, živé deti v mažiare roztĺkať? Táto až k besu a k ukrutnosti vybušujúća ukrutnosť môže mať známy fysiologický a psychycký sväzok s chlipnostou, ktorá piako sa nám udáva,

prírodnej moci bujneje. Však i to vieme, že mnohí černoši majú i sto synov. Chatrnost velkého a sila malého modzgu tiež ukazujú na prevahu pohlavnej plodnosti.

Vôbec žije človek v Afrike celkom prirodzene ako plod prírody. Jednotlivec nemá ešte ako taký platnosť a cenu, lebo príroda je proti jednotlivcovi lahostajná. Stredozemní murini ponosovali sa bratom Lander, že kupectvo s otrokami velice upadáva. Ašanti plnili priekopy pri dobývaní pevnosti Cape-Coust miesto obyčajnými hmotami mrtvými telami. Jedna mladá bohatá krásavica ašantská, Assuvina, mala tolko záletníkov okolo seba, žeby jej bol vydaj najväčšie nesnádze spôsobil, poneváč by si svobodnou voľbou vela nepriatelov bola narobila. Co urobila tedy? Povolala všetkých svojich záletníkov k sebe, dala jim hostinu, zaspievala jednu pieseň a vyhodila sa potom v najradostnejšom rozruchu s jedným pušným prachom naplacným sudom do povetria. A dač podobného deje sa bez všetkej sentimentálnosti, lebo čerstvo za rozhodnutím nasleduje skutok.

V novších časoch veľa bolo hádok o africkom plemene. Predtým za to mali, že je černoch neschopný vyššieho života, iní, menovite opát Gregoire, zastávali nadanost černochov, uvádzajúc za príklad murína Toussuint-Louvertura, ktorý sa duševne vyznačil, koloniu Liberiu, černošskú svobodnú obec, a iné tomu podobné zjavy. Za naších časov, menovite po bojoch amerických, za zničenie otroctva vedených, popri vlive, ktorý europejské plemeno na týchto ľudí vyviera, menovite dobročinná a spasiteľná moc kresťanstva dosvedčuje, že aj černoch môže sa povzniesť k vznešenejšiemu životu ludstva. Teraz zaiste zjavujú sa medzi nimi nielen priemyslu schopoí ludia, ale aj takí, ktorí sa učenému stavu oddávajú a miesta svoje v rôznom povolaní prospešne zastupujú; tak sa píše o hercoch, rečníkoch, o kňazoch a lekároch, o pravotároch a vôbec vzdelancoch medzi nimi. Avšak musíme tu rozdiel urobit medzi možnostou, to, čo je všeobecne ľudské, i v černochovi môct rozvif, a medzi skutočnostou, čo on

v čiernom plemeni s celou čerstvosťou a silou dom zpomenutej možnosti nutno nám bezvýminečne dopustiť, že černoch vo všeobecnosti tou istou schopnosťou je nadaný, ktorou sa vyznačuje ktorýkoľvek iný človek, a že len od rozvíjania a vzdelávania týchto i v murínovi spočívajúcich darov všetko závisí, čo ale na každý prípad zavčasu, teda za mladi stat sa musí, prv lež jednotlivec tohoto afrického plemena zkrehlosťou svojho kmena zachváteným byť môže. Čo sa ale skutočnosti týče, tu je to dokázanou pravdou, že plemeno africké samo od seba alebo samo zo seba nič pamätihodného neutvorilo a nevykonalo. Černoši boli posial neštastnou obetou ludstva, oni platili historii väčším dielom ako otroci iných národov neblahú daň svojím telom a životom. Kde oni štát založili, ako v Hajti, tam sa to prostredníctvom kresťanstva a formami europejskými previedlo. Lebo čoby bolo dač pôvodne afrického na tomto štáte? Tak aj v Senegambii u kmena Fulah a Mandingov vliv Islamu do povahy vziať sa musí. I Liberia je dielo kresťanskej horlivosti u černochov. Sami zo seba bezprostredne nič výtvorného preukázať niesú v stave, ale aj popri daktorých spôsobnosťach a priemyselných výrobkoch, jako vyrábaní remeňa, prerábaní kovov a pri rolníctve stoja ešte na nízkom, podriadenom stupni. Žeby sa vnútro Afriky obývajúci černoši netušenou ešte vzdelanosťou vykázať mohli, ako daktorí chvalorečníci tohoto plemena myslia, nenie k uvereniu. Najdôkladnejšie skúmania o stave a živote Afrikánov máme od Waitza, ktorý o ľuďoch prírody písal, a ktorý všetko použil k opisu černochov, čoho sa len o nich z najrozmanitejších cestopisov dočítať mohol, a síce s kritickým upotrebením nashromaždeného materiálu. Bez predsudkov ocenil muž tento cierne plemeno ako prirodozpytatel a filosof, a toto jeho ocenenie vypadlo proti tým potvorným obrazom, v ktorých černoši predstavovaní bývali, priaznive pre týchto. Ked tomu navzdor Burmeister vo svojom zanímavom ináč pojednaní: "Čierny človek" nepriaznive sa o nich vyslovuje, dostal v tom spravodlivú odvetu, že on tento lud nie v jeho svobodnom stave, ale iba ako sám sehe ponechaný v historii vyviedol. Ohla- brasiliánskych otrokov poznal. V Londýne

získal jedon černošaký lekár za svoju v kongresse prírodozpytcov držanú prednášku práve pochvalu. V Berlíne sa udala v lete r. 1862 tá pamätná príhoda, že pri jednom královskom obede trojakého plemena ludia podiel brali, a síce predseda svobodnej obce Liberia, Benson, na jednej, na druhej strane ale knieža zo Samosky, čo hlava japanského vyslanectva, po boku královny Augusty sedeli.

2. Žité plemeno. Toto plemeno označuje leb, ktorý je od predku vyvinutejší nežli od tylu, kosti lícne vyčnievajú gulovato, oči ležia viac alebo menej šikmo, nos je tu ešte sploštený, vlasy na hlave hladké, ale pevnotuhé, barva pleti je žltá, v najpočetnejších odstienoch.

Zvláštny, podrobný útvar tohoto plemena nedá sa pre jeho nekonečnú rozmanitosť náležite sriadit a len tak po trúfaní možno nasledujúce skupeniny rozoznať, a síce obyvatelov

- a) Južno-morských ostrovov;
 - b) Amerikánov (pôvodních);
- c) Severovýchodné obyvateľstvo Asie.
- a) Skupenina kmenov južno-indického Archipelagu, ktorá sa rozpa-
- a) Na černošský kmen austrálnych Negrov, alebo na kmen Papua, homo intermedius, na Novej Guinei, čierny, kućeravých vlasov, ale s bradou obrastlou. S ním sú spríbuznení ľudia kmenu Harafora (Afuru), homo melaninus, na zemi Van-Diemens, v nútri ostrovov na Formose. Najkrajnejší v tvare nepríjemnom je tu Novohollandčan, homo Australaticus.
- β) Oceánci, homo occidentalis, na skupenine ostrovov južného mora, na ostrovoch tedy Spoločenských, Marquesas, Rybárskych atd. Krásni, štíhli ľudia mahagonovej (červenej) barvy.
- γ) Maláji, homo orientalis, sú smelí, odvážliví, od nepamäti v plavení na loďach preslulí ludia. Vliv jejich sa rozprestiera na celý Archipelag, jako sa to z jejich civilisácie a reči, ktorú rozvili, i z poriadkov, ktoré tu udomácnili, dokázat dá. Pravde podobné je, ševnia charakteristika pôvodních Amerikánov

že drievne obyvatelstvo, ktoré po ostrovoch našli, do stredu zeme zatlačili a ho vôkol po pobreží otočili. Kroz Angličana Raffles-a a Alex. Humboldta obdržali sme o jejich civilisácii a historii určitejší názor; teraz vieme, že sa zo Sumatry do Malakky pristahovali, a že tento kmen až po Madagaskar je po samých ostrovoch rozšírený. Keď v skupenine tejto austrálsky človek najnižšie stojí, v Malájovi spatrujeme už zvláštny kmen, človeka duchovnejšie vyvinutého. Pôvodní obyvatelia týchto ostrovov zodpovedajú týmto silou vulkanickou z mora vytianutým a vyvýšeným zemiam, a preto sú oni hrozní náruživci. Keď podstata černochova zračí sa v žiadosti človeka na okamih opanujúcej: obetuje Malájčan bytnosť svoju s väčšou rozvažitosťou, s horúčosťou náruživosti, ktorej si je povedomý a ktorú vyznáva. To divé, zbesilé behanie, keď sa svojej ostrej sekere alebo noža chopí, a kedy všetko, čo mu v cestu príde, zráža, je vrchol jeho tropického vzteku. Viera v krvossavcov je na ostrovoch sundaických a molukkských udomácnená. láska je práve tak smyselná ako horúca, naproti tomu u černocha nosí viacej ráz jednoduchej chlipnosti a zvieracej povahy na sebe. Schopenhauer myslí, že pôvodná barva človeka je brunatná, toto je ale blud, lebo novorozeniatka všetkých plemien sú pri narodzení skôr biele ako čierne alebo brupatné. Oni dostávajú svoju barvu až po narodzení. Tuho tmavá čiernosť povstáva iba tam, kde horúčosť a veliká vlhkosť spolu účinkujú.

- b) Amerikánska skupenina rozpadáva sa na
 - α) Patagončanov, homo patagonus; na
 - β) Botokudov, homo americanus; na
- γ) Severo-Amerikánov (homo columbicus), k nimž Peruánov a Mexikán o v natolko pripočítať nutno, nakolko sa títo do svojej krajiny od severu pristahovali.

Keď Blumenbach zvláštne amerikánske plemeno rozoznáva, v čom ho Cuvier a Lapecéde podporujú, Rosenkranz myslí, že pre rozdielnost barvy a síce železno hrdzavej alebo medennej, ktorá tiež má mnohé odstieny, toho naskrze netreba stanovit. Du-

Digitized by

je jejich sebecká v sebe uzavretosť, hnutie v Europe povstalo, spočíva vlastne na t. j. mlčanlivosť a nesdielnosť. Ačkolvek sa tej hypothesi. My to z tej strany ochotne tie najbližšie k sebe kmeny ohladom rečí prijímame, že podopiera našu mienku o počasto nerozumejú a v spôsobe jedenia, pitia chádzaní celého rodu ľudského z jedných a pripravovania si svojho nočnicho loža len prarodičov, keď že už teraz značne odchodní malom a nepatrnom sa od seba delia, predsa od židov, čo do barvy, do zvykov a vzdelav tom sa srovnávajú Južní Amerikáni so : Severními, že obydvaja prechovávajú v sebe k židom, či v organisácii tela, či v tahoch sklonnost mlčania a opanovania seba. Pravda, že sa nám takáto uzavretosť do seba pozdáva byť barbarskou, (možno, že je to iba nedôvera k cudzincom, menovite k Europanom cudzie zeme a rody dobývajúcim), ale u Amerikánov je to zvláštny ráz, čo na jejich mužskosť ukazuje, zvlášte keď uvážime Montezumov obdivovaný stoicismus, ktorý trápený a mučený byv od Španielčanov ukrutne, žiadneho bolastného kriku zo seba nevydal, a to až posial charakterisuje severo-amerických Indiánov, ktorým sa bezvášnivosť pripisuje. jedon z najvzdelanejších pohanských národov Gelkom ináč sa nám javí Černoch, ktorý je sveta, sú spolu i národ starý, dávnoveký, a oproti týmto dohrodušný a shovorčivý, citlivý, prudký a ohnivý, kdežto je Amerikán sebecký, nesdielny, dobrý pozorovateľ, chladný, pyšný a k sviatočnosi i v mluvení náklonný.

c) Aziatská skupenina rozpadá sa:

α) na trpaslíckych, zakrnelých Lappov, homo hyperboreus. Sú to obyvatelia severného okrajku Europy, Azie a Ameriky; jako: Lappovia, Samojedi, Korjaci, Grönlandci a Eskymáci, oni sa tak velice srovnávajú vo svojej zovnútornej ústrojnosti a v spôsobe života, že ztadialto zavierano, ktorak obyvateľstvo Ameriky zo Severnej Azie vyšlo. Skúmania o vyhynulom kmene Čudov, jehož mnohé pohrobištia sa posial v Sibirii nachodia, utvrdzujú nás v tom domnení, že je táto hypothesa pravde podobná. Amerikánskym národopiscom padly do očú pri Indiánoch mnohé tahy, ktoré na jejich príbuznosť so židmi pokazujú, ba aj anglický kapitán Murryat, ktorý čo pozorný skúmatel Indiánov toto zvláštne pripripomína a vo svojom cestopise aj mnohostranne dokazuje. Tomu podobne i Kaslin, maliar sostavil vo svojom výbornom diele o Indianoch, medzi ktorými sa dosť dlho zdržoval, takéto podrobnosti v jedno. Kniha Mormon, nasledkom jejž velké náboženské čujú sa rozumom, majú technické schopnosti,

nostnej povahy Indiáni, ešte toto podobenstvo tváre a či vo zvláštnych hlasoch svojej mluvy, menovite v charakteristike hlasu "ch", zachovali. A kto nám to rozlúšti, jako sa títo potomci žídov, prebývajúci nekdy v blízkosti stredozemného mora, do severnej Ameriky dostali?!

β) Cíňania, homo sinicus, s nimiž v pokrevenstve stoja Japonci, ktorí ako kolonia z ních vyšli, od matky zeme sa však dávno neodvislými stali.

Cínania sú národ velice pamätný, jako divno nám, že Gréci a Rimania ničoho o nich neznali, ač i oni majú svoju dávnu historiu. No ale nebudeme sa tomu divit, keď uvážime, že sa oni od iných národov isolovávali, majúc celú ríšu na sever i východ, povestným čínskym múrom ohradenú a opevnenú, na ňomž celé pevné bašty vystavili. Zap jich za Blumenbachom vriaduje medzi plemeno severské. Europania iba v 19. století vynútili od nich prístup do jejich nebeskej ríše, ako ju sami radi nazývajú. Menovite Angličania a Francúzi vtiahli do srdca cisárstva Pekingu a donútili jich k svobodnému so sebou obchodu. Rusi ale jim odňali krajinu popri Amure sa rozprestierajúcu. O Číňanoch možno povedať, že v daktorých vynálezoch dávno boli predbehli Europanov, ktorí však pochytivše tieto, ďaleko jich opäť za sebou zanechali. Menovite znali oni prv než Europania výborný porcellán a papier hotoviť, vynašli pušný prach, mali kníhtlačiarnu s nepohyblivými písmenami, vynašli a užívali pri plavbe morskej kompas, tkali hodbáv i pamuk, hotovili z neho pekný i drahý továr a pripravovali i obdiv náš vzbudzujúci lagirovaný papier, ktorý znali a znajú tak jemno a mäkko tieź vyrábať, že ho i na miesto vreckových šatiek potrebujú. Vyzna-

Digitized by GOOGIC

len obrazotvornost (fantasia), tá mohutná europejským spôsobom zbroje, obchod sa sú bez idei a bez jednotiaceho všeumu.

Ináč prirovnajúc jich k ostatným Aziatom, uznať nutno, že postúpili dosť vysoko v civilizácii a kultúre, tak sa vyznačili v rolníctve a hospodárstve, pestujú od dávna výborné thec, čínskym nazvané. Jejich priemysel museli obdivovať i Europania, tak tiež viedli i živý obchod so súsednými národy, buďto svojho plemena, alebo s takými, jejichž presily alebo útočníctva, nebolo jim treba obávať sa; tento obchod, jaknáhle k tomu donútení boli, rozšíril sa teraz i na iné čiastky zeme. Ďaleko to priviedli podobne v sriadení štátnej správy a zvlášte v polícii, umením a vedou nad inych súplemenníkov vysoko vyznačení. Avšak vzdor tej drievnej civilizácii svojej ostali na istom stupni stáť, neznajúc ďalej pokročiť a vyššie sa povzniesť aspoň prijatím cudzého pokroku; no to zapríčinila u ních tá podivinská bázeň jednak, aby v žiadnu odvislosť od cudzincov neupadli, jednak ale istá jim vrodzená hrdosť, aby nemuseli iných, pokročilejších v týchže oboroch ľudí nasledovať. Keby boli mocnejším a živším duchom nadaní, boli by sa dávno z tej starej, stojatej kultúry vymanili, pri nejž ale merave ostávajúc, podobní sú človeku, ktorý starý obnosený kabát znovu a znovu vykefúva. Nemožno i to do ohladu nevziaf, že jich aj jejich pohanské náboženstvo v tom valne hatilo, menovite Confuciusov konservatívny duch a jejich Budismus.

Nad Číňanov, svojich bratov, vyšvihnul sa v novejších časoch národ Japanský, jehož panovník, Mikado praje pokroku a dáva svoj ľud vyučovať europejskému priemyslu, obchodu, umeniu a vede. Tu sa stavajú už europejskému svetu, ktorý v 13. a 14. století

tvoritelka krásneho umenia, je u nich mdlá, vedic s mnohými národami, ktorý insulárne preco ani v malbe, ani v hudbe, ani v bá- položenie krajiny na mori znamenite naposnictve nič znamenitého vyvicsť nevládali: máha. Uvádzajú i školy po europejsky stiak tomu jejich rozum neznal si tak utvorit dené do života, ba zakladajú už aj universitu. základné písmeny reči, jako jich Europejci Na dôkaz svojho opravdivého postupovania od dávna užívajú, ktorí pomocou 25 všelijak vo vzdelanosti prijali europejskú abecedu a punktovaných a čiarkovaných písmen hoc čo tlačia už pohyblivými písmenami spisy svoje, napísať umejú, kdežto Číňania k tomu 80.000 menovite časopisy jakéhokolvek druhu. Kreznakov potrebujú, z čoho vidno, že jim chy- stanstvo i do tejto ríše vniklé muselo síce buje na vtipe všetko sjednodušujúcom, lebo krvavú skúšku podstúpiť, tak že známi sú nám japanskí mučedlníci, ktorí tak ako náš Spasitel museli svoj život na kríži dokonat, a tak na nich sa potvrdilo, že vzali kríž svoj a nasledovali verne božského zakladatela viery a pravdy krestanskej. Lež i tu pomohol verný Spasitel, lebo kresťanské národy Europy pripustiac si to k srdcu, mocou a hrozbou svojou zamedzili takéto ďalšie prelievanie krve pre svätú vieru. Japanci vytriezveli tedy zo svojej pohanskej streštenosti a ostávajú tokrantnými, i jesto nádej, že sa národ terto pomaly k Bohu kresťanskému obráti. Priemyselnost tohoto národa a najmä pilnost a dômyselnost v hospodárstve a v zahradníctve je k podiveniu.

Do tejto asiatickej skupeniny patria aj Mongoli a Tatári, kedysi celej Europe hrozní, jejichž príbuzný kmen Hunni pod Attilom, bičom božím sa zovúcim, tiež potoky krve ľudskej prelievali. Anthropologia jich zahrňuje pod menom homo scythicus, oni sú oproti postavení Čínanom, pokojný život od predávna milujúcim, poneváč títo nám predstavujú pohyblivosť a tekavosť prirodzene vášnivého človeka. Kmen Mandža opanoval aj Čínu, z nehož pochodí aj terajšia dynastia čínskych panovníkov a väčšia časť správcov tamtej ríše. Oproti týmto divým útočníkom nič nepomáhal Číňanom jejich ohromný a pevný múr, oni áko švižkí synovia stepy preliezli prezeň, opanovali ho, a s ním celú ríšu avšak tu vpustili aj svoju divokosť, lebo civilisácia čínska prerobila jich na krotkejších ľudí. Medzitým aj na juh a na západ rozliali sa tieto národy ako: Buchári, Kalmuci a Kirgízy. Svojím časom strašní železnice, upotrebujú parné stroje, vyrábajú nevládal ešte tou zbrojnou silou, ktorou teraz 4¥ Õ

europeiským.

ktorá dosť skoro vyvetrieť zvykla. božskosti a ľudskosti, a preto aj zhynút mu- Malája.

ohromuje a na úzde drží takéto národy, a selo. Cele ináč úcinkovali výboje Alexandra ktorý úžasne imponuje hordám, predtým žiad- Macedonského a všetky vyboje Europanov neho mravu ludskosti neznajúcim. Oni ne v iných čiastkach sveta, nutnosťou historie odolajú už viacej kanónom, puškám a bodákom sveta povstalé, poneváč, ako Gréci všade vysievali semä hellenskej vzdelanosti, tak kre-Vzdelanostná schopnosť kmenu tohoto je stanské národy mocou svojej kresťanskej vzdedosť značná, lebo v Samarkande kvitla lanosti rozsievajú opravdivú humánnosť a kedysi aj universita pod arabským vlivom, kultúru tam, kde jim neide len o kupectvo muhamedánstvo ako také, neprivedie žiadon a obchod, ako Angličanom, alebo o paustvo národ zeme k vysokej a pravej vzdelanosti, a moc, ako nickdy Španielom v Amerike. U Mongolov ostala vzdelanosť ako násada, Mongoli znajú iba striedavosť, medzi melan-Attilova cholickým zpätvržením sa do seba a medzi a Džingischanova ríša tak skoro sa rozpadla, neohraničeným tekaním v neurčitú dial. Oni ako skoro bola povstala. Bolo to len nási-spojujú sebecké zahlúbenie sa Amerikána lenstvo barbarskej moci, bez ducha pravdy, s bezuzdnou vybujnelostou a prostopašnostou

Listy z Čiech.

-kn4-y- ---

VI.

Zlatá Praha, v novembri 1879.

Slovan a spev, to sú dva nerozlučné pojmy. Do nedávna obdivoval svet len čarokrásne prostonárodnie piesne Slovanov, teraz i umelá hudba, najmä česká a ruská, vymáha si úcty a pozornosti celého hudebného sveta. Hudba je mluva národov. Krásy jej pochopí i cudzinec, k pojatiu jej výtečností neni treba komentára. A tak podívajme sa k najbližším bratom naším, jako vyvinovala sa umelá hudba u nich, čo má veľkého, krásneho.

Nateraz prehovoríme len o hudbe dramatickej, hudbu instrumentálnu a vokálnu (serenady, symfonie, variacie, piesne atd.) ponechávajúc si na pozdejšie.

Tolko za úvod. - -

A. Mozarta, Hectora Berlioza a jiných sú hrou volať zečali: "Tokubento je nás cot brat

Inajmusikálnejším národom, nemali do r. 1825 opernieho skladateľa. A ćo by mu bolo osožilo komponovať, keby sa jeho opera snáď raz za rok bola dávala a potom odložila na mnohé roky? Českí skladatelia skladali síce opery, ale buď nemecké lebo italské, na pr. Mysliveček, Dussek, Tomášek, Kalliwoda, Kittl, Albert a stá jiných. Až r. 1825 spojil sa Fr. Škroup, ktorý bol už složil niekoľko českých piesní (medzi nimi i "Kde domov můj?" českú nár. hymnu), s básnikom Chmelenským za tým účelem, aby vytvorili prvú pôvodnú operu národniu. Škroup bol vtedy mladíkom 24-ročným, plný ohňa i života; pustil sa tedy s chufou do práce a 2. febr. r. 1826 hrala sa prvá česká opera: "Dráteník," Dr. Hostinský, slovotný tunajší esthetik ktorá sa nesmierne Iúbila. Dávala sa mnohohudebný, povedá o českej opere, že možno ráz, nie tak pre hudbu, jako pre majstrovské znamenať v rozvoji jej dvojí prúd: jeden tvorí predstavovanie drotára Jánom Lukesom. Lukes geniálny Smetana a vedľa neho Bendlova bol výtečným spevákom a slovo spievané spreopera "Lejla," a tento má svoje samostatné vádzal vždy posuhkami a hrou umelecky dopostavenie; druhý prúd tvorí väčšina ostatních konalou. Teraz má operniu školu v Prahe. spevohier, ktoré zostaly bez všetkého vlivu Rozpráva sa, že Ferda Náprstek, velký dobrona české umenie hudebné, z nichž zase jedna dinec chudobného ľudu, zavolal do jednoho časť snažila sa rôznou mierou a s rôznym predstavenia "Dráteníka" našich trenčanských výsledkom podriadiť sa smeru Smetanovmu, drotárov, po Praho sa túlajúcich, a títo posuňkami, pohybami, postavou, rečou a spevom Čechovia, ktorí dla výrokov Burneya, W. Lukesovým tak boli dojatí, že hlasite medzi

je náš! --- Ostatne je hudba práce tejto dolu nižšie. Prichodíme k veľmajstrovi českej slabá, instrumentácia chudobná, faktura celku opery. začiatočnícka. Najväčším jej nedostatkom je, Až posial hovorilo sa vo velkom svete že nemá žiadnych sborov. Lukes, nedostižný hudebnom len o "hudbe v Čechách," ktorá

predstavovatel drotára, mal o jej udržanie bola považovaná za kopiu všetkých známych veľkú zásluhu. Priaznivý úsudok a shovieva smerov, buď vlašského, francúzskeho lebo vosť českého obecenstva dodala Škroupovi nemeckého; od času však, kedy napísal Smeodvahy - za dva roky po tom bola hotová tana operu "Prodanou nevěstu," pozorovali opera nová: "Oldřich a Božena," opäť s textom i a pozorujú vynikajúci znalci za hranicami od Chmelenského, a dávala sa prvýraz v de- neobyčajné to hnutie v českom živote hucembri, r. 1828, neudržala sa však na javišti debnom s interessom ustavične rastúcim, potak jako tretie dielo Škroupovo: "Libušin čínajú hovoriť o "hudbe -- českej," uznásňatek" (s textem zase od Chmelenského), vajú jej originálny, pre evropský západ celktoré hralo sa prvýraz r. 1835. Po 12. rokoch, kom nový ráz a jej skutočnú cenu umeleckú. v nichž opera česká odpočívala, objavil sa A všetko to je zásluhou Smetanovou. jakýsi Jiří Macourek s operou "Žižkův dub" v novšej dobe povedomie národnie počalo sa r. 1847. Skladatel žil jako vojanský kapelník rozlievať mohutnejšími vlnami po všetkých v Italii a práca jeho bola slohu čisto ital-: vrstvách spoločnosti národov evropských, poského. Zmizla z repertoiru. R. 1862 sverili zoroval každý horlivejšie zvláštnosti národnie divadlo podnikavému, nadšenému preň kupcovi a medzi nimi tiež národniu pieseň. V nej Liegertovi, ale neoboznalému s českou vecou, náhle odkryli bohaté bane národních melodií, ktorý považoval divadlo dla Schillera za dojnú z nej počalo brať umenie moderné všetku kravu a nie za ústav umelecký. Národnia svoju životnú silu. Vokálna hudba počala opera spala, pohostinské hry znamenitých hľadať v každom jednotlivom národe svoju spevačiek a spevákov cudzozemských plnily oporu v rytmických zvláštnostach reči nákassu. Následník jeho. Fr. Thomé, lepšie po- rodnej, a z toho vyvinul sa moderný deklarozumel významu českej opery a nemeškal mační sloh v užšom slúčení hudby so vo scénu uviesť pôvodnú 3 aktovú romantickú slovom poetickým v umelej piesni a konečne operu "Templáři na Moravě" (text od Sabiny) v hudebnom dramate. Z rytmicko-melodických od Karla Šebora, 1865. Šebor obral si Wagnera zvlástností ducha reči českej vyvinul sa za vzor a utvoril na svoj mladistvý vek dielo tedy originálny český smer v hudbe. V Neneobyčajných krás, ale pri tom všetkom ne- mecku smer tento zahájil Richard Wagner, mohol sa vymanit z nešťastného eklekticismu v Italii Verdi, vo Francúzsku Delibes, vo Gounodovsko-Mayerbeerovského a dopracovať Švédsku Hallstroem, v Rusku Glinka, v Polsa v dielach svojich vnútornej súvislosti a sku Moniuszko, v Čechách - Smetana. Žeby dôslednosti. Všeobecne známym číslom zo Smetana Wagnera bol nasledoval, je výčitka skladieb jeho je "Templářský pochod," ktorý smiešna. Oba majstri v tom sú si príbudzní, došiel všeobecnej obluby, a kláštornia scéna že prepracovali sa ku výške moderného umenia 2. aktu Templárov, patriaca k najzdarilejším hudebného každý na pleciach s vojho náprácam Šeborovým. Chyba Šeborova opakuje roda. Čím sa liší povaha národa nemeckého sa i v druhej opere jeho, "Drahomíre," ktorá od povahy národa českého, tým sa tiež rozuviedla sa na javište r. 1867. I tu vidíme deluje hudba Smetanova od hudby Wagnerotesné nahromadenie krásnych a najrôznejších vej. Mimo to je spôsob, jakým Smetana zamotívov všeliakých smerov i nedostatok dobre chodí s orkestrom, celkom jiný než u tamrozváženej umeleckej ekonomie. Roku na- toho. Slovom: geniálny, tvorčí duch Smetanov, sledujúceho napísal "Husitskou nevěstu" a ktorý v žiadnom obore umenia českého nemá od tej doby zamíkol Šebor, vzdialený súc od sebe rovného, spojil ducha národnej

domoviny jako vojanský kapelník, a prekvapil hudby českej s tvarmi_hudby najnás novou skladbou len po tieto dni. O nej modernejšej. Rigit865/1. deco hrala sa scéna zbúreného ludu. Po "Braniboroch" na- statkom zelenia stáva sa príliš tažkým. sledovala komická spevohra "Prodaná nevěsta" (text od Sabiny), dávaná prvýraz v júni 1866. so svojou tretou operou: "Dalibor" (text od Je to práca v národňom i hudebnom ohlade Wenziga). Je to prvá česká vážna spevohra majstrovská. Nové spracovanie, jak ho skla- skutočne dokonalá. V žiadnej jinej neni tak dateľ r. 1870 pre Petrohrad urobil, je celému mnoho a tak organicky a dôsledne spracovadielu len ku prospechu. Text je dosť zdarilý, ných národních živlov hudebných, jako práve keď aj dramaturgovi vo všetkom nevyhovie. v "Daliboru." A podivno! Našiel sa niejedon Je samostatný, ukončený celok, ktorý nám bezhlavý kritik, ktorý vytýkal dielu tomu v jednoduchom veselohernom deji predvádza kosmopolitismus alebo "Wagnerianismus," že veľmi šťastne volený a verný obraz zo života vraj už neide tou cestou jako "Prodaná nededinského a tým i niekoľko postav veľmi věsta." Jako keby tak tažko bolo uhádnut, že charakteristických. Smetana idealisoval reali- "Prod. nevěsta" je opera komická, rázu idylstický text spôsobom podivuhodným, vyhnul lického, prostonárodnieho, "Dalibor" naproti sa všetkej triviálnosti, nadchnul celok zvlášt- tomu spevohra vážna, tragická, v slohu velnym jemným, poetickým, idyllickým peloni, kom. Celá opera nemôže predsa pozostávať zo którý nás ustavične púta a okúzluje. Nielen samých pesničiek, dramatický výraz, hudebná nežné, vážne partie sú takto idealisované, illustrácia pohnutých, rozvášnených scén vyale i drasticko-komické, vzdelaný vkus skla- žaduje jiného spracovania základných motivov, dateľov objavujúce v svetle najskvelejšom. než volný, uchu vždy lahodiaci prúd lyrickej Hudba pri všetkej neodolatelnej komičnosti nálady! Všetko to nedorozumenie spôsobila je ušlachtilá a elegantná; melodie roztomilé vlastnosť opery, že individualita Smetanova a pikantné, nikdy však triviálne. A čo je vystupovala tu v nových čiastočne tvaroch. najväčšou zásluhou opery: jej sbory, ktoré Tak užil skladatel na pr. t. zv. príznačjako rámec všetky postavy opery v jedon ných motívov (Leitmotive), väčšej volnosti obraz spojujú a svojou bujarou sviežosťou a rozhodným svojím rázom národním skutočne elektrisujú. Prispieva k tomu veľmi tiež znamenitá harmonisácia a charakteristická instrumentácia.

Rok 1867 bol zvlášte plodným na české pôvodnie opery. Tak objavily sa "Švédové v Praze" od Škroupa, v tomto roku prvý raz na javišti. Neudržaly sa však. "Drahomíra" a "Husitská nevěsta" Šeborova. Tiež Blodkova velmi zdarilá operetta "V studni" (na text Sabinov); táto dobyla si priazne obecenstva a prevodzuje sa podnes. Nie menej priaznivý bol opere českej rok 1868. Bendlova záslužná spevohra "Lejla" (slová od operu: "Hubička." Libretto k nej složila Elišky Krásnohorskej) stretla sa s rozhodným, skvelým výsledkom. Dôkladná theore- má formu dokonalého dramatu, spevnosť reči ticko-praktická skúsenosť hudebná javí sa a zvučnosť rýmu. Jako je ono celistvé, je v "Lejle" tak v melodicko-harmonickej stránke tiež hudba jako z jednej liatiny. V "Hubičke" partitury jako v instrumentácii. Však lyrika nenachodíme žiadnych čísel pre seba ukon-(tiež v librettě) prevláda nad dramatikou, čených, žiadnych samostatných sborov jedno

prvá opera jeho, složená na text Sabinov: tak že celá opera javí sa nám — jako dr. "Braniboři v Čechách," a dosiahla veľkého Hostinský veľmi prípadne poznamenáva úspechu. Perlou jej je charakteristická, krásna sía veniec zo samých kvetov, ktorý nedo-

> 4. mája 1868 vystúpil Bedrich Smetana v ohľadu harmonickom a pestrosti orkestrácie. V celku tvorí spevohra táto sprostredkujúci priechod k ideálu vážnej českej národnej opery, jaký si Smetana sám bol utvoril a pozdejšie uskutočnil vo svojej "Libuši," určenej k otvoreniu veľkého národnieho divadla.

> Od tej doby, čo znamenitá ouvertura ku "Prodanej nevěstě" od mnohých hudebníkov pokládaná bola za chaoticky zmotané klbko rozpútanej kontrapunktiky a ušlachtilé monology "Jeníkov" (2. jedn.) a "Mařenčin" (3. jedn.) poslucháča ešte nudily, uplynulo desaf rokov. A tu prekvapil nás Smetana darom novým, velikým. Napísal nám novú komickú Eliška Krásnohorská, krásne, úplne podarené:

číslo súvisí s druhým, sbory len vpadajú najčeskejšou českou spevohrou, jak napísal v ensemblu, jedon motív sa vyvinuje z dru- o nej dr. Hostinský. Meno jej je "Tajemství." hého a hlavnie situácie majú svoje príznačné Text je zase od Elišky Krásnohorskej a zase motívy, ktoré sa ozvú, kedykolvek sa vyskytne zpomienka buď výslovná lebo i len šťastne napodobená mluva prostonárodnia, v duši tej ktorej osoby. Ouvertura složená celý rad zajímavých situácií a živo charakteje z hlavních motívov opery a je to majstrovské dielo orkestrálne, rázu čisto národnieho. A ostatuie čísla! Keby sme chceli vyberať najkrajšie, museli by sme uvádzať jedno za druhým. Či vezmeme majstrovský ensemble: "Už jdou" abo čarokrásne duetto: "Jsme svoji," ktoré nutno počítat k najkrajšiemu čo kedy stvorené bolo, kde rozkošné trioly huslové naznačujú najpodarenej celé rozochvenie a neskonalú tú blaženosť oboch milujúcich; či krásnou kontrapunktikou pracovaný ensemble "Aj, hle již hněv," alebo prekrásne Vôbec je tu osnova deju opät krásne preinstrumentovanú balladu "Jeť jasno od červánků;" či drastický spev Palouckého "Jak markantne vytknuté, povahy dôsledne krejsem to řek'" a tklivú ukolébavku "Letěla bělounká holubička," pravý to skvost v poesii i v hudbe, alebo úchvatný spev Lukášov "Já nešťastník;" či konečne najoblúbenejšie číslo pické, tam harmonické, inde zase instrumenopery, tvoriace pendant ku pôsobivému "Znám tálne pretvorovanie príznačných motivov, pôjednu dívku" z "Prodanej nevésty, "Jen odpros ji, ty bláhový" a prekrásnu Barčinu ariu "Hlásej, ptáčku, dobrý den" s majstrovským napodobením hlasu škovránka flautami, lebo effektné finále "Co tu vzdorů malicherných" - všetko, všetko dojíma svojou neodolateľnou krásou, ktorú cítime jedine tam, kde v tak geniálnom spracovaní triumfy slaví národnia Kto len raz počul preskvostnú ariu Vítovu: pieseň! Úplný výtah na piano práve vyjde "Z tých sladkých úst" (Es dur), lebo naji vyzývame všetky naše hudbymilovné dámy, znamenitejší bod celého diela, v ňomž vrchelí aby nemeškaly nadobudnúť si tento skvost jednolitosť a tesná prilichavosť hudby a lihudby slovanskej.

Veľkolepé tvorenie majstra nášho neochromilo ani nešťastie, ktoré ho stihlo ztratou sluchu, jako kedysi súrodného mu duchom Beethovena. A jako o tomto, tak i o Smetanovi môžu povedať sa slová, ktoré napísal Wagner vo svojej skizze "Beethoven:" "Teraz rozumie lesu, potoku, lúke, modrému étheru, veselému množstvu, dušam milencov, spevu vtákov, plynúcim oblakom, hučaniu búry, lúbeznosti blažene rozochveného kludu.* Za niekoľko mesiacov po "Hubičke" prekvapil svet opäť novým dielom , najmodernejšou a počul, tomu nikdy nevyhynú zvuky tie z mysle

výtečne podarený: lahodný, ušlachtilý verš, risovaných postav -- to všetko sú znaky ducha básnického a vážnej práce. Moderným živlom v "Tajemství" je hlavne dokonalé využitkovanie orkestru nie jako nejaký podriadený nástroj sprievodný, ale jako závažného samostatného činitela, ktorý zosilováním nálady plynúcej zo slova básnického asi podobné služby koná dramatu, jako umenie scénické s mimikou. Najčeskejšou operou zaslúži byť nazvaná pre svoju dokonalú deklamáciu českého slova, jako snaď nikde inde. myslená, všetky dramatické obraty situácie slené. Opravdovosťou hudebnej charakteristiky, dokonalosťou hudebného výrazu vyniki Tajemství i nad dokonalú Hubičku. Tu temsobí opravdovosťou a vernosťou hudebrého výrazu, priamo divotvorne. Slovom: je to z prevodzovaných spevohier najdokonslejšia opera Smetanova, svojou stavbou, celou komposíciou i librettom, a v nej priblížil sa Smetana najviac svojmu ideálu, jako posisť v žiadnej z tých, ktoré boly uvedené na javište. bretta, veľký dvojspev Víta s Blaženkou (II. jedn.) a hneď na to nasledujúci úchvatný ensemble, ozajstné "parádne číslo opery," abo obe nadšené arie "Když slyším . . . " "Ty sladká očka klopíš," najohnivejšie to vyznanie lásky, jaké k nám kedy z javišta zavznievalo, alebo konečne prerozkošnú, prekrásnu, lahodou slovenských piesní predchnutú pieseň Blaženkinu (III. jedn.) "Což ta voda z výše strání padá, padá, padá.... pendant to k ukolébavke z "Hubičky" v Čechách už znárodnelej --- kto len jedinký raz to všetko

a nútra. Majster, ktorý také zvuky lúdi z duše je vzdelania v hudbe 1ýdzo evropského a tym svojej, nepotrebuje dbať žiadnych jedovatých smerom nesú sa i jeho plody. Napísal vážnu úštipkov ani našej ani cudzej pokútnej kri-į spevohra "Blaník," "Bukovín" a jiné práce tiky, ktoré teraz už skrovne síce, ale predsa v iných oboroch, o nichž pojednáme opäť kde — tu — zaznievajú. Nesmrtelné my-budúcne. slienky Gluckove, Mozartove, Beethovenove, Webrove dlho čakaly na uznanie, ale predsa "Svatojanské proudy," "Mikuláš" atď. patrí sa jim ho skvele dostalo. hanobitelia? Ani kohút po ních nezakykyríka?

Súcasne s "Tajemstvím" objavily sa na javišti novo spracované "Dvě vdovy" (na text) Jünglov) genru salónneho, konversačného. Je to elegantná, prepracovaná, geniálna komposícia; ušlachtilá v každom ohľade a preniknutá ostro vyvinutou, samostatnou individuálnosťou Smetanovou. A tým by sme boli hotoví s velikým týmto majstrom ohľadom opery. Vidíme ho tvorcom českého moderného slohu hudebného v opere komickej, vážnej i konversačnej, jaký zostane vzorom všetkým nám i budúcim.

S ostatními sme veľmi rýchle hotoví: kráčajú všetci za velkým majstrom, a ktorí nekráčajú, tí nevynikajú v svojom kosmopo-Itickom eklekticisme. Na prvom mieste medzi nani vyniká Ant. Dvořák operami: "Král a uhlíř," "Vanda," práca uzavrených foriem velkej opery effektnej stavby a najnovšie operou "Šelma sedlák," ktorá ukazuje celé jeho polyfonné, symfonické myslenie hudebné a vynachodivosť ohľadom melodických motivov, harmonických a instrumentačných bariev. Dvorákovo hlavné pôsobenie je v hudbe instrumentálnej, sláva jeho v obore tom je teraz už svetová; jako Smetana je tvorcom českej národnej hudby dramatickej, tak je Dvořák zakladatelom a hlavním pestovatelom českej hudby komornej.

Romantik Bendl napísal po "Lejle" este opery: "Pan Franc," "Čarovný květ," "Černohorci," burlesku "Indická princezna" a j. v., z nichž ani jedna nedosiahla výšky, na ktorej stojí jeho "Lejla." V najnovšom čase umlknul.

Fibich, vzácny talent a výtečný umelec,

Rozkošný, operami: "Pytláci," "Záviš," A kde sú jich do radu tých, ktorí touto "svetovou" hudbou v Slovanstve nevyniknú nikdy. Je to cudzý kvet ceny velmi neistej, nám nepatrí. To samé platí o Pivodovi, Hřímalom a celej tej legii eklektikov a napodobovateľov.

> Zbýva nám ešte Šebor. Vrátil sa po tieto dni do domoviny a priniesol nám so sebou novú operu, "Zmařenou svadbu," Slová k nej písala mu dcéra Riegrova, bohužial bez znalosti požiadavkov básnických, a keď sa i úprimne tešíme návratu hudebníka a skladateľa tak znamenite nadaného, nemôžeme zatajit, že najnovšia práca jeho má mnoho závažných chýb. Je zjavno, že nútil sa do spôsobu tvorenia velkého Smetany, tak že "Zmařená svadba" stojí na pr. k "Husitskej nevěste" jeho v najkrajnejšom extréme. V novej práci tej zjavno, že nestojí Šebor na výške modernej opernej tvorby: každé číslo opery, ktor**é** má predsa so všetkými druhými tvoriť organický celok, je jakosi samo pre seba, nerobí dojem, jako čiastka velkej jednotnej skladby, a celá opera v 3 dejstvách mohla by sa nazvať skôr nejakým vaudvilleom, veselohrou so spevami.

Sme u konca. A nemáme pri príležitosti tejto vrúcnejšicho želania, než aby vzdelané, horlivé obecenstvo slovenské výdatnejšie obrátilo zretel svoj k utešeným plodom ducha, ktoré sme tu spomenuli. Utuží tým opäť pásku medzi dvoma braty a pozná, k jakej výške nesie sa to obrovský slovanský tvorčí duch. To plní hrdosťou a pýchou. A tej nám teraz najviac treba voči naším katom.

J. V.

Literatura a umenie.

Prihlas a vyzvanie.

až do nepamäti siahajúcu starobylosť a vysokú tosť jich aspoň čiastovne poznat O Q [C

hudebnú cenu zaslúžene vzbudily pozornosť, oce-Spevy slovenské pre svoju pôvodnosť, často nenie a obdivovanie u každého, kto mal príleži-

A tento hudebný poklad slovenský, ba poklad celého Slovanstva, je dosaváď akokoľvek tie zakliate poklady v nasích povesťach pre vlastný a cudzí svet bez všetkého úžitku, lebo je pred svetom ukrytý.

Len kedy nekedy, hneff tu, hned zase tam podtkne sa niekto cudzí viac náhodou ako úmyslom na otvorenom poli o niećo. Keď sa tomu niecomu lepsie prizre, s podivením vidí, že je to akoby zahodená, či ztratená, a či len tak na verímboha nadarená perla, diamant. Zodvihne to, vezme, a - ak je priatel, povie: túto perlu, tento diamant nasiel som tam a tam, to je plod tej a tej plodivej a tvorivej sily; ale, akžo je nepriatel. — tuho zamlčí, kde to našiel a povie : to je moje, to je poklad z mojej bane!

A domáci? lebo nestarajú sa o svoje poklady, alebo, keď sa len pojedine chytia do diela, nevládzu zdolať prácu a obeť, ktorú podujali.

To je osud slovenských spevov!

A práve preto nie ďaleké je nebezpečenstvo, že poklad ten, ktorý spočíva v naších prostonárodních spevoch, nenajde-li sa skoro spôsob zachrániť ho, čo sa dotýče celku, prepadne sa do prepasti zabudnutia samého vlastníka, a jednotlivé, sem tam pochytané perly a diamanty pokradnú na cudzie krásy a drahocennosti lakotní dobrodruzi a hladní lakomci. --

Niekolko o zachránenie a odkrytie svetu avšak pod výveskou pravého vlastníka - národních pokladov ľudu slovenského starostlive zaujatých mužov slovenských usnieslo sa na tom, že poneváč je svrchovaný čas zachrániť spevy slovenské pred zabudnutím, popsutím a odcudzením,

"Spevy Slovenské"

stoj čo stoj tlačou vydané byť mojú. - A keďže sa dosavádnymi skromnými pokusmi dosvedčilo, že k takému obšírnemu a nákladnému podniku sily žiadneho slovenského jednotlivca nestačia; a keď k podobnému podujatiu povolaného národnieho ústavu niet: uzavreli, zaujať sa za podujatie toto spojenými silami, a s prevedením celého podujatia poverili podpísané povereníctvo.

Následkom toho obracajú sa nížepodpísaní ku ct. obecenstvu slovenskému s týmto príhlasom, potažne vyzvaním a porúčajú ho bedlivej, účinlivej pozornosti, lebo ved nikto druhý na svete nemá prára, ale ani povinnosti, len obecenstvo slovenské, postarať sa o zachránenie najdrahších pokladov ducha národa svojho, a predložiť jich k požitiu a na odiv celému svetu.

Ciel podujatia vo všeobecnosti označený je: sosbierat u tlačou vyduť, nakoľko len možno, čim najobšírnejšiu sbierku specov slovenských i s jich polažnými pesňami.

K dosiahnutiu tohoto ciela vyvinúť treba Slovákom činnosť v dvojakom smere, a síce: na bedlivosť; ale sbierať treba všetky spevy, ktoré

potažnými pesňami, a na sosbieranie k vydaniu celej očakávanej zásoby dostatočnej penažitej základiny. Jedno sbieranie a sosbieranie je práve také vážne a potrebné, ako druhé, lebo len od dostatočnosti obojeho závisí darenie a vydarenie sa podujatia.

Co sa dotýće základiny, aby každý, kto citi v sebe ochotu a povinnosť robiť a obetovať, mal pred očima priblížiteľnú mieru, ktorej domáhať sa má, poznamenávame, že poneváč obyčajným predávaním vydaného diela, podľa dosavádnej zkúsenosti, takého valného a bystrého odbytu očakávať nemožno, aký by k dareniu sa podujatia bol potrebný, neomylne treba sosbierať základinu, a síce podľa predbežného vypočítania tisíc zlatých.

Základina táto slúžiť bude jedine a výlučne podujatiu tomuto, t. j. sosbieraniu a vydaniu tlačou slovenských spevov s jích patričnými pesňami. Preto bude táto základina i celkom pre seba a oddelene od akýchkolvek iných peňazí vkladaná do účastinárskej sporiteľne v Turč. Sv. Martine, a celkom oddelene zavedovať ňou bude, pri dozorstve podpísaného povereníctva, p. Ondrej Halaša, pokladník povereníctva.

Jej príjmy záležať budú v prvom rade a hlavne z dobrovolných obetí a prispevkov; z úrokov svojích vlastných; a z peňazí za vytlačené spevy slovenské utŕžených.

Naproti tomu výdavky vynaložia sa na sosbieranie, pripravenie do tlače, vytlačenie a úplné vyhotovenie "Spevov Slovenských" a rozposielanie vyhotovených.

Po zavŕšení diela podpísané povercnictvo rozhodne, k akému podobnému podujatiu vynaložiť sa má zvyšujúca sa asnáď hotovizeň tejto zá-

Darcovia väčších menších príspevkov pre túto základinu dostanú toľko sošitov vytlačených "Spevov Slovenských" bezplatne, kolkých krámska cena vyrovná sa jích skutočne a vopred složenému príspevku.

Dotvěne sbierania spevov poznamenávame naslednjúce:

- Pod spevami slovenskými rozumieme všetky — nie cirkevné — prostonárodnie nápevy prostonárodních pesní slovenských, spevy pri prostonárodních dramatických (ku pr. Betlehem) alebo spoločenských hrách, ba i len všelijaké recitatívy pri rozličných príležitostiach, zábavách a hrách, prácach a výkonoch užívané od dospelých a detí.
- Žiada sa, aby sbieraním zásoba spevov ľudu slovenského, kdekoľvek on býva, podľa možnosti, čím najhojnejšie bola vyčerpaná. A tak netreba brať ohľad len na spevy významnejšie, ktorým ovšem venovaná byť má poprednia pozornosť a sosbieranie spevov slovenských s jích sa nadaria a sú slovenské. ^{liz} Menorite obzrtáštnu

pozornosť obrátiť treba na kraje, od hluku svet-ihrabačke, na priadkach atď. a potom tiež i pri ského a miešania sa ľudi rozličných národnosti v prirodzenom zátiší ukryté a v pôcodnosti scojej nemýlené uni nepopsuté: tam je i bohatost i pôvodnosť spevov najväčšia.

3. Spevy napísaně byť majú do nôt len v jednom hlase, tak, ako jich lud spieva, teda celkom jednoducho, ale celkom verne. Jestli žeby potažne na dajeden nápev boly čiastočné premeny v úžitku, i tie naznačiť treba všetky.

- 4. Ku každému nápevu nech bude pridaná i potažná, ale tomuže nápevu vlastná a nie ľubovolne podstrčená pieseň, alebo text, a síce prvý verš pod nôty nápevu, a druhé verše — jestli jích je viac — osobytne. V tomto ohľade najprimeranejšie bude pokračovať tak: že patričný sberatel napíše nápevy radom, každý nápev opatrí bežiacim číslom v aritmetickom poriadku, pod každý nápev podpíše prvý verš poťažnej piesne, a na osobytnom papieri, alebo v osobytnom sväzku popíše všetky piesne v jích úplnosti, takým číslovým poriadkom, v akom nasledujú nápevy jedon za druhým, a — rozumie sa samo sebou — žc. zajedno, každá pieseň bude opatrená číslom, a zadruhé, že to číslo bude to isté, ktorým je označený v nôtach patričný nápev piesne.
- 5. Pri tomto prvom sbieraní a pripravovaní pod tlač takého veľkého materialu so značným opozdením a s pomerne veľkou prácou redaktora bolo by spojené podujatie toto, keby spevy maly byť akokolvek roztrieďované. Tažkosť v tomto ohľade spočíva i v tom, že pred úplným sosbieraním a poznaním materialu ťažko určiť základ roztriedenia. Preto v tomto vydaní podávať sa budú spevy slovenské bez roztriedenia. aby budúcemu roztriedeniu pripravila sa možnosť, a i z iných ohľadov žiada sa od sberateľov, aby pri každom nápeve udali: v ktorom vidieku, alebo i v ktorej obci ho spievajú, pri akej príležitosti a zaneprázdnení, ku pr. pri svadbe, krstení, žatve,

ktorom oddiele patričnej príležitosti alebo práce: podobne tiež za ktorého povolania ľudí pokladá sa patričný nápev (ku pr. študentská, vojenská, drotárska, pltnícka atď.). — Spevy hier označené byť majú ako "hry," a hry náležite opísané s podaním úplného textu.

6. Sberatelia spevov dostanú ako odmenu, podľa rozsiahlosti, upotrebiteľnosti a významnosti svojích sbierok jedon alebo viac výtiskov vytlačeného diela, a posielať sa jim budú franco vo sväzkoch, tak ako sväzky sa dohotovia.

Sbieranie i spevov i peňažitých príspevkov pre patričnú základinu započať sa má hneď, a sbierky, či už teraz hotové, či len sosbierať sa majúce prosíme predbežne do konca tohoto roku, a potom z času na čas, avšak bez pietahovania, posielať predsedovi podpísaného povereníctva.

I tak bez sporenia ďalších rečí vyzývame ctené obocenstvo slovenské i vo všeobecnosti, i každého národu svojmu verne a činne oddaného Slováka, aby zaujali sa tejto rredôležitej záležitosti celou horlivou ochotnosťou, vytrvalou pričinlivosťou a rodu vďačnou obetivosťou, jedni sbieraním a prácou, druhí obetovaním, a zase druhí obojím, každý podľa miery prostriedkov. okolností, v akých žije, a nadovšetko podľa svojej ochotnej vôle, lebo dávno a všade zkúsená vec je, že nie ten dá, kto má, ale kto chce, - a nie ten robí, kto zná a môže, ale zase len kto chce.

Uvidíme, kolko kto urobí a kolko kto dá, lebo i jedno i druhé uverejňovať sa bude v "Nár. Novinách, vyjmúc, žeby to niekto mať nechcel.

V Turč. Sv. Martine, 20. nov. 1879.

Povereníctvo pre sbieranie a vydanie "Spevov Slovenských:"

Jan Francisci, predseda. Pavel Mudroù, člen. Ondrej Halaša, pokladnik. Ján Kadavý, poriadateľ "Spevov Slovenských."

Prihlas k ct. obecenstvu.

S budúcim číslom zakončíme bežný ročník "Orla." Vyzývame k čím najskoršiemu prihláseniu sa s predplatkami na nasledujúci XI. ročník.

Ku tomuto číslu priložené sú červené karôtky všetkým tým ct. odberateľom, ktorých predplatky alebo radšej doplatky dosial neobdržali sme. Odporúčame jich laskavému uváženiu a prosíme, aby nám i s budúcoročným predplatkom do konca bežiaceho roku zaslané boly.

V Turč. Sv. Martine, 28. nov. 1879.

Administrácia "Orla."

OBSAH: Sestra koketka. Obrazy zo života. (Dokončenie.) Fr. Jančík. — Oblaky. (Pokračovanie.) - Nihilismus. Povest. Podáva Samo Samovič. (Pokračovanie.) -- Had. O. Bella. -- Drobné kvietky. O. Bella. --Třnistá cesta života. Poviedka. — Príkladný panovník. Sdramatisovaná povest arabská vo dvoch jednaniach. (Dokončenie.) Liptovín. — Anthropologické úvahy, alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určiteľnost kroz prírodu. Dľa Karola Rozenkranza a v tomto odseku i dľa K. V. Zapa a jiných podáva Pavel Hečko. (Dokončenie.) - Listy z Čiech. J. V. - - Literatúra a umenie.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine: Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. 10 kr. r. č. – "Orol" vychádza v sošitoch, 4 hárky silných, dňa poslednieho každého mesiaca.

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor a vydavateľ:

MIKULÁŠ ŠT. FERIENČÍK.

Roč. X.

Turc. Sv. Martin, 31. decembra 1879.

Číslo 12.

Nihilismus.

Povest.

Podáva Samo Samovič.

(Dokončenie.)

Dubický, čo duša celého podniku a tak j blízky k pokladnici, v ničom nezmenil svoj tuje sa Dubický vystruhujúc poklonu v sedle. dosavádny spôsob života. Predsa nesmieme povedať, že v ničom, lebo v jednom sa premenil a to bol dôvernejší pomer k Jolante. Julko Koreň nepozoroval podobne maličkosti, ani sa neusiloval sväzkom opravdovej lásky manželku k sebe priputať, hľadajúc zábavu von z domu. Železničný podnik svojou novosťou držal ho v napnutosti, kým sa mu každodenným nestal.

Pán Rókássy vtiahnutý do správnej rady, sriadil svoju domácnosť pomocou nových prostriedkov; nič nesmelo chybeť, čo k panskému životu prislúcha.

Nový povoz upotrebovala Jolanta ku svojím každodenným výletom do mestského lesíka, niekdy v spoločnosti matkinej, častejšie sama. A ked sama, tak sa s istotou predpokladat dalo, že Dubický na koni každý raz na inej ceste Jolantu stretnúť musí.

Novoozdobenému sluhovi Jančimu veľmi napadlo toto časté stretávanie a na svojom vysokom sedisku napínal uši, aby z rozhovoru niečo pochytiť mohol. Daromné všetko napínanie, hovorili po francúzsky.

Zase sa vezie samotná Jolanta a zase jej v ústrety ide Dubický. Kôň Dubického zabočí na zvyčajnú ľavú stranu, pohonič Jolantin bez rozkazu stíši beh ohnivých koní.

"Milostpaní zase samotná vychodí?" zpy-

"Musím", odpovedala Jolanta, slnečník preložila z ľavej na pravú stranu, aby Dubickému celú tvár ukázať mohla, "apuško je zamestknaný úradňou prácou, mamičku bolí hlava a pán manžel málo kedy nazrie domov. Štastie pre mňa, že ma vy nenecháte samotnou."

"Na žiadon pád," usmial sa samofúbe Dubický, "musíte však odpustiť, že som pri tom veľmi sebeckým."

"Zvláštna poklona, pane Dubický!" prerickla so smiechom.

"Táto nezdvorilosť je následkom mojej úprimnosti a čo úprimnému mi vyznať prichodí, že vyhladávam vašu vzácnu spoločnosť cielom oddychu po svojích mnohorakých zamestknaniach."

"Pekný oddych, veď sa ustavične dohaduieme."

"Možno, že to dohadovanie dalo by sa istým nemeckým príslovím vysvetliť."

"Ktorým myslíte?"

"Či smiem otvorene povedať?"

"Práve teraz ste sa úprimnosťou chválili a už by ste chceli byť zatvoreným."

"Tak len úprimne: was liebt sich, das neckt sich!"

"Či to má byť vyznaním lásky? © Sle

príjme, rádbych ho za také považoval."

"Zvlaštne vyznanie a pri zvláštnych okolnostach, ja na voze, vy na koni. A keby sme boli v nejakom divom lese a nechybel by ani vyspevujúci slávik, ani žblnkotajúci potôčok, viem si predstaviť váš vysoko romantický vzlet."

"Vysokú romantiku by ste od tak suchoparného človeka ani nežiadali."

"Nepodceňujte svoje sily, už som videla básnickú iskru preletief."

"Nesmejte sa mojej tarbavosti, moje povolanie je nepriateľom básnickosti."

"Nechajme ju na strane;" zvrtla Jolanta rozhovor, "ako stojí váš nový podnik?"

"Znamenite, môžem povedať; predpráce lesíka." sú v úplnom behu."

"Musím sa vašej úprimnosti zase dovolávaf. Či môjho manželove peniaze sú zabezpečené?"

"Meno vášho drahého otca a jeho prítomnosť v správnej rade sú dostatočnou zárukou."

"Na to sa neodvolávajte. Môj otec nemá dostatočnej zručnosti v podobných podujatiach, aby všetko prehliadnuť mohol."

"Príjmete to za dôkaz, že manžel milostpanej má najúprimnejšieho priatela na mne?"

"To prijímam! S Bohom!"

Po vzájomných poklonách Jolanta uháňala zpiatočnou cestou, Dubický ďalej do lesa.

VI.

Ani ten najväčší nepriatel nesmel dosial Julkovi zlý rozmar na oči vyhodiť. Od rána až do - povedali by sme večera, ale bolo niekdy do rána sta okriedlený lietal v priestranstve radosti. Peniaze mu opatrily spoločnosť oddaných priateľov, hotových ku každej službe, napnute pozorujúcich každý pohyb tváry jeho. Návrhy jeho boly s potleskom j prijímané, vtipy búrlivým smiechom sprevádzané. Medzi nimi on trávil svoje dni, peniaze a zdravie.

Ale podobné okolnosti privodia človeka do stavu maznavosti, kde hýrením soslabené je tiež poriadny človek a ty s ním. Paní čuvy a úslužnosťou k rozkazom navyknutý moja sa nazdá, že nikto nezná o srdečných duch protimluvu sniest nevladze. Ba často pomeroch medzi nimi, Sami sluhovia si po-

"Kebych bol istý, že ho milosťpaní vďačne|chatrné sprotivenie sa jeho absolútnej vôli najväčšmi rozčúli a schopným robí skutkov osudných. To si kúpil Julko za drahé peniaze.

> Sotva že svoj ranní oblek dovršil, bolo počuť klopanie na dveroch, znal, že to len z domácich niekto byť musí. Nevrlé "volno" vydralo sa mu z úst.

> Vo dverach ukázala sa Jolanta, na jej zvučné "dobré ráno" zamrnčal aj Julko svoje.

> "Zvedavá som tvoj vzácny obličaj videt," prednášala satyrickým spôsobom, "tak dávno som nemala to šťastie, ako by sme atlantickým morom rozdelení boli."

> "Kto je tomu na príčine? nedávno som ta hľadal, ale mi z vysoka odpovedané bolo, že paní veľkomožná odišla do mestského

> "To je najkrajšie," vypukla Jolanta v hlasitý smiech, "na mňa príčinu svalovať. Raz si sa po mne dopytoval a povedali ti kam som išla? ja sa storaz dopytujem po tebe a storaz nik nevie, kam si sa podel?"

> "Nechaj si výčitky na druhýraz, keď budem lepšej vôle."

> "Snaď nemám ta práva, ja, tvoja prisahaná žena, upozorniť na neslušnosť tvojbo života?"

> "Dobre urobíš, keď si naučovania ponecháš, nebudú ti škodiť," odpovedal namrzený Julko.

> "Ako vidím, úlohy sme si zamenili, velmi by ti pristal zástoj mravokárcu."

"Práve tak, ako tebe."

"Čím dial tým lepšie. Ale dosť bolo bláznivých rečí, nechcem ďalej snášať tú hanbu, muset od iných počúvať nebárs lichotivé úsudky o tvojom živote."

"Nebuď údom klebetárskej spoločnosti." "Žiadne klebety, každý poriadny človek ta odsúdi, sami mužskí, tvoji úprimní priatelia, pravda len tí statočnejší."

"Už bych rád poznal tých úprimných priatelov."

"Myslíš, že ma pochytíš v lhárstve? oznámim ti: Dubický ta tiež odsudzuje." Jolanta pozrela vítazoslavne na Julka.

"Ako sladko vypovedala to meno. Dubický

šuškávajú à naša vzácna spoločnosť považuje pre výstupný život, musela som prepočuť od to za verejné tajomstvo. Či sa mi z toho zodpovieš?"

Jolanta sa zapálila nad prezradeným tajomstvom; aj v tých kruhoch, kde podobné pomery sú celkom obyčajné, radi sa ukrývajú do tmy. Po zapálení prikryla jej líca bladost, urazená pýcha prešla do hnevu.

"Ja tebe mám účtovať z mojích skutkov?" zahrmela v najväčšej nevoli, "či som nie tak samostatná ako ty? mám dôkazy, ktorými ta o nevinnosti nášho pomeru presvedčiť môžem, ale sa ospravedlňovať neidem, ja pána nemám."

"Nedáš odpoveď?" volal Julko, "čo tvoj prisahaný manžel žiadam odpoveď."

"Čo storaz prisahaný, nepoviem. Nezávisím od teba, som paní svojích skutkov."

"Buď tedy paní a ja budem pánom. Od týchto čias sa považovať budeme za rozlúčených."

"Nie považovat, ale sa rozlúčime!" dotvrdzovala Jolanta a v najväčšom rozčulení opustila svojho manžela.

Príduc do svojej chyže, nevládala udusiť hnevom vytlačené slzy. Olutovať náruživosťou vynúteného slova neprišlo jej na mysel, ba najväčšiu pomstu môct vyliat na hlavu zanechaného manžela, spôsobilo by jej nebeskú radost.

V takomto stave našiel ju Dubický. Z vyplakaných očí súdil, že sa niečo kremobyčajného prihodit muselo.

"Odpustite, milostpaní, že v tak nepríležitý čas prichodím," omlúval Dubický svoj prichod.

"Práve teraz ste mi vítaným, potrebujem vašu poradu, som v položení, kde slabá ženská radit si nevie," hovorila Jolanta premáhajúc svoje slzy.

"Čo, pre Boha, vás potkalo, že v takom rozčúlení vás nachodím, sdôverte sa, viete, že priateľský súcit prechovávam k vám."

"Ďakujem vám za vaše priateľstvo, o ktorom som nepochybovala, sdelím vám všetko, prisadnite bližšie." Jolanta si sadla na pohovku, Dubický blizko nej na označený stolec. "Potkala ma nehoda, kto vie síce, či to aj šťastím pomenovať nemám? karhajúc manžela manželove peniaze do železničného podbiku

vinníka to upodozrievanie, že my dvaja v ľúbostnom pomere stojíme." Dubickému sa oči iskrily radostou, nemohol sa sdržat, aby nepretrhol Jolantu:

"Či milostpani," riekol, "bola si povedomá aspoň z čiastky tej vytýkanej viny?"

"Ani najmieň, lebo ten, s ktorým som upodozrievaná bola, nepokročil ešte v tomto smere ani za mak."

"Aké dôkazy žiadate," vravel Dubický chytajúc sa jej ruky, "aby som vás ujistiť mohol o mojej nevýslovnej lúbosti k vám?"

"Na teraz žiadne," odpovedala na oko lahostajne, "musím vám dopovedať celú našu historiu. Pán manžel tahal ma za náš, udajne lúbostný pomer na zodpovednosť; z toho sa vyvinul veľmi tragický výstup, kde sme sa na veky rozlúčili."

"Vďaka vám Jolanta za radostnú zprávu," zkríkol Dubický v nadšení.

"Tak sa vy tešíte z môjho nezdareného manželstva?" zpytovala sa Jolanta polo hrozive polo so smiechom.

"Akobych sa netešil, keď som tak blízky k uskutočneniu svojej najvrúcnejšej túžby?"

"Ktorá je tá vaša túžba?"

"Vás, drahá Jolanta, svojou môcť menovať." "Či ste tak istý svojej veci?"

"Istý som ešte nie, ale vás tak ľúbim, že bez ľúbosti vašej nemožno mí žiť na svete. Vy nemôžte opovrhnúť touto lúbosťou. Prosím vás, lúbte ma!" poslednie slová predniesol zvlášte prenikavým hlasom, sklzol sa k nohám Jolantiným a uchvátenú ruku náruživo bozkával.

"Lúbim vás, lúbit budem," prerickla premožená Jolanta, "pod jednou výminkou."

"Ak v mojej moci stojí, okamžite ju vyplním."

"Najprv povstaňte hore, aby nás nikto neprekvapil." Dubický vyplnil rozkaz, posadil sa na predošlé miesto. "Pomstit musíte urážku moju na Koreňovi!

"Nič lahšie, už ste pomstená, osud vás pomstil."

"To by bola neočakávaná radosť, ako to?" "Nedávno som vás ubezpečoval, že vásho vložené, sú isté. Na moju česť vám hovorím. že som nešlechetné úmysly neprechovával, ale okolnosti sa zmenily. Nemecko zamýšľa na toľko zvýšiť pohraničné clo — verejnosť o tom dosiaľ nevie — že vývoz Uhorska celkom iný smer vezme. Následkom toho železnica naša nemá ceny, padnúť musí. Keď sa to dostane do verejnosti, účastiny naše padnú a my správcovia naháňaní prísny počeť vydať musíme," vzdychol si Dubický.

"To vám mnoho bolenia hlavy nespôsobí," vrhla medzi to Jolanta.

"Ba práve, to je naša bolavá rana. Vo výhľade istej výhry každý sme si hľadeli čím viac na stranu odložiť, kto posbiera všetky roztratené peniaze?"

"Čo si počnete?"

"To od vás závisí."

"Rozhodnite vy so mnou."

"Či ma chcete sprevádzať?"

"Až na kraj sveta."

"Nezbýva iné, než uprchnúť do cudzozemska."

"Jaj Bože! nie! nebudem vás nasledovať, čo si počne môj úbohý otec? vezmete aj toho sebou? on bol vaším spoločníkom!"

"On je doma bezpečný, po maličkom vyšetrovaní bude očistený. On bol spoločníkom práce, ale nebol spoločníkom viny!"

"A moja pomsta?"

"Už je v našom úteku zahrnutá; soberiem všetky peniaze v pokladnici složené a pán Koreň môže sa v svojich účastinách teši"."

"Všetko hotové, všetko dla mojej vôle a predsa nemôžem ísť. Však sa viac nevrátime?"

"Vrátime! prejdú jedon, dva roky, kým svet troška pozabudne a my príkladom muohých iných, vtiahneme celkom tíško do starej vlasti."

"Už pôjdem, pôjdem!"

Jolanta sa vrhla Dubickému vôkol hrdla, on ju privinul k sebe a v horúcom bozku splynuly dve rovné duše.

Jolanta sa skôr zbadala.

"Ešte nenie všetko hotové," riekla, "a my sa oddávame sladkému sneniu."

"Pravdu máš, Jolanta drahá," spamätal sa Dubický: "len málo času máme na veľkú prácu. Ujednostajnime náš odchod." "Len čím skôr — na sopke stojíme."

"Sám som toho náhľadu. V tichosti pripravuj čo najpotrebnejšie, rodičom len písomne na známosť dávaj," Jolanta trhla sebou, "viem, že ťa bolí bez rozlúčenia opustiť rodičov a oddísť v ďaleký svet, ale, aby sme neopatrnosťou rodičov tvojich prezradení neboli, musíš sa podrobiť tejto tvrdej zkúške. Zajtra pred polnocou odcestujeme, aby nás ráno už za hranicou našlo." —

* *

Matka Julkova veľmi sa divila, že drahý jedináčok bez predbežného opovedania nenesťažoval si matku navštíviť, väčšmi sa podivila, keď jej rozprával, že ňou tak túžobne želaný a šťastne spojený sväzok manželský, smutný koniec vzal a nadovšetko, že tá krotká, tichá, stydlivá Jolanta s cudzím mužom ušla v šíry svet. Nemohla sa sdržať, aby nad stroskotaným manželským šťastím svojho syna a nad hanbou týmto skutkom jej domu zavdanou, nezaplakala.

Julko sa celý premenil, každý mu videl na tvári vniutornú bolesť. Matka ho tešila, ale potešenie nemalo účinku, keď s celým obsahom jeho starostí obznámená nebola.

Nebol to žial za manželkou, ale strach pred budúcnosfou. Majetok jeho nesdolal farchu dlžôb, ktorými obťažený bol; hotovizeň a požičky spočívaly v písacom stolíku, premenené na hŕbu pestro malovaných bezcenných papierov.

Tam všetko pohodlie, tam všetko panstvo, tam všetky dosavádne priateľstvá!

Práca bola v slovníku jeho neznámym slovom.

Niet východu z tohto zamotania!

Otupno mu bolo medzi štyrmi stenami, chyžné povetrie ho pridušovalo, aj zahrada mu bola priúzka, cez zahradu vybehol do hory — zastal, aby si pot utrel. Vniutorný bôl preniesol sa na tvár — žilky sa krčovite svíjaly, bojoval boj, kto zvíťazí? či tá požitkami zmýlená hlava môže zrodiť odhodlanú myšlienku? či tie rozkošníctvom soslabené údy budú v stave schopiť sa ku práci?

Zrodí hlava ešte jednu myšlienku, mocné sú ešte údy k prevedeniu jednoho skutku!

Digitized by GOOGIC

Počut výstrel — telo Julkovo vála sa po na obličaj jeho, oko otvorené nesnesie svetlo zemi; slnce sa predralo cez oblak, zasvietilo božieho slnca, zatvorí sa k spánku smrti.

Oblaky.

(Dokončenie.)

Sbor.

Veru smutné! — V nebi techa.

— Ale slnko za zem spechá.

Čo sme mali, poviedali.

Podme ta, kde zore vzplály.

Ha! k nám oblak — pozde — v strachu;
nuž vrav, čo sa stalo, brachu!

A bladý oblak, až sa celý chvel, v dechu prestávkach toto povedel:

"Ja sišiel sa nad jedným kráľovstvom s víchry — so sveta strán ta doletlými na búrnych perutach; od náhlosti velké kapaly z čiel jim krupaje; zadychčané, v chveji natoľko, že vzduch pohnutý i mňa hneď rozkolísal čo páper lahký. Na chvat pýtam sa: nač ten o zlomkrk spech? i čo sa stalo? a žas na tvárach v plamu ohňa prečo?... A oni riekli: --- "vidz tú državu tu pod nami: tá dneská-zajtrá padne, bo nahnila v mohutuých základoch. Prečo? či asnaď bariny dobrudžské ju razom podmyly? či zbudovaná už zprvu bola hneď na lagunach, jež hltavé rozchvátiť mienia vlny? a či to kvas površím hnetený, kys vášní, hnis hriechov zpuchrelý, smradlavý pýchy vred, zelené bahno nadutosti a rudý zášte kal i čierny smilstva kyp... ktoré tam plaskly čo celým peklom duté bubliny, a ostrým strekom hrozne sa zahryzly do tela státu, jeho žíl a stúh, jak smrtná zmyja v údy Laokoona a otrávily kolujúcu krv, dech roztrhaly, utopily srdce a k nohám šibly — k týmto koreňom do výšin rastúceho zemšťana podtínajúcou lámkou . . . že sa chveje, otriasa stavba, zrost ...? Ha kto ho zná!? A túto vesť sme v diale sveta nesli; i bolo na spech nám, bo prítomní tiež chceme byť hroznému ríše pádu. My dleli raz na rumoch Karthaga so slávou Rímu, jasnou družicou, lenže bez cnosti pannou; a my dleli neskorej zase na obrovskej rakvi, čo zavrela v ničotu — zpupný Rím . . . A, hľa, neklesla, ale chýli sa;

väž kathedrále chvelá — tá to značí.

Dobehli teda predsa sme dosť včas;

že môžme ešte chvilku si odfáknuť,
a potom — sami snáhliť stroskot jej.

I bude podívanie to zas krásne:
ten šust, ten druzg, hrmiaca borba tá!

Nuž odpadni! — a priam strasieme strom —
Nuž odpadni! — a tvoj pomôže hrom —
Nuž odpadni, mdlá ríš! všaks' dozriata!..."

Pre Boha! zvolám. Teda táto vlast!?... Ó, žiaden sa jej hradieb netknite! Snáď potrvá, azdajže vzchopí sa - veď či krem toho zem dosť púští nemá? nač opäť step? viem, že vy ľúbite let bez prekážok . . . teda voľnú púšť; však načo nová púšť, keď dosť tam starých? snáď ztrvá ríš, i možno zdvihne sa z kaluže blatnej, kam sa sklzne noha tak lahko obrova, jak trpaslíka; ak nie: - tak nebo účastným jej pádu vy vtáci vzdušní učiniť nesmiete; bo nebo neborí, lež zachováva; nuž radšej stlpmi budtež podpory, oprúc sa v bok tam, kde sa kloniť zdá! I potrvá snáď, možno zmuží sa... Ak nie: nač nebo obvinit z jej pádu? At pozná vtedy, kde jak zvinila: a najväčší trest hriechu: samopád. Nech zvedia tí, čo zasadli ku veslu: do jakých vírov slepo zaviedli lod sverenú jim. Pravda, stane sa: že nevinnosť tiež pykať bude s pýchou, s bezprávim právo, statnosť s lotrovstvom a s česťou zvrhlosť. Ste-li posli boží: tak spešte, dajte cnosti hrozbu znat, aby vytiahla priam zo Sodomy, kým nezaplaví mrtvé priestor more . . . Nie ste? — Tak nechte! A milost nebeská vás ako zhubcov, viem, nevyslala. Odstúpte teda! Ba keď šlahne vlna: ratujte semä zdravé, kde sa dá. Nejdete dolu - ale v letku tichom sa presvedčiť, tam jako?

"Len ty choj;
my zhovieme na tvoju žiadosť túto
nepohnutí. Však dobre pozoruj:
at hrou ta ssutín tam neprivalí.
My tu pod trámy božej povaly..."
V tom zletím nad svetové mesto; kde
stred ríše, sídlo hlavy v bleskoch venca.

kde purpurový plášť a berla tiež z perál a sedembarvých diamantov, kde trôn, na ňomž sedáva panovník keď právo dáva a z ktorého schádza keď udeluje milosť, lebo milosť zo srdca bezprostredne žiada k srdcu, --kde uzol, klbko tých všakových stúli ktorými kráľovstva tie dialne kraje jak cípy šatky — keď jej vlákna stiahneš ku stredku sbehnú sa — do správnej ruky, kde opraty, nimiž sa čihý, hot spravuje stát, ten komoň plnokrevný: -naž ta ja sišiel z výšin nadzemských, a stúliac krýdla vlažné tak trochu, sa prevesil prez zlaté báne dómu; ten vzdoroval už tisíc víchriciam, a teraz sám od seba hodlá klesnúť... A z dómu, v jehož väžiach mlčia zvony, ba jako vidím, kovné srdcia jich sú spútané do čiernych závojov, ha! skoro zapomnel som! ved je piatok, je piatok dnes, ten piatok veliký, kde smrtou Krista naraz mrtve všetko, tak i sám zvon . . . A z krovu teda dómu hneď poobraciam zraky do kola. — Najsamprv v dial odošlem oka zvedy. Co, jako tam? A lesy sosnové, a vrchy sňažné poodchýlia sa. I vidím, čo som nechcel: — beda! beda! Na roliach pusto; bo nesporili, keď sedem hojných rokov vzali žatvu. Bez dymu čnejú pyšné komíny, niet potravy — i hniezdia na ních sovy —; do pece: pyskov pýchy molocha to všetko vkluzlo skoro, nanáhle. Tie tváre z okien chalúp -- jako z vosku; svit hladoletu na ních pohráva, kým i hru tú nezkazí smrtonoš. Nuž kto udrží blad — na pravej ceste, kto cnosť tu cnosťou? kto tu krivdu každú na utrpenie tiché ukrotí? Od prahov k prahom žobrač ztrhaná prevláča sa - jak skoro ju odpravia! ni netreba tam klučky dvier sa tknúť, už čujú: "prázdna sýpka — prázdna hrud . . . " A tiahne ďalej bedák . . . ha! vypadnul mu z vrecka deravého nevdojak, hoj starý iste údelok! a poď dol brehom v rieku — krajciar splesnelý; a bedák sklesol na breh a — naricka sta keby bol utratil královstvo. Nuž taký drahý tu kus podlej mede? - Inam pozrem, lež tam podobne tak: les ošarpaný — jakby nie aj človek? a v rieke kal, jakoby nie aj v dušiach, keď oným kalom boly krstené? — Stred rísou veltok --- čierne hádže vlny, prečo? či asnáď doňho vtekajúcim je naložené riekam: bratským poliam

odnímať pôdu -- i tú pôdu už -a čo haračom dolu ju odvádzať do jeho nenásytnej hlbiny!? Kto zná, čo sa tu deje všetko!?... Preto nazpät, nazpät, vy oči zbolené, snáď v meste, nad nímž spočívam, svetlo nájdeme. A zraky zavrátim; a jak prechádzkou rozpošlem je po rýnkoch veľmesta. Tu shon a dav, tu prúd a vír, tu zvučno i rachotno. Jak veľký rozdiel to! Ten rôj tak tažko sledovat, — tak tažko mu vyhnúť a ho zastať. Lež ja predsa zo pár z včiel dolapil. I pýtam sa: čo takým chvatom, stojte, povedzte!? ste včelky, badám, — za jakými kvietky...? "Čas drahý" — rečú — "nezastavuj; však maj, keď chceš, odpoveď: povestná firma v tú chvilu --- bankrott! Ktoby sa bol pozdal!? solidnosť samá a garancia! a predsa všetko v dym — i naše zmenky! O, nešťastie — to decko dôvery! Ze veriteľom náhlo, uznáš A šli; a "podvod! ó klam! faleš..." volali. Tu tlupa druhá zas. Nuž a vy kam? "Vypredaj zbožia, tovarov tam lacný; len "dvadsať sedem" je heslom kupectva; nuž náhlo nám — čím skorej kupovať . . . " A bežali. Za nimi opäť hajno jak krahulčie, bo samý svár a škrek. Kam krkavci? zavolám. "Aj, pokoj daj! Aj, papiere dnes naše - papierom na obálky! Aj, bursa! Aj, daj pokoj! My siali zisk, a — ztratou žatva nám! Kam odpelat... kde hlúpy...? Aj, pokoj daj!..." A s vreskom odišli. Lež prišli druzí; tí vlasy rvú si, — "kliate akcije! ani len šata z ních ...!" bedákajú; a nárek jích chrám temno násobí... I kolkokolvek som jich postretal: ten samý chtíč, tá vášeň, tie zpruhy vo vňútra dielni. Všetko sa to ženie za mamonou, za ziskom — v žhavé peklo. To nelíha pre nepokoj; a jestli aj ulahne: len mrzko brloží . . . Ja neuzrel tam pannenského líca; ja nevidel tam čistej duše v oku; ja nepočul tam slova úprimnosti; a túhy nezbadal som po nebu . . . To Sodoma! — Ha! skvostný koč z palácu sa vykotúlil; prchké parypy ho nesú pres ulice v rýchlom letu, že bedač tam nejednu zdlávily. Cože je nudzák? skalou pod koleso, na ňomž sa šinie — decko štasteny... "Hoj, sláva mu!" zvolaly hrtany pouličníkov, ba tried veškerých. "Hoj, sláva mu! On vzor nám, on zrkadlom! On príklad: jak vytvoriť z ničoho rad palácov, bohatstvo_{je pohodlie} ! OGC

On, čo lukulisky jiedá, sladko pije! On, čo sa šatí až z troch kráľovství tohoto sveta! On, čo vzduchom lieta a keď uľahne: hodbáb šepce mu báj orienta . . On! milionár! Oj, vzhliadni k nám! Len jeden okamih shoď zbožňovateľom, vrž slubom nízkym . . . Hoj, sláva ti, milionáru! . . . " volaly tak dlho — až kým kočiar nezmizol. Ja zpýtam sa tichého človiečka, čo sa pod stlpy chrámu uchýlil: kto ten pán tam, čo práve odrachotil? "Poviem ti, ale ticho; neprezrad . . . Ten pán, to boháč, Kroesus, zlatý kráľ; a zbohatnul — po cestách veľmi tajných, ba zjavných tiež, bo peniaz oči slepí a hluší sluch . . . nuž boháč jedným slovom!" A ostatnie mi — v ucho pošeptal. Nuž sdelím vám, čo možno . . . Ten povoz tam, to zápräž bohatierov modernných, tých, čo vyssali pot pospolitosti, čo včelky z kvetín mäd, nie! čo pijavky krv srdečnú; a zlatú skludiac žeň, bcz prekážok, bez hrádze, všemožne: na zotročených pleciach národov vybudovali čarné svoje zámky . . . Tam hýria, jiedia, pijú — žijú skvostne; kol čudných rastlín drahé ostrovy stín vrhejú v svit vonný kandelábrov; v to peje slávik — lež nie z prírody, ten nedá list z kra jeden za to všetko --a peje sladko — primadonna krásna, jej úsmev k tomu . . . blahých chvilick sľub; na chodbách muzika, tá leje zvuky, že z chodieb — jakby z ricky zpät k potokom odtekajú žblnkotom do dverí rad radom svetlíc poodchýlených . . . To radost, to slast! že až prekypuje dol krajmi čaší ohňom iskriacich . . . Tak hýria . . . bedač --- tá okolo v letku na šatách s pozlátkou . . . otrocky slúži; tá, čo i dcéry musí — ta na jatky . . . Dalej malovať obraz? Tuším, dosť; čo nasleduje . . . to je noc — a hriech, čím dial, to hnusnejšie . . . to barva smoly!

Už kuknime i ta: kde bydlí stát. —
A tu, čo v paměť ide mi: je Lear,
veď viete, onen král starec — tak múdry . .
Troch synov — mätiem — tri on dcéry mal.
Či je jak otce rovno všetky ľúbil:
to nevedeť, — ba zrejmým zdá sa byť,
že veru nie: bo dosadnuv na prestol,
je predvolal, a po výsluchu krátkom
moc, slávu, trón, kráľovstvo oddal dvom;
na tretiu ale krásnu, najmladšiu
— jej oko značí, že je samá láska
ku otcovi, a žiaden klam a mam,
a čelo pod diadem stvorené —

pre akús' marnú omrzelú pletku — a kto zná vôbec, prečo? — zanevrel, ju z otcovizne drahej vydedil, a zlorečiac zapudil k vyhnanstvu. Śla chudina bez reptania, len tichý ju bodal v srdce žial, to detinské; veď nemilosť sa kedys' v milosť zmení, a právo dedictva --- to neodskriepné: to z márnických rúk sestier sa vyklzne, a v lono Kordelie upadne. A tak sa stalo, tuším — a či nie? No, otec zpoznal dcéry obdarené, že zmyje v nich na srdci odchoval. O, vidieť ho v tej víchoriacej noci na púšti! víchrom tenie biely vlas, a plášť ten vlaje, jako prapor v bitve . . . (), počut ho, jak klne sám sebe! jak nevďačným dvom dcéram zlorečí! a Kordeliu volá, hľadá, kutá . . Nuž tento tlej mi hupol na mysel, keď v dieleň státu tajne pozrel som. ---A to hla obraz v čiarach pojedných. Snád správne veštil onen víchrov chór. — Dóm opustím . . . a môj žial a môj vzdych ponad ríš pláva jako čierny flór . . . A víchry čakaly, čo pevný múr na mňa, jakoby hlahol k búri, k boju. "Co tam, ku žitiu a či ku pokoju? Jak dychtime tú zas obdržať česť: na hriechoch zaslúžený konať trest . . .!" Učiňte jak chcete: v boj, a či v mír mne jedno, odvetím. Nezhynú ony: tie prvky, čo sa kedy strom rozrazí; ba kde zpod kôry samy v lesklej broni sa vymknú — ten čas nikto nesretazí; a jak to už v prírode obyčaj: zo stínov mladý vyzre obličaj. Učiňte jak chcete: v boj, a či v mír --tam dolu zpupné, zlostné dcéry dvo — nepýtal som sa, jak je otec zve —, dve dcéry trónia, mrzké ochlasty, kým Kordelia blúdi po vlasti: --tak rozhodnul to ten kráľ niekdy, Lear . . . " Sbor.

Veru čudné, veru smutné;
jakby tam nie — vody mutné?
Čo sme mali, poviedali.
Zore rumeň až sem slaly.
Odeli sme šarlát mladý,
čo potrvá, kým sme tady.
Všetci sme si zamenili
skúsenosti, shovor milý.
Už preč — kam nás rozkaz volá,
každý v inú stranu pola:
zlobu morit, pýchu borit,
stínom blažit, smädy vlažit — —
ta — — huš — — s Bohom! snáď na veky!
Cesta dlhá — cieľ ďaleký — —

Anjel strážca.

Obrázok zo života.

vlasti. Ale pamätný je on i pre veliké prevraty, ktoré udaly sa v spoločenstve. Jedni vyšvihli sa na výšku nie snadno dostižitelnú v riadnych pomeroch, jiní z tejto zrútení boli. A tretí zase, ktorých príklad tam tých prvých ctibažnosťou naplnil, všetko obetovali, aby ju ukojili, alebo aspoň koľko toľko jej túžbam vyhoveli.

Martin Smetanský žil pokojne v svojej rodnej, po otcovi zdedenej dedinke. Vyučil sa hospodárstvu v Starých Hradoch, a tak dost opatrne riadil a zveľadoval svoje značné hospodárstvo. A darilo sa mu. Lebo kde s pilnosťou druží sa um a obozretnosť, tam pri dost nevelkej opatrnosti darit a odmenovať sa musí práca. Remeslo má zlaté dno, hovorí slovenské príslovie; ale ešte s väčším právom riect možno, že pôda starostlivého opatrovatela nezklame. Smetanský zväčšoval majetok svoj a v stolici slúl čo vzorný hospodár, ba ako takému chýr šiel ďaleko po krajine.

Ze mal mnohých závistníkov, to je celkom prirodzené. A počet týchto ešte zväčšil a rozmnožil sa, keď sa oženil. Nie asnad preto, žeby bol dostal bohatstvom oplývajúcu žienku. Po bohatstve netúžil. Jeho básnickým duchom preniknuté smýšľanie, nie v bohatstve hľadalo štastie; to čo mal, postačovalo mu, a radosť jeho celkom v súhlase rozpoloženia duše zväčšovala sa, ked svoj blahobyt oprávnený bol pripisovať výlučne alebo aspoň prevažne vlastnej pracovitosti a obozretnosti. Tedy, za bohatstvom, menovite ktoréby mu žena doniesla, netúžil. On pri voľbe ženy poslúchnul len radu srdca. Je to zriedkavé v týchto časiech! uznávam; ale za to Martin ešte nebol podivínom. On našiel vo vnadách a cnostiach mladuchy svojej práve to, čo mu susedia a kamaráti zjavne, ale ešte väčšmej potajomky závideli.

Jeho otcovský, nie nádherný, ale vkusne sveta. A keď ešte spanilá Emilia obdarovala najmenej v tomto oblade vlívať na neho.

Rok 1867 je pamätný v dejopise našej ho synáčkom, vtedy stál na vrcholci svojho šťastia a blaženstva. — Sú Iudia, ktorí neznajú pochopiť: ako môže vzdelaný človek nachodit štastie v dedinskej osamelosti; ale to je znak, že títo ľudia nemajú citu pre blaženstvo, ktoré poskytuje rodinný kruh, a že navykli len velkomestský hluk a honbu po zábavách považovať za nejaké šťastie.

> Martin nesmýšlal tak. On práve úzkostlive vyhýbal každému styku s vonkajším svetom a menovite celkom pretrhnúl všeliké spojenie s bývalými kamarátmi, ktorí nachodili radosť v hluku velkomestského života. Príčinu toho neznal bych udat, lebo neverím, že by žiarlivosť, alebo jiné obavy poskytovaly mu pohnútku. Emilia tak vrúcne, tak úprimne a vrelo ho prvou láskou mladej ženštiny milovala, že dopustiť i len možnosť nejakého stínu nedúvery, bolo by neodpustitelným prehrešením sa proti nej. A pri tom Martin bol i čo sa týka vonkajšieho človeka, muž, ktorý veru každej ľúbiť sa mohol. útlosť a nežnosť spôsobov a mravov jeho, ktorými tak náramne líšil sa od rovesníkov svojich, nemožno žeby bola ostať mohla bez účinku a dojmu na útle a nežné srdcia ženského pohlavia. A Emilia vychovaná v dedinskej osamelosti ani nemala ale ani nerobila velké nároky, a ako spokojnosť a skromnosť krášlily ju od malička, tieto krásne vlastnosti podržala i potom, keď stala sa manželkou Martinovou a paňou v jeho dome.

Rok 1867 i v tomto domácom blaženstve zapríčinil prevrat. Martin Smetanský ako banderista svojej stolice šiel ku korunovaniu do Peštbudína. Sišiel sa tam so starymi známymi a priatelmi. A v jich kole zabával sa častejšie. Videl a okúsil veľkomestský život; videl a pocítil tú rozbujnelú jarosť, to mladistvé nadšenie a zápal, ktorý neznámy bol v jeho dedine a ktorý v tie časy oduševňoval všetky kruhy hlavného mesta. Nevdojak rodila sa v duši jeho túžba po velkom meste. sriadený dom, stal sa mu rájom, ktorýby ne- V takých kruhoch tráviť život prichodilo mu bol opustil alebo zamenil za žiadne poklady ako zvláštne šťastie. A priatelia neváhali an1 liakom! hovoril jeden a druhý dodával: vzorné hospodárstvo. "Skoda tvojich schopností a vedomostí. Tam v dedine hlivejú bez osohu a úžitku, a tu radcom v ministerstve orby, ak výtečné služby mohol by si sa vyšvihnúť na vysoký stupeň hodnosti. Lebo, uznajme si pravdu, nie velký výber máme výtečných a schopných mužov. Ale to ani jináče byť nemôže, keď tí, čo vynikajú schopnostiami a umom, utahujú sa z pola verejného účinkovania, aby len jich smrtonosný domáci pokoj nebol rušený! Láska k vlasti núti k činnosti a vlast, menovite teraz, potrebuje všetkých svojich synov, aby odklúdiť mohla, čo nahromadily mnohé roky nevôle!"

"Tak je tak!" ozval sa zase tretí, "kto teraz utahuje sa od činnosti, ten môže byt všetkým jinším, len nie pravým vlastencom. I mne bolo dobre žiť na dedovizni za čas nemeckého panstva. Ale teraz opustil som ju, aby moje slabé sily venoval službe vlasti!"

"A čo si urobil s majetkom? či ho z tato opatruješ?" opýtal sa len tak, aby niečo riekol, Martin.

"Ešte i s tým mať starosti a trápenie? na to nemám času. Dal som všetko do prenájmu. Šalamún štvrtročne posiela mi arendu, a v tom ohľade nemám žiadnej práce. mňa do toho, ako on tam hospodári? či má osoh lebo škodu? či mu ľadovec zbije úrodu? alebo povodeň zaplaví lúky a osenie? to je jeho vec. Mojou je: štvrfročne braf tisíc zlatých a na ne napísať pojistenku!"

"Ej! priateľ môj, možno, že máš dobre, keď tak robíš. Ja by som nechcel tak hospodárit. Svojou vlastnou usilovnosťou zveľadil a k rozkvetu doviedol som si po otcovi zdedený majetok; zväčšil som si znamenite dôchodky z neho. A teraz mal by som to dat do prenájmu, aby mi Izák vycical až posledný špik zeme, a po prejdetej arende vrátil majetok v stave, na ktorý i len pomysleť naplňuje ma horkosťou. Ostanem ja už len v svojej dedine, a vy tešte sa tu veselosťou vášho velkomestského života!"

Ale priatelia nesúblasili s týmto ráznym osvedčením. Odporúčali mu, aby si dobre odsúdení tu v tejto svetom opustenej, ba zarozvážil vec a nerobil proti vlastnému záujmu ako i proti záujmom vlasti. Teraz potrebné sú všetky sily; a keď už jináče nechce, že Moje srdce netúži po ničom jinšom, nežli po

"Veď v tej dedine staneš sa celým sed-ikonečne môže i z Pešťbudína viesť svoje

"A stanúc sa tak na príklad odborným by si mohol preukázať drahej, za dvanásť rokov tažko trápenej vlasti; akoby si mohol prispet k jej rozkvetu. Ja ani najmenej nepochybujem, že keby si len slovíčko preriekol, ten úrad by si hned dostal. Ved o tebe ide po krajine chýr, ako o vzornom hospodárovi, nuž kdeže by mohli najsť k tomuto ministerstvu súcejšieho muža, nežli si ty. Ja sa s tebou ani rovnať nemôžem, a som už tajomníkom pri ministerstve."

Ale Martin nedal sa naviest. Vrátil sa domov. Lenže už nie ten starý, bývalý Martin, ten v dome svojom, pri boku milej manželky a na lone majúc synčeka, svoj raj nachodiaci Martin. Myšlienky jeho čím dial tým viac a viac zaletúvaly do Peštbudína. Neminulo dňa, žeby nebol porovnával tamejší život so svojim dedinským. A že pri tom porovnávaní vždy hlavné mesto obdržalo vrch, ktože za to môže! Casto zadumal sa, a mrzutosť nie zriedkavo zobrazovala sa na tvári jeho.

Pozorovala to Emilia, a i ona znepokojená bola. Ale v skromnosti svojej netrúfala sa opýtať manžela svojho na príčinu jeho nevrlosti. Všemožne namáhala sa zo svojej strany, aby mu nezavdala ani najmenšej príčiny k nevôli. Ale jej láska nebola už tak mohutná, aby vyrvala korene, ktoré púšťala v srdci Martinovom nespokojnosť s vlastným osudom.

Míňaly sa týdne, míňaly mesiace, ba minul sa takmer celý rok, a tá nespokojnosť, ktorej prvé púčky už v stave boly podkopať základy domáceho šťastia, ustavične riastla a zmáhala sa, tak že konečne Emilia odhodlala sa k rozhodnému kroku a určite žiadala od muža, aby jej udal príčinu tejto náhlej a žalostnej zmeny.

Martin z počiatku všeliako vykrúcal, ale konečne soznal pravdu. "Mrzí ma," hovoril, "že všetko moje chválenie veľmesta, jeho života, jeho zábav, nemá na teba ten dojem, aby si zatúžila po tom živote. To ma bolí, že sme budnutej diere, tráviť svoj mladý život."

"Odpust mužíčku! ale ja za to nemôžem.

záleží celý moj raj!"

"Ale ten môžeš mať i v Pešti, s tým jediným rozdielom, že tam krášlený bude neprestajnými utešenými premenami, keď tu usmrcuje a znešvaruje ho nudná jednotvárnosf."

Milujúca manželka chcejúc navrátiť spokojnosť manželovi, a tým i šťastie rodine, na mnohé naliehanie mužovo privohla íst do Pešte bývat, ale predbežne len na jeden rok, po ktorom, jestli nesplnia sa jich nádeje a očakávania, vráta sa nazpät do svojej tichej dedinôčky.

Hej ale kto sa raz pustí do víru až k závratu hlučného velkomestského života, ten Nasleduj príklad môj. Ja som s ním mnoho nevymotá sa tak fahko z neho. Kto okúsi vyhral!" velkomestské zábavy, tomu veru ani na om t nepríde blaho pokoja v skromnej vesničke. Každý deň divadlá, výlety, plesy a hudby, Mne arendátor platil štyri tisíc zlatých prea kto by to všetko mohol vypočtovať, to nájmu, a teraz dostávam bez všetkej starosti celkom jináče viaže, nežli jednotvárnosť von-idesať tisíc!" koya.

sial neznáme ovocia zábav a bezstarostlivého lebo jeho domácnosť v Pešti vyžadovala značživota, a navykla mu tak rýchle, že neminúl nejšie summy, nežli prenájem donášal. A už ani celý štvrtrok a už aní len nepomyslela sa mínalo, čo si bol nahospodáril, kým nena svoju milú dedinku. A divno, obtočená poznal veľké mesto s jeho životom. Také súc neprestajne celými rojmi úslužných a li- znásobnenie dôchodkov by mu veľmi vhod chotivých záletníkov, zabúdala i len pozoro- prišlo. Pomaly už počal pocitovať súrnu povať: či nevädne láska mužova ku nej! Spo-!trebu rozmnoženia dôchodkov svojich. kojná bola, že jej zaopatril až zbytočný počeť slúžebníctva, krásny velkolepý byt, slovom: vychyteny, menovite v kruhoch mladších statza potrebné, aby poúčinkoval na spoločnosť, jetok, všetky utŕžené peniaze vložte do banv ktorej žil a ktorej pomocou ufal sa do-kárskeho závodu a máte pojistený dvojnásobný siahnuť vysoký úrad, a potom i na žienku, dôchodok. Panstvo vám sotvy donáša 5-6 ktorú touto nádherou chcel získať pre život od sta; my platíme ale 12-14 od sta. To v hlavnom meste.

Takto v samych zábavách a rozkošiach ' minúl pre Emiliu celý takmer rok. V do- nej skúsenosti!" dotušoval pán tajomník, a mácnosti Martinovej neudala sa žiadna pre- i jiní ozvali sa a ujisťovali, že tým spôsobom mena, všetko šlo podľa jeho žiadosti.

Keď ku koncu blížil sa rok, Martin destal

láske tvojej, štastí detí a spokojnosti. V tom slovil ochotnosť i ďalej prevziať prenájem pri dosavádnych podmienkach.

> Martin myslel, že najlepšie bude, keď sám osobne vybere sa na panstvo. A zpomenul tento svoj úmysel v kole priatelov svojich.

> "A ty sa ešte i s tým trápiš?" opytuje sa ho ministeriálny tajomník.

> "No a kto sa mi o to postará?" odvetuje tou otázkou zadivený Martin.

> "Na to sú dva spôsoby. Pover niektorého advokáta, a to je i v poriadku. Ja aspoň nedržím za primerané tvojmu postaveniu, aby si sám vybavoval podobné záležitosti, keď máš na výber k tomu súcich, oprávnených advokátov; alebo, a to je vari ešte lepší spôsob.

"A ako?"

"Opýtaj sa len Silbersteina, a hneď zvieš-

"Ale či je to možno?" opytuje sa zadi-A tak sa stalo i s Emiliou. Zakúsila do- vený Martin; to by mu bolo niečo vítauého,

"Je to celkom prirodzené," ozval sa velmi že dom viedol na velkej nohe. On to držal károv, bankár Silberstein, "predajte celý maje to celé tajomstvo!

"Ze je tomu tak, môžem fa ujistiť z vlasttveľmi značne rozmnožili dôchodky svoje.

Martin nerozmýšlal dlho, a na radu svood svojho arendátora list. Izák mu oznamuje, jich priateľov poveril hneď Silbersteina, aby že blíži sa doba buďto obnovenia alebo ko-|previedol predaj jeho majetku a utŕžené pcnečného vypovedania smluvy ohľadom pre- niaze, aby bol laskavý prijať do svojho zánájmu. Na to Martin v kole svojich vcselých vodu. Silberstein uvolil sa previest všetko, priateľov celkom pozabudol. Arendátor vy- ačpráve, ako tyrdil, sám predaj nenie jeho

obyčajným zaneprázdnením, ale pánu Martinovi Smetanovskému k vôli, že i k tomu práve dnes je tomu rok, čo sme my prišli odhodlá sa.

Martinovi odľahlo. Zdvojnásobnil týmto spôsobom dôchodky svoje, a tak v stave bol v dosavádnom nádhernom a skvostnom spôsobe viest domácnosť svoju.

A Emilia? tá zachvátená vírom zábav a rozkoší, nepozorovala ničoho, ba ani len nemala času rozmýšlať o domácich pomeroch. Martin mlčal pred ňou, nie asnaď, akoby sa ostíchal prezradiť, že predal panstvo svoje, ale len preto, že by to vonkoncom nezodpovedalo pravidlám dobrého tónu, aby muž ženu svoju nepokojil rozhovorom o záležitostiach týkajúcich sa domácnosti. V meste jiným spôsobom zabávajú sa.

V deň výročný príchodu Martina s rodinou do Pešte predsa len nezdržal sa, aby neupozornil na to Emiliu svoju. Chcel ju poškádliť za tehdajší odpor jej proti presídleniu do Pešte.

Veru ten odpor bol úprimný, ale už zaniknul úplne, a vyhasla v jej duši túžba po i domácom šťastí v tichom vonkove. Veď ona i tu v tomto hluku dobre znala s láskou k Martinovi do súhlasu doviesť zábavy svoje. Práve strojila sa na prechádzku, keď Martin vnišiel do jej chyže.

"Nebudem ta dlho bavit, anjel môj; vidím, že sa uberáš preč!"

"Áno," odvetila, milostným očkom svojim pozrúc na muža; "čakám len Ilku, aby sme šly spolu na promenádu, prislúbila som jej to. Nemáš len nič proti tomu?"

"Oh nie! keby som mal len trochu viac času, sprevadil bych vás. Ale musím sa zriect tohto šťastia!"

"Skoda!" sloví Emilia.

"No, prišiel som len na okamženie čosi ti povedat!"

"A to by bolo?"

"Veľmi vážna vec. Po pravde otázka, na ktorú neomylne potrebujem tvoju odvetu!"

"Ako to vážne hovoríš, až si ma predesil. Nuž akože zneje tvoja otázka ?" hovorí sadnúc si k manželovi Emilia.

"Duša moja! či si nezapomenula, že dnes, do Peste?"

"Už? a či je to možno?" nedôverive opytuje sa, lebo jej tento len v samých radovankách prežitý rok minul sa ako krásny, milý sen.

"Veru už, anjel môj! a my, ako znáš, vybrali sme sa len na jeden rok."

"Len?" vzdychnúc vetí manželka.

"To bola tvoja žiadosť, a znáš, že ja zvyknul som sa jej korit. No, čo myslíš: vrátime sa nazpät do dediny a či ostaneme tu? — ale dlho nerozmýšlaj, lebo k tomu niet času!"

Ach, ved Emilia nepotrebovala ani dlho rozmýšlať, v tom ohľade bola ona na čistom. Emilia objala Martina kolo hrdla a vrúcne pobozkajúc ho, vetia jej usmievavé ústičká:

"Vari už len tu!" Jej slová sprevádzal láskyplný pohľad na muža, aby prekazený bol nečakaný odpor z jeho strany.

"Nuž tedy tu!" odvetil Martin. Vrelý bozk bol dôkazom, že obidvaja úplne súhlasili. O návratu do rodnej dediny nebolo viac reči.

Minuly celé roky a Martin so svojou rodinkou žil blažene v hlavnom meste. Silberstein riadne vyplácal mu úroky, a tie postačovaly na zaokrytie všetkých potrebností. V ničom netrpel nedostatok. A to bolo príčinou, že pozabudol celkom na najhlavnejšiu pohnutku svojho presídlenia sa do Pešte, aby totižto uchádzal sa o úrad, primeraný svojim schopnostiam. Núdza ho netlačila, postavenie jeho bolo voľné, ničím nehatené, načo si vraj na krk uvaliť prácu a starosti, keď bez nich môže byť. Teraz nikto nepochyboval o jeho vlastenectve, trebars i nezastával žiaden úrad. Ba práve schvalovali mnohí jeho vlasteneckú bezžistnosť, čo je vraj tým nápadnejšie, že i tí, čo nepotrebujú. driapu sa do úradov, a to nie z túžby po práci, ale len vraj z osobného zisku. Nejedná sa jim vraj o zásluhy, ale vylučne len o ten plat, ktorý bez práce dostávajú.

Dom jeho býval strediskom samostatných mužov, ktorí hrdí boli na svoju neodvislosť, nechcejúc ju za žiadne výhody opustiť.

Posledný rok bol síce trochu pokojnejší v jeho domácnosti, nežli predošlé. Ale za to radost, pochodiaca z blaženosti rodinnej, neumenšila sa, lež radnej zmáhala. Veď šíastná jeho rodinka opäť rozmnožila sa o nového člena.

Tak prišiel 1873. rok. I tento rok je veľmi pamätný, ale žial Bohu len zo zlých následkov. Veliké, nádherné budovy závratníctva rúcaly sa ako z karát postavené domčeky pri najmenšom poviati vetríka, a to, čo ešte dnes skvelo a jasalo sa nádherou, zajtrá už váľalo sa v prachu biedy a núdze.

Do skvostne a okázalým prepychom vystrojenej chyže bytu svojho neobyčajne strmým krokom vstúpil Smetanský. Nejistým okom poobzerá sa do okola a vidí, že je samotný, že niet ani duše v blízkosti. Hodí klobúk nedbale, ba s rozhorčením na drahocenný znion, za ním nasledujú rukavice, on sám hodí sa do leňošky, až tá vo všetkých čiastkach zprašťala. Na tvári jeho zobrazujú sa všetky vášne a náruživosti. Hnev, zúfalstvo, vztek, pomstychtivosť, zlosť, a hneď zase malomyslnost, bázeň a strach tak zamieňajú sa, ako keď umelec predstavuje hry bariev meniacich sa neprestajne pred omámeným okom diváka. Zaškrypí zubami, zatne pästou, smeje sa, ale smiech ten podobá sa všetkemu jinšiemu, len nie radostnému smiechu, blaženosť pociťujúceho človeka. Vstane, niekoľkoráz prejde strmo po chyži a zastane. Prsá nadýmajú sa, akoby ohromným bôlom, a ústa krčovite stahujú sa, akoby nechcely dopriat oblahčenia útrobami lomcujúcemu zápasu, keď by on slovami hnal sa na vonok. Ach, a ten zrak. To pekné, živé oko Martinovo zlomené a obtočené nič dobrého neveštiacimi mrakami. O jiste, jiste potkalo ho ohromné nešťastie, ktoré v stave je podlomiť i koreň jeho bytia. Nepripraveného zachvátila pohroma, zlomila silu duše a neschopného urobila k odrazeniu hrúzu a záhubu donášajúceho nebezpečia. A čo je človek bez vôle a ducha? nevolná lútka, s ktorou zahrávajú vášne, vystavená lubovôli náruživostí, metaná hneď sem, hneď tam bez ciela a povedomia slepou náhodou a pozbavená pevnej pôdy, na ktorej by si zastať mohla. So ztratou dôvery vo vlastnú silu ztratí i možnosť ochránenia sa.

Takým bol asi Martin Smetanský. Po dlhej, dlhej chvíly vyrazily ústa dve osudné slovíčka, akoby v nich obsažené bolo celé jeho bytie. Dve slová, ale jích obsah tak ohromný, že troskotal blaženosť celej rodiny; že hrozil záhubou života Martinovi.

"Na mizine!" A rukou zastrel oči, aby nevidel tie dôkazy dobremajúcnosti, ktoré obtáčaly ho, aby nevidel tú zo všetkého šklabiacu sa satyru na neho; hla tie sochy, to náradie, tie obrazy a zrkadlá, to všetko, všetko hlása majetnosť, bohatstvo, a on v skutku "žobrák, na mizinu dovedený!"

Ako to možno? Smetanský tak bohatý a na mizine? ktoby to uveril?

Každý, kto zná cesty závratníctva. Silberstein ušiel do Ameriky, keď bankrotoval; celý majetok Smetanského padnul do nenasytného pažeráka jeho. Akoby kliešťami svieralo mu srdce, keď pomyslel na milú ľúbeznú ženu; keď pomyslel na drobné, drahé dietky svoje. Ako jej pozre do očú, ako tieto privinie ku srdcu? nemožno! nemožno! ozývalo sa čosi v ňom. Skončené účty tvoje. Dokonané dielo. A myšlienka samovraždy prebehla myslou jeho.

Strašná myšlienka! ktorá jako hroznejš obtočí človeka, pomaly, ale neprestajne väčšou a väčšou silou, a nevypustí ho viac z usmrcujúceho objatia svojho. V nej sústrednia sa všetky sily, tela i duše, tam to ochromené klesá, táto utratiac pružnosť a samostatnosť podlieha svobodnú vôlu z koreňov podlamujúcej moci, neschopná je i len pomyslenia na možnosť vysvobodenia sa z jistú smrť nesúceho objatia.

Nevolná ruka siaha už po záhubonosnej zbroji, len malé, krátke okamženie ešte, a —

"Pre Boha, Martin! čo robíš?" volá hlasom zúfalstva manželka, i vrhá sa do ramena jeho. Bezvládna ruka jeho klesá, a za ňou kloní sa i hlava na burácajúce prsá. Tak nepohnute sedí, ani zraku nedvíha, ani ústa nehovoria. On mlčí. A jeho mlčanlivosť stupňuje obavy manželkine.

Hrozné okamženie! Ona ho nechápe, neponíma v celej hrúze; ona nezná, o čo vlastne jedná sa. Ale jakýsi tajný hlas hovorí jej, že je mnoho, ba všetko na vážke.

"Ty mlčíš? nepozoruješ, že klesám stra- | chom? Či vystrájaš žarty? Oj nie! nie! to je nemožno, veď by to strašné žarty boly. Hovor, hovor! pre milosrdenstvo Božie! mlčanlivost tvoja ma usmrtí!"

Ale Martin ešte vždy mlčí; ešte nezmužil sa k pohľadu na milujúcu ho ženu, na matku jeho zdarných dietok. Ale nie je to už zúfalstvo, ktoré ho zaujíma, je to stud, ktorý mu nedovoľuje pozdvihnúť zraku a upreť ho na tú, ktorú tak lahkomyselne chcel opustit.

Na jej súrne naliebanie konečne vyrozprával jej všetko. Všetko, a odokryl pred nou prepast, ktorá proti nim otvára svoj nenasytný pažerák. Uznal, že nevidiac možnosti zachránenia sa, chcel koniec urobiť svojim utrpeniam; a že ho do zúfalstva hnala menovite neschopnosť zachránenia svojej rodiny.

Keď mu ale Emilia tak dôkladnými dôvodami prednášala, že nie ztrata majetku; že nie nutnosť zreknutia sa velkomestského života, ale jeho smrt bola by tou najväčšou pohromou, ktorá jich zachvátiť mohla, tu až zima prebehla telom jeho, a on pocítil hriešnost zamýšlaného kroku.

"Ty muž! obohacený schopnostiami, umom, a ty netrúfaš pustiť sa v zápas života, a mňa slabú ženu s útlymi dietkami predsa bez pomoci, bez podpory chcel by si vystavit víru sveta? Nie, Martin môj drahý! zúfalosť tvoja bola len okamžitá slabosť. Dozajista si ani len nepomyslel na následky. Ja znám ta lepšie, nežli ty sám seba poznáš. A presvedčená som úplne, že napneš všetky svoje sily, a dvojnásobnou usilovnosťou pracovať budeš, aby si zachránil deti svoje, keď i potkala nás neočakávaná pohroma. Teraz tu čas, aby si sa uchádzal o úrad, ktorý dozajista dostaneš, a všetko bude dobre!"

"Urad?" odvetuje slabým hlasom Smetanský. "Nie, duša drahá, o úrad sa viac uchádzať nebudem, nemôžem. Veď by to bolo, ako bych o almužnu prosil! A to ani ty žiadať nebudeš!"

"Pôjdeme tedy zpät na dedinu!"

som ju predal a peniaze za ňu dostaté sveril Silbersteinovi. Nemáme viac kde hlavu sklonit, nič svojho, nič vlastného! A tu zostať tiež nemôžeme!" horekoval Martin.

"Nuž tak vezmeme do árendy nejaký majetok, ako jiní, a budeme hospodáriť," pokračuje Emilia, všemožne usilujúc sa ukryť porážajúci dojem, ktorý na ňu urobila zpráva o predanom panstve. Vystríhala sa úsilne, aby ani len hlasom nedala na javo, akoby mužovi svojmu zamýšľala vyhadzovať na oči lahkomyselné, nerozvažité pokračovanie. Tušila, žeby to ešte zhoršiť mohlo stav vecí.

"Pravda! ale i k tomu treba peňazí. A ja nemám žiadnych. Neznám, či z rozpredaju náradia utŕžime toľko, čo bude treba na zaplatenie dlžôb, ktoré som vyzdvihnul na účet úrokov, ktoré mi Silberstein už zajtrá mal vyplatit!"

Krásnym čielkom mladej panej preletel jakýsi bôľny tieň, ale okamžite zmiznul, a ona akoby nič s vyjasneným čelom pokračovala:

"Zapomínaš, muž môj drahý, že ja mám, ďaka tvojej štedrosti, klenóty a šperky —" "I o tie ta mám pripravit?" volá Martin.

"Pripravit? nie, ale jich upotrebit. A konečne načo sú mi? nosiť jich nebudem. A nám v našich okolnosťach mŕtvych pokladov nenačím. Tie predáme, a — Boh pomôže!"

"Ty si môj anjel strážca! a ja som si netrufal zarmútiť ta návrhom, aby sme opustili Pešť, v ktorej si tak šťastná bola!"

"Bez teba niet pre mňa šťastia!" odvetuje ona.

"Ďaka, ďaka ti, dobrá duša! Boh daj, abych sa stal teba hodným!" zvolal Smetanský, objímajúc vrelo žienku svoju. Navracaly sa sily tela i pružnosť duše. A ako Emilia chcela, tak stalo sa.

Martin Smetanský vlastnou usilovnostou a sporivostou nahradil už rodine svojej utrpené ztráty, a je majetným, šťastným človekom. A čelo jeho opäť jasné, nezamračí sa, len keď mu niekto zpomne veľkomestský život. Áno, ten tak u neho, ako i u Emilie vy-"Na dedinu? — ach! veď ty nevieš, že hostený je navždy, ešte len i z myšlienok!

Slovákom k novému roku.

Nový rok je tu, — a čo sa ľúbi, Tisne si ruky na vzájom vrele, A vinš s nádejou pekne sa snúbi, A srdciam pri tom tak je vesele! Tu je i mne hej, národ môj drahý. Tebe zaželať, povinnosť svatá; Mne, ktorý žitia v Tebe mám vlahy, Jemuž je láska k Tebe podstata, Bez nejž by v sebe nepoznal seba, Bez nejž by jiným stal sa v osobe! — Ja nemal bych Ti priať tedy neba V tejto nových zas nádejí dobe?!

Šťastie si ludia na vzájom prajú, Prajné náhody slepej obraty, Úbohé šťastie roztrhať majú, Ak je poslušné, nieto mu rady.,. Nie, dač lepšieho, národ môj, Tebe Chcem blahoželať, čo by trvalo, Čo by okamih nevlastnil sebe, Čo by nie šťastie dalo a vzalo! Bo kto Ti blaho šťastím zplodené
Dopraje len, ten zle Tebe radí,
Slovensko môže ten síc ztlačené
Lúbiť — ale nie na všetky pády!!
Nie, národ nesmie čakať na šťastie,
Aby účastným stal sa raz slávy;
Jemu v sámsebe kvet blaha rastie,
On ho vyvinie, abo zadlávi!
Ak vie o sebe a svojej sile,
Tak ho vyvinie, ak nie, zadusí;
Rozum mu treba, nie šťastné chvíle,
Bo keď toho má — blaho príst musí!

A to je, ľud môj, čo Ti syn praje V čas dobropraní vo mene Páne; A keď Ti tým aj nezkvitnú Máje, On Ti to predsa priať neprestane.

O, počuj hlas ten, a prijmi vďačne
 Každý v národe bratu i sestra, —
 A minie starý — nový sa začne
 Rok slávy nový — rok bez Silvestra.

G. Čakovský.

Duma.

- معوي عد-

Javorina moja, Javorinka sivá, Hoj o tebe neraz Ztiesnepá hruď sníva.

Hruď ztiesnená sníva A plače — a stoná, Keď z tvojích stráň zriem tie Mrtvé brehy Hrona.

Hla, — páčte k Váhu len — Ach, zmiera mi duša, — Jak v smútku putuje Ta k hrobu Matúša!

Tam hla dcéra jeho
Plynie k hradbám zticha,
K nim nežne sa túliac
"Nitra milá" — vzdychá.

Z sňažnej tvojej holy Hladím ta — ta dole. Zrakom kalným hen na Rozhanovské pole. Od západu desnú Slúcham borín vravu: Tie oplakávajú Zas Veľkú Moravu.

V snách desných zídem dol' Zpod tej tvojej holy, A pri tom ma neraz Hlavička zabolí:

Hlavička zabolí, Srdce žiaľom puká, A slza mi oko K plaču len ponúka.

 K plaču núka, keď zriem Krásne tvoje svety,
 V nevoly v nich žiť ti, Ujarmené deti.

Hoj, či rozbrieždi sa Nad tvojím temenom? — A či budú svojím Ešte zvať sa menom? —

Ach, krásne to svety
U tej tvojej päty:
Či sa rod jích už raz
Ku činu posvätí?! —

೨೬∞೨೬−−−

Cyrill Gallay.

Trnistá cesta života.

Poviedka.

(Dokončenie.)

Minulo niekoľko týždňov a prišla nedeľa, slovil vstúpivší akýmsi protivným prízvukom. v ktorú Apollonia, proti svojej obyčaji, nešla do kostola. Doma zostanúc, ačpráve dvojnásobnou slavnostou bol pre nu tento den, nemohla sa zdržať, žeby nebola účasť vzala na prácach, ktoré sa okolo domu konaly. Ale i s ostatním dosť pekným imaním. čoho sa dotkla, to všetko akýsi lesk dostása v domácnosti aj ostatných.

Matka žartovala s ňou, prekárala ju a narážky robila na príčinu jej veselosti. Ale Apollonia dnes nedala sa zmýliť. Matkine narážky, podľa toho, ako zodpovedaly jej nálade, alebo este sama podoplňovala, alebo jim ihrave iný smer dala. Potom obšírne, ale živo, duchaplne, ujala sa vyprávať matke, ako bude zabávať popoludní Justina. Ani čoby s ním samým obcovala, tak plasticky predkladala, čo robila pred poludním, v ktorú hodinu aké | dojmy hýbaly jej srdcom. A keď sa dotyčne seba už dosť nahrkútala, vtipným obratom prešla na to, ako sa ho bude wypytovať na jeho myšlienky a dojmy.

i pozostatky udalostami nedávnej minulosti zapríčinených starostí.

Potom zase minul sa týždeň a nastala druhá nedeľa, v ktorú Apollonia mala príčinu neíst do kostola.

Dve nedele, dva významné dni to pre jích život!

Ale ako dosť dlhý je to čas, ktorý od jednej nedele do druhej počitujeme, tak dlhý, aspoň k odohratiu jednej udalosti dosť dlhým bol i ten, ktorý od tejto druhej do tretej nedele mal uplynút.

bola mala príčinu zamračiť svoje jasné čelo. Piateho dňa, v predpoludňajších hodinách, Justin doma bol zamestknaný. Zrazu klope sa mu na dvere, on privolil k vstúpeniu, ale zvesti. Ah, a vrahovou nevestou byť!! človek, ktorý postavil sa mu v izbe, väčšmi ho prekvapil, než jakýkolvek zjav, jakkolvek vaní svojej trestnej záležitosti svojho vrstovhrozná prípadnosť života.

"Nečakal si ma; som ti iste nemilým,"

Justin premohol svoje prekvapenie, vstal a bez rozpakov šiel mu v ústrety, bratrancovi to svojmu, po ňomž, keď súdobne bol za mrtvého vyhlásený, zdedil on tento dom

Srdečne ho privítal, lebo, ač v samom valo od jej rúk, a rozmar, veselosť chytala prvom okamžení zobrazilo sa mu desné jeho položenie, pri šlachetnosti srdca radosť, úprimná radost to bola, čo nad návratom ztrateného bratranca cítil. Ale celé vzozrenie tohto človeka, odpornosť výrazu, ktorým už svoje prvé slová sprevádzal, otrávily mu túto radosť.

> "Ty nesmieš mi nemilým byť," končil svoju, z prvu úprimnú reč, pri čom už dodal aj náter istej horkosti, nakoľko to na tamtoho vyjadrenie bolo odpovedou. "Ešte dnes zariadim vec, abys' už zajtrá vstúpiť mohol do svojho práva."

> Na druhý deň ráno o vražde rozprávalo sa po meste.

Karla Norberta, ktorý po viacročnom tú-Justin prišiel a Apollonia osladila mu laní sa po svete práve navrátil sa domov, zavraždeného našli v izbe hostinca, v ňomž sa bol ubytoval.

Komu záležalo na tom, aby tento už raz za mrtvého vyhlásený človek odpravený bol zo sveta?

Bratrancovi jeho, Justinovi.

Spolu so zvestou, že je tamten násilne usmrtený, rozprávalo sa i o chytení a uväznení Justinovom. A to v deň pred tretou nedelou!... Úbohá Apollonia! Nešťastný mladý človek! Čo sa to stalo s tvojim usmievavým pohľadom, s tvojou anjelsky jasnou Prešly štyri dni, bez toho, žeby Apollonia tvárou, dievčino drahá? Jedno zavanutie už či studeného či horúceho vetra nemôže barvy zbaviť útlu ružovú kvetinu; teba nielen výrazu tváre zbavil, lež porazil ta jeden zvuk

> Vrahovou nevestou? Justin pri pojednáníka, svojho najlepšieho priatela postavil si

Prítomné obecenstvo hlboko bolo dojaté rečou, ktorú k svojej obrane sám obžalovaný povedal, a keď obhájca jal sa hovoriť a dokončil svoju dôvodov plnú, presvedčujúcu a vrúcu reč, v hustých, nabitých radoch pripusteného obecenstva nebolo suchého oka, pasil, to bolo zhnusenie života. Ale chladní mužovia zákona a v literách složenej pravdy vyriekli "vianý." Obťažujúca okolnosť, ktorá na zvesť vraždy aj pred verejnostou na neho poukázala čo na vraha, nemožným činila Justinovo osvobodenie.

Tri roky väzenia!

Za tri roky ošumie prichystané svadobné rúcho tvoje, panička Apollonia.

III.

Tažké, trapné sú to myšlienky, čo medzi zavrenými štyrmi stenami povstávajú v hlave. Styri steny a zámka dverí tlačia rozpálenú hlavu, až zobudia sa myšlienky, ktoré dosť ľahko otráviť môžu korene života.

Deň za dňom, jeden mesiac po druhom uchodily už Justinovi vo väzení; ale každý nový deň, každé nové okamženie dlhším, nekonečnejším bolo mu od predošlého, čo deň väčšmi tlačily ho zatvorené dvere na mysli, povetrie temnice na hrudi. Život mu pravda i na svobode dosť trpkostí bol nadelil; jedno sklamanie po druhom sotieralo mu v mysli sny, v srdci túžby. Ale v oku so svitom blaha, v duši s novými nádejami práve zastať mal na rozhraní svojho života, na rozhraní, kde omladnutý bol by zase vyobjímal celý svet. A tu praskne nad ním z čista-jasna, zostane zničeným prv akoby sa zpamätať bol mohol.

Co teraz? V spoločnosti vyvrhele ľudskej, zločincov, vrahov, i sám s pečatou vraha na čele vidí a zkusuje hrúzu svojho osudu. Ztratený život, ztratený človek, ztratené všetko.

Cíti, že keďby mu jedna lúč bola mohla vnikať do tejto fyzickej a duševnej tmy, bolo by mu aspoň trpeť, k smrti sa pripravovať ulahčeno. Ale ztratené všetko. Chytili, zatkli ho, bez toho, žeby povedať bol mohol: "Apollonia, ty pred svetom, aspoň kým ti to nezabudne, vrahovou nevestou ostanes; ale ne-ved ma vidíte a počujete!

za obhájcu. Aká to príležitosť pre priateľa zatrať ma, maj aspoň útrpnosti so mnou!" k dokázaniu vrúcnosti; aká to príležitosť pre Takto nepozostalo mu žiadnej útechy. Potupu, mladého pravotára k dokázaniu schopnosti! ktorú zvalil jej na hlavu, ona mu neodpustí.

> Pominul z dlhých okamžení, z dlhých dní, z dlhých týždňov pozostávajúci rok, a nešťastný väzeň otupel na duchu. Beznádejnosť života ho viac nebolela, horúcich citov, pálčivých myšlienok viac neznal. S čím ešte zá-

> "Čo máte na mne lutovat," hovoril k dozorcovi väzenia, ktorý z útrpnosti k nešťastnému mladému mužovi často púšťal sa s ním do rozmluvy. "Boly časy, kde požehnával som vás za každý dobroprajný pohľad; teraz útrpnosť a akýkolvek šlachetný cit, nemá u mňa ceny."

> V styku so zločincami svoj útlocit predsa zachovavší dozorca pokrútil hlavou.

> "Mňa viac nič neteší na svete, nemám smyslu k ničomu," pokračoval väzeň. "Keď by ale videl, že útvar, ktorý človekom nazývame, je dokonalejší, vtedy, čo by pre mňa práve všetko bolo ztratené, čo by v žalári alebo medzi ľudmi potupený, zničený mal vláčiť svoj biedny život, so ztratením všetkého nezbudnul by som citu, ktorý snáď po dlhom čase, ale predsa mohol by ma ešte oživiť. No človek je biedny; on nemá stáleho, trvalého citu!"

Dozorca mu protimluvil a Justin pokračoval:

"Pozrite na mňa. Čo som? Trup, bez citu, bez ducha. Nuž a ja som vari tiež ten samý človek, o jakom ste sa zmienili; áno vedel som horet za veliké ciele väčšmi, než mnohí spolu z toho človečenstva. Ale, čiby sa bol mohol stať týmto bezcitným trupom, keď som len o niečo dokonalejším tvorom."

Zvesil hlavu a zamlčal sa.

Po chvílke oživly mu zomdlené oči, prenikavo uprel jich na dozorcu a pohnutým hlasom slovil:

"Veď ste snáď tiež milovali, preto zbytočné bolo by vyprávať vám o mojej láske. Po mnohých sklamaniach táto láska slubovala mi nový, blažený život; ja veril som, že pomer ten, základ tento môjho blaha je večným: teraz však -- teraz po roku -

Táto láska ztratila sa z môjho srdca, už iba v pamäti má miesta," dodal s ľadovým výrazom tváre.

Vianočné sviatky sú najvelebnejšou slavnosťou kresťanského sveta. Ani materialistické snaženie novšej doby nemohlo sotreť ducha povznášajúci lesk týchto slavností. Už predvianočné týždne pripravujú mysel kresťana, aby vnímavejšou stala sa mu duša v onen veľký deň narodzenia Syna Božieho. Adventné ranné pobožnosti v kostoloch rovne velebný vstup tvoria k blížiacim sa slavnosťam . . .

Ešte za tmy vyšlo sa ráno z kostola. Svetlá vyhášajúci kostolný sluha, keď práve na poslednú sviecu siahal rukou, vzdychom upozornený bol na pod obrazom Ukrižovaného klačiacu postavu. Lúč poslednej sviece jej práve na tvár dopadala. Slúžobníkovi chrámu zmeravela ruka, dych sa mu zastavil, a na miesto toho, žeby po svetle bol siahal, tichúčko zišiel zo schodíkov a na prstoch tahal sa ku dverám.

Pod obrazom klačiaca neznala, či vôkol nej deje sa niečo. Čierne jej šaty, ku krížu obrátené oči bladej, meravej, jedine citom vskrúšenosti oživovanej tváre, so slabým svetielkom jedinkého plameňa, ozaj do chrámu božieho súci obraz tvorily. Bohočlovek z kríža, tak sa zdalo, hladí na ňu s výrazom lásky, ktorej človečenstvo učiac, zomrel.

Pri mihotaní svetielka tak sa zdalo, že pohla sa perna Spasitela a zašeptala: "Vstaň, dcéro, Bôh smiloval sa."

"Vstaňte, panička, s dnešným dňom je koniec vášmu utrpeniu!" ozval sa hlas v bezprostrednej jej blízkosti.

ktorého kedysi akoby bola videla, lenže strašnejšieho, nie s týmto smierlivým, pokorným lonii, jak podivne účinkovalo na neho povýrazom oka.

"Pokoja hľadajúc blúdevam, keď ma svedomie začne prenasledovat. Z miest Bohu ďalekých obrátim sa potom aj k mestám posvätným, tak ako sa to teraz stalo."

Vzal devu za ruku a útlocitne pokračoval: "Panička, ja vám to zvestujem, za čo aj teraz tak vrúcne modlily ste sa. Norbertovi navrátená bude svoboda i česť!"

"Pane!" složila pred ním Apollonia ruky. "Ano, lebo — nelakajte sa —- ja som vrahom, na miesto ktorého on odsúdený bol. Ničomník, ktorého som zo sveta zniesol, pred rokami ušiel mojej spravodlivej pomste, až teraz, keď už myslel, že som ja pod jeho pekelnou ranou zhynul alebo snáď otupel, vrátil sa mi pod nôž, ktorý aj nemeškal som mu hneď do srdca omočiť. Tak sladká bola to pomsta, že svedomie nikdy nebolo by sa mi ozvalo, keď následkom zvláštnych okolností nestane sa za mňa nevinný obetou. Ale Norberta odsúdili, vy obliekly ste toto rúcho a ja musel som vás videť každý deň."

Apollonia nemohla premôct svoje pohnutie, urobila pohyb, akoby utekat chcela.

"Idte, panička, pokojne domov. Ja ešte dnes ohlásim sa u súdu a verenec váš vráti sa. Aby ste ubezpečenou boly — moje meno." S tým podal jej navštívenku.

Deva ešte raz pozrela mu do očú a vidiac v ních žiariť týmto rozhodnutím navrátený pokoj duše, neutekala preć, lež klakla, složila ruky a s vrúcnosťou v žiali svojem navyklou dobrorečila Hospodinu.

Nahly, sklonily sa kolená aj mužovi. Modlil sa sám za seba, pozerajúc na devu s vrúcnym želaním, aby sa aj ona modlila za neho.

Justína prežité utrpenia neurobily fata-Deva strbla sa. Pred ňou stál človek, listom. Nazval to tŕnistou cestou svojho života, a neraz žartovne vyprával svojej Apolvetrie žalára. Jaroš.

Silvester.

1879 31/1, 1880.

Kráľ (na tróne).

Nastalo pre mňa vážne okamženie: Kráľovská moja povinnosť mňa núti Povolať dvor svoj v slávne shromaždenie,

Ja verným srdcom verne som vladáril, Podte a berte účel zzmojej ruky: Ja radosťami ľudstvo som obdaril I vrhal časom naň biedy a muky. Tá berla moja slávu rozdávala, Lež i pohana bola horkým darom, Tak velel osud — nie to vina kráľa, Že v týchto časiech zle byť pohlavárom!

Satyr.

Aj, aj! ja inšie čítam v jeho tvári: Tie mrcha časy robia pohlavári!

Kráľ.

A preto dvoru môjho velikáni Rozložte včul vám sverené úlohy, Nech sa následník môj ľahšie vymaní Z ťažkostí, ktoré hádzal mi pod nohy Ťažký osud a Boha ťažká kara!

Satyr.

Každý čert sa na Boha vyhovára; Keď mu pohorí zápražka v kuchyni, Osud a Bôh má niesť i tohto viny.

Večnosť (pradúc).

Ja som Večnosť, večne žijem, Niet mi konca, niet počiatku, Pilnou rukou pradiem nitky Na časovom kolovrátku. A keď sa na chvilku malú Odtrhne aj nitka hladká, Moje večné ústa spoja Co prervala chvíla krátka. Ja som Večnosť, nemám medzí, Zhynie svet, jak povstal celý, Moje oči smrt neuzrú Jak povstanie nevidely. Ja som Večnosť, nemám ciela, Duša moja je: trvanie, Všetko zhynie, všetko zmizne, Len ja neznám umieranie! Dupaj nôžka neustále, Vrť sa časov kolovrátku, Ja som Večnosť, večne žijem, Niet mi konca, niet počiatku!!

Satyr.

Jedno už nechápem, na moj' dušu milú: Že táto osoba nemá dlhú chyíľu!!

Klio.

Čo sa vo svete deje, to ja píšem, Ach a tak málo dobrého sa deje! Celé bachanty bôlami zapíšem, V nich celé strany: sklamané nádeje, Krev a pohromy, zášte, utrpenie — To riadky mojej zapísanej knihy, Tu slzy sirôt — tam biedy upenie, A riedke, riedke šťastia okamihy. A keď sa najde junák spiežoprilbý, Čo mocnou rukou národy vymaní, Ach, len na chvílu pretrhnú sa kvílby, Ach, len na polo zacelejú rany! Každý rok márne nádej pochovávam, Ze už raz svitne pokoj a blaženstvo! Lež i tá stránka, ktorú dokonávam, V slzách a biede našla človečenstvo. Keď tak prebehnem napísané riadky, Cože sa mojim mútnym zrakom zjaví? Nespravodlivosť, krivda, podlé hádky, Živlov zúrenie a život bez slávy! Hlad sa natíska v úrodné chotáre, A neúrodné: pustnú, vymierajú, A pri tom hlupci v rozhorčenom sváre I reč materskú detom odbierajú. Beda! do žlči pero zmáčať nutno, Trasie sa ruka, v očach sa mi mení, Srdce mi búcha v rozjatrení smutno, Obličaj horí v zúrivom rumeni!!

Satyr.

Verte mi, ľudia, táto vždycky hreší, Všetko ju smúti, nič ju nepoteší, Ona až dotiaľ žialné robí kriky, Až padať budú z neba mädovníky. Mne sa zdá veľmi, Músa historie Skoro sa zmení v babu histerie!

Kráľ.

Vojna a pokoj, tu u môjho trónu, Prehovorteže slovo mi k pochvale, Nezlakol som sa meča a kanónu, A predsa cáril mier po svete stále!

Mier.

Mňa si, ó kráľu, veru neurazil,
Trímal som cez rok halúzku palmovú!
Ach, tys' vo mieru veru viac pokazil
Jako Mars, krytý v prilbu ocelovú!
Smutný je mieru veniec kolo hlavy,
Keď prv blýskavý junák nezvíťazí,
Beda pokoju bez príčiny slávy,
Beda pokoju v otrockej reťazi!

Vojna.

Nezúril som ja ten rok šírym svetom, Ale meč kul sa, lialy sa kanóny — Jaká to bieda, keď pod bajonetom Hlivejú darmo vojska milliony. Čože sú moje vojská pre parádu? Aby plnily lenivé kasárne, Načo pod pušky hnať tú vrstvu mladú, Nech sa pod jarmom roboty zostarne! Hurrah! do boja, za čo, všetko jedno, Len bojom zmladne človečenstvo biedno!

Satyr.

To je zurvalec! On by bil sa večne, A predsa dvorí tamo tejto slečnet Lebo by chudák nemal sa zač napit, Keby mu pokoj nechcel cechu platit!

Kráľ.

Nevolaj k boju! Smutné jeho sledy: Potoky krve, v kopách mrtvé telá, Povedz nám, Večnosť, kedy naposledy Poslednia guľa povyletí z dela?

Večnost.

Ja som Večnosť, večne žijem, Niet mi konca, niet počiatku, Pilnou rukou pradiem nitky Na časovom kolovrátku, Ja prežijem všetky vojny, Práve v tej osudnej chvíli, V ktorej už muž predposlední Mrtvý klesne do mohyly! Potom mier a pokoj stály Všehomír ten popreniká, Lebo už ten chlap ostatný Nebude mat — protivníka! Ja som Večnosť, večne žijem, Niet mi konca, niet počiatku, Pilnou rukou pradiem nitky Na časovom kolovrátku!

Satyr.

Ach, jako zolhala Večnosť táto strojná — Jak zostane tomu posledniemu žena, Bude zase vojna!

Klio.

Aj, Pane, mladík krásnorostlý fahá, Vila mu z prava a Rusálka z lava!

Satyr.

Hah! to rok nový, on za berlou siaha. Servus! Nikto rád trón nezanecháva, Na ňom tak sladko v blesku a krasote, U stupňov ľudstvo poslušné sa korí Večne v trápení, znoji a robote — Vy ale v zlate, purpure, mramori! A preto Satyr teší sa a plesá, Keď aj Vám klopu na prsty nebesá!!

Kráľ.

Nuž s Bohom, berlo, koruno i tróne, Ta ku Večnosti, ona ma pochová!

Satyr.

Len ta sa, hriešnik, nikto nezastone Za tebou, keď fa mrákava hrobová Skryje na večnosť. Nech čert vezme vládu, Keď pod ňou mreme od zimy a hladu!

Rusálka (príde).

Oznamujem vám príchod svojho pána, Rúčka sa hodín ku dvanástej blíži.

Satyr.

Vypukla kríza, kurs bursy sa níži!

Rusálka.

A preto som k vám s rozkazom poslaná: Keď nožniciami pretnem nitku času, Holdujte všetci v poddanskej vernosti, A ty, starý kráľ, počuj môjho hlasu A ber sa rýchlo tam k matke Večnosti!

Vila (rýchlo pribehne).

Povstaňte! za mnou krása veličenstva V tmavej sa noci veľkolepe rodí, Traste sa, zhubní kati človečenstva, Tešte sa plesom týrané národy!

Satyr.

Pomali Vila, tak rok na tom mieste Všeličo nový rôčik nasľuboval, — A teraz — už je na poslednej ceste A predsa sluby svoje nezachoval!

Rusálka (slavnostne).

Šumejú časy rýchlosťou veternou, Minútou sú jim rokov milliony, Dejiny ludstva bodkou malichernou, Snom okamyhu stvorenstva Aeony!

(Pristúpi k Večnosti a rozstrihne nit na kolovrátku. Počne bit 12. hodina.)

Nový král (zjaví sa s prvým udretím z ľava, Vila a Rusálka obstanů ho z prava a ľava).

Starý král (sostupuje z trónu).

Konec už panstva mojeho, ó brate, Zanechávam ti už hodnosť kráľovú, Tu máš trón, berlu i korunu v zlate —-Večnosť, rozprestri rúšku mi hrobovú.

(Odovzdáva berlu a korunu.)

Klio (obráti list):

Zas prázdny lístok! Čím ho zapísati!?

Satyr.

Počkaj, rieknu ti časom diplomati.

Večnosť (medzi tým stane, chytí kráľa za ruku a odvedie ho v pravo. Sadne a pokračuje v pradení).

Norý kráľ (stúpa vedený Vilou a Rusálkou na trón. Sadne, v tom udre poslední raz).

Satyr (hlasno).

Zomrel kráľ starý, než žije kráľ nový, Aj ten dá látky dosti — Satyrovi!

Nový král.

Otváram novú desatinu času, Devatnásť kráľov, a zmizne stoletie; Ludstvo, počúvaj závažného hlasu, Lebo neposluch v hlbinu ta zmetie! Ludstvo počúvaj a uvažuj roky
Ony preletia rýchlo ponad hlavu,
Beda, keď cieľ ťa nevedie vysoký,
Keď zapovrhneš čistotu a slávu!
Nech táto Klio blahé zvesti značí,
Nech táto Vojna za právo meč ťahá,
Nech tento Mier len svobodenku zračí,
Národniu volnosť, čo každému drahá!
Potom nech Večnosť hladké niti pradic,
Nech sa radostné rozšíria ozony;
Že našlo šťastie pokolenia mladé,
Že v spokojnosti žijú milliony!

Satyr.

Tento nový král veru k srdcu vraví, Sám Satyr stane pod jeho zástavy.

Večnosť.

Ja som Večnosť, večne žijem, Niet mi konca, niet počiatku, Pilnou rukou pradiem nitky Na časovom kolovrátku — Mňa nemýlia dni a roky, Aj keď shynú všetky svety Ja pretrvám i hynutie I ten čas, čo rýchlo letí! Dupaj nôžka neustále Vrť sa časov kolovrátku

Ja som Večnosť, večue žijem Niet mi konca, niet počiatku!

Vojna.

Prisahám na svoju oprilbenú hlavu, Že potiahnem meč len za právo a slávu, A keď pustím ľudstvu ocelou aj žily, Krev tá mrtvé rody vyvedie z mohyly — A keď už svoboda zjasá v barve dúhy, Zmiznú meče, delá, a povstanú pluhy.

Mier.

A ja prislubujem z mojej strany zase, Že sa chcem venovać umeniam a kráse!

Klio

Ja spíšem svedoctvá o tom, moji milí, Či ste aj prísahy a sluby splnili!

Nový kráľ.

Do práce za dobro! Už sa zora broní! Východ sa ožiaril v svobode a kráse, Už priletel junák na ohnivom koni, Vyrval šiarkanovi dieťa zlatovlasé! Smelo ta sa napred, za národ a slávu, Zmôže junák smelý i poslednie biedy, Víťazným vavrínom ovenčí si hlavu A sadue na prestol zlatý naposledy. Nuž píš, Klio naša, že zmizly neresti, Píš už v historiu samé slavné zvesti!

Vajanský.

Môj žalm.

Serie & Book

Až dokiał lud svoj vodit budeš, Pane,
Po cestách príkrych potupy a hany? — —
Lud Tvoj — môj lúby rod svetom zaznaný
Kedy v rad Tvojích s' vyvolencov stane? — —

Vždy marne budú stonať rty ztrhané —
Prosiť balzamu v bok vrahom preklaný? —. –
Ach Bože svätý pre Kristove rany —
Kedy slzami už sýtiť s' prestane?!

Kedy zmlknu rty utrhačov v smiechu:
"Hej! -- kde je Bôh váš? -- nechže vám
spomôže!" -Triumfojúcich v nekalom úspechu? --

Ach, čuj, jak biedny v jarme ľud tvoj stoná! — Čuj prosbu moju Sväto-svätý Bože: Zhlaď vrahov naších — synov Babylona! —

C. Gallay.

Pozdrav Vajanskému.

Do hluchoty si poslal smelú pieseň, Keď už odpadlo žlté lísťa z buka, Bár ovenčila sňahom hole jaseň, Bár i sichravý vetor nimi húka . . . Blaho nám! Keď sú mocní pevci v hrobe, Mladí, noví sa nám budia — v zlej dobe!

A rozopiate nad riekou mhly rednú, Na pustej lúke bezlisté jasienky Zkrývajú hlávku kvetistú nejednu Budúcej nášho vzkriesenia jarienky, Hej, ver! rozplaší hajna vrán divoké Slniečko jara krásne, zlatooké. Nesmúť že u nás sťa na tom cintorc, Že slávy našej vrah zkazil pomníky, V zrúbanej našej voľný spev znie hore, Zakvitnú ešte holé naše pníky, Spev Tvoj ľahodí rozhorčenej hrudi — Spíme, ale on viď! mocne nás budí!

Oj mocné piesne! Bár sen tuhý veľmi, Jako sen kňažnej v zakliatej palote, Jích meč porazí ostrozubé šelmy A získa prístup sláve a krásote — Spievaj, kries, volaj! Pieseň živá, smelá, Viac zmôže jako rachotenie dela. Keď nám u Hrona slávik klokotavý Onemel a s ním hora nad potokom, Keď spevcov ľúbych zanikly nám vravy A my sme v žiali a bôli hlbokom, Nech piesne Tvoje jako vtáčky polné Nôtia: že Tatry, more budú voľné.

Miloslav Dumný.

Pochlebníci.

Čo, pochlebovať si budeme? Nic. Po- Nikto niet bez chyby, ty sám neomylný: chlebníctvo je vždy špatné, v jakejkolvek podobe javí sa. Ale zavďačiť sa možno vždy aj — Pochlebníkmi. "Pochlebníci" (Les flatteurs) totiž je dielo vynikajúceho francúzskeho básnika Viktora Hugo, a kto pôvodinu rozumie a má, s úlubou i potechou číta ju. Vďačno ale môže byť milovníkom básnictva, znajúcim i neznajúcim reči cudzie, keď podáva sa jim príležitosť oboznamovať sa s výtvormi veľumov iných národov, čo aj len čiastočne. Vďačná ale aj tá snaha našich zvlášte mladších umov, kde oni, usilujúc sa vniknúť do hlbín vlastnej i cudzích rečí, podávajú nám podarené preklady a tak mieňa oboznamovať nás s umom i duchom inorečových a inonárodních spisovateľov. Prítomná báseň, vlastne len úryvok z celku, prekladá a predkladá nám, jak ponímajú Francúzi niekedajší i v historii jejich vlasti a národa vyvinuvší sa, ba panovavší despotismus. Pokladajúc mnou prezrený preklad za podarený a toho hodný, vďačím sa ním, s dovolením pána prekladateľa, ct. obecenstvu.

Pavol Dobšinskú.

Eudovít XV. čo dieťa.

Pácte teraz toho Villeroy človeka, Blíži k anjelu sa; — ten ho smelo čeká. A ten zloch z versaillskej výšavy balkonu Ukazuje v dialke ľud mu v četnom shonu: Jaký v ňom ruch, pohyb; ač ľud dobrý, korný; Pracovných mravencov kopec to ozorný; Jaký krok, tvar, čelo, plecia robotníka; Jak sa vlní množstva trma preveliká Miesto žitia hluku, v milohučnom zvuku. K decku prehovorí: "Tvoj ľud; tebes' korí! Tvoje všetko: deti, mužovia a ženy, I s telom i s dušou; strechy tie a steny Jích bytov tvá majeť; tvoje v nich je zlato, Tvoja zem, krev živých. — A dýchni len na to, Jak chceš, zkape každý, kto pred tebou v ceste; Každý život tvoj je, vždy na každom mieste. Plešivý ten starec, hračka tebe daná; Všetek ľud ten k tomu, že kolená skláňa, Ty sám stvorený žiť na výs, hrdý, silný,

Zo všetkých na teba Bôh šetrí samého, Zákon tvoj je spolu aj zákonom jeho; Oba vy vládnete. Svet pred vami nemý. Bôh nevládne v nebi viac než ty na zemi; On myšlienka tvoja, ty rameno vôle; Králom on tam hore, Bohom tys' tu dole! Tvoj ľud tebes' korí!

Dieta chúďa sluchá. Jaká to tu vrava? Iste zlého ducha. Ach, nie duch, človek to — hrozný, bo plazivý: Dvoran to, zplodený zo zmyje; mrazivý Strachu dech, z úst v balsam daných, už práchnivých! Pochlebníctvo, zločin z vrážd najvýš ošklivých! Mäd si, lež jed otráv najhnusnejších v tebe, Slepit dušu, sotva opustivšiu nebe! Morom hnanú mysel vnoriť v pýchy zlotu! Ztvrdiť makkosť detskú, stvoriť --- ha! despotu! Premenit v potvoru sobca a tyranua! Zastaviť v ňom vývin božského vzdelania! Utvorić neskrotca, čo — "ja archa Páne!" Povie, — "ja som oltár ľudstvu na vzývanie!" Ktorému zlo dobro; slzy, ľudský život Nebude len vetor, šum a tône kyvot! Odretazit v Louvri hrôzonosnú dobu! Zneužiť pri decku útlych rokov mdlobu, Vliat mok kliaty, zrádny, keď perny otvorí, Co mu modzgy zšiali, srdce mu zpotvorí! Zpije nevedomost a stav nevinnosti Strašným opojníkom ľudskej všemocnosti! V povržno-vítaznú dať to úsmevačku Národ všetek, do rúk decku len za hračku! Sotif v prepasť oboch letiacich jej srázom! Myslitelu! znaj, to dve obete razom! Lutuj národ, dieta lutuj, ktoré trúďa. Zhoväďujú! — Matky! polutujte chúďa, Keď nad jeho dušou zbojník stojí zavždy, A v nej lásku, cnotu, cit nežnosti vraždí, Kradne, zrádza, dusí dar dobrých nadaní; To samotné, krotké; — nik ho tu nebráni. Oj, výchova! dobro- a čís' zločin pravý! Keď šialenec hlavu krehkú decka dlávi! Čierne podlízačstvo tu mieša, prestrája V biednom modzgu čo svrch, čo bez konca kraja; Tu činí, že všahdy, keď sa vezme slovne, Tvor zrodený z ženy, slabý, chce neskrovne Leb svoj biedny, nizky, krátkej trvácnosti Staväť rovno s čelom božskej velebnosti, S tým nesmiernym nebom, plným tôň, jasností, S veľumom nezkúmnej onej priepastnosti. Úžasný kde blýska hviezdných sborov východ!

Preložil Václav Vranný.

Listy z Čiech.

VII.

Zlatá Praha, v decembri 1879.

Prvé, o čom mám sa zmieniť Vám dnes, je, že vytúžená česko-slovenská vzájomnosť vždy viac a viac stáva sa skutkom. Žurnalistika česká, jak politická tak belletristická, začína si všímať vecí našich a ujíma sa jich vrelo. Tak získaly si Holečkove "Slovanské Listy" stálych dopisovateľov na Slovensku svojím neohroženým vystupovaním v prospech náš a vrelého všímania si našich záujmov; tak podal znamenite sdokonalený teraz "Světozor" dvoje ukázok z Vajanského novej sbierky básnickej "Tatry a more;" tak podalo viacej českých časopisov a v prvom rade zvlášte výtečná "Osvěta" nadšenú o sbierke tej úvahu; tak referoval o nej znamenitý priaznivec náš, básnik Rudolf Pokorný, v Umeleckej besede, jiní opäť v literárnom a rečníckom spolku "Slavii" a inde; tak zahájený bol veľkolepý "Slovanský večer," dňa 10. t. m. "Slaviou" poriadaný na žofínskom ostrove, utešenou, Drahorádom uvitou kyticou z 12 najcharakteristickejších slovenských piesní; tak vydal po tieto dni odbor lit. reč. spolku "Slavia" 1. sošit nových "Piesní slovenských," ktoré v Čechách dojdú veľkej zaiste obľuby; tak podá "Osvěta" v najbližších svojich číslach rozkošné cestopisy osvedčeného českého cestopisca J. Wünscha z našich Tatier, články o dejinách utrpenia Slovenska atď. atď; tak oboznamuje "Světozor" obecenstvo české s hradmi a pamätnostami čarokrásneho Považia a t. p. Slovom: ruky bratské, tak dlho si podávané, konečne stisly sa úprimpe a následkom toho je blahodárna práca, plodné sa poznávanie, ktoré bude mať znamenitý účinok na obapolné sa sblíženie.

To by bolo na prvom mieste. Hneď ďalej môžem Vám sdeliť radostnú zprávu, ktorú ostatne vedeť budete už z deňných listov, že výtečný učenec náš, univ. prof. Martin Hattala, menovaný bol odesskou universitou čestným doktorom a tým spolu skvele uznané jeho veliké zásluhy jako prvého z žijúcich slavistov. —

Ruch literárny je tu večne živý, kritik nestačí odkladat pero a bibliograf nemá dosť stránok zaznamenávať všetky tie pozoruhodné zjavy na poli poesie, belletrie, hudby i umenia. Nemôžeme postihnúť a prebrať všetko to, čo vyšlo od doby posledného nášho lit. referátu, a tak zmienime sa len o zjavoch najfenomenálnejších. Sú to v prvom rade tri mená: Svatopluk Čech, Adolf Heyduk, Jaroslav Vrchlický.

Prvý z nich vydal v Ottovej Salónnej bibliotéke II. a III. sväzok svých "Povídek, arabesek a humoresek" a osvedčil sa v nich majstrom nedostižným v pojatí a zpracovaní látky často tak jednoduchej. Kto prečítal v II. sväzku len "Oblaka" a "Nikotinu" a v III. sv. "Poslední jaro," s radosťou uzná, žeby Čecha Čechom závideť mohla každá literatura svetová. Mimo to obohatil nás Čech v inom smere: v posledňom sošite svojich znamenitých "Květov" dokončil výtečnú epickú báseň "Ve stínu lípy," pred ňouž ustupuje do pozadia v šetko, čo posial v Čechách bolo napísané epického. Tu prestáva kritický rozbor, je to český "Tadeusz."

Adolf Heyduk, ten škovránok Tatier, vydal rozkošnú idyllu "Dědův odkaz," ktorá sa temer úplne rozobrala za krátku dobu. Kto prečíta prvú sloku, dozná, že to poesia rýdzo slovanská, jako kryštál, že hovorí priamo k srdcu. Slovenské obecenstvo zná obsah básne z inokade a presvedčilo sa už tuším samo o sladkej opojnosti Heydukovej mluvy básnickej, Heydukových čarovných obrazov a zvonivých rýmov, ktorými jasá sa báseň jako kvetistá niva z jara, na nějž mihotá sa stádo pestrých ovečiek s milým, tu veselým, tu zádumčivým cengotom zvoncov. Onedlho na to — v posledňom čísle "Osvěty" 1879 — podal nám posvätenec náš dlhú idyllu "Oldřich a Božena," v ktorej použil známu historickú látku spôsobom skutočne majstrovským. V oboch básňach slaví vítazstvo národnia pieseň. Vôbec je Heyduk zvláštny zjav: na sklonku mužného leta žitia svôjho začína ešte len v plnej kráse svojej

leckého tvorenia.

A čo Jaroslav Vrchlický? Ten večne spevavý, večne dumavý jun zahľadel sa do tichého svojho kozúbku, k nemuž priviedol si spanilú žienku, keď žltlo a opadávalo lísťa v jaseni, a v tom vrelom objatí vyspieval najdojemnejšie, najpôvodnejšie svoje piesne, kvety duše milujúcej, ktoré vyšly po tieto dni u Otty vo skvostnej typografickej úprave pod menom: "Eklogy a písně." Čo tieto riadky píšeme, vyšiel II. sväzok jeho "Mythov," obsahujúcich 8 väčších prác látkou zo všetkých národov čerpaných. Väčšina jich je nerýmovaná, čo tým bolastnejšie postrádame, čím väčšmi kúzlil nás vždy Vrchlického zvučný, krásny rým. Najväčšiu pozornosť púta vo vyšlej práve sbierke čarokrásna báseň prvá "Israfel," "Mythus o víně" a poslednia "Eloa," fragment pekelnej komedie, pri tom všetkom, že upomína často na myšlienky Krasińského.

Najnovšie objavily sa tiež básne Sládkove "Jiskry na moři," skutočné to unikum v českej poesii svojou hĺbkou a vrelosťou, či už spieva o smutných dňoch svojho žitia, či o svetoch za oceánom, či o láske k ohroženej zo všetkých strán domovine, či o jasných výjavoch a chvílach veselých tej našej púti. Všade je rýdzy, všade svoj, všade opravdový.

Tiež mladá debutantka Irma Geisslova, vrátivšia sa nedávno od mutného Dunaja do zlatej našej Matičky, podala nám svoju prvú samostatnú sbierku, nadpísanú "Immortelly." Je v nich mnoho citu, vela bôlu a chmury, i prajeme mladej zápasnici na Parnasse, aby vyjasnily sa tie trúchle zvuky čím skôr v radostné hymny už k vôli svojej peknej, hladkej forme v prítomnej sbierke. —

A jako v poesii máme i v belletrii hojnú, bohatú žatvu, ač je nemilosrdný mráz. Mimo zmienené už práce Čechove, zaujímajú prvé miesto Arbesove "Romaneta," diel II. Obsahujú opäť tri práce s názvom: "Ukrižovaná," "Ďábel na skřipci," "Akrobati." Stretáme sa tu zase s výtečnými vlastnosťami jeho: majstrovským realismom v kresbe, dôsledným líčením psychologickým a zajímavosťou od prvej litery do poslednej. Humánne otázky,

poetická jeho jar. Je teraz na vrchole ume- tíež nechybia. Za ním hneď treba zpomenúť Josefa Holečka. Bol svojho času zpravodajom "Národních Listov" a tam na brdách junáckej Ciernej Hory nasbieral si originálne slovanské typy, preskúmal stav i celý spôsob života chrabrých sokolov i úbohej, potlačenej ráje, videl plápolať dediny v požiaroch bašibozuckých, počul nariekanie trýznených starcov, žien i detí, válečný ryk a cvengot nožov udatných Juhoslovanov, videl biedu a porobu celého toho slovanského juhu, i obrovský zápas o samostatnosť Balkánu, a to všetko znamenite pochopené a verne, realisticky líčené podal vo dvoch sväzkoch diela svojho "Za Svobodu, "ktorého III. diel bude nasledovat. Co zidealisoval jeho tvorčí duch, kde skutočnosť zahalená je v rúcho básnickej fantasie, to vidíme v "Černohorských povídkách," ktorých 1. sväzok leží pred nami. Jimi vstupuje Holeček do radu najobratnejších českých novelistov.

> Ten brat náš, jemuž posial vo sluchu i hrudi znie čarovný zvuk slovenského cymbalu i trávnice, Rudolf Pokorný, vydal tiež pred nedávnom prvú prosaickú sbierku: "Povídky, arabesky a drobné kresby." Sú to milé, jednoduché náčrtky, ktorými pobaví sa každá deva slovenská. Dozvedáme sa, že druhý sväzok obsahovať bude "Slovenské povídky" jako i nasledujúca kniha jeho poesií, "Mrtvá země," zpracovanie látky slovenskej, k. čomu želáme mu mnoho zdaru!

> A zase deva jedna vystúpila so samostatným plodom novellistickým, Berta Mühlsteinova so svojími Arabeskami. Svedčia o rozhodnom nadaní pôvodkyninom na tomto poli a nejedna dojíma svojou jednoduchosťou a predsa pravdou životnou.

> Historický genre, v posledňom čase trochu zanedbávaný, našiel svojho pestitela vo Václavovi Beneši-Třebížskom, ktorý vydal knihu historických povestí "V červáncích a lesku kalicha." Vypravovanie je hladké a účinné, ačkolvek prezradzuje tu i tu dost povrchnosti a istú tendenciu, ktorá so zvláštnou úlubou maluje len čierne tône slavnej pre Čechy doby husítskej.

Novellistický druh tento nepomerne výktoré spisovateľ tak rád si bere za podklad, tečnejšieho interpreta našiel v znamenitom

Aloisu Jiráskovi. "Laciná, knihovna národní" priniesla od neho povesti "Z bouřlivých dob," z nichž každá je dokonalým vzorom vo svojom obore. Je to výborná duševnia potrava pre vzdelaný a uvedomelý český ľud.

I staršie známe zväčša práce dočkaly sa opätného uverejnenia. Sú to Hálkove prekrásne básne lyricko-epické, Nerudove nevyrovnatelné cestovné kresby: "Obrazy z ciziny" a Boženy Němcovej utešené Slovenské povesti a báchorky. Všetky tieto veci sú už všeobecne ocenené, ale každého priatela literatury poteší jích súborné vydanie. Jako počujeme, počne Kobrova "Nár. bibliotéka" vydávať zanedlho spisy nášho Godry. —

Tým by sme boli letmo, aforisticky zmienili sa o pozoruhodných najnovších úkazoch i na tie skyosty dôjde rad a bratia tvoji jomnost veškerého šíreho Slovanstva! majú zatial dosť na ukázkach týchto z bohatej duševnej hrivny najbližšej krve svojej. Bár by ju len celú strávili! -

Končím dnešnie riadky svoje s dozvukom hromového potlesku, ktorý mi zaznieva v uchu z večerov práve minulých, pod dojmom nesmierneho nadšenia a velkolepých ovácií, ktorým celé obecenstvo české a v prvom rade akademické studentstvo zahrňovalo neprevýšenú, geniálnu tragédku polskú Mariu Deryngovu, ktorá zavítala sem z Varšavy na "Slovanský večer" a úchvatnou deklamáciou jako i majstrovskou hrou svojou (vystúpila v Shakespearovom "Romeu a Julii," v Goethovom "Faustovi" a Moserovej "Debore") okúzlila všetkých. Časopisy dennie i nepolitické sú jeden jasot, jedno nadšenie, ktoré sdiela s nimi každý Slovan, želajúc spolu vrúcne, aby skvostné tie vence strieborné i vavrínové, kytice umele robené i svieže, ktorými zav českej poesii a belletrii. Avšak kolko nám sypaly Čechy slavnú slovanskú devu, utužily toho zbýva ešte z oborov iných! koľko krás- navždy poľsko-českú vzájomnosť, ktorá tak nych, veľkých vecí urodilo sa na poli po-slubne začala na veľkolepých slavnostiach žehnanej českej hudby, koľkých na poli če-ikrakovských a tým pošinuly opäť o krok skej vedy! Než len strpenie, pero nedočkavé; napred kýženú skutočnú, rcálnu, plodnú vzá-

Jaroslav Vlček.

Tatry a More.

Básne Vajanského.

Tlačou kníhtlač. účast. spolku v T. Sv. Martine. 1880.

šlých rokov tak potešiteľných rozmerov na- v dolinách tatranských nejaké rajské časy, búdal na poli našej belletristickej literatúry, najnovšie ztíchnul a ztratil sa. akoby v tomto tolko spevov ako on? A preto neveríme, odvetví naša literárna činnosť dospeť bola žeby nás zmýliť mohly akékolvek údery mala ku stupňu, z nehož slovenskému umu nemožno ďalej pokročiť. Staršie skvelé mená literatúry. nemaly na tom účasti, čo sa nejako predsa produkovalo, a mladšie osvedčené sily, akoby sa bály, že ozvenami svojho tvorenia vyrušia tamtých z pokojnej utiahnutosti, tiež poskladaly perá. Pravda, žili sme krušné časy. Proti národnému bytu nášmu viac úderov bolo namereno, nežli v ktorejkolvek periode | berie slovenské obecenstvo nevelké, ale čo slovenskej historie. Ale ktože má toľkej sily k ubíjaniu Slovákov, žeby sa mu oni bez ducha sosypali pred nohama! Pod ranami na ktoré pod krátkym časom prihlásilo sa svojimi ovšem z tažka kráčame, no ducha bez mála dvanáststo odberateľov.

Zalovali sme sa, že ruch, ktorý za predo-| neztratíme nikdy. Veď kedyže mal ten ľud a predsa, ktorý slavný národ sveta má v pracovaní aspoň na belletristickom poli

> Neverila to celá verejná mienka nášho národa, ktorá hlásať začala oživotvorenie tejto činnosti.

> A dá Bôh, že dovoláme sa toho oživotvorenia! — Keď od rokov sotva vyšlo u nás samostatné literárne dielo, hla práve teraz do obsahu dost bohaté dielce.

> Sú to básne Vajanského, "Tatry a More,"

le 12 Ж įé

ľ

ĩ

desatročia začali sme sa stretat v našej belletristike, posledné dva roky ale popri Hviezdoslavovi on bol u nás najplodnejším poetom. Keď poslednému monumentálnemu deju východného dramatu prilepený mal byť pod menom rakúsko-uhorskej okupácie onen nešťastný, v koncepcii svojej duchaprázdny epilog, šiel čo vojak aj on na pôdu Juhoslovanov. Slovák, čo len z mapy a podľa tlumočenia svojho srdca, znal zeme, na níchž toľko krve tieklo za svobodu Slovanov; spievaval alebo aspoň písal o ních a o dejoch na ních sa odohravších. Vajanskému, ako skrz na skrz Slovákovi, teda "prialo nebo" aj keď s puškou tiahnul blažiť Hercegovcov. A on užil príležitosti. Nehody vojanského života, hrúzne výjavy zdanlive humánneho taženia nemohly ho natoľko zroniť na duchu, žeby sa s celou vnímavosťou svojej duše nebol mohol obrátiť k tej zemi, jej ludom a zjavom. On tam o junáckych činoch poletujúcimi povesťami, nedostižitelnou prostonárodňou epikou srbskou kojil svojho ducha, a keď snáď pri ňom v rade stojaci unavený druh jeho vo vojanskom štýle klial Andrássyho, on sberal názory k svojmu budúcemu poetickému tvoreniu.

Kto presvedčiť sa chce, či sú toto nie frázy, nech si otvorí v jeho sväzočku cyklus "Jaderské Listy." Komu chybí to mnou tu poznamenané, nemôže niečo takého vytvorif, čoby sa duchom i formou tak ponášalo na krásne srbské spevy. V zmienenom cyklu zahrnuto nachodíme šesť tých listov. Prvý a druhý - vlastné to listy - sú lyrické, v tých ešte len svoje dojmy vypráva; ale už tretí i dla látky, i dla formy, i dla ducha je srbským spevom, srbským až na tendenciosný point zakončenia.

"Troch synov som porodila v kuči. Stojanovi Turci hlavu stali, Keď sa bili naši sokolovia S Muktar pašom, tam v krvavej Duge. Lež neplačem za Stojanom svojim, Bárs mu oči vypichali čierne. Bárs belunké rozsekali telo, Skalným vlkom za potravu dali."

povedano natoľko, že len sladké zvuky nášho ženou zaviera ho:

S menom Vajanského od polovice tohto vlastného nárečia upomínajú nás na dielo slovenského básnika.

Srbské spevy sa k hudobným nástrojom spievavaly, preto v ních niet rýmy, ale ovšem rythmu a rozmeru. Nemám príčiny brániť Vajanského proti kritike českých časopisov. Doma — snáď, aby stvrdená bola pravdivosť starého príslovia o prorokovi a vlastnom domove - o jeden alebo druhý lístok možno menej najde vo venci, nežli v tom, čo kritikou českou bol mu podaný; ale výčitku, že sú slabiky jeho verša len čítané, oslabiť musíme poukázaním na III. a IV. "Jaderský List" a na "Jelenu." V srbských spevoch, poneváč nemajú rýmov, rozmer a rythmus je to, čo jim rázu verša dáva; poneváč ale Vajanský, tiež v nerymovaných veršoch tak podarene napodobil tieto spevy, ten samý rozmer a rythmus musí to byť, čo nahradzuje rým a zvučným spevavým robí jeho verš. Pravda, prosodia naša nenie ustálená, on avšak od guslarov a po "kučach" učil sa srbským spevom, tak že potom - snáď i nevedome utratil v svojich podobných básňach päťstopový trochej, epický to verš nielen srbský, lež vôbec slovanský. Nakoľko ale dotyčne niektorých básní sbierky oprávnená bola tá výčitka, tešme sa, že povedie to k ustáleniu našej prosodie.

Ale vrátme sa k "Jaderským Listom." Prvý, v lahkej, temer v nedbalej forme písaný, púta čitatela zvláštnou svojou náladou. Dobrá mysel, rozmar, humor a satyra až tak kypia z neho. Druhý, ktorý k najkrajším kusom sbierky náleží a ktorý pre krásy v ňom složené majitelovi "Tatier a Mora" odporúčam k opätnému a opätnému čítaniu, je zvlástneho ódického vzletu. Nelíčená lyrika zamieňa sa v ňom s malebnými opisy, a básnik úchvatne manifestuje v ňom svoje rodolubie.

"Ale aj v sparnách, i vo víchre chladnom, V daždi i búre, hluku i samote Sníval som večne o Slovensku ladnom A vaších duší kráse a milote!"

končí prvú a s malou variacou aj poslednú sloku.

K tomuto druží sa čo do poetických krás Je to v duchu a forme srbských spevov aj V. list, a pôvodca, keď po vzdychnutí za Digitized by Google

"Len jedno nezraď, Porta Pile, Že mám dnes taký čudný krok!"

dokazuje, že nielen vie pointu dodať zakončeniu svojich básní, ale že je poetickým duchom, ktorý aj v trampotách života nestahuje obrvy a nemračí čelo.

Vôbec "Jaderské Listy" k najkrajším čiastkam sbierky náležia, a nemýlime sa snád, keď povieme, že ony poesiu Vajanského v mnohom ohlade viacej charakterisujú, nežli trebars rozsiahlejšie tu podaté práce. Predovšetkým nemožno mi nepoukázať na lásku a oddanosť, ktorú tu k svojej rodinke, žene a dietatu javí.

> "Oprel som sa, bratec môj, O hrdzavú pušku, A hlbokým dumaním Spomínal ženušku. Hoj, ženušku ďalekú A belunké dieta" ---

Alebo:

"Ach, či mi zdravá žienka dialna"

Takto opakuje sa to, a vždy nelíčene, s opravdovým citom. Je to zvláštnejšia známka. nežli snáď na prvý pohľad zdala by sa byť!

Pre úzkosť priestoru, ačpráve sú aj toto kusé, nedostatočné poznámky, nemožno mi je v tomto pomere zaoberať sa s ostatnými časťami sbierky. Možno, najde sa dakto z ct. čitateľov, čo mi zazlí, že nevenoval som toto miesto radšej iným prácam sbierky; ale keď je absolutnej pravdy kritický úsudok pri poetických dielach pre rozličnosť dojmov na rozličných ľudí beztoho temer nemožným, prečože by sa musel ten kritik zbaviť pôžitku, žeby totiž nemohol predovšetkým o tom hovorit, čo najväčšmi lúbi sa jemu. Následkom týchto samých posledných slov ale, aby Vajanskému nejako na ujmu neboly vykladané, poznamenať mi prichodí, že úsudok môj dotyčne "Jaderských Listov" je tak relativný, že "skvostu neobyčejné ceny umělecké" "Majáku," ktorý v sbierke nepochybné právo prvenstva má, ani najmenej nemôže poškodiť.

"Maják," k jehož spracovaniu Vajanský tiež na Juhu nadobudnul si názorov, posial v literatúre našej v svojom druhu je jediným

národný epos, "Jánošík" tak ako je posia sostavený, je material k národnému eposu, ostatné velké básne sú temer všetky historické. Vajanský s "Majákom" nový smer nastúpil. Smer tento — romantismus — mal a má vôbec v literatúrach svojich odporníkov a prisvedčíme, že prekročením istých hrádz dobre keď aj zo slovenskej básnickej literatúry navždy vystane. Ale romantismus, tak ako sa v "Majáku" javí, nikdy nesotre slovenskosť našej poesie. A potom, akože bude poesia líčiť veľké kolisie, veľké duševné boje, keď nepoužije motívov, akých aj v "Majáku" pachodíme?!

Takúto kolisiu a takýto veľký duševný boj líči aj Vajanský a — podarene, úchvatne. Až ľúto nám je, že pre pripomenutú už úzkosť priestoru nemôžeme sa pustit do rozboru tohoto diela. Koncepcia, čo do jednoty a úplnosti deja, tohto počiatku, zauzlenia a vývinu, je šťastne prevedená; najviac rozšírenie posledných dvoch odsekov slúži snáď na ujmu rychlému vývinu.

Zastanúc pri "Herodesovi," poznamenávame, že lutovať prichodí tenkosť, suchotu deja tejto básne. Z tohto vyplýva potom, že koniec neurobí taký dojem, na jaký nároky mohlo by si robiť tak krásne vylíčenie. Ale "Herodes" je práve preto dôkazom básnikovho talentu. Až obdivovať prichodí človeku, ako sa dá v rámci takého suchého deja tak široko a predsa bez núdenia, zajímavo, dojemne rozpisovat. Nežnost citu, s ktorou sa tu stretáme, omladí dušu čitateľovu. V básni tejto je viac slok, za ktoré nezahanbily by sa ani najslavnejšie mená svetovej literatúry.

Ratmír, ač sám v sebe ukončený je, robí dojem, akoby bol zlomkom, snáď episodou väčšej básne. Vzhladom k tomu, jak vďačným predmetom sú u nás deje Matúša Trenčianskeho, želatelné by bolo, keby Vajanský prv lebo pozdejšie spracoval z Ratmíra dlhšiu epickú báseň.

V poslednom Jaderskom Liste, o ňomž nezmienil som sa horevyššie, pôvodca Tatier a Mora s balladou urobil zkúžku a dokázal, že stane sa štastným vzdelavatelom tohto taźkého druhu výpravného básnictva. "Detvan" je v užšom smysle vzatý umiem, pravda, balladu takú, ako ju zvlášte

Digitized by GOOGLE

ustálila novšia aestetika a nie Schillerovskú, v lyrickú povesť roztiahnutú pseudoballadu. --Čo do vonkajšej formy, sem druží sa v poslednom oddieli sbierky podatý Zelený Vrch. Ale len dotýčne vonkajšej formy. Lebo ač predmetom ballady môže byť bárs jaká udalosť, nakoľko sa však v nej stretať musejú lyrické, epické a dramatické živly, udalosť tá, dej ballady, dramaticky musí sa vyviňovat. Z tejto príčiny Zelený Vrch, čo ballada, neobstojí.

Poneváč by ma to ďaleko viedlo, keďbych sa takto pribavil pri krásnych menších básňach sbierky, dovolím si niekoľko všeobecných poznámok.

Vajanského básňam zvláštneho kúzlu dodáva plastičnosť štýlu. U neho podla rozličnosti látky mení sa štýl jednotlivých básní. V krátkych, ale charakteristických tahoch podáva to, čo potrebné je k znázorneniu predmetu a k vzbudeniu dojmu. Preto on nikdy nerozvlečie báseň; pri žiadnej nedá sa mu vytýkať, žeby tam jedna alebo druhá sloka zbytočná bola. Ale popri plastike nepostráda jeho štýl ani malebnosti. V básňach, v ktorých opisuje, máme na to dost príkladov.

On prvou svojou sbierkou nielen že protokolloval si firmu, lež pojistil jej meno. Nechceme povedať, žeby už snáď hotovým umelcom bol, nie, lebo ako narástol asi od dvoch rokov, prečo nemohol by sa stat ešte aspoň o hlavu vyšším; ale práve vzhladom k jeho nadaniu, vzhladom aj k tomu, čo sme tot o jeho štýle poznamenali, želali by sme si, aby este s väčším ostrím pracoval na správnosti svojej reči, svojho verša. Neponechat žiadno slovo, ktoré by v najmenšom rušilo umelecký dojem. Čo obstát môže na

podľa vzorov z ľudového básnictva vzatých stĺpe z mäkkého kameňa kresanom, to nemilo dotkne sa nás na mramorovej soche umelca-rezbára. Kto v takých rýmoch vie básniť, v akých je na pr. krásne Lúčenie (vid: Dozvuky) položené na papier, tomu neodpustíme nesprávny rým, trebars by sme ho v celej sbierke len jediný našli.

Sem spadá aj husté užívanie diminutivov.

"Znám, pane vládny nášho Váhu: Ty si utratil d cérku drahů -- "

vraví v Ratmírovi posol komtúrov o Matúšovej, k vydaju dorastenej Margite.

Vôbec, keď dakto má popripomínané skyelé prednosti reći a štýlu, použitím ostria sebakritiky snadno môže sa stať hotovým umelcom i v temto ohlade.

Chybil by som, keďbych záverečne nepoukázal na svieži, zdravý smer Vajanského poesie. Ako par excellence slovensko-národný spevec, mnoho zaoberá sa s túžbami a nádejami svojho národa. A vždy povznesie, oduševní; v srdci čitateľa nezostane žiaden trapný dojem. Ano, keď poesia jeho ani nedotýka sa špeciálne slovenského citu, vždy len povznáša a otužuje srdce. Mladými básnikami pestovaný svetobôľ v celej sbierke Vajanského iba jediný raz najdeme vyrazený v sloke:

> "Srdce moje rozihrané Jak to vlnobitie. Pri šume a celovaní Preklinalo žitie."

Ale sotva sa mýlime, keď povieme, že báseňka táto (U rybára) z pôvodcových mladších rokov pochádza.

My tedy radi prisvedčíme Ferdinandovi Schulzovi: "Na něm spočinulo posvěcení božť."

B. Tatran.

Literatúra a umenie.

1880. Str. 192. Cena 1 zl. 30 kr. (Vid úvahu na svete? Janko Hraško. Stará dievka a čert. v tomto čísle.)

Prostonárodnie Slevenské Povesti. Uspo-

"Tatry a More." Básne Vajanského. davatelovým. 1880. Cena 30 kr. Obsah: Príhovor Turč. Sv. Martin. Tlačou kníhtlač. účast. spolku, Zlatovlaska (s obrázkom). Mlynček. Či jesto pravda Cervenkrál a Žltovláska. Černovlasý princ. O krásnej Ibronke. O sirote. Divostvorný lovec. riadal a vydáva Pavol Dobšinský. Sošit I. Dávno už, dávno, čo nestretli sme sa vo verej-Turč. Sv. Martin. Tlačou kníhtlač. účast. spolku nosti s tymi drahocennými perlami duševnej (kde sú aj k dostaniu). Str. 96. Nákladom vy- tvorivosti ludu slovenského! A nie sú to tie

staré známe už slovenské povesti, ale — vy-|Str. 112. Cena 30 kr. V tomto prvom sošite jmúc jednej, ešte hen zo sbierky Rymavského všetko nové, dosial neuverejnené. Komuže by neboly vítané? A to vari netreba nám vyzdvihovať, že v Dobšinskom, ako rozprávateľovi, majú v ďalšej práci! svojho dosial nedostihnutého majstra. "Drahí rodáci a vlastenci! Duch a reč ľudu nášho naozaj vyniká i čo do mnohosti i čo do jakovosti hlboko báječných, krásne básnických a mravne bezúhonných povestí. Nijak prichodí nám bezstarostne a bezprácne zahálať s týmto zdravým zrnom umu a ducha na národu roli dedičnej. Duch, práve ten hnetený, zaznávaný, utláčaný, nemožno ináč, len tak, že okreje a obživne, bo mravne obživí a občerství sa na týchto povestiach. Načre si tu do zdroja Tatier čerstvého, čistého, perlistého. Veď tieto poviestky sú tiež len výtvory ducha toho istého, ducha človeka slovenského, ducha cez všemožné zápreky a odpory prebíjajúceho sa k životu, prebíjajúceho sa zde na úslnie básnickej nežnosti a krásy, mravnej neviny, pravdy a spravedlnosti. — Nepreceňujeme poviestky ani čo týče sa tohto mravného účinku jejich na cit, um i mysel, zvlášť ešte suchoparom rozumkovania neotrávenú; bo v tomto smere a duchu vypestoval si jich národ a vždy ony samy len v ňom hovoria k nám, hoc aj v jednoduché, ba báječné a fantastičné okrasy zavinuté. V tomto smere i duchu aj zaujmite sa za tieto dietky smýšlania prvotného a básnenia bujnej mladistvej obrazotvornosti. Nech nechybujú nám v žiadnom dome a zaujmú seba hodné miesto pri nevinnom prečitovaní si jich, trebárs tam kde vzkrsly — u kozúbka; — najlepšie miesto v srdciach i mysliach dobrote, milote a peknote vždy otvorených! Umu i duchu skúmavému nech podávajú aj na ďalej podnet, látku, názor k videniu a vedeniu do tých báječných a dávnych časov, v nichž prvotne vznikly, z nichž presvitly a dochovaly sa až na túto dobu poviestky ľudu."

Písně slovenské. Sbírky prostonárodní, které pořádá pohádková kommisse liter. řeč. spolku "Slavia" v Praze. Řady druhé oddělení V. sešit 1. V Praze. Knihtiskárna Jos. R. Vilímka. 1880. kusil sa Vácslav Vladivoj Tomek.

majú uverejnené sbierky pt. pp.: (). Halaša, L. V. Obrov, Jacovský, J. Burjan, L. a M. Šimko. Sostavenie je úhladné, tlač čistá. Mnoho zdaru

Vinšovník. S prídavkom príležitostných piesní. Sväzok I. Složil a učiteľom k pomoci vydal A. P. Záturecký. (Pobočný sväzok "Hájička." V Turč. Sv. Martine. Malá osmorka. Strán 64. Cena 25 kr. K dostaniu u pôvodcu v Brezne a v T. Sv. Martine u kníhtlač. účast. spolku.

Pohrābné verše. Sostavili Rehor Uram a Karol Salva, ev. učitelia. Sv. I. V Uh. Skalici, tlačou a nákladom dedičov Josefa Škarnicla. Velká osmorka. Strán 85. Cena 50 kr. r. č.

J. Otto, kníhkupectvo v Prahe, václavské náměstí č. 14 poslalo nám:

Velký Slovanský Kalendář na přestupný rok 1880. Ročník IX. S obrazom titulným a mnohými jinými obrazmi. Cena 50 kr. r. m.

Laciná knihovna národní č. 211—221 alebo seria III. č. 11-21. Cena čísla 10 kr. r. č.

Dějepis všeobecný, pořádá Dr. Jos. Emler. Oddíl prvý: Dějiny středověké, sepsal Fr. Šembera. Sešit 4. Cena 50 kr.

Život zvířat od A. E. Brehma. Díl I. (Ssavci.) Sešit 4. Cena 60 kr. r. č.

Sbírka přednášek a rozprav, pořádají Jaroslav Goll a Otakar Hostinský. Serie I. číslo 3. Jan Dominik Larrey, sepsal Dr. E. Albert. Cena 25 kr. — Serie I. číslo 4. Ná-lezy Schliemannovy v Tirynthě a Mykenách. Sepsal Josef Král, se 4. vyobrazeními. Cena 40 kr. – Serie I. č. 5. Pevnina Africká ve světle nejnovějších výzkumů. A frika severní a jižní. Sepsal dr. Jaroslav Vlach, s mapkou. Cena 30 kr.

Chata za vsi. Román Jos. Ig. Kraszewského. Dle vydání třetího přeložil Vilém Špaňhel. I—III.

Jan Žižka. O sepsání životopisu jeho po-

Ku muto číslu "Orla" pripojené sú dve prílohy: 1.: "Pozvání ku předplacení na druhý ročník "Modniho Světa," illustr. časopisu pro toiletu a ruční práce s velikými kolorovanými modními obrazy." – II.: "Nábožné spisy v českoslovanské řeči."

OBSAH: Nihilismus. Povest. Podáva Samo Samovič. (Dokončenie.) — Oblaky. Hviezdoslav. (Dokončenie.) — Anjel strážca. Obrázok zo života. M—n. — Slovákom k novému roku. G. Čakovský. — Duma. Cyrill Gallay. — Třnistá cesta života. Poviedka. (Dokončenie.) Jaroš. — Silvester. Vajanský. — Môj žalm. C. Gallay. — Pozdrav Vajanskému. Miloslav Dumný. — Pochlebnici. Preložil Václav Vranný. — Listy z Čiech. Jaroslav Vlček. — Tatry a More. B. Tatran. — Literatúra a umenie.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. 10 kr. r. č. - "Orol" vychádza v sošitoch, 4 hárky silných, dňa poslednieho každého mesiaca.